NGÔN LUỸ TUỔI TRẺ

GHÉCMAN MÁTVÊÉP

tuổi mười bảy

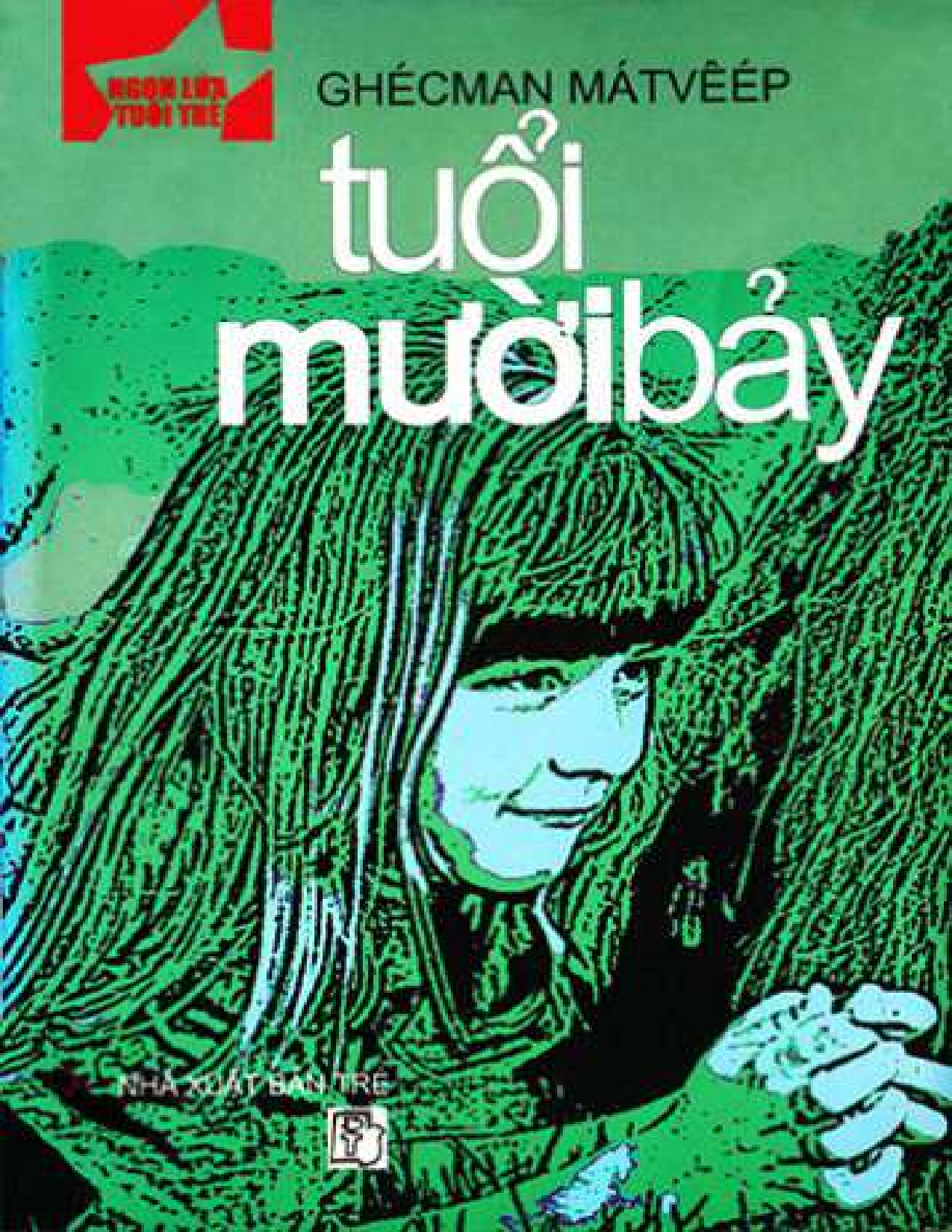

NHÀ XUẤT BẢN TRẺ

PHẦN THỨ NHẤT

DẤU VẾT CỦA CHIẾN TRANH

Trường học im lặng. Giờ học đã bắt đầu. Bà hiệu trưởng đang làm việc ở văn phòng bỗng có tiếng gõ cửa.

- Xin mời vào! - Bà mời mà vẫn không ngẩng lên nhìn khách.

Trên bàn là thời khóa biểu giờ giảng của toàn năm học 1947 - 1948. Natalia Dakharốpna tay trái đưa chiếc kính cũ lên trước mắt, tay phải đưa bút chì lần theo thời khóa biểu: bà đang lập kế hoạch thăm lớp. Đưa mắt thoáng nhìn người đàn ông mới bước vào, bà chỉ chiếc ghế, mời:

- Mời đồng chí ngồi. Tôi sắp xong bây giờ.

Người đàn ông mới vào tay chống gậy, chậm rãi ngồi xuống ghế, lấy trong túi ra một tờ giấy đã được gập lại ngay ngắn, mở tờ giấy ra đặt xuống bàn và trong khi chờ đợi nói chuyện với bà hiệu trưởng, anh ngắm bức chân dung Lê-nin treo trên tường. Anh hiểu ngay rằng bức chân dung này do một bàn tay rất có tài nhưng còn chưa điêu luyện vẽ nên. Nhất là đôi mắt. Không biết có phải đó là một sự thành công bất ngờ hay là kết quả của một quá trình lao động miệt mài, nhưng đôi mắt ấy được vẽ rất đạt, rất sống: hơi nheo lại hiền từ và ánh lên một niềm vui sảng khoái.

- Đó là tác phẩm của Vôrônhin... Khi cậu ấy học lớp bảy - Bà hiệu trưởng giải thích và đặt bút chì xuống bàn.

- Vôrônhin - họa sĩ trang trí nhà hát - anh ấy học ở trường này ạ?

- Vâng... Có phải đồng chí là phụ huynh học sinh không?

- Không, tôi không phải là phụ huynh học sinh đâu chị Natalia Dakharốpna ạ! Tôi đến để trao đổi... Tuy rằng trước chiến tranh chúng ta đã có dịp gặp nhau.

Bà hiệu trưởng chăm chú nhìn khách. Trước mắt bà là một khuôn mặt gầy gầy, nước da tái nhợt với những đường nét thanh tú, vầng trán rộng, cái nhìn chăm chú, tóc hai bên thái dương đã bạc. Đúng rồi, hình như mình đã gặp người này ở đâu rồi. Nhưng ở đâu?

- Chúng ta đã gặp nhau ở hội nghị giáo viên. - Người đàn ông mỉm cười nhắc bà.

Cũng lạ thật, có khi cái cười làm thay đổi vẻ mặt con người, cứ như thể người ta vừa bỏ chiếc mặt nạ ra khỏi mặt vậy.

- Hình như... tôi nhớ ra rồi! Có phải anh Côństantin Xêmiônôvich không? - Bà ngạc nhiên hỏi.

- Thế là chị đã nhận ra. - Vừa nói Côństantin vừa đứng dậy bắt tay bà.

https://thuviensach.vn

- Dĩ nhiên là tôi nhận ra rồi, tuy anh thay đổi khá nhiều.

- Vâng... cũng không gặp may mắn lắm. Tôi bị thương vào ngày cuối cùng của chiến tranh và đã nằm trên giường bệnh khá lâu. Còn chị, hầu như không thay đổi tí gì, vẫn trẻ như xưa.

Tóc bà Natalia Dakharốpna đã có nhiều sợi bạc nhưng rõ ràng là trông bà vẫn còn trẻ so với cái tuổi ngoài sáu mươi của bà. Với khuôn mặt kiên nghị và sinh động, lúc nào cũng gọn gàng trong chiếc áo dài sẫm màu hoặc trong bộ com-lê với mái tóc được chải rất cẩn thận, bà luôn được mọi người nhớ mặt và để ý, kể cả trong những hội nghị giáo viên đông đúc.

- Hồi còn chiến tranh chị vẫn ở lại Lêningrát à? - Côństantin Xêmiônôvich hỏi.

- Vâng suốt thời gian chiến tranh.

- Và vẫn dạy học?

- Vẫn dạy học! Kể cả năm đầu tiên, trong mùa đông đáng sợ ấy, khi thành phố bị phong tỏa chúng tôi vẫn không bỏ học. Đại đa số học sinh sống với giáo viên. Mẹ các em phải trực chiến ở nơi làm việc, còn bọn trẻ thì ở đây... Thế còn anh? Anh bị thương có nặng lắm không?

- Nói thế nào với chị nhỉ?...Mảnh đạn vẫn còn nằm trong đùi. Bây giờ thì không sao. Tôi đến gặp chị để xin việc đây! - Anh nói và chìa giấy giấy thiệu ra: Sở Giáo dục gửi đến đây.

Bà Natalia Dakharốpna đọc mảnh giấy xong, ngồi tựa lưng vào ghế.

- Thế anh định đến đây làm việc... luôn đấy à?

- Vâng. Nếu được chị đồng ý.

- Thế thì còn gì bằng! Tôi rất mừng! - Bà nói và nở một nụ cười hài lòng - Ở những lớp trên không có giáo viên văn học. Hôm qua Sở có gọi điện về nhưng tôi đi vắng. Chắc là người ta gọi điện về việc của anh. Thế thì anh đi lấy quyết định đi và ta bắt tay vào việc luôn thôi... Còn trường của anh hiện nay ra sao?

- Là đống gạch vụn, chẳng còn gì chị ạ - Anh trả lời với vẻ buồn thoáng hiện lên mặt.

- Thế nghĩa là anh đã đến làm việc với chúng tôi... Rất tốt, tốt lắm... - bà hiệu trưởng nhắc đi nhắc lại, tay đặt quyển sổ công tác hết chỗ này đến chỗ khác. Bà ngập ngừng một lúc rồi nhanh nhẹn đeo kính vào và nói: - Giáo viên văn học ở lớp mười vừa chuyển đi nơi khác và lớp hiện đang thiếu thầy dạy văn. Anh nghĩ sao nếu tôi định xếp anh thay vào đó?

- Được thôi chị ạ.

https://thuviensach.vn

- Tôi có nhiệm vụ phải báo trước cho anh biết đó là một lớp rất ít học sinh, ít lắm, nhưng lại khó điều khiển. Các em được thả lỏng lâu rồi. Cô giáo chủ nhiệm cũ đã ba năm làm chủ nhiệm nhưng các em không gắn bó mấy. Trước mắt sẽ có sự chống đối ngầm với anh đấy, có thể có cả những điều bất ngờ không lấy gì làm thú vị lắm sẽ xảy ra nữa.

Người giáo viên mới ngạc nhiên nhìn bà hiệu trưởng, nhưng anh không nói gì.

- Chúng tôi đã quan tâm rất nhiều đến lớp này, - bà Natalia Dakharốpna tiếp tục - Nói chung thì bọn trẻ thông minh, không đến nỗi nào, nhưng tính tình hay thất thường và còn hay tự phụ nữa. Những lỗi ấy là do cô Dinaiđa Đmitriépna. Cô ấy nuông chiều bọn trẻ quá. Cô thường hay che chở, khen ngợi các em quá mức và cũng bỏ qua nhiều điều thiếu sót, sai lầm của các em. Trong lớp, các em được bao che. Hầu hết các em đều sống ở đây trong khi thành phố bị phong tỏa... Nhưng không sao, hình như tôi hơi quá lời. Những cái đó có lẽ không đáng lo đến thế đâu.

- Đúng thế. Và tất cả những cái đó đều là do chiến tranh để lại! - Thầy giáo Côństantin Xêmiônôvich tán thành và còn giải thích thêm: Khi đến đây tôi nhìn thấy trên bức tường của một ngôi nhà có ghi dòng chữ: "Đi bên này phố - đường nguy hiểm!". Sau đó tôi thấy một thân cây bị bom cắt ngang... Tôi thấy ngôi nhà có hàng rào bao bọc nhưng bên trong lại vắng tanh vắng ngắt... - Cả những bức tường của ngôi nhà này cũng bị mảnh đạn lỗ chỗ... Tất cả những cái đó là dấu vết của chiến tranh... Trong số đó có cả lớp học khó dạy, thì đã sao!...Những vết thương như vậy dễ gì chữa được trong một ngày... Bao giờ tôi có thể bắt đầu công việc?

- Ngay hôm nay cũng được! - bà Natalia Dakharốpna vừa nói vừa cúi xuống nhìn thời khóa biểu - Đây... sau giờ nghỉ 15 phút ở lớp có tiết văn đấy.

- Natalia Dakharốpna, chị có thể cho tôi biết qua về các em học sinh của tôi không?

- Tôi rất sẵn sàng, nhưng bây giờ tôi cũng phải lên lớp và chỉ sau một tiếng rưỡi nữa mới kết thúc. Hay là trong lúc đó anh tranh thủ đến Sở lấy giấy quyết định, rồi quay lại đây tôi sẽ giới thiệu anh với Vácvara Chimôphêépna - là Trưởng phòng giáo vụ và đồng thời cũng là bí thư chi bộ của trường. Chúng ta sẽ cùng nói chuyện anh nhé.

- Xin tuân lệnh đi nhận quyết định!

Ra phố, người giáo viên thở dài khoan khoái, đưa mắt nhìn quanh nhưng không để ý đến một ai, anh mỉm cười sung sướng.

https://thuviensach.vn

NGƯỜI THẦY MỚI

Giờ nghỉ 15 phút đã kết thúc. Hành lang vắng tanh. Các em nữ sinh tụ tập cạnh cửa các lớp dưới. Vừa nhìn thấy thầy giáo bước ra khỏi phòng giáo viên, chúng vội vàng đổ vào lớp.

- Khẽ chứ! Thầy đang đến kìa!

Ở lớp mười có giờ trống, các em nữ sinh đang làm việc riêng: em thì đọc sách, em thì nói chuyện, em thì ôn bài.

- Các bạn ơi! Ở chân trời đang xuất hiện bà Vácvara và một ông nào đó chống gậy! - Xvétlana đứng cạnh cửa báo động cho cả lớp.

- Đến đây à?

- Hình như đến đây thì phải.

- Sao lại chống gậy, hay là thước chỉ bản đồ?

- Thước nào! Một chiếc gậy to tướng. Chắc là dùng để nện chúng ta đấy! - Tamara vừa cười vừa nhìn ra cửa và dọa dẫm các bạn.

- Im lặng nào! Chắc là một nhân vật thanh tra nào đó! - Xvétlana kêu to lên, vội rời chỗ đứng ở cửa và trở về bàn mình.

Một vài giây chờ đợi và cửa mở. Các em đứng dậy chào.

Bà Vácvara Chimôphêépna nghiêm nghị nhìn khắp cả lớp và đi lại bàn giáo viên.

- Các em, từ ngày hôm nay thầy Côństantin Xêmiônôvich sẽ dạy văn ở lớp các em. Tôi hy vọng rằng các em sẽ không cần đến sự nhắc nhở của tôi! - Bà trưởng phòng giáo vụ nói một cách có hàm ý - Chắc các em hiểu tôi định nói gì rồi chứ? Thế nhưng tại sao các em tự tiện đổi chỗ cho nhau thế kia?

- Thưa cô, chúng em tưởng giờ này là giờ trống ạ. - Lớp trưởng trả lời.

- Các em hãy về chỗ của mình, nhanh lên nào!

Trong khi các học sinh vơ vội sách vở về chỗ cũ, bà Vácvara Chimôphêépna quay lại phía Côństantin Xêmiônôvich khẽ giải thích:

- Chúng tôi không cho phép những đôi bạn thân ngồi cùng một bàn. Các em có nhiều điều tâm đắc nên hay nói chuyện riêng trong giờ học - Sau đó bà quay lại nói với cả lớp - Thế nào? Các em đã ngồi vào chỗ cả rồi chứ? Trật tự nào! Sao lại ồn thế này!

Khi cả lớp im lặng, bà nhìn thầy giáo như muốn nói: “Anh hãy nhận lớp đi. Tôi bàn giao cho anh một lớp có nề nếp kiểu mẫu đấy”.

- Anh Côństantin Xêmiônôvich hãy làm quen với lớp. - Bà Vácvara Chimôphêépna niềm nở nói và ra khỏi lớp.

https://thuviensach.vn

Người thầy mới im lặng bước đến bàn, chậm rãi đặt sổ điểm xuống và ngẩng lên. Anh bắt gặp mười lăm cặp mắt trẻ trung đang tò mò nhìn anh đầy cảnh giác. Anh hiểu, sự xuất hiện bất ngờ của mình làm các em hồi hộp.

- Các em ngồi xuống!

Khi học sinh đã ngồi xuống và trong lớp hoàn toàn im lặng thầy Côństantin Xêmiônôvich mở sổ điểm ra. Bên ngoài thầy có vẻ bình thản, chỉ có đôi má hóp của thầy hơi ửng hồng. Chúng đã nói lên sự xúc động của thầy khi thầy lần lượt giở từng trang sổ điểm lướt xem điểm của cả lớp. Điểm không được tốt lắm, phần lớn là điểm ba. Thỉnh thoảng còn điểm hai, thậm chí có điểm một đập vào mắt. Lác đác có vài ba điểm bốn và rất ít điểm năm.

Thầy Côństantin Xêmiônôvich bắt đầu bằng một giọng đều đều khẽ nói:

- Mỗi cuộc gặp gỡ với người không quen biết đối với tôi là một sự làm quen với quyển sách mới... Người đó bắt đầu nói... Có nghĩa là tôi bắt đầu đọc những dòng chữ đầu tiên... Cũng như lúc này, các em đang tò mò nhìn một quyển sách với tên gọi "Người thầy mới", và mỗi em thầm nghĩ: không biết bên trong viết những gì?...Trước mắt tôi cũng vậy... Một thư viện không lớn lắm, nhưng có nội dung phong phú... Những quyển sách có thể khác nhau. Có những quyển sách tốt: thông minh, hấp dẫn với những tình cảm sâu sắc và những hành động dũng cảm của nhân vật... Nhưng cũng có những quyển sách dở, chán ngắt, giả dối, nông cạn với những tư tưởng có hại...

Trong lớp có tiếng động khẽ. Valia Bêlôva huých khuỷu tay cô bạn bên cạnh, Nhina Sarina đưa mắt cho Nađia Erêphêêva và nhún vai. Clara Khơlôpôva thì thầm: "Thật là mờ mịt". Giênhia Xmiếcnôva nghiêng qua dãy bàn bên kia nhưng chưa kịp nói gì...

- Tên họ em là gì? - Thầy giáo hỏi.

- Tên em?

- Vâng.

- Giênhia Xmiếcnôva! - Cô gái đứng dậy trả lời.

- Tôi đề nghị em, Giênhia, hãy nói với cả lớp điều em định nói cho bạn ngồi cạnh nghe.

- Em chưa kịp nói gì ạ

- Nói điều mà em định nói.

Cô gái cúi mặt im lặng.

https://thuviensach.vn

- Chỉ có thể là một trong hai khả năng: hoặc là điều đó rất thú vị đối với cả lớp, hoặc đó là điều bất nhã không thể nói cho cả lớp nghe. - Thầy nói giọng giễu cợt.

Điều đó chạm đến lòng tự trọng của Giênhia Xmiếcnôva.

- Tại sao lại là điều bất nhã ạ? Em chỉ định nói là: "Rất độc đáo" - cô gái vội vàng trả lời.

- Rất tốt! Nếu như tất cả các em đều nói thật và thẳng thắn như vậy với tôi thì chúng ta sẽ nhanh chóng tìm thấy một sự cảm thông với nhau. Em ngồi xuống! - Thầy đưa tay vuốt tóc và tiếp tục nói - Sau khi cô Dinaiđa Đmitriépna đi nơi khác, đó là một cô giáo tốt, tôi được biết lớp các em không có thầy chủ nhiệm...

Các em đưa mắt nhìn nhau, nét mặt mỗi người biểu hiện một cách khác nhau nhưng cùng chung một ý nghĩa: "Còn thiếu mỗi điều đó nữa thôi!"

- Các em cứ yên tâm! Tôi không định chiếm vị trí giáo viên chủ nhiệm đâu - thầy giáo nói sau một phút ngập ngừng - với ý nghĩa mà các em vẫn quan niệm... các em đã đủ trưởng thành và tôi nghĩ, chắc các em không cần "cô bảo mẫu" nữa. Nếu có điều gì không hay xảy ra thì trước hết các em đã có: lớp trưởng. Ai là lớp trưởng?

- Thưa thầy em ạ - Giênhia đứng dậy khẽ trả lời.

Thầy ngước nhìn cô gái.

- À, hóa ra em là lớp trưởng! Ai là bí thư chi đoàn?

- Thưa thầy em ạ - Cachia Ivanôva miễn cưỡng đứng dậy trả lời

- Trong lớp có nhiều đoàn viên Cômxômôn không?

- Trừ ba bạn ra còn lại tất cả là đoàn viên.

- Rất tốt! Còn ai là chủ nhiệm tờ báo tường của lớp?

- Thưa thầy, em, Crápchencô Tamara! - Cô gái ngồi ngay ở bàn đầu đứng dậy xưng tên.

Sự yên lặng tò mò kéo dài mấy giây. Mọi người đều chờ đợi, không biết điều gì sẽ xảy ra.

- Các em được tập thể bầu ra, vậy các em hãy lãnh đạo tập thể, - thầy giáo tiếp tục và nói với mấy em đã đứng dậy: các em hãy làm nhiệm vụ giáo dục, nói chính xác hơn là tập thể này tự giáo dục...

- Thưa thầy, nhưng nếu thầy được giao trách nhiệm làm giáo viên chủ nhiệm... - Cachia ấp úng...

- Em muốn nói rằng, thì tôi sẽ phải đỏ mặt vì những điểm hai của các em chăng? - Thầy giáo hỏi và lấy ngón tay gõ gõ vào sổ điểm đang mở - Không! Dù sao thì người phải đỏ mặt chính là các em... Và tôi đòi hỏi các

https://thuviensach.vn

em phải trả lời... Thí dụ, Larisa Chikhônôva. Em này có phải đoàn viên không?

- Phải ạ, - Cachia trả lời, nhớ tới những điểm 2 của Larisa, em bỗng hiểu tại sao thầy Côństantin Xêmiônôvich lại nói tên Larisa, và em đỏ bừng mặt.

- Em nghĩ rằng những điểm 2 của Larisa không dính dáng gì đến em sao? Nhưng tôi không chỉ muốn nói về sức học thôi. Những phẩm chất của tâm hồn con người được giáo dục đâu có phải là một mớ kiến thức lý thuyết.

- Thưa thầy, thế thì bằng gì ạ? - Giênhia bàng hoàng hỏi thầy.

- Bằng tình cảm, bằng kinh nghiệm, bằng sự đấu tranh để khẳng định quan điểm của mình... Tóm lại, những phẩm chất đạo đức chỉ nảy nở từ những hành động của bản thân mình và hành động của những người khác. Các em có hiểu điều đó không?

Tamara đưa mắt cho Giênhia và Cachia, khẽ nhún vai, em nói dứt khoát:

- Thưa thầy, nói chung thì hiểu ạ. Có phải thầy muốn chúng em tác động bằng cách nào đó chứ gì ạ?

- Và tự hành động lấy - thầy giáo tiếp tục - với tất cả sự liều lĩnh và sợ hãi của các em, đừng đợi ở tôi sự khởi động. Tôi sẽ không dỗ dành, không van nài, thậm chí không nhắc nhở các em nữa.

- Thưa thầy, thế thì ai chịu trách nhiệm? - Giênhia lẩm bẩm một mình nhưng thầy giáo đã nghe được, thầy nói:

- Người chịu trách nhiệm là tôi. Thực ra tôi chả có cơ sở gì để không tin ở các em cả. Ngược lại! Các em biết rất rõ các bạn của mình và nếu vì lẽ gì đó mà các em lâm vào tình trạng khó khăn, lúc nào tôi cũng sẵn sàng góp ý kiến giúp đỡ các em. Coi như vấn đề đã được giải quyết. Các em ngồi xuống!

Các cô gái ngồi xuống với cảm giác lo lắng mơ hồ. Các em đã có quan hệ tốt với giáo viên chủ nhiệm cũ, nhưng cần phải công bằng: thầy giáo mới không hề quá lời khi coi cô Dinaiđa Đmitriépna là "cô bảo mẫu" của lớp.

- Các em, tôi biết rằng, trong trái tim các em, tất cả các giáo viên chia thành ba loại: những thầy cô được các em yêu quý, những thầy cô tốt và những thầy cô chịu đựng được. Tôi không hề có ý định chiếm một trong ba vị trí trên. Tôi chỉ cần ở các em một điều - sự khát khao học tập. Không có một ông thầy tài giỏi nào có thể dạy cho các em bất cứ một điều gì, nếu bản thân các em không muốn học.

Nói điều đó, thầy giáo chậm rãi đi về phía cửa sổ và chống tay vào bệ cửa.

https://thuviensach.vn

- Tôi hoàn toàn chưa biết các em - thầy giáo tiếp tục nói với giọng thân tình - Làm việc với nhau một thời gian nữa, rồi sẽ có em đến hỏi ý kiến tôi. Những câu hỏi của các em sẽ rất khác nhau. Lúc này các em đang ở cái lứa tuổi rất hạnh phúc, khi mà tất cả đối với các em đều rõ ràng và dễ hiểu, khi mà các em tự cho mình là những người thông minh nhất, nhiều kinh nghiệm nhất và am hiểu thế giới khách quan nhất. Nhưng điều đó không hoàn toàn như vậy...

Anhia Alếchxêêva chăm chú nhìn thầy giáo mới. Ngay từ những lời đầu, em có cảm tưởng thầy có cái gì đó rất giống với người bố đã hi sinh của em. Về hình thức thì hai người hoàn toàn khác nhau, nhưng bố cũng nói chuyện với Anhia như một người lớn, bằng giọng nói đều đều và trầm tĩnh, trong buổi chiều cuối cùng khi chia tay ấy. Lúc đó Anhia mới lên 11. Em đứng giữa hai đầu gối bố, nghe bố nói, tay mân mê vuốt cho thẳng ve áo khoác mới của bố. Đã sáu năm trôi qua. Những lời bố nói thật bình dị nhưng đến giờ phút này vẫn làm ấm áp lòng em, những ngón tay em vẫn còn đọng lại cảm giác gai gai, sần sùi của chiếc áo khoác mới may bằng dạ thô.

- Tôi tin rằng, tất cả các em đều ước mơ lập những chiến công, đều ghen tị với những chiến công của đội cận vệ [[1]] - thầy giáo tiếp tục - Ở trường học nơi vợ tôi dạy, có những em học sinh sau khi đọc xong tiểu thuyết "Đội thanh niên cận vệ" đã dùng diêm đốt hoặc lấy kim chích vào các ngón tay để rèn luyện mình, chuẩn bị cho cuộc chiến đấu trong tương lai.

- Trong chúng em cũng có những bạn như thế - Cachia tiếp lời thầy.

- Ở lớp ta à? - Thầy giáo hỏi

- Không ạ, ở trường chúng em

- Đấy, các em thấy chưa! Và ở đây chẳng có điều gì kỳ lạ cả. Các em rất khâm phục sự kiên cường, lòng dũng cảm và sức mạnh của những thanh niên Đội cận vệ. Các em muốn trở thành những người như vậy... Về cơ bản các em đã nghĩ đúng. Rèn luyện chí khí là cần thiết, chuẩn bị cho cuộc chiến đấu trong tương lai là đúng, nhưng dĩ nhiên, không phải bằng cách đó!

Valia Bêlôva theo dõi từng cử chỉ của thầy giáo mới và cố gắng đoán xem thầy thuộc loại người nào. Theo Valia thì tất cả mọi người chỉ trung thực trong phạm vi quen biết hẹp và chỉ trong những giây phút xúc động mãnh liệt, còn ở những lúc khác người ta đều "đóng kịch", sự khác nhau ở giữa họ là người này "đóng" khéo, người kia "đóng" vụng mà thôi. Valia cho rằng, thầy Côństantin Xêmiônôvich "đóng" khéo, tự nhiên, nhưng cô không

https://thuviensach.vn

tin những lời đó của thầy. Valia để ý thấy bộ com-lê xám của thầy được là quá cẩn thận và hơi rộng, như mượn của người khác, chiếc gậy mà thầy chống một cách nặng nhọc theo ý cô thì hoàn toàn không cần thiết, chắc là nó có một ý nghĩa gì khác. Côństantin Xêmiônôvich không cười một lần nào, có nghĩa là thầy "đóng vai" nghiêm khắc.

- Cuối năm các em cần phải chọn ngành nghề phù hợp với sở trường và năng lực của các em, - thầy giáo tiếp tục. Cả cuộc đời sau này của các em phụ thuộc vào việc chọn nghề đó. Khó khăn ở chỗ nữa là các em có nhiều khả năng để chọn lựa quá... Thí dụ như em này. - Bất chợt thầy chỉ vào Valia Bêlôva - Em định làm gì sau khi tốt nghiệp phổ thông?

Valia chậm rãi đứng dậy, ngạc nhiên đưa mắt nhìn quanh một lượt rồi nhún vai:

- Thế là thế nào ạ? Em sẽ học nữa.

- Học ở đâu?

- Em chưa biết chính xác. Thầy vừa bảo chúng em có nhiều khả năng để lựa chọn, là trước mắt chúng em các cánh cửa đều rộng mở ạ.

- Cửa rộng mở - đúng rồi, nhưng điều đó không có nghĩa là người ta cho tất cả bước qua ngưỡng cửa đó, không cần có sự chọn lựa.

- Em thì thế nào họ cũng cho!

- Em có chắc không?

- Chắc ạ.

- Em ngồi xuống - thầy giáo vừa nói vừa quay lại bàn.

Trước khi ngồi xuống, Valia còn quay lại nhìn các bạn một lượt, nhướn đôi lông mày lên và khi biết là thầy Côństantin Xêmiônôvich không nhìn mình, cô lấy ngón tay chỉ vào trán mình một cách hài lòng.

- Trong cuộc sống có biết bao con đường khác nhau. Có những con đường đầy chông gai, khó khăn, hoang dại - đó là những con đường của tìm kiếm sáng tạo, của hoài bão, mỗi bước đi trên con đường đều có những chướng ngại mà người ta phải vượt qua. Để xây dựng một con đường của mình, trong cuộc sống cần phải đấu tranh, cần phải khẳng định, phải dũng cảm và phải biết hi sinh... Tuy rằng, bên cạnh đó vẫn có những con đường mòn dễ dàng, rộng thênh thang. Và trước khi chọn lựa, trước khi lên đường cần kiểm tra lại sức lực, quan điểm, nguyện vọng và khả năng của mình... Ở đời, quan trọng nhất là cần biết nghĩa vụ của mình và biết các sử dụng tốt nhất năng lực của mình. Các em thử tưởng tượng xem, một người rất có tài, vì một hoàn cảnh nào đó mà suốt đời không được làm việc trong lĩnh vực mình có năng lực thì sẽ ra sao. Thí dụ như Ivan Pêtrôvích Páplốp chẳng

https://thuviensach.vn

hạn. Giả sử như khi còn trẻ ông làm người đánh điện báo thì cuộc sống sẽ hoàn toàn khác: ông sẽ ngồi ở một ga nào đó mà gõ cho đến già những bức điện báo. Thế thì nhân loại sẽ phải chịu biết bao tổn thất.

Nhina Côsinxcaia rụt rè giơ tay:

- Mời em.

- Thưa thầy, nhưng nếu như em không có tài năng gì cả thì sao ạ? - Cô gái hỏi, mặt đỏ lên.

Thầy giáo xem giờ.

- Tôi sẽ trả lời câu hỏi ấy của em trước khi kết thúc giờ học, nếu kịp. Em ngồi xuống. Tôi muốn làm quen với từng em một...

Nói xong, thầy tì tay vào chiếc gậy và ngồi xuống ghế. Thầy Côństantin Xêmiônôvich nhìn vào sổ điểm gọi:

- Ácxênôva Tanhia!

Từ bàn thứ hai dãy bên trái, một cô gái khá cao mặc chiếc áo len đỏ đứng dậy. Hai bím tóc nhạt màu của cô tết qua loa không có nơ. Từ toàn thân cô toát lên vẻ lười biếng, trễ nải...

- Em có nghĩ gì về việc chọn nghề nghiệp không? Thầy giáo hỏi và chăm chú nhìn Tanhia.

- Thưa thầy có ạ - Tanhia thở dài và trả lời thầy - nhưng em chả nghĩ được điều gì hay ho cả. Chắc hơn cả là em sẽ vào trường Đại học cơ khí điện.

- Tại sao?

- Tại vì ba em nghĩ thế...

- Em ngồi xuống!

Valia Bêlôva lấy ngón tay dí vào lưng cô bạn Clara Khơlôpôva ngồi ở bàn phía trước, khi bạn quay lại, Valia khẽ bảo:

- Khi thầy gọi tên mình thì bạn đứng dậy nhé, còn mình sẽ đứng dậy khi gọi tên bạn.

- Alếchxêêva Anhia! - Thầy giáo gọi tiếp. Từ bàn cuối cùng, một cô gái có thân hình mảnh dẻ nhanh nhẹn đứng dậy. Không thể coi cô là đẹp, nhưng cô làm người ta để ý và nhớ ngay bởi đôi mắt đen long lanh. Khi thầy giáo nhìn, mặt cô ửng đỏ, cả tai và cổ cũng đỏ dừ.

- Anhia, em đã chọn cho mình được nghề gì chưa?

- Thưa thầy, chưa ạ. Em muốn học nhưng không biết sẽ học ở đâu. Em và mẹ em đã điểm qua các nghề nhưng chưa quyết định chọn nghề gì ạ.

- Ra thế, em ngồi xuống!

https://thuviensach.vn

Khi thầy Côństantin Xêmiônôvich gọi tên Valia Bêlôva thì Clara Khơlôpôva đứng dậy, một số các em nhìn nhau không hiểu tại sao, nhưng thầy giáo hoàn toàn không để ý đến điều đó.

Bêlôva là một trong những học sinh xuất sắc của lớp, là người sẽ được huy chương vàng khi kết thúc phổ thông.

- Thế còn em, em định sẽ làm gì? - Thầy hỏi và nhìn cô học trò xuất sắc với đôi mắt đầy thiện cảm.

- Em chắc sẽ làm người điều khiển xe cộ qua lại ngoài đường phố - Cô gái nói, đôi mắt cận thị nheo lại.

Mối cảm tình biểu hiện trong đôi mắt của thầy Côństantin Xêmiônôvich vụt biến mất.

- Chẳng sao... Đó cũng là nghề tốt - giọng thầy khô khan - Nhất là hiện nay, khi giao thông đang phát triển mạnh. Ngồi xuống!

Cachia Ivanôva chỉ muốn giơ tay vạch mặt hai cô bạn đã bày trò ngu ngốc này ra, nhưng có một sức mạnh nào đó đã ghìm cô lại. "Không được phản bạn" cô nghĩ thế, tuy trong lòng rất tức.

- Vécxinhina Liđa!

Thầy Côństantin Xêmiônôvich đã từ lâu để ý đến cô học trò có gương mặt sáng sủa với những nét thanh tú này. Trông cô có vẻ đứng đắn hơn các bạn cô. Hai bím tóc chặt được vấn tròn chung quanh đầu. Cô mặc một bộ lễ phục sẫm màu nghiêm trang.

- Em có phải là con gái của viện sĩ Xécgây Ivanôvích Vécxinhin không? - Thầy giáo hỏi.

Không biết tại sao câu hỏi ấy lại làm cho Liđa thấy ngượng, đôi má cô ửng đỏ.

- Thưa thầy, phải ạ. Sao thầy biết ba em ạ?

- Tôi có biết. Nếu bác không quên tôi, cho tôi gửi lời kính thăm bác.

- Vâng ạ.

- Thế còn nghề thì em đã chọn chưa?

- Dạ chưa ạ.

Côństantin Xêmiônôvich nhìn cô gái con nhà bác học nổi tiếng và nghĩ: "Cô ta thì còn thiếu cái gì nữa?". Trước mắt thầy, cô như một bức chân dung mà họa sĩ vẽ từ một tấm ảnh chứ không phải từ người mẫu.

- Em ngồi xuống. Erêphêêva Nađia.

Nađia trông vẫn có vẻ trẻ con lắm. Hai bím tóc ngắn cũn có thắt nơ cong sang hai bên càng gây ấn tượng về đặc điểm đó của cô. Nét mặt cô luôn thay đổi. Khi nét mặt Nađia thay đổi, trông cô rất dễ thương, nhưng thoáng

https://thuviensach.vn

nhìn tưởng đây là một cô gái "chúa làm đỏm". Trong khi đứng ngượng nghịu nhìn quanh, mặt Nađia lúc tái đi, lúc lại đỏ lên, miệng lúc thì nở một nụ cười gượng gạo, lúc lại chúm vào tròn xoe, đôi lông mày cau lại rồi duỗi ra. Thầy Côństantin Xêmiônôvich hiểu ngay rằng trước mặt thầy là một cô bé dễ xúc động.

- Còn em, em đã dừng sự lựa chọn ở nghề nào, Nađia?

- Thưa thầy, em muốn trở thành kỹ sư, nhưng em không biết là kỹ sư gì ạ... cô bé nói với thầy bằng một giọng tin cậy.

- Tại sao?

- Bạn ấy định xây dựng những tòa lâu đài bằng không khí ạ - Anhia cáu kỉnh xen vào.

- Đừng nói dại nào - Nađia phản đối bạn với giọng giận dỗi và quay lại phía thầy giáo, nói vội, mắt nhìn xuống đất - Em không thể trả lời được ạ.

- Thôi được rồi, em ngồi xuống!

- Kỹ sư điện ảnh - Nađia nói khẽ như một điều bí mật và đỏ mặt ngồi xuống.

- Ivanôva Cachia! Các em có hai Ivanôva à?

- Vâng, hai ạ - Cachia trả lời và đứng dậy. Đó là một cô gái cao, tóc xoăn, có đôi gò má cao và chiếc mũi hếch. Cô không hề ngượng nghịu, bước ra khỏi bàn và bình tĩnh chờ câu hỏi của thầy giáo.

- Em là bí thư chi đoàn? - Thầy Côństantin Xêmiônôvich vừa nói vừa nhìn vào sổ điểm - Mới hai tuần mà em đã nhận được từng này điểm 5. Thật đáng khen!

Trên khuôn mặt các em nở nụ cười khó hiểu, còn đôi má của Cachia đỏ nhừ như mận chín.

- Thưa thầy không ạ, thầy nhầm hàng dưới. Em có những điểm khác cơ ạ - em vừa nói vừa thở dài.

- Đúng rồi, tôi nhầm! Nhưng sự nhầm lẫn của tôi có thể tha thứ được. Đối với bí thư chi đoàn, việc có nhiều điểm 5 là đương nhiên. Em có đồng ý với tôi không?

- Em không phản đối ạ - Cachia cau mày và trả lời. Cachia tin thầy Côństantin Xêmiônôvich vô tình nhầm thôi, nhưng dù sao em cũng thấy khó chịu.

- Thế em đã chọn nghề chưa, Cachia?

- Em định xin học trường hóa ạ! - Cachia trả lời dứt khoát.

- Rất tốt, em ngồi xuống! Xvétlana Ivanôva

https://thuviensach.vn

Khi Xvétlana đứng dậy thì thầy giáo hiểu ngay, ở Liđa Vécxinhina thiếu cái mà ở Xvétlana có rất nhiều, đó là sự mặn mà. Vẻ đẹp của Xvétlana tỏa ra một cái gì ấm áp, dịu dàng đặc biệt. Côństantin Xêmiônôvich nhớ lại khi bà trưởng phòng giáo vụ đánh giá Xvétlana, cuối cùng, bà cười một cách trìu mến và nói thêm: "Xvétlana - đó là điểm yếu của tôi! Sao tôi lại yêu con bé đó thế!"

- Còn em, Xvétlana, em đã quyết định thế nào rồi? - Thầy giáo hỏi cô gái đã đứng dậy, đang bình thản chờ câu hỏi của thầy.

- Thưa thầy, em sẽ đi làm ạ - Xvétlana trả lời một cách giản dị.

- Em quyết định không tiếp tục học nữa sao?

- Thưa thầy, hoàn cảnh gia đình em không cho phép ạ.

- Về việc đó ta sẽ bàn thêm sau, em ngồi xuống. Tiếp theo - Côsinxcaia Nhina!

Một cô bé có khuôn mặt dễ thương đứng dậy, mắt nhìn xuống, mặt đỏ bừng lên vì ngượng. Thoạt nhìn cô ta giống như một đứa bé, đặc điểm đó càng trở nên nổi bật nhờ một chiếc nơ satanh to tướng trên đầu và bộ quần áo đồng phục có tạp dề được may rất khéo. Côństantin Xêmiônôvich biết trước, bố em là nguyên soái, và em là con một.

- Em đã nghĩ gì về nghề nghiệp của mình?

- Ba em cho rằng em nên học trường y... nhưng cũng chưa quyết định dứt khoát ạ

- Em ngồi xuống. Tiếp theo là...

- Là em ạ, Crápchencô Tamara - Cô gái ngồi ngay bàn đầu đứng dậy và trả lời rành rọt.

Côństantin Xêmiônôvich tò mò nhìn cô gái. Cô hoàn toàn khác với các bạn trong lớp. Vóc người không cao nhưng chắc, tóc cắt ngắn, chân đi ủng da, Tamara giống một cậu bé mặc giả con gái. Bà trưởng phòng giáo vụ cho Côństantin Xêmiônôvich biết là Tamara vẽ rất đẹp, có bằng lái ôtô và chịu khó đọc nhiều.

- Tamara, em chọn nghề gì?

- Thưa thầy, em sẽ là phóng viên.

- Chắc chắn là em sẽ trở thành phóng viên - thầy giáo tán thành - tiếp theo hình như là em Crưlôva Rita[[2]]? Em đã có hướng gì chưa?

Rita không vội trả lời. Cô đứng dậy một cách bình thản, hơi nheo mắt và nhìn thẳng vào mặt thầy giáo. Chiếc mũi và chiếc cằm nhọn, hai mắt nằm gần nhau làm cho ta liên tưởng đến một con cáo.

https://thuviensach.vn

- Em định làm gì? - Thầy giáo nhắc lại câu hỏi.

- Làm mẹ - phía sau có giọng ai đó vang lên.

Cô gái ngoái lại nhìn, nhún vai tỏ vẻ khó chịu, trả lời:

- Thưa thầy, em chưa quyết định ạ.

Trong lớp có hai học sinh mới về trường năm ngoái sau khi tản cư, đó là Nhina Sarina - em đã nhanh chóng hòa vào tập thể, gắn bó với tập thể, và em thứ hai là Lôghinôva Raia đến bây giờ vẫn sống một mình, không cởi mở và vẫn nghĩ mình là học trò mới. Côngstantin Xêmiônôvich biết trước điều đó nên khi gọi tên Raia, thầy nhìn em một cách quan tâm đặc biệt. Ở bàn thứ hai, một cô gái hơi gù có đôi mắt đen to đứng dậy. Có cảm giác cô ốm yếu và giọng nói khẽ khàng của cô càng tăng thêm cảm giác đó. Cô mặc áo đồng phục màu nâu may bằng len để lộ cổ áo trắng, trên ngực lấp lánh một chiếc dây chuyền, tay đeo đồng hồ, cả dây chuyền và đồng hồ đều bằng vàng.

- Em đã chọn được con đường gì chưa, Raia?

- Em sẽ cố gắng thi vào khoa sinh vật ạ.

- Bạn ấy sẽ vào được - vẫn cái giọng chế giễu lúc nãy vang lên ở bàn cuối.

- Được, em ngồi xuống... Xmiếcnôva Giênhia!

Giênhia hít mũi, cô lẩm bẩm gì nghe không rõ, đứng ra khỏi bàn một cách dứt khoát.

- Tôi đã nhớ ra em, Giênhia!

- Làm thế nào được, em có lỗi! - Cô nói với giọng vờ hối tiếc.

Đó là một cô gái không cao, với đôi mắt trong sáng đầy tin cậy, mớ tóc xoăn bung ra được bím lại thành hai bím tóc to. Lúm đồng tiền trên má làm cho ta có cảm giác cô đang cười và càng làm tăng thêm vẻ trẻ con trên nét mặt cô, chiếc áo len chui đầu ôm chặt lấy bộ ngực nở nang.

- Em có ý kiến gì về nghề nghiệp tương lai, Giênhia?

- Em rất muốn trở thành bác sĩ, nhưng em rất sợ môn cơ thể học! - cô gái thú nhận

- Những ngày đầu thấy khó chịu, sau sẽ quen dần em ạ. Em ngồi xuống... Chikhônôva Larisa.

Larisa không có gì khác biệt với các bạn, cô chỉ cao hơn một tí và đôi giày cao gót càng làm cho cô có vẻ cao hơn. Cô là người duy nhất trong lớp đi giầy cao gót. Khi thầy giáo nhìn, cô gái vội lấy tay sửa mái tóc và thầy nhìn thấy những móng tay của cô lấp lánh - cô đánh móng tay. Không đợi thầy giáo hỏi, Larisa trả lời:

https://thuviensach.vn

- Thưa thầy, em chưa quyết định ạ. Mẹ em bảo em thì chả làm nên trò trống gì! - Cô chân thành thú thật.

Trong lớp các em khúc khích cười, và giọng nói ở bàn cuối cùng lại vang lên:

- Mẹ hiểu con đúng quá!

- Thế thì em hãy bằng việc làm chứng minh cho mẹ thấy rằng mẹ đã nhầm lẫn - thầy giáo nói một cách đứng đắn.

- Em sẽ cố gắng ạ.

- Em ngồi xuống! Khơlôpôva Clara!

Valia Bêlôva khó khăn lắm mới không bật cười, bình tĩnh đứng dậy, nhưng cùng lúc đó ở một góc kia của lớp học Anhia Alếchxêêva nhanh nhẹn đứng dậy. Đôi lông mày của cô cau lại một cách giận dữ - mặt không còn hạt máu, đôi môi run run như sắp khóc. Thầy giáo không hiểu tại sao Anhia lại đứng dậy và vì cớ gì mà em xúc động đến thế? Thầy giáo lặng lẽ nhìn cô gái và chờ đợi, trong lớp có tiếng xì xào. Cố trấn tĩnh, Anhia nói một cách rắn rỏi:

- Thưa thầy, có sự nhầm lẫn. Clara đã đứng dậy khi thầy gọi Valia và Valia thay Clara.

Trong giây lát cả lớp lặng im.

- Được rồi, em ngồi xuống, Anhia - thầy giáo dịu dàng nói và thầy quay lại phía Valia - Vậy em là Valia?

- Vâng ạ - cô gái trả lời rất khẽ, mặt cúi xuống.

- Năm nay em bao nhiêu tuổi, Valia?

- Mười bảy ạ.

- Lúc đầu tôi cũng tưởng như vậy - thầy giáo nói với giọng mỉa mai - Em ngồi xuống! Ai là Clara?

Clara đứng dậy, mặt đỏ bừng, không biết trốn đi đâu cho đỡ xấu hổ. Côństantin Xêmiônôvich nhìn cô gái mà không vội hỏi. Không phải chỉ mình cô ta, mà cả lớp đang chìm trong không khí nặng nề, trong lòng mỗi người đều có nhiều cảm giác lẫn lộn: xấu hổ, trách móc, ân hận. Clara có khuôn mặt rộng với chiếc cằm ngắn và mũi hếch. Giọng nói nhẹ nhàng, mái tóc dày và đôi mắt xanh làm cho cô ta trở nên dịu dàng, dễ mến.

- Về nghề của em, chúng tôi đã được nghe - thầy giáo nói một cách châm biếm - em ngồi xuống!

Cô gái cắn môi, liếc nhìn thầy giáo, rồi ngồi xuống.

- Sarina Nhina!

https://thuviensach.vn

Nhina chưa kịp hoàn hồn vì sự việc xảy ra nên quên mất là đã đến lượt mình, vì vậy mà khi thầy giáo gọi tên cô, cô vẫn thấy đột ngột. Theo thói quen cô thì thầm "Tôi chết mất". Nhina đứng dậy, sợ hãi nhìn thầy giáo. Nhưng thật kỳ lạ! Khi cái nhìn của cô bắt gặp cái nhìn của thầy giáo, cô trở lại bình tĩnh ngay, sự bối rối biến mất và trên khuôn mặt cô nở một nụ cười bẽn lẽn.

- Nhina Sarina, tôi tin là em đã chọn nghề rồi chứ.

- Chưa ạ. Thưa thầy, em là người hay do dự ạ.

- Rất đáng tiếc! Em ngồi xuống!

Thầy giáo liếc nhìn đồng hồ. Sắp đến chuông hết giờ rồi.

- Bây giờ tôi sẽ cố gắng trả lời câu hỏi của em Nhina Côsinxcaia, những học sinh sắp tốt nghiệp phổ thông sẽ làm gì, nếu không có khả năng gì mà lại không dứt khoát như Nhina Sarina nữa. Nếu ai hỏi tôi, trong con người cái gì là cơ bản - sự thông minh hay sự chăm chỉ, tôi sẽ trả lời: sự chăm chỉ. Dĩ nhiên, sự chăm chỉ ở một người thông minh sẽ dẫn đến những kết quả chưa từng thấy, nhưng đáng tiếc, những người thông minh thường tiếp thu mọi kiến thức rất nhanh chóng, nên ngay từ thuở nhỏ đã quen thói cẩu thả. Nắm được kiến thức một cách vội vàng, anh ta không chịu đào sâu nó, không củng cố nó và ỷ lại ở trí nhớ, ở sự thông minh của mình. Anh ta nắm kiến thức một cách hời hợt, còn người chăm chỉ thì ngược lại! Anh ta luyện cho mình có ý chí, có sự kiên trì... Anh không ỷ lại vào trí thông minh mà chỉ bằng sự lao động bền bỉ sẽ đạt được mọi thứ, chính vì vậy mà kiến thức của anh vững và sâu, thường thì anh vượt những người thông minh mà không chăm chỉ.

Trả lời câu hỏi của Nhina Côsinxcaia không thể bỏ qua lời tuyên bố của Valia rằng: trước mắt em tất cả các cánh cửa đều rộng mở. Tôi nghĩ, không phải chỉ mình Valia vững tin rằng chỉ cần em muốn là em bước qua mọi ngưỡng cửa của cuộc đời và chiếm bất cứ vị trí nào... Trong văn học, trong phim ảnh, mọi việc đều có vẻ đơn giản và hấp dẫn, nhưng nếu điều đó không hoàn toàn như vậy, các em ạ. Những cánh cửa rộng mở đón tất cả mọi người, nưhng chỉ có lòng mong muốn không thôi thì chưa đủ, và người ta đã không báo trước cho các em biết điều quan trọng nhất... Trước khi muốn trở thành một người hữu ích, cần phải vượt qua những khó khăn lớn. Những người muốn thì nhiều lắm. Trong các trường đại học đang tiến hành lựa chọn, và cứ mỗi năm lựa chọn kỹ càng hơn. Việc thi vào các trường đại học trở thành những cuộc tranh giải của những người giỏi nhất và các em phải chuẩn bị sẵn sàng để dự cuộc thi tranh giải đó. Nhưng tại sao chúng ta

https://thuviensach.vn

chỉ nói đến trình độ đại học. Có cả trường trung cấp kỹ thuật, có những lớp ngắn hạn, có rất nhiều nghề tốt mà đất nước đang rất cần.

- Kế toán chẳng hạn - Larisa thốt lên.

- Trong số đó có cả kế toán - thầy giáo tán thành - Các em sẽ không thất nghiệp... Đối với tôi, tôi vẫn không hiểu tại sao trường phổ thông lại chỉ chuẩn bị cho thanh niên chúng ta vào đại học và chỉ có vào đại học thôi... Còn lao động chân tay? Lao động của người công nhân? Giai cấp công nhân, nông dân đã và vẫn là nền móng của chính quyền chúng ta.

Trong lúc đó, tiếng chuông vang lên và các em học sinh vội vàng đứng dậy ồn ào át cả tiếng chuông. Côństantin Xêmiônôvich cau mày, giơ tay lên và sẵng giọng nói:

- Chuông reo không phải cho các em, mà là cho giáo viên. Một khi thầy giáo còn ở trong lớp, giờ học vẫn tiếp tục!

Thầy nghiêm nghị nhìn học sinh đã im lặng ngồi lại chỗ và thầy kết thúc:

- Theo tôi, vấn đề chọn ngành nghề chúng ta sẽ có dịp quay lại trong thời gian tới, vả lại phần lớn các em vẫn chưa mường tượng rõ ràng tương lai của mình. Ngày mai chúng ta sẽ bắt đầu học!

https://thuviensach.vn

CÁI TÁT

Cánh cửa vừa khép lại sau lưng thầy giáo thì các em đã chạy ra khỏi chỗ và bắt đầu thi nhau nói, người nọ át tiếng người kia.

- Im nào! Im nào! Các bạn ơi! Nghe tôi nói nào! - Lớp trưởng kêu to và nhảy lên bàn đứng. - Phải có tổ chức chứ. Nghe tôi nói nào. Tất các các bạn hãy im đi!...

Khó khăn lắm lớp trưởng mới giữ được trật tự, khi trong lớp hoàn toàn im lặng, cô nói:

- Cần phải có tổ chức, nếu không chúng ta sẽ không giải quyết được việc gì cả!

- Thế cần phải giải quyết cái gì? - Xvétlana hỏi.

- Im nào! Đừng nói nữa nào! Tôi đề nghị từng người lần lượt nói.

- Trước tiên tôi đặt câu hỏi đã, - Cachia chen vào - Valia, Clara, hai bạn đều làm điều đó để làm gì?

- Thế còn Anhia nói để làm gì? - Valia hét lên - Để làm gì? Việc gì đến bạn ấy! Ai nắm lưỡi bạn ấy kéo ra cơ chứ?...

- Thế ai cho phép bạn cái quyền đối xử với thầy giáo mới như vậy? Đây là lần đầu tiên chúng ta nhìn thấy thầy... - Anhia nói một cách gay gắt, mặt tái đi vì tức giận.

- Thế còn bạn mách lẻo để làm gì? - Larisa hỏi.

- Đó không phải là sự mách lẻo, - Cachia lại chen vào - Bạn ấy đã vạch mặt trước đông đủ mọi người một cách thẳng thắn và trung thực... Tôi cũng định nói!

- Các bạn ơi, đừng cãi nhau nữa... - Liđa Vécxinhina định giảng hòa các bạn, nhưng chẳng ai thèm để ý đến lời của cô cả.

Lớp lại bắt đầu ồn ào.

- Định tâng công chứ gì! Đồ nịnh hót! - Valia thét lên.

- Cái gì cơ? Ai cho phép mày!

- Đúng thế! Đúng thế! Đó là sự phản bội bạn bè.

- Đúng thế! Mày là đồ phản bội, đồ mách lẻo!

Nghe những lời sỉ nhục đó mặt Anhia trắng nhợt. Cô cắn chặt môi đến đau nhói và không còn tự chủ được nữa, chạy lại gần Valia tát vào mặt cô ta.

- Anhia, bình tĩnh lại! Bạn làm gì đó! Điên rồi à? - Giênhia chạy vội lại chỗ Anhia.

Cô ôm ngang lưng Anhia, cùng với Xvétlana kéo bạn đến một góc lớp.

https://thuviensach.vn

Valia đưa mắt nhìn quanh một cách bất lực, những giọt nước mắt vì bị xúc phạm trào ra. Lấy tay che mặt lại, cô ta ngồi xuống bàn khóc nức nở.

- Anhia, bạn đã làm một việc thiếu suy nghĩ. Bạn không biết ngượng à? - Giênhia trách móc Anhia.

Anhia nhìn về phía Valia một cách phẫn nộ và căm thù, lời lẽ của các bạn không lọt vào tai cô. Những ngón tay run run và khuôn mặt tái nhợt nói lên những gì đang xảy ra trong lòng cô.

- Chỉ thiếu mỗi điều đó nữa thôi! Phải đánh nhau mới được à?... Bạn thử nghĩ xem - Giênhia tiếp tục. - Thật là nhục nhã! Đánh như vậy, bạn có chứng minh được điều gì không?

- Im đi Giênhia! - Anhia ngắt lời. - Mình sẽ không bao giờ tha thứ cho nó điều đó... Không bao giờ!

- Đó lại là một việc khác, - Giênhia thở phào nhẹ nhõm trả lời và quay lại lớp.

Cả lớp đang tranh luận sôi nổi đến mức không còn nghe được một lời nào của ai nữa. Lớp trưởng vớ được chiếc thước kẻ trên bàn và gõ nhịp. Nhưng vô hiệu quả. Khi thấy không thể làm cho lớp im lặng, cô phẩy tay một cách bất lực.

Cachia không tham gia tranh luận, cô đứng cạnh bàn giáo viên và xem xét những gì xảy ra xung quanh. Gần bảng tụ tập mấy bạn: Liđa, Tamara, Nhina Sarina, Larisa và Crulôva. Các bạn đang tranh luận, người nọ cướp lời người kia, nhưng Cachia thấy ba người đầu đứng về phía Anhia, còn hai người sau thì phản đối. Gần cửa, mấy bạn: Tanhia, Nhina Côsinxcaia và Clara đang túm tụm lại. Rõ ràng là hai bạn kia đang tranh luận với Clara, còn Clara thì lắc đầu lia lịa và ra hiệu không tán thành.

Giênhia ngồi lại gần Bêlôva đang nức nở và bắt đầu an ủi cô ta:

- Valia, sao bạn lại khóc ầm lên thế? Thiếu gì việc không hay xảy ra trong cuộc sống! Dĩ nhiên là Anhia có lỗi, cô ấy phải xin lỗi bạn... Mình tin là Anhia sẽ xin lỗi và nhận lỗi về phần mình và nhất định sẽ... xin lỗi! Còn khóc thì chả nên tí nào, chỉ tỏ ra là mình yếu đuối thôi.

- Thế nó mách lẻo để làm gì cơ chứ? Chẳng lẽ như thế là tỏ tình bạn hữu với nhau ư?

- Đó là vấn đề khác... Đừng có nhầm lẫn những vấn đề khác nhau như thế! Trong trường hợp đầu thì Anhia đúng, trong trường hợp sau bạn ấy có lỗi!

Valia ngồi thẳng dậy và ngạc nhiên nhìn cô lớp trưởng:

- Đúng là thế nào? Nghĩa là bạn đồng ý với Anhia à?

https://thuviensach.vn

- Gượm hẵng! Đừng có nổi nóng lên như vậy! Tôi không định tranh cãi với bạn. - Giênhia tránh câu trả lời thẳng. - Hãy bình tĩnh lại đã... Hôm nay là một ngày điên rồ hay sao ấy!

- Không bạn hãy trả lời... Nó mách lẻo mà là đúng ư?

- Khiếp, bạn dùng từ chả hợp tí nào...

- Từ thì dính dáng gì vào đây! Nói đi - Valia dồn ép - Nói thật xem nào!

- Đúng. Trong vấn đề thứ nhất, Anhia đã hành động đúng, nhưng đánh nhau thì cô ấy không có quyền.

- Thế thì cút khỏi đây ngay! - Và Valia lại gục mặt vào đôi bàn tay.

Về cái tát thì các bạn nói ít thôi. Mọi người lo lắng nhất là vấn đề Anhia đã vạch mặt Valia có phải Anhia đã hành động đúng không? Về vấn đề này thì ý kiến không thống nhất.

Khi sự ồn ào tắt dần, Tamara Crápchencô cố lái câu chuyện sang đề tài khác. Cô nói với giọng đầy tự tin:

- Các bạn ơi, nghe tôi nói đây này, thầy giáo chủ nhiệm của chúng ta sẽ được việc lắm đấy. Chúng mình cũng cần phải khách quan chứ. Thầy sẽ dạy hay đấy. Để rồi các bạn xem!

Valia không thể dằn lòng được thốt lên:

- Bạn đã mê tít rồi à? - Cô kêu lên giọng đầy nước mắt.

- Còn bạn, tốt hơn hết là đừng nói gì! Xé to chuyện ra làm lấp cả thế giới đấy! - Tamara cáu kỉnh trả lời.

- Lại cái gì nữa đấy? Thôi đi các bạn, không được cãi vã nữa - Giênhia ngăn ngừa một vụ tranh cãi mới có thể xảy ra.

- Tôi không việc gì phải cãi nhau. Cứ làm như tôi cần cô ta lắm ấy!

- Ôi, các bạn ơi! Mình chẳng thích thế này một tí nào! - Liđa nói.

- Thì sao? Bọn mình tranh luận! Thầy giáo mới ở đâu đến, bảo không định giáo dục chúng ta, nhưng ngay lập tức ông vội vàng tra hỏi chúng ta về ngành nghề... Tìm thấy được một bọn ngu ngốc mà lại! - Clara nói và phá lên cười.

- Đúng thật, các bạn ơi, cứ nghĩ mà xem! - Larisa vỗ tay kêu. - Từ đầu mình không hiểu gì cả... Ông ấy đã coi chúng mình là một lũ con nít ngốc nghếch.

Câu chuyện trở nên rôm rả.

Cachia vẫn đứng gần bàn giáo viên và lặng lẽ nghe các bạn. Cô hiểu rằng lớp đã chia làm hai phe và đa số đứng về phía Anhia. Những bạn gái đứng đắn và tốt nhất, điềm tĩnh nhất tán thành hành động của Anhia và không chú ý lắm đến cái tát của Anhia. Nhưng Cachia lại cảm thấy tức là không biết

https://thuviensach.vn

tại sao Anhia nhảy bổ vào đánh nhau! Thật là chẳng tự kiềm chế một chút nào cả...

- Thầy rất giầu kinh nghiệm, các bạn ạ. Ngay từ đầu đã thấy rõ điều đó, - Liđa nói.

- Thầy cho ta một bữa no nê... - Rita giả vờ đồng ý với giọng mỉa mai.

- Thế nào là "no nê" cơ? - Nhina Sarina vặn hỏi - Bạn nghĩ là ai cũng như cô Dinốttrca sẽ xoa đầu chúng ta khen ngoan ư?

- Thầy nói hay quá! Rất đơn giản và thuyết phục - Xvétlana nói.

- Chả hiểu sao các bạn quá lời khen ngợi như vậy! - Clara phản đối. - Ông ấy nói những điều ai cũng biết. Có cái gì mới nào? Thí dụ tớ thì biết hết những điều đó từ lâu!

- Biết, nhưng không hiểu.

- Và bây giờ cũng chẳng hiểu gì hơn!

Trong giờ giải lao, đúng ra mọi người phải ra hành lang đi dạo, nhưng các cô học sinh sắp tốt nghiệp phổ thông này ít khi tôn trọng quy định đó. Các em thường ngồi ở bàn ôn lại bài của giờ học sau, hoặc tụ tập thành nhóm để thảo luận về một cuốn phim hay vở kịch nào đó và có khi những cuộc tranh luận trở nên quá gay gắt, lúc đó lớp trưởng đành túm tóc từng bạn lôi đi.

Vụ cãi nhau giữa Valia và Anhia và sau đó cuộc tranh luận về người thầy mới đã hấp dẫn Giênhia làm em quên mất nhiệm vụ lớp trưởng. Nhưng rồi em chợt nhớ ra.

- Im nào! Chú ý! - Giênhia kêu lên, giọng lanh lảnh - Ai trực nhật mở cửa sổ ra! Không được tranh luận nữa! Muốn thì ra hành lang mà tranh luận.

Cô gái trực nhật leo lên bệ cửa và mở cánh cửa sổ con. Một luồng không khí mùa thu trong lành len vào phòng. Các em vội vàng vơ mấy quyển sách giáo khoa, nhanh nhẹn ra khỏi lớp.

Valia vẫn lấy khăn mùi soa che mặt, bước vội về phía nhà tắm rửa mặt.

Nước mắt ở trường nữ không phải là một hiện tượng hiếm hoi, và không một ai trong số những người đang dạo ở hành lang để ý đến cô ta.

Anhia đi ra cùng với Xvétlana, Nađia và Cachia, Giênhia đến nhập bọn với họ.

- Không, mình sẽ không bao giờ tha thứ cho nó. - Anhia nói dứt khoát nhưng không còn giận dữ nữa. - Nó phải chịu trách nhiệm về lời nói của nó chứ.

- Anhia, hãy cao thượng hơn nữa! Sự bực bội của cá nhân...

https://thuviensach.vn

- Đó không phải là bực bội cá nhân đâu, Xvétlana... Bạn hãy nghĩ kỹ xem... và sẽ tự hiểu. Vấn đề ở đây còn quan trọng hơn nhiều...

- Còn mình nghĩ là không nên việc bé xé ra to[3]. Có đúng không, Cachia? Bạn là bí thư chi đoàn, bạn trả lời đi! - Giênhia cố ép.

Cạnh Valia Bêlôva tụ tập một nhóm các bạn thông cảm với cô ta.

- Mình như bạn mình sẽ đến gặp cô hiệu trưởng Natalia Dakharốpna và kể hết cho cô ấy nghe. Cô ấy sẽ làm sáng tỏ vấn đề và Anhia sẽ bị một trận cho xem, - Larisa góp ý kiến.

- Vớ vẩn! - Rita phản đối - chẳng cần đi đâu cả. Cứ để xem, rồi sẽ ra sao.

- Không, về cái tát thì cần nghĩ xem - Clara nói một cách đúng đắn - Bạn có thể khiếu nại lên khu đoàn Cômxômôn, và nó sẽ bị một vố cho xem. Có thể người ta đuổi ra khỏi Đoàn cũng nên chứ lại.

- Đúng rồi! Bạn lại không phải là đoàn viên nữa. Nó có quyền gì... - Larisa bắt đầu.

- Thế nếu là đoàn viên thì cho tha hồ tát vào mặt à? - Clara cắt ngang.

- Không, nhưng dù sao thì...

- Bạn nên nghĩ kỹ rồi hãy nói nhé!

- Gượm đã, các bạn ơi! Không cần thiết phải khiếu nại đi đâu cả, - Rita nói - Bạn phải giữ đúng nguyên tắc. Chúng ta sẽ lên án Anhia về tội tố cáo bạn... Còn chúng ta định sẽ làm gì? Việc cái tát sẽ phân xử ở lớp. Gớm chưa, cái tát thì có gì! Ngày nào bọn con trai chả đánh nhau mà không sao cả... Anhia nóng tính thôi!

- Đó không phải là sự biện bạch.

- Đây chẳng ai biện bạch cho ai cả.

Liđa, Nhina Sarina và Tamara, khoác tay nhau, chậm rãi đi dạo dọc hành lang.

- Các bạn ạ, ở lớp chúng mình xảy ra chuyện mà không thể cứu chữa được... - Liđa buồn bã nói.

- Không có gì đáng sợ cả, rồi sẽ đâu vào đấy.

- Tamara, bạn nhầm rồi! - Nhina phản đối - Mình tán thành với Liđa. Bây giờ thì hết phương cứu chữa, hai bạn ấy sẽ không bao giờ làm lành với nhau đâu!

- Ai không làm lành cơ? - Tamara ngạc nhiên.

- Nếu Valia tha lỗi thì Anhia cũng không đời nào làm lành, - Liđa nói một cách chắc chắn.

- Các bạn chưa biết Anhia đó thôi! Tôi sẽ nhận trách nhiệm bảo nó!

https://thuviensach.vn

- Trách nhiệm không quá nặng đấy chứ?

- Rồi sẽ rõ! - Tamara nói một cách tự tin và không gác việc sang hôm khác, cô vội vã đi tìm Anhia.

https://thuviensach.vn

HỌ KHÔNG LÀM LÀNH VỚI NHAU

Thật khó nhận ra lỗi của mình khi trong lòng chưa nguôi giận và vẫn còn bực vì bị xúc phạm! Và thậm chí có khi nhờ sự thuyết phục chân thành của các bạn, tự bản thân mình cũng thấy là có lỗi, nhưng không thể đủ nghị lực và dũng cảm để nhận lỗi trước mặt mọi người.

Anhia không hề cảm thấy hối hận về hành động của mình. Cô sẽ không bao giờ chịu nhân nhượng nếu không có Cachia Ivanôva, Tamara Crápchencô và Giênhia Xmiếcnôva - bộ ba được trao trách nhiệm giáo dục lớp - chứng minh cho cô rõ như hai với hai là bốn rằng hành động của cô không những đã làm nhục tập thể Cômxômôn của lớp và của trường, mà còn làm mất uy tín Đoàn thanh niên Cômxômôn nói chung. Họ biết tính hay tự ái, nhưng trung thực và kiên nghị của Anhia, nên đã đưa ra những thí dụ làm cho Anhia có đủ nghị lực nhận lỗi trước lớp.

Sau hồi chuông, khi các bạn tập trung đầy đủ ở lớp, Anhia lên chỗ bàn giáo viên, bằng một giọng xúc động khẽ nói:

- Các bạn ơi, chú ý một phút nào!...Tôi muốn nói là hành động của tôi đã hạ thấp... danh dự của người đoàn viên Cômxômôn và không còn từ nào để gọi...

Anhia im bặt, cô có cảm giác như cô không đủ sức để nói thêm một từ nào nữa. Nhưng bắt gặp cái nhìn khích lệ của Cachia, cô thở mạnh và nói một cách rắn rỏi:

- Tôi hiểu lỗi của tôi... rất hối hận...và trước mặt tất cả các bạn, tôi muốn xin lỗi bạn Valia mong bạn ấy tha lỗi cho tôi.

Valia nhìn toàn lớp với nụ cười đắc thắng, cô đứng dậy:

- Có nghĩa là tôi đã làm đúng! Bạn không hành động theo tình bạn hữu!

- Không, tôi nhận lỗi vì đã tát bạn...

- Nhưng bạn tát tôi vì tôi gọi bạn là đồ mách lẻo cơ mà!

- Đúng, nhưng tôi chỉ hối hận về việc đã tát bạn! Còn thái độ của bạn đối với thầy Côństantin Xêmiônôvich - đó là một việc đáng xấu hổ... một cách cư xử...

- Bạn định xin lỗi hay cãi nhau đấy? - Valia ngắt lời

Câu chuyện rõ là đã kéo dài, Giênhia thập thò ở cửa để báo hiệu khi nào thầy đến, những em khác im lặng nghe.

- Thôi đi, đừng có mà định họp quốc hội ở đây nữa - Giênhia kêu lên - Tôi cấm các bạn cãi nhau đấy, hôm nay như vậy là đủ quá rồi!

https://thuviensach.vn

- Im nào! - Tamara nói như ra lệnh - Để yên cho bạn ấy xin lỗi, đừng có quấy rối nữa!

- Còn xin lỗi gì nữa khi cô ta cho là mình phải! - Valia nói một cách khinh bỉ.

- Thôi đi, đừng có giả vờ đần độn nữa! - Tamara nổi cáu - Bạn ấy xin lỗi vì đã tát vào mặt bạn, chỉ có vậy thôi. Bạn có tha lỗi cho bạn ấy không thì nói!

- Tôi không thể tha lỗi khi cô ta cho rằng mình không có lỗi! - Valia bướng bỉnh trả lời.

- Thế thì giữ lấy cái tát làm kỷ niệm vậy - Tamara gắt - Đấy là việc của bạn!

- Đúng rồi - Xvétlana xen vào - Nếu bạn ấy không muốn tha lỗi thì chúng ta tha lỗi. Anhia đã tìm thấy nghị lực nhận lỗi, như vậy là tốt, là đúng phẩm giá người đoàn viên Cômxômôn! Có đúng không các bạn?

Để trả lời câu hỏi, cả lớp la hét ầm ĩ, nhưng Giênhia đã dẹp ngay được.

- Cô giáo đến rồi kìa. Im nào! - Em vừa kêu lên vừa về chỗ.

Cô Anna Vaxiliépna, giống như mọi khi, nhanh nhẹn bước vào lớp, cô vẫy tay ra hiệu "Các em ngồi xuống", và ngồi vào bàn. Cô vội vàng mở sổ điểm, nhưng sực nhớ điều gì, cô ngả người tựa vào lưng ghế, chăm chú nhìn các em học sinh. Cả lớp hồi hộp nhìn cô giáo sử chờ đợi. Chắc cô lại sắp nói "Gập sách giáo khoa lại" hoặc "Lấy vở ra", hoặc lấy ngón tay dò theo danh sách tên học sinh trong sổ điểm, từ trên xuống dưới và ngược lên.

- Thế nào, run à?

- Ôi! Chúng em run quá!... - Nhina Sarina thú nhận

Mỗi khi ngón tay cô Anna dò theo danh sách, Nađia nắm chặt lấy thành ghế hoặc quai chiếc cặp sách, hoặc bấu chặt lấy áo bạn. Rất tiếc là thủ thuật đó không giúp ích gì cho em và cô Anna thường gọi Nađia lên đọc bài đúng lúc mà em đang bấu chặt một vật gì đó. Dù sợ như vậy nhưng học sinh rất quý cô giáo Anna vì cô chân tình và công bằng, vì cô biết cách giảng bài sinh động và hấp dẫn. Trong giờ học có chăng chỉ có Tanhia là có thể ngủ gật, bởi Tanhia có biệt tài là có thể ngủ bất cứ lúc nào và ở đâu.

- Hình như có thể chúc mừng các em thì phải?

- Nhân dịp gì ạ?

- Nhân dịp các em có thầy giáo chủ nhiệm mới và thầy dạy văn.

- Chúng em cũng chưa có gì đáng để mừng lắm ạ - Clara trả lời.

- Tôi cần phải nói với các em rằng tôi biết thầy Côngstantin Xêmiônôvich từ lâu. Nếu các em chiếm được lòng tin của thầy thì các em sẽ không phải

https://thuviensach.vn

hối tiếc... Đúng thế... Còn bây giờ - gập sách lại.

Có những lúc Cachia khó khăn lắm mới giữ cho khỏi bật cười và đúng vào những giờ phút trang nghiêm nhất, đôi mắt em lại ánh lên nụ cười không đúng lúc. "Thế nào, con nuốt được cơn buồn cười rồi à?" - bố em thường hỏi như vậy mỗi khi thấy đôi mắt con gái ánh lên vui vẻ và miệng em cố giữ một nụ cười sắp bật ra vô duyên cớ.

Bây giờ cũng vậy. Liếc nhìn các bàn, Cachia cố gắng ghìm mình lại mới khỏi phì cười. Kìa, Tanhia đang ngồi chăm chú nhìn cô giáo không chớp mắt. Thế mà không buồn cười à? Cachia vốn biết Tanhia thường ngủ mắt vẫn mở to như vậy. Còn Nhina Côsinxcaia nghe bạn trả lời, dẩu môi ra, trông mặt nó như đang ở giây phút quyết định sự sống còn của đời mình. Liđa thì lơ đễnh, mơ mộng nhìn đâu đâu ấy. Tamara ngồi tựa lưng vào ghế như sắp húc ai ấy. Xvétlana ngồi thế nào mà bím tóc lại nằm gọn ở bàn sau, giá có bọn con trai thì thế nào chúng cũng buộc chặt vào bàn...

- Rita Crưlôva lên bảng! - Giọng cô giáo kéo Cachia về với thực tại.

Rita hất đầu một cái, theo thói quen kéo áo cho ngay ngắn, miễn cưỡng lên bảng.

"Biết đâu bạn ấy lại chẳng bắt đầu hát thay cho câu trả lời" - bất thình lình Cachia có ý nghĩ đó và em hình dung ra cảnh tượng ấy rất rõ nét. Rita quay mặt về phía cô giáo, cất tiếng đằng hắng rồi tay trái đặt lên ngực, mắt nhìn lên trần nhà và bắt đầu với giọng lanh lảnh: "Chim hải âu dũng cảm bay lượn trên những con sóng bạc đầu..." Sự tưởng tượng của Cachia vẽ ra trước mặt đôi mắt mở to đầy kinh ngạc của cô Anna Vaxiliépna... và em lấy tay che miệng, gục xuống cho tiếng cười khỏi bật ra.

Mười - mười lăm phút trôi qua, "cơn buồn cười" cũng biến mất, tất cả mọi thứ lại trở nên bình thường và tẻ nhạt.

Cachia có một nhược điểm mà em biết rất rõ và lấy hết "sức lực yếu đuối" của mình ra để khắc phục - em mắc phải bệnh lười biếng. Lẽ ra Cachia có thể học xuất sắc, nhưng em chỉ học trung bình thôi. Không có đủ nghị lực để thắng nổi cơn lười. Em chỉ hăng hái làm những công việc mà em thích, còn những cái khác là phải "đem hết sức bình sinh" mới làm được, giống như bố em vẫn thường nói.

Cachia không có bạn thật thân, nhưng em rất quý Anhia, Giênhia, Xvétlana và Nhina Sarina. Còn Valia, Raia và Rita thì em ghét. Đối với các bạn khác, em có quan hệ bạn bè tốt. Năm nay là năm thứ hai em làm bí thư chi đoàn của lớp.

https://thuviensach.vn

Vụ cãi nhau giữa Anhia và Valia không làm cho Cachia lo lắng mấy, hơn nữa, Anhia đã xin lỗi Valia rồi, có nghĩa là vấn đề đã được giải quyết. Cachia tin chắc rằng sẽ không có bạn nào dám "vạch áo cho người xem lưng" cả. Những năm cuối này biết bao là việc xảy ra giữa các học sinh với nhau, mà thậm chí cô giáo chủ nhiệm Dinaiđa Đmitriépna còn không biết, huống chi các thầy cô khác. Các bạn đã biết giữ bí mật...

Cô Anna Vaxiliépna ra bài và bắt đầu giảng. Cô giáo nói dõng dạc, rõ ràng, nhấn mạnh từng câu rành rọt, nhưng Cachia vẫn không tập trung được. Cô nói về cuộc cải cách Xtalupin sau khi cuộc cách mạng thứ nhất của nước Nga bị thất bại, nhưng không biết sao trong đầu Cachia tự nhiên hiện lên con số 70 triệu đêxachin[[4]]. Cachia cố hình dung ra khoảng đất đó: "Trên mảnh đất rộng 10 triệu đêxachin người ta xây dựng được bao nhiêu thành phố Lêningrát?". Ngồi chống cằm vào bàn tay nắm lại và mải suy nghĩ miên man, Cachia nhìn chằm chằm vào góc lớp.

- Ivanôva Êcatêrina! Em thả hồn bay đi đâu thế? - Bất thình lình cô Anna hỏi.

- Thưa cô, em chẳng thả đi đâu cả ạ - Cachia đứng dậy trả lời.

- Tôi thấy hình như em lượn lờ trên chín tầng mây thì phải. Em ngồi xuống và chú ý nghe giảng. Ngày mai tôi sẽ hỏi bài em.

https://thuviensach.vn

XVÉTLANA IVANÔVA

Suốt chiều ngày hôm ấy, Xvétlana Ivanôva ở trong tâm trạng không vui. Vụ cãi nhau của các bạn ở lớp đã làm cô buồn chán, chưa bao giờ trong cái tập thể hòa thuận này lại xảy ra chuyện tương tự. Cô tán thành hành động của Anhia và bực tức vì cách xử sự của Valia, nhưng dù sao những việc xảy ra sau đó cũng đè nặng tâm hồn cô.

Dù có những việc không vui ở lớp, Xvétlana vẫn về nhà với tâm trạng vui vẻ. Thứ nhất, là cô được điểm năm về môn lượng giác. Thứ hai, là hôm nay anh Igor sẽ về. Thứ ba, cũng có thể bởi vì những ngày cuối thu trời ấm áp, có gió bắc và tất cả mọi thứ báo hiệu mùa đông sắp đến. Như một cô gái miền bắc chính cống, Xvétlana không sợ lạnh và rất yêu thích mùa đông. Không có nơi nào cô vui vẻ nghịch ngợm như ở sân trượt băng. Đó là môn thể thao duy nhất mà cô yêu thích.

Xvétlana sống với mẹ và em trai ở tầng thứ nhất của một ngôi nhà lớn. Em Pêchia ở trường về đang ngồi làm bài, chạy ra mở cửa cho chị

- Em đã ăn trưa chưa, Pêchia? - Xvétlana hỏi.

- Em biết lấy ở đâu mà ăn! - Pêchia trả lời có vẻ bực.

- Được rồi, để chị hâm ngay xúp cho em...

Hai năm gần đây sức khỏe của mẹ bị sút hẳn và Xvétlana phải đảm đang hết việc nhà: mua thực phẩm bằng tem phiếu, giặt giũ, lau sàn, vá mạng quần áo và khâu những thứ lặt vặt - tất cả những việc đó trút hết lên vai cô. Xvétlana không chán nản, cô vui lòng làm hết mọi việc và cũng chẳng hình dung được một cuộc sống khác thế. Xvétlana sống với mẹ như với người bạn gái lớn tuổi, cô yêu quý và thương xót mẹ đến chảy nước mắt. Cô biết rất rõ rằng, mẹ cô đã tàn tạ, suy nhược đi như vậy là vì cố gắng nuôi cho con đến ngày khôn lớn. Ngày đó cũng không còn xa nữa. Anh Igor sắp tốt nghiệp trường cao đẳng quân sự Hàng hải và sẽ giải phóng mẹ khỏi công việc lao động nặng nhọc. Sau anh là Xvétlana và tiếp theo là em Pêchia cũng sẽ thành người, lúc đó mấy anh em sẽ quây quần bên mẹ, chăm sóc và yêu quý mẹ.

Thay quần áo xong, Xvétlana bắt tay ngay vào việc. Cô bắc nồi lên hâm thức ăn, quay vào phòng cô thấy Pêchia đang cầm trong tay chiếc áo măng-tô.

- Chị Xvétlana đính cúc áo hộ em với! Hai chiếc cúc bị đứt làm rách cả vải rồi.

- Em làm đứt ở đâu thế này?

https://thuviensach.vn

- Thằng Gienca túm lấy... mà chỉ lại mục...

- Ôi, em thật chán! - Xvétlana nói đầy vẻ trách móc rồi cầm lấy áo vá cho em và đính cúc.

Khi mẹ đi làm về, áo măng-tô đã được treo đúng chỗ, hai chị em đang ngồi ở bàn ăn xúp đậu với bánh mì. Bà ngồi xuống với các con, ăn xong bà nằm nghỉ, Pêchia đến nhà bạn.

Thu dọn bát đĩa, rửa xong, Xvétlana nhìn lên đồng hồ treo tường. Đã sáu giờ tối. Đến giờ làm bài rồi.

- Xveta[[5]], có gì mới không con? - Bà Êcatêrina Anđrêépna hỏi

- May quá, suýt nữa con quên! Lớp con có thầy giáo mới. Trong lớp hôm nay xảy ra một chuyện thật là, một chuyện...

Xvétlana ngồi ghé lên giường, kể cho mẹ nghe về thầy Côństantin Xêmiônôvich, về chuyện bạn Valia và Clara "chơi khăm" thầy, về câu chuyện đã kết thúc như thế nào.

- Trời ơi! Sao các con lại trẻ con đến thế, mẹ thở dài - Trong đầu chỉ có gió thổi[[6]]. Xvétlana ngồi học bài độ hơn một tiếng đồng hồ thì có tiếng gõ vào cửa sổ.

Cô gái chạy ra mở cửa.

Ngoài sân một anh thủy thủ tầm thước mặc quân phục học viên màu đen với những chiếc cúc vàng và mấy đường chỉ bạc hình cánh én ở cửa tay. Đứng cạnh anh là Alếchxây Écmôlaép cũng trong bộ quân phục như thế.

Cứ mỗi khi Xvétlana đợi anh về thì trong bụng cô lại nghĩ về Alếchxây. Cô muốn anh ấy đến, nhưng mỗi khi gặp anh không biết sao cô mất tự chủ và không biết nói gì. Có thể, đó là do anh ấy? Giá gì anh bắt đầu một câu chuyện vui đùa nào đó - có phải cô thấy dễ chịu hơn không. Nhưng anh Aliôsa [[7]] ít lời hay ngượng lại chỉ im lặng. Tuy vậy những câu nói hiếm hoi góp vào câu chuyện hoặc những nhận xét của anh đã làm cho người ta hiểu anh là một người thông minh và để tâm tới mọi việc.

- A, em không đợi hả! Thế mà bọn anh về đón em đây! Mẹ ngủ à? - Igor thì thầm hỏi. - Mặc áo đi ngay thôi!

- Đi đâu hả anh?

- Đi xem hát. Cấp trên gửi vé đến cho.

- Chả biết em có đi được không... Em còn phải làm bài...

- Không có lôi thôi gì cả! Nhanh lên! Cho bảy phút rưỡi để mặc quần áo. Hãy hoàn thành nhiệm vụ!

https://thuviensach.vn

Igor rón rén đến gần mẹ trong khi mẹ đang vờ ngủ, cúi xuống hôn vào trán mẹ. Mẹ mở mắt ra và tươi cười ôm lấy cổ con trai.

- Chào con, Igoriốc[[8]]!

- Hay mẹ đi xem cùng với chúng con nhé?

- Mẹ không đi đâu cả.

- Thế thì mẹ ngủ đi. Mọi việc của con đều tốt đẹp cả mẹ ạ. Không có gì mới.

- Chào cháu Aliôsa. Bác xin lỗi là nằm trên giường.

- Ôi, bác cứ nằm nghỉ, mặc cháu ạ!

Trong khi đó Xvétlana đã kịp vơ vội chiếc áo để mặc vào những ngày lễ và chạy vào bếp thay. Khi quay lại thì mặt cô ửng hồng, chiếc áo của cô may bằng loại vải rẻ tiền nhưng rất hợp với cô.

- Ôi, em Xveta, Xvechétca[[9]]! - Igor nói với nụ cười đầy tự hào, - Mẹ trông cô ấy lớn ghê không?...

Khoác tay em gái đi ngoài phố, Igor nói thầm với cô

- Em là con lọ lem của anh... Còn bên cạnh là hoàng tử!

Câu nói ấy làm cho trái tim Xvétlana như thắt lại và cô có cảm giác nghẹt thở. Cô liếc nhìn Aliôsa đang đi bên cạnh, khi biết anh ấy không nghe thấy gì, cô nghiêm khắc khẽ bảo anh:

- Igor, nếu anh không chấm dứt ngay đi thì em sẽ bỏ về đấy.

Igor đã nhiều lần đùa như thế. Anh thấy thích thú khi làm cho em gái thẹn, còn cô thì chả bao giờ giận anh được lâu.

Ở hành lang sáng choang của câu lạc bộ văn hóa, dòng người ăn mặc lịch sự đang dạo chơi. Dòng người cứ đi vòng quanh theo hành lang này làm cho Xvétlana nhớ đến hành lang của trường học trong giờ ra chơi. Chỉ khác ở chỗ là ở đây không ai quy định cả mà vẫn trật tự, không ai chen, đuổi, làm vướng chân ai cả.

Mấy bạn trẻ đứng cạnh một tấm bản đồ lớn, nơi có những bóng đèn nhỏ xíu lấp lánh đánh dấu những khu xây dựng mới của kế hoạch năm năm một vài phút rồi họ cùng nhập vào dòng người đang dạo chơi.

- Xveta, em có thấy người ta đang dán mắt vào em không? - bất thình lình Igor hỏi, hất đầu chỉ về phía người đi lại.

- Anh điên rồi à? Đó là họ nhìn những chiếc cúc vàng của các anh đấy chứ...

- Đừng có khiêm tốn nữa em ạ! Ngẩng cao đầu lên nào.

- Hôm nay anh làm sao ấy anh Igor ạ!

https://thuviensach.vn

- Đúng rồi! Đúng là có một việc hệ trọng xảy ra... Anh đã yêu, em Xveta ạ!

- Thôi, anh đừng nói nhảm nữa!

- Giá như lúc đó chỉ là những điều nhảm nhí! Tôi bị mất hồn rồi!

- Anh kịp yêu vào lúc nào vậy?

- Để làm điều đó chỉ cần một tích tắc, nhìn thấy, thế là sẵn sàng: Chìm nghỉm xuống đáy.

- Thế bây giờ anh làm thế nào?

- Anh làm gì ấy à? - Igor hỏi lại. - Anh sẽ lang thang dưới các cửa sổ, sẽ đánh đàn ghi ta, rên rỉ và làm thơ.

- Và sẽ bỏ học! - Aliôsa tiếp theo với giọng khổ sở như Igor.

- Không, cái đó thì không được! Thế sao anh bạn lại không bỏ học?

Nghe câu cuối cùng tim cô gái đập rộn lên. Nhưng làm ra vẻ không để ý đến những lời đó, cô mỉm cười và hỏi Igor.

- Thế cô ấy là ai? - Nếu anh không giữ bí mật?

- Khổ nhất là anh lại không biết cô ta là ai mới chết chứ. “Tôi không biết tên em là gì” - Igor khẽ hát - và thậm chí không biết cô ta ở khu nào nữa cơ. Ngay trước mũi anh, cô ta ngồi vào xe và biến mất cùng với một cụ già.

Một hồi chuông vang lên lanh lảnh. Cả dòng người kéo nhau vào phòng xem hát.

Xvétlana về nhà muộn và ngồi ngay vào làm bài. Nhưng mở quyển sách giáo khoa hóa học ra, cô ngồi thẫn thờ nhìn ra khung cửa sổ.

“Cái xác sống”[[10]] đã đem lại cho Xvétlana một ấn tượng sâu sắc. Ở trường người ta dạy phân tích bất cứ tác phẩm văn học nào, nhưng hôm nay cô không muốn làm điều đó. Cô không định phân tích nội dung tư tưởng, hành động của nhân vật, thời đại, ngôn ngữ... Cô chỉ xem người ta đang sống, đau khổ làm phiền nhau như thế nào thôi. Cô thông cảm với Masa, cô gái Digan, thương anh Phêđia Prôtaxốp và cô Liđa, và cả Carênin nữa.

Cảm xúc nặng nề đó vẫn không rời bỏ cô gái cả trong giờ nghỉ. Vở kịch cũng làm cho Igor có tâm trạng như vậy. Sau khi xem hát, anh tiễn em gái về nhà rồi cùng với Aliôsa về học viện.

Trong gia đình của Xvétlana Ivanôva không bao giờ nhắc đến bố, và nếu có ai hỏi, thì họ đều trả lời rằng bố đã chết. Nhưng đó không phải là sự thật. Cách đây mười năm, bố đã bỏ đi và không về nữa. Ông bỏ mặc gia đình con cái cho số phận. Bây giờ ông còn sống không - chả ai biết. Igor cho rằng bố

https://thuviensach.vn

đã hy sinh ở chiến trường. Ít nhất thì anh cũng muốn thế. Còn Xvétlana không biết tại sao có cảm giác là bố vẫn còn sống.

... Tiếng kim đồng hồ chạy đều đều kêu tích tắc, nhưng Xvétlana vẫn không thoát khỏi tình trạng suy nghĩ miên man. Cô nghĩ đến ngày hôm nay. Cô nhớ lại lời đùa của anh Igor về cô lọ lem và chàng hoàng tử. Trong lòng cô lại thấy giận anh. Sao anh lại có thể đùa những việc như vậy? Thậm chí anh còn không biết rằng anh đã làm cho cô tủi thân và trong trí cô lại vang lên giọng nói của thầy giáo mới: "Thế còn em, đã có quyết định gì chưa, Xvétlana?" Nghề nghiệp... Không biết có cần nghĩ đến điều đó không? Mình sẽ làm việc và học hàm thụ vậy.

Trước mắt cô, những hình ảnh không rõ ràng hiện lên, lượn đi lượn lại, những ý nghĩ rối bời, ngổn ngang trong đầu cô.

Ngoài cửa sổ có tiếng còi ô tô vang lên đưa cô về với thực tại. Cô hất mạnh mái tóc và bắt đầu học bài.

https://thuviensach.vn

TANHIA ÁCXÊNÔVA

- Chị Tanhia ơi, dậy đi, chị Tanhia... Chị Tanhia! Nào, dậy ngay đi thôi! chị Tanhia ơi! - Cậu em trai lên bảy tuổi của Tanhia gọi cô dậy. Cậu đã mặc xong quần áo và chuẩn bị sẵn sàng để đến trường - Chị Tanhia ơi! Chị coi chừng chứ bố mắng đấy. Nào, dậy đi!

- Cái gì thế? Em cần gì đấy, Sura?

- Đến giờ dậy rồi kìa.

- Mấy giờ rồi hả em?

- Hơn tám giờ rồi đấy...

- Ôi chết rồi - Cô gái cáu kỉnh kêu lên nhưng mắt vẫn không mở ra được - Tôi ốm rồi hay sao thế này?

Nhưng thằng bé vào phòng không phải chỉ để đánh thức chị, hình như em có điều gì băn khoăn. Khi nhìn thấy Tanhia đã mở mắt ra, em vội hỏi:

- Chị Tanhia ơi, nếu một vị tướng cưỡi bánh xe đi ngoài đường thì chú công an có phạt ông ta không?

- Vị tướng nào? Cưỡi bánh xe nào?

- Cưỡi bánh xe của tàu điện í mà

- Ôi, sao em lại ngu thế? Vị tướng việc gì phải cưỡi bánh xe?

- Ừ, nhưng nếu ông ấy cứ cưỡi thì chú công an có thể phạt ông ấy không?

- Dĩ nhiên là được chứ. Thôi em để cho chị yên.

- Em cho là chú công an không thể phạt được vì ông ấy là một vị tướng còn chú ấy chỉ là công an thôi - chú bé quả quyết nói.

- Trời ơi, sao em còn dại thế! Bao giờ thì em mới khôn ra? Thôi đi đi để cho chị còn mặc quần áo.

Đuổi cậu em đi xong, Tanhia còn nằm thêm mấy giây nữa, mắt lơ đãng nhìn hòn bi mạ kền trên đầu giường, rồi tự nhiên vùng dậy như người phải bỏng. Cô vội vàng mặc áo như lính chữa cháy, vừa chạy vừa nhét vội vào mồm phần ăn sáng của cô.

- Tanhia, con lại dậy muộn à? - Bố cô hỏi, không biết ông đã xuất hiện ở cửa từ bao giờ. Ông mặc chiếc áo choàng sặc sỡ, xù xì và đi đôi giày vải bông mềm mại. Ông vừa cạo râu xong và chính vì vậy mà nhìn bộ râu cằm xén tỉa cẩn thận của ông người ta có cảm giác như râu giả dán vào. Ông bố cố gắng tỏ vẻ nghiêm nghị hỏi cô con gái:

- Tại sao con không đi ngủ đúng giờ?

- Con không thể làm bài trong khi nhà cửa ồn ào như thế được! Đành phải thức đêm vậy.

https://thuviensach.vn

- Con bảo ồn ào sao?

- Nào máy quay đĩa, nào đài... Còn thằng Sura thì cứ đến quấn lấy hỏi những câu ngớ ngẩn.

Thế là giáo sư Anđrây Ácxênốp không thể phản đối gì con gái được nữa. Cả ông và vợ ông đều là những người làm công tác nghiên cứu của viện và rất mến khách. Vì thế nên trong nhà thường ồn ào đến tận nửa đêm.

- Bố ơi, con đi đây! Chúc bố ngủ ngon nhé... À quên, chúc bố buổi sáng tốt đẹp.

Cô hôn vào má bố và chạy nhanh ra khỏi cửa. Không khí buổi sáng trong lành làm cho Tanhia tỉnh ngủ hẳn và cô vội vàng nhanh bước, chân phải hơi nhảy lên, tay vung vẩy chiếc cặp sách. Cô rất thích những buổi dạo chơi từ nhà đến trường hàng ngày đó. Ngoài phố ít người đi lại, đại đa số là học sinh các lứa tuổi khác nhau đang tấp nập đến trường.

Tanhia nhớ lại ngày hôm qua, cuộc gặp gỡ đầu tiên với thầy giáo. Thầy Côństantin Xêmiônôvich nói đúng thật. Tất cả thanh niên ghen tị với những thanh niên ở đội cận vệ ở Đônhét. Một số bạn gái đúng là có thử rèn luyện cơ thể và ý chí. Đốt tay trên ngọn nến, lấy kim chích vào các đầu ngón tay. Chính Tanhia đã chứng kiến cảnh các em học sinh lớp 5 quây quần quanh một "nữ anh hùng" khi cô đưa tay cho bạn lấy ngòi bút chích.

- Thế nào? Có đau không? - Mấy cô bé hỏi.

- Không, không đau chút nào! Không đau một tí nào cả! - Cô bé nói, cố gắng lắm mới giữ được nước mắt.

- Nói dối, đau nhưng bạn vẫn chịu được. Nào đưa tôi chích thử xem!

- Ứ, có mà bạn chọc thủng da à?

"Bọn ngốc - Tanhia nghĩ thế khi nhớ lại cảnh tượng trên - Sự đau đớn về thể xác có nghĩa lý gì cơ chứ, nếu người ta không biết họ phải chịu đựng vì mục đích gì?" Tanhia không biết trong đời cô, cô sẽ phải làm nên chiến công gì, nhưng cô luôn luôn chuẩn bị để làm việc đó

- Chào thầy Côństantin Xêmiônôvich ạ!

- Chào em, nếu tôi không nhầm thì em là Tanhia Ácxênôva!

- Vâng, đúng thế đấy ạ, thầy có trí nhớ thật tốt!

- Tôi cũng không phải than phiền về nó

Hai thầy trò lặng lẽ đi bên nhau. Tanhia liếc nhìn vóc người cao gầy của thầy và thấy khó chịu khi phải đi cạnh thầy. Nhỡ ra có bạn nào trông thấy thì khó mà tránh khỏi những cái nhìn xoi mói và những câu hỏi tò mò của chúng nó.

- Hôm qua em đọc gì Tanhia?

https://thuviensach.vn

- Nhưng mà thầy sẽ không cười em chứ ạ? - Sau một phút ngập ngừng, cô hỏi

- Dĩ nhiên là không.

- Em đọc quyển Đôminô

- Của Xêtôn Tômsơn à?

- Vâng ạ. Em lấy của em em và thế là mê mải đọc.

- Chẳng có gì là lạ cả, đó là một nhà văn tuyệt diệu, tinh tế!

- Vâng ạ, mọi vật đều được mô tả sinh động...

Dần dà câu chuyện trở nên rôm rả. Thực ra chỉ có mình Tanhia nói thôi, thầy giáo mới chỉ đặt câu hỏi, thỉnh thoảng nói lên vài nhận xét. Côngstantin Xêmiônôvich là người biết nghe khi nói chuyện với người khác. Nói chuyện với những người như vậy rất thú vị. Ngay từ phút đầu bạn cảm thấy rất thoải mái và có cảm giác như người đang nghe bạn là một người bạn cũ lâu ngày không gặp nhau, vì vậy mà bạn phải vội vàng kể lại cho anh ta nghe hết những gì xảy ra trong thời gian đó.

Hai thầy trò chuyển dần câu chuyện sang đề tài trường học từ lúc nào không biết, và Tanhia suýt nữa đã lộ chuyện cãi vã giữa Anhia và Valia cho thầy biết, nhưng sực nhớ ra, cô vội nín thinh. Về những việc riêng của các bạn cùng lớp không ai có quyền nói ra cho người nghe cả. Và nhất là những chuyện đó cần phải giấu thầy. Ai phá vỡ truyền thống đó bị coi như một tội phạm không dung thứ được.

Côngstantin Xêmiônôvich không hề ngạc nhiên khi thấy Tanhia đang nói chuyện huyên thuyên bỗng dừng lại giữa câu, lúng túng rồi im bặt.

- Thế là đã đến trường - thầy nói và làm như không để ý đến sự bối rối của Tanhia.

Mở cánh cửa ra cho các học sinh nhỏ bước vào trước, thầy giáo và Tanhia lên cầu thang và chia tay nhau. Tanhia đi về phía có chỗ gửi áo khoác cho học sinh. Còn thầy giáo đi về phía dành cho các thầy cô giáo.

Còn mấy phút nữa mới đến chuông, và Tanhia tưởng các bạn đã ở phòng thí nghiệm hóa rồi, nhưng cô đã nhầm. Trong lớp, mọi người đang tranh luận sôi nổi. Họ thảo luận hành động của Liđa Vécxinhina.

Một tuần trước đây, cô gái hẹn gặp gỡ một lúc với ba cậu con trai trong cùng một giờ ở ba góc khác nhau của ngã tư, còn mình thì đến góc thứ tư và khi biết mấy người kia đã đến chỗ hẹn, cô quay gót về nhà.

Tanhia không biết tại sao lại xảy ra câu chuyện đó, nhưng cô chăm chú lắng nghe.

https://thuviensach.vn

Liđa ngồi sau bàn và nhìn các bạn với cái nhìn giễu cợt. Chuyện hẹn hò tự nó xảy ra như vậy ngoài ý muốn của cô. Có ba người gọi điện cho cô ta. Người đầu tiên là Vôlôđia Idơvêcốp. Lúc đầu anh ta ấp úng nói về tình bạn, về những sở thích giống nhau và cuối cùng anh ta thông báo là có nhiều điều muốn nói nhưng không thể nói hết trong điện thoại. Cô hẹn gặp. Sau đó, Lêva cứ như là đã trao đổi trước với Vôlôđia, cũng ấp úng giống thế. Liđa buồn cười quá, cô lại hẹn gặp anh ta vào giờ đó ở phố khác. Misa Prônin là người gọi điện cuối cùng. Anh ta cũng bắt đầu nói về tình bạn và kết thúc là đề nghị hẹn gặp. Cô lại hẹn gặp anh ta ở góc phố thứ ba. Việc đó đã xảy ra rất buồn cười. Mỗi người đợi theo một kiểu. Vôlôđia đi đi lại lại luôn ngước mắt nhìn chiếc đồng hồ điện treo trên đầu. Misa giả vờ đang chăm chú đọc tờ báo dán trên tường. Cậu đứng trước tờ báo và thỉnh thoảng đưa mắt nhìn quanh. Lêva tì tay trên ống dẫn nước và cứ nhìn cái mồm tròn xoe của anh ta cũng biết là anh đang huýt sáo. Liđa không thấy có gì xấu trong việc đùa như thế nên hôm sau cô vừa cười vừa kể cho các bạn trong lớp nghe.

Nhưng lạ thay, một số bạn không tán thành hành động đó của cô, lại còn cáu với cô nữa. Cachia chẳng hạn, nói thẳng là đùa bỡn và nhạo báng tình cảm của người khác là điều đáng xấu hổ của một đoàn viên Côm xômôn. Chỉ có những tiểu thư được nuông chiều và buồn chán vì vô công rồi nghề mới nghĩ ra trò tiêu khiển lạ lùng đó, trò chơi đó thật xa lạ với một cô gái Xô viết. Thế là cuộc tranh luận nổi lên. Những giờ học tiếp theo và các công việc khác đã không cho phép các cô phân biệt câu chuyện đúng sai ra sao, bởi vậy nên cuộc tranh luận hôm nay lại bùng nổ.

- Dĩ nhiên bạn không thể đồng ý với chúng mình rồi - Xvétlana nói một cách nóng nảy - Thường thường người ta hay đồng ý với những người khen họ chứ ít khi đồng ý với ai phê bình họ...

- Xveta, gượm đã nào! - Giênhia vừa kêu lên vừa chạy đến bàn - Tôi vừa nảy ra trong đầu một ý nghĩ tuyệt vời! Chúng ta sẽ lập tòa án xét xử Liđa. Tôi sẽ là chánh án, còn Liđa là bị cáo. Còn tất cả các bạn chia thành công tố và luật sư. Không được tranh cãi gì cả. Ai muốn bào chữa thì sang bên phải, ai buộc tội sang bên trái. Nhanh lên nào! Nhanh lên kẻo sắp chuông rồi!

Ý kiến đó được mọi người ủng hộ và giọng nói đầy quyền lực của lớp trưởng cũng có tác dụng nhất định. Trong khi phân chia thành hai phe như vậy cũng có sự lộn xộn. Vì một số còn phân vân không biết là mình nên ủng hộ hay nên lên án hành động của Liđa, do đó không biết đứng và bên nào

https://thuviensach.vn

bên phía công tố viên hay các nhà luật sư bào chữa? Raia Lôghinôva giống như mọi khi vẫn thờ ơ với mọi việc xung quanh, cô ngồi yên ở bàn.

- Nào, nhanh lên chứ! Cách làm việc như sau: công tố viên buộc tội trước, rồi đến luật sư bào chữa sau, rồi đến công tố viên, rồi đến luật sư, cứ thế, còn Liđa sẽ là người phát biểu sau cùng. Nào bắt đầu nhé! Nhưng không được nói dài đấy. Đừng có dài dòng! Đề nghị công tố viên phát biểu. Nào, Xvétlana, tiếp tục đi!

- Tôi không biết tại sao xảy ra tất cả mọi việc đó và xảy ra như thế nào - Xvétlana hất tóc ra sau và bắt đầu - Tôi chỉ nói về sự việc cụ thể thôi. Việc bạn đã làm thật dã man! Mấy cậu con trai đó cho là có quý bạn...

- Mê chứ - Tamara nhắc.

- Thì cứ cho là mê đi... thì họ càng đau khổ. Có thể nào ta lại nhạo báng sự đau khổ của người khác? Ai có thể làm như vậy? Chỉ có kẻ nào chả bao giờ biết đau khổ là gì mới thế. Chúng ta là đoàn viên Cômxômôn và chúng ta cần phải nhìn cuộc sống một cách nghiêm túc. Tôi rất tiếc là bạn đã hành động như vậy. Bạn đã làm một việc không hay...

- Ồ... bạn chớ có quá lời. - Liđa nói.

- Đúng thế! Chỉ có những người nhìn mối quan hệ giữa người mới người một cách nghiêm túc, dù cho đó là quan hệ gì đi nữa, mới không nhỏ nhen như vậy.

- Xong rồi chứ? Bây giờ đến lượt luật sư phát biểu. Valia, cậu nói đi!

- Tôi hoàn toàn không tán thành ý kiến của Xvétlana. Nếu ta nhìn cuộc sống như vậy thì có mà héo hon vì chán. Khi ta còn trẻ, cần phải sống vui vẻ. Liđa đẹp. Tất cả mọi người đều nhìn thấy điều đó và chúng ta đều biết rất nhiều cậu con trai mê nó. Thế nó phải làm thế nào? Theo bạn thì nó cũng phải mê lại hết mọi người hay sao? Không, nó chẳng làm điều gì không tốt cả. Giá như tôi cũng được cái hình thức như Liđa, tôi còn nghĩ ra nhiều cách thú vị hơn...

- Con bò cái hay húc thì trời không phú cho cái sừng! - Cachia Ivanôva nhận xét.

- Tiếp theo - công tố viên. - Ai muốn nói? Nhina Sarina!

- Tôi cho rằng tất cả những công tố viên sẽ nói giống nhau, những người biện hộ sẽ nói giống nhau. Tôi kể một trường hợp mà tôi nghe được, không cần biết là ai kể! Một chàng thanh niên yêu một cô gái cũng giống như Liđa. Anh ấy rất yêu cô ta. Một hôm họ đi chơi với nhau và leo lên một mỏm đá. Anh thổ lộ tình cảm mình với cô, cô gái cười và nói không tin. Cô bảo: “Anh hãy nhảy xuống vực này, lúc đó tôi sẽ tin!” Chàng thanh niên

https://thuviensach.vn

nhìn cô và nói: “Được rồi, tôi sẽ nhảy xuống để cho cô biết là tôi rất yêu cô”. Anh ta nói và nhảy xuống...

- Thế cô ta không ngăn anh ấy lại à? - Nađia Erêphêêva thốt lên.

- Không, cô ta lấy làm thú vị chứ.

- Thế sao nữa? Anh ấy chết à? - Nađia lại hỏi.

- Điều đó không quan trọng. Nhưng trường hợp đó có khác gì hành động của Liđa.

- Xong rồi hả? Ai định phát biểu trông số những người biện hộ? Tamara!

- Tôi cho rằng ai nhảy xuống vực như vậy là một thằng ngốc. Còn những anh chàng kia đến chỗ hẹn như vậy nếu không phải là lần đầu - cũng là những anh ngu, mà bọn ngu ngốc thì cần cho những bài học đích đáng.

Trong khi đó có tiếng chuông vang lên. Cô trực nhật hoảng hốt kêu lên:

- Các bạn ơi! Bọn mình điên cả rồi - Giờ đến là giờ hóa cơ mà.

Vơ vội sách vở, cả bọn ùa vào phòng thí nghiệm hóa.

https://thuviensach.vn

TRONG PHÒNG HÓA HỌC

Nhờ sự chăm nom chu đáo của thầy Vaxili Vaxiliêvích mà phòng hóa học của trường được trang bị đầy đủ. Bên trái, dọc theo tường kê những chiếc tủ, nơi đựng những dụng cụ làm thí nghiệm. Phần trên của cái tủ sau lớp kính ta thấy vô số lọ to, lọ bé giống như các bình thủy tinh đựng các chất muối hóa học ở hiệu thuốc. Trong góc kê một chiếc tủ đặc biệt, có vòi bên ngoài. Cạnh đó là vòi nước và một cái chậu chứa nước to. Sau bàn giáo viên, cũng như mọi nơi, có treo một cái bảng đen. Trên tường treo đủ các loại sơ đồ, trong đó bảng tuần hoàn của Menđêlêép và chân dung của ông chiếm một vị trí quan trọng.

Thầy Vaxili Vaxiliêvích vóc người không cao, gầy, tóc đã bạc trắng. Thầy làm việc ở trường đã nhiều năm. Thầy thường mặc bộ quần áo đã cũ nhưng được chải và là cẩn thận. Mỗi lúc đi từ phòng hóa học về phòng giáo viên, lưng thầy hơi gù và chân hơi nhún nhảy mỗi khi bước.

Đó là một người có tấm lòng vô cùng đôn hậu. Không có một học sinh nào có thể nhớ ra là đã có lúc nào đó, thầy có nhận xét gay gắt về ai, hoặc có lúc nào thầy cáu giận.

Nếu trong khi làm thí nghiệm có em nào quên đóng nút bình a xít, thầy vẫy gọi em ấy đến và nhẹ nhàng nói:

- Em đã vi phạm nội...
- Quy! - Cô học sinh nói nốt.
- Điều gì nào? Em thử đoán xem.
- Quên đóng bình a xít ạ.
- Hoàn toàn đúng! Đề nghị em hãy ghi nhớ!

Thầy nắm chắc môn học mình dạy, rất yêu nghề và có lẽ cũng vì thế mà các học sinh của thầy cũng rất thích môn hóa. Mỗi khi thầy Vaxili Vaxiliêvích giảng bài, các em tiếp thu được biết bao điều mới lạ, mà hàng ngày vẫn gặp phải trong sinh hoạt, nhưng không ngờ rằng nó lại có liên quan đến hóa học. Tại sao lại không được chải đồ len bằng chất kiềm? Làm thế nào để tẩy sạch những vết mỡ trên vải? Làm thế nào để rửa sạch cặn đóng trong ấm đun nước.

Mỗi khi gọi một học sinh nào lên bảng hoặc khi hướng dẫn các em kém làm thí nghiệm, thầy thường rất say sưa nên hoàn toàn không để ý gì đến những em khác. Nhưng các em nữ sinh không bao giờ lạm dụng lòng tốt của thầy, và nếu có em nào quên định mở mồm nói chuyện thì cũng bị các bạn giật gấu áo nhắc nhở. Vội vàng đến phòng hóa học, Cachia dặn trước:

https://thuviensach.vn

- Nhớ là bước vào phòng hóa học thì lập tức tống những thứ vừa rồi ra khỏi đầu nhé! Nếu không thì tôi sẽ cho các "ngài luật sư" biết tay! Nghe chưa, Nađia?

- Cái gì cơ?

- Có nghe thấy tôi vừa nói gì không? Trong giờ ra chơi, bạn sẽ nói tiếp nhé.

- Sao bạn lại cứ bám lấy tôi thế này? - Nađia cáu kỉnh. - Mọi người đều nói chứ riêng gì tôi đâu.

Thầy Vaxili Vaxiliêvích ngồi sau bàn giáo viên, mắt đeo đôi kính lão trễ xuống mũi, đang giở sổ điểm.

- Các em ngồi xuống! - Thầy giáo mỉm cười nói. Khi tất cả mọi người ngồi xuống rồi, thầy gọi Clara lên bảng.

- Em hãy viết cho tôi công thức của vòng pa-ra... phin! - Clara tiếp lời thầy.

- Đúng rồi! Trong vòng có chứa 3, 4, 5, 6, 7 phân tử gì?

- Các bon.

- Rất tốt! Và em đừng... vội vàng nhé.

Clara đi lại gần bảng lấy phấn viết công thức.

- Lôghinôva Raia lên bảng! - Thầy giáo tiếp tục. - Em hãy kể cho tôi nghe những gì em biết về dầu hỏa.

Trong khi Raia và Clara trả lời, Cachia cáu kỉnh nhìn các bạn đang tiếp tục cuộc tranh luận đã bắt đầu ban nãy ở lớp. Mấy lần cô giơ nắm đấm lên dọa các bạn đang thì thầm. Bằng mọi cách cô muốn bắt các bạn chấm dứt ngay tiếng thì thầm đó đi, nhưng các bạn lại bắt đầu viết cho nhau.

Nađia tò mò viết cho Nhina Sarina:

- Nhina, hãy viết cho mình nhé, có đúng là anh ta nhảy xuống vực thật không? Và sau đó thế nào nữa. Mình sẽ không nói với ai cả!

Nhina Sarina viết trả lời ngay ở tờ giấy đó:

"Có nhảy, nhưng may thay là không bị chết. Sau đó anh ta căm thù cô kia lắm"

Tờ giấy được truyền tay qua những người khác và ai đó đã gạch dưới chữ "căm thù" và viết thêm vào "Phải thế mới đúng!"

Lại một tờ giấy khác được xé ra khỏi vở và truyền tay nhau.

"Tôi đã đọc ở đâu đó, người ta nói rằng tình yêu và tình bạn đi trên đường đời với đôi môi ngậm kín và chiếc mạng che mặt. Không một người nào có thể nói rằng họ yêu như thế nào. Họ chỉ có thể cảm giác được nó".

Người nào đó trong số những người chuyển tờ giấy viết ý mình vào:

https://thuviensach.vn

“Ai nói thật chí lý! Tình cảm không có lời để nói”.

Nhina Côsinxcaia với nét chữ li ti viết:

“Các bạn ơi, các bạn viết về tình yêu. Nhưng theo mình đó không phải là điều chính... Tình bạn - đó cũng là tình yêu. Tình cảm nào mãnh liệt hơn? Có thể thân với một bạn trai được không?”.

“Tình bạn và tình yêu - đó là hai khái niệm hoàn toàn khác nhau. Có thể yêu nhưng không thân. Có thể thân nhưng lại không yêu”.

“Chỉ nói bậy! Tình bạn - đó cũng là một thứ tình yêu. Có thể thân với một bạn trai cũng được, nhưng phải cùng chung một chí hướng và có quan điểm về cuộc sống giống nhau”.

“Vấn đề tình bạn là một vấn đề rất lý thú. Hãy trả lời xem các bạn gái có thể thân với nhau bao lâu? Theo tôi thì chỉ đến lúc hai người bắt đầu có một cuộc tranh luận đứng đắn”.

“Nếu trong đầu các bạn gái là một khoảng không gian trống rỗng thì họ sẽ chia tay nhau vì một lý do không đâu, nhưng nếu trong đầu họ là khối óc thì họ thân nhau cho đến chết... Theo tôi, có thể thân với ai đó mà không cần coi trọng tuổi tác, hình thức cũng như khác giới. Để có thể thân nhau một cách thật sự, cần phải nghĩ ít về quyền lợi của bản thân mình. Những kẻ ích kỷ - thường là những người bạn tồi. Hết!”

Giênhia viết dấu chấm than mạnh đến nỗi làm rách cả giấy.

“Tình yêu - đó là tình bạn lớn”

“Tôi tán thành ý kiến Giênhia là những kẻ ích kỷ không có bạn thân. Tình bạn đòi hỏi sự hy sinh, để bảo vệ tình bạn, người ta có thể làm bất cứ việc gì”.

“Thử hỏi: Tình bạn giữa hai cô gái có còn đứng vững không nếu hai cô cùng thích một anh thanh niên nào đó?”

“Không!”

“Một tình bạn thật sự vẫn đứng vững. Chính bởi đó là một tình bạn thật sự”.

“Thế hai người sẽ làm gì? Bắt thăm à?”

“Chớ có quên sự ghen tuông đấy!”

“Cần phải lấy thí dụ từ cuộc sống”

“Chấm dứt ngay, không được viết nữa và nghe thầy giảng bài”

Cachia viết dòng cuối cùng, suy nghĩ một lúc rồi giữ luôn tờ giấy. Nhưng các bạn vẫn tiếp tục viết cho nhau.

“Anhia, bạn là người bạn duy nhất của tôi. Nào, ta hãy cho mọi người biết là con gái cũng biết chơi thân với nhau không kém gì con trai”

https://thuviensach.vn

Anhia Alếchxêêva đọc xong, ngoái cổ lại nhìn Nađia Erêphêêva, mắt long lanh, cô gật đầu mấy cái liền.

Raia Lôghinôva và Clara Khơlôpôva đã trả lời xong và về chỗ.

Thầy gọi Larisa Chikhônôva lên bảng và Anhia Alếchxêêva lên bàn giáo viên. Cachia không biết các bạn đã lấy mất tờ giấy trao đổi ý kiến từ lúc nào và truyền cho Raia và Larisa.

Hai cô này chú ý đọc hết những ý kiến trong tờ giấy và ghi vào đó ý kiến của mình:

"Một tình bạn thực sự, giống như tình yêu thực sự rất hiếm có. Không phải ai cũng có diễm phúc có nó".

"Có thể có tình bạn giữa con trai và con gái. Rất đáng tiếc là một số các bậc cha mẹ gọi đó là "chàng vệ sỹ và công nương". Tại sao họ lại có những ý nghĩ xấu như vậy nhỉ?"

Gần cuối giờ học, Cachia lại một lần nữa giật lấy tờ giấy và giấu kín vào cặp sách.

https://thuviensach.vn

BỨC BIẾM HỌA THÂN THIỆN

Cô Marina Lêôpôndốpna hoặc như các học sinh gọi sau lưng là Marina[[11]] tiến hành bài giảng cơ bản bằng tiếng Đức và đòi hỏi học sinh cũng phải trả lời bằng tiếng Đức. Cô giáo cho rằng những học sinh lớp mười cần phải nắm vững ngoại ngữ và sử dụng thông thạo.

Để trở thành học trò cưng của cô Marina Lêôpôndốpna chỉ cần giả vờ không nhìn thấy cô giáo, và cứ nói chuyện với nhau bằng tiếng Đức. Mánh khóe đó được tất cả học sinh lớp mười áp dụng trong mọi trường hợp và có một hôm đến phiên trực của cô Marina Lêôpôndốpna, cả lớp tổ chức một buổi thảo luận sôi nổi. Cô giáo đến gần lớp xem thử tại sao ồn, thì cô nghe thấy các em tranh luận với nhau bằng tiếng Đức. Vừa ngạc nhiên, vừa sung sướng, cô rón rén rời khỏi nơi đó để các em tiếp tục việc thực tập tiếng được tự nhiên. Từ đó lớp mười trở thành lớp cưng của cô giáo.

Trước kia, cô giáo bàng quan với cuộc sống riêng của từng em học sinh và ít quan tâm đến công việc của lớp. Nhưng sau trường hợp kể trên cô trở nên quá nhiệt tình, theo lời các em học sinh nói "quan tâm quá mức đến mọi việc" ngay cả khi không ai cần hỏi đến cô.

Sau khi cô Dinaiđa Đmitriépna chuyển đi, cô Marina Lêôpôndốpna không biết vì sao, nhưng tin chắc rằng người ta sẽ trao cho cô làm cô giáo chủ nhiệm lớp mà cô cưng nhất và nóng lòng chờ đợi điều đó.

Sự xuất hiện của thầy Côństantin Xêmiônôvich và việc bố trí thầy làm giáo viên chủ nhiệm lớp mười là một đòn đánh mạnh vào lòng tự ái của cô Marina Lêôpôndốpna. Cô cho rằng đây là sự ác cảm riêng của bà hiệu trưởng đối với cô, vì thế mà ngay từ lần gặp gỡ đầu tiên với thầy giáo mới, cô đã không ưa thầy.

Giờ Đức văn bắt đầu như thường lệ từ khâu hỏi bài. Nhina Sarina bị gọi lên bảng. Em đang phân tích sự nghiệp sáng tác của Hainơ - nhà thơ Đức nổi tiếng, người hơi đu đưa qua lại, mắt nhìn xuống sàn nhà.

- Đủ rồi! Ngồi xuống. Tôi cho em điểm bốn, - Cô Marina Lêôpôndốpna nói bằng tiếng Đức.

Nhina tròn xoe mắt, tay đặt lên ngực, thở phào nhẹ nhõm.

- Rita Crưlôva! - Cô giáo gọi và đi nhanh về phía cuối lớp. Trong nháy mắt, tờ giấy mà các bạn đang cố nhịn cười và chuyền cho nhau xem, vừa đến chỗ Nađia đã nằm gọn trong tay cô giáo.

https://thuviensach.vn

Cô giáo đi nhanh về bàn, liếc nhìn người học sinh đang đỏ mặt vì xấu hổ, quay sang nói với Rita bằng tiếng Đức.

- Em hãy viết cho tôi câu phức không có liên từ...

Rita quay lưng lại và sau một phút, trong sự im lặng tuyệt đối, tiếng phấn ấn xuống bảng kêu kin kít. Marina Lêôpôndốpna ngồi xuống và đặt trước mặt tờ giấy vừa tịch thu được.

Đó là một bức biếm họa. Một người đàn ông quá gầy gò, cao lênh khênh với khuôn mặt dữ tợn đang vung gậy chỉ vào ba cô gái đang quỳ dưới đất. Trên chiếc gậy có đề: "Tự giáo dục". Thoạt nhìn cô Marina đã nhận ra ngay thầy giáo mới. Ai đã vẽ thật là giống. Trông ba cô gái rất dễ nhận ra là Cachia Ivanôva, Giênhia Xmiếcnôva và Tamara Crápchencô.

- Nađia, thế này nghĩa là thế nào? - Cô Marina Lêôpôndốpna hỏi bằng tiếng Nga.

Nađia đứng dậy, mắt nhìn xuống đất, im lặng.

- Chị trả lời ngay! Thế nghĩa là thế nào?

- Thưa cô... đó là... bức biếm họa thân thiện ạ.

- Thế bức biếm họa này thì có dính dáng gì đến giờ Đức văn?

Nađia nhướn lông mày và nháy mắt lia lịa vì ngạc nhiên.

- Sao lại tiếng Đức ạ?... Thưa cô, em có nói gì dính dáng đến tiếng Đức đâu ạ.

- Thôi đi, chị đừng có giả vờ không hiểu nữa!

Đối với những học sinh cũ, cô Marina Lêôpôndốpna vẫn gọi là "em" và gọi tên để tỏ sự thân mật. Đối với các em mới vào trường học sau chiến tranh thì cô gọi bằng chị và gọi họ. Cô giáo biết Nađia Erêphêêva từ hồi học lớp năm. Hôm nay cô lại gọi Nađia bằng "chị", chứng tỏ là cô giáo bực tức đến tột độ và sẽ có những hậu quả không lấy gì làm thú vị lắm chờ đời Nađia.

Giênhia Xmiếcnôva không kìm được nữa.

- Thưa cô, bạn Nađia không có lỗi ạ. Bức ký họa để cho báo tường đấy ạ. Em đã đưa cho Nađia xem. Em xin lỗi cô... - Giênhia khó khăn lắm mới chọn được từ để nói bằng tiếng Đức.

- Càng không hay cho em. Tiện đây, tôi nghe nói em cùng Cachia và Tamara được trao nhiệm vụ giáo dục lớp này có phải không? - Cô giáo nói, - thì cứ giáo dục đi! Nhưng xin các em tránh cho kiểu... dùng quả đấm để đàn áp nhé... Đánh bốc là môn thể thao của nam giới.

Câu cuối cùng làm cho cả lớp ngạc nhiên. Rita giật mình đánh rơi cả phấn. Marina Lêôpôndốpna đưa mắt nhìn Anhia Alếchxêêva nhưng cô

https://thuviensach.vn

không nói gì thêm.

Khi giờ học kết thúc, Nađia đuổi theo cô giáo ở hành lang để xin lại cô bức vẽ.

- Em sẽ nhận lại bức ký họa nhưng không phải ở tôi! - Cô Marina Lêôpôndốpna trả lời một cách lạnh lùng.

Trong phòng giáo viên chật ních, Côngstantin Xêmiônôvich có cảm giác sự chật chội đó do đồ đạc và vô số bàn ghế trong phòng gây nên. Từ sáng sớm những chiếc ghế đã đĩnh đạc đứng vây quanh chiếc bàn dài phủ dạ xanh. Khi giáo viên đến thì những chiếc ghế bắt đầu du ngoạn và chắn hết các lối đi. Trên bàn cũng trở nên chật chội vì những chiếc cặp, những túi xách, những đống sách vở ngổn ngang. Cả những chiếc tủ được kê sát vào nhau cũng bị những chiếc bản đồ cuộn tròn nhét xen vào giữa, càng gây cảm giác chật chội. Chỉ có một bên tường tương đối thoáng đãng. Cạnh đó có kê một chiếc đi văng, bên trên là tờ báo tường và một tấm bảng với vô số thông báo.

Đại đa số giáo viên sau giờ lên lớp tụ tập về đây. Côngstantin Xêmiônôvich để ý lắng nghe những câu chuyện họ trao đổi với nhau, tìm hiểu những bạn đồng nghiệp của mình. Hôm qua bà trưởng phòng giáo vụ Vácvara Chimôphêépna đã giới thiệu anh với hội đồng giáo viên. Họ đã tiếp nhận anh vào như một thành viên bình đẳng với mọi người trong tập thể, còn tất cả những cái khác sẽ phụ thuộc ở chính bản thân anh mà thôi.

- Thế còn tôi, tôi biết làm gì với một vị phụ huynh như thế? - Côngstantin Xêmiônôvich nghe thấy giọng một cô giáo kể, - Tôi mời ông bố đến vì con gái ông đã nhận hàng loạt điểm hai, nhưng ông lại tỏ ra bất lực. "Tôi không hiểu, ông nói - tại sao nó lại không học được? Không có cái gì nó muốn mà không được cả? Cần có xe đạp? Sẵn sàng! Tôi không thể hiểu nổi tại sao nó lại không học được?" - Cô giáo bắt chước người bố đưa hai tay ra, dáng bất lực. Nghe cô kể chuyện, hầu như ai cũng buồn cười.

- Cũng không có gì đáng buồn cười lắm! - Thầy Vaxili Vaxiliêvích nói với nụ cười như có lỗi.

- Dĩ nhiên là buồn cười quá đi chứ! Sao nó lại không học được? Cứ bỏ từ "Không" đi, thì ông ta sẽ có câu trả lời! - Cô Natalia Nhicôlaiépna gần như vui mừng nói.

Thầy Vaxili Vaxiliêvích nhìn cô giáo trẻ dạy môn tâm lý học mới ra trường khoảng một năm nay có vẻ trách móc.

- Riêng tôi nghĩ điều đó thật đáng buồn... Thật đáng buồn, bởi vì thường thường bọn ăn bám và lười biếng còn có tác động xấu đối với các em học

https://thuviensach.vn

sinh yêu lao động nữa, - ông phản đối cũng với nụ cười như có lỗi trên môi.

- Vâng, ở lớp nào cũng có những học sinh như vậy - cô Anna Vaxiliépna nhận xét. - Hôm qua tôi cũng có nói chuyện với một bà mẹ. Cả một tiếng đồng hồ bà chứng minh với tôi là con gái bà là một cô bé đặc biệt: rất nóng tính, rất nhạy cảm! Và nếu bắt cô ta rèn luyện ý chí thì sẽ ảnh hưởng đến thần kinh...

- Thực ra thì sao?

- Đó là một cô gái bình thường như mọi người. Rất hiếu động, hay gây gổ, còn sức khỏe của cô ta thì ai cũng có thể ghen tị với cô được!

- Các đồng chí! Thế còn chúng ta có thể nói gì được với những bậc cha mẹ, với những gia đình có thói quen đánh giá điểm bằng tiền? - Cô Dôia Pêtrốpna hỏi.

- Cô con gái cưng nhận được điểm năm - thưởng cho năm rúp. Điểm bốn - ba rúp. Điểm ba - không thưởng gì. Họ gọi đó là sự khuyến khích tích cực. Họ còn nói với tôi rằng biện pháp đó đã giúp con gái họ học ngày càng tốt hơn, và tôi không tài nào thuyết phục họ, làm cho họ hiểu rằng chính họ đã giáo dục nên một con người tham lam, ích kỷ.

- Cô bé sẽ làm cho họ hiểu khi cô lớn lên, - có người nào đó nói xen vào

- Vâng... nhưng lúc đó thì đã muộn quá rồi!

Cô Marina Lêôpôndốpna bước vào phòng giáo viên. Cô lấy từ trong quyển sổ điểm ra bức biếm họa và phàn nàn khá to để mọi người đều nghe rõ.

- Tôi thật ngạc nhiên vì sự thay đổi đột ngột của lớp học này!

Cho sổ điểm vào chỗ cũ, cô giang rộng tay ra đặt bức biếm họa lên bàn.

- Anh Côństantin Xêmiônôvich, xin mời anh thưởng thức, - cô bực tức nói.

Anna Vaxiliépna ngồi gần đấy, ghé sát bức họa, đôi lông mày của cô nhướn lên ngạc nhiên. Đôi môi cô khẽ giật, cố giữ cho nụ cười khỏi bật lên.

- Đây là tác phẩm của Tamara? - Cô hỏi.

- Tôi lấy được ở Nađia.

Côństantin Xêmiônôvich đến cạnh bàn đưa tay cầm bức họa. Trong khoảnh khắc nào đó phòng giáo viên trở nên im lặng, chờ đợi. Tất cả những người có mặt đều biết, nếu Marina Lêôpôndốpna đã nổi giận thì ắt là có chuyện, và họ đang nóng lòng chờ đợi xem việc gì sẽ xảy ra.

Thầy giáo đột nhiên bật cười. Cái cười của anh thật chân thành và cởi mở làm cho Marina Lêôpôndốpna rất đỗi ngạc nhiên và cô Anna Vaxiliépna không nín được cũng phải bật cười. Anh nói:

https://thuviensach.vn

- Thật là có tài! Bác thử xem, bác Vaxili Vaxiliêvích, em ấy đã phác được những nét thật chính xác, giống tôi quá!

Thầy hóa học cầm lấy bức họa, nheo mắt lại và bắt đầu ngắm nghía.

- Anh thấy buồn cười à? - Cô Marina Lêôpôndốpna hỏi với sự ngạc nhiên cố ý. - Tôi không hiểu nổi... Đây là sự xúc phạm đến uy tín của anh! Mà không phải làm hại đến uy tín của chỉ riêng anh.

Côństantin Xêmiônôvich nhìn thầy giáo hóa như đang chờ đợi ở ông sự đồng tình, nhưng Vaxili Vaxiliêvích không muốn dính đến Marina Lêôpôndốpna, lặng thinh đưa bức vẽ cho cô giáo bên cạnh.

- Trong bức biếm họa, các em vẽ tôi, có nghĩa là chỉ phương hại đến uy tín của tôi thôi, - Côństantin Xêmiônôvich tỳ hai tay lên chiếc gậy nói. - Tôi tin chắc việc này không ảnh hưởng gì đến những giáo viên khác.

- Nếu học sinh tự cho phép mình làm những trò ngu ngốc này ngay từ những ngày đầu, thì sẽ tiếp tục như thế nào?... Anh chưa biết đấy! Hôm qua chúng cãi nhau dữ dội và một em đã tát em kia một cái.

- Tát à? - Cô Natalia Nhicôlaiépna sửng sốt hỏi - Không có lẽ nào bọn chúng lại có thể làm việc đó? Đã là những cô gái lớn rồi còn gì.

- Theo tôi nghĩ, đây không phụ thuộc vào ở lứa tuổi mà ở tính tình, - cô Anna Vaxiliépna nhận xét rồi quay về phía cô Marina Lêôpôndốpna hỏi: - Thế chị đã quên cái thời mà trường này còn bọn con trai à?

- Con trai là một đằng... - Cô Dôia Pêtrốpna dằn giọng - Con trai, đó là chuyện khác. Nếu chúng nó có đánh nhau thì chỉ một lúc là làm lành với nhau rồi. Còn con gái cái đó phức tạp hơn nhiều...

- Thật là một lớp đáng sợ! - Cô Natalia Nhicôlaiépna khẽ thốt lên, nhưng thầy Vaxili Vaxiliêvích đã nghe thấy tiếng kêu đó. Ông bàng hoàng hỏi:

- Sao lại đáng sợ? Có cái gì ở lớp đó đáng sợ nào?

- Tất cả bọn chúng xa lạ thế nào ấy, bàng quan với mọi việc...

- Không... Chị Natalia Nhicôlaiépna kính mến, tôi không thể đồng ý với chị được, - thầy giáo dạy hóa phản đối. - Ở lớp mười tất cả các em đều say mê học tập, đều thông minh.

- Tất cả à? - Cô Anna Vaxiliépna hỏi ông có ý châm chọc.

- Tất cả không trừ một em nào, - ông Vaxili Vaxiliêvích trả lời một cách dứt khoát.

- Thế còn Raia, Rita thì sao?

- Cả Lôghinôva là một học sinh tuyệt diệu, cả Crưlôva nữa! - ông vẫn bảo vệ ý kiến. - Tất cả các em, tôi có thể nói là, rất thẳng tính, còn quá cứng

https://thuviensach.vn

nhắc. Nhưng bảo là các em xấu, bàng quan... Không, tôi không nhận thấy như vậy.

- Bác Vaxili Vaxiliêvích ạ, tôi và bác cần đồng ý với nhau ở điểm này, - Anna Vaxiliépna nói và nhìn người thầy giáo mới: - Đó là những em gái rất bình thường giống như mọi em khác, nhưng như người ta nói "không buồm, không lái" mà.

- Không, không đúng! - ông Vaxili Vaxiliêvích phản đối - Các em ấy sáng trí lắm! Có thể chừng mực nào đó kỷ luật trật tự hơi yếu, nhưng đó là sự hiếu động bình thường của bọn trẻ thôi...

- Ở lớp mười không có tập thể! - Cô giáo dạy toán Vaxilixa Antônốpna chộp ngay lấy. - Lớp không có ai cai quản, bọn trẻ được giao trách nhiệm tự quản lấy.

Côństantin Xêmiônôvich không tham gia vào câu chuyện nhưng anh chăm chú lắng nghe. Nghe nói về cái tát, anh nhớ lại ngay đôi mắt nẩy lửa giận dữ của Anhia, dáng điệu hấp tấp, giọng nói run lên vì xúc động của cô bé. Trong bụng anh không tán thành ý kiến của Marina Lêôpôndốpna, càng không đồng ý với Natalia Nhicôlaiépna. Anh tin chắc rằng những lớp mà người ta gọi là "khó bảo" thường là có nhiều học sinh thông minh, giàu óc sáng tạo, sinh động và có bản lĩnh. Những tập thể như vậy, nếu có sự hướng dẫn đúng đắn, sẽ đạt được những kết quả xuất sắc và làm việc với các em cũng sẽ rất thú vị.

https://thuviensach.vn

GIỜ HỌC VĂN

Côństantin Xêmiônôvich bước ra khỏi phòng giáo viên sau cùng và khi anh dừng lại trước cửa lớp thì qua lớp kính mỏng một cảnh tượng hiện ra trước mặt.

Hai cô học trò đứng trên bàn đang vung tay múa chân nói gì đó. Một số các em khác im lặng ngồi ở sau bàn, trong số đó có một em là Raia Lôghinôva hai tay bịt chặt tai, đang đọc. Còn những em khác chia ra thành hai nhóm đang tranh cãi rất sôi nổi. Các em say sưa đến nỗi không trông thấy thầy giáo vào lớp.

- Tranh luận sôi nổi là điều tốt nhưng nên nhớ rằng sau bức tường này là lớp của các học sinh nhỏ. Các em đã nêu một tấm gương xấu - thầy giáo nhận xét khi học sinh vội vàng đi về chỗ mình - Các em ngồi xuống!

Thầy lặng thinh nhìn các em một lúc. Sau đó lấy trong quyển sổ điểm ra một tờ giấy mà cả lớp đều biết.

- Erêphêêva!

Trước khi đứng dậy, Nađia đưa mắt hốt hoảng nhìn quanh một lượt và mặt cô đỏ bừng lên vì xấu hổ.

- Cô Marina Lêôpôndốpna chuyển cho tôi bức họa này. Có phải em vẽ đây không?

- Không ạ! - cô gái khẽ đáp.

- Vậy ai là tác giả của bức biếm họa này?

Nađia càng cúi đầu thấp xuống mà vẫn im lặng. Nhưng không phải đợi lâu. Tamara Crápchencô đứng dậy, cắn môi dưới và dũng cảm nhìn thẳng vào mặt thầy.

- Thưa thầy, đó là tác phẩm nghệ thuật của em ạ - khó khăn lắm cô mới nói ra được - Nhưng em không hề có ý định dùng nó để xúc phạm thầy...

Tất cả mọi người đều cho rằng, một khi thầy Côństantin Xêmiônôvich đã được giao cho làm giáo viên chủ nhiệm lớp, trong lúc này thầy phải cảnh cáo Tamara vì đã vẽ nên bức biếm họa kia và khiển trách Nađia vì cái tội làm việc khác trong giờ học tiếng Đức. Mọi việc đã, đang và sẽ xảy ra như thế. Mọi người đã quen như vậy rồi và tất cả mọi vấn đề là ở chỗ thầy sẽ dùng lời lẽ như thế nào, với giọng nói như thế nào, thầy sẽ lên lớp trong thời gian bao lâu. Nếu là Dinaiđa Đmitriépna thì cô ấy sẽ bắt cả lớp ở lại sau giờ học và sẽ bỏ ra gần một tiếng đồng hồ để thuyết về nghĩa vụ, danh dự, về đạo đức cộng sản chủ nghĩa, kể độ vài ba tiểu sử của giáo viên đã

https://thuviensach.vn

cống hiến đời mình cho các em học sinh, dẫn hàng loạt thí dụ trong đời mình cho các em nghe. Không biết người thầy mới này sẽ xử sự ra sao đây?

- Tôi thấy rất vui sướng vì trong lớp học của tôi có một em học sinh có tài như thế, - thầy nói một cách bình tĩnh, nhưng tất cả học sinh trong lớp thì căng tai lên chờ đợi, lo lắng. - Bức biếm họa cho biết, em là một người có đầu có nhận xét, biết để ý đến những đặc điểm tượng trưng nhất và thể hiện lại bằng ngòi bút. Tôi có một đề nghị đối với em: tặng tôi bức biếm họa này để làm kỷ niệm...

Mọi việc xảy ra thật bất ngờ đến nỗi Tamara bỗng như không còn khả năng nói nên lời, còn cả lớp ồn lên vì không hiểu được thầy giáo.

- Không... cần phải xé bức vẽ đó đi, thầy Côństantin Xêmiônôvich, - Tamara nói, mặt đỏ như gấc vì xấu hổ.

- Nghĩa là em không tiếc bức vẽ? Vậy cứ hãy coi là chúng ta đã xé nó rồi - thầy mỉm cười đề nghị - Em ngồi xuống!

Cất bức vẽ vào sổ điểm, thầy đến cạnh cửa sổ và bất giác thầy đưa mắt nhìn lên bảng. Trên mặt tấm bảng đen phẳng lì lấp lánh những chữ viết li ti bằng bút chì.

- Xmiếcnôva! Em có tẩy đó không? - thầy hỏi

- Thưa thầy, tẩy gì ạ?

- Tẩy bình thường vẫn dùng để tẩy bút chì ấy

- Có ạ.

- Em cầm tẩy và lên đây.

Khi cô gái đầy vẻ ngạc nhiên tiến đến gần thầy, thầy lấy ngón tay chỉ góc bảng:

- Em xóa hộ đi.

Trong khi Giênhia xóa những dòng chữ copy li ti đó, cả lớp im phăng phắc, im lặng đến nỗi nghe rõ tiếng Liđa Vécxinhina thì thầm:

- Ôi, thật là nhục nhã!

Thầy quay mặt nhìn ra ngoài cửa sổ, quay lưng về phía học sinh và đợi.

Sau khi đã xóa kĩ những chữ số gì đó bằng bút chì, Giênhia quay mặt lại lớp, giơ nắm đấm lên dọa dẫm, khẽ nói:

- Thưa thầy, xong rồi ạ

- Có thật xong không? - thầy hỏi không quay mặt lại. - Xem kĩ lại xem!

Giênhia bước sang phía bên kia góc bảng và lại tìm thấy các công thức viết bằng bút chì. Thầy Côństantin Xêmiônôvich lại nghe tiếng tẩy kêu kin kít trên mặt bảng, sau mấy giây tiếng Giênhia vang lên:

- Bây giờ thì xong hết rồi ạ.

https://thuviensach.vn

- Được rồi. Em về chỗ, và đừng bao giờ đặt tôi vào tình trạng khó xử như thế này nữa - thầy nhăn nhó tỏ vẻ kinh tởm nói mà không quay mặt lại lớp: - Hãy tự kiểm tra lấy hành động của mình... - Thầy không nói hết câu và đi về bàn.

- Chúng ta sẽ không để phí thì giờ nữa. Tôi bắt đầu từ chỗ đã dừng lại hôm qua... Để trở thành một con người chân chính nghĩa là một con người có ý thức giác ngộ xây dựng cuộc sống, để trở thành người cộng sản, trước tiên cần phải có kiến thức. Môn học mà chúng ta sẽ học là một môn học hấp dẫn nhưng rất phức tạp. Phức tạp ở chỗ là không có một định nghĩa nào chính xác. Tôi chắc rằng các em thường tranh luận với nhau sau khi đọc những quyển sách mới. Lẽ nào các em không tự đặt cho mình những câu hỏi, không tranh luận với nhau xem tại sao? Vì đâu và để làm gì? Thí dụ, tại sao Tachiana[[12]] lại thấy cái anh chàng điệu bộ ấy hấp dẫn? Tôi chắc các em có tranh luận về Natasa Rôxtôva[[13]] và điều đó cũng dễ hiểu thôi. Các em cũng trải qua mọi vui sướng, đau khổ với các nhân vật của tác phẩm và bực tức khi thấy họ hành động không đúng, theo quan điểm của các em. Điều đó thường xảy ra bởi vì các em quên rằng nhân vật đó đã sống ở một thời đại khác hẳn... Những nhà văn... - những người nghệ sĩ với sức mạnh của tài năng đã xây dựng cho chúng ta những hình tượng điển hình của thời đại mà họ sống, làm sáng tỏ những quan điểm của họ, hoàn cảnh họ sống và đấu tranh. Nhờ văn học mà chúng ta biết những con người tiên tiến nhất của thời đại họ, biết chí hướng của họ, biết họ mơ ước gì và ta có thể học tập được nhiều điều ở họ. Văn học làm cho tình cảm của chúng ta tinh tế hơn, sâu sắc hơn, và tự nhiên chúng ta tự kiểm tra mình, so sánh những hành động của mình với những hành động các nhân vật ta yêu thích, hoặc căm ghét. Nghiên cứu văn học chúng ta nắm được kinh nghiệm của nhiều thế hệ để lại và có thể tránh được những lỗi lầm...

Từ những lời đầu tiên, Côngstantin Xêmiônôvich đã làm các cô gái ngạc nhiên. Từ đâu mà thầy biết được là các em thường xuyên "khám phá ra châu Mỹ"[[14]], nói lên những điều thật độc đáo về những quyển sách đã đọc? Đúng là về Natasa Rôxtôva thì các em đã tranh luận mấy ngày liền. Có em bảo Natasa Rôxtôva là nhân vật phản diện, nhẽ ra cô ta phải học hành hoặc làm một việc gì đó thì cô lại sang phòng trẻ con để sa đọa cả về hành động bên ngoài lẫn đạo đức. ý kiến đó bị bao nhiêu người kịch liệt phản đối. Tất cả ý kiến chia rẽ làm hai phe. Họ tranh luận với nhau trong giờ

https://thuviensach.vn

nghỉ, ở nhà và có khi trong giờ học còn nghe có tiếng thì thầm: "Không, mình không đồng ý với bạn", "Bạn phải hiểu rằng cô ta là cô gái thượng lưu... Thế thì cô ấy làm việc để làm gì?", "Vậy thì còn sống để làm gì nữa?..."

Thầy Côngstantin Xêmiônôvich dần dần chuyển sang thân thế và sự nghiệp sáng tác của Gorki từ bao giờ không biết, và trong sự tưởng tượng của các em hiện lên hình ảnh chói lọi không phải chỉ của nhà văn - nhà cách mạng mà còn là hình ảnh một con người có tấm lòng rộng lớn và trái tim nóng bỏng.

Tất cả lớp có cảm giác như Côngstantin Xêmiônôvich đã được biết Gorki và không chỉ có biết mà còn thân với Gorki từ hồi còn nhỏ.

Đó là một giờ học tuyệt diệu và học sinh không bao giờ đoán được là thầy đã chuẩn bị bài giảng hôm nay kĩ như thế nào. Mê say môn mình giảng, Côngstantin Xêmiônôvich đã suy nghĩ về nó trong những hầm đất đầy khói, trong các chiến hào ẩm ướt, trong những ngày lạnh buốt và những đêm nóng bức. Trong lúc hành quân, những phút nghỉ ngơi và thậm chí ngay cả lúc chiến đấu, anh luôn luôn mơ ước sẽ có ngày quay về mái trường thân yêu và như trước kia, sẽ bắt gặp những ánh mắt ham hiểu biết của lớp trẻ. Năm năm chiến tranh, anh đã chiến đấu để giành quyền được giảng dạy.

Giờ học đã trôi vụt qua một cách nhanh chóng đến nỗi khi chuông vang lên tất cả mọi người đều thở dài luyến tiếc.

- Các em ạ, đến giờ học sau tôi đề nghị các em đọc vở kịch "Dưới đáy" và nhớ lại những tác phẩm khác của Gorki mà các em đã đọc và chuẩn bị trả lời các câu hỏi trong sách - thầy Côngstantin Xêmiônôvich kết thúc và bước ra khỏi lớp.

- Đó mới là giờ học! - Giênhia sung sướng kêu lên

- Thế nào? Thế nào? Bây giờ nghe thấy rồi chứ? - Tanhia nói với Nhina Côsinxcaia một cách đắc thắng, vì cô đã kể cho Nhina về cuộc gặp gỡ vô tình của cô với người thầy khi sáng.

Trong lớp có tiếng ồn ào vui vẻ và nhộn nhịp.

- Các bạn ơi! Trong đầu tôi lộn tùng phèo cả lên. Tôi chẳng nhớ được gì cả, - Tamara Crápchencô phàn nàn.

- Nhẽ ra phải ghi chép tất cả những gì thầy nói,

- Đó là có cảm giác thế thôi, - Xvétlana phản đối - sau sẽ nhớ lại hết.

- Ôi, còn thầy nói mới hay làm sao! - Nhina Côsinxcaia thán phục, - mình như vừa được ngồi trong nhà hát vậy!

https://thuviensach.vn

Cảm tưởng về giờ học đầu tiên mạnh mẽ đến nỗi làm mọi người quên bẵng bức biếm họa thân thiện, quên những công thức copy trên bảng bị xóa, quên cả việc thầy không "lên lớp" cho một trận. Bây giờ thì các em thấy đó là một việc đương nhiên, thầy chủ nhiệm cần phải xử sự như vậy chứ không có cách xử sự nào khác nữa.

- Các bạn ơi! Thế là có thể chúc mừng chúng mình được! Thầy chủ nhiệm của chúng ta khá hơn cô "Dinốttrca" đấy - Cachia Ivanôva reo lên

- Thế mà cũng đòi so sánh! Làm gì có sự so sánh ở đây được!

Nađia tấn công Cachia.

- Các bạn ạ! Khi nói thầy xúc động lắm đấy nhé - Liđa Vécxinhina nói. Lúc thầy đứng cạnh mình, mình cảm thấy thế.

- Nào, bây giờ hãy đứng vững! Rồi thầy sẽ cho về nhà tha hồ mà đọc, không thở ra hơi đấy!

- Không biết sao thầy đoán được về Natasa Rôxtôva nhỉ? - Nađia hỏi.

- Ôi giời! Đoán gì! Trong tất cả các trường học chắc là học sinh đều tranh luận giống như chúng ta - Clara Khơlôpôva trả lời và quay lại phía Bêlôva: - Thế nào, Valia, bạn có thích không?

Valia Bêlôva ngồi nguyên tại chỗ, nhìn ra cửa sổ, dáng tư lự, lúc đó cô đang xào bài, nhớ lại toàn bộ bài giảng và sắp xếp kiến thức vào các ngăn ô có sẵn, theo lời của cô. Trí nhớ hiếm có của cô không bao giờ cần đến sách giáo khoa cả, và cô giữ lại trong đầu tất cả những gì thầy giáo đã giảng. Ngay từ những lời đầu thầy nói, Valia đã cảm thấy xấu hổ về hành động của mình hôm nọ và cô cũng muốn bằng cách nào đó chuộc tội. Nhưng lòng tự ái và sự bướng bỉnh không cho phép cô cùng các bạn thán phục thầy, và khi Clara hỏi lại, cô cáu kỉnh trả lời:

- Cái gì thế? Tôi không hiểu sao các bạn lại quá khen ngợi vậy! Là một giờ học bình thường. Chắc thầy không phải nói lần đầu, thầy đã thuộc lòng từ lâu rồi!

Xvétlana ra khỏi lớp và khoác tay Giênhia lặng lẽ dạo dọc hành lang.

Cả lớp đều vui vẻ như trong ngày hội, tựa hồ họ vừa nhận được một tin vui... Và không một ai muốn nói đến những điều xấu. Không nhắc đến cái tát, đến bức biếm họa, đến những công thức copy trên bảng.

https://thuviensach.vn

GẶP BÀ HIỆU TRƯỞNG

Ngoài phố trời đã sập tối. Bà Natalia Dakharốpna chuẩn bị ra về, nhưng đồng chí phụ trách quản trị giữ lại. Thế là phải gọi điện, thỏa thuận về việc chuyển than để đun lò. Vừa mới đặt ống nghe xuống, lại có tiếng chuông vang lên.

- Vâng, tôi nghe đây!

- Có phải trường phổ thông... đấy không ạ?

- Vâng!

- Ai nói ở máy đấy?

- Hiệu trưởng.

- Đang nói chuyện với đồng chí là nguyên soái Côsinxki. Đồng chí làm ơn cho tôi biết vì sao con gái tôi về chậm?

- Thế ra em vẫn chưa về ư? - bà Natalia Dakharốpna ngạc nhiên, nhưng sau nhớ lại là khi trưa Cachia Ivanôva có đề nghị gì đó - Chắc các em có cuộc họp Đoàn Thanh niên Cômxômôn!

- Nhưng bây giờ đã muộn quá rồi! Cháu không báo trước nên chúng tôi đang lo lắng.

- Vâng, đợi tôi xem sao...

Natalia Dakharốpna đặt ống nghe xuống và ấn nút chuông. Ở phòng hành chính không có ai cả. Bà phải đi xem lấy. Bà gặp các cô học sinh lớp mười ngay ở cầu thang.

- Chào cô Natalia Dakharốpna ạ! - giọng các em vang lên.

- Chào các em! Sao các em họp gì mà lâu thế?

- Thưa cô, có nhiều vấn đề tích lại cô ạ

- Côsinxcaia...

- Thưa cô, em đây ạ!

- Gọi điện ngay về nhà. Ở nhà đang lo lắng.

- Vâng ạ...

Các lớp buổi chiều học ở tầng một và tầng hai. Bà hiệu trưởng lên tầng ba và nhìn thấy đèn sáng trong một lớp, bà đến gần cửa, hai em học sinh lớp bảy đang làm báo tường.

- Các em ơi! Đến giờ kết thúc rồi đấy. Muộn rồi.

- Thưa cô, chỉ còn một ít nữa... độ nửa giờ nữa thôi ạ.

Bà xem tờ báo, góp vài ý kiến rồi quay về phòng làm việc của mình. Bà không kịp ra về vì lại có người gõ cửa...

- Vâng... vâng... Ai đấy?

https://thuviensach.vn

Ba cô học sinh lớp mười bước vào phòng: Cachia, Giênhia và Tamara.

- Các em muốn gặp tôi ư?

- Thưa cô, vâng ạ, nếu cô không bận lắm, chúng em xin phép được nói chuyện với cô ạ.

- Các em ngồi xuống đây.

Giênhia và Tamara ngồi xuống ghế đi-văng, còn Cachia vẫn đứng. Natalia Dakharốpna đã mặc áo măng-tô. Bà không cởi áo, ngồi vào chiếc ghế bành, lưng ngả ra phía sau, chuẩn bị nghe. Bà đã biết những gì xảy ra ở lớp mười, trong thời gian cuối. Bà có nghe về chuyện cái tát, biết cả về bức biếm họa, nhưng ở cương vị bà, bà không muốn can thiệp vào những việc đó.

Côństantin Xêmiônôvich không cần đến sự giúp đỡ của bà. Khi bà trao cho Côństantin Xêmiônôvich lớp đó bà có báo cho anh biết, đó là một lớp khó theo ý kiến mọi người, nhưng chính bà lại nghĩ khác và đối với các em lớp mười, bà vẫn đem lòng quý mến. Và không phải vì các em cùng bà sống ở Lêningrát trong những ngày thành phố bị phong tỏa. Bà Natalia Dakharốpna không ưa loại học sinh "luôn luôn ngoan ngoãn". Tuy các em đó ít làm phiền lòng, nhưng thường nấp sau cái đạo đức mẫu mực đó là sự vô nguyên tắc, không chân thật, hèn nhát và những ảnh hưởng tiểu tư sản không tốt. Bà hiểu rằng, nếu lớp mười không trở thành một lớp mẫu mực trong trường chẳng qua vì lớp đó không có giáo viên chủ nhiệm tốt.

- Nào, tôi nghe các em.

- Thưa cô, chúng em có làm phiền cô không ạ? - Giênhia hỏi.

- Không sao... Nếu không lâu thì cũng được. Nói đi, Cachia!

- Cô Natalia Dakharốpna ạ, việc là thế này... - Cachia bắt đầu, mắt nhìn xuống đất - Thầy Côństantin Xêmiônôvich trao cho chúng em... cả ba đứa chúng em!... Thầy cho chúng em là bộ phận tiên tiến của lớp nên có thể tác động đến các bạn. Thầy thì khó rồi. Thầy mới đến, không biết ai cả. Thầy bảo chúng em phải biết tự hành động lấy. Hành động như thế nào? Chúng em có thể làm được điều gì? Cô thử nghĩ xem! Thực chất là chẳng làm được gì cả. Cô biết các bạn ở lớp em như thế nào rồi đấy... Có đóng cọc lên đầu cũng chẳng ăn thua!

- Chúng em thì chả làm được việc gì cả, - Giênhia thở dài.

- Nấu chả xong nồi cháo, còn làm gì! - Tamara cáu kỉnh thêm vào.

- Vừa rồi em đưa ra cuộc họp vấn đề kỷ luật đấy... Không ai được giở trò làm xiếc ra đây cả! - Cachia thưa với cô hiệu trưởng.

- Thế các em lại có các tiết mục "xiếc" gì vậy? - bà hiệu trưởng hỏi.

https://thuviensach.vn

- Trong giờ học còn viết cho nhau, còn nói chuyện và dĩ nhiên... là còn một số bạn hay nhắc bài... Chắc cô cũng hiểu đấy... Những chuyện đó chẳng ra sao cả! Mà chúng em hình như cũng đã lớn rồi thì phải!

- Thế rồi các em kết luận thế nào trong cuộc họp?

Cachia nhìn các bạn, sửa lại tóc, rụt rè nói:

- Chúng em đã quyết định như thường làm trong những trường hợp trước đây. Nâng cao ý thức kỷ luật, nâng cao kết quả học tập

- Nhưng đó là chỉ trên giấy tờ thôi ạ. Hôm nay quyết định, ngày mai lại quên mất.

- Nói một đằng, làm một nẻo - Tamara thêm vào một cách buồn bã.

- Thưa cô, cho phép em phát biểu được không ạ? - Giênhia nói, theo thói quen giơ tay lên như ở lớp.

- Em nói đi.

- Dĩ nhiên là chúng em sẽ tiến hành công việc thông qua tổ chức của đoàn thanh niên, nhưng em, với cương vị lớp trưởng... chúng em không từ chối ạ. Nhưng chúng em không thể nhận một trách nhiệm lớn như vậy. Công tác giáo dục - đó là một công tác... chắc cô đã hiểu đó là cái gì rồi! Các bạn nhất định sẽ không nghe chúng em. Thế mà thầy Côństantin Xêmiônôvich lại bảo chúng em phải chịu trách nhiệm. Thế và... chúng em nghĩ mãi, nghĩ mãi..., và chả nghĩ được ra cách gì cả!

- Thế còn thầy Côństantin Xêmiônôvich nói gì? Thầy có dự cuộc họp không? - bà hiệu trưởng tiếp tục hỏi.

Các cô gái nhìn nhau. Nhẽ ra thầy chủ nhiệm theo nguyên tắc phải dự những cuộc họp chi đoàn nhưng Cachia đã vi phạm nguyên tắc đó, không mời thầy đến họp.

- Không ạ... Chúng em muốn lúc đầu phải nói với nhau cho hết đã, - Cachia nói như người có lỗi, - Không thì bất tiện thế nào ấy cô ạ. Các bạn sẽ ngượng và không nói đâu.

- Thưa cô, - Giênhia xen vào, - Thầy coi chúng em là người lớn, đứng đắn, thế mà đùng một cái, - xin lỗi! Còn kém hơn lũ trẻ nít. Không ạ, chúng em xin thề với cô.

- Tôi tin các em, - bà hiệu trưởng nói.

- Hôm qua và hôm nay ở lớp xảy ra không biết bao nhiêu là chuyện... - Cachia tiếp tục. Trong cuộc họp hôm nay thế là chúng em đã nói hết với nhau rồi...

Tất cả đều im lặng. Các em đang nhìn cô hiệu trưởng và chờ đợi. Trong chín năm qua các em đã có nhiều lần đến căn phòng này, cũng có nhiều lúc

https://thuviensach.vn

bị gọi đến, nhưng mỗi lần sau khi nói chuyện với bà hiệu trưởng Natalia Dakharốpna ra về, các em đều hối hận và quyết tâm sống và làm việc theo kiểu khác.

- Thế đấy, thế đấy... - bà Natalia Dakharốpna vừa ngồi thẳng dậy vừa nói - theo tôi nghĩ, các em đã không hiểu ý thầy Côństantin Xêmiônôvich. Lý nào thầy ấy lại trao cho các em trách nhiệm giáo dục lớp!

- Thưa cô, chính thế ạ! Thầy nói là chúng em phải đảm nhiệm công tác giáo dục và tự giáo dục lấy cả tập thể cô ạ, - Cachia trình bày.

- Về vấn đề này bộ đã có chỉ thị rõ - cô hiệu trưởng vẫn tiếp tục, không nghe Cachia nói - Có những quy chế, những luật lệ mà trong đó có nói rõ về trách nhiệm và cương vị của giáo viên chủ nhiệm. Lời của thầy Côństantin Xêmiônôvich cần phải hiểu khác kia. Chúng tôi vẫn đề cao vai trò tự quản của học sinh, ở đây không có gì mới cả. Nói thật nhé, cô chẳng hiểu có điều gì làm các em băn khoăn đến thế. Các em có tập thể Đoàn Thanh niên, có tờ báo tường không tồi... các em còn muốn gì nữa? Đã thảo luận về ý thức tổ chức kỷ luật rồi à? Đúng lắm! Đó là vấn đề mấu chốt. Nếu có kỷ luật là sẽ có kết quả học tập tốt. Bây giờ các em đòi hỏi các bạn phải thi hành quyết nghị... Thật nghiêm túc vào. Có bạn nào cá biệt? Larisa? Clara?

- Tất cả... - Giênhia nói khẽ.

- Sao lại tất cả? - Cô hiệu trưởng cau mày hỏi.

Các em không trả lời được câu hỏi đó. Có tiếng gõ cửa và thầy Côństantin Xêmiônôvich bước vào.

- Anh còn ở đây à? - Bà Natalia Dakharốpna ngạc nhiên hỏi.

- Vâng! Tôi còn nán lại ở phòng phương pháp một chút.

- Thật là đúng lúc! Anh thấy đấy, các em đến để xin ý kiến, - bà nói, hất đầu về phía ba cô học sinh đang thẹn thùng đứng đó. - Các em tưởng tượng ra là anh trao trách nhiệm giáo dục lớp cho chúng và bây giờ không biết phải làm gì. Các em ấy chưa học môn giáo dục học vì vậy mà lúng túng: không biết bắt đầu từ đâu?

- Sao lại bắt đầu? - Thầy Côństantin Xêmiônôvich hỏi - Không phải bắt đầu mà là tiếp tục.

Bà Natalia Dakharốpna bối rối nhìn thầy rồi lại nhìn trò, và rõ là bà không muốn tranh luận vào lúc này.

- Vâng, thì cứ cho là tiếp tục, nhưng như thế nào. Sao các em lại lặng thinh thế?... Cachia, Giênhia? Tamara? Hỏi thầy chủ nhiệm của các em đi chứ! - bà quay về phía các cô gái hỏi.

https://thuviensach.vn

- Thưa thầy, hình như chúng em không hiểu đúng ý thầy, phải không ạ? - Cachia nói - Thầy nói với chúng em về việc tự quản mà chúng em lại hiểu là thầy trao cho chúng em trách nhiệm cải tạo...

- Không, cứ theo như "bức biếm họa", các em không hiểu sai ý tôi - thầy cắt ngang. - Tôi không có ý định giáo dục các em, còn nói chi đến cải tạo các em nữa. Cái từ "cải tạo" đó tôi không ưa lắm. Tôi có cảm giác đó là khái niệm người ta tự nghĩ ra. Trong cuộc sống, chỉ có một quá trình. Đó là quá trình giáo dục. Và người lãnh đạo cái quá trình đó trong lớp ta là các em, những người được lớp tín nhiệm cử ra.

- Tôi cũng nói với các em những điều gần như vậy, - bà Natalia Dakharốpna nói, không có gì là mới mẻ ở đây cả.

- Đúng như thế! - Côngstantin Xêmiônôvich tán thành. - Ở đây không có gì là mới mẻ cả: giáo dục học Xô Viết là nền giáo dục học do cuộc sống tạo nên. Lãnh đạo không có nghĩa là nắm tay dắt[[15]]... Các em thử xem Đảng lãnh đạo như thế nào! Đảng đã đặt ra cho cả nước một nhiệm vụ vĩ đại - kế hoạch 5 năm - và lãnh đạo việc phấn đấu thực hiện kế hoạch đó. Công việc tiến hành đều đặn. Như vậy nghĩa là lãnh đạo đấy. Tôi cho rằng, nếu các em đặt ra cho cả lớp một nhiệm vụ thật tốt, thật tiên tiến, thật cụ thể và các em cùng với các bạn phấn đấu thực hiện, hướng dẫn việc đấu tranh để thực hiện nhiệm vụ đó...

- Thưa thầy, nhiệm vụ gì ạ? - Cachia hỏi, vẫn không hiểu thầy giáo định hướng sự suy nghĩ của các em đi đâu.

- Các em hãy tự nghĩ lấy... Nhiệm vụ của các em không thể là chung chung, mà phải cụ thể!

- Phấn đấu học giỏi? - Cachia hỏi.

- Đòi hỏi mỗi người theo khả năng! - Tamara thêm vào.

- Ừ... nhưng điều đó có vẻ bình thường quá! - Giênhia kéo dài giọng tỏ vẻ không hài lòng, em nhăn mũi. - tất cả trường đều phấn đấu học giỏi cả... Cần phải nghĩ ra một cái gì khác thường... mới lạ một tí!

- Cần phải nghĩ ra hình thức đấu tranh. Thí dụ như: chống trung bình chủ nghĩa, chống màu xám u tối[[16]].

Mặt Tamara rạng rỡ như có mặt trời chiếu vào. Mắt em long lanh, như cả thân hình em vụt lớn lên.

- Màu xám nghĩa là gì? - Em đứng dậy và hỏi.- Màu xám trong tiềm thức của chúng em là điểm ba. Điểm ba - đó là tệ nạn Ốplômốp[[17]], sự trốn

https://thuviensach.vn

tránh trách nhiệm, sự cầu may! - em sôi nổi nói và mọi người đều cười khi nghe em.

- Đúng rồi! - Cachia tán thành. - Đả đảo điểm ba! Phải phấn đấu để học giỏi!

- Đấy... thấy chưa?... - thế là các em đã tìm ra một cái gì đó cụ thể, - bà Natalia Dakharốpna ủng hộ.

- Nhưng có điều không được nóng vội, - thầy Côństantin Xêmiônôvich nhắc nhở - Đừng vội vàng. "Nhanh chóng là cần thiết, nhưng vội vã là có hại". Các em hãy suy nghĩ cho thật kỹ, tính toán từng chi tiết nhỏ đi! Trong cuộc sống có khi những ý đồ tốt lại hoàn toàn thất bại - nếu ta thực hiện nó một cách hình thức, thiếu nhiệt tâm. Xmiếcnôva đã đúng khi nhăn mũi bảo "cái đó bình thường quá". Dưới khái niệm "bình thường" em muốn nói là "chán!" tôi tán thành ý kiến em. Sự tẻ nhạt có thể làm hỏng một ý đồ tốt. Thậm chí những buổi biểu diễn độc tấu châm biếm và hài hước vẫn có thể trở nên tẻ nhạt.

- Thưa thầy, chúng em sẽ nghĩ ra cách, - Tamara hứa với thầy - Lẽ nào chúng em thuộc loại người... đến nỗi... - em định nói đần độn, nhưng kịp thời dừng lại và nói tiếp - bất lực thế ư?

Các cô gái rời phòng bà hiệu trưởng với quyết tâm sắt đá là sẽ bắt tay vào hành động.

- Bọn trẻ hăng hái quá - bà Natalia Dakharốpna vừa cười vừa nói. - Nhưng thú thật với anh là tôi vẫn chưa hiểu ra cái thủ thuật sư phạm đó của anh.

- Làm gì có thủ thuật nào, chị Natalia Dakharốpna. Chị trao cho tôi nhiệm vụ giáo dục, thế là tôi bắt tay vào công tác giáo dục.

- Nhưng hình như anh quá tin vào các em thì phải, như người ta nói, đánh giá quá cao khả năng của các em.

- Còn cách nào khác nữa? Không có lòng tin ở các em làm sao giáo dục cho các em những phẩm chất tốt đẹp được. Chúng ta nói nhiều về giáo dục, nhưng đó cũng chỉ là những lời nói mà thôi. Không thể chỉ giáo dục các em bằng lời nói! Những bài thuyết giáo dài dòng và chán ngấy về đạo đức thường chỉ giáo dục các em thành những đứa giả dối, những kẻ lừa phỉnh.

- Tôi hiểu, nhưng đó mới chỉ là trên lý thuyết, còn tôi vẫn lo lắng cho ý thức kỷ luật của chúng lắm... Anh coi chừng đấy... Thả lỏng chúng rồi sau này hối hận. Dĩ nhiên là tôi không có quyền can thiệp vào công việc của anh, nhưng tôi có trách nhiệm phải nhắc nhở anh: Đừng đánh giá quá cao khả năng tự quản của các em học sinh.

https://thuviensach.vn

Côn stantin Xêmiônôvich ngạc nhiên nhìn bà hiệu trưởng, nhưng anh cũng không phản đối bà.

https://thuviensach.vn

TAMARA CRÁPCHENCÔ

Tamara Crápchencô từ trường về thẳng nhà Liđa Vécxinhina, cùng làm bài với bạn nên thường về nhà muộn.

Đại lộ sáng trưng. Trên đường đầy người đi lại, ô tô và tàu điện chạy tấp nập, thế nhưng một cảm xúc rất khó chịu như nấp ngay phía dưới tim luôn bám chặt lấy Tamara.

Tamara tự biết mình có một nhược điểm rất lớn, mà cô tìm mọi cách giấu giếm kể cả người thân - đó là việc cô rất sợ cầu thang không có điện.

Để khỏi sợ, cô bắt đầu nghĩ đến chuyện khác: "Liđa là một cô gái thật kỳ lạ! Bao năm cùng học với nhau, thân nhau, thế mà đến giờ mình vẫn không hiểu hết nó. Không biết nó nghĩ gì, nó muốn gì và thích cái gì?".

Tamara cho mình là bạn gái thân thiết duy nhất của Liđa Vécxinhina. Quan hệ giữa hai người không thể gọi là đặc biệt thân thiết vì cả hai đều là những cô gái có bản lĩnh, nhưng dù sao, nếu Liđa cần hỏi ý kiến ai, bao giờ cô cũng hỏi Tamara. Liđa cho Tamara là một con người dũng cảm, kiên nghị, có ý chí. Ở Tamara không có những giây phút băn khoăn, lưỡng lự, những tâm tư khác thường mà ta thường gặp ở những cô gái khác. Đối với cô, tất cả mọi việc trong đời đều rõ ràng và đã xác định. Chỉ có một vấn đề mà cả hai cùng tránh - đó là vấn đề về bọn con trai. Hai cô đã nhiều lần tranh luận với nhau về vấn đề này và hiểu rằng không bao giờ có thể thống nhất ý kiến với nhau, vì thế tốt hơn hết là không nên nhắc đến chuyện ấy nữa.

Tamara coi các bạn trai là những người bạn, xử sự bình đẳng, không ngượng ngập, chỉ nói chuyện về công việc và hoàn toàn bác bỏ mọi khả năng có thể "phải lòng" bọn con trai, hoặc "cái gì đó tương tự vậy".

Liđa đối với các bạn trai hoàn toàn khác. Theo quan niệm của Tamara thì đối xử như vậy là ngu ngốc, thấp hèn, bao giờ cũng làm cho người ta phải nhớ mình là con gái. Thật vậy, Liđa đẹp, nên bọn con trai lúc nào cũng "trố mắt nhìn cô". Chính vì vậy nên họ cho phép Liđa đối với họ như thế. Giá như Tamara đứng ở địa vị Liđa thì cô sẽ "sửa đầu óc các cậu và đưa vào đúng chỗ".

Nhưng dù sao Tamara vẫn thích chơi với Liđa, tuy hai cô có những quan điểm khác nhau. Tamara rất thích thú mỗi khi thấy Liđa tự chủ, biết xử sự đúng mức và giản dị trong bất cứ hoàn cảnh nào.

Nghĩ đến Liđa, Tamara nhớ lại câu chuyện giữa cô và ông bố Liđa.

https://thuviensach.vn

Trong bữa ăn chiều, mọi người biết được là Tamara đang học lái ô tô. Ông Xécgây Ivanôvích - bố Liđa - tuyên bố rằng không bao giờ ông ngồi vào xe khi nhìn thấy sau tay lái là phụ nữ.

- Phụ nữ trong những tình huống khó xử thường mất bình tĩnh, đàn ông trong những trường hợp như vậy thích ứng nhanh và xử lý đúng, - ông giải thích. - Thử tưởng tượng xem: xe đang đi nhanh bỗng nhiên trên đường xuất hiện một chướng ngại nào đó: cây cột đèn, một chiếc xe khác trong góc phố phóng ra, một em bé... - lúc đó người phụ nữ sẽ làm gì?

- Làm gì ạ? - Tamara hỏi.

- Trong số một trăm người thì khoảng chín mươi người bỏ tay lái, thét lên và bưng lấy mặt, - Xécgây Ivanôvích trả lời một cách chắc chắn.

Dĩ nhiên là Tamara không tán thành ý kiến đó và trong bụng cô lấy làm ngạc nhiên, sao một viện sĩ hàn lâm mà lại có quan điểm lạc hậu như vậy về phụ nữ, nhưng cô không muốn tranh cãi. Bây giờ cô lại tiếc là đã không hỏi ông về những nghề khác, nhất là nghề phóng viên.

Tamara tự cho mình là người có đầu óc quan sát và tìm thấy ở mình những phẩm chất cần thiết của một người phóng viên tương lai, tuy cô biết rõ ràng rằng nghề đó đòi hỏi phải có sự phát triển toàn diện, phải có đầu óc quan sát tinh tường và một kho kiến thức rộng.

Mải suy nghĩ miên man suýt nữa cô đụng phải một sĩ quan nào đó và ngay lúc đó cô nghĩ: "Đãng trí, cần phải để ý đến điểm này. Phải rèn luyện tính tập trung. Chú ý đến việc tập trung tư tưởng!"

Đến nhà đây rồi. Cô sống ở tầng năm.

- Quỷ chưa! Lại không có điện ở cầu thang rồi! Cô lần mò tìm ra lan can và đôi chân thoăn thoắt đưa cô lên tầng trên. Tim cô lại nhói lên, ngày càng mạnh: có cảm giác như đang có người vừa thở hổn hển vừa đuổi theo mình. Cô chạy vụt qua tầng bốn và cuối cùng, cánh cửa phòng của cô đây rồi. Biết bao nhiêu lần Tamara đã chạy trong bóng tối dọc theo cầu thang và cứ mỗi lần như thế cô tưởng như là mình sắp chết vì vỡ tim mất.

"Không! Thế này không được! Không biết mình sợ gì cơ chứ! Chẳng có ai cả! Thế mà cũng đòi làm phóng viên! Lẽ nào mình lại không có đủ nghị lực để thắng cái sợ vô lý này? Cần phải rèn luyện ý chí mới được".

Quyết định là sẽ rèn luyện ý chí, cô thực hiện ngay. Tamara chậm rãi xuống cầu thang. Lưng cô nổi gai ốc, nhưng đời nào cô cho phép mình quay lộn lên... Cô sẽ không ngoái cổ lại dù có xảy ra chuyện gì đi nữa. Thế là thành công. Phía dưới tim đỡ nhói hơn.

https://thuviensach.vn

Xuống dưới nhà, cô ra phố để hít thở, định thần lại rồi lại chậm rãi leo lên tầng năm trên chiếc cầu thang tối mịt. Giữ được cho khỏi ngã thật là khó. Bóng tối dày đặc như quấn chặt lấy cô và cô có cảm giác chỉ cần chìa tay là có thể sờ mó được nó. Cô không chìa tay ra, và cũng không hề dừng lại.

Và cuối cùng là tầng năm đây rồi. Nút ấn chuông đây rồi.

"Từ nay hàng ngày mình sẽ leo lên cầu thang chậm hơn nữa. Mình sẽ rèn luyện ý chí như người ta luyện thép cho xem!" - Cô gái hạ quyết tâm như vậy.

Tamara về đúng lúc bố đang uống trà. Bố vừa đi tắm về xong và đang ngồi uống nước trà, ông mặc chiếc áo ngủ, ngực phanh ra. Mẹ đã lên giường nghỉ.

Bố của Tamara, theo lời cô nói, là một "hiện tượng lạ thường". Đặc điểm đó thể hiện ở chỗ là chẳng bao giờ có thể xác định được khi nào ông đùa và khi nào ông nói thật. Mặt ông rất nghiêm nghị, nhưng đôi mắt lại ánh lên nụ cười. Có trời mà biết được! Ông thường thích bắt bẻ những lời nói không chính xác của con gái, ông giả vờ như không hiểu, hỏi đi hỏi lại nhiều lần về một vấn đề và thường làm ra vẻ quá đỗi ngạc nhiên, quá đỗi băn khoăn hoặc nhiệt liệt tán thành. Tóm lại là ông thích khích cô con gái nóng tính của ông và "chiêm ngưỡng" sự "sôi sục" đó. Chính ông là một con người vô cùng hiền từ và Tamara chưa bao giờ thấy ông tức giận hoặc quát tháo ai. Bố cô làm việc ở nhà máy gang thép từ thời còn trẻ và cô biết, ở đấy họ rất tự hào vì có những người thợ lành nghề như ông.

- Bố ơi, bố uống cốc thứ mấy rồi đấy? - Tamara vui vẻ hỏi.

- Bố không đếm. Không có máy tính trong trường hợp này thì chịu thôi... Thế con đi chơi đâu mà lâu vậy?

- Con đến nhà ông viện sĩ chơi và làm bài ở đấy.

- Làm bài cùng với ngài viện sĩ à?

- Với Liđa.

- Ồ! Ồ! Nào, rót trà mà uống đi! - Bố cô mời.

- Con không muốn uống. Bố ơi, bố nghe nhé. Vừa rồi có một câu chuyện khá lý thú. Bố hãy tưởng tượng xem: Sau tay lái là một phụ nữ...

- Là lái xe à?

- Vâng. Xe đang phóng nhanh, bất thình lình từ bên đường một chiếc xe khác phóng ra... Thế người phụ nữ sẽ làm gì hả bố?

- Làm gì à? Sẽ phanh lại hoặc tránh sang một bên.

- Nhưng nếu chiếc xe kia phóng đến quá gần.

- Thế thì hai xe đâm nhau.

https://thuviensach.vn

- Người phụ nữ kia có bỏ tay lái không hả bố?

- Bố không biết

- Bác Xécgây Ivanôvích bảo là phụ nữ trong những trường hợp bất ngờ như vậy thường mất bình tĩnh, bỏ tay lái và ôm lấy mặt. Có đúng không hả bố?

- Thế bác Xécgây Ivanôvích là ai?

- Là ông viện sĩ ấy mà.

- Thế thì chắc là như vậy. Viện sĩ biết rõ hơn.

- Sao bố lại nói thế? Phụ nữ thì bỏ tay lái, còn đàn ông không bỏ à?

- Cũng có thể là như thế.

- Thế giữa họ có gì khác nhau ạ?

- Bố làm sao mà biết được khác nhau ở chỗ nào. Nếu ông viện sĩ đã nói vậy, nghĩa là ông ấy có cơ sở khoa học.

- Ôi trời ơi! Bố thì bao giờ cũng nghĩ ra lắm chuyện đâu đâu ấy. - Cô gái bực bội.

- Thế con lại bực tức gì đấy? Bỏ hay không bỏ... thì cô này bỏ, cô kia không. Đối với con có quan hệ gì đâu?

- Bố nhầm rồi. Đây là vấn đề nguyên tắc. Thế phụ nữ có thể làm việc bình đẳng với nam giới không?

- Vấn đề đó, con gái yêu của bố ơi, người ta đã giải quyết xong từ năm 1917, thế mà bây giờ các cô còn vung tay múa chân tranh cãi. Ai cấm cô? Cứ làm việc đi, nếu cô muốn.

Câu trả lời làm Tamara tắc tị. “Thế đấy, - cô nghĩ. - Có bao giờ tranh luận được với bố điều gì đâu. Bố nói một câu gì đó - Thế là nhận chìm mình xuống nước”.

- Bố ạ, hay là con uống cùng bố chén trà vậy! - Cô nói một cách lơ đễnh.

- Nhẽ ra phải như thế từ nãy kia!

Tamara đến tủ búp-phê lấy một cái tách rót trà rồi ngồi xuống cạnh bố, giơ tay ra vuốt lưng bố.

- Bố đổ mồ hôi rồi... lưng ướt hết. Bố ạ, chúng con có thầy giáo dạy văn mới - Thật không còn mong gì hơn nữa! Bố biết không, con vẽ một bức biếm họa thân thiện về ông ta, nhưng thầy hoàn toàn không giận gì cả. Thật là một người đúng đắn.

- Đã gọi là thân thiện thì còn giận gì nữa?

- Giá là một cô giáo nào đó xem... Ôi... ôi... ôi! Sẽ làm rùm beng cả lên cho mà xem! - Tamara uống mấy ngụm nước trà. - Nhưng bố thử nghe xem hôm nay thầy Côństantin Xêmiônôvich nói gì với chúng con nhé.

https://thuviensach.vn

- Thế ông Côngstantin Xêmiônôvich là ai?

- Thầy giáo văn ở lớp chúng con ấy mà. Trí nhớ của bố tồi quá, bố chả nhớ tên ai cả!... Hôm qua con vừa kể cho bố nghe về thầy ấy xong.

- Tên có hàng nghìn, còn bố chỉ có một mình. Làm sao nhớ hết được? - Bố trả lời một cách bình thản. - Thế thầy ấy nói gì?

- Nói gì à? À, nhớ rồi... Thầy đã nói những gì? Tamara vừa suy nghĩ vừa hỏi lại mình. - Tự nhiên lại quên mất. Con cũng có trí nhớ giống như trí nhớ của bố...

- Trí nhớ của con gái![18]

- Con với bố phải rèn luyện mới được. Phải luyện trí nhớ!

- Dĩ nhiên rồi! Chỉ có điều bố nhiều việc quá!

- À, con nhớ rồi! Chuyện là thế này bố ạ. Thường khi chúng con đọc những tác phẩm văn học và tự hỏi - cái gì, để làm gì và tại sao? Thế nhưng kết quả thì lại chẳng hiểu gì. Bất cứ một tác phẩm nào cũng phải đọc một cách khách quan, không có ấn tượng trước. Khi đọc xong rồi lúc đó có thể suy nghĩ phân tích: cái gì tốt, cái gì xấu, cái gì đã làm cho ta xúc động và tại sao? Ta thích nhân vật nào trong truyện và tại sao? Ta biết được thêm điều gì về cuộc sống, về con người, về lý tưởng? - Cô gái nói, vô tình bắt chước giọng thầy giáo. - Vậy mà chúng ta đang làm gì? Thường thường chúng ta không phân tích tác phẩm mà mổ xẻ nó. Ta cắt đầu, cắt cụt chân tay, mổ bụng và.... Sẽ có được cái gì? Tất cả đều vung vãi, và không còn tác phẩm nào nữa. Cả sự thú vị cũng không có!

- Dĩ nhiên rồi, còn thú vị cái nỗi gì nếu chặt cụt chân tay đi.

Tamara đã từ lâu quen với cách giễu cợt của bố, cô thích nói chuyện với bố và bao giờ cũng thấy bố là người rất chịu khó nghe chuyện.

- Chúng ta quen nhìn những hiện tượng trong cuộc sống, trong văn học, trong nghệ thuật một cách tỉnh táo. - Cô tiếp tục diễn thuyết, làm như trước mặt cô là cả một hội trường lớn.

- Thói quen - đó là một việc lớn...

- Khi nào con trở thành phóng viên... Bây giờ thì con biết phải tiến theo hướng nào rồi... Chỉ có điều tất cả mọi việc cần phải suy nghĩ, phát triển và rèn luyện để có được. Ôi bố ơi, con có nhiều việc lắm! - Cô thở dài kết thúc.

- Timôsa[19], con nghe đây - bố nói và đưa cho xem một bức ảnh nhỏ - Đây, con xem chiếc ảnh này này.

Cô gái cầm lấy chiếc ảnh, trong ảnh là một người đàn ông có râu, tóc chải mượt.

https://thuviensach.vn

- Con có thể vẽ ông ta giống như thế này nhưng đang diễn thuyết trên diễn đàn được không? Từ mồm ông ta phun ra những tia lửa và ở một cái tranh khác con vẽ ông ta đang ngủ, và từ mũi ông ta phun ra những tia lửa.

- Vẽ để làm gì hả bố?

- Để cho tờ báo tường đấy. Con phải vẽ sao cho thật giống cơ.

- Bao giờ thì bố cần?

- Nhanh nhanh một tý.

- Nhiều bài cho về nhà lắm... Thôi được con sẽ vẽ cho bố.

- Con phải cố làm sao cho thật buồn cười kia!

Tamara vẽ rất đẹp, nhưng không biết sao cô không thích vẽ và chóng mệt. Những kỳ báo tường cô thường khất lần đến sát nút mới chịu làm. Thầy giáo dạy vẽ và nhiều người khác khuyên cô nên vào học vẽ ở viện mỹ thuật, nhưng cô lại không thích nghề đó. Còn bây giờ cô cất tấm ảnh vào chiếc túi dết sĩ quan với vẻ chán ngán, nhưng không thể từ chối giúp bố việc đó được.

- Tamara, hôm nay con có định đi ngủ hay không đấy? - Giọng mẹ cô vang lên.

- Con đi ngủ ngay đây, mẹ ạ!

Cô uống nốt cốc nước chè đã nguội và dọn giường đi ngủ. Cô ngủ trên chiếc giường xếp dùng để đi cắm trại mà bố cô kiếm được ở đâu không biết, theo đề nghị của cô. Cô tập cho mình quen chịu đựng mọi khó khăn. Mỗi một phóng viên, theo cô nghĩ, cần phải đi khắp đất nước mình, phải nhìn thấy tất cả, phải biết và hiểu tất cả... Cô thường tưởng tượng mình ngồi sau tay lái và tự lái chiếc xe của mình, trong xe có đem theo chiếc giường xếp, hai bộ áo quần, một cái ấm và một ít thực phẩm.

- Bố ơi! Bao giờ thì bố định uống xong trà đấy ạ!

- Con cần gì?

- Bố có biết rằng uống nhiều là có hại không? Mỗi người chỉ cần một lít chất lỏng trong một ngày thôi đấy.

- Nếu là chất lỏng 40 độ thì hơi nhiều.

- Con nói là nước cơ mà.

- Người ốm thì cái gì cũng có hại.

- Đủ rồi, bố ạ! - Cô nghiêm nghị nói và mang ấm Xamôva đi.

Khi cô quay lại thì bố cô đứng cạnh bàn, trong tay cầm chiếc cốc không.

- Giá được uống thêm một cốc nữa thôi... Con đi ngủ đi, bố sẽ không làm phiền con nữa.

https://thuviensach.vn

Tamara vừa đặt lưng xuống, con mèo đã từ đâu nhảy vào gối, húc cái mõm ướt vào má cô và kêu meo meo.

Bố cô đã quay lại đứng cạnh giường và khẽ hỏi:

- Timôsa, con đã ngủ chưa?

- Chưa ạ, bố cần gì đấy?

- Con biết không, có một việc thế này... Ở xưởng bố đang có cuộc đấu tranh để đạt chất lượng sản phẩm tốt. Bố định sẽ lập một bản "Lời hứa danh dự" và cả đội sản xuất sẽ ký tên xuống dưới. Thế này, con biết không... Những quy định đó sẽ được lồng vào kính, đặt trong một cái khung rất đẹp và treo ở xưởng...

Tamara ngồi phắt dậy và như hồi còn nhỏ, vỗ tay reo:

- Bố ơi! Tuyệt quá bố ạ!

- Tamara, mày điên rồi đấy à! - Bà mẹ càu nhàu - Để cho người khác ngủ với chứ!

- Bố ơi, bố biết không?... Đó chính là cái mà chúng con cần đấy! Chúng con cũng sẽ viết bản "Lời hứa danh dự" đả đảo điểm ba!... và cũng sẽ ký tên ở dưới.

- Đả đảo ai cơ?

- Điểm ba! Điểm ba - bố có biết không, đó là một sản phẩm không tốt lắm. Bố đã gợi ý được cho con một sáng kiến tuyệt vời! Hôm nay con và các bạn nghĩ mãi không biết bắt đầu đợt phấn đấu học tập dưới hình thức nào. Con sẽ viết ngay bây giờ đây!... Không. Tốt hơn là sáng mai! Buổi sáng đầu óc minh mẫn hơn.

- Đúng rồi! Sáng tỏ hơn chiều! Thế con vẽ cho bố một cái khung đẹp đẹp chứ?

- Nhất định rồi! Con sẽ làm hết mọi thứ cho bố! Bố thật là cừ.

- Thôi, thôi... Thế con định ngủ trên chiếc giường xếp này bao lâu nữa? - Ông bố hỏi và đi ra cửa.

- Khi nào đến mùa đông, con sẽ may một cái "túi ngủ" như của những người địa chất và sẽ ngủ trên chái nhà. - Tamara trả lời.

- Ôi, con thì nghĩ ra đủ trò!

- Chứ sao? Con phải rèn luyện. - Nhưng bố đã gợi cho con, thật là tuyệt! Lời hứa... Con ngạc nhiên là sao chúng con lại không nghĩ ra điều đó nhỉ?

- Tamara! Mày sắp nói xong chưa đấy? - Mẹ cô hỏi, giọng bực bội.

- Mẹ ơi, con lặng thinh rồi, im mồm rồi...

Tamara nằm mãi không tài nào ngủ được. Cô tự tưởng tượng ra một kiểu trang trí các khung và nghĩ cả nội dung của lời hứa. Sắp ngủ rồi, cô lại nhớ

https://thuviensach.vn

đến cuộc họp hôm nay và trong lòng cảm thấy lo lắng. Trong lớp xuất hiện những hiện tượng không lành mạnh. Thí dụ, ai đã nói cho cô Marina biết về cái tát? Trong cuộc họp không ai nhận cả. Cachia nghi cho Valia. Nhưng cô Marina Lêôpônđốpna lại không ưa nó nhất. Cô giáo đã nhiều lần lên lớp con bé vì cái tính tự kiêu, vì những câu trả lời xấc xược và còn nói sẽ hạ điểm nếu nó không chịu sửa chữa.

https://thuviensach.vn

GIỜ ĐỨC VĂN

Những ngày này trời trở nên ấm áp, thường có nắng khô. Thời gian này gọi là "ráo cuối hè". Cửa sổ các lớp học vẫn mở. Tiếng máy, tiếng rú ga đứt quãng của ô tô đập vào tai các em học sinh trong lớp. Tự nhiên có tiếng nhạc vang lên. Đâu đây người ta mở máy quay đĩa và những điệu nhạc van-xơ du dương hòa lẫn với tiếng ồn ào ngoài phố lọt vào lớp.

Xvétlana chống tay lên cằm chăm chú nhìn chiếc trâm cài trên ngực của cô Marina Lêôpôndốpna.

Cô giáo không hài lòng câu trả lời của Côsinxcaia Nhina, cáu kỉnh sửa lỗi cho cô gái, nhưng Xvétlana như bị thôi miên không tài nào nhìn đi chỗ khác - em vẫn mê mẩn nhìn chiếc trâm lấp lánh và ngoài tiếng nhạc ra không nghe thấy gì nữa. Trên môi em phảng phất một nụ cười. Tiếng nhạc van-xơ du dương trầm bổng như kêu gọi, như hứa hẹn một điều gì tốt đẹp. Đĩa hát đã ngừng quay nhưng tiếng nhạc không tắt, những âm điệu của nó bay đi, tan ra và nhường chỗ cho tiếng máy rồ lên của một chiếc mô-tô vừa phóng qua.

Thật tiếc, bản van-xơ đã bay đi. Tiếng nhạc van-xơ thật phù hợp với tâm trạng của em và với một ngày đẹp trời như hôm nay... Một vài phút trôi qua. Những ngón tay thoăn thoắt lướt trên những phím đàn dương cầm, sau đó tiếng viôlôngxen hòa lẫn vào nhau. Ngay từ câu đầu Xvétlana đã biết đó là tác phẩm của Glinca[[20]] - ca khúc "Nỗi băn khoăn". Em rất thích ca khúc đó và đang nóng lòng chờ đợi xem ai sẽ biểu diễn. "Ai sẽ hát? Giọng nam hay nữ? Nếu là giọng nam, thì mọi việc sẽ tốt đẹp" - em suy nghĩ miên man.

- Xvétlana!

Giọng nói nghiêm khắc của cô giáo đưa Xvétlana trở về với thực tại. Cô gái đứng dậy nhìn lên bảng và nhận ngay ra lỗi. Em định chữa lỗi cho bạn, nhưng cô giáo ra hiệu là không cần chữa và hỏi:

- Em đang mơ mộng gì đó?

- Thưa cô, không phải em mơ mộng đâu ạ - Xvétlana nói một cách buồn bã, tay hất bím tóc ra sau lưng. - Em mải xem chiếc trâm cài áo của cô và bỗng nhiên nghĩ sang việc khác.

Cô giáo cúi nhìn chiếc trâm cài áo một cách ngạc nhiên như lần đầu cô nhìn thấy, lấy tay sờ nó và khi thấy không có gì đặc biệt cả cô quay sang nhìn Xvétlana, ngạc nhiên hỏi:

https://thuviensach.vn

- Chiếc trâm của tôi thì có liên quan gì?

- Thưa cô, cô có chiếc trâm rất đẹp ạ - Xvétlana nói. - Trước kia không biết sao không bao giờ em để ý đến nó cả.

Marina Lêôpôndốpna giơ ngón tay lên dọa và muốn nói: "Đừng có láu cá với tôi. Tôi đi guốc trong bụng các em rồi" - nhưng không biết tại sao cô lại thấy ngượng và nói một cách khó chịu:

- Và đã để ý một cách vô ích. Chiếc trâm của tôi chẳng có gì liên quan đến em cả. Ngồi xuống và tập trung nghe bài.

Vừa ngồi xuống Xvétlana đã nghe thấy tiếng hát ngay. Ca khúc do nghệ sĩ nổi tiếng Saliapin[[21]] biểu diễn. Ban đầu Xvétlana vừa nghe hát vừa cố gắng theo dõi câu trả lời của Nhina, nhưng sau đó em đành chịu. Lời lẽ của thứ tiếng xa lạ kia không còn sức thu hút sự chú ý của em nữa.

Cuối cùng thì cô Marina Lêôpôndốpna bỗng nghe thấy tiếng nhạc và hiểu ra nguyên nhân tại sao những khuôn mặt của các em học sinh kia lại đờ ra, không để ý gì đến môn tiếng Đức nữa.

- Ai trực nhật? Đóng ngay cửa sổ lại! - cô ra lệnh.

- Nhưng thưa cô, trong lớp nóng lắm ạ. Giênhia hơi bĩu môi vẻ không hài lòng, phản đối lại, nhưng cô giáo không thèm nhìn về phía em nữa.

Cửa sổ đóng cả rồi, tiếng nhạc không còn nghe thấy nữa nhưng nó vẫn tiếp tục vang lên trong lòng Xvétlana... "Niềm hi vọng đã đoán ra hạnh phúc của ta một cách vô ích...

Anhia Alếchxêêva hầu như hoàn toàn không biết lời của ca khúc đó, nhưng tiếng nhạc quen thuộc làm em nhớ lại tối hôm qua và tự nhiên một cảm giác lo lắng thắt chặt trái tim em.

Hôm qua, sau khi từ trường về nhà, em thấy mẹ đi vắng và viết giấy để lại cho em: "Anhia, cơm mẹ để trong tủ búp-phê. Ăn đi, đừng đợi mẹ, Mẹ sẽ về muộn. Mẹ". Trước kia, mẹ vẫn thường hay để lại cho Anhia những mẩu giấy như vậy, mỗi khi mẹ phải ở lại họp, nhưng chưa bao giờ Anhia thấy lo lắng cả. Mẹ Anhia là kỹ sư thiết kế đồ án ở xưởng máy mà trước chiến tranh bố em cũng cùng làm. Đọc xong mẩu giấy em thở dài, thay quần áo rồi xuống bếp. Em rất buồn. Muốn gặp mẹ, kể cho mẹ nghe về bài giảng của thầy Côństantin Xêmiônôvich. Em và mẹ ít khi được ở bên nhau, chỉ có chủ nhật mới gặp và cũng chỉ những hôm mẹ không có việc gì bận mới được ở bên mẹ. Anhia đốt bếp, đặt ấm nước rồi quay về phòng của mẹ, nơi có kê tủ búp-phê. Trong tủ là những chiếc cà-mèn đựng bữa cơm trưa mẹ đã mua ở bếp tập thể của nhà máy đem về. Trước kia, bố sống ở phòng

https://thuviensach.vn

này, Anhia và mẹ ở phòng bên cạnh. Bây giờ ngoài họ ra, trong hộ còn có một người đàn bà góa không con nữa. Chồng bà ta cũng hy sinh trong chiến tranh.

Vào phòng mẹ, Anhia ngửi thấy mùi nước hoa tỏa ra thơm phức. Một loại nước hoa mới không quen. Trên giường cô nhìn thấy bộ quần áo đi làm của mẹ vắt đó. Ở dưới sàn thấy chiếc hộp đựng đôi giầy đẹp của mẹ trống không. Tất cả những cái đó làm Anhia ngạc nhiên và cảm thấy có một cái gì bất thường. Em mở tủ thì thấy chiếc áo dài lụa màu nâu sẫm của mẹ cũng không có. Thế nghĩa là mẹ đã thay quần áo và đi đâu đó... nhưng không phải đi làm. Đi đâu nhỉ?

Ăn xong, Anhia ngồi vào bàn học. Em ngồi hơn hai tiếng đồng hồ nhưng thấy mình không hề nhớ tí gì sau khi đã đọc sách giáo khoa. Làm mấy bài tập lượng giác, xong em mở tập truyện ngắn Gorki ra đọc. Trong khoảnh khắc, tài năng kiệt xuất của nhà văn vĩ đại đã thu hút em và thắng cái cảm giác lo lắng kia. Nhưng khi nghe đồng hồ đã điểm mười hai giờ thì em lại sực nhớ đến mẹ. Mẹ không bao giờ lại nấn ná ở đâu muộn đến thế cả. Mẹ về gần một giờ đêm. Anhia đã đi nằm nhưng vẫn chưa ngủ. Em nghe cả tiếng mở cửa và tiếng bật đèn ở ngoài... Mẹ đã cởi áo măng-tô, bà bước vào phòng ngủ, tiếng gót giày nện xuống sàn gỗ nghe rõ mồn một... Và bỗng nhiên bà ngân nga một điệu nhạc không lời... Đó chính là ca khúc mà hôm nay Saliapin đã hát - "Nỗi băn khoăn" của nhạc sĩ Glinca. Khoảng năm phút sau bà nhẹ nhàng bước vào phòng trong đôi giầy vải bông đi trong nhà và đến cạnh đầu giường con gái.

- Mẹ ơi, mẹ đi đâu về thế?

- Thế mà mẹ tưởng con đã ngủ rồi chứ... Mẹ đi xem hát. Muộn rồi, ngủ đi... Anhétxca[[22]], con gái yêu của mẹ...

Mẹ vuốt tóc con gái rồi cúi xuống hôn trán em và ra khỏi phòng. Cả cánh tay, cả đôi môi và toàn thân mẹ mát mẻ và tươi tắn lạ thường, mắt bà long lanh, bà đi ra để lại trong phòng mùi nước hoa thoang thoảng. Sự biểu lộ tình cảm của mẹ làm Anhia cảm động suýt chảy nước mắt. Quan hệ giữa hai mẹ con thường chỉ thân mật như bạn bè chứ ít khi "ướt át" thế này.

Sau khi mẹ đi rồi, Anhia nằm, mắt thao láo không ngủ được, lắng nghe tiếng sột soạt ở phòng bên. "Có gì xảy ra vậy? Sao mẹ lại không thể mặc một chiếc áo đẹp để đi xem hát? Mẹ đã phải làm việc quá nhiều rồi" - Cô gái tự trấn tĩnh lại, nhưng một sự lo lắng mơ hồ vẫn không buông tha em.

... Một giọng nói cáu kỉnh đã cắt ngang dòng suy nghĩ của Anhia.

https://thuviensach.vn

- Đủ rồi! - Marina Lêôpôndốpna nói, cô kéo gần sổ điểm lại và cầm bút - Đành phải cho em điểm ba vậy. Rất đáng tiếc... nhưng em không xứng đáng được điểm cao hơn. Ngồi xuống!

Nhina Côsinxcaia đỏ bừng mặt, nháy lia lịa đôi hàng mi dài, và nhẹ nhàng ngồi xuống như người có lỗi. Nhina học giỏi, và điểm ba tiếng Đức đã làm tổn thương đến lòng tự trọng của em. Nhưng giá chỉ có thế thôi đã phúc... Điểm ba đã làm em khổ sở biết bao khi về nhà. Em biết trước là bố sẽ khó chịu và trong bữa ăn thế nào cũng sẽ nói là ở Bộ Giáo dục tay phải không biết tay trái đang làm gì[[23]], là chương trình ở phổ thông nặng quá sức, hai bà nội ngoại và mẹ sẽ đau khổ vì "sự kiện" này độ hai ba ngày. Và tất nhiên, ý kiến của hai bà sẽ thống nhất ở chỗ là cô giáo Marina Lêôpôndốpna là người có lỗi vì cô ấy độc ác, đòi hỏi quá đáng với trẻ con. Nhinốttrca[[24]] có thể vì đãng trí mà nhầm hoặc vô tình quên, nhẽ ra cô giáo phải giúp con bé, thì cô ấy chỉ chực cho nó điểm xấu! Tóm lại là tất cả mọi người đều có lỗi, trừ Nhina ra...

- Có việc gì xảy ra vậy các em? - Cô Marina Lêôpôndốpna hỏi cả lớp. Tôi để ý thấy thời gian gần đây các em học kém đi. Tại sao? Sao các em không thích môn tiếng Đức nữa hay là tôi có gì thay đổi. Giênhia Xmiếcnôva, em giải thích lý do cho tôi rõ.

- Thưa cô, em phải giải thích gì ạ? - Giênhia đứng dậy, lúng túng đưa mắt nhìn các bạn.

- Tại sao môn tiếng Đức các em lại có nhiều điểm ba thế này?

- Thưa cô, em không biết ạ. Em có phải là người cho điểm đâu ạ.

- Nghĩa là em cho rằng tôi cho điểm thấp hơn điểm các em xứng đáng được cho chứ gì?

Giênhia vẫn chịu được cái nhìn nghiêm khắc của cô giáo và trả lời một cách bình tĩnh:

- Không ạ. Em không có ý nói như vậy. Cô cho điểm như vậy là công bằng ạ.

- Thế thì tại sao nhiều điểm ba?

- Em không biết ạ. Riêng em chẳng hạn không có điểm ba...

- Tôi hỏi điểm của cả lớp! - Cô giáo bực tức cắt ngang. - Em là lớp trưởng và thêm vào đó lại là một trong những người lãnh đạo lớp nữa!

Để trả lời sự "châm chọc" đó, Giênhia lẩm bẩm gì đó không rõ, nhưng vẫn giữ được bình tĩnh, và không tiếp tục tranh luận nữa.

https://thuviensach.vn

- Các em không nên quên rằng, bằng lớp mười người ta không cấp cho tất cả đâu. Cần phải làm việc. Tanhia lên bảng. Giênhia ngồi xuống.

Giênhia không thể trấn tĩnh được. Giọng nói gay gắt của cô giáo như xúc phạm em, nhất là câu nói châm chọc về "người lãnh đạo lớp" làm cho em khó chịu. "Tại sao cô ấy lại chỉ gầm gừ với mình? - Giênhia nghĩ - Tại sao một mình mình phải chịu trách nhiệm cho cả lớp? Nếu cô ấy gọi mình là "người lãnh đạo lớp" một lần nữa, mình sẽ trả lời cho biết".

Và Giênhia bắt đầu nghĩ xem lần sau em sẽ trả lời cô giáo như thế nào. Sau một phút em cũng chẳng nghĩ ra được cái gì, em liếc nhìn bí thư chi đoàn xem câu nói độc ác về những "người lãnh đạo lớp" có tác động gì đến Cachia không. Cachia mím chặt môi, giữa hai lông mày có một nếp nhăn hằn sâu như hình dấu phẩy. Thế nghĩa là có động chạm đến lòng tự trọng của bạn ấy. Tamara ngồi bàn đầu, Giênhia không nhìn thấy mặt bạn nên không biết thái độ của Tamara đối với lời nói của cô giáo như thế nào.

Các em học sinh lớp mười thấy rằng ngay từ những ngày đầu, sau khi các em có thầy giáo mới làm chủ nhiệm, cô Marina Lêôpôndốpna thường hay bực bội và đối xử với các em như thể các em có lỗi gì với cô. Các em có lỗi gì cơ chứ? Lẽ nào có cái lỗi là đã yêu môn văn học và nóng lòng chờ đợi giờ học của thầy Côństantin Xêmiônôvich? Lẽ nào vì các em đọc nhiều và chuẩn bị kỹ cho giờ học của thầy giáo chủ nhiệm? Thật ra, công bằng mà nói, sự trách móc của cô Marina Lêôpôndốpna cũng có phần nào đúng. Sự say mê văn học dĩ nhiên là có làm ảnh hưởng đến kết quả học tập những môn khác. Tranh luận làm gì cho vô ích. Chỉ cần nhìn vào sổ điểm là rõ. Điểm ba hàng loạt, thỉnh thoảng có cả điểm hai. Và chỉ có hai học sinh vẫn học tốt như trước là Valia Bêlôva và Xvétlana Ivanôva.

Sự bực bội của Giênhia qua dần. Cô gái biết cái tính thất thường của cô giáo và đã từ lâu quen với nó rồi. Bây giờ Marina Lêôpôndốpna liếc nhìn em đã có vẻ thiện cảm hơn và có thể là đang hối hận vì việc làm vừa rồi. Giênhia biết rất rõ mình là một trong những học sinh giỏi và được cô giáo "người Đức" cưng, nên cũng thường lạm dụng điều đó. Trong lớp chả có ai dám nói với cô giáo bằng cái giọng như thế, nhưng cô Marina Lêôpôndốpna tha thứ cho Giênhia tất cả.

Gọi Tanhia Ácxênôva lên bảng, cô giáo đi dọc giữa hai dãy bàn và ngồi xuống sau bàn giáo viên. Có cảm giác như cô không hề để ý xem Tanhia đang lắp bắp gì cạnh bảng. Cô nhìn lơ đễnh vào một chỗ nào đó trên đầu Liđa Vécxinhina và suy nghĩ miên man. Tanhia nói những câu tiếng Đức vô nghĩa mà cô giáo cũng không muốn nghe và cũng không buồn chữa.

https://thuviensach.vn

Lớp học im một cách lạ thường. Chỉ có giọng nói đều đều buồn tẻ của Tanhia đang khó nhọc chọn những động từ "ngoại lệ" của tiếng Đức vang lên. Tất cả mọi người đang chờ đợi xem sẽ kết thúc ra sao. Cuối cùng, Tanhia thở phào rồi im hẳn và nhờ đó mà đã thức tỉnh được cô giáo.

- Thế nào... tiếp tục sao nữa, - cô giáo nói mà không ngoái cổ lại.

- Xong rồi ạ.

- Xong rồi ư? Ai có thể phát biểu thêm? Cô Marina Lêôpôndốpna đưa mắt nhìn cả lớp một lượt, nhưng không có ai giơ tay cả - Giênhia!

Giênhia chậm rãi đứng dậy. Em tin chắc là cô giáo không nghe Tanhia trả lời.

- Em không còn gì để thêm ạ. Bạn Tanhia Ácxênôva đã nói hết rồi.

Marina Lêôpôndốpna nhìn chằm chằm vào mặt cô học trò cưng một cách buồn bã, thở dài rồi cầm lấy bút.

- Được. Thế thì các em đành nhận bốn điểm về chia đôi vậy. Ngồi xuống!

Và tất cả mọi người nhìn thấy cô cho hai con hai một cách không thương tiếc.

Marina Lêôpôndốpna cho rằng các em học sinh lớp mười yêu mến cô, tin tưởng tuyệt đối ở cô, vì thế mà lúc nào cũng cởi mở và trung thực với cô. Cô nghĩ như vậy mãi cho đến những ngày gần đây... Đột nhiên mọi việc thay đổi. Trước kia cô biết cặn kẽ hết mọi việc đã xảy ra ở lớp, còn bây giờ thì chỉ có một mình Valia Bêlôva kể cho cô biết những gì đã xảy ra, và nói một cách lén lút. Gần đây có cuộc họp chi đoàn. Bọn trẻ nói gì ở đó, ra những quyết nghị gì cô không được biết vì Valia không phải là đoàn viên.

Cô giáo hỏi Cachia về cuộc họp chi đoàn nhưng theo bản tính đa nghi của cô, cô cho rằng bí thư chi đoàn đã không trả lời thẳng vào câu hỏi của cô:

- Cũng chả có quyết nghị gì đặc biệt cô ạ. Chúng em nhắc nhở về kỷ luật, về kết quả học tập...

Cô giáo giận và không hỏi thêm nữa, nhưng một lần nữa khẳng định với bản thân mình là quan hệ của các em đối với cô thay đổi đột ngột. Càng nghĩ, cô càng thấy rõ điều đó. Cô còn chắc chắn rằng, các em học sinh bắt đầu lạnh nhạt với cô từ khi thầy Côństantin Xêmiônôvich xuất hiện. Tuy không có cở sở gì để khẳng định điều đó, cô vẫn chắc chắn là như vậy. Cô Marina Lêôpôndốpna không hề biết thầy giáo mới đã dạy môn văn học như thế nào. Thứ nhất, đó là công việc của giáo vụ, thứ hai là một môn như văn học thì, theo ý cô, một người nào biết chữ mà chẳng dạy được. Nhưng làm giáo viên chủ nhiệm thì không phải ai cũng làm được. Cô tin chắc rằng thầy Côństantin Xêmiônôvich không làm nổi nhiệm vụ của giáo viên chủ nhiệm

https://thuviensach.vn

và thế là lớp cưng nhất của cô không có ai để mắt tới. Những việc như cái tát, bức biếm họa ác ý với thầy giáo và việc trao trách nhiệm cho ba cô học sinh giáo dục cả lớp tự nó nói lên điều đó. Nghe thấy chuyện Côngstantin Xêmiônôvich xin bức biếm họa làm kỷ niệm và không cảnh cáo một cô học sinh nào, Marina Lêôpôndốpna tức lắm, cô còn định đến gặp cô hiệu trưởng về việc này. Kết quả học tập môn tiếng Đức kém hẳn trong thời gian cuối, cô giải thích là lớp không có ai làm công tác chủ nhiệm.

Cho hai điểm hai rõ đậm, cô Marina Lêôpôndốpna ngước nhìn khuôn mặt đỏ như gấc vì ngượng và vì tức của Giênhia và hỏi một cách mỉa mai:

- Nào, thế còn hai điểm hai này tôi cho có đúng không?

- Thưa cô, cô hỏi em ạ?

- Dĩ nhiên rồi

- Vâng. Đúng ạ. Giá ở địa vị cô, em cho hai điểm để hai người chia nhau - Giênhia trả lời mà không hề nháy mắt.

Cô bạn ngồi cạnh vội kéo áo Giênhia, nhưng em hất mạnh ra, thì thầm: "Đừng động vào tôi!". Trong những phút như vậy, theo nhận xét của mẹ Giênhia, khi em đã "cắn cương" thì trời cũng chẳng chặn em lại được.

Nghe tiếng chuông, cả lớp thở phào nhẹ nhõm. Marina Lêôpôndốpna thấy tiếng chuông đã làm mặt các em học sinh tươi tỉnh hẳn lên - đó là giọt nước làm đầy thêm cốc nước đo sự chịu đựng của cô. Cô không vào phòng giáo viên mà đi thẳng xuống dưới gõ cửa vào phòng bà hiệu trưởng.

Trong phòng Natalia Dakharốpna không phải chỉ có một mình bà. Ngồi đối diện bà là cô giáo thể dục Valentina Vikenchiépna, hay như đại đa số giáo viên gọi là Valia, cô mím chặt môi một cách bướng bỉnh. Cô gái tốt nghiệp trường đại học thể thao và đã dạy ở trường được hai năm nay. Cô nắm rất tốt môn cô dạy, nhưng không biết cách làm cho các em học sinh ham thích thể thao vì cô không biết tự kiềm chế, không tìm được sự cảm thông giữa cô và học sinh, và vì vậy mà thường hay va chạm, nhất là ở các lớp sáu, lớp bảy.

- Mời chị vào, chị Marina Lêôpôndốpna - bà hiệu trưởng mời và quay lại phía Valentina Vipenchiêna, bà tiếp tục câu chuyện: - Thôi cứ cho là cô đúng. Cho là cô bé ấy không thích học môn thể dục. Nhưng vì lẽ gì mà cô cho em điểm hai?

- Bác Natalia Dakharốpna ạ, nhưng mà em ấy lại không mang theo quần áo thể thao ạ. Em ấy cố tình làm thế để khỏi phải học giờ thể thao, - cô giáo dạy thể dục nói.

https://thuviensach.vn

- Cứ cho là như vậy đi. Nhưng mà điểm đúng để đánh giá kiến thức của học sinh chứ đâu phải để đánh giá hành động của các em.

- Điểm còn khuyến khích quá trình học tập, - cô giáo bảo vệ ý kiến một cách bướng bỉnh, - Lần sau em ấy sẽ không quên mang theo quần áo thể thao và sẽ cố gắng để không bị điểm hai.

- Không. Tôi không thể đồng ý với cô được. Nếu tất cả giáo viên bắt đầu hạ điểm vì các em nhắc nhau, vì nói chuyện trong giờ học, vì quên mang theo sách vở... lúc đó chúng ta sẽ có gì?

- Sẽ nâng cao ý thức kỷ luật! - cô giáo dạy thể dục nói một cách tự tin và với dáng điệu của một người chiến thắng nhìn sang cô giáo dạy tiếng Đức vừa bước vào và đang ngồi xuống ghế.

Marina Lêôpôndốpna hiểu ngay vấn đề hai người đang tranh luận, nhớ lại hai điểm hai cô vừa cho và suy nghĩ. Tanhia không thuộc bài và trả lời sai thì hai điểm vẫn còn là điểm cao đối với em, còn điểm hai cho Giênhia thì đúng là rơi vào trường hợp giống như trường hợp của cô giáo thể dục vừa bảo vệ lúc nãy.

- Nếu các em vô kỷ luật thì ta hạ điểm hạnh kiểm, ở đây thì có gì liên quan đến môn học? - bà hiệu trưởng tiếp tục tranh luận - Thế chị nghĩ sao về vấn đề này? - bà quay lại hỏi cô Marina Lêôpôndốpna.

- Vâng, nói chung là như vậy, nhưng tôi không biết... tôi không được nghe câu chuyện từ đầu - cô Marina Lêôpôndốpna không trả lời thẳng vào câu hỏi.

Natalia Dakharốpna ngạc nhiên nhìn cô giáo, vì mọi khi cô Marina Lêôpôndốpna thường tỏ ra nhiệt tình và thẳng thắn trao đổi ý kiến của mình về những vấn đề thuộc về lĩnh vực giáo dục học và phương pháp giảng dạy.

- Thôi được. Chúng ta sẽ không tranh cãi bây giờ. Có thể chúng ta sẽ thảo luận vấn đề này khi họp hội đồng giáo viên - bà hiệu trưởng quyết định thế và vội ghi gì đó vào sổ tay.

- Tôi có thể đi được chứ ạ? - cô giáo thể dục hỏi

- Vâng.

Valentina Vikenchiépna đứng dậy, bước những bước chắc nịch ra khỏi phòng.

- Còn chị, có việc gì đấy?

Marina Lêôpôndốpna mở sổ điểm ra nhìn bà hiệu trưởng, đóng sổ lại rồi ngồi vào chỗ cô giáo thể dục vừa ngồi.

- Chị Natalia Dakharốpna, tôi muốn báo cáo thật với chị là ở lớp mười đang xảy ra tai họa lớn, - cô giáo hăng hái nói, nhưng sửa lại ngay - đang có

https://thuviensach.vn

mầm mống tai họa lớn. Lớp này vốn đã là một lớp yếu, thời gian vừa rồi hoàn toàn không chịu làm việc nữa. Các em bỏ cả học hành và chúng ta chẳng có cách gì cứu chữa. Chị xem này, xem thử cái gì đây. Trong sổ điểm... trừ một vài trường hợp ra còn toàn là điểm ba và điểm hai. Nếu cứ tiếp tục thế này mãi thì kỳ thi tốt nghiệp lớp mười sẽ ra sao đây? Thật khủng khiếp! Chúng ta sẽ nhục nhã biết chừng nào khi toàn khu, toàn thành Lêningrát biết kết quả thi đó. Trong thời gian cuối các em ấy trở nên hư đốn... Không chịu học bài, không chú ý nghe giảng bài, vẽ tranh biếm họa giễu thầy... Mà nói chuyện làm gì nữa! Đi đến mức đánh nhau thì còn gì!

Natalia Dakharốpna cứ để cho cô giáo nói hết và khi cô dừng lại để nghỉ thì bà bình tĩnh nói.

- Chị nói hơi quá đấy, chị Marina Lêôpôndốpna ạ

- Tôi nói quá ư? Tôi? Ngược lại! Tôi tự kiềm chế và giảm nhẹ đi đấy... Trong người tôi cứ sôi lên đây này! - Nói ra những lời cô ấy cô lấy tay gõ gõ vào chiếc trâm cài trước ngực - chị hãy nghĩ xem, các em nói với giáo viên bằng giọng như thế nào! Chị thử xem sổ điểm xem! Xem thử kết quả học tập trong thời gian cuối đã sút đi như thế nào!...

- Tôi thấy rồi

- Và chị vẫn thấy hài lòng?

- Không! Nhưng không nên nóng nảy! Ta cứ nói chuyện bình tĩnh với nhau xem sao. Kết quả học tập có sút đi. Đó là điều đúng sự thật. Theo chị thì tại sao lại thế?

- Nói thật chứ?

- Tất nhiên

- Lỗi tại thầy giáo chủ nhiệm mới... Côństantin Xêmiônôvich!

- Vâng, nguyên nhân do anh ấy. Lý do ở anh ấy - bà Natalia Dakharốpna tán thành - chính anh ấy cũng nghĩ như vậy.

Vì quá ngạc nhiên nên Marina Lêôpôndốpna lặng đi, không nói ra được lời nào

- Tự anh ta cũng nghĩ thế - Nghĩa là thế nào? - cuối cùng cô giáo hỏi

- Chúng tôi cũng có nói chuyện với anh ấy rồi. Anh ấy rất lo lắng về tình hình hiện nay của lớp. Vì chính anh ấy là giáo viên chủ nhiệm của lớp đó mà

- Chính là ở chỗ đó! - Marina Lêôpôndốpna kêu lên một cách mừng rỡ - Chị lại tin tưởng giao cho anh ấy giáo dục các cô gái như thế... Côństantin Xêmiônôvich mới về. Anh ấy lại ốm yếu nữa...

https://thuviensach.vn

Chỉ bây giờ bà hiệu trưởng mới hiểu hết ý đồ của Marina đến đây và bà lạnh lùng cắt ngang:

- Không cần phải cải tạo bọn trẻ đâu, chị Marina Lêôpôndốpna ạ. Đó là những em gái bình thường như những em gái khác, chỉ bị chệch choạc một chút thôi. Nhưng các em cũng đã nghĩ đến điều đó rồi. Trong thời gian ngắn nữa thì đâu lại sẽ vào đấy thôi, tôi hoàn toàn tin như vậy. Tiện đây, chị cũng thử xem lại phương pháp của chị xem thế nào

Natalia Dakharốpna đưa kính lên mắt xem thời khóa biểu, ngừng một lúc, bà nói tiếp.

- Giờ học của chị thường có trước giờ văn học, và điều đó bắt chị phải có trách nhiệm hơn...

- Tôi chẳng hiểu gì cả, tại sao lại phương pháp? Trách nhiệm gì?

- Chị tưởng tượng xem, sau bản báo cáo sẽ có buổi biểu diễn của các nghệ sĩ nổi tiếng. Bản báo cáo dễ trở nên tẻ nhạt nếu ta không chuẩn bị thật cẩn thận, không cố gắng làm cho nó hấp dẫn.

- Chị Natalia Dakharốpna, trường học không phải là nhà hát, còn tôi cũng không phải là nghệ sĩ - cô giáo giận dỗi phản ứng.

- Có thể thí dụ đó không phù hợp lắm, tôi chỉ muốn...

- Một thí dụ thật kỳ quặc, cách đặt vấn đề cũng thật kỳ lạ - Marina Lêôpôndốpna cắt ngang - Tôi đến gặp chị để báo cho chị biết là lớp mười đang trên đà xuống dốc, thế mà chị lại góp ý cho tôi là cần suy nghĩ về phương pháp. Lạ thật... Lạ hơn nữa là chị còn so tôi với nghệ sĩ! - Marina Lêôpôndốpna nói, giọng run lên vì tức giận và oan ức, chị đứng dậy.

- Tôi không so chị mà so Côństantin Xêmiônôvich. Lớp học quả có thay đổi, nhưng tôi tin chắc rằng nó sẽ còn thay đổi nhiều nữa trong thời gian tới... - Bà Natalia Dakharốpna nói và không biết rằng bà đã giáng cho cô giáo một đòn nặng thế nào - đã làm tan vỡ niềm hy vọng cuối cùng của cô là được bảo trợ lớp học đó.

https://thuviensach.vn

LỜI HỨA DANH DỰ

Hàng ngày khi tiếp xúc với lớp học, Côngstantin Xêmiônôvich trong mọi trường hợp luôn cố gắng làm cho các em học sinh lớp mười hiểu là các em không còn bé bỏng gì và cũng đã đến lúc phải suy nghĩ về bản thân, về chỗ đứng của mình trong cuộc sống. Trong giờ học, anh không bao giờ cắt ngang khi học sinh đang trả lời, không nhận xét, và nếu có em nào nói sai, anh không sửa mà đề nghị một em khác sửa cho bạn. Khi xảy ra những cuộc tranh luận thì anh hướng dẫn cẩn thận.

Càng ngày các em càng thấy bị công việc chung thu hút, trong mọi việc họ đều tỏ ra tự lập... Lúc đầu hơi khó khăn vì chưa quen, nhưng lại cảm thấy rất thú vị. Một số em theo lời của Tamara, như gặp một hiện tượng thần bí: Nhờ những bài giảng, những buổi nói chuyện của thầy Côngstantin Xêmiônôvich, mà khi đọc lại những tác phẩm đã được nhiều lần "mổ xẻ và phân tích", các em nhận thấy những quyển sách quen thuộc, buồn tẻ ấy ánh lên những sắc màu diệu kỳ và rực rỡ. Các em có cảm giác như đó là những viên đá quý lạnh lùng, không màu sắc, nhờ bàn tay khéo léo của thầy Côngstantin Xêmiônôvich đã khắc nên những góc cạnh thần tiên mà những viên đá chán ngắt kia bỗng nhiên biến thành những hạt kim cương lóng lánh.

Ba hôm trước đây, bà hiệu trưởng Natalia Dakharốpna đến lớp dự giờ học văn. Bà ra hiệu cho cả lớp ngồi xuống, nhanh nhẹn đi về phía cuối lớp và ngồi xuống bàn cuối cùng. Việc đến thăm của bà hiệu trưởng đối với các em không phải là điều mới lạ, nhưng tất cả đều có ý chờ đợi xem thầy Côngstantin Xêmiônôvich sẽ xử sự ra sao. Trong chín năm học ở trường này, các em từng chứng kiến nhiều lần sự "xâm phạm lãnh thổ của lớp" như các em thường nói. Đến thăm lớp nào là ban thanh tra của Sở và Phòng giáo dục, các phòng ban khác, những người theo dõi việc thực tập quy chế, những học viên hàm thụ, sinh viên thực tập đã tổ chức nhiều buổi giảng công khai và trong những trường hợp như vậy, khi có mặt các quan khách, thường thường giáo viên xử sự khác hẳn ngày thường. Một số cô giáo vì ngượng nên giảng kém hơn ngày thường. Những người dự lớp tưởng nhầm rằng mình đang dự một giờ học bình thường như những giờ học khác. Không những chỉ có giáo viên, mà chính học sinh cũng xử sự khác khi có mặt người ngoài. Các em không nói chuyện riêng, bằng mọi cách tỏ ra là mình đang chăm chú nghe giảng. Trong lớp tự nhiên hình thành một khối

https://thuviensach.vn

liên minh giữa thầy và trò. Và khối liên minh đó nhằm chống lại những người đến "thăm lớp".

Natalia Dakharốpna ngồi đến cuối giờ, nhưng sau khi bà vào lớp mấy phút các em đã không còn để ý đến sự có mặt của bà, trừ Anhia Alếchxêêva đang ngồi cạnh bà. Sự có mặt của bà không làm ảnh hưởng gì đến giờ học, và không hiểu tại sao vì thế mà các em cảm thấy rất hài lòng.

Sự say mê văn học đã thể hiện một cách nhanh chóng và bất ngờ. Các em không có đủ thì giờ để học những môn khác. Điều đó bắt đầu làm cho mọi người thấy lo lắng. Cả lớp hy vọng chờ đợi ở "bộ ba" những hành động cương quyết. Thế nào "bộ ba" đó cũng phải nghĩ ra cách gì chứ vì thầy Côństantin Xêmiônôvich đã trao cho họ công tác giáo dục lớp. Nhưng "bộ ba" chưa có sáng kiến gì, mặc dù giờ nghỉ nào cũng thấy lớp trưởng, bí thư chi đoàn và chủ nhiệm tờ báo tường biến đâu mất, hình như để bàn luận việc gì ấy. Trong khi Cachia biết giữ bí mật, không để ai thấy có điều gì khác thường, thì Tamara và nhất là Giênhia trong suốt thời gian cuối lúc nào cũng tỏ ra lo lắng và có vẻ bí mật.

Cuối cùng thì nội dung của bảng "Lời hứa danh dự" đã được thống nhất và hiện nay Tamara đang cố gắng thể hiện ra giấy. Cô đã nghĩ ra hai phương án mẫu để vẽ ra hai cái khung: một cái cho bố, một cái cho mình. Phía trên vầng dương đang tỏa nắng, trong ánh sáng diệu kỳ đó lấp lánh chữ "CHỦ NGHĨA CỘNG SẢN". Phía dưới, ở góc bên trái một công nhân tay cầm quyển sách, nách kẹp một chiếc compa. Đây là khung của bố. Khung cho mình, Tamara vẽ một nữ sinh mặc đồng phục, tay xách cặp. Phía bên phải cô vẽ một cành lá sồi.

Bố cô ngắm nghía cái khung một hồi lâu:

- Được đấy! - Ông nói và nở một nụ cười hài lòng.

Chiều hôm ấy, Giênhia và Cachia đến.

- Thế nào, Tamara? - Giênhia sốt ruột hỏi từ ngoài cửa.

- Xong rồi! Vào đây.

Vừa vào phòng, các cô nhìn thấy ngay trên bàn "Lời hứa danh dự" và lặng lẽ ngắm nghía.

- Không còn chê vào đâu được! Đẹp quá! - Cachia khen - Có điều phải vẽ thêm lên ngực cô học sinh chiếc huy hiệu thanh niên Cômxômôn nữa.

- Có cảm hứng khích lệ mà lại, - Giênhia thêm vào

- Đúng rồi! Từ trên trời rơi xuống đấy - Tamara làu bàu, có vẻ bình thản đối với những lời trầm trồ khen ngợi của bạn - Còn lời đâu? Cần phải xem lại một lần nữa xem được chưa: có viết hết được vào cái khung này không...

https://thuviensach.vn

Giênhia vội vã rút từ chiếc cặp ra một tờ giấy gập đôi viết kín chữ

LỜI HỨA

Chỉ có thể trở thành người cộng sản khi ta tự làm giàu trí nhớ của mình bằng những kiến thức mà nhân loại đạt được. V. I. Lênin

Để xây dựng cần phải có vốn hiểu biết và nắm vững khoa học, để có vốn hiểu biết - cần phải học tập, học tập một cách bền bỉ, nhẫn nại. I. V. Stalin

Tất cả những gì tốt đẹp nhất mà tôi có được là nhờ ơn sách vở... M. Gorki

"Trong năm nay chúng ta sẽ kết thúc năm học cuối cùng ở bậc Phổ thông. Con đường của chúng ta đã rõ ràng và hạnh phúc mà chúng ta có được ngày hôm nay là do cha ông chúng ta đã đổ biết bao xương máu. Sự nghiệp trong tay chúng ta!

Để trở thành những con người xây dựng chủ nghĩa cộng sản toàn năng, chúng ta cần phải học tốt. Học với tất cả sức lực và khả năng chúng ta có. Chúng ta xin hứa điều đó.

Nhiệm vụ của chúng ta là: không có một điểm ba nào trong năm học cuối cùng này.

Điểm ba là sự lười biếng! Điểm hai là nhục nhã!

Chúng ta hứa sẽ giúp các bạn học kém để cho tập thể lớp chúng ta sẽ là một trong những lớp tốt nghiệp dẫn đầu của thành phố Lêningrát. Chúng ta có thể làm điều đó và nhất định sẽ làm được."

Sau đó chừa một quãng trống để các em ký tên ngay dưới lời hứa.

"Người cộng sản khác những người khác bởi họ có một phẩm chất tốt đẹp là lời nói không tách rời việc làm, - và khi đã nói và đã hứa, thì dù cho thân thể có tan nát ra thành từng mảnh, cũng phải làm. Cái đó gọi là làm việc và hành động theo kiểu Bônsêvích

X. M. KIRỐP"

- Lẽ nào bây giờ công việc của chúng ta lại không tiến triển được? - Cachia nói

- Các bạn ơi. Thế là chúng ta phải ký tên đầu tiên đấy - Giênhia nhắc

- Dĩ nhiên rồi? Đây, bút mực ở đây này, bạn ký trước đi! - Tamara bảo Giênhia

- Sao lại là mình nhỉ? Bạn ký trước đi.

https://thuviensach.vn

- Đấy... lại kỳ kèo mặc cả! Thôi, đưa đây tôi bắt đầu vậy! - Cachia giành lấy bút - Thế, thế... Nghĩa là những chuyện "mang ra" và "chắc là" xin gác sang một bên! Đành phải thúc ép vậy. Nghe không? Chúng mình phải gương mẫu không thì mất hết cả uy tín và chẳng được việc gì ngoài sự nhục nhã ra, - cô nói một cách chậm rãi và ký vào.

Giênhia cầm lấy bút và suy nghĩ

- Bạn còn nghĩ gì đấy? Mọi việc đã quyết định cả rồi! - Tamara nói

- Để cho bạn ấy làm quen với nội dung một tí chứ... - Cachia cười khẩy - Bây giờ bạn ấy mới được đọc lần đầu mà lại.

- Tôi còn thuộc lòng là đằng khác - Giênhia ngập ngừng rồi bỗng thở dài - Ôi! Rồi còn phải tuyên truyền, vận động... Các bạn biết không, cần phải gọi từng bạn một đến ký tên chứ không thì lại tranh cãi, bàn ra...

- Bạn cứ ký đi đã! - Cachia cắt ngang. Giênhia thở dài một lần nữa rồi ký

- Đành phải cố gắng vậy - cô rên rỉ

- Thôi đi, đừng có giả vờ nữa - Tamara phát cáu. Bạn hầu như không có con ba nào thì phải

- Nói như thật! Thế hôm nay cô Marina chẳng cho tôi một con hai là gì. Quên rồi à?

- Đó là do cô ấy... bực quá

Tamara ký tên một cách cương quyết, không hề lưỡng lự. Cô học khá và không ngại khó.

- Thế giao Larisa cho ai bây giờ? - cô hỏi các bạn - Bạn này có thể làm hỏng việc của chúng ta đây. Tôi nghĩ, hay là giao cho Xvétlana?

- Không được đâu. Xvétlana nó còn bận nhiều việc nhà lắm, - Giênhia nói đỡ cho bạn - Cứ để Tamara nhận giúp bạn ấy vậy.

- Thôi đi, tôi không muốn dính đến cái bà vừa lười vừa dốt ấy đâu! - Tamara cáu kỉnh trả lời - Hay là ta giao cho Valia?

- Valia thì không ổn đâu! Hay ta đề nghị Anhia vậy? - Cachia gợi ý

- Đúng rồi! - Giênhia tán thành - Còn Crulôva Rita thì giao cho Nhina. Hai bạn ấy ở gần nhau.

- Lại cãi nhau cho mà xem! - Tamara phản đối

- Không sao, không sao đâu! Thế chúng ta có phải người lớn không hay là còn bé bỏng quá? Sắp là các cô dâu rồi còn gì - Giênhia nói và giơ tay ra dáng điệu rất khôi hài, làm cả bọn phì cười

- Tôi nhận Liđa - Tamara nói

- Liđa không cần giúp

https://thuviensach.vn

- Ai bảo thế! Có lúc cần đấy. Lúc nào nổi cơn lên thì vứt cả học hành đấy. Các bạn không biết tính cô ấy đâu.

Sau đó các em lập danh sách cả lớp và chia thành bốn nhóm. Nếu làm việc nghiêm túc, hoặc như Tamara nói, "nếu vắt được khả năng của từng bạn ra" thì ta sẽ có thứ tự sau đây:

Có khả năng được huy chương vàng:

1. Bêlôva Valia
2. Ivanôva Xvétlana

Có khả năng được huy chương bạc:

1. Côsinxcaia Nhina
2. Crápchencô Tamara
3. Alếchxêêva Anhia

Nhóm thứ ba - cần có sự theo dõi

1. Xmiếcnôva Giênhia
2. Sarina Nhina
3. Ácxênôva Tanhia
4. Vécxinhina Liđa
5. Lôghinôva Raia
6. Erêphêêva Nađia
7. Ivanôva Cachia
8. Khơlôpôva Clara

Nhóm thứ tư - cần có sự giúp đỡ

1. Crưlôva Rita
2. Chikhônôva Larisa

- Các bạn ơi! - Giênhia vui vẻ kết luận, khi thảo luận xong danh sách - Không có gì đáng sợ cả! Chúng mình muốn là nhất định sẽ làm được. Ôi! Suýt nữa mình quên! - cô kêu lên - Mình biết ai nói với cô Marina về cái tát rồi

- Ai? - Tamara hỏi

- Valia! Con em gái mình học lớp hai ấy mà, nó nghe thấy hai người nói chuyện trong giờ nghỉ.

- Giênhia đừng có lan man chuyện không đâu - Cachia nhắc - Ừ, thì nó nói! Nếu nó bịa chuyện - lúc đó thì khác - cứ để cho nó nói, nếu nó thích. Và nói chung các bạn ạ, chúng mình phải phá vỡ cái việc "đóng cửa bảo nhau" này đi thôi. Phải làm thế nào để chúng mình khỏi phải xấu hổ vì những hành động của chúng mình, mà ngược lại, chỉ có tự hào thôi.

https://thuviensach.vn

Hôm sau họ hẹn nhau đến trường sớm hơn thường lệ và sẽ lấy chữ ký trước khi bắt đầu vào học

Cachia đến trước tiên. Em lấy khóa ở phòng hóa học và sốt ruột chờ các bạn ở chỗ giữ áo ngoài. Cửa mở ra đóng vào liên hồi và tốp năm sáu người, ba bốn người, từng đôi một hoặc một mình, các em học sinh đủ các lứa tuổi vừa vào trường ríu ra ríu rít như bầy chim non. Những em bé nhất đi cùng với mẹ, với bà hoặc với những người bảo mẫu. Ở phòng giữ áo ngoài của các em mỗi lúc càng thêm ồn ào. Các em học sinh bé chưa biết nói khẽ. Các em chỉ biết hoặc im lặng, hoặc nói to.

Một em bé dáng lanh lợi dừng lại bên cạnh Cachia, tay đung đưa chiếc cặp màu xanh, bỗng nhiên em gọi ầm lên:

- Na... đi... a! Nađia! Bạn làm gì đằng ấy mà lâu thế! Còn phải đợi bạn lâu không đấy! Nađia! Nào, nhanh lên!

- Này, em hét điếc hết cả tai chị đây này! - Cachia bảo em bé

Em bé ngước đôi mắt to lên nhìn chị học sinh lớp mười và bất giác nhoẻn miệng cười.

- Chị học lớp mười cùng với chị Xvétlana phải không ạ? - Em vẫn nói to như khi nãy.

- Sao em biết?

- Chị phụ trách đội của chúng em khi còn là thiếu niên tiền phong thì chị Xvétlana hồi ấy còn học ở lớp bảy lại là phụ trách đội của chị ấy. Chính cái chị học cùng với chị đấy. Khi họp Đội chị ấy có kể về chị Xvétlana và định gọi... em bé kể một mạch

- Cái gì? Ai làm phụ trách Đội? Gọi đi đâu? Chị chẳng hiểu gì cả

Em bé trông rất buồn cười. Mải nói chuyện với em bé, Cachia không để ý là Tamara và Giênhia đã đến, cô chỉ nhìn thấy hai bạn khi họ đã gửi áo măngtô và đang lên cầu thang.

- Sao các bạn làm gì mà lâu thế? - Bí thư chi đoàn phàn nàn, và không chờ hai bạn trả lời, cô nói luôn: - Chưa có bạn nào ở lớp đến cả. Chúng ta sẽ làm thế này nhé. Mình với Giênhia đến phòng hóa học mang theo cả "Lời hứa danh dự" đến đấy. Còn Tamara về lớp và đợi. Cứ có ai xuất hiện từ xa thì bạn bảo đến chỗ bọn mình nhé. Rõ chưa? Đi nhé!

Trong lớp vắng ngắt. Không có việc gì làm nên Tamara lấy quyển sách giáo khoa hóa ra, ngồi sau bàn giáo viên định bụng sẽ ôn lại một số công thức

Nhina Sarina đến. Nhina thường là một trong những bạn đến sớm nhất.

https://thuviensach.vn

- Tamara, bạn đã ở đây rồi cơ à? - cô mừng rỡ và ngạc nhiên reo lên và đặt cặp sách lên chỗ của mình

- Đến ngay phòng hóa học đi! Ở đấy có người đợi! - Mắt không rời khỏi quyển giáo khoa, Tamara nói.

- Ai?

- Sẽ biết!

- Lạ thật! Ai có thể đợi mình ở đó nhỉ? - Nhina nhún vai, băn khoăn hỏi lại: Bạn không đùa đấy chứ?

- Thật đấy, không đùa đâu! Đến ngay đi. Và đừng có hỏi lôi thôi gì nữa - Tamara cau có trả lời

Nhina không hỏi tiếp nữa. Tính tò mò kích thích, cô vội đi về phía phòng hóa học. Ở đấy đúng là có người đang đợi cô.

- A - a! Đến rồi kia! Chúng mình đợi bạn từ lâu rồi. Nào, đến gần đây, con chim bồ câu nhỏ của tôi ơi! - Giênhia âu yếm gọi.

- Ngồi xuống, không có lại ngất đấy, - Cachia cười rồi dìu cô gái ngồi vào ghế giáo viên.

Chưa biết đầu đuôi ra sao cả, Nhina nhìn "những nhà lãnh đạo" một cách ngờ vực cho đến khi Cachia trải ra trước mặt cô bảng "Lời hứa danh dự".

- Đọc thật kỹ và ký tên vào đây!

Nhina đọc lướt thật nhanh rồi đứng dậy.

- Này, biết không... - cô sợ hãi nói - các bạn hình như quá hăng đấy... dẫn đầu trong số các lớp mười... Không được đâu!

- Thế bạn muốn chúng mình là những đứa cuối cùng ư? - Cachia hỏi - Thôi, ký đi!

- Đây không phải là chuyện đùa đâu, các bạn ạ

- Thế có ai đùa đâu!

- Mình sợ lắm...

- Thật lạ chưa! Đoàn viên Thanh niên Cômxômôn mà lại sợ phải hứa học tốt. Bạn có điên không đấy? - Giênhia nổi cáu

- Thế nhỡ ra mình bị điểm hai thì sao?

- Không được có điểm hai. Bọn mình không cho phép bạn. Nào, ký đi! - Cachia nói dứt khoát, lấy bút chấm mực rồi đưa cho Nhina.

Nhina ngập ngừng cầm lấy bút, đọc lại một lần nữa "Lời hứa danh dự" rồi hồi hộp ký tên.

- Thế nào? Chưa chết chứ? - Giênhia hỏi.

- Ký thì ký gì mà chẳng được, nhưng sau rồi làm thế nào? Bây giờ có lẽ mình sẽ không ngủ được mất!

https://thuviensach.vn

Trong lúc đó, Anhia Alếchxêêva vào. Cô lặng lẽ đến bên bàn, đọc "Lời hứa danh dự", không nói một lời nào và ký tên.

- Cuối cùng thì các bạn cũng nghĩ được ra! - cô khen các bạn và chấm một dấu chấm sau chỗ ký, có vẻ hài lòng.

- Cần phải như thế chứ! Thế mới theo kiểu Cômxômôn - Cachia nói, quay về phía Nhina.

- Các bạn tự viết đấy à? - Anhia hỏi.

- Thế sao cơ?

- Viết tốt lắm. Có vẻ không giống là các bạn.

- Không phải đâu, bọn mình mời nhà văn đến viết đấy chứ - Bí thư chi đoàn nói.

- Mình cứ tưởng là thầy Côństantin Xêmiônôvich chứ - Anhia tiếp tục trêu bạn.

- Thầy chưa hề biết tí gì nhé.

Ba bạn nữa vào, Xvétlana, Liđa và Clara.

- Nào, mình cũng không phản đối... Dẫn đầu thì dẫn đầu - Xvétlana mỉm cười nói, ký vào bản "Lời hứa danh dự".

- Các bạn nói huênh hoang quá đấy! Giá viết khiêm tốn hơn một tí - Liđa nhận xét.

- Thế nào là "khiêm tốn hơn một tí"?

- "Là một trong những lớp tốt nghiệp dẫn đầu của thành phố Lêningrát...". Hơi quá đấy.

- Thế bạn muốn chúng mình sẽ là những người xếp thứ 20 à?

- Nói chung là không nên viết những lời lẽ như thế. Chúng tôi hứa sẽ học tốt - Chỉ cần thế!

- Nghĩa là bạn không muốn ký tên chứ gì? - Cachia nói có vẻ dọa.

- Không, sao lại thế? Dĩ nhiên là mình sẽ ký - Liđa uể oải nói, tay cầm lấy bút ở Xvétlana.

- Đúng là phải làm như vậy!

Clara cầm bảng "Lời hứa danh dự", thì thầm đọc và suy nghĩ.

- Thật đúng là phái yếu! - Giênhia thở dài - Nào sao bạn thần người ra thế?

- Các bạn ơi, cái này phải thảo luận xem đã chứ - Clara nói. Các bạn nghĩ ra việc này là rất tốt, mình không có phản đối gì cả, nhưng mình nghĩ rằng phải đưa ra cuộc họp thảo luận đã.

- Chúng ta sẽ bàn cách thực hiện như thế nào cho tốt lời hứa đó. Nào, ký tên đi!

https://thuviensach.vn

- Gượm đã nào, Cachia...

Nhưng Cachia rất hiểu là nếu bắt đầu tranh cãi, thì hôm nay các em không thể thu thập được hết chữ ký.

- Thế bạn không muốn ký tên chứ?

- Sao lại không? Mình chỉ...

- Bạn sợ cho bản thân chứ gì? - Cachia cắt ngang - Sợ làm việc à? Thế bạn ở trong đoàn làm gì? Để cho có số lượng à?

- Cái đó thì nói bậy rồi! - Clara cáu - Theo mình chưa ai phải đỏ mặt vì mình cả... Chưa nói xong, Clara đã nhớ lại cái việc xảy ra hôm thầy Côństantin Xêmiônôvich vừa đến. Cầm lấy bút, cô ký tên vào "Lời hứa danh dự".

Những em khác đến phòng hóa học, đọc lời hứa ký vào và ngồi vào chỗ.

Nhina sau khi đọc xong bảng "Lời hứa" mặt đỏ ửng đưa mắt nhìn Cachia, nhưng Cachia không để cho Nhina kịp nói.

- Sao đấy? Có việc gì thế? Các bạn thì chỉ thích nói thôi. Cứ ít lời nhiều việc cho!

Nhina xấu hổ, ký tên và vội về chỗ ngồi.

Tanhia Ácxênôva sau khi đọc xong nhăn nhó và không biết bắt chước ai mà lại gãi gãi.

- Vâng...! Cái này khó gặm đây!...

- Nào, Tanhia, chẳng cần phải "gặm" đâu - bỗng nhiên Cachia nói như van lơn - lẽ nào bạn ngại à?

Tanhia không nhịn được phì cười và ký tên. Thay vào Tanhia là Larisa. Các em đang sốt ruột chờ đợi xem Larisa đối với "Lời hứa danh dự" như thế nào?

- Không đâu, Cachia! - Larisa nói quả quyết - Môn toán thì mình có thể hứa được, chứ còn những môn khác thì không được đâu.

- Được!

- Tôi còn là ngốc hay sao? - Larisa cáu - Không có điểm ba nào?! Có mà ốm! Tôi không ký tên đâu! Sau này các bạn lại không để cho tôi yên.

- Larisa, bạn là đoàn viên Cômxômôn cơ mà - Xvétlana trách móc.

- Ừ, bạn thì dễ nói, còn tôi, tôi không muốn sau này phải xấu hổ.

Cachia ôm vai bạn và thân mật nói:

- Đừng sợ, Larisa. Chúng mình sẽ móc bạn đằng sau kéo đi như kéo xà lan vậy, bạn còn vượt bao đứa ấy chứ.

- Kéo thế nào cơ?

- Giúp đỡ bạn mà - Giênhia giải thích.

https://thuviensach.vn

- Các bạn sẽ học hộ tôi bài hay là nhắc bài.
- Đừng có nói bậy nữa! - Cachia cáu - Ký ngay vào nhanh lên!
- Tôi không ký! - Larisa bướng bỉnh nói.
- Đừng có mà làm cho tôi nổi khùng nhé!
- Thế bạn sẽ làm gì tôi?
- Tôi hỏi... Bạn có tin bọn tôi không?
- Bọn tôi là ai vậy?
- Tất cả. Cả cái tập thể Đoàn Thanh niên này. - Vừa nói Cachia vừa đưa tay chỉ tất cả những người có mặt.
- Ừ, thì tin.
- Thế thì đừng do dự nữa. Ký ngay đi! Larisa cầm lấy bút lưỡng lự và trước khi ký còn dọa Cachia:
- Coi chừng đấy... Bạn sẽ chịu trách nhiệm.
- Đồng ý. Mình sẽ chịu trách nhiệm, còn lại thì chịu khó học nhé.

Lúc Rita vào phòng, Giênhia thì thầm với Cachia:

- "Đối tượng" này là khó xơi nhất. Mà lại không phải là đoàn viên Cômxômôn.

Nhưng Rita đã làm mọi người bất ngờ một cách thú vị. Cô đọc xong bảng "Lời hứa" nhìn thấy hầu hết các bạn trong lớp ký, cô không thốt ra lời nào, cầm lấy bút và cúi xuống bàn. Các bạn vỗ tay nhiệt liệt.

Valia xuất hiện ở ngưỡng cửa, lúng túng dừng lại, tưởng mọi người vỗ tay mình.

- Valia, vào đây! Giênhia gọi. Khi bạn đến gần, Giênhia chìa bảng "Lời hứa" ra: Nào đọc đi!
- Cái gì thế?
- Thì cứ đọc đi.

Trong khi đọc trên khuôn mặt Valia phảng phất một nụ cười giễu cợt. Đọc xong cô nhún vai.

- Tôi không cần phải hứa. Ai học kém thì cho họ hứa - cô cắt ngang và về chỗ.
- Gượm đã, đợi tí đã nào... Bạn điên rồi à? Đó là việc chung của chúng mình cơ mà! - Giênhia bực tức nói.
- Xin mời! Nào tôi có ngăn cản các bạn đâu?
- Nhưng bạn lại đứng ngoài cuộc - Cachia nói.
- Ngược lại! Các bạn có thể lấy điểm của tôi để tính phần trăm, nếu mà các bạn cần, chứ ký thì không. Tôi học cho tôi chứ không phải học để khoe khoang...

https://thuviensach.vn

- Nhầm rồi! Bạn học cho Tổ quốc! - Cachia phản đối.

- Toàn những từ chung chung!

- Đó là việc riêng của bạn ấy, - Anhia nói khẽ vừa đủ nghe, nhấn mạnh chữ riêng và tất cả mọi người sực nhớ ra là Valia rất hay dùng từ đó.

Cachia không định tranh luận ngay lúc ấy với Valia vì Nađia và Raia đã đến. Người tới sau cùng của lớp là Tamara.

- Cái này để làm gì? - Raia hỏi nhún vai và không đợi trả lời, ký tên vào.

Nađia vỗ tay reo:

- Ôi các bạn ơi! Thế này thì tôi chả bao giờ đoán ra được! Các bạn định gửi đến tòa soạn để đăng báo à?

- Chúng ta sẽ không gửi đi đâu cả. Ký tên vào đây! - Cachia giục bạn.

- Gượm đã nào, Cachia... - Nađia nài và đến gần bàn. Tất cả mọi người đều biết là cô muốn hỏi ý kiến Anhia, ai cũng buồn cười.

- Ký ngay đi thôi! - Anhia nói từ chỗ ngồi.

- Bạn thấy nên thế à?

- Lạ chưa! Thế cái đầu bạn để trên cổ dùng để làm gì đấy? - Tamara cáu.

Nađia quay lại bàn giáo viên, cầm lấy bút, nhưng trước khi ký tên còn nói như luyến tiếc:

- Thế là mình ký cuối cùng à...

Cachia đứng trên bục, giơ tay lên và khi cả lớp im lặng rồi, cô bắt đầu với một giọng trang nghiêm và cảm động:

- Các bạn, các đồng chí! Tôi muốn chúc mừng các bạn nhân dịp các bạn đã quyết định một việc hệ trọng. Nhưng phải nhớ rằng "Lời hứa" mà chúng ta đã ký vào hôm nay không phải chỉ là những lời nói hay... Đó là những lời nói mà bao giờ việc làm cũng phải đi đôi với nó. Giống như những đoàn viên Cômxômôn, chúng ta sẽ phấn đấu để thực hiện lời hứa. "Phải nhớ rằng bây giờ chúng ta đã bị ràng buộc bởi "Lời hứa" và phải giúp đỡ nhau. Chúng ta phải chịu trách nhiệm về tất cả chúng ta. Có thể có người cho đây là việc nhỏ mọn, không đáng kể... Tôi cho rằng nghĩ như vậy là sai. Không có việc gì là việc nhỏ mọn cả. Tất cả những việc lớn lao đều do những việc nhỏ gộp lại. Không được có một điểm ba nào trong toàn năm học - đó là nhiệm vụ cụ thể của chúng ta! Các bạn biết đấy, không có hiện tượng nào lại không có nguyên nhân cả. Hãy suy nghĩ xem, các bạn phải công nhận là lớp mình có thể học ở mức điểm bốn và điểm năm. Nếu như chúng ta có điểm ba, thì lý do thường là vì lười... Dĩ nhiên là có thể có những lý do khác, nhưng chúng ta sẽ kịp thời phát hiện, phân tích và khắc phục, các bạn

https://thuviensach.vn

hãy tin rằng điểm năm có đủ cho mọi người và các thầy, cô giáo cũng rất thích cho điểm năm...

- Thí dụ, cô Marina! - có giọng em nào vang lên.

- Nếu cô không thích ai, đừng có hòng nhận được điểm năm của cô ấy.

- Nhưng trong lớp ta, có ai bị cô ấy không ưa đâu? - Cachia hỏi, nhưng sực nhớ là nếu tiếp tục như thế này thì sẽ lạc đề, em vội im ngay.

Nói những chuyện lặt vặt có tính chất cá nhân lúc này không ai muốn cả. Mọi người đều phấn khởi, có cảm giác như đang làm một việc lớn lao, sao em lại cho phép nghĩ đến bản thân như vậy. May sao, ngoài Giênhia ra không có ai có thể phàn nàn gì về cô Marina cả, vì vậy mà các câu hỏi của Cachia không có ai hưởng ứng.

- Nói về "trung bình chủ nghĩa" và "cái đẹp" đi - Tamara nhắc.

- Khoan đã - Cachia trả lời - Lúc nào chúng mình nói chuyện với thầy Côństantin Xêmiônôvich sẽ hay.

- Nhưng này! Hôm nay không được tính đâu đấy nhé! - Bỗng nhiên Nađia kêu lên làm cho cả lớp bật cười.

- Thế các bạn định chuyển "Lời hứa danh dự" đi đâu? - Larisa hỏi.

- Chả chuyển đi đâu ca. "Lời hứa danh dự" này bọn mình định treo trong lớp.

- Và tất cả các thầy các cô sẽ đọc à? - Nađia sợ hãi kêu lên.

- Bạn sợ gì vậy? - Giênhia hỏi.

- Cứ mặc cho mọi người đọc. Chúng mình có định ăn cắp điểm năm của họ đâu. Chúng mình sẽ lao động để kiếm những điểm năm.

- Tất cả những trò đó thật chẳng thông minh chút nào! - Valia nói rõ to và tất cả quay về phía cô.

Vừa lúc đó, thầy Vaxili Vaxiliêvích bước vào phòng, và câu nói của Valia không được ai trả lời. Giờ học bắt đầu.

https://thuviensach.vn

CÔNSTANTIN XÉCGHÊÊVÍCH

Ôlia là một em bé ham hiểu biết, nhanh trí và hay thích tự làm lấy mọi việc. Mặc dù mẹ thường gọi em là Lianca, bố gọi em là Liétxca, bà gọi là Aliôsa, em vẫn biết rõ tên thật của em là Ônga Côństantinova Gariunốpna và nhà em ở phố Quybưsép, số 22, phòng 34.

Sáng nay khi em đang mặc quần áo, mẹ em bảo:

- Lianca, con chóng lớn quá, sắp đầy 5 tuổi rồi đấy!

Câu nói của mẹ làm em bối rối, khó hiểu, nhưng lúc đó vì em không cài được yếm nên không kịp hỏi lại: "đầy cái gì cơ ạ, sao lại đầy hả mẹ" trong khi em rửa mặt, chải đầu, mặc quần áo thì mẹ em đi chợ mua thức ăn mất. Thế là vấn đề vẫn chưa tỏ rõ, nhưng bố đang ở nhà, lập tức em mang theo búp bê Natasa chạy sang với bố.

Nhưng em dừng lại ở cửa. Ôlia hiểu rằng khi bố hoặc mẹ đang ngồi đọc sách ở bàn thì đừng có mà quấy rầy. Bố mẹ sẽ không chơi với em, không kể chuyện cho em nghe và cũng sẽ không trả lời câu hỏi của em đâu. Những lúc đó mẹ thường đuổi em ra khỏi phòng, bố thì cho phép em ở lại nếu em không làm ồn và tự chơi lấy một mình. Bây giờ em cũng tự chơi như thế: Ôlia nín thở, rón rén lại gần chiếc đi văng và đặt búp bê xuống.

Ôlia mới giáp mặt bố từ mùa xuân này, và bố em thực sự là một người tốt. Trước đây khi còn ở xa Lêningrát, Ôlia đã biết em có một người bố. Em đã nhiều lần thấy đồ dùng của bố em: bộ com-lê đang mặc hiện nay, chiếc cặp xách, cà-vạt, mũ lông... thậm chí em được xem cả ảnh nữa, nhưng "thực tế" bố là người thế nào thì em chưa rõ. Có thể đó là một người tốt, cũng có thể là một người nào đó khác, mẹ thường kể cho em nghe, bố em đã chiến đấu chống bọn phát xít thế nào, đưa cho em xem thư của bố và những lúc đó mẹ hay sụt sịt khóc. Sau đó đến ngày chiến thắng. Mẹ và em cùng mọi người trở về Lêningrát, mẹ bảo với em bố bị thương nặng, đang nằm ở quân y viện, nhưng không hiểu sao lại mỉm cười.

Cuộc gặp gỡ đầu tiên với bố thật đặc biệt. Ôlia đã từng có dịp đến các quân y viện. Ở lớp mẫu giáo em được tập hát, học thuộc những bài thơ, sau đó đến các quân y viện để biểu diễn. Các bác, các chú thương binh hoan nghênh các em, thưởng kẹo cho các em và nói chung là các em rất thích thú.

Nhưng ở đây mọi việc lại xảy ra hoàn toàn khác. Khi đến viện, mẹ em vừa mặc chiếc áo choàng trắng vào thì Ôlia bỗng sợ hãi và òa lên khóc. Mẹ em cố thuyết phục:

https://thuviensach.vn

- Lianca, con làm sao thế? Sao con lại khóc? Con ngốc ạ! Mẹ con mình sắp vào thăm bố bây giờ mà. Con sắp gặp bố... hiểu chưa? Bố rất yêu, rất yêu con đấy.

Mọi lời khuyên nhủ đều vô ích. Tanhia Mikhailốpna cuống quýt không biết phải làm gì để thuyết phục con. Em bé dứt khoát không chịu đi vào phòng bệnh nhân. Phải đợi để cho em dịu bớt đi. Mươi phút sau, khi đã khô nước mắt, Ôlia bắt đầu trả lời câu hỏi của các chị hộ lý thì mẹ em mới nói:

- Thôi được rồi. Con chờ mẹ ở đây vậy. Mẹ sẽ vào thăm bố và sẽ nói với bố là con không muốn đến gặp bố.

Ôlia vội nắm lấy vạt áo mẹ, lắc đầu nguây nguẩy.

- Thế thì làm thế nào bây giờ? Vì bố đang chờ chúng ta mà. Hay con nghĩ lại đi, con đồng ý vào nhé?

Em bé ngượng nghịu nhìn mẹ, gật đầu đồng ý. Dọc hành lang hai mẹ con gặp các đồng chí thương binh. Một vài người nói chuyện với em, chào em, xoa đầu và cúi xuống hỏi em điều gì đó, và cứ mỗi lần như vậy, Ôlia lại sợ hãi nghĩ rằng người đó chính là bố mình. Cuối cùng hai mẹ con vào một phòng, trong đó có kê nhiều giường. Ôlia rụt rè đưa mắt nhìn tứ phía, mẹ em không do dự gì kéo em về cuối phòng. Rồi họ dừng lại bên một chiếc giường, trên đó có một người lạ mặt đang nằm, chiếc chăn đơn màu xám đắp ngang ngực. Như trong một giấc mơ, em nghe thấy tiếng mẹ vẳng trên đầu:

- Đấy, nó đấy, con bé nhát quá... chả hiểu hôm nay làm sao nó lại thế...

Em bé đứng đấy, nắm lấy váy mẹ, mắt không rời người thương binh. Cả ba im lặng một lúc khá lâu. Cuối cùng, chú thương binh khó nhọc nuốt một cái gì đó đang nghẹn ở cổ rồi nói khe khẽ:

- Chào con, mặt trời bé nhỏ của bố!

Ôlia rất quen với các tên gọi của mình. Bà thường gọi em là "giọt sương nhỏ", "con én nhỏ", "con bé út ít của bà"...và những tên gọi đó hoàn toàn không làm cho em phải quan tâm. Còn cái tên "mặt trời bé nhỏ" do chú thương binh này gọi đã lập tức chiếm được lòng tin tuyệt đối của em đối với chú, Ôlia vẫn chưa thể tin người lạ mặt này chính là bố em, chính là người mà em hằng suy nghĩ tới trong thời gian gần đây. Em cứ tưởng tượng bố em là một người nào khác cơ...

Sau lời chào của bố, em bé rụt rè buông vạt áo mẹ ra, tiến một bước lại gần giường, đặt tay mình vào trong lòng bàn tay của bố.

Cuộc gặp gỡ đầu tiên này đã để lại trong em một ấn tượng mạnh mẽ. Ở nhà em thường kể về bố cho bà, cho hai con búp bê và chú gấu Miska sứt

https://thuviensach.vn

tai nghe. Từ ngày ấy bố đã thực sự trở thành người tham gia vô hình vào các cuộc chơi của bé. Trước khi ngủ, thay vào các câu chuyện cổ tích trước đây, bé thường bắt mẹ kể một câu chuyện về bố.

Sau một ngày, trong khi hai mẹ con lại chuẩn bị đi thăm bố, Ôlia mang búp bê đi theo và luôn miệng giục mẹ. Với tất cả mọi người trên tầu điện, Ôlia đều nói ngay là mình đi thăm bố, là bố Ôlia đã đánh thắng hết bọn phát xít, bố em sắp bình phục và bố sẽ về trường dạy học.

Lần này Ôlia chỉ ngượng nghịu vài phút đầu thôi. Sau khi đã quen, em bắt đầu liên hồi kể em đi tàu điện như thế nào, em thấy những gì trên đường phố, đồ chơi của em có những gì... Côństantin Xêmiônôvich mỉm cười nghe con kể, xoa đầu con và thở dài...

Nửa năm đã trôi qua. Bố Ôlia ra viện và trở thành người bố như mọi người bố khác. Bé Ôlia có cảm giác em biết bố từ lâu và mãi mãi yêu bố. Và bố em lúc nào cũng vậy, luôn phải chống gậy y như bây giờ....

Ngồi lên đi văng, em bé bắt tay ngay vào việc của mình. Búp bê Natasa đến lúc này vẫn chưa mặc quần áo, chưa chải đầu, chưa rửa mặt.

- Úi dào! - Ôlia thì thào và cởi váy của búp bê ra - Con gái lớn thế rồi mà vẫn chưa biết mặc quần áo. Xấu hổ chưa? Soi gương xem giống ai nào? Đồ lọ lem, lôi thôi lếch thếch...

Chiếc áo vừa cởi ra, em giũ mấy cái, lấy bàn tay là cho phẳng trên đi văng, bỗng dừng lại với vẻ phân vân: “Có đúng như thế không? Có phải đúng như thế không?” - Em nghĩ

Đặt áo xuống, Ôlia rời đi văng lại phía chiếc tủ con ở đầu giường lấy cái kéo và trở lại tiếp tục công việc. Trước hết phải cắt hai lỗ cho áo búp bê đã. Việc này cũng không đơn giản đâu. Cái kéo to này hoàn toàn không tuân theo bàn tay nhỏ bé của Ôlia.

Côństantin Xêmiônôvich ngồi soạn bài, anh hoàn toàn không biết sau lưng anh con gái đang làm gì.

Khi đã cắt xong hai lỗ và Ôlia đang cân nhắc xem phải làm gì tiếp thì mẹ em vào.

- Lianca, con làm gì đấy? Ai đưa kéo cho con thế? Con làm hỏng áo rồi! Sao con lại cắt áo ra?

Em bé hết nhìn mẹ lại nhìn bố và ngạc nhiên vì sự chậm hiểu của người lớn, em thản nhiên trả lời:

- Mẹ ạ, tự nó rách đấy chứ!

Bố mẹ em cười.

https://thuviensach.vn

- Chứ sao, Liétxca nói đúng, - Côngstantin Xêmiônôvich tán thành - Quần áo của mọi người thì cũ dần, rồi rách, còn áo của búp bê thì lúc nào cũng mới... Thế bây giờ con định làm gì nữa?

- Bố lại không biết sao? Phải vá lại!

- Tất cả đều đúng như thế - bố em mỉm cười - logic thật là chặt chẽ.

- Không hoàn toàn đúng như vậy, - mẹ em phản đối - đầu tiên là cắt áo búp bê, sau đó đến cắt áo của mình. Đưa kéo đây... Đi sang với bà. Không được nghịch khi bố đang làm việc, bố sắp đến giờ dạy học rồi.

- Ơ mẹ ơi, con sẽ ngồi chơi ngoan mà...

- Không! Không! Sang với bà ngay, không lôi thôi gì hết.

Ôlia khẩn khoản nhìn bố, nhưng anh im lặng. Phải phục tùng thôi. Bố với mẹ bao giờ cũng thống nhất với nhau. Với bà đấy lại là chuyện khác. Có thể không nghe lời bà, thậm chí ngúng nguẩy nữa nếu không có bố mẹ ở đó.

- Cốtxchia, anh mệt à?

Tanhia Mikhailốpna lại gần ôm đầu chồng. Đến nay chị vẫn chưa quen với hạnh phúc của mình. Người chồng thân yêu và là người bạn, anh sẽ mãi mãi không xa rời chị nữa.

Chị trẻ hơn Côngstantin Xêmiônôvich, và bây giờ khi trên khuôn mặt anh còn in hằn dấu vết của chiến tranh thì sự chênh lệch về tuổi tác càng đặc biệt rõ nét.

Lần đầu anh gặp chị trong một giờ lên lớp của anh vào năm 1940. Khi đó anh 30 tuổi. Chị ngồi hiền từ ở dãy bàn phía sau với quyển vở dày để mở trước mặt và cây bút trong tay như sẵn sàng ghi chép bất kỳ điều gì. Mấy năm đó trong các giờ lên lớp của anh thường có thực tập sinh của trường cao đẳng sư phạm đến dự, và phần lớn họ không để lại những ấn tượng gì, kể cả tên họ. Nhưng Tanhia thì anh nhớ ngay và không bao giờ quên được. Suốt ngày, anh có cảm giác như chị ở ngay gần đâu đây. Buổi tối khi anh chấm bài ở nhà, anh cũng lại bắt gặp ánh mắt nâu có cái gì hơi sợ hãi của chị. Những ngày này, Côngstantin Xêmiônôvich giảng bài rất hay, và Tanhia hiểu rằng sự có mặt của chị rõ ràng đã khích lệ anh.

Mỗi buổi học của anh ngày càng mở ra trước mắt Tanhia những chân trời rộng lớn của nghề dạy học. Nếu trước đây đã có lúc chị còn đôi chút nghi ngờ trong việc chọn nghề thì giờ đây những sự nghi ngờ đó đã tiêu tan hết. Chị đã chọn một con đường đúng đắn. Chị mong sớm tốt nghiệp trường cao đẳng sư phạm một cách tốt đẹp và bước vào cuộc đời độc lập. Rõ ràng là việc làm của một người có chuyên môn lành nghề bao giờ cũng có sức thu hút người khác.

https://thuviensach.vn

Ít lâu sau Tanhia hiểu rằng chị đã yêu anh giáo viên có dáng người cao cao, thông minh và tài năng này. Như thế có gì đặc biệt đâu! Đó là điều có thể đến với mọi người. Trước đây chị cũng đã mơ ước đến tình yêu, khi thấy các bạn có người yêu, chị ngạc nhiên là sao đến nay mình vẫn chưa yêu lần nào.

Sau đó, khi mọi việc giữa hai người đã quyết định xong xuôi và đến lúc phải nói với mẹ thì chị mới sực nhớ ra Côństantin Xêmiônôvich hơn chị đến 10 tuổi. Chị nghĩ chắc mẹ sẽ không tán thành. Nhưng khi Tanhia kể cho mẹ nghe những tình cảm của mình và thú nhận rằng người yêu đã 30 tuổi, mẹ chị trả lời như trong một câu ngạn ngữ:

- Tanhia ạ, đối với thanh niên còn non nớt thì tình yêu chỉ là một thứ trò chơi thôi, còn đối với những người đã trưởng thành thì đó là một ngôi nhà vững chắc. Thanh niên không biết quý trọng những gì đạt được một cách dễ dàng, không biết bảo vệ giữ gìn tình yêu....

Thế rồi họ cưới nhau, và đến nay, Tanhia vẫn tin rằng không có người phụ nữ nào hạnh phúc hơn chị.

- Anh mệt à? - Chị ngồi lên thành ghế và lấy tay xoa xoa những nếp nhăn trên sống mũi chồng.

- Không, anh không mệt đâu Tanhia ạ.

- Thế sao anh lại nhăn mặt thế?

- Anh có nhăn mặt đâu, anh đang bận suy nghĩ đấy chứ. Phải làm gì đây với các em học sinh của lớp anh. Các em đó ham thích văn học đấy, nhưng hay lơ là, đại khái, kêu là không có thì giờ...

- Thế anh có thấy các em đó nói đúng không? Chương trình thật là quá nặng, anh ạ. Hôm qua chúng em kiểm điểm lại và thấy là ở các lớp dưới học sinh làm việc tám, chín giờ, còn các học sinh lớp trên thì mười giờ, thậm chí mười hai giờ trong một ngày, nghỉ rất ít. Đó là điều không bình thường.

- Anh biết.

- Với các học sinh có khả năng thì không sao, còn với những em trung bình thì thật tội nghiệp... Anh này, em hỏi ý kiến anh nhé. Ở lớp em có hai học sinh gái học thì không kém, nhưng cứ tách mình khỏi tập thể, không chịu hòa mình với các bạn. Không hề quan tâm đến sinh hoạt chung của nhà trường, cái gì cũng chê bai, đặt tên lóng, tên tục, chọc tức bạn bè... Cả hai em đều có khả năng, phải nói là có tài ấy. Một em vẽ giỏi, em kia thì làm thơ, đọc rất nhiều...

- Thế rồi sao nữa?

https://thuviensach.vn

- Em đã cố hết sức nhưng không thể lôi cuốn các em vào hoạt động của tập thể được. Không hiểu vì sao hai em lại có thái độ kiêu căng như ngạo nghễ, và hoài nghi như vậy!

- Nguyên nhân có thể tại gia đình đấy, Tanhia ạ. Em thử vận dụng sở trường của các em ấy xem sao. Em vừa nói cả hai em đều thích nhại lại, thích đặt tên lóng... thế họ làm những điều đó có đạt không? - Côństantin Xêmiônôvich hỏi và giải thích thêm - tức là trong việc này họ nói có trúng không, có độc ác, có hóm hỉnh, sắc sảo không?

- Sắc thì có sắc đấy, nhưng không phải lúc nào cũng đúng cả.

- Thế thì em hãy lái cái khả năng đó sang hướng có ích lợi đi... Báo tường thì chắc không phải dành cho họ. Nhạt nhẽo quá! Phải có một cái gì mới, lãng mạn cơ... Và phải để tự các em khởi xướng. Ví dụ như một tờ tạp chí trào phúng của trường. Anh cũng đã nghĩ đến chuyện này. Trào lộng châm biếm cũng là một trong những hình thức giáo dục tốt.

- Đúng. Như thế có thể các em cũng thích... Tanhia Mikhailốpna đồng tình nhưng còn lưỡng lự, chị vẫn chưa hình dung được mình có thể tổ chức được một tờ tạp chí như thế không.

- Nhưng có điều cần tìm một hình tượng làm mọi người phải chú ý, Tanhia ạ. Một cái gì giống như tạp chí "Cá sấu" chẳng hạn, song nó gần gũi với các em học sinh hơn. Em có hiểu không? Tên gọi của nó phải nói đến các công việc của nhà trường.

Ý nghĩ đó làm Tanhia Mikhailốpna thích thú và chị say sưa lắng nghe mọi ý kiến của anh. Về một tờ tạp chí của nhà trường hay việc ra một tập bài tuyển chọn những sáng tác của các em, chính chị trước đây cũng đã nghĩ đến, còn về một tờ tạp chí trào phúng thì chị chưa hề nghĩ tới. Trong số các học sinh gái của chị, có nhiều em làm thơ, viết truyện, nhưng sáng tác của các em có tính chất bắt chước, rập khuôn và các chủ đề thường không có liên hệ gì đến sinh hoạt nhà trường cả. Bây giờ chỉ cần hướng dẫn các em chú ý đến những chủ đề quen thuộc, gần gũi các em hơn thì sẽ rất đạt yêu cầu. Nếu tất cả những sự kiện quan trọng, những hoạt động giáo dục của năm học được mô tả, giữ lại dưới một hình thức văn nghệ thì tờ tạp chí này cuối cùng có thể sẽ trở thành một cuốn biên niên sử của nhà trường.

- Không hiểu vì sao anh vẫn thấy rằng việc tìm một cái tên gọi thật đạt cho tờ tạp chí như thế này là rất quan trọng, - Côństantin Xêmiônôvich nói tiếp. - Anh cho rằng đây là một việc không đơn giản. Sẽ phải suy nghĩ kỹ việc này...

Lúc này ngoài hành lang vang lên tiếng lanh lảnh của con gái:

https://thuviensach.vn

“Tôi từ bàn lăn ra,
Tôi từ bố lăn ra
Tôi từ mẹ lăn ra
Tôi[[25]] từ Lianca lăn ra...”

Tanhia Mikhailốpna nhìn chồng và cả hai cùng mỉm cười. Bài hát của con là câu trả lời trực tiếp và thật là tình cờ, song lại như một lời đề nghị rất phù hợp.

Côństantin Xêmiônôvich nghĩ: “Kalaboc” - Đúng, đây chính là cái chúng ta đang cần. Không một em bé Xô viết nào lại không biết đến câu chuyện cổ tích Nga hấp dẫn này! Kalaboc tròn, có đặc điểm dịu hiền, nghịch ngợm và hay chế nhạo, chê bai. Kalaboc có thể xuất hiện bất kỳ nơi đâu. Nó nghe được, thấy được và thấu hiểu mọi điều. Nó lăn từ lớp này qua lớp khác còn trong giờ học nó nằm lặng lẽ ở nơi nào đó trong ngăn bàn hoặc trên cửa sổ. Nó có thể có mặt ở mọi nơi: trong phòng giáo viên, trong gia đình học sinh, trong rạp chiếu bóng, trên đường phố, trong các buổi họp, trong hội đồng giáo viên. Từ cái tên của nó có thể đặt thành những câu ngạn ngữ, những bài ca, ra những bài tập nhạo báng những kẻ phạm lỗi, bóc trần, phê bình những hiện tượng tiêu cực. Kalaboc sẽ bênh vực những bạn bị bắt nạt, tấn công những kẻ lười nhác, tự cao tự đại, những kẻ khoác lác, ba hoa. Vẽ Kalaboc cũng dễ dàng.”

- Chính vì vậy, có lẽ nó phù hợp, - anh đăm chiêu nói.

- “Kalaboc”! Phải rồi, “Kalaboc” - không thể nghĩ ra tên hay hơn thế đâu! - Tanhia Mikhailốpna kêu lên.

Nghe đến tên một câu chuyện cổ tích ưa thích, Ôlia vội chạy vào phòng.

- Ơ mẹ-e-e! - Em giận dỗi dẩu môi ra, giọng kéo dài. - Sao mẹ lại bỏ con?

- Sao lại bỏ con, Lianca? - Chị hỏi, không hiểu vì lý do gì con gái giận dỗi.

- Còn sao nữa! Con không phải điếc đâu. Mẹ vừa kể cho bố nghe chuyện Kalaboc, thế mà không gọi con.

- À à à! Thế là không nên, - Côństantin Xêmiônôvich nói. - Tất cả các chuyện cổ tích trên đời này đều là của con, của con hết... Nào, lại đây con gái của bố.

Đôi môi vừa dẩu ra đó bây giờ đã kéo dài ra và biến thành nụ cười. Ném búp bê lên đi văng, Ôlia chạy lại phía bố và nhanh chóng trèo lên đùi.

- Kể chuyện gì cho con bây giờ? Chuyện chó sói và những chú dê con nhé?

https://thuviensach.vn

- Không. Tốt nhất là bố hãy kể... hãy kể chuyện cái cọng rơm, chiếc giầy và bong bóng.

Côństantin Xêmiônôvich biết rất nhiều chuyện cổ tích và hầu như tất cả những chuyện đó anh đã lần lượt kể cho con gái nghe. Ôlia thường nghe bố kể với niềm thích thú, mặc dù em chỉ thích một số ít chuyện trong số đó. Đó là một câu đối đối với các bậc cha mẹ là giáo viên. Những chuyện em thích, em đã thuộc lòng có thể tự kể lại được, nhưng em vẫn sẵn sàng nghe lại chúng hàng ngày. Và cứ mỗi lần khi "bong bóng nổ tung vì tiếng cười" thì Ôlia lại vỗ tay cười vang y như thể em mới nghe lần đầu vậy.

Tanhia Mikhailốpna không nghe chuyện, chị vào bếp giúp mẹ.

Một phút sau Ôlia đã ngồi gọn vào trong lòng bố, im lặng. Nghe hết một chuyện, em lại bảo với bố kể tiếp những chuyện khác, nhưng Côństantin Xêmiônôvich liếc nhìn đồng hồ vội vã nói:

- Thôi con ạ. Bố phải đi dạy học bây giờ. Bố sắp có giờ lên lớp rồi. Tối bố về sẽ kể cho con hai chuyện...

- Chuyện những con gấu, bố nhé?

- Ừ. Bố sẽ kể chuyện những con gấu.

- Chuyện Kalaboc nữa, bố nhé?

- Ừ. Cả chuyện Kalaboc nữa.

- Nhưng đừng cho con cáo ăn thịt nó thì hơn...

- Không, không. Bây giờ bố sẽ mang Kalaboc đến trường và để nó ở đấy.

- Bố ơi, thế Kalaboc mấy tuổi hả bố?

- Kalaboc mấy tuổi ấy à? Ờ - ờ - ờ! Kalaboc rất nhiều tuổi! Hơn một trăm năm, cũng có thể đến hai trăm ấy!

Con số này không giúp ích gì cho trí tưởng tượng của Ôlia và em đành xếp chuyện Kalaboc sang một bên.

- Bố ơi, tối bố sẽ kể cho con nghe nhé, chuyện gì nữa hả bố?

- Chuyện hoàng tử Ivan và con sói xám!

- Không... chuyện cái mũ đỏ.

- Thôi, được rồi, con gái yêu ạ, bây giờ bố phải đi. Tối bố con mình sẽ kể với nhau nhiều. Nào, thơm bố đi, Liétxca.

Biết bố cúi xuống sẽ khó khăn, Ôlia vội nhảy lên ôm lấy cổ bố.

- Bố sẽ về ngay. Bố chỉ có hai tiết thôi, - anh nói - Con ở nhà phải ngoan đấy. Phải nghe lời bà và không được nghịch.

- Không được nghịch tí gì hả bố?

- Có thể vừa vừa thôi, nhưng không được nhiều.

- Ít ít thôi, bố nhé!

https://thuviensach.vn

- Được, được... một ít thôi... Liétxca của bố, Liétxca nhé! Thôi, tạm biệt mặt trời bé nhỏ của bố...

Bước chân trên đường phố anh vẫn giữ ấn tượng này và nghĩ về những chuyện cổ tích của trẻ em. Là một thầy giáo, anh muốn biết xem vì sao con gái anh lại thích những chuyện này, không thích những chuyện kia. Những chuyện em thích cũng không nhiều: "Ba con gấu", "Cọng rơm, chiếc gậy và bong bóng", "Kalaboc", "Con gà mái hoa", "Chó sói và bảy con dê", "Chiếc mũ đỏ"... Có lẽ chỉ thế thôi. Thế nghĩ là thế nào? Bí mật của thành công là ở đâu? Trẻ em thích gì trong những chuyện này? Đã nhiều lần bằng những câu hỏi gợi ý, anh đã định làm rõ câu đố này nhưng không thể nào đoán ra được. Ôlia không thể tự giải thích vì sao em thích các chuyện này hơn các chuyện kia.

https://thuviensach.vn

ĐƯỢC ĐÁNH GIÁ CAO

Giờ nghỉ giữa buổi, Cachia, Giênhia và Tamara chờ thầy giáo chủ nhiệm ở đầu cầu thang. Giờ sau là giờ văn nên Côństantin Xêmiônôvich thế nào cũng đến trước vài phút. Bản "Lời hứa danh dự" Cachia cuộn lại cầm trong tay.

- Thú vị thật! Thầy sẽ nghĩ sao nhỉ?

Tamara trả lời một cách giễu cợt:

- Thầy sẽ nói đây là một sự ngu ngốc, kết quả của những bộ óc còn non nớt. Thầy sẽ bảo việc này chỉ phù hợp với học sinh lớp năm, lớp sáu thôi, còn đối với các học sinh sắp tốt nghiệp thì có phần không thích hợp...

- Đừng có nói bậy, - Giênhia bực tức nói - Công nhân cũng còn hứa quyết tâm cơ mà.

- Thế mà cũng đòi so sánh! Học tập giỏi là nghĩa vụ của chúng ta. Đó là tiêu chuẩn. Nếu chúng ta vượt tiêu chuẩn thì hứa hẹn gì hãy hứa hẹn...

Cachia giận dỗi cắt ngang Tamara:

- Ba hoa thế đủ rồi đấy! Chỉ có Valia là làm mình băn khoăn...

- Ép buộc cũng không giải quyết được gì, - Tamara nhún vai nói.

- Nó nói với mình là "Lời hứa danh dự" thậm chí còn làm nhục nó. Nó bảo là nó không cần có "động cơ thúc đẩy" kiểu đó nữa, - Giênhia cho biết, cô định một lần nữa thuyết phục Valia ký vào bản "Lời hứa" đó.

- Chả nhẽ nó lại nói thế! - Tamara ngạc nhiên.

- Đúng thế.

- Con bé bướng bỉnh.

Cachia phản đối:

- Đây không phải là bướng bỉnh. Theo mình thì bạn ấy vẫn còn giận cả lớp vì chuyện với Anhia. Bạn ấy vẫn chưa quên cái tát đâu, các bạn ạ.

- Sao lại cái tát ở đây?! Chả nhẽ suốt đời nó cứ bận tâm mãi với cái chuyện ngu ngốc đấy hay sao?! Không muốn ký thì thôi, không cần!

Giênhia sôi nổi phản đối:

- Không, mình không đồng ý với bạn thế đâu, Tamara. Đặt vấn đề như thế không được. Làm như vậy không đúng với tinh thần của Đoàn. Với Valia cần phải tìm phương pháp khác.

- Cậu bảo sao? Phương pháp khác à? Rất cần đấy! Bạn đúng là người luôn sẵn sàng che chở cho mọi người. Bạn thiếu tự trọng đấy, Giênhétxca[[26]] ạ - Thôi đừng cãi nhau nữa, - Cachia chen vào. Phương

https://thuviensach.vn

pháp hay không phương pháp thì với Valia cũng còn phải bận tâm nhiều đấy. Các bạn ơi, thầy đến kìa!

Thầy giáo Côngstantin Xêmiônôvich xuất hiện ở cầu thang.

- Chào thầy Côngstantin Xêmiônôvich ạ! - từ xa các em học sinh đã cất lời chào.

- Chào các em!

- Thưa thầy, chúng em có việc cần báo cáo với thầy.

- Các em nói đi! Hay chúng ta vào thư viện vậy.

- Thưa thầy, chúng em có chìa khóa phòng hóa, - Tamara đề nghị.

Thầy giáo liếc nhìn vẻ mặt lo lắng của các em học sinh, lặng lẽ bước lên cầu thang trước.

- Thưa thầy, chúng em có một việc thế này, - Cachia nói vẻ do dự khi họ mở cửa bước vào phòng.

Cachia mở tờ giấy ra, cuộn ngược lại cho khỏi cong rồi đặt lên chiếc bàn gần đó. Thầy giáo từ từ ngồi xuống và chăm chú đọc.

- À, ra thế! Trông mặt các em tôi biết các em có âm mưu mà. Tamara vẽ phải không? - Thầy bỗng hỏi hình như việc ấy có ý nghĩa gì đó.

- Vâng, em ạ.

- Em có năng khiếu đấy! Trang trí cũng không đến nỗi xoàng đâu.

- Thế còn viết thế nào ạ? - Tamara hỏi, mặt ửng đỏ vì lời khen của thầy.

- Viết thế nào điều đó không quan trọng. Quan trọng là trong đó viết cái gì. Tôi muốn biết các em có hiểu rõ lời đồng chí Kirốp buộc các em phải làm gì không. Các em có nghĩ đến điều này không?

Chán nản vì vỡ mộng, các em quay sang phía Tamara và bắt gặp trong ánh mắt cái nhìn giễu cợt.

- Mình đã bảo các bạn mà... - cô ta nói khẽ, - kết quả của những bộ óc còn non nớt.

Thật bực mình. Trong thâm tâm tất cả các em đều tin rằng "Lời hứa danh dự" sẽ làm thầy giáo chủ nhiệm vui lòng, rằng thầy giáo sẽ chúc mừng các em, khen ngợi sáng kiến của các em, chúc các em thành công... Nhưng thay vào đó - vẫn là cái giọng thường ngày. Thầy giáo chăm chú nhìn các em và hỏi:

- Thế các em cần đề nghị gì với tôi? Các em đã bày ra một việc lớn, nhưng khó nói nó sẽ đưa đến cái gì. Các em đã bắt đầu tốt, nhưng hứa thì ta có thể hứa cái gì mà chẳng được. Tất cả vấn đề là ở chỗ có thể thực hiện được đến đâu... và các em có đủ nghị lực và quyết tâm tiến hành công việc đến thắng lợi không...

https://thuviensach.vn

Thầy đứng dậy, không chống gậy, đi ra phía trước bàn. Trong các giờ học, thầy thường hay đứng, - có lẽ đấy là một thói quen của thầy.

- Thôi, bây giờ chúng ta nói chuyện với nhau nhé. Các em ngồi xuống.

Các em rầu rĩ ngồi vào phía sau bàn, chú ý lắng nghe. Thầy bắt đầu:

- Tôi không nhớ chính xác đồng chí Stalin đã nói vấn đề này như thế nào. Nhưng nội dung đại thể như sau… Thắng lợi không tự nó đến. Những nghị quyết, những bản tuyên ngôn đặc sắc - đấy chỉ là bước đầu và nó chỉ là nguyện vọng, mong muốn đối với thắng lợi. Đối với các em cũng thế. "Lời hứa danh dự" chỉ là bước đầu... À, thế mọi người đều ký cả chứ?

- Thưa thầy, Valia không chịu ký. - Cachia trả lời.

- Sao thế?

Tamara trả lời không do dự:

- Thưa thầy, vì bướng nên bạn ấy không ký ạ. Quả là kênh kiệu. Bạn ấy lúc nào cũng cá nhân chủ nghĩa.

- Thật đáng buồn nếu em ấy cứ thế mãi. Các em định làm gì tiếp?

- Với Valia ấy ạ?

- Trước hết với các bạn đã ký.

- Chúng em muốn xin ý kiến thầy trước đã.

- Tôi sẵn sàng, nhưng chắc các em không chỉ nghĩ đơn thuần về lời văn trong bản lời hứa danh dự chứ?

- Tất nhiên không ạ. - Cachia vội khẳng định. - Chúng em nghĩ đến nhiều thứ. Trước hết chúng em muốn mỗi điểm ba phải được đưa ra thảo luận, làm rõ nguyên nhân...

- Mỗi tuần chúng em sẽ ra một tờ báo tường chiến đấu. - Tamara báo để thầy biết.

- Những bạn kém sẽ được giúp đỡ kèm cặp để tiến bộ. - Giênhia bổ sung thêm.

- Đúng, đấy mới là cái chính... thế mới tốt, - thầy Côngstantin Xêmiônôvich vừa gật đầu vừa nói và nghe với một vẻ thú vị làm cho các em càng thêm hăng hái.

Các em muốn kể tỉ mỉ kế hoạch phấn đấu đã dự kiến của mình cho thầy nghe. Tamara bắt đầu:

- Tờ báo chiến đấu đó chúng em muốn gọi là "Chúng ta sẽ phấn đấu học tập cho đẹp". Như chúng em đã nói... chống lại cái xấu, vì cái đẹp, nhưng với nghĩa rộng. Tất cả đều tán thành cái đẹp, có thể là trong đạo đức, trong sự hiểu biết, trong bản lĩnh, trong tính các, trong hành động...

https://thuviensach.vn

- Điểm ba là xoàng! - Giênhia nói chen vào, - Điểm ba là thể hiện sự lười nhác. Đấy là điều đáng buồn, là sự mệt mỏi. Còn điểm năm đấy là cái đẹp vì nó biểu hiện phẩm chất tốt đẹp của con người. Nếu em được điểm năm có nghĩa là em không dốt nát, em cố gắng, em lao động cần cù. Thậm chí em còn coi điểm năm là niềm vui, là sự sảng khoái, là trạng thái tốt đẹp của tâm hồn. Và không chỉ đối với em mà còn đối với tất cả mọi người. Là vì tâm trạng con người có tính lây truyền từ người này sang người khác, thưa thầy thế có đúng không ạ?

- Đúng thế.

- Thưa thầy, thầy biết không ạ, rõ ràng khái niệm về cái đẹp có một ý nghĩa lớn đối với chúng em đấy. - Cachia nói.

Thầy Côństantin Xêmiônôvich nhận xét:

- Rất đúng! Như vậy các em đã suy nghĩ kỹ hết cả rồi, thế các em có biết các em đang nhận trách nhiệm gì không? - thầy hỏi và lấy trong cặp ra một quyển vở mới. - Phải ghi một tí chứ. Nào chúng ta hãy phác họa một kế hoạch. Đúng hơn là chúng ta hãy sắp xếp lại những gì chúng ta đã dự định. Tờ báo chiến đấu - thế cũng tốt, nhưng có lẽ tốt hơn nên gọi là bản tin hàng tuần. Còn tính chiến đấu là linh hồn của nó. Các em không phản đối chứ?

- Vâng. Thế còn tên gọi "Chúng ta sẽ phấn đấu học tập cho đẹp" vẫn giữ chứ ạ?

- Theo tôi cứ để thế.

- Như thế nghe có... xuôi tai không ạ?

Tamara vui vẻ hẳn lên. Trong suy nghĩ em đã hình dung ra bản tin sẽ như thế nào và vội vã bắt tay vào công việc. Bây giờ trước mắt em đã có một mục đích rõ ràng, lý thú, nhưng khó khăn... Nó không phải như tờ báo tường! Em chăm chú hỏi thầy:

- Thưa thầy, thế còn tờ báo tường thì sao ạ?

Thầy giáo hiểu rõ tâm trạng của Tamara. Công tác biên tập đối với em quả là một nhiệm vụ bắt buộc. Em đã chán ngấy cái việc phải thuyết phục, kêu van đề nghị các bạn nộp bài, chữa bài và thật ra một mình em đã xuất bản tờ báo. Bản tin vừa dự định này cũng không khác gì mấy so với tờ báo tường, nhưng em vẫn cho rằng đấy là một cái gì mới, khác hơn, cần thiết và đặc biệt. Quan trọng là bản tin do họ nghĩ ra và để cho nó có hiệu lực, sắc bén, có tính chiến đấu là phụ thuộc vào chính họ.

- Chúng ta sẽ đóng cửa báo tường chứ? - Thầy giáo vừa hỏi vừa nheo mắt trêu các em.

- Vâng, thế là phải! - Tamara vui vẻ đáp. - Nó làm em mệt lắm.

https://thuviensach.vn

Thầy giáo nói tiếp

- Về bản tin chúng ta sẽ nói sau. Bây giờ chúng ta bàn về cuộc họp. Theo tôi, vấn đề thời gian biểu hàng ngày cần đưa lên hàng đầu. Không thể để sau được. Các em kêu ca không có thời gian chuẩn bị bài. Phải tìm hiểu xem các bạn sử dụng thời gian như thế nào.

- Em xin có ý kiến ạ. - Cachia giơ tay đề nghị, khi thầy gật đầu, cô đứng dậy. - Chúng em sẽ làm như sau... Lấy ba bạn làm điển hình để phân tích nguyên nhân. Chúng em sẽ tính từng phút tất cả thời gian từ lúc ở trường về nhà tới trước khi đi ngủ. Như thế sẽ có tác dụng và kết quả tốt...

Tamara hỏi:

- Nói cụ thể đi! Lấy ai để tính? Đề nghị lấy các bạn Larisa, Tanhia và Liđa.

- Sao lại lấy Tanhia? - Cachia hỏi.

- Vì bạn ấy hay ngủ trong giờ học. Cần tìm xem nguyên nhân vì sao.

- Thế Liđa thì vì sao?

- Đấy là vấn đề đặc biệt, Cachia ạ. Nói chung Liđa không biết sử dụng thì giờ để làm gì, đi đâu và vì sao lại dùng thế, Tamara trả lời để bảo vệ ý kiến của mình. - Thưa thầy, thầy có đến dự họp không ạ? - Em hỏi.

- Nếu các em mời...

- Chúng em rất mong thầy đến... À! Còn một việc nữa. Thế có báo cho Valia đi họp không ạ?

Cachia liếc nhìn Giênhia, nhưng cô bạn chỉ nhún vai.

- Thầy cho ý kiến thế nào ạ?

- Các em tự quyết định lấy.

Họ suy nghĩ. Làm thế nào bây giờ? Vailia không ký vào bản "Lời hứa danh dự" nhưng bạn ấy là thành viên của lớp, mà cuộc họp này là họp chung. Nếu không báo cho bạn ấy biết thì sẽ là một sự trừng phạt đặc biệt. Nhưng "Lời hứa danh dự" là việc tự nguyện cơ mà... Các em biết rằng thầy Côństantin Xêmiônôvich chỉ tham gia ý kiến khi nào vấn đề không được giải quyết rõ ràng. Cachia liếc nhìn thầy và đề nghị:

- Tôi đề nghị sẽ nói lại với bạn ấy một lần nữa và nếu bạn ấy vẫn từ chối thì chúng ta thôi không mời đi họp nữa.

Tamara không tán thành ý kiến nói lại với Valia, nhưng em cố kiềm chế để không phản đối. Em không muốn khơi lên sự tranh cãi, hơn nữa, hình như thầy Côństantin Xêmiônôvich có vẻ tán thành ý kiến của Cachia.

- Tôi sẽ nói lại với bạn ấy - Giênhia đề nghị.

https://thuviensach.vn

Các em quyết định cuộc họp sẽ tiến hành vào ngày mai; sau đó thầy Côństantin Xêmiônôvich góp một số ý kiến về việc chuẩn bị cho cuộc họp đó.

Sau khi ký vào bản "Lời hứa danh dự", các học sinh lớp mười thấy rằng họ đã làm một việc tốt đẹp và hệ trọng, chừng mực nào đó đã thay đổi sinh hoạt hàng ngày của họ. Họ vui sướng trong lòng, nhưng đồng thời cũng lo âu. Một trách nhiệm lớn lao đã đặt trước từng người. Họ có khả năng thực hiện lời hứa của mình không, có xứng đáng với sự tín nhiệm của lớp không, có lừa dối bè bạn không? Các bạn học giỏi đã có những lo lắng, quan tâm đến các bạn học yếu. Trước đây họ thường thờ ơ, bàng quan với những câu trả lời sai, nhưng bây giờ họ đã suy nghĩ khác. "Sao thế? Nó nói lảm nhảm gì trên bảng thế?! Tại sao bạn ấy lại chuẩn bị bài không tốt?".

Cho đến trước giờ giải lao của buổi học, họ đã được cả thảy tám điểm. Một điểm năm, hai điểm bốn và năm điểm ba. Cachia sơ kết kết quả chung và sau khi đã hội ý với thầy giáo, em tin cho các bạn biết hôm nay tổng số điểm có thể đạt được là bốn mươi, nhưng lại chỉ được có hai mươi tám. Nađia phản đối:

- Cachia, chúng ta quyết định hôm nay không tính cơ mà.

- Ai quyết định? Bạn quyết định à? Ngược lại thì có. Chúng ta sẽ coi hôm nay là ngày mở đầu.

- Thế không đúng đâu! - Clara kêu lên, - tôi không đồng ý thế! Hôm nay không phải là ngày điển hình, các bạn ạ. Hôm nay không có điểm hai nào cả. Xem sổ điểm chọn ngày khác đi...

- Một ngày kém ấy! - Giênhia gợi ý.

- Đúng đấy, một ngày kém kém hơn, - Clara khẳng định.

- Một ngày kém nhất à? - Tamara hỏi lại với giọng giễu cợt.

- Không, không phải ngày kém nhất... Kém vừa thôi. Như thế mới so sánh được. Sao? Thế không đúng à? Clara quay về phía cả lớp - thế mới rõ ràng hơn.

- So sánh gì? - Cachia hét lên để cắt đứt cuộc tranh cãi đang bắt đầu kịch liệt - Chả có gì đáng so sánh cả. Bây giờ còn một việc nữa. Ngày mai sau giờ học chúng ta sẽ có cuộc họp những người đã ký bản "Lời hứa danh dự". Hiểu chưa? - Em đưa mắt nhìn một cách có hàm ý về phía Valia nhưng thấy bạn ấy hoàn toàn không để ý đến lời nói của mình, bèn nhắc thêm: - Valia, chú ý nhé.

Valia nhún vai coi thường và quay mặt nhìn ra cửa sổ. Cachia bèn nói tiếp:

https://thuviensach.vn

- Trong chương trình họp có một vấn đề cần thảo luận. Đó là vấn đề thời gian biểu. Các bạn suy nghĩ rồi ngày mai chúng ta sẽ trao đổi ý kiến. Đề nghị ba bạn: Larisa Chikhônôva, Liđa Vécxinhina và Ácxênôva Tanhia hôm nay về ghi lại thời gian biểu của mình. Bắt đầu từ sau giờ học cho đến lúc đi ngủ.

- Để làm gì cơ? - Liđa hỏi.

- Để trên cơ sở đó xem thử chúng ta đã tự tổ chức mình như thế nào và nói chung...

- Thế có thể thay bạn khác vào chỗ tôi được không?

- Không, không được. Chúng tôi đề nghị đồng chí làm việc đó như một công tác của Đoàn!

Liđa tức giận nói:

- Các bạn ạ, tôi không hiểu được! Tôi làm sao có thể tính toán cho mình được. Các bạn có biết thế nào là thời gian biểu không? Cần phải tính từng giây, từng hành động...

- Đừng có phóng đại nữa! - Cachia không để bạn nói hết - chúng tôi chẳng đòi hỏi từng giây. Cứ tính cho từng giờ thôi...

- Thầy Côństantin Xêmiônôvich đến! - Bạn trực nhật báo tin.

- Xong! Chấm hết! Quyết định rồi! Và xin đừng tranh luận nữa. Nói ít và làm nhiều lên chứ. - Cachia vội vã kết thúc và đi về chỗ.

Thầy Côństantin Xêmiônôvich vào lớp chào các em như thường lệ: "Chào các em" và đặt sổ điểm xuống bàn, nhưng thầy không ngồi xuống ghế mà đến cạnh cửa sổ. Thầy thường làm thế mỗi khi muốn nói điều gì. Tất cả nóng lòng chờ đợi. Thầy bắt đầu bằng một giọng xúc động và nghiêm trang.

- Các em! - Hôm nay tôi rất sung sướng và tự hào vì đã làm quen với bản "Lời hứa danh dự" tuyệt vời của các em...

Cachia liếc nhìn Giênhia và hai cô ngồi thẳng dậy. Tamara ngoái cổ lại và vui vẻ nháy các bạn.

- Đối với các em đó là một hành động bình thường. Chẳng có gì mới lạ, chẳng có gì đặc biệt cả. Nhưng thực ra không phải thế! Nguyện vọng trở thành một người có học thức, hiểu biết rộng, nghĩa là một người có ích cho Tổ quốc, nguyện vọng trở thành con người tốt hơn, phong phú về tâm hồn hơn, đẹp đẽ hơn - lẽ nào đó không phải là một nguyện vọng bình thường của từng thanh niên Xô Viết - người xây dựng chủ nghĩa xã hội trong tương lai? Các em đã tự nguyện, không chịu sự bắt buộc nào cả, làm theo tiếng

https://thuviensach.vn

gọi của trái tim mình là đã hứa với nhau học cho thật tốt và phấn đấu cả lớp sẽ tốt nghiệp cấp ba một cách xuất sắc...

Thầy Côngstantin Xêmiônôvich ngừng lại, nhìn ra cửa sổ: "Bằng lời lẽ nào đây, bằng thí dụ nào để có thể giải thích cho các em gái mười bảy tuổi này hiểu được cái điều cơ bản đang làm anh xúc động lúc này? Ngay chính thầy cũng nhớ rất lờ mờ ngôi trường cũ mà có những việc ta chỉ có thể hiểu được khi ta đã trải qua". Thầy đưa mắt nhìn sang bức tường có treo chân dung Usinxki mỉm cười với ông như với người quen cũ, và tiếp tục:

- Nếu các em thử mặc những chiếc áo cũ mà các em đã mặc hai ba năm trước, các em sẽ nhìn thấy các em sẽ lớn lên như thế nào và thậm chí các em sẽ tự thấy ngạc nhiên. Bởi vì chính các em không để ý là các em đã lớn lên như thế nào... Đối với tôi cũng tương tự như vậy. Chiến tranh đã đẩy tôi ra khỏi ghế nhà trường. Tôi đã từng qua Đức, Hung và Tiệp, được tiếp xúc với những thầy giáo ở đấy và tự nhiên tôi hiểu là, chúng ta đã trưởng thành như thế nào. Tôi không muốn nói ở nước ta mọi cái đều đã tốt đẹp, còn ở các nước đó mọi cái đều không tốt. Không phải thế. Chúng ta hãy còn nhiều thiếu sót, và "Lời hứa danh dự" của các em có thể biến thành một tờ giấy rỗng tuếch, hình thức và khoe khoang, nếu những lời hứa đó không đi đôi với việc làm. Cả trước kia các em cũng đều biết là không có kiến thức thì không thể trở thành người cộng sản được, và để trở thành những người xây dựng tương lai thành thạo như các em đã viết trong bản "Lời hứa", cần phải học tập hết khả năng của mình. Nhưng tại sao từ trước đến nay các em không học như thế! Cái gì đã cản trở các em? Tôi có cảm giác là vì các em biết thế nhưng không hoàn toàn hiểu... không nhận thức hết. Mà biết và hiểu đó là hai vấn đề rất khác nhau. Tôi tin rằng, "Lời hứa" đã giúp từng người trong các em cảm thấy được trách nhiệm của mình trước tập thể, giúp các em hiểu được giá trị của mình đối với tập thể, giúp các em rèn luyện cho mình có sự kiên trì, bền bỉ, có ý chí... và giúp các em "biết cách học tập" như Vlađimia Ilích Lênin đã dạy. Biết cách học tập - đã, đang và sẽ mãi mãi là một trong những nhiệm vụ cơ bản của con người Xô Viết... Và, khi nào các em nắm được môn khoa học đó, không có khó khăn nào có thể làm các em chùn bước được. - Thầy giáo kết thúc, đi lại bàn và giở sổ điểm ra.

https://thuviensach.vn

VALIA BÊLÔVA VÀ CLARA KHƠLÔPÔVA

Valia Bêlôva sống trong một căn phòng rộng sáng sủa cùng bố mẹ và ông nội. Bố cô làm thanh tra công tác cứu hỏa. Ông là người tốt bụng, hiền lành và nhu nhược. Thường thường ông về nhà trong tình trạng say mềm vì thế thường kiếm chuyện cãi nhau với vợ. Ông nội thì không bao giờ tham gia ý kiến vào một việc gì và cả ngày đọc tất cả những gì rơi vào tay ông: có thể đó là tờ báo từ năm ngoái, quyển sách giáo khoa hình học, sơ đồ thanh tra công tác cứu hỏa của thành phố hoặc một mẩu của bản tin nào đó mà người ta dùng gói lạp xường. Quan tâm đến việc giáo dục đứa con gái duy nhất trong gia đình chỉ có một mình người mẹ. Phương pháp giáo dục của bà chỉ gói ghém trong việc chiều mọi ý thích của Valia và thán phục kết quả mà em đạt được. Khó khăn lắm bà mới dành dụm được tiền để mua chiếc đàn dương cầm cho con gái khi em lên tám tuổi. Nhưng Valia không thể trở thành một nhạc công. Học được hai ba tháng em cương quyết không chịu học những bài tập chán ngấy đó nữa. Bây giờ chiếc đàn dương cầm đó trở thành của để dành phòng lúc khó khăn, nó chiếm gần một phần ba căn phòng. Không ai chơi đàn cả, nó đã làm cho mọi người chán ngấy và khoảng tám năm nay nó được sử dụng như một cái bàn, một cái giá mà người ta chất lên đấy tất cả những đồ thừa.

Valia từ khi còn nhỏ đã biết đòi hỏi mọi người phải thực hiện ý định của mình. Em có thể khóc khoảng hai hoặc ba tiếng đồng hồ liền, nói đúng hơn, là rên rỉ cho đến khi mẹ em không còn sức chịu đựng được nữa và lúc đó em sẽ nhận được cái mà mình muốn.

Bản tính Valia là hay mê say nhưng sự say mê của em dù đó là thể thao hay làm vườn, thêu thùa hay đục đẽo, đều bị bỏ dở. Chắc cũng vì thế mà trong phòng, ta thấy những chậu hoa khô héo, những cái giá làm dở dang đang vứt lăn lóc dưới chiếc đàn dương cầm, thay vào những chiếc khăn mùi soa hay khăn mặt là những mẩu vải thêu chưa xong.

Valia không công nhận bất cứ ai hơn mình. Trong bất cứ việc gì cũng muốn là người thứ nhất, nhưng nếu việc đó đòi hỏi phải có sự lao động kiên trì thì cô bỏ ngay khi mới bắt tay vào.

Hôm nay Valia thấy khó chịu lắm... tất cả cái trò ký tên vào "Lời hứa" đó làm cô rất bực mình. Valia cho đó chẳng qua là việc đi hầu mấy đứa học kém. "Lẽ nào tất cả học sinh đều có thể học xuất sắc ư? Chỉ có người ngốc mới không hiểu điều đó" - Cô nghĩ thế trong khi thu dọn sách vở.

Bà mẹ bảo:

https://thuviensach.vn

- Valia, đặt ấm nước lên bếp tý con.

- Đặt làm gì? Con uống nước chè rồi mà.

- Ông chưa uống, mà mẹ cũng chưa uống...

- Con không có thì giờ đâu. Con đi học muộn rồi đây này!

Cô cho hết sách vở vào cặp, lấy từ mắc áo xuống chiếc áo khoác của bố đã được sửa lại cho và ra đứng giữa phòng, mặc ngay trước mặt mẹ.

- Sao con không mặc măng-tô?

- Con không thích.

- Sao mày không biết ngượng thế, Valia? Chiếc áo măng-tô mới! Hóa ra tao đã vứt tiền đi à.

- Nếu mẹ thích thì để mẹ mặc.

- Tôi không có tiền để mua áo măng-tô đúng mốt.

- Con chẳng thiết, - cô gái nói với vẻ mặt giận dỗi và đi ra khỏi phòng.

Valia không tôn trọng mẹ vì cho là bà thiếu hiểu biết và hay cáu kỉnh. Cô đối với bố tốt hơn vì bố ít khi rầy la và không bao giờ làm phật ý cô. Ông nội đối với cô hầu như không còn tồn tại trong nhà. Valia chỉ yêu có bản thân mình, nhưng cứ hễ đứng trước gương là cô phải công nhận trên khuôn mặt mình toàn nhược điểm và tự gọi mình là con "xấu gái". Nhưng lại không phải như vậy. Valia tự gọi mình là xấu gái chẳng qua là để làm điệu đó thôi, thực ra thì cô lại nghĩ khác. Khuôn mặt dễ thương có chiếc mũi nhỏ nhắn hơi hếch và đôi mắt sáng, cái trán rộng và cao, những chiếc răng hơi to và trắng muốt, thân hình nhỏ nhắn gọn gàng, đối với cô đâu có xấu.

Bước trên đại lộ thênh thang, cô nhìn những phụ nữ ăn mặc đẹp qua lại một cách ghen tỵ và nghĩ đến Liđa Vécxinhina, sao số phận đã dành cho nó lắm ân huệ thế, vừa đẹp lại vừa có ông bố là viện sỹ. Sao mà Valia muốn hơn cô gái mà theo ý em là "kiêu kỳ" đó thế. Nhưng hơn bằng cách nào? Muốn hơn nó, trước hết phải mặc cho thật đẹp, mà Valia thì chỉ có thể mặc bằng tiền của mẹ. Và cô bắt ép mẹ phải bán chiếc đàn dương cầm mà mẹ rất quý.

Valia từ lâu đã có cách đối xử riêng với mẹ. Cô không bao giờ nói thẳng là mình cần gì, mẹ phải tự đoán lấy. Cô biết là mẹ luôn luôn run sợ vì con, nên cô thường hay sa sầm mặt cáu gắt, kêu nhức đầu và bằng mọi cách tỏ ra cho mẹ biết là mình khổ sở như thế nào, cuối cùng nguyên nhân của mọi khổ sở đó chính là bà mẹ. Người mẹ không muốn làm u ám cái "thời thơ ấu hạnh phúc" của đứa con gái độc nhất nên bà nhanh chóng đoán ra nguyên nhân của "tâm trạng bực bội" đó của con gái và vội vàng thực hiện ý muốn của cô.

https://thuviensach.vn

Cô con gái càng lớn bao nhiêu thì càng đối xử với mẹ tệ bấy nhiêu. Trí nhớ tuyệt vời của Valia đã giúp cô học giỏi nhưng sự tự phụ, ngang bướng và tính ích kỷ được gia đình khuyến khích đã làm cô càng khó tính và kênh kiệu. Cô thường hoài nghi tất cả, có định kiến sẵn với tất cả những gì mà cô vấp phải. Tất cả đều không đúng! Tất cả đều là trò ngu ngốc! Tất cả đều xấu.

Dĩ nhiên là Valia nhận thấy sau khi không chịu ký tên vào bản "Lời hứa danh dự", giữa mình và tập thể có một sự ngăn cách. Điều đó càng làm cô bực tức và mọi sự cô đều cho là tại Cachia, vì Cachia cố tình lôi kéo cả lớp chống lại cô để bắt ép cô phải ký tên vào bản "Lời hứa". "Cứ mặc cho mọi người quỳ gối trước mặt cô ta, tôi không thèm!" - Valia nghĩ thế, tuy trong bụng hiểu rằng, không phải như vậy và hối hận là đã không ký tên ngay từ đầu vào "Lời hứa". Bây giờ thì muộn rồi. Sự kiêu căng không cho phép Valia nhận khuyết điểm nên cô tỏ vẻ khiêu khích đối với cả lớp. Tình hình trong lớp còn làm cho cô thích thú nữa. Valia thấy "bộ ba chịu trách nhiệm giáo dục" - em vẫn gọi những người nghĩ ra "Lời hứa" như vậy - hình như băn khoăn vì sự ngang bướng của mình. Tamara, người mà cô hơi nể sợ, nhìn cô như chó sói. Giênhia hôm qua đã hai lần dụ dỗ cô ký vào "Lời hứa" nhưng cuối cùng chửi cô là "con vật khó tính dài tai" rồi bỏ đi.

Clara từ góc phố bước ra. Cô nhìn thấy Valia, đợi bạn, rồi cùng đến trường. Clara nói:

- Hôm nay không có văn...

- Được thở chứ sao.

- Bạn nói gì vậy! Lẽ nào bạn không thích những giờ học văn?

- Không, sao lại không thích... Thầy dạy không đến nỗi tồi, có điều về nhà phải đọc nhiều quá, - Valia thú nhận.

Sự xuất hiện của thầy Côństantin Xêmiônôvich bắt Valia phải đọc sách. Thực ra, Valia đọc sách một cách thú vị, cô đọc đi đọc lại những tác phẩm văn học, trong giờ học cô luôn bảo vệ quan điểm của mình, sự đánh giá của mình đối với các nhân vật và cách xử sự của họ, nhưng cô vốn không ưa làm việc và cô vẫn giữ một thói thờ ơ như trước.

- Hôm nay cô Anna Vaxiliépna sẽ hỏi bài đấy, - Clara báo trước.

- Hỏi thì hỏi chứ!

- Mình thấy lo lo thế nào ấy.

- Chính các bạn có lỗi chứ ai. Tự mua vạ vào thân, bỗng dưng ký tên vào "Lời hứa" mà chả ai cần đến ấy... Mình chẳng hiểu nổi! Bắt chước nhau như đàn súc vật. Một con đi đâu, cả đàn theo đấy. Valia cho rằng tất cả các

https://thuviensach.vn

bạn, ai đã nhẹ dạ ký tên vào bản "Lời hứa", bây giờ đều hối hận và ghen tỵ với mình.

- Tiếc là bạn không ký...

- Lại có điều mới lạ thế nữa! Các bạn cần phải đuổi theo cho kịp mình, chứ đâu có phải mình đuổi theo cho bằng các bạn! Dù sao thì mình cũng là học sinh xuất sắc và cho đến bây giờ chưa hề cầu xin ai giúp đỡ! - Valia cáu.

- Việc đâu phải ở chỗ ai bằng ai.

- Thế ở chỗ nào?

- Ở chỗ tinh thần tập thể. Bây giờ thì mình hiểu rõ điều đó. Thầy Côństantin Xêmiônôvich đã nói rất đúng. Bây giờ chúng mình quan tâm đến nhau nhiều hơn và tinh thần trách nhiệm cũng cao hơn.

- Mình xin mừng cho các bạn.

- Dĩ nhiên là ban đầu cũng có khó khăn. Mình nghiệm bản thân cũng biết. Hôm qua học bài đến một giờ đêm đấy. Chúng mình đã buông lỏng quá nhiều rồi...

Hai cô bạn có nhiều nét giống nhau trong cá tính. Hai cô đều hay thích đối lập với mọi người, phê phán tất cả cái gì thấy được, nghe được và đọc được.

Nếu xảy ra tranh luận trong lớp, hoặc trong một nhóm học sinh, thì thường ý kiến của hai cô bạn này giống nhau và họ ủng hộ lẫn nhau. Cả hai đều mê say một việc gì đó trong thời gian ngắn, nhưng chỉ có trồng hoa, thêu thùa, cưa đục không làm thỏa mãn tính ưa hoạt động của Clara. Vào Đoàn thanh niên Cômxômôn, Clara say mê hoạt động công tác xã hội và trong khoảng hai năm em được coi là một trong những học sinh tích cực nhất của trường. Nhưng rồi em nguội lạnh dần và biến thành anh "lính trơn" từ lúc nào em cũng không để ý nữa. Không biết những ước mơ, nghị lực của Clara biến đi đâu mất mà chính là uy tín - uy tín của em đã biến đi đâu? Bây giờ không còn ai giới thiệu em, đề cử em giữ chức vụ gì cả, cũng không ai trao cho em nhiệm vụ gì. Clara đã nhiều lần suy nghĩ về sự "đổi thay của số phận" đó và cố gắng tìm nguyên nhân xem tại sao mình lại trở nên nguội lạnh như vậy. Trước kia các bạn thường hay trách em vì ít chịu lắng nghe ý kiến người khác, ít gần gũi "quần chúng", hay tự ái và tự phụ. Dĩ nhiên là Clara không thể tán thành những ý kiến đó và luôn tìm nguyên nhân bất cứ ở đâu, miễn không phải ở chính bản thân mình. Em thân với Valia từ hồi học lớp chín, nhưng không lâu, chỉ đến lần cãi nhau đầu tiên. Valia không thấy cần thiết phải có người bạn thật thân nên việc cãi nhau với

https://thuviensach.vn

Clara cũng không làm cô buồn khổ mấy. Clara, thì ngược lại rất đau khổ vì đã mất bạn nên nhiều lần cố gắng làm lành để nối lại tình bạn. Sự khao khát những lời âu yếm, sự thông cảm hoặc những ý kiến đóng góp chân tình của Clara còn có thể giải thích là vì em mồ côi cả bố mẹ. Bố mẹ em đã hy sinh trong thời gian thành phố bị phong tỏa. Em có một căn phòng tương đối tốt, nhưng lại ở cùng với hết bà cô này đến bà cô khác.

- Bây giờ bạn sống với cô Liđa Mácximốpna à? - Valia hỏi.

- Ừ.

Valia biết là chỉ có cô Liđa Mácximốpna mới cho Clara ngồi học đến một giờ đêm. Đó là một người đàn bà hay thương người và mến khách, bà vẫn thích an ủi đứa cháu mồ côi và khóc cho nỗi khổ của cháu mãi đến tận bây giờ. Cô để cho cháu hoàn toàn tự do, chỉ thường hỏi han đến sức khỏe và việc học tập ở trường của cháu. Nhưng sự tốt bụng đó chỉ là bên ngoài. Cứ hễ động đến việc mua áo hoặc mua giày cho cháu là bà không có tiền. Hết thời hạn, Clara lại về ở với bà cô thứ hai. Cô Annaxtaxia Mácximốpna thẳng tính và nghiêm nghị, cô hay thích dạy bảo và bắt cháu phải hoàn toàn phục tùng cô. Cô không bao giờ an ủi, tỏ ra thông cảm với cháu nhưng lại dè xẻn số tiền lương ít ỏi của mình để mua áo, mua giày cho cháu. Cô Annaxtaxia hơi thô bạo và cổ lỗ, nhưng Clara quý cô hơn là cô Liđa. Sau một lúc suy nghĩ Clara hỏi:

- Này Valia, có phải bạn viết là con gái không thể thân với nhau lâu được không?

- Bao giờ?

- Lúc mà chúng mình viết về tình bạn trong giờ học hóa đấy.

- À à! Mình cũng chẳng nhớ là đã viết cái gì nữa, - Valia nói với vẻ không quan tâm.

- Thế còn mình thì lại nhớ rất rõ. Bạn viết là con gái chỉ có thể thân nhau đến lần tranh luận nghiêm túc đầu tiên là kết thúc.

- Thế thì sao?

- Có phải bạn định nói đến tình bạn của chúng mình không?

- Không phải chỉ của chúng mình. Cứ thử xem, ai cũng vậy... Valia bắt đầu và chợt im bặt. Cô biết Clara định nói gì nhưng cô không muốn đề cập đến việc đó nữa.

- Không, mình không đồng ý với bạn. Bạn xem, Nađia và Anhia hoặc Giênhia và Xvétlana thân nhau lắm đấy thôi...

- Nói thêm nữa đi - Còn Liđa với Tamara nữa, - Valia cười khẩy.

https://thuviensach.vn

- Thì sao? Bọn nó cũng thân nhau. Có thể không được bền chặt lắm nhưng thân. Dù sao mình vẫn nghĩ, nếu có một người bạn thân thật sự, thì cuộc sống sẽ thú vị hơn nhiều... Mình nghĩ, cứ cho là tranh luận với nhau đi nữa thì vẫn có thể đi đến chỗ thỏa thuận cơ mà. Thí dụ, như hồi bạn lừa mình rồi đi với Liđa...

- Ồ sao bạn cứ hay thích nhắc lại chuyện cũ thế nhỉ, - Valia cắt ngang bạn với giọng khó chịu.

- Không, mình muốn nói là giá gì hồi đó chúng ta cởi mở hết được tâm tình cho nhau thấu thì có phải đã hiểu nhau không. Dĩ nhiên là mình đã giận bạn một cách vô lý, nhưng lúc đó bạn cũng không phải với mình... cũng có lúc phải biết nhượng bộ chứ. Nhất là nhượng bộ bạn...

- Thế thì bạn đi mà nhượng bộ. Mình có cấm bạn đâu, - Valia cáu kỉnh nói.

- Thấy chưa, bạn thật là... Mình là đứa làm lành trước, thế mà bạn lại...

Trong giọng nói của Clara có sự hờn giận nên Valia cũng cảm thấy thiếu lịch sự đối với người bạn cũ. Dù sao thì Clara đối với cô vẫn còn tốt hơn tất cả những người khác.

Khoác lấy tay bạn cô nói:

- Đừng giận mình, Clara. Hôm nay mình đang bực mình, nhưng bạn thì không dính dáng gì đến đâu.

- Có chuyện gì thế?

- Thế hôm qua bạn không để ý là Cachia nó trêu mình à? "Valia chú ý nhé!" - Cô nhại lại bí thư chi đoàn và liếc nhìn Clara. - Bạn không nghe thấy à? Lúc nói trong cuộc họp đó! - Cô nhắc.

- Mình không để ý...

- Bạn không để ý thì có tất cả mọi người để ý đến.

- Nhưng chỉ có những người đã hứa mới họp cơ mà...

- Ừ, thì sao? Thế còn nhấn mạnh làm gì! Nói thế là đủ rồi. Lại còn nhắc: "Valia nhớ đấy!". Làm như mình cần nó lắm ấy!

- Không. Bạn giận không đúng đâu. Cachia đối với mọi người như nhau cả.

- Với tất cả? Phải không? Cả với bạn và mình nữa à? Nhầm rồi, Clara. Bạn cho rằng việc chúng mình trêu thầy Côngstantin Xêmiônôvich họ để cho ta yên đấy?

Một ý nghĩ đến với Valia một cách đột ngột. "Hay là quay lại chơi thân với Clara? - Valia nghĩ - chính nó chả van xin là gì? Lúc đó mình sẽ biết

https://thuviensach.vn

được tất cả những việc thảo luận ở các cuộc họp và bọn nó nghĩ gì về mình”... Nghĩ thế cô thấy vui hẳn lên và Valia nói tiếp với một giọng khác:

- Không phải lo. Họ còn nhắc cho ta nhớ đến chuyện đó. Để rồi xem! Họ nhắc cả bạn nữa.

- Tất cả các bạn đã quên chuyện ấy từ lâu rồi, - Clara trả lời một cách bình thản.

- Bạn nghĩ vậy à? Nhầm rồi! Bạn thật là ngây thơ Clara ạ. Cachia rất hay nhớ dai và kín đáo. Tamara thì khinh mình ra mặt. Chính nó bảo với mình thế. Còn về Anhia mình không nói cũng biết...

Clara nghe những điều đó và rất ngạc nhiên. Em hoàn toàn không ngờ là trong thời gian ngắn như vậy mà Valia đã kịp tích lại từng ấy sự căm ghét và bực bội đối với các bạn cùng lớp, những người không hề có lỗi gì với Valia cả. Nếu trước kia có những va chạm không đáng kể giữa Valia và các bạn, thì rất chóng quên đi. “Có điều gì xảy ra với nó thế nhỉ?” - Clara nghĩ ngợi. - Chính bạn ấy bướng, không chịu ký tên vào “Lời hứa”, thế mà bây giờ lại đổ lỗi cho mọi người. Nhưng Clara không nói ra những suy nghĩ đó của mình vì biết không thể làm cho Valia lay chuyển, còn cãi nhau với bạn thì cô không muốn. Clara chưa từ bỏ hy vọng sẽ nối lại tình bạn cũ.

Câu chuyện dừng lại ở đó và đôi bạn im lặng đi đến trường, mỗi người theo đuổi một ý nghĩ.

https://thuviensach.vn

LIĐA VÉCXINHINA

Một làn ánh sáng dịu tỏa từ chiếc đèn bàn, soi sáng một vòng tròn nhỏ, nơi Liđa để bút mực và sách vở. Còn phải làm mấy bài tập lượng giác nữa, nhưng Liđa từ lâu đã ngồi im lặng, ngả lưng tựa vào thành ghế, mắt đăm đắm nhìn vào chiếc chụp đèn màu xanh. Trên đùi một bức thư để mở.

"Liđa mình thật là tệ! Bắt đầu bức thư như vậy không khiến Liđa ngạc nhiên chứ? Lương tâm của mình bắt đầu bị cắn rứt - thật quá muộn màng nhưng dù sao cũng còn hơn không bao giờ. Có đúng không?

Hôm qua mình lật lại những trang nhật ký, thấy có chiếc ảnh của Liđa với dòng chữ nhỏ li ti như những hạt cườm: "Đừng quên người bạn của những ngày vui đã qua" và mình thấy ngượng quá vì đến nay vẫn chưa viết cho Liđa một lá thư nào. Đó là thời gian đẹp đẽ nhất của tuổi thơ và tiếc thay là nó không bao giờ trở lại nữa! Liđa còn nhớ không chiếc ghế đá ở trong sân, nhớ những buổi đánh bóng chuyền và những tiếng cười không ngớt... Tất cả những cái đó sao gần gũi thân thương và đồng thời lại xa xôi đến thế.

Chắc Liđa biết là mình đã thi đỗ và trường Đại học Điện rồi nhỉ. Đành phải suốt ngày chúi mũi vào các bản vẽ, ngoài ra làm công tác xã hội và chơi thể thao! Về công tác xã hội thì mình làm chủ nhiệm tờ báo tường của khối, còn thể thao - thì vẫn đánh bóng chuyền.

Mình vẫn liên hệ thư từ luôn với các bạn cũ: Vaxia, Anđrây và Nhicôlai. Những năm tháng cùng ngồi ở ghế nhà trường đâu có dễ quên. Chúng mình còn gắn bó suốt cả đời.

Về Vaxia thì ngoài những con ếch, con chuột và thỏ ra, cậu ta không còn thích thú cái gì khác. Anđrây thì bị sa lầy mà không tài nào thoát ra được (bãi lầy là tình yêu), hơn nữa cậu ta cũng không muốn bò ra khỏi bãi lầy đó (đúng là chả có luật lệ nào dành riêng cho những thằng ngốc cả). Còn Nhicôlai thì kiếm được một chiếc máy ảnh và suốt ngày chụp ảnh - chụp bất cứ cái gì lọt vào mắt cậu ấy.

Hình như lần đầu thế này cũng đủ rồi nhỉ. Mình rất muốn nhận được thư Liđa và nếu được cả một tấm ảnh nữa. Chắc Liđa đã khác xưa lắm rồi nhỉ?

https://thuviensach.vn

Viết thư cho mình nhé, kể xem Liđa sống ra sao? Thích những gì (Mình không dám hỏi - thích ai?)

Mình rất nóng lòng chờ đợi thư trả lời. Viết nhiều vào nhé.

Thôi tạm biệt

MICA.

T.B. Mình xin lỗi vì viết vội quá. Viết trong giờ nghe giảng bài, giáo sư hơi làm phiền mình. Không biết đến bao giờ thì các ngài giáo sư mới hiểu được là các bài giảng của họ đã làm phiền không cho sinh viên thực hiện những việc hệ trọng!"

Liđa nhận được bức thư cách đây hai tuần, nhưng đến nay vẫn chưa chịu khó trả lời. Không có thì giờ và cũng chẳng có tâm trạng nào. Lúc này, khi một nỗi buồn vô cớ len vào tâm hồn cô, cô mới lấy bức thư ra đọc lại và chợt muốn trao đổi với các bạn thời thơ ấu, nhưng bức thư không làm cô cảm động chút nào. Lẽ nào ba năm là một thời hạn dài như vậy? Lẽ nào thời gian có thể xóa nhòa trong trí nhớ tất cả những gì mà mới đây tưởng như còn gần gũi và êm ái? Sau khi đi tản cư về lại Lêningrát, Liđa ốm và học chậm hơn các bạn cùng lớp một năm. Bây giờ họ đã lên đại học, thế mà cô vẫn là học sinh phổ thông. Ở phòng bên, đồng hồ chậm rãi điểm mười giờ và đưa cô gái về với thực tại, cô ngồi thẳng dậy, uể oải vươn vai và cúi xuống bàn.

Bài tập lượng giác không khó lắm nhưng để làm được phải lấy hết nghị lực xua đuổi những ý nghĩa bâng quơ và tập trung tư tưởng...

Hôm nay trong cuộc họp đã nói nhiều về vấn đề đó. Ý chí! Không hiểu cô có cái đó không? Cô có thể làm ngược lại với tâm trạng của mình không, ngược lại với ý muốn của mình không? Có thể không làm được không? Và nếu như cô không biết cách thì phải học vậy. Không thể để một lần nữa phải trải qua cái cảm giác khó chịu như hôm nay được. Lần đầu tiên Liđa rơi vào tình trạng buồn cười như thế. Thực ra thì không phải mình cô như vậy. Ácxênôva Tanhia cũng không thể trả lời được là hàng ngày sau giờ học ở trường ra, cô không biết mất đi đâu ba bốn tiếng đồng hồ. Nhưng Tanhia đã nhìn sự việc một cách hài hước và cười xòa cũng các bạn, còn Liđa thì lại thấy xấu hổ. Đó là một cảm giác khó chịu kinh khủng! Đứng trước cả lớp với vẻ mặt đần độn ngơ ngác như có lỗi và lặng thinh - còn cái gì đáng sợ hơn nữa? Nhưng khó chịu nhất là trong cuộc họp lại có cả thầy Côngstantin Xêmiônôvich dự nữa.

https://thuviensach.vn

Thực tế không biết cô đã làm gì sau bảy giờ tối? Uống chè, không có lẽ cô ngồi uống nước chè cho đến mười giờ tối ư? Như vậy là việc mất đi đâu ba bốn tiếng đồng hồ vẫn là câu đố đối với cô.

Đối với nhiệm vụ của Đoàn thanh niên Cômxômôn giao cho, Larisa Chikhônôva thực hiện nghiêm túc nhất. Cô ghi chép đầy đủ những gì cô đã làm sau khi về đến nhà cho đến lúc đi ngủ.

"Đến 4.30: Không làm gì cả. Từ 4.30 đến năm giờ: ăn cơm. Từ năm giờ đến 5.40: nói chuyện với bà. Từ 5.40 đến sáu giờ: thay quần áo dọn dẹp và rửa ráy mặt mũi. Từ sáu giờ đến 7.30: có khách. Nói chuyện với khách. Từ 7.30 đến tám giờ: học bài. Từ tám giờ đến 9.40: nghe sân khấu truyền thanh trên đài. Từ 9.40 đến 10.30: học bài. Từ 10.30 đến 11.30: ăn tối và đi gọi điện hỏi về bài học. Từ 11.30 đến 12.40: học bài. Từ 12.40 đến 1.30: nằm xuống và thiếp đi"

Khi Tamara hỏi là Larisa đã nói chuyện những gì với bà từ năm giờ đến 5.40, cô trả lời một cách thành thật là đã nói về việc ai phải rửa bát sau khi ăn cơm. Cuộc họp đã vui vẻ chộp lấy sự giải trí bất ngờ và thế là bao nhiêu câu hỏi từ tứ phía dồn dập đến. Larisa tiếp tục trả lời các câu hỏi với khả năng có thể và các cô gái lại được dịp cười thoải mái. Cachia không tài nào điều khiển được cuộc họp như vậy nếu không nhờ thầy Côństantin Xêmiônôvich can thiệp.

- Các em cười ai thế? Tự cười mình à?

Giọng nói quen thuộc đó đã lái cuộc họp sang hướng khác. Tất cả đều nhận thấy là họ đã cười chính bản thân họ. Bất cứ một cô gái nào đứng vào địa vị của Larisa đều không thể trả lời như cô, vì vậy mà có thể nêu cô làm gương. Các cô đều thấy rõ là họ đã phí thời gian vào các việc không đâu, đã sống không theo một nền nếp nào cả, khi học bài thường bị các câu chuyện trong gia đình, việc tán gẫu với bạn bè và tiếp khách bất ngờ đến quấy rầy... Bây giờ thì ai cũng thấy rõ là không thể tiếp tục sống như thế được. Cần phải có thời gian biểu thật nghiêm ngặt. Cuộc họp đã xoay chiều thật lý thú. Tưởng là sự có mặt của thầy Côństantin Xêmiônôvich sẽ làm các em rụt rè không dám phát biểu tự nhiên, không ngờ cuộc họp lại xảy ra hoàn toàn trái ngược. Tất cả các em đã phát biểu một cách tự do, thoải mái, không có sự trách móc nặng lời và những cuộc cãi lý vô ích về những chuyện không đâu...

Giữa ông Xécgây Ivanôvích Vécxinhin và con gái đã từ lâu có quan hệ thân thiết như bạn bè. Việc Liđa đến phòng làm việc của ông để thăm ông hàng ngày vào buổi chiều đã biến thành thói quen không thể thiếu được đối

https://thuviensach.vn

với cả hai người. Bây giờ khi nghe thấy tiếng gõ cửa quen thuộc ông vội đặt tờ báo xuống và ngoảnh mặt ra phía cửa.

- Ba ơi, ba có bận không đấy?

- Vào đi con, Liđa vào đi con!

Ông Xécgây Ivanôvích nheo đôi mắt cận thị lại chăm chú nhìn con một cách lo lắng. "Con bé có vẻ xanh thế. Hay là nó ốm rồi?" - Ông nghĩ vậy và cầm tay con gái áp vào má. Cảm giác được sự ấm áp quen thuộc từ bàn tay đó, ông mới thấy yên tâm.

Liđa rất yêu và kính trọng bố. Cô tin chắc rằng ông là người thông minh nhất, tế nhị nhất, có học thức rộng nhất và có văn hóa nhất trong số tất cả những người mà cô biết. Cứ mỗi chiều đến thăm bố, Liđa chuẩn bị sẵn một câu hỏi nào đó dù là câu hỏi không đáng kể. Không biết tại sao cô cứ nghĩ chỉ đến thăm không thôi, không có cớ gì thì hơi bất tiện. Và ngay lúc này đây, cô đang trong tình trạng khó xử. Cô rất muốn tâm sự cùng bố, nói chuyện với bố một cách cởi mở, như với một người bạn nhưng cô lại không biết bắt đầu bằng cách nào.

- Con đã làm xong bài chưa?

- Chưa ba ạ, còn hai bài tập nữa.

- Năm nay con tha hồ vất vả nhé... không phải tự nhiên người ta cấp bằng tốt nghiệp lớp mười cho đâu.

- Ba đừng dọa con nhé. Chúng nó còn làm khổ con vì cái "Lời hứa" đó. Nhất là Tamara, nó sẽ ra tay đấy. Nó được phân công kèm cặp con mà. Hôm nay ở lớp chúng con còn tranh luận với nhau "hạnh phúc ở đâu" nữa ba ạ. Theo ba thì người ta có thể tìm ra hạnh phúc ở đâu?

Ông Xécgây Ivanôvích chăm chú nhìn con gái để lựa lời trả lời con. Ông suy nghĩ một lúc rồi nói một cách tin tưởng:

- Liđa, hạnh phúc chính ở trong lao động con ạ. Người ta rất vui sướng và hài lòng khi thấy công việc của mình đem lại lợi ích và niềm vui cho người khác.

Liđa hơi thất vọng vì câu trả lời của bố, cô xoay sang chuyện khác.

- À ba ơi, ba cho con xem an-bom của ba với, con tìm thử xem có thầy Côństantin Xêmiônôvich không?

Cô gái không đợi bố trả lời, với lấy quyển an - bom lần lượt giở từng trang và đến bức ảnh thứ bốn cô mới tìm thấy người thầy của mình.

- Thầy đây rồi.

https://thuviensach.vn

- Đâu? Đây à? Xem nào, xem thử là ai nào. Đây là cậu "Cốtxchia[27] cao kều". À, thế ra bây giờ cậu đang làm việc ở đây đấy.

- Thầy ở đây trông buồn cười quá ba ạ.

- Đúng rồi... đúng thế... là một chàng trai vụng về, lóng ngóng nhưng rất được việc, ba có thể nói là thông minh nữa!... Thấy chưa con Liđa, trong đời cũng có những vòng quay thế đấy. Lúc đó ba đâu có nghĩ là chàng trai này sẽ dạy và giáo dục con gái mình?... Thật lý thú! Được đấy... ba sẽ rất vui mừng được gặp anh ta.

- Ba viết cho thầy mấy chữ đi.

Ông Xécgây Ivanôvích xoay chiếc ghế tựa quay về phía bàn, đeo kính vào, lấy ra tờ giấy, phong bì, suy nghĩ một lúc rồi viết thư mời thầy Côństantin Xêmiônôvich đến nhà chơi.

- Nói chung là... mời thầy giáo đến không có công việc gì liệu có tiện không? Ông Xécgây Ivanôvích hỏi và đưa chiếc phong bì cho con gái.

- Sao lại không tiện ạ?

- Ba cũng chẳng biết nữa, con gái ạ... Giáo viên là những người hay nguyên tắc lắm.

- Nhưng thầy lại là học trò của ba cơ mà...

- Trong chừng mực nào đó là như thế thật. Liđa gượm nào... hôm nay con có vẻ khác thế nào ấy. Con có điều gì lo lắng phải không?

- Có môn lượng giác... Con đi làm bài đây!

Về phòng Liđa lại ngồi vào học bài. Sau khi nói chuyện với bố cô cảm thấy nỗi buồn biến đâu mất và thay vào đó là một tâm trạng ngược lại - phấn chấn và hơi bực tức. Trong những phút thế này cô muốn đạp đổ một cái gì đó, hoặc nói những lời gay gắt, xúc phạm người khác, hoặc "cho ra một tiết mục nào đó". Chán một nỗi là bố cô không hiểu tâm trạng của con gái. Cô đợi chờ ở ông những lời nói khác thường và cô muốn nói chuyện với ông về tình yêu.

Tình yêu - đó là một tình cảm lớn lao nhất. Tình yêu mãnh liệt hơn cái chết. Tình yêu cai quản cả thế giới. Và tự nhiên... ai cũng cho rằng "hạnh phúc chỉ tìm thấy trong lao động".

Dĩ nhiên là bố cô giống như tất cả các nhà giáo dục khác, thường trốn tránh những câu chuyện đứng đắn. Vì đến nay bố vẫn cho cô còn bé dại...

Liđa cười khẩy...

Còn bé dại! Đến chủ nhật này cô đã tròn 18 tuổi rồi! Các bạn sinh viên đã để mắt đến cô từ lâu. Những chàng trai mà cô có dịp làm quen, ban đầu

https://thuviensach.vn

ngượng ngùng đỏ mặt tía tai không biết nói gì với cô, liền sau đó đã vội cầu cạnh để được làm bạn với cô. Những bức thư, những chuông điện thoại liên hồi đã làm cho cô phát chán. Tuy trong bụng cô thấy thích sự theo đuổi đó nhưng bên ngoài cô luôn tỏ ra xa cách, lạnh lùng.

Liđa mất mẹ từ hồi nhỏ. Có một bà họ hàng xa xa dạy nhạc cho Liđa, theo lời đề nghị của bố cô, đã lĩnh trách nhiệm giáo dục con bé. Tuy bà sống trong gia đình đã lâu, nhưng dù cố gắng đến đâu bà cũng không thể thay thế mẹ đẻ cô được.

Nỗi buồn hôm nay không biết từ đâu đến đã lén lút xâm chiếm tâm hồn cô gái. Tự nhiên cô cảm thấy nghẹn ngào như muốn khóc.

"Mình làm sao thế này? Mình cần cái gì nhỉ? - Liđa suy nghĩ - Thật sung sướng biết bao nếu chia sẻ được với một con người thông minh, tế nhị và có thể tin cậy, nói hết cho họ những điều đã tích lại từ lâu trong lòng..."

https://thuviensach.vn

HẠNH PHÚC LÀ Ở ĐÂU?

Đưa mắt nhìn theo những chiếc lá cuốn ở trên mặt đường xào xạc, Côństantin Xêmiônôvich chậm rãi bước, trong óc thầm làm những đoạn văn tả cảnh dựa theo cá tính của từng em học sinh.

"Tháng mười đã bắt tay vào việc chuẩn bị. Nó rứt những chiếc lá vàng từ các cành cây đem phủ kín mặt đất, ủ ấm cho các vườn cỏ để có thể qua được mùa đông giá rét. Những chiếc lá rơi nhầm xuống mặt đường trải nhựa và anh chàng gió phải đuổi chúng dọc theo hè phố, nhưng không có cách nào lùa được chúng về vườn".

Rất nhiều em học sinh có thể tả như vậy, thí dụ như Tanhia, Giênhia, Anhia.

"Những ngày cuối cùng cây cối khoác lên mình những bộ cánh lộng lẫy. Những chiếc lá thi nhau rời khỏi cành, run rẩy rơi xuống mặt đất. Lần cuối cùng anh chàng gió nô đùa với chúng.

Anh ta lật đi lật lại ngắm nghía màu sắc sặc sỡ của chúng và sau đó tóm lấy chúng, cuốn trên mặt đường nhựa. Những chiếc lá kêu xào xạc buồn bã vì phải chia tay với anh chàng gió tinh nghịch này". Nhina Sarina, Nađia, Nhina Côsinxcaia có thể tả như vậy. À thế còn Tamara sẽ tả thế nào đây?

"Ngọn gió tháng mười điên cuồng xé toang những bộ cánh giả tạo của cây cối. Mầu sắc sặc sỡ của lá chỉ có thể lừa phỉnh những kẻ cả tin. Lá không cần gì cả - không cần mặt trời, không khí và cả mưa nữa. Chúng lìa khỏi cành một cách không thương tiếc và bình thản đặt lưng xuống mặt đất. Chúng đã chết".

Côństantin Xêmiônôvich đến trường sớm nửa giờ. Bước vào lớp, anh thấy hầu hết các em đã có mặt, chỉ vắng Raia, Tanhia và Larisa. Nhina Sarina đứng sau bàn giáo viên mặt đỏ bừng, đang thuyết phục các bạn một điều gì đó. Nhìn thấy thầy, em im bặt.

- Các em đang làm gì đấy? Họp à?

- Thưa thầy, không ạ. Chúng em tiếp tục cuộc tranh luận hôm qua.

- Vẫn là về việc ấy, - Tamara vừa nói vừa phẩy tay một cách thất vọng - về chức năng của người phụ nữ trong cuộc sống và hạnh phúc con người là ở đâu.

- Tôi có thể dự được không?

Các cô gái sung sướng vỗ tay thay vào câu trả lời. Côństantin Xêmiônôvich ngồi xuống một chỗ trống, đặt chiếc cặp trước mặt, nhìn các

https://thuviensach.vn

em một lượt và sẵn sàng nghe. Nhưng không biết sao Nhina Sarina vẫn im lặng đứng đó.

- Nhina Sarina, em đừng ngại, nói tiếp đi.

- Thưa thầy, em không ngại đâu ạ, nhưng em không có quyền tiếp tục vì hết giờ của em rồi.

- Không sao, cứ nói tiếp! - Tamara cho phép. - Nào ta tiếp tục đi!

Connstantin Xécghêêvích rất hài lòng vì thấy các em phân chia thời gian phát biểu cho từng người, và không ồn ào như mọi khi Còn một điều nữa làm anh thấy thích thú là các em đã tự nguyện tiếp tục thảo luận những vấn đề đặt ra ở cuộc họp hôm qua. Nhưng hôm nay chủ đề thảo luận được đem ra phân tích ở khía cạnh hoàn toàn khác, nó gắn liền với một vấn đề nóng hổi nhất đối với các em hiện nay - là việc chọn lựa ngành nghề.

Nhina Sarina bình tĩnh tiếp tục:

- Tôi xin dẫn ra đây một trường hợp. Có một cô gái thi đỗ vào trường đại học. Cô đã học bốn năm. Nhà nước phải chi tiền nuôi cô và hi vọng rằng sẽ có thêm một kỹ sư cho ngành công nghiệp, nhưng khi còn đang học cô đã vội vã đi lấy chồng, thế rồi sinh con đẻ cái ra... Và thế là hết.

- Cái đó thì bọn tôi biết rồi! - Tamara nói xen vào, nhưng cô đã kịp thời ngừng lại. - Nào khẽ chứ các bạn, đừng tranh cãi ầm lên. Nào, tiếp tục đi Nhina!

- Hình như tôi đã nói hết rồi đấy. Dù các bạn có xoay xở thế nào đi nữa thì cũng không thể túm tóc mình mà tự kéo mình lên được.

- Xong rồi chứ? Thế thì về mà ôm lấy đống tã lót của bạn.

- Tiếp tục đến lượt ai nhỉ? - Tamara hỏi.

- Tôi xin phát biểu, - Nađia đề nghị.

- Không, phát biểu lần thứ hai không được. Liđa, đến lượt bạn.

Liđa chậm rãi bước đến bàn giáo viên và đưa tay sửa tóc thì Tanhia chạy bổ vào lớp và ngồi vào chỗ của mình, cạnh thầy Côństantin Xêmiônôvich.

- Thực tình mà nói tôi sợ trở nên buồn cười dưới con mắt của thầy Côństantin Xêmiônôvich, nhưng dù sao thì tôi cũng sẽ nói thật tất cả những gì mà tôi nghĩ.

Điều kiện sống và sự giáo dục mà Liđa tiếp thụ trong gia đình đã để lại những dấu vết sâu sắc trong tính nết cô. Mỗi lần nhìn Liđa, Côństantin Xêmiônôvich vô tình ngắm nghía những cử chỉ mềm mại, bình tĩnh của cô gái, lắng nghe những lời nói chín chắn, thận trọng của cô và anh ngạc nhiên khi thấy cô có khả năng tự kiềm chế như vậy. Không bao giờ lại thấy Liđa

https://thuviensach.vn

bỗng dưng “nhảy chồm chồm” hoặc “hét tướng” lên, hay là thốt ra lời nào thiếu suy nghĩ.

- Chúng ta đọc những tác phẩm văn học cổ, - Liđa bắt đầu, - và biết là người phụ nữ sinh ra để yêu. Tamara, bạn đừng cười thế.

Bạn hiểu ý nghĩa của từ đó một cách quá ngây ngô và trong phạm vi hẹp. Chuyện đấy đâu có phải về bọn con trai, nói đúng hơn, không chỉ liên quan đến bọn con trai. Tình yêu - đó là một khái niệm rộng lớn. Tình yêu đối với Tổ quốc, đối với khoa học, nghệ thuật...

- Thế thì nói đến phụ nữ ở đây làm gì?

- Đừng cắt ngang thế! Tôi muốn nói là nếu chúng ta đặt câu hỏi hạnh phúc con người là ở đâu, thì phụ nữ cũng là con người như bạn đã biết đấy...

- Gà mái không phải là gà[[28]] - Nhina Côsinxcaia nói khẽ có ý châm chọc.

Câu nói thốt ra thật không đúng chỗ làm cho cả lớp phải ngoái cổ lại nhìn. Cô gái ngượng quá vội đưa tay ôm lấy mặt.

- Nếu các bạn đặt ra câu hỏi như vậy. - Liđa nhắc lại, - thì tôi xin trả lời. Hạnh phúc trong tình yêu! Tôi cho rằng, đó là tình cảm lớn lao nhất, quan trọng nhất! Thử nghĩ mà xem... từ khi còn nhỏ ta yêu bố mẹ, sau đó yêu mái trường và thầy cô giáo, yêu thiên nhiên và rồi yêu con người...

- Thuộc phái mạnh, - Tamara lẩm bẩm.

- Sao bạn lại sợ cái từ đó thế! Đúng thế, đừng sợ và tự dối mình.

- Liđa, đừng tranh luận với bạn ấy nữa. Đầu óc bạn ấy bị sắp xếp lộn ngược đấy mà. - Giênhia Xmiếcnôva nói một cách bực dọc.

- Còn tôi, thì tôi cho rằng đó là sự vờ vĩnh bên ngoài thôi... Làm tôi quên mất đang định nói gì rồi! - Liđa suy nghĩ một lúc, ngẩng đầu lên và tiếp tục. - Tình yêu đối với mẹ... một tình yêu như vậy phải chăng không là hạnh phúc?

- Đi vào đề thôi!

Liđa hơi nheo mắt lại nhìn Tamara và vừa đi về chỗ vừa kết thúc.

- Nếu các bạn trả lời được câu hỏi hạnh phúc là ở đâu, thì tự nhiên khắc hiểu chức năng người phụ nữ ở chỗ nào?

Côństantin Xêmiônôvich rất muốn nghe ý kiến Xvétlana, nhưng lại đến lượt Giênhia. Cô vòng tay lên ngực và bắt đầu.

- Thật là buồn cười... Tôi nói thật với cả lớp là tôi sẽ không lấy chồng đâu. Để rồi xem! Nhưng như vậy không có nghĩa là tôi tán thành với Tamara. Tôi cũng không đồng ý với cả Liđa nữa. Bạn ấy không nói đúng

https://thuviensach.vn

những điều bạn ấy nghĩ. Tình yêu nào. Đối với cái gì và với ai? Thôi đi, Liđa, bạn đừng hát những bài tình ca đó cho bọn mình nữa. Chúng mình biết bạn là người thế nào rồi... Bạn chẳng yêu ai cả đâu, ngoài bản thân mình ra. Cũng có thể hơi yêu bố. Mà cũng chẳng phải yêu, chỉ kính trọng thôi.

Côństantin Xêmiônôvich đưa mắt nhìn Liđa Vécxinhina. Anh không hiểu những gì Giênhia vừa nói, những lời trách móc của cô và anh định nhìn nét mặt của Liđa để đoán xem Giênhia định nói gì.

Nhưng Liđa vẫn bình thản vấn sợi chỉ trên đầu ngón tay, từ trên môi vẫn nở một nụ cười thờ ơ như thể câu chuyện kia không có liên quan gì đến cô vậy.

- Còn bạn Tamara bạn cũng phải biết xấu hổ chứ! - Giênhia sôi nổi tiếp tục. Bạn định trở thành phóng viên. Mình tưởng tượng được ra là bạn sẽ viết những gì rồi! Mình sẽ là người đầu tiên không đọc bài của bạn! Mình không hiểu... Chúng ta định thảo luận với bọn con trai về việc chọn ngành nghề, thế mà mới thử đã thế. Chúng ta lại chơi trò "ú tim" với mình thôi...

- Đề nghị đi vào trọng tâm, - Tamara lạnh lùng nhận xét.

- Sao? Không phải loanh quanh mà cứ nói toạc móng heo ra chứ gì?[29] Tôi cho rằng, cuộc thảo luận này chẳng đưa đến đâu. Giá gì chúng ta nói thật hết ý nghĩ của mình chứ không phải đọc từ trong sách ra, lúc đó may ra mới vỡ nhẽ!

- Tamara, em cho tôi có ý kiến, - thầy giáo đề nghị.

- Vâng, xin mời thầy ạ.

- Các em ạ, chỉ còn mấy phút nữa đã đến giờ học rồi. Rõ ràng là chúng ta không thể đi đến kết luận gì. Tôi đề nghị em nào muốn tiếp tục tham gia tranh luận thì sau giờ học chúng ta ở lại độ một tiếng đồng hồ...

- Thế thầy có ở lại không ạ? - Tamara hỏi.

- Nếu các em không phản đối, tôi cũng sẽ ở lại, - thầy giáo trả lời. - Chúng ta không bắt buộc ai cả, nhưng nếu em nào muốn và không bận, thì cứ ở lại.

Trong tất cả các giờ nghỉ ở lớp mười các em vẫn tiếp tục tranh luận về hạnh phúc, chỉ riêng Svetnala cố tình lẩn tránh vấn đề này.

Không biết tại sao cô có cảm giác là tranh luận về hạnh phúc con người, về tình yêu và đem những trường hợp có thật trong cuộc sống riêng tư của mình ra kể như vậy là không tiện, không tế nhị chút nào. Làm sao mà cô có thể nói chuyện với Liđa về tình yêu? Đúng là cô rất yêu mẹ, yêu anh Igor và

https://thuviensach.vn

em trai của cô và cô tìm thấy nguồn hạnh phúc lớn lao trong tình yêu đó, nhưng lẽ nào lại đem nói với mọi người về tình cảm riêng tư đó của mình, tình cảm mà không có thước nào đo được?

Khi chuông vào lớp giờ thứ sáu đã đánh và các giáo viên đã vào lớp, Côństantin Xêmiônôvich ngồi lại phòng giáo viên một mình.

Một lúc sau bác lao công Phênhétxca ngó vào phòng. Tuy đã có tuổi nhưng bác vẫn còn nhanh nhẹn, luôn tất bật và quan tâm đến một người. Bác biết tên tất cả các em học sinh và nắm vững hết mọi việc xảy ra trong trường. Bác Phênhétxca đã làm việc trong trường hơn bốn mươi năm. Nhiều người đã tốt nghiệp trường bây giờ dẫn con mình đến học, việc đầu tiên là họ tìm bác lao công để gửi gắm. Họ cảm động ôm lấy bác khóc và nhờ bác để mắt hộ đến em học trò mới này - đó là con gái họ mà có khi còn là cháu nội họ nữa. Bác Phênhétxca được bà hiệu trưởng đăc biệt tin cậy nói theo lời của bà trưởng phòng giáo vụ Vácvara Chimôphêépna, thì Phênhétxca giữ vị trí một "tham mưu bí mật" của bà hiệu trưởng.

- Anh Côństantin Xêmiônôvich, bà Natalia Dakharốpna muốn gặp anh đấy, - bác Phênhétxca bảo thế, mà mặt bác nhăn lại dúm dó như một quả táo nướng.

- Bà ấy ở trong phòng có một mình thôi ạ? - Côństantin Xêmiônôvich vừa hỏi vừa bước ra khỏi phòng giáo viên.

- Không. Ở dưới đó còn có cả Xôphia Bôrixốpna. Cả hai người có vẻ bực bội, không hài lòng điều gì ấy. Nhưng anh đừng lo anh Côństantin Xêmiônôvich ạ. Bà hiệu trưởng ủng hộ anh đấy, mọi việc rồi sẽ qua thôi. Côństantin Xêmiônôvich ngạc nhiên nhìn bác và tuy là anh không để ý đến lời nói của bác, anh hiểu là bác có thiện cảm với anh.

Cảm tình của bác lao công Phênhétxca thường phụ thuộc vào các cô học sinh trong trường. Bác như miếng giấy thấm hút hết những lời bình luận của học sinh và trên cơ sở đó đánh giá các thầy cô giáo.

- Chị Natalia Dakharốpna, chị cho gọi tôi ạ? - Côństantin Xêmiônôvich hỏi và bước vào phòng bà hiệu trưởng.

- Vâng. Mời anh ngồi xuống đây. Chị Xôphia Bôrixốpna có một số vấn đề cần hỏi anh... Tôi cho rằng những người cộng sản cần phải giáp mặt nhau và nói chuyện thẳng thắn với nhau.

- Nào tôi có từ chối việc đó đâu, - bí thư chi bộ nói khẽ.

- Thế thì nói thẳng với nhau đi.

Côństantin Xêmiônôvich ngồi xuống, đặt chiếc gậy vào giữa hai chân, chuẩn bị nghe. Bà Xôphia Bôrixốpna sang ngồi bên ghế đi văng, mở cặp lấy

https://thuviensach.vn

ra quyển vở ghi chép, sửa cặp kính to bằng sừng trên sống mũi và lật sổ tìm thấy được trang cần thiết. Bí thư chi bộ là một người đàn bà không còn trẻ, dáng người đẫy đà. Bà dạy môn lịch sử và hiến pháp Liên Xô. Tóc bà nhuộm màu hạt dẻ, dáng dấp đi đứng không được uyển chuyển nhẹ nhàng, màu da mặt và nhất là mũi bà luôn đỏ như người từ ngoài trời lạnh vào.

Bà Xôphia Bôrixốpna nói năng rõ ràng, nhưng không mạch lạc và có vẻ quan trọng.

- Anh Côństantin Xêmiônôvich ạ, - bà Xôphia Bôrixốpna bắt đầu nói, mắt vẫn không rời quyển sổ ghi chép, - trong tập thể giáo viên người ta bàn tán nhiều về cách giáo dục của anh nên tôi và chị Natalia Dakharốpna muốn anh nói rõ cho biết...

- Không... đó là chị muốn biết rõ đấy chứ, chị Xôphia Bôrixốpna. - bà hiệu trưởng lạnh lùng cắt ngang. - Tôi không có gì cần phải biết rõ cả. Tôi đã nói hết với chị rồi đấy.

- Vâng. Tôi sẽ không phiền đến chị.

Côństantin Xêmiônôvich đưa mắt nhìn bà hiệu trưởng. Bà Natalia Dakharốpna ngồi ngay ngắn khác thường, trong tay bà luôn sẵn sàng chiếc kính. Bà cau đôi lông mày và mím chặt môi chứng tỏ là bà đang kiên nhẫn nghe câu chuyện...

- Thế này... - bà bí thư chi bộ quay về phía người thầy giáo và bắt đầu: - Tôi có ghi bảy câu hỏi và tôi muốn anh giải đáp hộ.

Câu thứ nhất. Người ta bảo là anh trốn tránh trách nhiệm giáo dục các em và giao lại cho ba cô học sinh làm. Có phải thế không?

- Không. Không phải như vậy, - Côństantin Xêmiônôvich bình tĩnh trả lời. - Tôi là giáo viên chủ nhiệm và tôi chịu hoàn toàn trách nhiệm về việc giáo dục các em ở lớp mười. Câu trả lời như vậy có làm chị hài lòng không?

- Nhưng làm sao để có được sự nhất quán giữa câu trả lời của anh và việc anh tuyên bố trước lớp là các em đã đủ lớn khôn rồi...

- Thế không đúng như vậy sao?

- Và anh... - Xôphia Bôrixốpna to giọng nói - cho rằng không cần phải giáo dục các em nữa?

- Lẽ nào tôi lại nói thế? Có lẽ đó là lỗi của người ghi tốc ký.

- Người ghi tốc ký nào? - Bà bí thư chi bộ ngơ ngác hỏi.

- Thế chị trích dẫn lời phát biểu của tôi từ nguồn nào vậy. - Đến lượt Côństantin Xêmiônôvich hỏi, nhưng anh nhìn thấy bà bí thư nheo mắt một cách cáu kỉnh, anh tiếp tục với một giọng thân mật: - Chị Xôphia Bôrixốpna ạ, người ta đã thông báo cho chị không chính xác rồi. Đúng là tôi có nói

https://thuviensach.vn

một điều gì đó tương tự như vậy, tương tự nhưng lại khác xa cơ. Chị muốn biết tôi đặt vấn đề như vậy làm gì phải không? Để ngay từ những ngày đầu, tránh sự phản kháng không cần thiết từ phía các em. Nếu như tôi tuyên bố với các em là tôi sẽ giáo dục các em, là các em hãy còn nhỏ, là tôi phải chịu trách nhiệm từng bước đi của các em, thì sẽ gây nên sự phản ứng ngầm ở các em và điều đó khó có thể khắc phục được. Như một nhà giáo giầu kinh nghiệm, chắc chị cũng hiểu được điều đó.

Bà Xôphia Bôrixốpna ghi điều gì đó vào sổ.

- Tôi sẽ tự kết luận sau, - bà nói. - Câu hỏi thứ hai... Nếu anh là giáo viên chủ nhiệm thì chắc anh có thể trả lời cả câu hỏi thứ hai: Cái tát! Giữa Anhia và Valia có sự hiểu nhầm nhau thế nào đó và cuối cùng thì cô thứ nhất tát cho cô thứ hai một cái. Anh đã có biện pháp gì đối với trường hợp này?

- Việc đó xảy ra từ bao giờ?

- Thế nghĩa là thế nào? Anh không biết gì về việc đó ư?

- Tôi chỉ nghe chị Marina Lêôpôndốpna nói loáng thoáng thế, nhưng cụ thể thế nào không rõ.

- Thế là anh cũng không có ý định tìm hiểu xem sao?

- Để làm gì cơ?

- Sao lại để làm gì? Anh là thầy chủ nhiệm của chúng mà lại.

- Chị Xôphia Bôrixốpna, tôi rất lấy làm buồn vì hình như chúng ta hình dung vai trò của giáo viên chủ nhiệm ở lớp mười có khác nhau. Lớp gồm toàn các cô gái mười bảy tuổi và là đoàn viên Cômxômôn. Tôi cho rằng các em có thể tự giải quyết lấy việc đó, tự tìm ra lối thoát đúng đắn. Dĩ nhiên là tôi sẽ can thiệp vào việc này nếu các em xin ý kiến tôi, còn tự ý mình thì tôi sẽ không can thiệp trong những trường hợp như vậy. Hơn nữa việc đó đã xảy ra khá lâu rồi. Còn câu hỏi thứ ba?

Câu nói cuối cùng của Côństantin Xêmiônôvich cho biết là anh đã trả lời xong. Bà bí thư lại đánh dấu vào sổ ghi chép và tiếp tục.

- Tamara vẽ biếm họa làm ảnh hưởng đến uy tín giáo viên, anh đã có biện pháp gì và người có lỗi đã bị xử lý như thế nào?

- Biện pháp - người thầy giáo nói với giọng giễu cợt. - Tôi có dùng biện pháp. Bức biếm họa vẽ rất tài và tôi đã xin làm kỷ niệm.

- Điều đó thì tôi có biết!

- Nếu như chị đã biết thì còn hỏi tôi để làm gì nữa?

- Tôi có biết nhưng không hiểu. Biện pháp như thế thì có vẻ giống một sự khuyến khích hơn là khiển trách.

- Chính là sự khuyến khích mà lại. Con bé thật có tài.

https://thuviensach.vn

- Côngstantin Xêmiônôvich, có lẽ chúng ta chẳng nên chơi cái trò bịt mắt đuổi bắt này nữa, - bà Xôphia Bôrixốpna bực bội ngắt lời anh - Tôi không có lòng dạ nào để đùa nữa. Cái giọng của một người thẩm phán vụng về mà bà Xôphia Bôrixốpna dùng để hỏi Côngstantin Xêmiônôvich đã làm anh phát cáu, anh hít không khí vào đầy lồng ngực, định bụng sẽ nói một hơi tất cả những gì anh nghĩ về việc này, nhưng anh kịp kìm lại.

- Và tôi cũng không hề đùa - anh lạnh lùng nói. - Bức vẽ của Tamara chỉ động chạm đến tôi. Và chỉ riêng một mình tôi... Tôi không hề thấy có điều gì xúc phạm đến uy tín tôi cả. Bức biếm họa đó không dính dáng gì đến những giáo viên khác. Cả với chị nữa. Chị tiếp tục đi!

Xôphia Bôrixốpna cảm thấy Côngstantin Xêmiônôvich khó chịu nên bà hỏi tiếp có vẻ thận trọng hơn:

- Câu hỏi thứ tư có liên quan đến tờ báo tường. Nghe nói anh cho các em bỏ tờ báo tường phải không?

- Ngược lại! Tờ báo tường sẽ ra hàng tuần nhưng gọi là bản tin.

- Gọi tên là "Vì cái đẹp"? - Bà Xôphia Bôrixốpna hỏi anh với một ngụ ý.

- Đó là gọi ngắn gọn... Bản tin gọi là "Chúng ta hãy học tập sao cho đẹp" - thầy giáo giải thích. - Có người cho rằng tên gọi như vậy có chứa đựng một cái gì đó có vẻ tiểu tư sản...

- Thế còn ý kiến anh thì sao?

- Tôi cho là thế nào thì sau này sẽ rõ!

Và một lần nữa Côngstantin Xêmiônôvich phải dằn lòng nén giận.

- Có những vấn đề tôi từ chối thảo luận một khi chưa biết rõ quan điểm của người đang nói chuyện với mình, - anh nói đứt quãng, gần như theo lối nói quân sự, - và thêm vào đó là khi người nói chuyện với tôi lại có định kiến trước về vấn đề đó.

- Không, anh nhầm rồi. Tôi chỉ định làm cho sáng tỏ những điều chưa rõ thôi. Tôi không hề có định kiến nào cả. Tôi còn muốn hỏi anh thêm về "Lời hứa danh dự" nữa. Trong tập thể giáo viên có người cho rằng việc hứa hẹn này là điều không hợp với quy chế của Bộ ban hành về việc thi đua trong nhà trường, về những loại bảng danh dự và những điều tương tự.

- Lời hứa là điều các em tự nguyện đề xuất đấy chứ... -Côngstantin Xêmiônôvich vừa bắt đầu thì bà hiệu trưởng đã ngắt lời anh.

- Về bản "Lời hứa", tôi và chị đã thỏa thuận rồi cơ mà, cho nên không động chạm đến nó nữa và đề nghị chị đừng nói người này người kia nói thế này thế nọ nữa. Họ muốn nói gì mà chẳng được...

https://thuviensach.vn

- Được rồi, - Xôphia Bôrixốpna vội vàng tán thành - Hôm nay... - bà liếc mắt xem đồng hồ. - Đúng lúc này đây các em đang tiến hành một cuộc thảo luận về đề tài "hạnh phúc của người phụ nữ...".

- "Hạnh phúc của con người là ở đâu?" chứ! - Côństantin Xêmiônôvich chữa lại lời bà.

- Cứ cho là thế đi. Tôi muốn biết là tại sao tổ chức một buổi tọa đàm như vậy mà không có sự chuẩn bị, không phân công người báo cáo, không giới thiệu trước cho các em những tài liệu? Và... tại sao lại chọn đề tài đó để thảo luận?

Côństantin Xêmiônôvich rất ngạc nhiên khi thấy bà bí thư nắm vững mọi tình hình ở lớp anh như vậy. Anh cảm thấy khó chịu có cái cảm giác của một người trung thực khi bị người ta nghi ngờ là mình đang làm một điều gì ám muội.

- Tại sao lại chọn đề tài như vậy ư? Bởi vì đề tài đó làm các em quan tâm hơn cả. Bởi vì đề tài đó chứa đựng những gì quan trọng nhất. Còn tại sao không có người báo cáo, không có tài liệu trích dẫn? Tại vì, tôi muốn biết ý nghĩ độc đáo của các em, ý nghĩ thật lòng của các em, quan điểm của chính các em, chứ không phải những gì đó lấy trong sách ra. Những ý nghĩ của người khác, tự tôi tôi cũng biết được.

- Nhưng rồi bọn con gái ấy nó sẽ nói cho anh nghe những điều cũ rích vô nghĩa... Cũng đọc trong sách ra... như của Trácxcaia chẳng hạn.

- Cái đó còn để xem. Tôi không hiểu, cái gì đã làm chị hoảng sợ thế?

- Tôi không sợ mà tôi lo là chúng sẽ nói ra những ý nghĩ dại dột, có hại... - bà bí thư bắt đầu, nhưng Côństantin Xêmiônôvich ngắt lời bà:

- Nói một cách khác là chị không tin vào công việc của các đồng chí của mình? Chị cho rằng trong quá trình mười năm, nhà trường không thể cung cấp cho các em những kiến thức vững chắc, không dạy nổi các em phân biệt được điều tốt, điều xấu, điều có lợi và có hại? Chị cho rằng những cô gái mười bảy tuổi không thể có quan điểm ư?

- Quan điểm thì nhất định là các cô ấy có, nhưng vấn đề là quan điểm như thế nào kia.

- Chị nói như thế nghĩa là thế nào? Những cô gái sinh trưởng và lớn lên trên đất nước xô viết còn có thể có những quan điểm như thế nào nữa?

- Anh không hiểu đúng tôi, anh Côństantin Xêmiônôvich ạ. Tôi không muốn nói về quan điểm chính trị.

- Không... - người thầy ngắt lời bà bí thư. - Chúng ta hãy làm cho vấn đề sáng tỏ. Tôi không thể phân loại và xếp vào các ngăn tất cả những quan

https://thuviensach.vn

điểm... Đã thảo luận là thảo luận. Chúng ta cần quan tâm làm sao cho học sinh của chúng ta biết độc lập suy nghĩ. Có đúng thế không? Hay chị cho rằng cần phải làm khác? Cứ mặc cho các em muốn suy nghĩ thế nào cũng được, thậm chí nghĩ sai, miễn là nói ra những điều đúng đắn? Như vậy ư?

Anh ngừng nói, và khi thấy bà Xôphia Bôrixốpna định trả lời câu hỏi của anh, anh đưa mắt nhìn bà hiệu trưởng.

- Có phải như vậy không, chị Natalia Dakharốpna?

- Rất đáng tiếc là có cơ sở để đưa đến những kết luận như vậy, - bà hiệu trưởng tán thành.

Bà Xôphia Bôrixốpna cau có nhìn cả hai người và lại ghi gì đó vào sổ:

- Và câu hỏi cuối cùng, - bà thở dài nói tiếp: - việc cô lập Valia. Tôi hy vọng, anh là giáo viên chủ nhiệm chắc anh biết điều đó?

Chỉ đến bây giờ Côństantin Xêmiônôvich mới vỡ lẽ, từ đâu mà bà bí thư lại biết hết những điều trên. Nguồn tin là Valia!

- Chị nói về việc cô lập nào cơ? - Người thầy nói không giấu nổi vẻ bực tức. - Valia không ký vào bản "Lời hứa" và chính vì vậy mà đã tự đối lập mình với cả tập thể.

- Đó là em học sinh giỏi nhất của chúng ta, - bà bí thư phản đối.

- Càng đáng buồn cho chúng ta. Theo nhận xét của tôi, đó là cô học trò được nuông chiều quá mức, ích kỷ, khác tính khác nết và rất tự phụ... Các em đã đề ra cho cả lớp một nhiệm vụ tốt, các em tăng cường đòi hỏi ở bản thân, và hiện nay đang bắt đầu một cuộc đấu tranh... Trong đấu tranh, tập thể sẽ được xây dựng và phát triển. Valia đã đối lập mình với tập thể và dĩ nhiên là sẽ bị tập thể bẻ gãy. "Lời hứa" đã đưa lại kết quả. Tình hình học tập của các em đã tốt hơn trước. Dĩ nhiên, đó mới là những ngày đầu, nhưng nhiệm vụ của tôi chính là ở chỗ làm sao cho cuộc đấu tranh đó không bị yếu đi. Kết quả học tập cần phải được nâng lên đến mức cao nhất có thể, và tiến hành công tác giáo dục gắn liền với học tập, nói đúng hơn, là chung quanh việc học tập.

- Đồng chí Côństantin Xêmiônôvich, lẽ nào đồng chí không hiểu rằng nhà trường không phải là nơi để tiến hành những thực nghiệm vô trách nhiệm như vậy ư? Đồng chí có thể cho tôi biết văn kiện nào của Đảng, hoặc có quy chế nào của Bộ cho phép giáo viên có những biện pháp đối xử với học sinh như vậy không? Tôi khẳng định rằng những phương pháp như vậy xa lạ với nhà trường Xô Viết. Phải có biện pháp ngay lập tức...

Côństantin Xêmiônôvich không thể tự kiềm chế được nữa, trả lời một cách gay gắt:

https://thuviensach.vn

- Vâng, tôi sẽ có biện pháp, chị Xôphia Bôrixốpna ạ, nhưng những biện pháp đó sẽ không phải là những biện pháp chị muốn. Tôi chịu trách nhiệm về lớp học tôi phụ trách nhưng không phải trước cá nhân chị, mà là trước Đảng, trước nhà nước. Cứ cho rằng tôi có cách giáo dục riêng của tôi. Chị không thích cách đó ư? Ở chỗ nào? Chị không đồng ý ư? Tại sao? Chị tìm thấy những sai lầm à? Sai lầm gì? Chị nói cho rõ và lúc đó chúng ta sẽ nói chuyện với nhau. Đối với tôi, thí dụ như buổi nói chuyện hôm nay chẳng hạn tôi không ưa một tí nào, chị Xôphia Bôrixốpna kính mến ạ, và tôi đã phải khó khăn lắm mới giữ được bình tĩnh để nghe chị đến cùng. Chị nói chuyện với ai vậy? Chị nói về những điều gì vậy? Chị lấy ở đâu ra lắm điều bịa đặt thế? Vì dù muốn hay không muốn, chị là cán bộ lãnh đạo của Đảng chứ không phải là người chuyên đi thu thập những chuyện phiếm ở cái trường này. Ai cho chị cái quyền nói chuyện với giáo viên như vậy? Quan tòa cũng không nói chuyện với những tên lưu manh bắt được như vậy... Sau khi tham gia chiến đấu ngoài mặt trận tôi đã về mái trường thân yêu của tôi...

- Bây giờ ở trường đã có những phương hướng mới rồi, anh Côństantin Xêmiônôvich ạ - Xôphia Bôrixốpna đã kịp xen vào trong khi anh đứng dậy.

- Không có phương hướng nào mới cả và không thể có, đồng chí bí thư ạ. Ta chỉ có một phương hướng thôi. Phương hướng đó do đồng chí Lênin vạch ra và được thể hiện trong toàn bộ cương lĩnh của Đảng, từ khi mà cả tôi lẫn chị còn mới học đánh vần kia. Chúng ta có nhiệm vụ nuôi dưỡng và giáo dục thế hệ những người tích cực xây dựng chủ nghĩa cộng sản! Đó, tất cả phương hướng của chúng ta là ở đó!

- Sao anh lại nổi nóng lên thế, anh Côństantin Xêmiônôvich? - Xôphia Bôrixốpna nói với vẻ làm lành.

- Tôi không hề nổi nóng. Tôi chỉ muốn tuyên bố với chị rằng, nếu chị còn muốn làm việc với tôi thì chị bỏ cái lối đóng vai lãnh đạo ấy đi.

Vừa đúng lúc đó cửa mở, bác lao công Phênhétxca nhìn vào phòng trịnh trọng nói:

- Chị Xôphia Bôrixốpna, có đồng chí trên quận uỷ đang chờ chị ở phòng giáo viên... Vẫn là đồng chí hay đến đây đấy.

- Vâng, vâng... tôi đến ngay bây giờ! - Bà bí thư trả lời và nhìn bà hiệu trưởng một cách thăm dò.

- Làm thế nào được, chị cứ đi đi... chúng tôi còn nói chuyện nói nhau một lúc nữa. - Natalia Dakharốpna trả lời.

https://thuviensach.vn

Xôphia Bôrixốpna vội vàng nhét quyển sổ ghi chép vào cặp, không chào ai cả, ra khỏi phòng. Côństantin Xêmiônôvich nhìn bà hiệu trưởng với vẻ tò mò không cần giấu giếm.

- Không sao... Tôi rất mừng vì anh và chị ấy đã nói chuyện thẳng thắn với nhau, - bà cười nói. - Xôphia Bôrixốpna thường thích dùng cái giọng kẻ cả như vậy, nói thật với anh là tôi cố tình làm thinh, không can thiệp vào câu chuyện của hai người. Nhưng nhẽ ra anh không nên nổi nóng như vậy...

- Chị ta lượm lặt đâu ra mà lắm lời bịa đặt vậy, làm tôi không tài nào giữ được bình tĩnh, chị Natalia Dakharốpna ạ. Không biết từ đâu ra thế?

- Sao anh lại phải ngạc nhiên? Anh là người mới đến, lại sắp đặt ở lớp mình những "trật tự" khác mọi người; vì thế mà họ "cạo" cho anh một mẻ đấy thôi, - bà hiệu trưởng giải thích nửa đùa nửa thật như vậy. Tôi cũng chẳng giấu gì anh, chính phong cách giáo dục của anh cũng làm tôi chú ý đấy. Tôi cũng muốn được hiểu một cách ngành ngọn cách giáo dục đó, như người ta nói, mấu chốt của nó, hạt nhân của nó...

- Tôi là người theo học thuyết giáo dục của Macarencô, chị Natalia Dakharốpna ạ, - người thầy giáo trả lời một cách nghiêm túc. - Tôi cho rằng Antôn Xêmiônôvích Macarencô dựa trên cơ sở triết học Mác-xít đã đặt nền móng cho nền giáo dục học Xô Viết, và giúp chúng ta, những nhà giáo dục, quét sạch rác rưởi cho nền giáo dục tư sản ra khỏi con đường của chúng ta đi...

- Thì chúng tôi cũng có phản đối Macarencô đâu. Tại sao anh lại cười mỉa mai thế? Chỉ vì anh đã tách rời thực tế thôi. Cả trong những quy chế Bộ gửi về cũng có thể thấy những đoạn trích dẫn Macarencô cơ mà. Viện khoa học giáo dục cũng đang nghiên cứu kinh nghiệm của ông.

- Trên lời nói... một cách máy móc, - Côństantin Xêmiônôvich phản đối. Macarencô được chúng ta hiểu theo nhiều kiểu khác nhau: trên thực tế thì người ta xử lý hoàn toàn ngược lại. Thử lấy chị Xôphia Bôrixốpna làm thí dụ. Chị ấy là một đại diện điển hình của nền giáo dục tư sản. Tất cả những câu hỏi của chị ấy chứng minh điều đó?

- Thế sao? Sao lại là tư sản? - Bà Natalia Dakharốpna hốt hoảng hỏi lại bằng một giọng lạc hẳn đi, như không phải giọng của bà vậy. Theo tôi, những câu hỏi của chị Xôphia Bôrixốpna chứng minh một điều là chị ấy hết lòng lo lắng đến công việc...

Côństantin Xêmiônôvich đưa mắt nhìn bà hiệu trưởng và anh hiểu ra rằng bà không hề hiểu gì những điều anh vừa tranh luận với bà bí thư, bởi lẽ rõ ràng là bản thân bà cũng hiểu những nguyên tắc giáo dục của Macarencô

https://thuviensach.vn

một cách mơ hồ. Làm thế nào bây giờ? Tiếp tục tranh luận và bảo vệ những tư tưởng mình làm theo, một khi người đang tranh luận với ta có một khái niệm hời hợt và mơ hồ về vấn đề đang tranh luận, thì thật là vô ích.

- Chị nói phải, chị Xôphia Bôrixốpna hết lòng lo lắng vì công việc, - người thầy tán thành. - Nhưng những câu hỏi chị ấy đặt ra chứng tỏ là chị ấy còn rất xa lạ với Macarencô.

- Và vì thế mà là đại diện của nền giáo dục tư sản? - Bà hiệu trưởng nói với một giọng giận dỗi, cố nhấn mạnh từ "tư sản".

- Nhưng tại sao chị cho rằng không thể như vậy hả chị Natalia Dakharốpna? - Anh nhẹ nhàng hỏi. - Từ "tư sản" đã làm chị hoảng sợ ư? Nhưng chúng ta nào có sợ nói đến những tàn dư của chế độ tư bản? Tàn dư của chế độ tư bản là gì nếu không phải là tư sản? Nào, ta hãy phân tích đến nơi đến chốn xem sao. Chúng ta kế thừa ở chế độ tư bản những nền khoa học phát triển, trong số đó có cả giáo dục học. Có lẽ không cần nói với chị rằng, tất cả những khoa học đó đều phục vụ nhu cầu của xã hội tư sản và chúng ta phải đưa vào một số lĩnh vực khoa học những sửa đổi cơ bản. Chị nhớ lại xem, hồi đầu thế kỷ 20, trong nền giáo dục tư sản có biết bao trào lưu khuynh hướng khác nhau đã từng đấu tranh với nhau?

Côństantin Xêmiônôvich nói và khi nhìn thấy bà Natalia Dakharốpna chăm chú nghe, anh tiếp tục:

- Trên nền của nhà trường công cộng cũ. Một số khuynh hướng trong số đó tỏ ra cách mạng. Nó bám rễ vào nhận thức, vào thực tế giảng dạy của giáo viên chúng ta và bằng cách ấy chuyển sang nhà trường Xô Viết. Không phải dễ gì mà từ bỏ những phương pháp giáo dục quen thuộc đó? Theo tôi nghĩ, trong từ "nền giáo dục tư sản" không có gì là xúc phạm đối với chị Xôphia Bôrixốpna cả... Nhưng nếu chị không thích từ đó, chị cảm thấy khó chịu, thì ta không dùng nó nữa vậy... Macarencô có một cách nói rất phù hợp là giáo dục "tay đôi". Đó là định nghĩa rất chính xác quá trình giáo dục của nền giáo dục tư sản. Việc giáo dục các em được phó thác vào tay những ông giám thị, những bà quý phái, những người chuyên lên lớp dạy đời và từng người trong bọn họ tha hồ mà tác động đến những em bé được họ bảo trợ theo ý thích của họ: thuyết phục, dạy dỗ, vạch mặt, sỉ nhục, bất cứ lúc nào cũng có thể thuyết lý dài dòng về đạo đức, bảo trợ hoặc đơn giản là chỉ ra lệnh, bắt buộc. Tóm lại là ta có một đôi thầy giáo và học sinh. Nhân cách của người giáo dục và người chịu sự giáo dục gặp nhau và giữa họ đương nhiên xuất hiện cuộc chiến đấu tay đôi. Lẽ nào mỗi lần chị gọi vào phòng

https://thuviensach.vn

một em học sinh, khiển trách em một điều gì đó mà không cảm thấy sự phản ứng ngầm từ phía em?

Bây giờ bà Natalia Dakharốpna mới hiểu vấn đề là ở đâu, bà nói một cách tự tin hơn:

- Tất cả những điều đó cũng khá thuyết phục, nhưng anh mới nói về hình thức bên ngoài... Mà chị Xôphia Bôrixốpna lại lồng vào đó một nội dung khác kia.

- Dĩ nhiên, đó chỉ là hình thức giáo dục. Thế còn kết quả thì sao?

- Và kết quả cũng sẽ phải khác.

- Chị cho rằng, nếu chúng ta lồng vào những hình thức cũ một nội dung mới thì nhất định vì thế mà kết quả sẽ khác đi ư? Còn tôi, tôi không nghĩ rằng chỉ bằng những bài thuyết giáo về đạo lý có thể giáo dục cho các em có tính cách của con người Xô Viết, của một người cộng sản.

- Chúng ta cho những khái niệm... các em sẽ hiểu.

- Hiểu thì chắc chắn là các em hiểu rồi, nhưng liệu các em có tin tưởng vào điều đó không hoặc có rèn luyện không - đó lại là một vấn đề khác. Chị cứ suy nghĩ xem và chị sẽ hiểu là một nội dung mới đòi hỏi phải có hình thức mới. Những mục đích mới của việc giáo dục bắt buộc chúng ta phải xem lại tất cả các cơ sở. Chính Lênin đã dạy chúng ta rằng chỉ bằng cách cải tiến một cách cơ bản quá trình học tập, tổ chức và giáo dục thanh niên, mới có thể đạt được mục đích là làm sao cho thế hệ trẻ sẽ xây dựng một xã hội không giống xã hội cũ, nghĩa là xã hội cộng sản. Theo chị thì khi Lênin nói về việc cải cách cơ bản việc giáo dục, người chỉ có ý nói đến nội dung thôi và không quan tâm đến hình thức ư?

Bà Natalia Dakharốpna trở nên đăm chiêu. Những lời của Côństantin Xêmiônôvich chứng tỏ cho ta thấy rằng, những gì anh vừa nói đều đã được suy nghĩ kỹ và không phải chỉ một lần. Sau một lúc suy nghĩ bà nói:

- Câu chuyện của chúng ta trở nên quan trọng hơn tôi tưởng nhiều. Và tôi rất mừng khi nhận thấy điều đó. Chính bản thân tôi cũng muốn biết rõ... Có một vấn đề đã từ lâu làm tôi băn khoăn... Trong thực tế chúng ta vẫn thường lo lắng làm sao cho học sinh của chúng ta có được kiến thức, nói lên được những suy nghĩ đúng đắn, thế còn các em nghĩ gì, hành động như thế nào ngoài phạm vi nhà trường, chúng ta thường biết rất ít và hầu như không làm gì để có thể biết nhiều hơn. Như tôi chẳng hạn, tôi bận bù đầu vì những công việc hành chính, quản trị đến nỗi không còn một chút thì giờ nào để làm công tác giáo dục cả. Quan tâm duy nhất của tôi - là kỷ luật. Kỷ luật và kết quả học tập.

https://thuviensach.vn

- Chị Natalia Dakharốpna ạ, tôi sợ rằng chúng ta lại hiểu về kỷ luật không giống nhau, - Côngstantin Xêmiônôvich nói, nhưng biết lỡ lời, anh vội thêm: - với chị Xôphia Bôrixốpna đấy. Chị ấy cho kỷ luật là phương tiện giáo dục. Bằng cách ra lệnh, bắt buộc, khiển trách, động viên, chị ấy đã không cho tính cách của các em phát triển, đã dập tắt những sáng kiến, những nguyện vọng và ý chí của các em và đã đạt được sự ngoan ngoãn và đồng thời là sự bình an bên ngoài. Đúng thế không?

- Nào, thì cứ cho là như vậy đi.

- Mà sự bình an bên ngoài - đó là... nói với chị như thế nào nhỉ... Giữa những người cộng sản có những người đang thật sự xây dựng chủ nghĩa cộng sản, nhưng cũng có những người chỉ làm ra vẻ đang xây dựng chủ nghĩa cộng sản thôi. Chính họ là những người chỉ cần đạt được sự bình yên bên ngoài...

- Tôi không phản đối... Nào, thế còn quan điểm về kỷ luật của anh?

- Tôi cho rằng cần phải coi kỷ luật là một hiện tượng thuộc phạm vi đạo đức và mang ý nghĩa chính. Một khi ở trường học cả quá trình giáo dục được tổ chức một cách đúng đắn thì những hành vi của các học sinh vô kỷ luật được coi như hiện tượng chống tập thể, vô đạo đức, đi ngược lại với quyền lợi chung của tập thể. Nhiệm vụ của chúng ta là phải làm thế nào để những hành động sai trái của những học sinh vô kỷ luật được đưa ra toàn tập thể bàn luận chứ không phải chỉ có giáo viên mới được bàn đến.

Bà Natalia Dakharốpna nói với vẻ trầm tư:

- Cũng được... điều đó thì không cần phải phản đối nữa. Chúng ta đang cố gắng để thực hiện điều đó.

- Chỉ bằng những phương tiện như thế này thì nhiệm vụ đó sẽ không bao giờ thực hiện được cả.

- Không sao lại thế... tôi hiểu là cuối cùng mọi việc đều dẫn đến kết quả là phải giáo dục thông qua tập thể và vì tập thể, nhưng lúc đó thì vai trò của người giáo dục trong tập thể như thế nào? Anh không quên vai trò của bản thân thầy giáo đấy chứ?

- Ngược lại. Tấm gương của chính thầy giáo rất quan trọng. Thầy giáo - đó là nhân tố cơ bản và quyết định. Nghệ thuật của người thầy giáo Xô Viết là làm thế nào cho các em nhận thấy ở họ không phải là người thanh tra, là người nắm quyền mà là người đồng chí lớn tuổi hơn, dày dạn kinh nghiệm, một người lãnh đạo hiểu biết. Và giáo dục các em chớ nên tách rời chúng khỏi thực tế khách quan sinh động. Chúng ta chuẩn bị các em cho tương lai,

https://thuviensach.vn

nhưng lại quên mất rằng các em đang sống, đấu tranh và có những sở thích của các em...

- Vâng, vâng... tôi hiểu, tôi hiểu... - bà hiệu trưởng nhắc đi nhắc lại nhiều lần, tay mân mê chiếc kính. Tất cả đều rất đúng. Chỉ cần nắm tay trẻ dắt khi nó chưa biết đi. Còn sau đó cứ để cho nó tự chạy lấy. Anh định nói điều đó chứ gì.

- Vâng, chính thế! Nhất là ở các lớp lớn.

- Nhưng nếu để cho chúng tự mình... Nói thật với anh, anh Côństantin Xêmiônôvich ạ, tôi lại sợ là kỷ luật không đứng vững mất! Anh xem ở những trường nam các em đã làm những gì? Càng ngày càng tồi hơn...

- Điều đó xảy ra chính vì ở những trường đó không xây dựng được các tập thể trẻ em tốt. Nói lên nguyện vọng, thảo luận, đồng ý với nhau, nhưng làm việc thì vẫn theo phương pháp cũ. Sức mạnh của tập thể trẻ em - đó là sức mạnh vĩ đại, chị Natalia Dakharốpna ạ!

Hồi chuông vang lên sau cửa, bà hiệu trưởng nhìn đồng hồ, đặt chiếc kính sang một bên. - Anh có cuộc tọa đàm bây giờ phải không - bà cười và nhắc Côństantin Xêmiônôvich - không có người báo cáo và đề cương tóm tắt!... Cứ thế... Tôi sẽ rất vui mừng nếu việc thí nghiệm của anh dẫn đến kết quả tốt.

- Đây không phải việc thí nghiệm, chị Natalia Dakharốpna ạ.

- Có một số giáo viên cho đó là thí nghiệm. Nhưng anh đừng để ý đến việc đó nhé... cứ mặc họ nói! Còn ở tôi thì anh sẽ luôn luôn tìm thấy sự ủng hộ, dĩ nhiên, là nếu điều đó không vượt quá phạm vi cho phép.

- Không có những phạm vi đó đâu chị Natalia Dakharốpna ạ. Nó chỉ có trong sự tưởng tượng của chúng ta mà thôi. Không ai có thể cấm chúng ta làm việc tốt hơn chị ạ.

https://thuviensach.vn

CUỘC THẢO LUẬN

Giênhia nhìn thấy trước là cuộc thảo luận sẽ kéo dài, em bèn có biện pháp đối phó. Cô Vaxilixa Antônốpna vừa ra khỏi cửa Giênhia chạy lên bàn giáo viên và nói to:

- Các bạn ơi, chú ý này! Ai có tiền?

- Có cần nhiều không? - Nhina Sarina hỏi.

- Khoảng mười lăm - hai mươi rúp [[30]] . Số tiền như vậy rõ là không em nào có cả, nhưng nhiều em móc từ trong ví ra những đồng một rúp và những đồng ba rúp.

- Chúng ta sẽ thu được! Nào đưa lại đây! Đưa hết lại đây! Đừng có mà keo kiệt đối với việc chung nhé.

- Nhưng để làm gì cơ chứ? - Nhina Sarina vừa hỏi vừa chuyển tờ giấy ba rúp nhàu nát cho Giênhia.

Giênhia giải thích:

- Tổ chức "bữa ăn tập thể". Chúng ta sẽ ăn bánh. Nhina, hôm nay bạn trực nhật. Nhiệm vụ cuối cùng nhé. Bạn ra cửa hàng bánh mì mua mấy chiếc bánh mì bán theo giá tự do nhé. Chỉ cần bánh mì đen thôi, nhanh lên.

- Phải bánh nóng đấy?

- Có vỏ giòn đấy!

- Nhina, bạn phải nhanh lên kẻo không kịp đấy!

Các cô gái nghĩ rằng sau chuông cho các lớp học buổi chiều thầy Côństantin Xêmiônôvich mới đến, vì vậy mà họ còn những mười lăm phút nữa. Cử Nhina Sarina đi mua bánh mì xong, Giênhia đi tìm Xvétlana vì không thấy mặt bạn trong lớp. Cô tìm thấy Xvétlana ở chỗ gửi áo khoác và đã mặc xong áo.

- Xvétlana, bạn đi đâu đấy?

- Mình đi về.

- Bạn làm sao thế, điên à? Thế còn cuộc thảo luận thì sao?

- Mình không thể ở lại được, Giênhia ạ. Thầy Côństantin Xêmiônôvich bảo đây là tự nguyện cơ mà.

- Bạn ở nhà có việc gì nào? Hôm nay là thứ bảy.

- Lại càng phải về. Bao nhiêu là việc, tối anh Igor về.

Giênhia có cảm giác là có điều gì đó và thuyết phục Xvétlana cũng chỉ vô ích thôi. Bạn ấy không bao giờ làm bộ, và nếu đã quyết định đi về thì nghĩa là có lý do chính đáng. Giênhia kéo dài giọng một cách không hài lòng:

https://thuviensach.vn

- Ừ, hóa ra bạn như thế đấy!

- Bạn kể cho mình nghe với nhé. Được không? Đến nhà mình muộn một tí, - Xvétlana mời bạn và chia tay.

Ra khỏi phố, Xvétlana bước về nhà, cố gắng không nghĩ đến trường học, đến cô bạn thân ở lại trường, đến buổi tranh luận. Cô chẳng có lý do đặc biệt nào và cũng chẳng có công việc gì đợi ở nhà cả. Chẳng qua cô lẩn trốn không muốn tham gia thảo luận, tuy rất muốn được nghe xem thầy Côństantin Xêmiônôvich phát biểu thế nào về hạnh phúc. Cô cũng không hiểu thật rõ ràng tâm trạng mình lúc đó nữa, - không biết tại sao cả ngày hôm nay cô thấy bực mình và nhất định không chịu tham gia thảo luận quan niệm về hạnh phúc. "Hay là quay lại vậy? - cô nghĩ - Không. Nếu đã quyết định thì coi là xong! Thật không tiện tí nào đối với Giênhia!

Các cô gái đón Nhina Sarina một cách ầm ĩ khi em còn đang thở hổn hển vì đi quá nhanh và mới về đến hành lang.

- Hoan hô! Chúng ta thoát chết đói rồi!...

Hai ổ bánh mì chia cho mười bốn người rõ ràng là hơi ít. Khi hỏi xem có ai không muốn ăn không thì chẳng có ai từ chối cả. Thế là đành phải chia. Không tìm thấy được con dao nào thích hợp, đành phải bẻ bằng tay vậy. Những phần không được đều lắm có kèm những miếng thêm nhỏ. Tất cả đều muốn mẩu đầu có vỏ giòn.

Giênhia ra lệnh:

- Không ai được động đến đấy! Nhina, bạn phải đi mua bánh, cho bạn lựa chọn bất cứ phần nào. Chọn đi. Bây giờ thì quay lưng lại.

- Giênhia đặt tay lên một trong những phần bánh - Phần này cho ai? Nói ngay.

- Cachia. - Nhina nghĩ và trả lời.

- Này. Cachia nhận lấy. Còn phần này?

- Phần này, nào cho ai nhỉ... - Nhina cố tình kéo dài. - Thế đó có phải đầu bánh không?

- Thôi đừng vờ vĩnh nữa! - Giênhia nổi cáu - Nói nhanh lên.

- Larisa.

Cứ thế các phần được chia hết cho các cô gái và không ai kêu ca là không công bằng cả. Chỉ có Valia trong bụng rất giận vì Nhina gọi tên cô ta sau cùng. Mà cũng chẳng phải là gọi, khi chỉ còn một phần bánh. Giênhia bèn đưa cho cô và lạnh lùng nói:

- Hết rồi! Đây là phần của bạn.

https://thuviensach.vn

Valia định từ chối trước mặt mọi người nhưng lại nghĩ lại. Vừa muốn ăn, với lại việc từ chối như vậy cũng chẳng chứng minh được điều gì.

Khi những lớp buổi chiều bắt đầu học thì thầy Côństantin Xêmiônôvich bước vào lớp. Các cô gái đứng dậy. Muốn nhấn mạnh đây không phải là giờ học và mình cũng là một thành viên của tập thể như tất cả các em học sinh, thầy giáo đứng vào một cái bàn học sinh bỏ trống và sau một phút ngập ngừng, trong tiếng cười của cả lớp, thầy nói:

- Chúng ta ngồi xuống thôi chứ... Ai sẽ hướng dẫn buổi thảo luận của chúng ta đây? - Thầy hỏi khi tất cả đã ngồi xuống. - Cachia Ivanôva nhé!

- Đúng rồi ạ! Cachia!

Cachia bước đến cạnh bàn giáo viên, dáng ngượng ngập. Em cứ tưởng thầy giáo sẽ hướng dẫn cuộc họp nên không chuẩn bị trước.

- Thưa thầy, thầy đã ăn trưa chưa ạ? - Giênhia kêu lên.

- Tôi sắp ăn.

- Thầy ăn với chúng em một miếng bánh mì vậy nhé? - Cô vừa cười vừa bẻ một nửa phần bánh của mình mời thầy giáo.

Côństantin Xêmiônôvich cầm lấy mẩu bánh, vui vẻ nhìn các cô học sinh của anh đang ăn và bước đến cạnh cửa sổ. Tâm trạng nặng nề sau buổi nói chuyện ở phòng bà hiệu trưởng đã biến mất khi anh đặt chân vào lớp.

Cachia hỏi:

- Bắt đầu được chưa ạ? Còn việc quy định thời gian phát biểu và nói chung...

- Cho tôi đề nghị được không, - thầy giáo nói. - Theo tôi nghĩ, chúng ta nên làm thế nào. Từng người trong chúng ta sẽ lần lượt trả lời một cách ngắn gọn câu hỏi: hạnh phúc là ở đâu? Tôi nhấn mạnh và đòi hỏi là mọi người phải nói lên ý kiến của mình, nói thật và không nên ngượng gì cả... Trước chiến tranh không lâu, hình như vào năm 1940 thì phải, Mikhain Ivanôvích Calinin[[31]] trong một cuộc họp đã trách những học sinh xuất sắc của các trường cấp ba một cách chính đáng rằng họ nói hay, đúng nhưng không nói lên những ý nghĩ độc đáo của bản thân mình. Nếu trí nhớ tôi không tồi thì tôi nhớ ông còn so sánh những lời phát biểu đó với những điều "cóp-pi" được... Nào, chúng ta hãy thỏa thuận chỉ một lần và là lần cuối cùng với nhau là: dù cho không hay, không được suôn sẻ nhưng là lời của mình, ý nghĩ của mình. Tất cả chúng ta đều biết lời Mác định nghĩa: "Hạnh phúc là đấu tranh". Sau định nghĩa đó là một khái niệm bao la, và vì thế mà định nghĩa đó không nhất thiết ai cũng phải nhắc đến. Đừng trốn tránh sau

https://thuviensach.vn

những điều ai cũng biết cả rồi, hãy nói lên ý nghĩ của mình. Khi một người nói xong một lượt, ta sẽ bắt đầu vòng hai. Lúc đó chúng ta sẽ tranh luận, chứng minh, bảo vệ quan điểm của mình. Các em hiểu chưa?

- Hiểu rồi ạ! - Các em đồng thanh trả lời.

Cachia nói:

- Ta quyết định thế nhé! Thế thì bắt đầu thôi. Tôi sẽ gọi tên theo vần ABC nhé. Ácxênôva Tanhia bắt đầu đi.

- Phát biểu tại chỗ được không?

- Được! - Cachia cho phép.

- Hạnh phúc ở đâu ư? - Tanhia hỏi và trong giây lát trở nên đăm chiêu. Sau đó em tiếp tục một cách cương quyết: - chắc mọi người sẽ không tin tôi, nhưng tôi vẫn cứ nói... Cách đây không lâu thầy Côństantin Xêmiônôvich có nói rằng cứ mỗi buổi tối trước khi đi ngủ nên tự hỏi mình: hôm nay tôi đã làm được điều gì tốt? Tôi rất thích điều đó và bây giờ cứ tối đến tôi nhớ lại xem trong ngày tôi đã làm điều gì tốt. Và các bạn biết không, khi nào tôi làm được một điều gì đó tôi thấy rất sung sướng vì thế mà tôi thấy thật hạnh phúc. Chỉ có thế thôi.

- Ý cụ thể và rõ ràng, - thầy giáo nhận xét. - Đến lượt Anhia Alếchxêêva được phát biểu, cô đỏ mặt với giọng nói hơi run vì xúc động nhưng cương quyết cô bắt đầu nói:

- Tôi cho rằng, trên trái đất này không có hạnh phúc nào cả. Và nếu như nó có thật thì con người không còn thấy thú vị khi sống nữa. Tôi cho rằng, hạnh phúc giống như mặt trời. Luôn sưởi ấm chúng ta nhưng không cho phép ta đến gần.

Các cô gái đưa mắt nhìn nhau. Ý kiến quả thật là độc đáo, nhưng các em hoàn toàn không chờ đợi điều đó. Cachia nhìn thầy giáo, tưởng là thầy sẽ có nhận xét, nhưng Côństantin Xêmiônôvich vẫn im lặng.

- Valia Bêlôva!

- Hạnh phúc ở chỗ là tôi đang sống- Valia hơi tái mặt đi khi nói lên điều đó - Mùa hè vừa qua tôi bị ốm và hiểu rất rõ điều đó.

Mọi người có cảm giác là Valia đã nói xong, nhưng bỗng nhiên cô nói thêm: - Và một khi tôi còn sống, tôi sẽ sống theo ý muốn của tôi.

Trong lớp ồn ào hẳn lên. Đó là sự thách thức, nhưng Cachia lấy tay gõ mạnh lên bàn và bằng một giọng đầy quyền lực ổn định trật tự.

- Im lặng nào! Im nào! Không được tranh luận bây giờ. Ghi vào giấy những ý kiến phản đối của mình. Đến lượt Liđa Vécxinhina.

https://thuviensach.vn

- Tôi không thay đổi quan điểm của tôi. Ở đây mọi người đều đưa ra thí dụ từ bản thân mình, thì riêng tôi, tôi cảm thấy, nếu như có lúc nào đó tôi rất yêu một người nào hoặc say mê một cái gì... thì tôi sẽ vô cùng hạnh phúc. - Liđa nói, đầu ngẩng cao.

- Mê say người nào hay là say mê cái gì? - Tamara hỏi lại.

- Sao cũng được.

Cachia cương quyết cắt ngang:

- Các bạn ơi, sau rồi hẵng tranh cãi. Trật tự là trật tự chứ! Tamara, nhất là bạn cần đặc biệt nhớ điều đó. Tiếp tục. - Nađia Erêphêêva!

Nađia không kịp thở. Tất cả mọi người đang tò mò chờ đợi xem cô nói gì.

- Tôi đồng ý với Anhia. Không thể có hạnh phúc được vì con người cần quá nhiều. Các bạn thử tưởng tượng xem! Con người rất tham lam. - cô nói xong vội ngồi xuống lấy hai tay che lấy mặt.

- Sao bạn lại ngượng? Đã nói ra một điều ngốc nghếch, nào có ai nuốt sống bạn đâu, - Tamara nhận xét một cách mỉa mai, nhưng Cachia đã kịp vỗ vào vai cô và cô im bặt.

- Nhina Côsinxcaia!

Nhina đứng dậy mặt đỏ ửng, mắt chớp chớp, cô nói vội vàng:

- Chúng ta hoàn toàn quên rằng... Tôi chẳng hạn, tôi rất thích học và vì vậy mà thấy hoàn toàn hạnh phúc.

Clara ngồi ngay bàn đầu vỗ tay, còn Anhia khẽ nói "Khá lắm! Tuyệt!".

- Đến lượt bạn rồi đấy, Tamara. Bây giờ thì bạn có thể tha hồ nói.

Tamara khẽ nhổm dậy và nói rành rọt:

- Quan điểm của tôi mọi người đều đã biết. Tôi có thể nhắc lại. Tôi cho rằng, hạnh phúc ở công việc. Công việc mà mình yêu thích. Không có hạnh phúc nào khác và không thể có được. Hết

- Rita Crưlôva!

Rita không nói vội. Cô còn phải nhìn thầy giáo một cách duyên dáng, thở dài và giang hai tay ra tỏ vẻ bất lực.

- Tôi không biết hạnh phúc là ở đâu. Tôi hiểu là có hạnh phúc, nhưng không thể trả lời câu hỏi đó được. Thí dụ như tôi thích hát và nhiều người bảo là tôi có giọng hát hay... Khi tôi hát và mọi người nghe tôi. Điều đó làm tôi thích thú nhưng đâu đã là hạnh phúc. Theo tôi, nghĩa của từ "hạnh phúc " chúng ta thường hiểu rộng hơn nhiều so với nó thực có. Nói chung là tôi không hiểu?

- Raia Lôghinôva!

https://thuviensach.vn

Raia không cần phải nghĩ lâu. Rõ ràng là cô đã chuẩn bị sẵn câu trả lời từ lâu rồi và bây giờ cô nói một mạch bằng cái giọng đều đều bình tĩnh như cô vẫn thường trả lời trong giờ học.

- Tôi cho rằng hạnh phúc cá nhân - đó là thứ hạnh phúc nhỏ bé, tiểu tư sản - không thể gọi đó là hạnh phúc. Khi con người đấu tranh vì hạnh phúc của người khác, lúc đó tự bản thân họ mới thấy hạnh phúc thật sự.

- Đoạn này trích từ đâu ra? - Cachia nheo mắt hỏi.

- Đó chả phải là đoạn trích dẫn từ đâu hết, - Raia bình tĩnh trả lời và ngồi xuống.

Cachia nói:

- Xin lỗi hình như tôi quên là đã đến lượt mình. Bây giờ tôi xin phép được nói. Tôi đồng ý với Raia. Hạnh phúc trong cuộc chiến đấu vì hạnh phúc của người khác. Nhưng tôi không tin bạn ấy. Bạn ấy nói điều mà bạn ấy không nghĩ. Thế mà chúng ta đã hứa với thầy Côństantin Xêmiônôvich là chỉ nói lên những điều mình nghĩ. Raia, bạn nói cho bọn mình xem bạn đã đấu tranh cho hạnh phúc của người khác bao giờ và thấy hạnh phúc như thế nào?

- Tôi chuẩn bị để làm điều đó, - Raia thản nhiên trả lời.

- Không nên tranh luận bây giờ các em ạ, - thầy Côństantin Xêmiônôvich ngắt lời Cachia và bắt chước cô nói thêm: - Ghi vào giấy ý kiến phản đối của mình.

Cachia trả lời theo kiểu quân sự:

- Xin tuân lệnh ạ!

- Giênhia Xmiếcnôva! Nói đi!

Giênhia sẽ không phải là Giênhia nữa nếu em cũng nói lên ý kiến của mình giống mọi người. Em đứng dậy, khịt mũi và lẩm bẩm:

- Hè! Hè! Nói nghe mới dễ chứ - nói ý kiến mình trong khi mọi người đã nói hết rồi.

Nhưng bất chợt cô giương đôi mắt to lên nhìn thầy giáo và nói thật đơn giản và cảm động:

- Thầy Côństantin Xêmiônôvich ạ, em có một em gái bé... Nó còn bé tí... Nó sắp lên hai. Em yêu nó lắm thầy ạ. Khi nào nó vui vẻ và khỏe mạnh... thì em thấy hạnh phúc! Thầy có hiểu em không ạ.

- Hiểu chứ.

Cachia nhận xét:

- Hơi lặt vặt, nhưng dù sao thì cũng độc đáo! Larisa, nói ý kiến của bạn đi.

https://thuviensach.vn

- Nói thật chứ? - Larisa hỏi và uể oải đứng dậy.

- Dĩ nhiên là nói thật.

- Tôi biết là các bạn sẽ không tán thành với tôi, nhưng vì đã quyết định nói thật với nhau thì tôi nói thế này... Tất cả phụ nữ đều thích mặc đẹp. Đó là sự thật? Thế đấy... Và nếu người phụ nữ mặc đẹp, họ có tất cả mọi thứ họ muốn thì theo tôi chẳng cần gì hơn nữa. Đấy, hạnh phúc ở đấy các bạn ạ.

Cả lớp phản ứng ý kiến đó một cách ầm ĩ. Người thì vỗ tay, kẻ đập bàn.

- Điên rồi à?

- Ôi trời ơi, Larisa!

- Đúng là bạn ấy đã thốt lên thật lòng!

Tanhia thét lên:

- Đồ hạnh phúc giẻ rách? Chỉ có bạn mới nghĩ được điều đó thôi!

Larisa bực mình nói:

- Sao các bạn lại la hét ầm ĩ lên thế. Nào tôi đã nói điều gì quá đáng?

- Bạn ấy đùa đấy!

- Sao các bạn lại còn không biết cô ta ư?

- Cuốn gói đi thôi? Cuốn gói thôi, Larisa! Chuồn đi!...

- Ôi mặc kệ. - Larisa giận dỗi ngồi xuống.

Cachia phải khó nhọc lắm mới ổn định lại trật tự.

- Nào, các bạn ơi! Trật tự chứ nào! Ghi vào giấy ý kiến mình đi. Clara Khơlôpôva!

Côństantin Xêmiônôvich từ lâu đã để ý thấy Clara là cô gái ham hiểu biết và đọc nhiều. Ý kiến của cô còn thú vị ở chỗ là vấn đề về hạnh phúc đối với cô gái mồ côi còn có một ý nghĩa đặc biệt và chắc cô suy nghĩ nhiều về vấn đề đó.

Clara bắt đầu nói, đầu cúi:

- Mỗi một người sống vì một lý tưởng nào đó. Mỗi một người đều có mục đích của cuộc sống. Con người càng tài giỏi bao nhiêu thì mục đích cuộc sống càng to lớn bấy nhiêu. Tôi muốn nói hạnh phúc là ở chỗ ta đạt được mục đích của mình. Trên đường đi đến mục đích có rất nhiều trở ngại. Chiến thắng được mọi trở ngại đó, con người ta thường cảm thấy hạnh phúc.

- Hạnh phúc trong chiến thắng! Tôi không phản đối! -

Tamara đồng ý nói to lên.

- Và khi nào thì con người đạt được mục đích? - Cachia hỏi.

- Không... Không bao giờ con người đạt được mục đích cả. Thí dụ như cách mạng chẳng hạn. Lẽ nào Lênin lại cho rằng mọi việc đã xong xuôi? Dĩ

https://thuviensach.vn

nhiên là Người đã từng hạnh phúc khi giai cấp vô sản đã chiến thắng, nhưng cách mạng không phải là mục đích mà chỉ là phương tiện. Mục đích là chủ nghĩa cộng sản.

- Thế còn bạn? - Nhina Sarina hỏi.

- Tôi cũng có mục đích của tôi và tôi đang đấu tranh để đạt tới. Tôi sẽ nhận bằng tốt nghiệp lớp mười và tôi sẽ hạnh phúc, nhưng chưa phải thế là xong. Mục đích còn ở phía trước. Trường học chỉ là phương tiện...

- Mục đích của bạn là gì? - Nhina Sarina lại hỏi.

- Nhưng chắc là không giống như mục đích của bạn đâu! -Clara bực bội phun ra.

- Không được cãi tay đôi với nhau nữa? Vấn đề rõ rồi! - Cachia nói. Người cuối cùng là Nhina Sarina.

- Về bản thân, thì tôi không có gì để nói. Dĩ nhiên là mỗi khi thầy cho em điểm năm thì em sẽ thấy vô cùng hạnh phúc, - Nhina quay về phía thầy Côństantin Xêmiônôvich nói.

- Dĩ nhiên là tôi sẽ cho em điểm năm nếu em xứng đáng được.

- Em cám ơn thầy. Nhưng dù sao tôi cũng muốn nói là mẹ tôi rất hạnh phúc bởi vì bà có một gia đình hòa thuận, có con cái và bố... À quên và chồng. Và mỗi khi nhìn mẹ, tôi hiểu ngay niềm hạnh phúc chân chính của người phụ nữ.

- Rõ... õ? - Tamara dằn từng tiếng kéo dài ra.

- Hết một vòng rồi! - Cachia nói và quay về phía thầy giáo.

- Bây giờ đến lượt thầy ạ, - Liđa nói và cả lớp reo lên:

- Bây giờ đến lượt thầy...

- Thầy phát biểu ý kiến ạ...

Các cô gái lại làm ồn. Côństantin Xêmiônôvich giơ tay lên ra hiệu, và khi cả lớp im lặng rồi anh lấy ngón tay trỏ dọa:

- Không đâu, các em ạ. Chúng ta có thỏa thuận thế đâu. Tôi có thể sẵn sàng phản đối lại ý kiến của một số em, nhưng chắc là các em sẽ tự làm lấy điều đó. Ý kiến của tôi thì tôi sẽ phát biểu muộn hơn. Tại sao? Bởi vì tôi biết các em còn quá ít. Không thể chỉ nói những lời chung chung. Dĩ nhiên là tôi có thể lấy thí dụ trong văn học, hướng dẫn các em đi đến một định nghĩa chung chung nào đó... Nhưng tôi không muốn. Về vấn đề hạnh phúc, mỗi một người trong các em phải tự quyết định lấy. Đó sẽ phải là quan điểm của từng em một.

- Thế bao giờ thầy nói ý kiến của thầy ạ? - Liđa Vécxinhina hỏi.

https://thuviensach.vn

- Có thể mãi về sau này. Khi nào tôi thấy rằng lời nói của tôi không phải vô ích. Khi tôi thấy rằng các em thật sự cần đến ý kiến của tôi. Còn bây giờ ta bắt đầu phát biểu vòng hai nhé. Các em tranh luận đi, chứng minh đi, bảo vệ ý kiến của mình nhưng không được lồng quan hệ cá nhân vào đấy. Và không được giận nữa. Đừng sợ những lời phê bình và câu đùa vui. Những ý kiến phản đối chân thành, thiện chí, dù nó có được thể hiện qua hình thức gay gắt đi nữa, bao giờ cũng mang lại lợi ích. - Anh quay về chỗ mình gần cửa sổ và nói thêm. - Các em đừng phản đối Larisa mà hãy cố gắng chứng minh với bạn ấy là ý kiến ấy sai. Đó không phải là khuyết điểm mà là nỗi bất hạnh của bạn ấy. Còn ý kiến của Valia. Đó là một vấn đề đặc biệt. Tôi muốn tin rằng lúc đó Valia đã bồng bột nói như vậy nhưng chắc không nghĩ thế. Xin mời các em tiếp tục thảo luận.

- Nào, ai xin phát biểu? - Cachia hỏi.

Mấy cánh tay giơ lên xin phát biểu. Côngstantin Xêmiônôvich với cảm xúc hài lòng nhìn các em học sinh. Mắt các em sáng lên, ai cũng nóng lòng muốn phát biểu. Anhia đang vội vã ghi gì đó vào giấy. Giênhia vừa giơ tay vừa trao đổi với Liđa.

Cachia vẫn giữ thứ tự A, B, C cô cho Tanhia phát biểu. Cuộc tranh luận bắt đầu.

Thầy giáo tưởng là những ý kiến phản đối sẽ tập trung vào vấn đề "hạnh phúc kiểu giẻ rách" theo như lời Tanhia nói. Nhưng không có một em nào nhắc đến "ý kiến độc đáo" đó cả. Các em cũng không hề phản đối Valia, nhưng ở đây lại là lý do khác: Vì quan hệ của cô với cả tập thể. Cuộc tranh luận lớn đã nổ ra chung quanh cách định nghĩa mơ hồ của Clara "Một lý tưởng nào đó ư?" Nào đó nghĩa là thế nào? Nhiều em phê phán kịch liệt quan điểm của Anhia và Nađia. "Có hạnh phúc trên trái đất này không? Các bạn ấy hiểu ý nghĩa của từ đó như thế nào?" Tamara đã đập tan quan điểm của Liđa và Nhina Sarina, cô còn gọi mấy bạn là những người thời cổ chỉ chuyên lo lắng đến hạnh phúc cá nhân. Và điều đó đã làm cho các bạn cô phản đối kịch liệt.

Khi Côngstantin Xêmiônôvich sực nhớ ra thì ngoài đường trời đã tối. Với sự đồng tình của tất cả mọi người, cuộc tranh luận chuyển sang một hôm khác. Các cô gái vẫn tiếp tục tranh luận ầm ĩ và kéo nhau xuống cầu thang. Lúc Côngstantin Xêmiônôvich mặc xong áo khoác và ra khỏi phòng treo áo, Liđa đến cạnh anh. Trong tay cô cầm một chiếc phong bì.

Cô gái mỉm cười duyên dáng nói:

https://thuviensach.vn

- Thưa thầy, thầy có thư của ba em ạ, trên phong bì em có đề địa chỉ và số điện thoại.

Côństantin Xêmiônôvich rút từ trong chiếc phong bì bỏ ngỏ ra một tờ giấy và đọc.

"Anh Côństantin Xêmiônôvich thân mến! Nếu anh chưa quên tôi thì tôi sẽ rất vui lòng được tiếp anh vào chủ nhật này.

Anh đến vào khoảng chín giờ tối nhé.

S. Ivanôvích của anh".

- Tức là ngày mai à? - Đọc xong lời mời anh hỏi.

- Vâng ạ.

- Cám ơn em. Tôi sẽ đến vì tôi rất muốn được gặp thầy Xécgây Ivanôvích.

https://thuviensach.vn

ĐẾN THĂM THẦY GIÁO CŨ

Trên đường đến nhà ông Xécgây Ivanôvích, Côństantin Xêmiônôvich lấy làm hài lòng khi nghĩ đến cuộc gặp gỡ sắp đến với vị giáo sư cũ của anh, thêm vào đó anh cũng muốn được nhìn một trong những cô học sinh của anh trong khung cảnh gia đình.

Liđa ra mở cửa.

- Thầy ạ! Mời thầy vào nhà. Ba em sẽ rất vui mừng! - Cô mừng rỡ nói và giúp thầy giáo cởi áo khoác.

- Chào em Liđa! Chắc là em cho phép tôi gọi em như vậy ở nhà chứ?

- Ôi không được đâu thầy ạ. Em đề nghị thầy phải gọi em là Liđia Xécghêépna[[32]] chứ ạ - cô điệu bộ mím môi lại và nói, nhưng không nhịn được lại phì cười. - Thầy đến đúng giờ quá; Thầy có nghe thấy không, đồng hồ điểm chín tiếng đấy... Em rất rất... sung sướng... Ta đến phòng ba em đi, thầy đi!

Côństantin Xêmiônôvich đưa tay vuốt tóc, sửa ca-vát trước chiếc gương lớn rồi đi theo Liđa.

Phòng khách mà anh vừa đi qua cùng với Liđa được bày biện một cách nghiêm trang và nhã nhặn. Không có gì thừa. Đồ dùng kiểu cổ làm bằng gỗ đỏ, chiếc đàn dương cầm, những chiếc rèm cửa nặng nề, chiếc đèn chùm bằng pha lê từ thời Alếchxanđrơ treo lủng lẳng, mấy bức tranh lớn, vài ba bức ký họa bằng màu nước.

Sàn được đánh bóng lộn đến nỗi có cảm giác như chỉ cần khẽ động vào bàn ghế thì chúng sẽ trượt trên sân như những chiếc xe trượt trên băng.

Ông Xécgây Ivanôvích đang ngồi trong phòng làm việc của ông với quyển sách trong tay. Ông đứng dậy đi về phía Côństantin Xêmiônôvich, đưa hai tay ra đón khách.

- Đây rồi, đúng là núi không gặp được núi[[33]]. Nào, xem nào, xem cậu "Cốtxchia cao kều" bây giờ ra sao nào? - Ông nói và siết chặt tay Côństantin Xêmiônôvich. - Thật là tuyệt diệu! Đã là một người đàn ông hoàn toàn trưởng thành rồi...

- Ba ơi, ba tiếp thầy nhé, con còn phải xuống bếp chỉ huy chứ, -Liđa nói.

- Ngồi xuống đây, anh Côństantin Xêmiônôvich! Anh hút thuốc nhé...

- Tôi không hút thuốc ạ. Thầy biết không, giá gặp thầy ngoài phố..., thoáng trông thấy là tôi nhận ra thầy ngay, thầy Xécgây Ivanôvích ạ.

https://thuviensach.vn

Thời gian đã không làm thay đổi mấy những đường nét quen thuộc trên khuôn mặt nhà bác học. Mái tóc dày hơi xoăn sẫm màu đã làm ông trẻ lâu và khó mà đoán ra năm nay ông đã mấy mươi.

Ông hơi béo ra và nhờ đó mà những nếp nhăn cũng không thấy rõ và dáng người vốn không cao lắm của ông cũng có vẻ vạm vỡ, chắc nịch. "Vẫn cái dáng chắc nịch ấy" - Côństantin Xêmiônôvich thầm nghĩ vậy. Còn ông Xécgây Ivanôvích thì nhận xét:

- Mà tôi cũng không đến nỗi đi ngang qua mặt anh mà không chào đâu. Dù sao thì thời gian cũng trôi qua nhanh quá - không kịp ngoảnh lại nữa. Mới đây, nào có lâu gì, anh mới là một chàng thanh niên nông nổi đấy, thế mà bây giờ đã là một giáo viên dày kinh nghiệm rồi, với quá trình công tác kha khá đấy... Nào, kể cho tôi nghe về bản thân anh xem nào. Anh có gia đình rồi chứ?

- Vâng ạ.

- Có con không?

- Có một cháu gái ạ.

- Anh có hài lòng về cuộc sống không?

- Rất hài lòng.

- Thế còn chiếc gậy này?

- Không sao ạ... Còn có thể xấu hơn.

- Đúng thế. Thế còn công việc thì tôi chẳng phải hỏi nữa. Liđa kể cho tôi nghe rất nhiều về anh. Tôi với cháu là bạn của nhau mà, vì vậy mà tôi biết hết mọi việc ở trường. Con bé vốn tính lạnh lùng, ít hoạt động từ nhỏ, thế mà bây giờ tôi cũng không nhận ra nó nữa. Anh đã làm cho bọn trẻ rục rịch rồi đấy...

Côństantin Xêmiônôvich đành phải ngồi nghe những điều tốt đẹp về mình, nhưng anh chớp được thời cơ và vội chuyển hướng câu chuyện sang đề tài giáo dục trong gia đình. Vấn đề nóng hổi luôn thu hút sự chú ý của mọi người lúc nào cũng là đề tài cho những cuộc tọa đàm thú vị. Ngoài mặt trận, trong quân y viện, ngay cả trên tàu điện và trong khi đứng xếp hàng mọi người đều hăng hái bàn luận về việc giáo dục thế hệ trẻ. Đại đa số cho việc giáo dục trẻ là công việc quen thuộc, đơn giản và dễ dàng. Và họ càng được chuẩn bị về lý thuyết và thực hành ít bao nhiêu, thì họ càng nói về việc giáo dục một cách tự tin bấy nhiêu. Biết bao là ý kiến, quy tắc và những lời khuyên mà Côństantin Xêmiônôvich phải nghe?

(Thiếu một đoạn)

Gần khuya, thầy giáo xin phép ra về.

https://thuviensach.vn

- Ba ơi, con tiễn thầy Côństantin Xêmiônôvich một đoạn nhé, Liđa xin phép bố khi ông đến gần máy điện thoại.

- Liđa, muộn rồi đấy con ạ. Để ba gọi ôtô đưa thầy về.

- Không ạ, con muốn ra đường hít thở không khí một tí ạ. Hôm nay đẹp trời mà.

Ông Xécgây Ivanôvích không trả lời con gái mà chỉ nhún vai.

Hai thầy trò đi dọc trên đại lộ sáng trưng nhưng vắng vẻ. Liđa thọc sâu hai tay vào túi áo khoác cúi đầu lẳng lặng bước. Thầy giáo hiểu là cô khó bắt đầu câu chuyện.

- Liđa, tôi cảm thấy thời gian gần đây em không được thanh thản lắm. Sao vậy?

- Em đang có nhiều khó khăn lắm thầy ạ. Thầy là người đầu tiên mà em có thể tin tưởng được...

Câu nói sách vở đó không biết cô đọc ở đâu ra nhưng cô đã nói ra một cách đơn giản và nhìn thầy giáo đầy tin tưởng đến nỗi anh cũng cảm thấy thương cô. Anh trả lời:

- Tôi sẽ rất vui sướng được giúp đỡ em, dĩ nhiên là nếu tôi có thể.

- Nhưng thầy đừng bực em cơ, - cô gái bảo trước với thầy. Cô thở dài và khẽ nói: - Nói ra thì buồn cười thật, nhưng em chán đời lắm thầy ạ. Em cũng không biết là em cần gì nữa. Vươn đến cái gì? Đạt được điều gì? Chung quanh là một sự trống rỗng. Những câu nói thuộc lòng. Em nghe và đọc chúng đến hàng nghìn lần rồi. Em rất muốn trao đổi với người bạn... Em thú thật với thầy. Em rất cô độc. Em không có một ai thân thích... Các bạn gái ư? Nhưng sao em lại phải cho rằng các bạn ấy hiểu biết hơn em cơ chứ? Thí dụ như Tamara đấy. Bạn ấy cũng tốt, nhưng chúng em lại không hiểu nhau mấy. Em có thể cùng vui chơi giải trí, cùng làm bài với bạn ấy và chỉ có thế. Còn bọn con trai thì em khinh thường.

- Vì lý do gì thế?

- Bởi vì họ cứ nói những chuyện yêu đương vớ vẩn với em mãi.

- Liđa, em nói gì vậy? Em đã mười bảy tuổi mà còn cho tình yêu là chuyện vớ vẩn ư?

- Không phải tình yêu là vớ vẩn mà bọn con trai nói những chuyện vớ vẩn cơ ạ. Thế những lời "nịnh đầm" mà chẳng phải vớ vẩn thì là gì ạ? - Cô hỏi và khi nhìn thấy thầy giáo im lặng, biểu lộ sự đồng ý, cô tiếp tục:

- Em luôn biết trước bọn họ sẽ làm gì, nói gì. Và trong sách những chuyện như vậy em cũng đã đọc... Em đã đọc rất nhiều về chuyện này thầy ạ.

https://thuviensach.vn

- Tôi cũng đã đoán được điều đó...

- Trong cuộc sống sao mọi việc lại đơn điệu và buồn tẻ thế. Các bạn gái khác thường mơ ước một điều gì đó... Tamara còn ngủ cả trên giường xếp để rèn luyện. Các bạn còn có ý thích, sở trường, còn em thì lại không cần một thứ gì cả... Em đúng là Lécmôngtốp[[34]] mặc váy...

Nói xong điều đó, Liđa đưa mắt nhìn thầy giáo một cách thăm dò, cô cứ tưởng sẽ nhìn thấy một nụ cười giễu cợt trên khuôn mặt thầy, nhưng cô đã nhầm. Côństantin Xêmiônôvich vẫn có thái độ nghiêm túc như trước. Đôi mắt anh đăm chiêu nhìn mãi về phía trước, nơi mà hai dãy đèn dọc đại lộ gặp nhau. Có cảm giác như anh không nghe cô gái nói mà đang mải suy nghĩ về một điều gì đó riêng tư: "Thầy chắc kinh ngạc trước sự thổ lộ của mình, đến nỗi không biết nói gì với mình bây giờ cả, thầy sẽ thông cảm, an ủi mình hay bực tức với mình hoặc định thuyết phục mình?" - Liđa nghĩ như vậy.

Nhưng Côństantin Xêmiônôvich lại nghĩ về những điều hoàn toàn khác. Anh nhớ lại cuộc trao đổi với bố cô về việc "giáo dục tự do", hoặc nói cho đúng hơn, về tình thương yêu mù quáng của bố mẹ. Anh nghĩ rằng những kết quả của việc nuông chiều quá mức đã gây nên những hậu quả thật bất ngờ. Ở một số gia đình, những đòi hỏi của con cái vượt quá khả năng của bố mẹ. Nhưng các em đó vì không quen tiếp nhân sự từ chối nên đã không từ một phương tiện nào để thỏa mãn những nhu cầu đó của mình. Cho nên không có gì là lạ khi một số em đã phải ngồi trên ghế tội phạm. Còn số khác thì lại biến thành những kẻ vô lại rỗng tuếch xấu xa, thành những tên ăn diện kệch cỡm hoặc những "cậu ấm" vô công rồi nghề. Lại có những em trở thành những kẻ háo danh địa vị, giả dối. Ở một số khác, tính kiêu ngạo, sự tàn ác và già cỗi về tâm hồn đã phát triển một cách quá mức... Còn một số các em như Liđa thì lại chán đời thất vọng... Thầy giáo hiểu rất rõ rằng, đó chỉ là những lời nói và sau chúng còn có ẩn nấp một điều khác. Đoán được chính điều gì đã làm cho cô gái lo lắng và cô muốn nói lên điều gì, không phải là khó.

- Được rồi... Có một số việc tôi tán thành với em. Những điều xấu xa thật ra vẫn còn nhiều, nhất là trong lĩnh vực tình yêu. Nhưng rất đáng tiếc là ở xã hội ta mọi người chưa quen nói chuyện với thanh niên về tình yêu và cứ để họ tự giải quyết lấy vấn đề đó... Đúng... những điều xấu xa ở đây không phải là ít. Nhưng lẽ nào việc làm cho tình yêu trở nên đẹp đẽ và có ý nghĩa lại không phụ thuộc vào chính em?

https://thuviensach.vn

- Thế thầy cho rằng em lại có thể yêu ư?

- Dĩ nhiên là thế!

- Không đâu ạ. Em thử rồi, nhưng chẳng được gì cả.

Thầy giáo cố giấu nụ cười, nói một cách nghiêm túc:

- Em đừng thử. Tôi nói trước với em là việc thử đó của em chẳng được gì đâu. Tình yêu sẽ tự nó đến và em còn không nhận thấy được nữa cơ.

- Thế nhỡ ra nó không đến thì sao ạ?

- Không đến có nghĩa là không đến chứ sao. Tôi muốn ngăn chặn em trước. Đừng lầm lẫn đấy! Chung quanh em có rất nhiều người. Hãy cẩn thận. Những kẻ suồng sã, có kinh nghiệm hơn và hợm mình bao giờ cũng đến trước. Trong lĩnh vực tình cảm, cần có sự dũng cảm kiểu khác cơ. Em phải nhớ rằng, một con người sống có mục đích, một người chân chính bao giờ cũng khiêm tốn và đôi khi còn rụt rè nữa kia. Phải biết nhận xét và phân biệt đâu là giả dối, nhất thời và đâu là thật sự và sâu sắc. Tôi nhắc lại tình yêu sẽ tự nó đến. Không nên tìm kiếm và vội vã, và điều chính là đừng chia năm sẻ bảy nó ra. Tôi lấy một ví dụ thế này. Ta có một viên kim cương. Viên kim cương rất to và đẹp đó đáng giá là một triệu đồng. Nhưng nếu đem đập nó ra thành từng hạt nhỏ, cứ cho là một trăm viên kim cương nhỏ, thì lúc đó mỗi viên chỉ đáng giá không hơn một nghìn đồng. Thế nghĩa là được...

- Mười vạn ạ.

- Đúng thế. Thay vào chỗ một triệu... Tôi nghĩ rằng đối với tình cảm cũng vậy...

- Thí dụ của thầy thật hay, - Liđa tán thành. - Nhưng làm sao để biết được đâu là thật và đâu là giả ạ?

- Tôi cũng không biết. Điều đó rất khó. Điều chính là không được vội vàng. Đừng chạy trước cuộc sống. Mọi việc đều sẽ đến đúng lúc của nó... Còn về việc em chán đời ấy mà, thì cái đó chẳng qua là vì em được cuộc sống quá ưu đãi và cho đó là lẽ tự nhiên, không hề nghĩ xem có thể cuộc sống của mình được xếp đặt hoàn toàn khác. Chắc không bao giờ em nghĩ rằng chiếc áo khoác em đang mặc đây đối với nhiều cô gái ở tuổi em chỉ là ước mơ không bao giờ đạt được? Em có bao giờ nghĩ về điều đó không?

Liđa ngạc nhiên nhìn thầy giáo.

- Giá như em sống khó khăn hơn một chút, thì có lẽ sẽ không còn sự chán đời nữa mà sẽ có nguyện vọng, ước mơ, sẽ có cả trách nhiệm nữa...

Hai thầy trò ra đến đại lộ Kirốp, thầy giáo dừng lại:

https://thuviensach.vn

- Tôi rất vui lòng là đã được em tin cậy và thổ lộ tâm tư. Chắc là từ giờ đến cuối năm chúng ta sẽ có nhiều dịp nhắc đến vấn đề này.

Liđa trở về nhà lòng thanh thản như trút được gánh nặng. Tâm hồn cô nhẹ nhõm, vui vẻ. Cô đã kể một cách trung thực những điều mà trước kia cô cho là không thể nói ra, là đáng xấu hổ nếu đem kể cho ba cô nghe. Thầy Côngstantin Xêmiônôvich không ngạc nhiên, không trách móc về sự bi quan của cô, không nhắc nhở đến nghĩa vụ của đoàn viên Cômxômôn, về nghị lực, ý chí... Nghĩa là không có gì đáng kinh khủng trong tâm tư tình cảm của cô cả. Tất cả những cái đó đều là ngẫu nhiên, nhất thời và nhất định cô có thể khắc phục được. Điều cô thích nhất là thầy giáo đã nói về tình yêu. Bây giờ thì Liđa tin chắc chắn rằng có thể còn lâu, nhưng nhất định tình yêu sẽ đến với cô và sẽ giống như một viên kim cương lớn. Không... Dĩ nhiên là cô không thể chia năm xẻ bảy, đập vỡ ra thành nhiều mảnh niềm hạnh phúc lớn lao của cô. Mà đã là hạnh phúc thì bao giờ cũng phải lớn lao.

Ở chỗ ngoặt của phố người ta đang làm việc. Một cây sào được gắn vào đường tàu điện, dọc theo sào có kết một dãy đèn sáng báo hiệu chỗ này đang sửa đường. Phía sau là một toa tàu, từ đó tua tủa những dây điện để nối đường tàu. Một đội nữ công nhân đứng theo hàng dọc đang bóc đường ray, nói cười vui vẻ. Họ làm việc đó một cách nhịp nhàng và hăng hái làm cho chính Liđa muốn bắt tay vào việc. Cô đứng một hồi lâu ở góc đường dõi theo cách tiến hành công việc một cách có tổ chức và khéo léo của những công nhân làm ca đêm. Đến sáng mai thế nào họ cũng chữa xong và sẽ được trả tiền.

Lao động của họ biến thành tiền - cô gái nghĩ thế và bất giác cô hiểu được, cảm giác được một cách rõ ràng rằng tiền không phải là những tờ giấy được in trong xưởng ra mà đó là sự biểu hiện một giá trị nào đó do sức lao động của con người tạo nên. Ý nghĩ đó xuất hiện một cách đột ngột đến nỗi lúc đầu làm cô gái phải ngạc nhiên.

Liđa chậm rãi bước về nhà.

- "Đây chính lông trên cổ áo khoác của mình đây, - cô nghĩ, - do người đi săn đã lặn lội trong rừng, theo rình con thú và cuối cùng đã giết được nó. Lông này anh đem bán cho nhà nước và nhận tiền. Sức lao động của anh ấy biến thành lông thú, lông thú - biến thành tiền. Ba mình làm việc ngày đêm và cũng nhận được tiền, và đưa tiền đó mua áo khoác có cổ lông này cho mình".

Liđa nhớ lại thầy giáo nói về chiếc áo măng-tô của cô. Thật thế, sao Anhia Alếchxêêva, Clara Khơlôpôva phải mặc những chiếc áo cũ với

https://thuviensach.vn

những chiếc cổ loại lông rẻ tiền đã sờn và đối với họ áo đã quá chật và ngắn? Tại sao Xvétlana hoàn toàn không có áo măng-tô mùa đông?... Tại sao? Tại sao mình lại có chiếc áo đẹp như thế này? Phải chăng vì mình tốt hơn các bạn? Không! Dĩ nhiên là không phải! Chỉ đơn giản bởi lẽ mình là con gái của một ông viện sĩ mà thôi... Nhưng có phải suốt đời mình sẽ sống bằng trợ cấp của bố đâu. Sẽ đến lúc mình phải tự nghĩ đến việc mua áo măng-tô, bánh mì và tất cả những thứ cần thiết cho một con người có văn hóa như: thức ăn, quần áo, giầy dép, nhà hát, xi-nê, sách vở... Từ trước đến nay mọi việc đó chẳng bao giờ mình phải lo đến cả và tưởng rằng tất cả mọi việc đương nhiên phải như thế và sẽ mãi mãi như thế... Thế nghĩa là thế nào? Tại sao không bao giờ mình nghĩ đến những điều đó? Sống chẳng khác con chuồn chuồn bay thấp, bay cao trong chuyện ngụ ngôn của Crulốp cả...

(Thiếu một chương)

https://thuviensach.vn

GIỜ TÂM LÝ

Sự hiểu lầm xảy ra ngay từ giờ đầu. Tâm lý học là môn học mới ở trường, nó động đến nhiều vấn đề đáng hồi hộp và theo tin đồn thì phải có một thầy giáo mới dạy môn này. Mọi người chờ đợi giờ học đầu tiên với sự quan tâm đặc biệt. Khi cô Vácvara Chimôphêépna vào lớp và cũng như mọi lần, cô giới thiệu cô giáo mới, thì một số em không sao nhịn cười được. Cô giáo trẻ đến nỗi thoạt nhìn cô chỉ khác học sinh ở kiểu chải đầu và bộ quần áo.

- Các em, năm nay các em sẽ học môn tâm lý - Cô giáo phụ trách giáo vụ nói và chợt nhìn thấy những cái cười không đúng lúc cô cau mày lại. - Cô Natalia Nhicôlaiépna sẽ dạy môn này. Trách nhiệm của các em buộc các em... như học sinh lớn của trường, phải giúp cô Natalia Nhicôlaiépna quen với công việc. Cô là cô giáo mới... Các em hiểu tôi chứ? - Cô Vácvara Chimôphêépna kết thúc và khi cô giáo trẻ đã tiến đến gần bàn, cô ra khỏi lớp.

- Mời các em ngồi! - Cô Natalia Nhicôlaiépna lạnh lùng nói và cúi đầu xuống.

Các em ngồi xuống. Một sự im lặng căng thẳng bắt đầu.

Suốt đêm qua Natalia Nhicôlaiépna chuẩn bị cho giờ học đầu tiên này. Cô đã suy nghĩ trước và học thuộc lòng lời mở đầu, nhưng giờ đây vì hồi hộp cô đã quên hết. Sự lúng túng bối rối thể hiện rõ trên nét mặt cô, nên Giênhia Xmiếcnôva vội vàng hỗ trợ cho cô.

- Em muốn phát biểu à? - Cô giáo hỏi khi thấy một cánh tay.

- Thưa cô, cô tốt nghiệp trường phổ thông nào ạ? - Lớp trưởng hỏi điều em chợt nẩy ra trong đầu. Và khi thấy mặt cô giáo đỏ bừng lên, em nói rõ thêm: - Ở Lêningrát hay thành phố nào ạ?

Câu hỏi của Giênhia đúng là đã giúp cô giáo thoát khỏi sự bối rối nhưng cô lại hiểu câu này theo một ý khác.

- Tôi không tốt nghiệp phổ thông mà tốt nghiệp đại học! - Cô đột ngột trả lời. - Tôi đề nghị không hỏi những câu vô nghĩa lý như thế nữa.

Giênhia tròn xoe mắt vì ngạc nhiên:

- Em xin lỗi ạ, nhưng em tưởng trước khi học đại học cô cũng học ở phổ thông chứ ạ... - Em tức mình nói và ngồi xuống.

- Nghĩa là, tóm lại là không được hỏi cô phải không ạ? - Valia hỏi.

- Hỏi thì hỏi được, nhưng phải có liên quan đến môn học của chúng ta, - Natalia Nhicôlaiépna trả lời với một giọng trịnh trọng.

https://thuviensach.vn

Sự hiểu lầm bắt đầu là như thế. Các em học sinh lớp mười cho rằng cô giáo mới hay tự đề cao, theo lời nói của các em là "kênh kiệu" và trong giờ học họ thường tìm mọi cớ để tranh luận với cô để "cho cô biết tay". Cô Natalia Nhicôlaiépna biết thế, cảm thấy mối quan hệ không có gì thiện ý và cô thường đối xử với các em một cách gay gắt, lạnh lùng và xa lạ. Sợ mất uy tín, vì chưa có kinh nghiệm, nên không bao giờ cô mở rộng ra ngoài chương trình đã có cả: giảng tóm tắt và khô khan những chương trong sách giáo khoa và yêu cầu những câu trả lời cũng đúng như thế.

Vì thế càng ngày mối quan hệ càng xấu đi và cô bước vào ngưỡng cửa của lớp mười với một tâm trạng nặng nề, gần như sợ hãi.

Hôm nay khi vào lớp cô không nhìn các em học sinh đang đứng dậy mà đi thẳng về bàn của mình.

- Ngồi xuống!

- Thưa cô, em xin phép hỏi được không ạ? - Clara Khơlôpôva đứng dậy hỏi.

- Nếu có liên quan đến bài học.

- Vâng ạ.

- Nói đi.

- Hôm nay chúng em học chương ba "Tình cảm". Ở mục thứ hai mươi lăm nói về khí sắc. Về vấn đề này cô cũng đã nói. "Thiên nhiên, mùa trong năm, thời tiết có ảnh hưởng đến khí sắc của một số người". - Clara đọc trong sách giáo khoa rồi lập tức hỏi: - Thưa cô, có đúng không ạ?

- Đúng.

- Thế mùa xuân có ảnh hưởng thế nào đến khí sắc ạ?

- Theo tôi, vấn đề này không cần giải thích cũng rõ: Sảng khoái, lâng lâng, vui vẻ.

- Vâng. Thế mùa thu ạ.

- Theo em thì thế nào?

- Theo em thì ngược lại ạ. Khi bên ngoài cửa sổ trời mưa, bùn lầy, trời u ám thì tâm hồn nặng trĩu, héo hon, uể oải.

- Rất đúng. Em còn muốn hỏi gì nữa.

Lớp học giỏng tai lên lắng nghe, cảm thấy Clara đang chuẩn bị một cú chơi khăm gì đây.

- Nếu cô nói là đúng, thì em không thể hiểu được tại sao lại thế ạ... - Clara nói với sự băn khoăn thắc mắc và giở sách giáo khoa ra. - Đây em xin đọc: "Như chúng ta đã biết, trong bốn mùa thì Pútxkin thích mùa thu hơn

https://thuviensach.vn

cả, về mùa này, tâm trạng nhà thơ đặc biệt nhẹ nhõm, lâng lâng, sảng khoái, kích thích sức sáng tạo". Thế nghĩa là thế nào ạ?

Cô giáo mặt đỏ bừng lên và hỏi lại:

- Thế là thế nào nhỉ?

- Thật là vô lý ạ! Mâu thuẫn. Như em chẳng hạn, em không biết phải hiểu thế nào cho đúng. Cô nói một đằng...

- Không phải tôi nói thế, mà là khoa học.

- Khoa học gì mà cũng cùng một chương lại giải thích các sự việc một cách hoàn toàn khác nhau?

- Thôi được, chúng ta sẽ đề cập vấn đề này vào buổi học sau. Ngồi xuống! - Natalia Nhicôlaiépna ra lệnh.

- Nhưng chúng em lại đang học bài đó hôm nay...

- Ngồi xuống! - Cô ra lệnh gay gắt.

Clara ngồi xuống nhưng lập tức Valia Bêlôva giơ tay.

- Em muốn gì? Cũng thắc mắc à?

- Vâng. Cô nói chiều sâu của tình cảm không liên quan gì đến những cảm xúc mạnh mẽ, càng không liên quan đến những biểu hiện sôi nổi. Lécmôngtốp viết: "Sự hoàn thiện và chiều sâu của tình cảm không cho phép có những cơn dữ dội". Có đúng không ạ?

- Thế thì sao?

- Em muốn biết điều đó có đúng hay không đúng ạ? - Valia kiên trì hỏi.

- Thế sao nữa? - Cô giáo tránh trả lời thẳng vào câu hỏi như đoán trước sắp có sự khó xử gì đây.

- Tạm thời chỉ có thế thôi ạ. Em chỉ muốn biết điều đó có đúng hay không đúng thôi.

- Đúng.

- Thế theo cô, Cutudốp có phải là con người sâu sắc không ạ?

Natalia Nhicôlaiépna im lặng. Cô đã biết ý định của Valia. Một ví dụ rút ra từ "Chiến tranh và hòa bình" đã được nêu trong chương "Cơn xúc cảm mạnh": cơn thịnh nộ của Cutudốp khi nghe tên lính Đức Vônxôghen báo cáo về diễn biến của chiến dịch Bôrôdinô. Và ở đây mức độ nào đó cũng có mâu thuẫn với khái niệm chiều sâu của tình cảm. Nhưng những mâu thuẫn đó cũng không gay gắt lắm và trong những tình thế khác thì có thể cô đã lý giải xong hết, nhưng trong tình trạng thần kinh căng thẳng nặng nề, cô sợ lầm lẫn.

Những nụ cười đầy ngụ ý xuất hiện trong gương mặt học sinh làm Natalia Nhicôlaiépna điếng người đi.

https://thuviensach.vn

- Tôi chỉ có thể truyền đạt cho các em kiến thức thôi... còn cái đầu, các em phải có cái đầu của các em chứ. Đầu các em để làm gì? Để cho đẹp thôi à?

- Lại còn thế nữa cơ! Tự mình lại đổ cho người[[35]], - Valia nói.

- Thế là thế nào hả? - Cô giáo hét lên qua hàng nước mắt, rồi không đủ sức tự chủ, cô chạy ra khỏi lớp.

Điều đó xảy ra thật bất ngờ. Các em nhún vai, liếc nhìn nhau một cách ngượng nghịu và tiếp tục ngồi tại chỗ của mình. Cảm giác lúng túng khó xử xâm chiếm lấy các em, mặc dù lỗi do ai thì cũng chưa ai thấy.

- Đấy, lại có một tiết mục - Giênhia nói trong sự im lặng hoàn toàn.

- Rồi chúng ta sẽ được "tắm gội" một chầu cho xem! - Cachia khẽ nhận xét. - Vì sao? Thật ra chúng mình chỉ thắc mắc hỏi cô.

- Nếu cô giáo không biết thì tự mình làm sao biết được? - Valia nói một cách cứng rắn, nhưng mọi người biết là em rất sợ.

- Đáng lẽ không nên nói về "cái đầu đau", - Liđa trách bạn.

- Nhưng mình có nói đâu!

- Không, mình nói đấy! - Xvétlana trả lời. - Đấy là mình lấy câu tục ngữ làm ví dụ.

- Thôi được. Đừng làm toáng lên nữa. Cô ấy chạy đi đâu nhỉ? - Tamara hỏi.

Larisa nói:

- Chắc đến cô hiệu trưởng để mách chứ gì.

Nhưng Larisa đã nhầm. Natalia Nhicôlaiépna chạy vào phòng giáo viên, gieo mình xuống đi văng và nức nở khóc. Cô không thấy lúc đó trong phòng bên cạnh cửa sổ thầy Côństantin Xêmiônôvich đang ngồi đọc báo, tờ báo che trước mặt.

- Sao, có chuyện gì xảy ra thế hả chị Natalia Nhicôlaiépna. - Anh hỏi và chạy lại ngồi gần cô.

Cô nức nở nói:

- Tôi không thể chịu đựng hơn được nữa... Chúng làm tôi mệt lắm rồi! Tôi sẽ không đến với chúng nữa đâu? Tôi có làm gì chúng đâu cơ chứ?

- Chị hãy bình tĩnh, chị Natalia Nhicôlaiépna ạ...

Anh rót một chén nước đưa cho cô. Cô giáo trẻ gạt tay ra, lấy khăn che mặt và càng nức nở hơn, Côństantin Xêmiônôvich đặt chén nước xuống chạy lại xem thời khóa biểu, và sau khi đã biết sự việc không hay xảy ra ở

https://thuviensach.vn

lớp anh, anh vội chạy lên gác.. Mọi người không chờ đợi sự xuất hiện của thầy giáo. Ngồi xuống ghế, anh lạnh lùng hỏi:

- Các em vừa có chuyện gì thế?

Học sinh im lặng.

- Ivanôva Cachia, - thầy giáo gọi. Nếu giáo viên bỏ ra khỏi lớp thì điều đó chắc hẳn là có lý do.

- Thưa thầy, chúng em lấy danh dự Đoàn xin đảm bảo với thầy là chúng em chỉ ngồi yên không làm gì cả ạ... Bạn Clara và Valia thắc mắc hỏi cô giáo rồi không hiểu sao cô ấy cáu ạ.

- "Cô ấy" à? Ai là "cô ấy"? Khi nói với tôi về các thầy giáo, cô giáo các em phải gọi tên và tên đệm. Hơn nữa câu trả lời của các em, tôi không hiểu gì cả. Các em nói đi, chuyện gì xảy ra với cô Natalia Nhicôlaiépna thế? Tại sao các em lại im lặng? Nhắc lại xem.

- Cô Natalia Nhicôlaiépna... thưa, nổi nóng ạ...

- Thôi được. Em ngồi xuống. Clara em đã hỏi gì cô giáo?

Clara nhắc lại đúng từng lời một cuộc đối thoại của mình với cô giáo.

- Thưa thầy, thầy có thể trả lời câu hỏi của em không ạ. - Em kết thúc với nụ cười hối lỗi.

- Không. Câu hỏi đó các em tự trả lời lấy nhưng không phải bây giờ. Vấn đề này có liên quan đến văn học cũng không kém gì so với tâm lý. Chắc các em còn nhớ, các em đã từng học ở lớp bảy, lớp tám rồi đấy, các em đọc lại đi, suy nghĩ lại đi, đến giờ học sau của tôi, tôi sẽ hỏi: - Tại sao Pútxkin lại thích mùa thu? Thế còn câu hỏi thứ hai?

- Valia kìa, nói đi, - Giênhia nói lúng túng.

Valia kể lại câu hỏi của mình và cuộc đối thoại xảy ra sau đó - lờ đi chuyện "cái đầu đau".

- Tôi thấy câu hỏi này hôm nay sẽ làm các em không ngủ được đâu. Theo tôi thì điều đó không phụ thuộc vào chiều sâu của tình cảm, ý chí và tính cách, trên đời này không có ai là không có lúc mất tự chủ nhất là trong hoàn cảnh như chiến trận Bôrôdinô. Cho nên ví dụ nêu ra với Cutudốp chỉ là lý sự cùn của các em thôi. Không có nguyên tắc nào là không có ngoại lệ cả, trong tâm lý học thì ngoại lệ càng nhiều. Đây là môn khoa học rất phức tạp. Hết chứ?

- Vâng, hết ạ, - Cachia trả lời.

Côństantin Xêmiônôvich suy nghĩ. Anh nhớ có lần để trả lời câu hỏi của anh "Các em sắp có giờ học gì thế?" Giênhia nhăn mũi trả lời một cách mỉa mai: "Chúng em cứ lần theo sách giáo khoa mà nghiên cứu tâm hồn con

https://thuviensach.vn

người ạ". Anh còn biết, giữa các em với nhau, các em còn gọi cô Natalia Nhicôlaiépna là "cô tâm thần".

Đó là bí danh các em dùng để tỏ thái độ coi thường cô giáo, ngay cả cách phát biểu của bí thư chi đoàn "không hiểu vì sao cô ấy lại nổi cáu" cũng vậy - tất cả những điều đó chứng tỏ rằng cô giáo trẻ đã không tìm thấy sự nhất trí với tập thể học sinh và không có khả năng làm cho các em thích môn học của mình. Sau một phút im lặng, quay về phía Cachia, thầy bắt đầu nói: - Ivanôva! Em thay mặt các bạn, lấy danh dự của Đoàn thanh niên Cộng sản hứa là đã nói đúng sự thật. - Tôi tôn trọng các em và không thể không tin các em...

- Thưa thầy, bạn ấy chỉ hứa là đã nói thật về việc chúng em ngồi im lặng thôi ạ? - Anhia sôi nổi nói.

- Anhia, tôi không nói chuyện với em. Tôi không có ý định thảo luận riêng với từng em về chuyện này. Nếu trong lớp có chuyện gì xảy ra thì bí thư chi đoàn là người có lỗi. Nghĩa là đã không suy nghĩ chín chắn, đã có điều gì đó thiếu sót, đã không lắng nghe, không hỏi ý kiến. Tôi hoàn toàn tin rằng các em ngồi im nhưng đồng thời cô Natalia Nhicôlaiépna phải phát khóc và bỏ ra khỏi lớp. Im lặng có nhiều kiểu khác nhau. Tôi thật xấu hổ vì các em!

- Thưa thầy, chúng em chưa kịp... - Cachia bắt đầu nói nhưng thầy không nghe, bước ra khỏi lớp.

Mọi người đều thấy thầy giáo nói đúng. "Im lặng cũng có nhiều kiểu khác nhau". Câu chuyện đáng ghét ấy tất nhiên là không thể biện bạch với thầy được. Họ có quyền gì đối xử với cô giáo như vậy?

Sự việc không chỉ là những câu hỏi nhằm làm cho cô giáo bế tắc. Giờ học nào họ cũng xử sự với cô Natalia Nhicôlaiépna như những kẻ thù bí ẩn vậy. Nhưng bực nhất là thầy Côństantin Selgheevich lại chỉ nói có mỗi một mình Cachia thôi, làm như mọi việc xảy ra đều do lỗi một mình Cachia cả.

Về phòng giáo viên, thầy Côństantin Xêmiônôvich thấy cô Natalia Nhicôlaiépna đã dịu đi, nhưng vẫn còn bối rối. Cô không biết phải làm gì để thoát ra khỏi hoàn cảnh đã tạo ra.

- Chị có thể bình tĩnh nghe tôi nói và không giận tôi không? - Dừng lại trước mặt cô, Côństantin Xêmiônôvich nói.

- Vâng, tất nhiên.

Anh trầm tĩnh bắt đầu:

- Tôi sẽ nói thật với chị. Có thể sự thật làm chị bực mình khó chịu nữa. Trong những va chạm như thế này thì chính quyền thường đứng về phía

https://thuviensach.vn

giáo viên. Bình thường là như thế... trừ một số ít trường hợp. Ở đây, lô-gích cũng khá đơn giản. Bằng mọi cách phải củng cố uy tín của cô giáo - thế có nghĩa là học sinh có lỗi. Các em có nhiệm vụ phải học tập, có nhiệm vụ phải tôn trọng cô giáo, có nhiệm vụ phải vâng lời và nhiều nhiệm vụ khác nữa. Còn nếu các em không thấy thích thú, thấy chán ngán trong giờ học thì sao? Nếu cô giáo không xứng đáng được tôn trọng thì sao? Tóm lại, tôi thì tôi suy nghĩ khác. Trong những sự va chạm này, trừ một số ít trường hợp, còn thì lỗi thường là tại giáo viên. Bình thường không có những trẻ em hư... Tôi muốn nói đến những trẻ em mới sinh, - anh Côństantin Xêmiônôvich giải thích thêm, khi thấy cô giáo trẻ nhìn anh với vẻ ngạc nhiên. - Ở trường ta cũng đã đạt được những thành tích giáo dục nhất định. Tuy vậy mỗi em cư xử một khác... Chị hãy nghĩ mà xem, chị Natalia Nhicôlaiépna ạ... Vì sao chị Vaxilixa Antônốpna lại tiến hành công việc một cách có kết quả và quan hệ bình thường với lớp như thế? Cả chị Anna Vaxiliépna, Marina Lêôpôndốpna thậm chí cả bác Vaxili Vaxiliêvích, một người quá hiền lành, hoặc nói như chị Vácvara Chimôphêépna là người thiếu tính kiên quyết cũng thế... Sao họ lại có những mối quan hệ khác?

- Vì họ có kinh nghiệm...

- Đấy, đấy! Trong trường hợp này lỗi của giáo viên là không có kinh nghiệm. Đúng hơn thì đây chưa phải là lỗi mà là điều không may. Tôi rất phấn khởi nếu như ở đây chỉ có thế. Nhưng một điều làm tôi phải suy nghĩ là thế này... Khi làm quen với chị, tôi cứ nghĩ nhất định các em sẽ gọi chị là "Natasa" với nhau đấy nhưng thật bất ngờ khi biết chúng gọi chị là... chị có biết chúng gọi chị là gì không?

- Gọi là gì?

- "Cô giáo tâm thần".

Nụ cười thoáng hiện trên mặt cô Natalia Nhicôlaiépna bỗng biến mất. Cô nói:

- Hồi tôi còn học phổ thông, chúng tôi cũng gọi cô giáo dạy vật lý là "cô vật lý". Không, tôi không thanh minh đâu. Tôi hiểu anh...

- Tôi không biết rõ chuyện của chị xảy ra ở lớp thế nào, nhưng tôi muốn nói với chị điều này... Nếu chị về trường công tác chỉ vì chị tốt nghiệp trường Đại học sư phạm, nếu chị không thích môn của chị, nếu chị không biết tôn trọng trẻ... thì chị nên đến gặp bà Natalia Dakharốpna nộp đơn xin chuyển công tác. Chị còn trẻ, phía trước chị là cả cuộc sống. Đừng vùi dập nó. Dẫu sao chị cũng sẽ không thành công được. Rồi chị sẽ trở thành một công chức quan liêu...

https://thuviensach.vn

- Không, không... sao anh lại nói thế, anh Côngstantin Xêmiônôvich! - Natalia Nhicôlaiépna nói với vẻ sợ sệt. - Đấy là ước vọng của tôi chứ... Cho đến nay tôi vẫn nghĩ đó là ước vọng của tôi... Tôi tin chắc như thế... thậm chí ngay từ hồi còn ở phổ thông.

- Hay lắm! Vậy chị hãy nghe tiếp... điều cuối cùng. Tôi không biết ở đại học chị học gì, còn theo tôi điều chủ yếu trong mối quan hệ với học sinh là sự chân thành và lẽ phải. Có thể, một đôi khi cũng cần phải im lặng, lảng tránh không trả lời, nhưng không bao giờ được lừa dối các em. Bất kể là hoàn cảnh nào! Các em rất tế nhị và nhạy cảm, mọi sự lừa dối các em đều phát hiện ra ngay, không được cậy thế giáo viên... phải chân thành và thẳng thắn! Như vậy có nghĩa là chị tôn trọng các em mà vẫn bảo vệ quan điểm của mình. Chị có hiểu tôi không, chị Natalia Nhicôlaiépna?

Cô yên lặng gật đầu.

- Nếu chị hiểu, ta hãy đến với các em đi.

Hai người rời khỏi phòng giáo viên, ung dung đi dọc theo hành lang.

- Chị bao nhiêu tuổi rồi?

- Hai mươi ba.

- Không sao. Chị bắt đầu như thế có lẽ tốt đấy. Sau này sẽ thuận lợi hơn. Phải biết rằng uy tín của giáo viên không thể được tạo ra bằng các biện pháp chính quyền. Uy tín được thổi phồng lên, giả tạo - đó là sự tự phỉnh nịnh mình có hại. Uy tín chỉ có thể có được bằng cách trung thực thật thà. Nếu ta có lỗi ta hãy nhận lỗi. Như vậy uy tín của ta càng tăng thêm, che giấu khuyết điểm của mình, có thể sẽ mất hết uy tín.

Tới gần lớp, họ nghe thấy giọng nói của Cachia Ivanôva. Vì cửa đóng nên không nghe rõ, nhưng rõ ràng cô nói với vẻ hăng hái, phẫn nộ. Hai người đưa mắt nhìn nhau. Côngstantin Xêmiônôvich nói:

- Đấy, chị nghe thấy đấy! - Đây là những em tốt, giả sử đôi khi các em có hành động bộp chộp thiếu suy nghĩ thì cũng vì các em mới mười bảy tuổi. Đừng để mất phẩm chất, đừng xu nịnh, bợ đỡ. Phải yêu cầu nhiều hơn, nhưng cũng phải tôn trọng hơn...

Khi thầy giáo và cô giáo vào, các em đứng cả dậy. Vẻ mặt các em đều cau có bực bội, Cachia nước mắt còn rưng rưng.

- Các em ngồi xuống! - Thầy Côngstantin Xêmiônôvich nói khi cô giáo đã đi lại phía bàn. - Tôi đã nói để cô Natalia Nhicôlaiépna trở lại sau khi đã đảm bảo với cô rằng sự hiểu lầm như thế này sẽ không bao giờ xảy ra nữa! - Thầy chỉ nói thế và rời khỏi lớp.

https://thuviensach.vn

Cô giáo lấy khăn tay lau mắt rồi nhìn các em học sinh. Bây giờ cái nhìn của cô đã hoàn toàn khác cái nhìn trước đây, dường như nước mắt đã làm tiêu tan đi sự lạnh nhạt đồng thời cũng cuốn phăng cả sự xa cách. Sau khi thấy Cachia lặp lại hành động ấy của cô cũng lấy khăn lau mắt, Natalia Nhicôlaiépna không kiềm chế được, mỉm cười.

- Các em ạ, tất cả những cái đó, tất nhiên không hay ho gì, nhưng không thể làm khác được... - Cô bắt đầu nói và thở dài chua xót - Tôi đồng ý với thầy Côństantin Xêmiônôvich rằng đây là một sự hiểu lầm và chỉ đơn giản là vì chúng ta chưa hiểu nhau... Ai có lỗi trong chuyện này, thật cũng khó nói. Ngay từ buổi học đầu giữa chúng ta hình như có một bức tường nào đó ngăn cách và thú thực với các em là tôi rất tủi thân... Tôi biết trong sự hiểu lầm này tôi cũng có sai sót, song phải làm gì để phá vỡ bức tường ngăn cách đó đi, phải làm gì để thu xếp lại mối quan hệ giữa chúng ta thì tôi lại không biết... Và thế là như các em đã thấy đấy, thật không hay một tí nào... - Cô giáo nói với nụ cười hối tiếc. - Chúng ta hãy vạch một đường dứt bỏ hẳn với quá khứ và bắt đầu mọi việc từ đầu vậy. Sự sai lầm đó của cả hai bên cho chúng ta thêm một bài học kinh nghiệm và tôi hy vọng rằng, điều đó sẽ không lặp lại nữa... Và bây giờ các em đang nghe tôi, tất cả sự chú ý của các em đang tập trung vào tôi. Không có yếu tố kích thích bên ngoài nào có thể làm các em xao nhãng sự chú ý đó cả...

Cô giáo đã khéo léo chuyển sang bài giảng. Và thật là kỳ lạ, chương "Sự chú ý" trong sách giáo khoa đã được nhiều bạn đọc, hôm nay cũng trở nên hấp dẫn lạ thường.

Hồi chuông vang lên cũng vừa đúng lúc cô Natalia Nhicôlaiépna giảng xong bài, cô đóng sổ điểm lại và đứng dậy. Các em học sinh cũng đứng dậy. Mọi người đều thấy rõ là chuyện cũ không đáng nhớ nữa và giữa họ và cô giáo vừa bắt đầu một mối quan hệ mới.

https://thuviensach.vn

CACHIA IVANÔVA

Mãi đến bây giờ, khi sắp tròn mười bảy tuổi Cachia Ivanôva mới thật sự hiểu thế nào là trách nhiệm. Và trách nhiệm không phải chỉ với các bạn trong lớp, với Đoàn Cômxômôn, với các thầy, cô giáo, với hiệu trưởng, mà còn với lương tâm của chính bản thân mình nữa.

Nhận thức đó mới có từ lúc ba người cùng ký tên vào bản "Lời hứa" ở nhà Tamara. Trước khi ký tên Cachia đã nói trước với các bạn là "chính họ phải gương mẫu, nếu không thì sẽ không còn có chút uy tín nào nữa". Lúc đó cô nói vậy mà đến bây giờ cô cũng nghĩ thế. Nhưng gương mẫu đâu có phải là chuyện dễ! Gương mẫu nghĩa là gì?... Phải học giỏi, phải cư xử ở nhà và ở trường như thế nào để không ai chê trách được, không làm điều gì dại dột, lúc nào cũng phải giữ vững nguyên tắc, tích cực tham gia mọi công tác xã hội... Những điều đó thì dễ lắm. Không làm điều gì dại dột. Thế dại dột nghĩa là gì? Là hành động hoặc lời nói thiếu suy nghĩ bồng bột. Mình là người có đôi chút kiến thức nghĩa là có trí thông minh, sao lại có thể làm điều dại dột? Vậy mà lại có thể đấy. Câu chuyện xảy ra với cô Natalia Nhicôlaiépna đã chứng minh điều đó. Tất cả mọi người đều có lỗi, nhưng mình là người có lỗi trước tiên. Và thầy Côństantin Xêmiônôvich đã nói cho mình hiểu điều đó. Lúc đầu Cachia cũng thấy hơi tủi thân. Tại sao cô lại phải xấu hổ thay cho tất cả mọi người? Nhưng sau khi suy nghĩ, cô hiểu là thầy giáo đã hành động đúng. Tất cả các bạn có vẻ thông cảm với cô, nhưng trách nhiệm của bí thư chi đoàn trong con mắt mọi người do đó mà cũng được nâng lên.

"Ôi, trách nhiệm thật là nặng nề!" - Cachia suy nghĩ và thở dài.

Bài vở đã chuẩn bị xong, nhưng Cachia vẫn ngồi ở bàn với quyển sổ ghi chép để mở, tên gọi của quyển sổ đó là: "Những quy tắc cuộc sống của tôi". Bây giờ cô thường xuyên dùng đến quyển sổ này. Trong đó có biết bao suy nghĩ bổ ích. "Con người không biết tự kiềm chế mình khác nào chiếc máy hỏng". Câu châm ngôn của các bạn ở trại "Công xã" do Macarencô tổ chức giờ đây trở thành phương châm hành động của cô. Cachia nghiệm thấy là khi trên vai mình mang trách nhiệm nặng nề, thì lúc nào cũng bắt buộc phải kiềm chế mọi tình cảm, những cơn bột phát, những ý thích của mình và trước khi làm hoặc nói một điều gì - phải đắn đo suy nghĩ. Không có cái "phanh" tốt thì rất dễ dàng bị rơi xuống vực thẳm. Bây giờ rất cần phải tự kiểm tra mình, để lúc nào mình cũng ở vị trí xứng đáng nhất. Ừ, thế còn các bạn? Thói quen biết tự kiềm chế mình chẳng bạn nào có cả, và các bạn

https://thuviensach.vn

thường hành động giống như trái tim các bạn mách. Thế thì trái tim là cái gì? Có thể tin tưởng ở nó được không?...

Để khỏi dứt dòng suy nghĩ, Cachia lấy bút chì ghi vào một tờ giấy: "Cần phải xác định rõ vấn đề. Thứ nhất là "người không phanh". Thí dụ: Nađia, Tamara, Clara". Sau đó, cô cô gõ đầu bút chì vào răng và tiếp tục suy nghĩ như là đang giải một bài toán.

"Thế chúng ta hiểu "trái tim" là cái gì? Trái tim - đó là tình cảm, nguyện vọng, cơn sốc nổi, tâm trạng. Đó là một cái gì đó có tính chất tự phát, vô ý thức, có khi còn ích kỷ, thiếu suy nghĩ nữa...

Nếu không có lý trí thì trái tim có thể luôn luôn "chơi khăm" chúng ta được. Vâng, chính nó đang "chơi khăm" đấy. Lý trí và trái tim thường hay mâu thuẫn với nhau và luôn luôn đấu tranh với nhau.

"Muốn đi xem phim quá!" - Trái tim đòi hỏi. "Nhưng mình còn phải làm bài đã chứ" - Lý trí nhắc nhở. "Không sao, còn kịp chán" - Trái tim rủ rê. Đúng... trái tim bao giờ cũng biết cách dụ dỗ, và nghe nó bao giờ cũng thú hơn.

Cachia muốn viết về vai trò phản diện của trái tim trong cách xử sự của con người, nhưng lại thôi. Cô có cảm giác các bạn đã là học sinh lớp mười rồi nên những thí dụ ngây ngô như vậy đối với các bạn không phù hợp nữa. "Thế còn lý trí là gì? Lý trí - đó là kiến thức, là sự hiểu biết, là những kỹ xảo"... Và bỗng nhiên Cachia hiểu rõ ràng rằng lý trí - đó chính là "cái phanh" mà các cô thường ít khi có được. Thế nghĩa là tất cả các bạn đều có "cái phanh" chỉ phải cái là ít dùng đến nó.

"Trái tim và lý trí, - cô viết - Sự mâu thuẫn cuộc đấu tranh nội bộ. Trái tim - đó là tôi. Lý trí - đó là chúng ta. Lý trí như là một cái phanh".

Bút chì bị gãy khi cô chấm. Cachia vứt nó ra giữa bàn, dang hai tay ra và uốn mình nói: "Ôi đến giờ đi ngủ rồi!". Nhưng ngay lúc đó cô lại bắt gặp mình đang hướng vào ý muốn của trái tim "Thầy Côństantin Xêmiônôvich nói là rất cần thiết phải biết nhìn trước sự việc, - Cachia tiếp tục ghi ra những suy nghĩ của mình - Vâng. Chính điều đó thật là quan trọng. Thế mình phải nhìn thấy trước cái gì nhỉ? Nhìn thấy trước là Larisa sẽ lại nhận điểm ba về môn sử ư? Điều đó nhìn thấy trước được cũng dễ thôi. Chắc là sẽ nhận điểm ba và không phải là một lần. Thế thì mình làm được điều gì? Hôm kia ở cuộc họp, các bạn đã làm Larisa phải khóc. Và không biết tại sao người tham gia hăng hái nhất lại chính là bạn thân của nó, Rita. Thật là một tình bạn kỳ lạ! Phê bình Larisa, nhưng còn chính Rita không bị điểm ba, chẳng qua chỉ vì cô giáo không hỏi bài nó thôi. Giữa họ có sự chồng chéo

https://thuviensach.vn

rất phức tạp về tâm lý. Để có thể nhìn thấy trước được một vấn đề gì, cần phải hiểu thấu mọi chi tiết đó... Mối quan hệ phức tạp thứ hai - giữa Clara và Valia. Trong cuộc họp hai đứa cãi nhau, và có thể là lần này khá lâu đấy. Thật là chẳng ra sao nữa, hoàn toàn không có sự kiềm chế nào và không biết tôn trọng nhau một tí nào. Lớp mình chẳng phải là một tập thể tốt và chắc gì sẽ có thể xây dựng được!" - Cachia đau khổ nghĩ vậy.

Trong những giây phút suy tư như vậy, những ý nghĩ không vui thường đến với cô. Cachia không thể than phiền rằng có người nào đó gây khó khăn cho công việc của mình. Ngược lại. Tất cả mọi người đều sẵn sàng ủng hộ em nhất là các thầy, cô giáo. Bây giờ hàng tuần ở lớp cô có hai giờ học thêm và ba lần giải đáp thắc mắc của các giáo viên. Rất nhiều bạn, trong số có cả Cachia, đã tổ chức một số bài học theo phương pháp tập thể. Thứ hai hàng tuần ra bản tin ngày càng sắc sảo và thú vị. Tamara rất say sưa với việc này. Không, Cachia không có quyền kêu ca gì cả nếu như có điều gì đó không như ý thì có nghĩa là chính cô không biết cách điều chỉnh, hướng dẫn thôi. Còn phần cô, dĩ nhiên là cô có cố gắng, đến nỗi gầy cả người đi... Nghe lời mẹ, Cachia vừa đi cân về và thấy mình bị gầy đi chín trăm ba mươi gam. Mà gầy đi thì cũng phải. Cứ mỗi một điểm ba mà các bạn nhận được cũng đủ làm Cachia lo lắng khổ sở như chính điểm ba của mình. Cứ mỗi ngày đợi đấy xem thử có bạn nào trong số những bạn "bướng bỉnh" lại cho ra tiết mục mới nào đó, hoặc xảy ra chuyện tương tự như chuyện với cô Natalia Nhicôlaiépna, mà sau đó em phải gầy đi đến hai trăm gam. Cachia không ngờ lớp mười lại nhanh chóng rơi vào trung tâm chú ý của toàn trường như vậy. Nhiều lớp noi gương lớp mười cũng lập bản "Lời hứa".

Theo đề nghị của Xvétlana, ngay ngày hôm sau học sinh lớp mười mang đến bao nhiêu là hoa. Đến cả Raia cũng mang đến hai chậu cảnh có lá li ti rất đẹp. Hoa quá nhiều, đến nỗi để không hết ở các bệ cửa sổ phải đem cho lớp bên cạnh. Và bây giờ thì toàn trường như bị cuốn vào cơn lốc. Không ai chịu thua cả. Ngày nào cũng có người mang hoa đến trường.

Bà hiệu trưởng Natalia Dakharốpna hôm qua vừa mới đến thăm lớp, bà khen lớp mười đã có sáng kiến đó. Hôm nay bà bí thư chi bộ Xôphia Bôrixốpna gọi Cachia lên báo cáo tình hình công việc của lớp. Thực ra thì bà bí thư quan tâm nhiều không phải về công tác của cô, mà xem thử Côństantin Xêmiônôvich đã làm gì ở lớp. Nhưng đằng nào chả thế. Cái nọ có tách rời cái kia đâu. Lại còn về cái chuyện Valia nữa chứ. Xôphia Bôrixốpna trách Cachia là thiếu nhạy cảm. Nhưng làm gì được với cái con "cá nhân chủ nghĩa" ương bướng này cơ chứ? Cachia không biết cô đã phải

https://thuviensach.vn

“gầy đi mấy trăm gam” vì cái con Valia này, chỉ biết là việc này đã kéo dài quá lâu rồi. Gần đây cô vô tình nghe được câu chuyện giữa Valia và thầy Côngstantin Xêmiônôvich.

- Valia, em cho tôi biết, tại sao em lại không muốn ký tên vào bản “Lời hứa” của lớp? - Thầy giáo hỏi.

- Em cần gì cái bản “Lời hứa” đó ạ. “Lời hứa” chỉ cần thiết cho những người học kém, chứ em thì không cần... Valia trả lời một cách vô tâm, không phải suy nghĩ gì.

- Em chắc chắn là như vậy ư?

- Vâng, chắc chắn ạ.

- Bêlôva, em hãy nhớ rằng, trong cuộc sống có khi là thế này... một người bướng bỉnh, sĩ diện đã có hành động không đúng, và nhẽ ra phải nhận ra lỗi của mình để sửa chữa, thì người đó lại bảo thủ. Lỗi thứ nhất lại kéo theo lỗi thứ hai, thứ ba và cuối cùng, người đó hoàn toàn nhầm lẫn... Em có hiểu tôi nói gì không?

- Dĩ nhiên rồi ạ... Có điều là thầy đã lo lắng một cách vô ích, thầy Côngstantin Xêmiônôvich ạ. Chính thầy đã chẳng nói với chúng em là chúng em đã lớn rồi và không còn cần đến người bảo mẫu nữa là gì ạ, - Valia hơi đỏ mặt trả lời thầy.

Đó là một sự hỗn láo được che đậy một cách vụng về và Cachia cảm thấy lộn tiết lắm, nhưng thầy Côngstantin Xêmiônôvich thì lại giả vờ không hiểu hành động láo xược đó của cô học sinh.

Và anh tán thành:

- Cô bảo mẫu thì rõ ràng là các em không cần đến thật, tất cả mọi người đều hiểu thế. Nhưng một lời góp ý chân thành thì cả những người lớn cũng cần, cả những người lớn hơn tuổi mười bảy nữa kia...

Câu trả lời của thầy giáo làm Cachia rất thích nhưng Valia thì dĩ nhiên là bỏ ngoài tai. Cachia nhớ lại lời phát biểu của Valia ở buổi thảo luận:

“ Cái con Valia này thật là kỳ quái. Chúng ta biết nó từ bao nhiêu năm rồi, thế mà vẫn không nhìn nó được kỹ”. “Tôi sẽ sống tùy theo ý thích của tôi”. “Như thế đâu có phải là hành động theo kiểu Xô Viết? Ai có thể phát biểu như thế? Chỉ có các tiểu thư khó tính được nuông chiều mới nói thế thôi”. ‘Tôi muốn thế!”. Ôi chà, cho tôi biết cô là tiểu thư nào vậy?

Cachia đã hai lần đến chơi nhà Valia và nhận thấy bạn sống trong gia đình như thế nào. Mẹ nó dạy môn địa lý ở trường học dành cho các em trai, còn bố nó làm ở phòng cứu hỏa của thành phố, ông nó trước kia là công nhân, bây giờ đã về hưu. “Không biết nó học ở đâu ra cái thái độ đó?” -

https://thuviensach.vn

Cachia tự hỏi và không thể trả lời được nữa. Tại sao trước kia em không bao giờ nghĩ đến điều đó... Cùng học với nhau mà vẫn không biết cặn kẽ về nhau. Ừ, các bạn gái thì bạn nào cũng thế? Bạn này thì tâm hồn rộng lớn hơn - bạn kia thì nhỏ hẹp hơn. Chỉ có khi nào kết nạp bạn nào đó vào Đoàn thì mới quan tâm xem: bạn ấy học hành ra sao, có tham gia công tác xã hội không, có thuộc điều lệ không, có đọc báo không... Và có lẽ, chỉ có vậy thôi. "Thế thì còn phải biết cái gì nữa cơ chứ? Họ thì có liên quan gì đến mình? Miễn là các bạn học tốt là được", - Cachia nghĩ thế, nhưng ngay lúc đó cô đã vứt bỏ khỏi đầu ý nghĩ đó. Nếu các bạn bầu cô làm bí thư chi đoàn, thì cô có trách nhiệm phải lãnh đạo và giúp đỡ những đoàn viên để họ tiến bộ. Bởi vì đoàn viên Cômxômôn là những đảng viên cộng sản tương lai. Và không phải chỉ có đoàn viên thôi. Cả Valia, Rita và Raia phải trở thành những công dân Xô Viết và họ sẽ cùng với tất cả mọi người xây dựng chủ nghĩa cộng sản. Trước kia khác, em không thấy mình có trách nhiệm đối với các bạn đó, và chỉ sau khi thầy Côństantin Xêmiônôvich trao cho em trách nhiệm giáo dục, Cachia mới hiểu là thầy đã làm đúng. Thầy cũng chẳng trao cho cô trách nhiệm gì mới mẻ. Cô là cán bộ đoàn, vấn đề giáo dục đoàn viên là một trong những nhiệm vụ cơ bản của cô...

Sau lưng cô cánh cửa cót két mở. Bố cô đã về, ông làm việc theo ca hai.

- Cachia, học đi con. Bố sẽ không làm phiền con đâu, - ông nói giọng trầm trầm khi thấy cô quay lại nhìn ông.

- Con đã làm xong hết bài rồi bố ạ.

Bác Mikhain Phômích - bố Cachia - là một người ít nói và ưa sự yên tĩnh. Người mà chưa quen ông mấy thường hay sợ nhưng câu trả lời cụt ngắn và những cử chỉ lạnh lùng của ông. Nhiều người cho rằng ông là người có tính khí khó chịu và ít ưa giao thiệp. Nhưng thực ra không phải thế. Ông không thích lăng xăng, không ưa chuyện phiếm, mọi sự băn khoăn lưỡng lự, không dứt khoát đều làm cho ông bực mình, nhưng ông không phải là người khô khan, độc ác hoặc hay cau có. Ông làm thợ rèn ở một nhà máy gang thép lớn. Ông là thợ rèn gia truyền đấy. Ông nội của Cachia mãi đến khi chết vẫn là thợ rèn.

- Bố ơi, hôm nay bố có vui không? - Cachia hỏi.

- Thế sao cơ? Con bị điểm hai à?

- Không ạ, con được điểm bốn môn lượng giác, nhưng không phải việc đó. Con muốn nói chuyện với bố.

- Con cứ nói.

- Nhà ta cần đặt máy điện thoại bố ạ.

https://thuviensach.vn

- Máy điện thoại. Để làm gì con? - Ông ngạc nhiên hỏi.

- Bố cũng cần, mẹ cũng cần, cả con cũng cần có máy điện thoại, bố ạ. Có máy điện thoại thật là thuận lợi mà lại không đắt.

- Thôi, con đừng có nghĩ những chuyện viển vông nữa.

Ông Mikhain Phomich cởi áo lao động treo lên mắc, cầm chiếc khăn mặt và ra khỏi phòng. Sự từ chối của bố không làm cho Cachia lo lắng. Cô biết rằng bố không tiếc tiền, nhưng bố cần phải hiểu được máy điện thoại không phải là đồ chơi, không phải là trò tiêu khiển của bọn nhà giàu, mà là một vật rất cần thiết và tiện lợi.

Cachia đã nghĩ được một kế hoạch thuyết phục bố rất chi tiết. Cô đã nói với bố về chuyện chiếc máy điện thoại và bây giờ thì dứt khoát là bố không quên rồi. Sau đó cô sẽ lựa chọn lúc thuận lợi, sẽ thuyết phục dần dần bố là máy điện thoại vô cùng cần thiết đối với cả nhà. Phải tìm cách gì đó đặc biệt lắm mới nói cho bố nghe được.

Suốt đời cô nhớ mãi một việc xảy ra và đóng vai trò quan trọng trong quan hệ sau này giữa hai bố con. Hồi đó cô mới lên chín. Hai bố con đang đi trên đường phố chính. Ở góc phố có bán kem Eskimo. Chắc là bố đã để ý thấy Cachia nhìn chiếc thùng màu xanh lơ có vẽ một chú gấu trắng một cách thèm thuồng như thế nào rồi.

- Con có muốn ăn kem không? - Bố đi chậm lại và hỏi.

Dĩ nhiên là em thích quá rồi. Có đứa trẻ nào mà lại không thích kem Eskimo? Nhưng một sự khiêm nhường giả dối, một cách không muốn tỏ rõ sự thèm muốn của mình đã làm Cachia phải cúi nhìn xuống đất.

- Con không biết ạ. - Em khẽ nói.

- Bố cũng không biết, - ông lẩm bẩm rồi hai bố con đi thẳng.

Trường hợp tưởng như không đáng kể trên đây đã để lại dấu ấn sâu sắc trong tính cách của cô gái mãi về sau này. Bây giờ thì Cachia đã hiểu là bố em ưa sự thẳng thắn và đã cố tình không mua kem cho em lúc đó.

Ngày lễ Mồng một tháng năm. Ở khắp các hè phố bán những quả bóng đủ màu, những lá cờ đỏ, những chiếc còi xinh, các loại hoa, những chiếc kẹo có hình những chú gà trống, các loại bánh ngọt và còn biết bao thứ hấp dẫn khác nữa. Khi đó bố cùng với mẹ và Cachia đi chơi, ông lấy tiền trong ví ra, cho con gái xem một tờ giấy bạc màu xanh và nói:

- Cachia! Này bố cho con ba rúp để tiêu. Con thích gì thì cứ mua. Nhưng hãy nhớ: tiêu hết ba rúp là hết đấy. Bố không có tiền nữa đâu. Con hiểu rồi chứ?

- Vâng ạ. Thế còn xi-nê nữa?

https://thuviensach.vn

- Cả xi-nê cũng trong số tiền đó. Tất cả, tất cả ở đấy đấy!

Tiền nằm trong túi bố, và Cachia biết chắc rằng em chỉ cần nói: "Bố ơi, mua cho con quả bóng màu xanh kia" - thì lập tức bố em mua cho ngay. Em sẽ có quả bóng nhưng đồng thời số tiền cũng sẽ bị ít đi. Và đừng hòng nói đến chuyện bố cho thêm tiền. Thế là Cachia bắt đầu nhẩm tính kế hoạch chi tiêu trong óc.

Thỉnh thoảng mẹ em định góp ý cho em nhưng bố chặn ngay:

- Đasa ạ, em đừng can thiệp vào. Cứ để con nó tự tính toán lấy... Bây giờ nó đã biết chữ. Việc cộng trừ ba trăm côpếch nó cũng đã thành thạo và nếu như có nhầm lẫn chăng thì cũng lỗi tại nó thôi.

Bà Đaria Xtêpanốpna, mẹ Cachia, đó là sự đối lập hoàn toàn đức tính bố cô. Là một phụ nữ niềm nở, hiền từ, hay nhường nhịn, sẵn lòng giúp đỡ mọi người, lúc nào bà cũng như sợ làm mọi người giận và bà luôn cố gắng cư xử hòa thuận với mọi người.

Cachia có cảm giác mẹ em sợ không chỉ bố em mà sợ tất cả những ai có lòng tin và thậm chí tự phụ nữa. Có lúc em bực thay cho mẹ nhưng đồng thời lại thấy thương bà. Cachia cố gắng củng cố cho bà có lòng tin, nhưng vô hiệu quả. Bà Đaria Xtêpanốpna sinh trưởng trong một gia đình cố nông. Sau cách mạng tháng Mười khoảng hai năm, Mikhain Phomich, lúc đó làm việc ở Pêtécbua đã nhiều năm, về quê chơi rồi cưới bà, và đưa bà về thành phố ở. Tuổi thơ đau khổ, cuộc đời làm thuê ở mướn của bà đã để lại dấu vết sâu sắc trong bà, cái thành phố đồ sộ, ồn ào và xa lạ này, hình như đã làm bà hoảng sợ suốt cả đời. Cachia ra đời quá muộn màng, mười năm sau khi bố mẹ cưới nhau. Hai người đã mất hết cả hy vọng có con. Bố em tất nhiên là muốn có đứa con trai, nhưng không hề vì vậy mà ông kém yêu con gái và lúc nào ông cũng cố gắng giáo dục em trở thành một con người có chí hướng, trung thực, thẳng thắn, chứ không phải là một tiểu thư nông cạn và rỗng tuếch.

- Cachia, con có định ăn tối không? - Bà mẹ nhìn vào phòng hỏi.

- Không mẹ ạ, con không muốn ăn cơm.

- Ra ngồi ăn cùng với bố cho vui con ạ... Kể cho bố nghe công việc ở trường. Bố vẫn thích nghe mà. Hôm nay không biết sao bố có vẻ không vui... và cứ im lặng, không nói năng gì.

Cachia hiểu ngay là bố đang nghĩ gì và cô quyết định thuyết phục bố.

- Thôi được. Con sẽ uống trà vậy. Khi có cả con lẫn bố, mẹ hỏi bố xem mấy giờ rồi nhé.

- Hỏi giờ làm gì cơ, Cachia?

https://thuviensach.vn

- Chỉ hỏi xem mấy giờ thôi. Mẹ cứ hỏi bây giờ mấy giờ rồi? Và mẹ bảo bố là đồng hồ của nhà sai.

- Nhưng để làm gì cơ chứ?

- Cần mà. Mẹ sẽ biết, để làm gì. Mẹ rót cho con một cốc trà, đặt lên bàn và hỏi, - Cachia giải thích cho mẹ và theo mẹ ra bếp chỗ bố đang ăn tối.

Tất cả mọi chuyện xảy ra giống như Cachia đã đoán trước. Khi mẹ rót trà cho cô và hỏi mấy giờ, Mikhain Phômích chậm rãi lôi trong túi ra chiếc đồng hồ quả quýt và nói:

- Mười hai giờ kém mười lăm phút.

- Không phải đâu. Đồng hồ bố chậm rồi bố ạ. Bây giờ chắc phải nhiều giờ hơn. - Cachia nói.

Bố em rất tự hào vì chiếc đồng hồ đó của mình, chiếc đồng hồ ông được ban giám đốc nhà máy tặng.

- Nếu có chậm chăng, cũng chỉ hai phút thôi...

- Dĩ nhiên là con không muốn tranh luận với bố, nhưng...

Cachia nói và giơ ngón tay trỏ ra. - Đấy, bố thấy không, trường hợp đầu tiên đấy. Giá như nhà ta có máy điện thoại, có phải bây giờ ta có thể kiểm tra ngay chiếc đồng hồ trứ danh này của bố chạy có đúng hay không.

Ông nhìn con gái. Đôi mắt em ánh lên sự tinh nghịch láu lỉnh, và em đang khó khăn lắm để giữ cho khỏi bật cười.

- Hóa ra là thế?

- Vâng, Con biết là bố nghĩ gì rồi... Nhưng bố đã nhầm bố ạ. Máy điện thoại được nghĩ ra không phải chỉ để làm chức năng liên lạc giữa các công xưởng...

- Tốt hơn là con đi ngủ đi, Cachia. Muộn rồi...

Và câu chuyện về chiếc máy điện thoại cũng kết thúc ở đây.

https://thuviensach.vn

CON GÁI VÀ MẸ

Anhia Alếchxêêva đã đáp ứng được những hy vọng lớn lao của cả lớp, em đã vượt lên ngang hàng với Xvétlana và là một trong những học sinh dẫn đầu lớp. Giênhia, Cachia và nhất là Tamara tin chắc là thế nào Anhia cũng vượt Valia. Nhưng đột nhiên xảy ra một chuyện không lường trước được. Vào một buổi sáng tháng mười mưa rả rích Anhia đến trường buồn bã, mặt tái nhợt hốc hác và ngay giờ hình học đầu tiên em đã bị điểm ba. Mà trước khi cho điểm cô Vaxilixa Antônốpna cũng đã phải đắn đo đấy. Tất cả mọi người đều hiểu điểm ba này đã là sự rộng lượng của cô giáo đối với người học sinh có hàng loạt điểm năm trước đây.

Đến giờ sử Anhia từ chối không trả lời viện lý do là ốm. Điều đó làm cho cả lớp phải lo sợ. Đến giờ nghỉ các bạn quây lấy Anhia, nhưng em lấy tay bịt hai tai lại, và mặc cho các bạn hỏi em không trả lời. Giênhia xua hết các bạn có tính tò mò đi, ngồi sát cạnh Anhia và kiên nhẫn chờ đợi cho đến lúc bạn bỏ tay ra.

- Anhia, có phải bạn ốm thật không - Giênhia hỏi bạn với vẻ đầy thông cảm.

- Không.

- Thế thì có việc gì xảy ra thế? - Giênhia vẫn tiếp tục dỗ dành bạn.

- Đã bảo là không có gì xảy ra cả mà lại! -Anhia bực tức nói, quay mặt đi phía khác. -Không thể học thuộc bài, chỉ có thế thôi.

Nhưng dứt khỏi Giênhia đâu có phải dễ dàng. Giênhia muốn biết đã có việc gì xảy ra với bạn, đâu phải vì trách nhiệm của lớp trưởng và là một trong những người "lãnh đạo" lớp. Bản chất của em là không thể thờ ơ khi có ai đó bị rơi vào hoàn cảnh khó khăn.

Và bây giờ đây em cảm thấy bạn đang có một niềm đau khổ lớn.

Em thân mật trách bạn:

- Không nhẽ bạn không tin mình à? Mình muốn giúp bạn mà, - Anhétxca, có gì xảy ra thế? Giấu mình làm gì...

- Đã bảo là không có gì xảy ra cả mà lại! Mình cãi nhau với mẹ mình hôm qua... chỉ có thế.

- Ôi! ôi... Dĩ nhiên đó là việc hoàn toàn riêng tư. Nhưng điều đó chả đáng ngại! Bạn đừng buồn nhé. Ừ thì cãi nhau, rồi lại làm lành! Chắc không lâu đâu. Mình tin là như vậy. Mẹ mình vẫn thỉnh thoảng mắng mình nhưng sau đó sống với nhau lại tốt hơn.

https://thuviensach.vn

Điểm ba về môn hình học của Anhia đã làm cho Cachia lo lắng nhất. Em không thể lường trước được những trường hợp như thế, nhưng Anhia kiên quyết từ chối, không chịu nói chuyện với bạn về vấn đề đó nữa.

- Ừ, ba điểm thì ba điểm... Cứ cho tôi điểm một cũng được. Để cho tôi yên thân!

- Bạn điên rồi à? Thế còn bản "Lời hứa" thì sao? Bạn là đoàn viên Cômxômôn. Bạn đã ký tên vào đó... Bọn mình đã đặt nhiều hy vọng vào bạn! Bạn xem, Valia nở mặt nở mày kìa...

- Mặc kệ nó, - Anhia thờ ơ trả lời.

Cachia hiểu là tiếp tục câu chuyện cũng chỉ vô ích nên em đã quyết định hành động theo cách khác.

- Nađia, Anhia có chuyện gì vậy? - Cachia khẽ hỏi.

- Làm sao mà mình biết được? - Nađia giận dỗi trả lời. - Nó có nói gì với mình đâu...

- Bạn đừng có mà giấu giếm! - Cachia bực mình nói - Mình hỏi bạn như một đoàn viên Cômxômôn, có việc gì thế?

- Đấy mình nói thật đấy, xin hứa là mình hoàn toàn không biết mà. Hình như ở nhà bạn ấy đang có điều gì đó không vui thì phải...

- Ở nhà với chả ở nhà... Rõ là không phải trên tàu điện rồi. Nhưng có chuyện gì ở nhà cơ chứ?

- Bạn có chặt tôi ra thành từng mẩu tôi cũng chỉ trả lời là không biết!

- Coi chừng đấy! Bạn chịu trách nhiệm về Anhia hơn bất cứ ai đấy. Bọn mình sẽ khảo bạn đấy. - Cachia dọa.

- Ô hay, sao lại thế?

- Bởi vì, bạn với Anhia là bạn thân. Đã là bạn thì phải chịu trách nhiệm về bạn của mình chứ, dĩ nhiên nếu đó là một người bạn thật sự. Bạn nhớ cho điều đó.

Cuối giờ nghỉ, Cachia sực nhớ ra và vội vàng đến phòng giáo viên. Rõ ràng em là cánh tay phải của thầy Vaxili Vaxiliêvích. Cachia rất yêu môn hóa học và quyết định sẽ suốt đời theo cái nghề đó.

Nhìn thấy người phụ tá của mình, thầy Vaxili Vaxiliêvích mỉm cười.

- Thầy Vaxili Vaxiliêvích ạ, em muốn - em nhìn quanh một lượt rồi khẽ đề nghị - hôm nay thầy đừng hỏi bài Anhia nhé. Hôm qua bạn ấy ốm và hình như không thuộc bài.

- Thế em ấy bị làm sao? - Người thầy lo lắng hỏi. - Em bảo em ấy về nhà nghỉ đi vậy.

- Không ạ. Bạn ấy... không sao ạ... nhiệt độ bình thường...

https://thuviensach.vn

- Được, tôi sẽ không hỏi!

Cachia thấy cần phải có biện pháp gì đó nữa và muốn xin ý kiến thầy Côngstantin Xêmiônôvich, nhưng trước tiên là hãy tìm hiểu xem có chuyện gì xảy ra với Anhia đã. Em chưa bao giờ thấy bạn trong trạng thái như thế này cả.

Trong giờ hóa học Anhia ngồi cùng bàn với Nađia. Câu chuyện vừa rồi với Cachia đã làm cho Nađia cảm thấy lo lắng, và em hy vọng rằng Anhia không giữ được nữa và sẽ kể cho em nghe nỗi đau khổ của mình trong giờ học hóa. Nhưng vô ích. Anhia ngồi im như tượng đá, không hề để ý gì đến bạn, và mắt đăm đăm nhìn vào một chỗ. Nađia cố bắt chuyện với bạn và rụt rè thì thầm.

- Anhétxca, bạn có bị mệt không đấy?

- Im đi! - Anhia nói rít qua kẽ răng.

Anhia Alếchxêêva đang ở trạng thái đau khổ và phức tạp vô cùng. Từ lâu em nhận thấy thời gian gần đây mẹ em thường để ý đến dung nhan hơn trước rất nhiều. Bà ít kêu mệt mỏi, lúc nào cũng vui vẻ và hiền hậu chưa từng thấy. Cũng có lúc sự thay đổi đó làm Anhia lo lắng, nhưng em đã yên tâm một cách nhanh chóng. Sự thay đổi đó theo chiều hướng tốt chứ không phải chiều hướng xấu.

Ông Mikhain Xécghêêvích làm việc ở cùng một nhà máy với mẹ Anhia, thậm chí cùng một phân xưởng. Lần đầu tiên khi ông đến thăm nhà, Anhia đã thấy có thiện cảm với ông. Ông kỹ sư đã làm Anhia mến bởi tính tình vui vẻ và vô tư của ông, bởi giọng nói đầy sức sống, bởi những quan điểm gay gắt và thẳng thắn của ông. Em rất hài lòng vì được vui với mẹ và ông trong những buổi chiều sau khi đi học về. Ông Mikhain Xécghêêvích bắt đầu dạy em chơi cờ.

- Ôi, chị nhìn mà xem, cái đứa bé hiểm độc này nó làm gì vậy? - Ông nói sau mỗi nước cờ cô gái vừa đi. - Có nghĩa là cô đang tìm cách đến gần con "tướng bà" của tôi đây. Có nghĩa là cô đang chuẩn bị thòng lọng đấy. Thế cờ hay thật... Phân tích! Cần phải phân tích! Phân tích sẽ cho ta biết điều gì? Nếu tôi đi con tốt thì cô sẽ cho con mã nhảy qua rồi sẽ chiếu tướng... rồi sao nữa? Ê ê... ê... Không đâu! Tiết mục đó của cô không ăn thua đâu Anhétxca ạ...

Trong quan hệ với ông Mikhain Xerghecvich, Anhia thấy vui vẻ thoải mái và em hoàn toàn không nghi ngờ gì ông. Em rất ngây thơ nên không bao giờ, dù chỉ trong giây lát thôi, lại có thể có ý nghĩ vô lễ như "sự bội bạc

https://thuviensach.vn

đối với bố". Ngoài ra em sống gắn bó với nhà trường và ít khi gần gũi người mẹ luôn bận bịu của mình.

Hôm qua, sau khi về nhà, Anhia thấy mẹ đang ngồi ăn cơm tối với ông Mikhain Xécghêêvích.

- Đây rồi, địch thủ của tôi đã xuất hiện ở chân trời kia rồi! - Ông kỹ sư vui vẻ nói. - Tôi đang nóng ruột chờ đây... Ta mở cuộc chiến đấu quyết liệt chứ?

- Nhất định rồi!

- Anhia, chẳng nhẽ con lại thích chơi cờ đến thế ư? - mẹ em hỏi.

- Dĩ nhiên là thích rồi.

Cô gái ăn qua loa, rồi mang bàn cờ ra và hai bác cháu bắt đầu chơi cờ. Trận đấu xảy ra đang lúc thú vị. Mikhain Xécghêêvích bị thua mất con "tốt" và bắt đầu suy nghĩ kỹ mỗi khi đi một nước cờ.

- Phải phân tích, phân tích... - Ông luôn miệng lặp đi lặp lại.

- À cái cô bé láu lỉnh này còn bày ra cái trò gì thế này - Và đột nhiên, ông quay lại nói với mẹ cô, - Này, em xem đây này, Ôlia, cô bé này đã âm mưu gì đây...

"Ôlia" thay vào tên gọi hằng ngày "Ônga Nhicôlaiépna" và ông chuyển sang gọi mẹ bằng "em" đã làm cho cô gái sửng sốt tưởng như chiếc đèn chùm bằng pha lê rơi xuống đầu em. Bị xúc động mạnh vì đã đoán ra quan hệ của ông kỹ sư và mẹ, em nhìn người cùng đánh cờ với mình một cách hốt hoảng và không nói lời nào, em đứng phắt dậy đi vào phòng mình. Em ngồi thật lâu, không nhúc nhích, không nhìn thấy gì và cũng không nghe thấy gì.

Đây, bố em mặc chiếc áo khoác của sĩ quan đang nhìn em từ bức ảnh chụp cuối cùng trong đời mà ông gửi về cho em trước khi chết khá lâu có đề: "Gửi con gái yêu quý của bố". Sau đó không bao lâu người ta báo tin về "Đồng chí đã hy sinh anh dũng như một anh hùng"...

Anhia yêu bố hết mức. Tất cả những gì tươi sáng nhất, quý giá nhất, dịu dàng nhất đều gắn liền với hình ảnh bố em. Em không thể quên được với cái chết của bố. Đến bây giờ trong trí tưởng tượng của em, bố vẫn sống, vẫn cười, vẫn bế em lên và cà râu vào tai em. Bố cũng gọi mẹ bằng "Ôlia" và "em". Khi sự xúc động đầu tiên đó lắng xuống, Anhia đi lại mấy lượt trong phòng, nhưng chợt nghe thấy tiếng nói ở cửa, em vội cởi quần áo ngoài và nằm xuống giường. Bài vở chưa làm tí nào cả. Lẽ nào em lại có thể nghĩ đến bài vở hay đến một điều gì đó khác ngoài việc nghĩ đến bố ra! Bố em hiện lên trước mắt em giống hệt như lần cuối cùng em nhìn thấy ở ga. Vẫn

https://thuviensach.vn

trong chiếc áo khoác kỷ niệm đó, với nụ cười như hối lỗi trên môi và đôi mắt buồn.

Sau khi Mikhain Xécghêêvích về, mẹ em vào phòng bật điện lên, dừng lại cạnh giường và dịu dàng hỏi:

- Anhia, con làm sao thế? Sao con lại không chơi tiếp.

- Mẹ ơi, mẹ muốn lấy chồng à? - Anhia nhổm dậy trên giường và hỏi mẹ một cách thẳng thắn và gay gắt. Đôi mắt em rực lửa căm hờn, giọng nói cương quyết.

- Sao thế con? - Bà Ônga Nhicôlaiépna ngượng nghịu hỏi. Về nguyên nhân việc con gái đùng đùng bỏ đi dĩ nhiên là bà đã đoán ra và đợi những câu hỏi con gái sẽ đặt ra, nhưng bà không ngờ con bé lại nói về việc đó với cái giọng như thế. - Ừ, thì cứ cho là như vậy, Bà không trả lời thẳng vào câu hỏi của con. - Thế con cho là mẹ đã già rồi ư?

- Mẹ phải biết rằng... điều đó sẽ không bao giờ có đâu?

- Tại sao thế?

- Tại vì đó là sự xúc phạm đến vong linh của bố? Con... con không thể chịu đựng được điều đó!

- Thế con có nghĩ đến những điều mình nói không?

- Hoặc ông ta, hoặc con! Mẹ phải nhớ lấy điều đó!

- Anhia, hãy gượm đã. Con không còn bé bỏng gì nữa, nên mẹ và con có thể nói chuyện với nhau như... như hai người phụ nữ. - Ônga Nhicôlaiépna nhẹ nhàng nói, bà ghé ngồi vào giường con. - Mẹ mừng vì con bắt đầu câu chuyện đó. Hôm nay mẹ và bác Mikhain Xécghêêvích vừa nói chuyện xong.

- Con không muốn nghe gì hết!...

- Anhia, nghe lời mẹ...

- Con đã nói hết với mẹ rồi đấy. Hoặc ông ta, hoặc con!

- Sao con lại nói điều dại dột vậy? Anhia con lớn rồi kia mà! Mẹ không ngờ... Sang năm con đã là sinh viên rồi đấy...

- Mẹ ạ, con chẳng nói điều gì dại dột đâu... mẹ hiểu cho...

Anhia cố nói cho có sức thuyết phục bằng một giọng lạc hẳn đi. Có cảm giác như em sắp òa lên khóc.

- Ừ được. Lúc khác ta sẽ nói chuyện với nhau nhé. Hôm nay nói chuyện với con khó quá.

- Mẹ hãy nhớ lấy, con đã báo trước cho mẹ biết rồi đấy. - Anhia nói như báo trước điều dữ và quay mặt vào tường em kéo chăn trùm kín tận đầu...

https://thuviensach.vn

Gần hết giờ học thầy Vaxili Vaxiliêvích đến gần bàn của Anhia Alếchxêêva và nói với em có vẻ thông cảm.

- Anhia hình như em không được khỏe lắm phải không? Em đi gặp bác sĩ đi.

- Không ạ, thưa thầy, em vẫn khỏe ạ.

- Trông em xanh lắm, và mắt em hôm nay không giống như mọi hôm... Đi đi em, đi đi...

Đành phải vâng lời thầy vậy. Em cầm lấy sách ra khỏi phòng và về lớp. Em đi đâu bây giờ? Về nhà ư? Không! Chỉ cần nghĩ đến chuyện gặp mẹ hoặc ông Mikhain Xécghêêvích là tim em như thắt lại và người em cứ run lên.

Trên bệ cửa sổ của lớp, những chậu hoa kê sát vào nhau. Ở góc lớp, gần bảng, trên một chiếc ghế đẩu, cây phi-cútx xòe rộng những chiếc lá to màu sẫm. Trên cửa sổ treo lủng lẳng hai chậu cây có tên gọi rất buồn cười - "Chuyện phiếm của đàn bà". Trên tường, ngoài chân dung của Usinxki ra, vừa mới treo thêm chân dung của Macarencô, Gôgôn, Sôlôkhốp và Pútxkin. Chiếc tủ bị đẩy vào sát góc tường, vì vậy mà căn phòng có cảm giác như rộng thêm ra. Bản "Lời hứa" và bảng tin "Chúng ta hãy học tập sao cho đẹp" nhắc Anhia nhớ đến điểm ba vừa rồi, nhưng em vẫn thờ ơ.

Bây giờ, đối với em, mọi việc trở nên vô nghĩa. Em đã quyết định là dứt khoát sẽ không nhân nhượng mẹ.

- Hoặc ông ta, hoặc con! - Anhia lặp lại. Hôm qua em thức trắng đêm, sáng nay nhịn đói đi học, để lại cho mẹ một mẩu giấy với mấy dòng chữ: "Sau giờ học con đến nhà Nađia học bài. Có thể con sẽ ngủ lại đằng ấy. Anhia".

Giờ tiếng Đức đã trôi qua một cách may mắn. Cô Marina Lêôpôndốpna đã hai lần liếc nhìn Anhia một cách ngờ vực và đến gần cuối giờ cô đến tận bàn đưa tay sờ trán cô gái xem có sốt không. Trán Anhia vẫn lạnh. Giờ học cuối cùng là giờ vẽ kỹ thuật.

Cô Mácpha Ignachiépna gọi Nhina Côsinxcaia lên bảng, ra bài cho em và cô giáo bắt đầu đi lại giữa hai dãy bàn. Thỉnh thoảng cô dừng chân, nhìn qua vai học trò và khi yên tâm là em vẽ đúng, cô lại tiếp tục đi.

Anhia cũng vẽ cùng với các bạn. Và lạ thay. Em vừa mới chấm bốn góc hình vuông đầu tiên nối thành các đường dài, tự nhiên ý nghĩ của em không rõ ràng những đường vẽ nhòe dần và hòa lẫn với trang vở và mặt bàn, như trước mắt em sương mù bỗng từ đâu bốc lên vậy. Đầu em nặng trịch khó chịu, tai ù lên. "Sao thế này nhỉ? Hay là mình ốm thật?" - Anhia nghĩ thế.

https://thuviensach.vn

Nhưng sau đó em hiểu ngay là đêm hôm trước vì không chợp mắt nên hôm nay nó đã cho biết thế nào là thức trắng đêm. Chỉ cần ngả lưng vào thành ghế, tựa đầu vào tường, nhắm mắt lại là lập tức em sẽ chìm đắm trong giấc ngủ say sưa rồi. Đấu tranh với sự buồn ngủ mỗi lúc một khó khăn hơn. Phải làm gì mới được. Chẳng nhẽ lại ngủ gật trong giờ học sao?

- Thưa cô, cho phép em ra ngoài một lúc ạ.

- Em cứ đi.

Anhia vào phòng rửa mặt, em rửa mặt bằng nước lạnh. Cơn buồn ngủ tiêu tan ngay, đầu óc trở nên sáng sủa. nhưng em không thể quay về lớp được. Anhia biết rõ rằng nếu em lại về lớp trong sự im lặng mà chỉ có tiếng kêu kín kít đều đều của phấn đang viết trên bảng và những bước đi của cô Mácpha Ignachiépna vang lên đều đặn thì lập tức cái ngủ sẽ quay lại và em sẽ phải khó nhọc lắm mới đấu tranh nổi.

Em chậm rãi xuống phòng gửi áo khoác. Ở đây bác Phênhétxca đang ngồi trên chiếc ghế dài kể chuyện gì đó cho một bác lao công khác nghe. Khi nhìn thấy Anhia, hai bác im bặt.

- Em làm sao thế, Anhia? - Bác Phênhétxca hỏi.

- Cháu quên chiếc khăn mùi xoa trong túi áo khoác. - Anhia trả lời và đi về phía có những mắc áo. Tìm được áo của mình, em sờ vào túi áo rồi quay ra.

Hội trường cửa bỏ ngỏ. Để tránh khỏi phải gặp ai, Anhia leo lên sân khấu, đến ngồi trên bệ cửa sổ cạnh chiếc lò sưởi hơi nước.

Tì trán vào cửa kính lạnh giá em nhìn mãi những giọt nước nối nhau rơi trước mắt và không hề nghĩ đến một điều gì. Đó là một tâm trạng kỳ lạ. Dần dần Anhia không còn cảm giác được cả thân thể mình nữa như là toàn thân em tan ra trong không khí vậy.

Hồi chuông vang lên đưa em ra khỏi trạng thái suy nghĩ mê man đó và em trở về lớp. Trên cầu thang Nađia gặp bạn.

- Bạn còn ở đây à? - Nađia ngạc nhiên hỏi - Thế mà bọn mình tưởng bạn đã về rồi? Cặp của bạn đây này. Mình thu dọn hết sách vở cho bạn rồi.

Khi đôi bạn ra đến phố, Nađia khoác tay Anhia.

- Anhétxca, đi về nhà mình nhé...

- Ừ thì về.

Trong số phận của đôi bạn có cái giống nhau và chính vì thế mà họ đã chơi thân với nhau mặc dù tính tình rất khác nhau.

Họ thường hay đến nhà nhau chơi và ở lại ngủ. Bà Ônga Nhicôlaiépna không can thiệp vào việc của con gái và không quan tâm lắm đến việc

https://thuviensach.vn

Anhia chơi thân với ai, thường lui tới đâu. Tuy vậy bà đối xử với Nađia rất tốt. Bà Marina Ivanốpna Êrôphêêva - mẹ của Nađia - là một người đàn bà đẫy đà, nhưng lại rất nhanh nhẹn và quán xuyến, bà cũng ủng hộ tình bạn đó của con gái. Bà cho Nađia là một cô gái nhu nhược và cả tin, nên không ai có thể tác động đến Nađia tốt bằng Anhia. Thỉnh thoảng bà vẫn đùa:

- Giá như đem hai đứa bay cho vào bột chua mà nhào cho kỹ rồi chia đôi ra, đem nướng... lúc đó sẽ có thứ bánh mì tuyệt vời.

Trước chiến tranh bà Maria Ivanốpna không làm việc ở đâu cả, chỉ làm việc gia đình. Sau khi chồng bà ra mặt trận, bà đi học một lớp ngắn hạn và hiện nay làm kế toán ở cơ quan mà trước kia chồng bà vẫn công tác.

Về đến nhà, Nađia vui vẻ hẳn lên.

- Bây giờ bọn mình sẽ ăn tha hồ ngon nhé. Bạn có ăn cơm không đấy? Hôm nay chúng ta có món canh bắp cải tươi. Thật không ngờ! Và còn món gì đó nữa... nhưng mình không biết là món gì...

Những cà mèn cơm canh được gói vào tờ báo và ủ vào đống gối nên bữa cơm vẫn còn nóng nguyên. Anhia ăn canh bắp cải tươi một cách ngon lành và nghe bạn nói chuyện phiếm. Còn Nađia, thì cố gắng bằng mọi cách làm cho bạn vui. Em đã đoán biết tâm trạng của bạn không phải do sức khỏe gây nên mà vì một lý do nào đó khác.

- Nađia, bạn nghĩ thế nào về việc... Không hiểu người ta lấy chồng làm gì nhỉ? - Đột nhiên Anhia hỏi bạn.

Câu hỏi đó làm cho Nađia bỗng sặc và ho lên. Ho xong, cô trố mắt nhìn bạn và hồi lâu mới có thể định tâm để trả lời.

- Bạn hỏi thật đấy chứ?

- Dĩ nhiên rồi.

- Lấy chồng để làm gì ư? - Nađia hỏi lại, - thì chắc là để sau này có gia đình, và nói chung là có chồng thì dễ sống hơn. Chồng sẽ làm ra tiền... Và sau nữa... thì, nếu thí dụ người ta yêu ai, thì lúc đó người ta lấy.

- Thế cái đó có nhất thiết không? - Anhia hỏi.

- Mình cũng không biết nữa. Theo mình thì không nhất thiết, thí dụ như mình đây, mình nhất định sẽ không lấy chồng đâu, Nađia ngượng đỏ cả mặt, thổ lộ tâm tư với bạn. - Mà bạn có biết không, cũng có khi thế này... Chồng bỏ, còn mình, mình muốn làm sao với một lũ con đó thì làm. Bạn có biết là bố của Xvétlana vẫn còn sống không? Ông ấy bỏ mấy anh em Xvétlana từ lâu rồi, bạn có tưởng tượng được không, bỏ ba đứa con cơ đấy?... Còn ông ta thì trốn đâu mất, cũng chẳng buồn gửi tiền nuôi con nữa. Bạn có biết mẹ Xvétlana cực nhọc vất vả đến mức nào không?

https://thuviensach.vn

Nađia ngừng khoảng một phút. Nhìn thấy Anhia không chú ý nghe cô mà nghĩ đâu đâu về chuyện riêng tư của mình, em vội nói theo kiểu khác.

- Dĩ nhiên, mình không tranh luận, gia đình đó là đơn vị tối thiểu của xã hội. Là tập thể đầu tiên. Như vậy nghĩa là nhà nước cần có gia đình. Bởi thế nên thể lệ về việc ly hôn ngày càng khó khăn. Đến lúc đó cứ thử mà ly dị xem!

Ăn xong Nađia lại gói cà mèn và ủ vào gối như cũ.

- Còn mình nghĩ rằng, nếu người phụ nữ đã yêu một người nào đó thì họ không có quyền bội bạc với người đó. - Cuối cùng thì Anhia cũng đã nói. - Chẳng lẽ đó lại là một tình yêu thật sự? Chắc là người phụ nữ lúc nào đó cũng đã hứa với người mình yêu như thế chứ gì?...

- Ai cơ?

- Người phụ nữ đó... Thế bạn có hiểu thế nào là lòng chung thủy không? - Anhia hỏi, đôi mắt cô rực sáng. - Lòng chung thủy. Đó là điều quan trọng nhất. Nếu mình thì thà mình chết còn hơn. Đó chẳng khác gì là phản bội tổ quốc cả!

Nađia ngạc nhiên nghe bạn nói. Em không hiểu biết những điều bạn nói, nhưng sự xúc động của bạn cũng truyền sang cho cô. Cô cũng đồng tình với bạn:

- Lòng chung thủy? Ừ, đúng, đó là điều quan trọng nhất. Mình là người rất chung thủy... Có đúng thế không Anhia?

Anhia đưa mắt nhìn bạn, và đôi mắt cô vụt tắt. Nó có hiểu gì đâu, cô gái nghĩ - "Thật chẳng khác nào một đứa trẻ".

Ngồi ở nhà khoảng nửa tiếng đồng hồ, hai người ra đường đi dạo. Đôi bạn đi dạo nhưng không nói chuyện gì. Anhia thì như đang tập trung suy nghĩ gì đó, và vì vậy Nađia cũng lặng thinh và còn như buồn bã nữa. Và chỉ có một lần khi em bắt gặp cô giáo Natalia Nhicôlaiépna khoác tay một sĩ quan không quân đi bên kia đường, em mới phấn chấn hẳn lên.

- Ôi các bạn ơi! Anhia, xem kìa! Cô Natalia Nhicôlaiépna chứ còn ai kia nữa?

- Thì đã sao nào?

- Cô đi với ai thế nhỉ?

- Với chồng cô chứ còn ai.

Cô Natalia Nhicôlaiépna nhìn thấy hai học sinh của mình, gật đầu chào. Sau đó không biết cô nói gì với người sĩ quan không quân mà người kia nhìn các em có vẻ tò mò.

Nađia nhận xét:

https://thuviensach.vn

- Thật cũng lạ nhỉ. Vợ là giáo viên, còn chồng là phi công!

- Có gì là lạ ở đây, -Anhia cũng không hiểu nữa, nhưng em cũng không muốn hỏi lại và tranh luận với bạn.

Bà Maria Ivanốpna về nhà khá muộn khi hai em đã làm xong bài vở. Anhia chỉ chờ xem cơn buồn ngủ lại sẽ đến với mình, nhưng không biết tại sao điều đó lại không xảy ra và đầu óc em vẫn minh mẫn. Vừa ăn cơm, bà Maria Ivanốpna vừa kể cho các cô gái nghe câu chuyện mà các em khó lòng hiểu được là bà đã kiểm tra sổ tài chính và tìm ra một lỗi rất quan trọng và nhờ đó mà đã cứu ông giám đốc khỏi bị tòa án truy tố. Theo ý bà thì kế toán - đó là mấu chốt, là động cơ của "tất cả mọi người và mọi việc". Sau bữa ăn bà bắt tay vào việc khâu vá, còn Nađia và Anhia thì dọn bàn ăn và rửa bát đĩa.

- Bác Maria Ivanốpna ạ, - bỗng Anhia hỏi. - Bác thử nói thật với cháu xem... bác có thể đi lấy chồng bây giờ không ạ?

- Bác à? Lấy chồng à?- Bà Maria Ivanốpna ngạc nhiên hỏi lại và bỗng nhiên bà cười rũ rượi đến nỗi các cô gái nhìn bà cười cũng phải cười theo. - Ôi, cháu đã làm bác buồn cười quá... Không, nhất định mai tôi phải kể cho các bác ở cơ quan nghe mới được, ôi cháu Anhétxca của bác... Nhất là nó lại hỏi tôi một cách nghiêm trang nữa chứ! Lấy chồng... Bác sắp cho con Nađia nhà bác đi lấy chồng thì có, chắc là cháu nhầm đấy thôi.

- Con không lấy chồng đâu, mẹ ạ. Mẹ không phải lo đến việc đó nữa, - Nađia giận dỗi.

- Ừ nhất định rồi! Tất cả các cô nói vậy đến một lúc nào đó thôi. Đồng hồ điểm mười giờ. Bà Maria Ivanốpna thu dọn đồ khâu và vỗ vào lưng Nađia nói:

- Thôi đến giờ rồi. Mẹ đi ngủ đây. Mai bảy giờ phải đi làm rồi. Anhia, cháu ở lại đây ngủ chứ?

- Cám ơn bác, thưa bác, vâng ạ.

Chỉ khi hai cô đã thay quần áo, nằm xuống giường Anhia mới kể tất cả những gì đã xẩy ra ở nhà mình, em đã nói chuyện với mẹ như thế nào và đã quyết định sẽ cắt đứt quan hệ với mẹ nếu mẹ làm trái lời mình nói.

Nađia cũng khóc một hồi lâu và thuyết phục dỗ dành, van nài bạn mãi, đến khi em nhận ra rằng những lời thì thầm nóng hổi của em và tiếng ngáy khá to của bà Maria Ivanốpna cũng không ngăn được cơn buồn ngủ của Anhia đã ngủ say.

https://thuviensach.vn

GẶP GỠ

Ngày hôm sau Côństantin Xêmiônôvich phải trực ở tầng trên, nên anh đến trường sớm hơn thường lệ. Nađia Êrôphêêva đã chờ sẵn anh ở ngay cửa ra vào. Rõ ràng là em đang có điều gì lo lắng.

Vì sốt ruột quá nên Nađia luôn đổi chân, tay mân mê chiếc khăn quàng và thỉnh thoảng lại đằng hắng như chuẩn bị nói ra điều gì.

Vừa thoáng thấy bóng thầy giáo, cô gái bổ nhào về phía thầy, nhưng dừng ngay ở cửa phòng cởi áo khoác ngoài của giáo viên.

- Thầy Côństantin Xêmiônôvich ạ, em đợi thầy mãi - em rất cần gặp thầy. Có một việc rất hệ trọng... - em nói vội vàng khi thầy vừa xuất hiện.

- Có việc gì thế hở, Nađia?

Đối với một số học sinh thầy gọi bằng tên[[36]] ngoài giờ học điều đó làm các em rất tự hào.

- Ở đây em nói điều đó không tiện lắm thầy ạ... Nađia nói.

Hai thầy trò vào thư viện. Bà trông thư viện đang làm gì đó, sau các tủ sách. Nghe tiếng cửa kẹt, bà nhìn ra nhưng thấy thầy giáo bà yên tâm và biến mất.

- Nào em nói đi, tôi nghe đây.

- Thưa thầy, em không biết trao đổi với ai, hỏi ý kiến ai xem em phải làm gì... Có một việc rất hệ trọng thầy ạ... Nhưng mà thầy đừng nói cho ai biết nhé... Đó thật là một điều không thể tưởng tượng được...

- Em bình tĩnh lại đi, Nađia. Em cứ bình tĩnh trình bày, ta sẽ cùng suy nghĩ xem nên giải quyết thế nào.

- Anhia nó định tự tử thầy ạ! Anhia Alếchxêêva... Em phải làm gì bây giờ? Làm như vậy chẳng giống đoàn viên Cômxômôn tí nào, phải không thầy?

- Sao lại tự tử? Có chuyện gì xảy ra thế em?

- Đầu đuôi thế này thầy ạ... Em sẽ kể hết cho thầy nghe nhé... Anhia có một người bố đã hy sinh ngoài mặt trận. Nó rất yêu bố nó. Đối với Anhia bố là tất cả trên thế gian này! Thầy không biết được nó yêu bố như thế nào đâu! Em không biết nói sao để thầy hiểu...

Vì hồi hộp quá Nađia có cảm giác là em không tìm ra được những từ cần thiết để diễn đạt ý mình, là thầy giáo sẽ không hiểu hết mức độ trầm trọng của việc này và sẽ không tin là như vậy.

- Thế có việc gì xảy ra với Anhia vậy em?

https://thuviensach.vn

Nađia tiếp tục kể:

- Thế mà bác Ônga Nhicôlaiépna - là mẹ của Anhia ấy, muốn đi lấy chồng. Anhia đã bảo với mẹ: "Hoặc ông ta, hoặc con". Thầy có tưởng tượng được không ạ? Và nếu bác Ônga Nhicôlaiépna không nghe Anhia thì nó sẽ tự tử... Em thề là như vậy. Thầy chưa biết tính nó đấy. Nó là một con bé rất biết giữ lời! Đã nói sao là làm vậy! Nó là đứa như thế đấy!...

- Vấn đề thật là phức tạp... - thầy giáo nói một cách trầm ngâm và thở dài. - Rất may là em đã nói với tôi. Thế Anhia bây giờ ở đâu?

- Nó đang ngồi trong lớp ạ. Hôm nay nó cũng trấn tĩnh được phần nào rồi. Hôm qua chúng em cứ tưởng là nó ốm chứ. Nó còn bị điểm ba về môn hình học cơ đấy, thầy có tưởng tượng được không ạ?

- Em ấy nói với mẹ bao giờ?

- Tối hôm kia ạ.

- Nađia, thế này em nhé. Bây giờ em đừng lo lắng gì và vào lớp đi. Sau giờ nghỉ, em tìm tôi ở tầng ba và chúng ta sẽ tiếp tục câu chuyện nhé. Điều chính là không nên quá lo lắng.

- Làm sao mà không lo lắng được, thưa thầy. Giá thầy biết được Anhia là người như thế nào...

- Tôi cũng biết chút ít về Anhia.

Hai thầy trò rời khỏi thư viện và lên tầng trên. Các em học sinh gái ở các lứa tuổi khác nhau đang nhảy tung tăng trên các bậc thang từng đôi một. Có em bím tóc, có em lại cắt tóc ngắn, có em thì xách cặp có em lại đeo ba lô sau lưng hoặc mang túi dết. Những em nhỏ đang vội nên nhảy hai bậc thang một. Các em lớn hơn chậm rãi đặt những bước chân chắc nịch lên các phiến đá đã bị hàng nghìn chiếc đế giầy chà mòn. Chiếc cầu thang rộng với hàng lan can đẹp như trải ra trước mắt, trường học dần dần náo động hẳn lên bởi giọng nói líu lô và những bước chân vội vã của các em.

Thầy Côństantin Xêmiônôvich đứng gần lan can của tầng ba - từ đó nhìn thấy rất rõ cả hành lang và cầu thang - chào lại các em.

Theo thói quen, tâm trí anh vẫn luôn nghĩ đến Anhia. Đó là một trường hợp rất khó, đòi hỏi phải có sự can thiệp trực tiếp của anh...

Bà Ônga Nhicôlaiépna về nhà với trạng thái vui vẻ, hạnh phúc mà suốt thời gian gần đây mọi người luôn luôn nhận thấy ở bà. Hạnh phúc thường đến một cách bất ngờ, ít ai đoán trước được. Sau khi chồng đã hy sinh, bà thề là sẽ suốt đời ở vậy và cảm ơn số phận đã cho mình một nghề để sinh sống. Trong công tác bà tìm thấy sự an ủi và thanh thản.

https://thuviensach.vn

Kế hoạch năm năm sau chiến tranh đòi hỏi biết bao sức lực và sự căng thẳng. Xưởng máy chuyển hướng sản xuất phục vụ cho thời bình và từ chối việc kinh doanh lấy lãi. Càng ngày nhịp độ lao động càng tăng. Năng suất lao động càng nâng cao. Công nhân chuyển sang phương pháp sản xuất hiện đại hơn nên thường xuyên đòi hỏi kỹ sư phải bồi dưỡng chuyên môn và nghiệp vụ cho họ. Ngoài ra phải không ngừng đấu tranh để nâng cao chất lượng sản phẩm. Tất cả những vấn đề đó đã thu hút toàn bộ tâm trí bà và bà đã hết lòng vì công việc.

Nhưng dù sao thì hạnh phúc riêng tư của bà cũng đã đến. Nó đến một cách kín đáo, xuất phát từ một tình bạn thật sự, từ những vấn đề hai người cùng quan tâm. Cùng với sự mê say hình như tuổi trẻ cũng quay lại với bà.

Có tiếng chuông gọi cửa. Con gái bà có chìa khóa riêng nên chắc đây lại là khách. Đành phải đứng dậy đi mở cửa vậy.

Trước mặt bà là một người đàn ông dong dỏng cao, mặc chiếc áo măng-tô màu xám, tay chống gậy.

- Tôi có thể gặp chị Ônga Nhicôlaiépna Alếchxêêva không ạ?

- Chính là tôi đây ạ.

- Tôi có thể nói chuyện với chị một lúc được không?

- Vâng, xin mời anh vào!

Côństantin Xêmiônôvich bước vào cửa và tự giới thiệu:

- Tôi là giáo viên chủ nhiệm của con gái chị đấy. Tên tôi là Côństantin Xêmiônôvich.

- Tôi rất vui mừng được gặp anh! - Ônga Nhicôlaiépna vui vẻ bắt tay anh. - Cháu Anhia kể về anh rất nhiều. Mời anh vào phòng.

Không cởi áo khoác, Côństantin Xêmiônôvich theo bà Ônga Nhicôlaiépna vào phòng.

- Mời anh ngồi. Lẽ nào cháu Anhia nó lại dại dột làm việc gì để anh phải đến gặp tôi?

- Chị bảo đây là phòng của Anhia à? - Côństantin Xêmiônôvich hỏi thay vào câu trả lời.

- Vâng, đây là phòng của cháu. Phòng tôi sau phòng này, phía bên cạnh.

- Điều kiện học tập của em như vậy là rất tốt...

- Xin lỗi anh... - Ônga Nhicôlaiépna chợt nhớ ra vội vàng nói.

- Tôi xuống bếp một tí, bếp đang cháy dưới đó...

Nước trong ấm đã sôi nhưng bà không pha cà phê mà vội tắt bếp rồi quay lên. Thầy giáo đứng cạnh bàn của Anhia và đang chăm chú nhìn tấm ảnh trên bàn.

https://thuviensach.vn

- Đấy là nhà tôi, bố cháu Anhia. Anh ấy đã hy sinh. Tấm ảnh cuối cùng trước khi chết, - bà giải thích.

Côństantin Xêmiônôvich đặt tấm ảnh vào chỗ cũ, không biết bắt đầu câu chuyện thế nào đây. Anh biết là Ônga Nhicôlaiépna đã tốt nghiệp đại học, là kỹ sư làm việc ở nhà máy, nhưng anh không ngờ trông bà còn trẻ và đẹp đến thế. Hơn nữa, câu chuyện mà anh sắp nói không được vui vẻ cho lắm, và anh rất tiếc là phải làm cho người đàn bà chắc là đang hạnh phúc kia sẽ phải đau khổ.

- Tôi muốn đến gặp chị để biết rõ một vài việc - anh ngập ngừng bắt đầu câu chuyện. - Con gái chị tính tình hơi độc đáo...

- Đúng thế! Tôi ngạc nhiên thật, không biết cháu nó giống ai? - Ônga Nhicôlaiépna nhanh nhẹn trả lời. - Chẳng giống tôi mà cũng chẳng giống bố cháu tí nào.

- Cũng có thể... Vấn đề là ở chỗ trong hai ngày gần đây Anhia học sút hẳn đi. Có thể chị biết rằng lớp của em đã hứa là sẽ kết thúc phổ thông một cách xuất sắc, và cần phải nói rằng con gái chị là một trong những em dẫn đầu...

Nghe những lời đó, Ônga Nhicôlaiépna liền chú ý ngay. Trong tâm trí bà lại hiện lên cuộc nói chuyện giữa hai mẹ con vào tối hôm kia về chuyện bà sắp đi lấy chồng. “Lẽ nào điều đó lại ảnh hưởng đến con bé nhiều thế ư?” - Bà nghĩ thế, nhưng gạt ngay ý nghĩ đó sang một bên.

- Chúng tôi là những giáo viên và nói chung là nhà trường, - anh tiếp tục nói một cách chậm rãi, chọn từng từ cần thiết - trong công tác của mình thường hay phụ thuộc vào gia đình học sinh. Thường phải tìm nguyên nhân ảnh hưởng đến kết quả học tập hoặc một tâm trạng đặc biệt nào đó của các em chính ở trong gia đình các em.

- Tôi hiểu anh, nhưng giải thích nguyên nhân vì sao Anhia trở nên lười nhác thì tôi chịu. Điều đó thật không giống nó một tí nào.

- Vâng. Tôi có cảm giác như em đang đau khổ vì một điều gì đó... thần kinh bị chấn động... Và chính vì vậy mà tôi đến chị để tìm hiểu xem vì sao...

Ônga Nhicôlaiépna đứng dậy và đến gần cửa sổ. Bà lặng lẽ nhìn cây phong lớn đơn độc mọc trong sân nhà. Bây giờ thì bà khẳng định là tâm trạng “thần kinh bị chấn động” của Anhia mà thầy giáo nhận xét đúng là do cuộc nói chuyện giữa hai mẹ con gây nên.

Không thể có một lý do nào khác. Chỉ tại vì bà không biết truyền lại cho con gái một phần rất nhỏ của tình cảm mà mình ấp ủ, không biết lựa lời nói

https://thuviensach.vn

cho con nghe những điều đã xảy ra. “ Thế nghĩa là thế nào? - Bà nghĩ - Lý nào Anhia không hiểu nổi những vấn đề bình thường như vậy trong cuộc sống? Hay con bé sợ có bố dượng? Sợ rồi đây mình sẽ không yêu nó nữa?”

Côństantin Xêmiônôvich kiên nhẫn chờ đợi. Anh nhìn thấy người mẹ đang lo lắng, đang lưỡng lự và ngượng ngùng, không muốn nói đến những việc có tính chất riêng tư như vậy.

- Chị Ônga Nhicôlaiépna, việc giáo dục đòi hỏi sự chân thành, cởi mở, - anh thận trọng nói, - nếu vì một lý do nào đó mà không tiện hoặc chị ngại nói ra việc đó thì chị cứ nói thẳng...

- Tôi hiểu, - bà tán thành và bước ra giữa phòng.- Được chúng ta sẽ nói chuyện cởi mở với nhau vậy. Tôi thấy anh cũng biết hết rồi.

- Tôi có biết, nhưng rất ít. Từ một người khác.

- Anh chưa nói chuyện với Anhia chứ?

- Chưa. Nói với em ấy bây giờ cũng vô ích, chị ạ.

- Không biết sao bây giờ mà con bé vẫn chưa về? - Ônga Nhicôlaiépna bỗng lo lắng. - Cả hôm qua cháu cùng không ngủ ở nhà...

- Bây giờ em đang ở nhà bạn.

- Có phải ở đằng cháu Nađia Erôphêêva không anh?

- Đúng thế.

Ônga Nhicôlaiépna đi đi lại lại trong phòng, luôn ngẩng đầu lên, tay sửa mái tóc. Bà cảm thấy khó chịu và khổ tâm khi phải nói với một người xa lạ về quan hệ giữa mình và con gái, về tình cảm của mình.

- Tôi nghĩ chắc là vì thế này... Con bé nó giận tôi đấy. Tối hôm kia, tôi và cháu giận nhau. Tôi cứ tưởng là cháu nó đã lớn rồi, đọc nhiều sách và... có ngờ đâu nó vẫn còn trẻ con quá. Nó cấm tôi không cho đi lấy chồng, anh ạ. Ai lại thế bao giờ cơ chứ?

Ônga Nhicôlaiépna chờ đợi và nghĩ rằng sau khi nghe chuyện đó thế nào người thầy giáo cũng mỉm cười một cách độ lượng nhưng anh vẫn nghiêm nghị như cũ.

- Chị Ônga Nhicôlaiépna ạ. - Anh cố gắng nói thật nhẹ nhàng. Tôi không định ám chỉ chị, nhưng nói chung các bà mẹ vì quá bận rộn thường không để ý đến lứa tuổi có nhiều biến đổi của các em và thế là họ rơi vào tình trạng hiểu sai con cái mình. Họ quen cho rằng chúng hãy còn nhỏ... và chính các em lại phải tự mình giải quyết lấy những vấn đề quá phức tạp của cuộc sống. Những bậc cha mẹ quên rằng, tuổi trẻ nhìn đời bằng con mắt khác với họ. Xin lỗi chị, có thể là tôi nói không được rõ lắm.

https://thuviensach.vn

- Không! Không! Tôi hiểu anh, anh Côngstantin Xécghêêvích ạ. - Chị vội vàng nói và gọi nhầm tên thầy giáo. Những vấn đề giáo dục thật là phức tạp... Tôi không hiểu tại sao Anhia lại có phản ứng gay gắt như vậy đối với việc... việc thay đổi trong gia đình chúng tôi. Có thể cháu nó ghen... sợ tôi không yêu nó...

- Thế em đã nói gì với chị? - Thầy giáo hỏi.

- Cháu bảo việc tôi đi lấy chồng làm xúc phạm đến vong linh của bố cháu. - Ônga Nhicôlaiépna thú nhận và đưa tay chỉ vào tấm ảnh trên bàn. - Nhưng tôi cho rằng đó chỉ là cái cớ. Thực ra ở đây có một nguyên nhân khác kia.

- Thế mà tôi chắc chắn đó chính là nguyên nhân. Và chỉ có nguyên nhân đó thôi - là bố em.

- Anh cho là thế à? - Bà hỏi với vẻ không tin và cảnh giác.

- Tôi tin chắc là như vậy!

- Nhưng đó là một điều thật kỳ lạ.

Thầy giáo cắt ngang lời bà:

- Kỳ lạ đối với chúng ta - những người đã có tuổi để suy xét. Chị đừng lo... Tôi sẽ không thuyết phục chị ở vậy nuôi con đâu... Ngược lại, tôi rất chân thành mong muốn chị có hạnh phúc, nhưng chị cũng nên bàn bạc với con gái chị thêm. Anhia là một cô gái có nghị lực và cương quyết...

- Anh nói đúng... Nhưng cháu nó có thể làm điều gì?

- Chị Ônga Nhicôlaiépna ạ, em ấy có nói với chị câu này: "Hoặc là ông ta, hoặc là con" không?

- Vâng, có. Đúng là như thế. Chính cháu nó tuyên bố như vậy đấy: "Hoặc là ông ấy, hoặc là con!" Sao anh lại biết điều đó?

- Từ một người khác chị ạ. - Thầy giáo nhắc lại. - Thế chị có nghĩ là sau câu nói đó có sự đe dọa nào không?

- Có lẽ là lúc đang bực tức thì cháu bỏ nhà đi. - Bà nói với nụ cười buồn bã - Thường trẻ con vẫn nghĩ là bỏ nhà ra đi để trừng phạt bố mẹ mà lại.

- Tôi lo rằng, con gái chị có thể làm một điều gì đáng sợ hơn thế...

Bà Ônga Nhicôlaiépna tái mặt đi. Sau đó trên mặt bà hiện lên những chấm đỏ, đôi mắt mở to.

- Anh ngụ ý điều gì vậy?

- Tôi muốn nói là em ấy có thể làm bất cứ điều gì chợt nảy ra trong đầu em, nhất là khi em đang ở tâm trạng bị kích động mạnh như vậy.

- Không, không... Nếu như vậy thì đáng sợ quá, không bao giờ tôi có thể tha thứ cho mình điều đó. Tôi chả cần niềm hạnh phúc nào cả... - bà vừa nói

https://thuviensach.vn

vừa bước nhanh trong phòng. - Anh làm tôi lo quá! Trời ơi!

- Tôi không muốn làm chị lo lắng thế đâu, chị Ônga Nhicôlaiépna ạ. Anhia đủ trí thông minh để không làm một điều gì quá dại dột đâu, nhưng tôi muốn làm cho chị hiểu rằng, cần phải tính đến cá tính của con gái chị và không thể không nghĩ đến tình cảm thiêng liêng của em đối với người bố đã hy sinh.

- Vâng... Nhất định là như vậy... Nhất định là như thế. - Bà nhắc đi nhắc lại thế và tiếp tục đi lại trong phòng. - Nhưng tôi cần phải làm gì bây giờ? Tôi hoàn toàn bất lực. Anh hãy góp ý cho tôi với, anh Côństantin Xêmiônôvich... Anh là nhà sư phạm, là thầy giáo. Anh hãy dạy bảo cả tôi nữa là phải xử sự như thế nào cho phải.

- Tôi có thể góp được ý kiến gì với chị? Tôi không được rõ quan hệ giữa chị và con gái chị ra sao... Điều đó rất phức tạp và cần thận trọng, chị ạ.

- Anh có uy tín đối với cháu. Nó tin anh.

- Nói chuyện với em thì tôi có thể làm được và cũng rất muốn làm điều đó, nhưng chị thử nghĩ xem, em ấy sẽ nghĩ gì về những lời nói đó của tôi. Tôi là người ngoài, người xa lạ...

- Không phải thế! Anh không phải là người ngoài và không phải là người xa lạ. Anh là thầy giáo.

- Chị Ônga Nhicôlaiépna này, chị nghe tôi nhé: "Thời gian là người chánh án công minh nhất, còn sự kiên nhẫn chịu đựng là người thầy tốt nhất". Có lẽ đó là điều duy nhất tôi có thể và có quyền khuyên chị.

- Vâng, vâng... Cần phải biết chờ đợi. Tôi rất cám ơn anh. Nghĩ lại thấy thật đáng sợ, nhỡ có điều gì xảy ra thì chết mất...

- Tôi phải về đây, - người thầy nói và đứng dậy.

Hai người bước ra khỏi phòng. Ônga Nhicôlaiépna bật điện sáng ở hành lang, với nụ cười ấm áp chị mở cửa cho thầy giáo, vẻ mặt như người có lỗi.

https://thuviensach.vn

QUYẾT ĐỊNH

Ba ngày trôi qua, Anhia không nói năng gì, mặt đăm chiêu, nhưng học tốt. Em sửa được điểm ba hình học, được điểm năm về sử. Thế là "bộ ba lãnh đạo" yên tâm. Các em học sinh lớp mười biết là Anhia có điều gì đó không vui nhưng không túm vào hỏi bạn. Ai mà chả có lúc có chuyện này chuyện khác! Nếu tự Anhia không hỏi ý kiến và không cần các bạn thông cảm, thì không nên tò mò hỏi lại.

Và chỉ có riêng Nađia Erêphêêva vẫn tiếp tục lo lắng cho bạn. Em là người duy nhất biết tấn bi kịch của bạn biết sự quyết định của Anhia và lo lắng chờ sự bất hạnh sẽ giáng xuống đầu. Điều đáng sợ nhất là Nađia phải lặng thinh. Giữ điều bí mật như vậy thật là nặng nề. Chỉ có Côństantin Xêmiônôvich, người duy nhất em tin tưởng kể cho nghe chuyện đó và nhờ vậy mà thấy thanh thản phần nào, nhưng thầy lúc nào cũng bận. Và mãi đến hôm sau khi nói chuyện với thầy, lúc đi ngang qua mặt em thầy nói khẽ: "Nađia, em đừng lo lắng nhé, tất cả rồi sẽ tốt đẹp". Chỉ có thế thôi! Thầy tưởng thế là đã làm em yên lòng.

Hàng ngày, sáng nào Nađia cũng sợ hãi đến đón bạn cùng đi học, thấy bạn vẫn sống, không bị làm sao cả thế là em dần dần yên tâm. Hầu hết thời gian trong ngày, đôi bạn ở bên nhau nhưng cứ hễ chia tay là em lại thấy bắt đầu lo lắng cho bạn. Lúc nào em cũng chập chờn thấy những điều đáng sợ xảy ra và em không sao yên lòng được.

Những ngày này Anhia tránh gặp mẹ và nếu như mẹ em ngỏ ý muốn nói chuyện với em, thì em giả vờ đang bận hoặc đang mệt.

Vào thứ bảy, sau giờ nghỉ, thầy Côństantin Xêmiônôvich tìm Anhia và dặn em nán lại sau giờ học một chút.

Khi tầng trên đã vắng tanh, ở tầng một và tầng hai những lớp học buổi chiều đã bắt đầu học, thầy Côństantin Xêmiônôvich vào lớp với chiếc cặp căng phồng sách vở. Anhia và Nađia đợi thầy ở đấy.

- Thưa thầy, em cũng ở lại có được không ạ? - Nađia xin phép thầy. - Em và Anhia muốn về cùng với nhau...

- Không sao, em ở lại cũng được, có điều là em chả có việc gì làm cả.

- Em ngồi đợi vậy ạ.

Thầy lấy ra mấy tờ giấy, có một tờ viết chi chít.

- Anhia, tôi muốn nhờ em chép hộ tôi bản kế hoạch công tác của tháng mười một. - thầy giáo nói. - Chữ em đẹp. Em chép cho tôi làm hai bản. Em giúp tôi tí nhé?

https://thuviensach.vn

- Vâng ạ.

Anhia ngồi vào bàn, lấy thước kẻ và bút ra và bắt đầu đọc bản kế hoạch. Em thích được thầy giao việc cho và phấn khởi khi thấy thầy Côństantin Xêmiônôvich không về mà cũng ngồi xuống gần cửa sổ làm việc.

- Thế nào, có đọc được hết không? - Nađia thì thầm hỏi bạn.

- Được, ngồi yên đấy. Lấy sách ra mà đọc vậy.

- Mình sẽ học bài hóa.

Trong lớp yên lặng một lúc. Nađia ngồi với quyển giáo khoa đang mở làm như đang học bài. Anhia kẻ ô tờ giấy và chép lại bản kế hoạch, còn thầy Côństantin Xêmiônôvich thì chấm luận của lớp tám. Bỗng nhiên anh nói, giọng trầm tư:

- Hôm nay là ngày đáng ghi nhớ của tôi... Sáu năm trước đây, cũng vào ngày này, lần đầu tiên tôi tham gia chiến đấu.

- Thưa thầy, có đáng sợ lắm không ạ? - Nađia hỏi.

- Sợ à?... Không phải từ đó em ạ. Trước khi ra trận trong lòng cảm thấy rất hồi hộp, trong khi chiến đấu tôi cũng không biết nữa. Không biết lúc đó tôi có cảm giác gì? - Thầy tự hỏi và cũng tự trả lời ngay. - Nhiều cảm xúc lắm, nhưng không có cảm giác sợ hãi, khi mà thần kinh bị tập trung cao độ thì thường không có chỗ dành cho sự sợ hãi nữa. Tôi cho rằng, sự sợ hãi thường có do tưởng tượng, chờ đợi... Lúc đó các em ở trong lòng thành phố Lêningrát này còn đáng sợ hơn nhiều.

- Ôi, không phải thế đâu thầy Côństantin Xêmiônôvich ạ! - Nađia nói một cách vô tư. - Chúng em ở đây đã quen rồi... Còn không để ý đến tiếng súng nổ là đằng khác!

- Bạn không để ý đến tiếng súng nổ ấy à?- Anhia hỏi bạn một cách giễu cợt.

- Chứ sao? Mình và mẹ mình tối còn không xuống hầm trú ẩn chứ. Mẹ em bảo, đằng nào cũng chẳng trốn thoát được. Muốn ra sao thì ra! Chỉ có lúc còi báo động rú lên thì... ối! Thật là kinh khủng! Mãi đến bây giờ em vẫn còn kinh hãi khi nghe còi rúc. Nó rú lên một cách khó chịu lắm, thầy Côństantin Xêmiônôvich ạ. Chắc thầy không tưởng tượng được đâu. Còn kinh hơn bất cứ một quả bom nào.

- Bố em cũng đã hy sinh ở chiến trường à? - Thầy giáo hỏi.

- Vâng ạ, - Nađia trả lời một cách buồn bã và thở dài. - Bố em hy sinh ngay trong những ngày đầu chiến tranh cơ, ở đội dân quân ạ.

- Bố em chiến đấu ở chiến trường nào? - Thầy giáo hỏi Anhia.

https://thuviensach.vn

- Ở chiến trường miền Trung. Bố em ở đơn vị kỹ sư dò mìn. Em nói có đúng không ạ?

- Đúng. Có đơn vị như thế.

Khoảng ba phút trôi qua im lặng. Tiếng ngòi bút của Anhia vẫn đều đều đưa trên giấy không ngừng. Thầy giáo phá tan sự yên lặng:

- Trong cuộc chiến tranh vừa qua, nhân dân đã chịu đựng biết bao nhiêu đau khổ và nếu như ký ức có thể ghi nhận tất cả sự đau khổ đó thì cuộc sống tưởng chừng như đã tắt. Mẹ mất con, con mất bố, vợ mất chồng, chồng mất vợ con, em mất anh... Các em thử tưởng tượng xem, giả sử đến bây giờ người ta vẫn nhớ nỗi đau khổ của mình một cách nhức nhối như những ngày đầu... Thí dụ như em đã mất bố. Hãy nhớ lại xem ngày đầu tiên em đã khổ như thế nào! Tôi hoàn toàn tin rằng em sẽ nhớ bố mãi cho đến chết, nhưng điều đó không cản trở em học tập, sung sướng, vui cười... vì trước mắt em là một tương lai rộng lớn. Cuộc sống đã dành lấy phần thắng, nó đã thắng nỗi đau buồn. Và không thể khác được, vì đây là quy luật mà không ai và không bao giờ có thể thay đổi được.

- Thưa thầy, thầy nói với em những điều đó làm gì thế ạ? - Anhia ngạc nhiên hỏi thầy.

- Bởi vì tôi biết em yêu người bố đã hy sinh của em đến mức nào...

- Vâng, em rất yêu bố em. - Cô gái nói và thở dài. - Thầy Côństantin Xêmiônôvich ạ, giá như thầy biết bố em là con người tuyệt diệu như thế nào! Thầy có thích đi săn và nói chung là có yêu thiên nhiên không ạ? - Bất thình lình cô gái hỏi.

- Thiên nhiên thì tôi yêu, còn đi săn thì không. Tôi chỉ thích câu cá thôi.

- Bố em cũng là một người thợ săn tồi, nhưng ông rất thích lang thang trong rừng, thầy ạ. Một hôm bố kể cho em nghe là bố đã đi trong rừng và hát thật to... và dĩ nhiên là đã đuổi chim bay đi hết.

Khi nói đến bố, Anhia phấn chấn hẳn lên. Hai má em ửng đỏ, mắt sáng long lanh và cả người em như vụt lớn.

- Có một lần bố em mang về hai con gà rừng. Bố em kể rất hấp dẫn, ông đã nhìn thấy chúng như thế nào, đã rón rén đến gần chúng... Và đúng lúc ấy mẹ em từ dưới bếp lên bảo: "Không biết sao trong những cánh rừng Xô Viết của chúng ta những con gà rừng này nó sống có văn hóa đến thế! Còn mua cả báo đọc cơ đấy" - "Sao lại thế?" - "Vì trong bụng chúng có những những mẩu giấy báo!" Hóa ra là bố em mua chúng ở cửa hiệu... thế là cả nhà được một mẻ cười, thầy Côństantin Xêmiônôvich ạ!

https://thuviensach.vn

Câu chuyện vừa kể đã làm cho mấy thầy trò trở nên vui vẻ và thân mật hơn.

- Thầy Côngstantin Xêmiônôvich ạ, còn ở nhà em cũng có chuyện, - Nađia vui vẻ góp chuyện, - thầy có biết không, cũng buồn cười lắm! Lúc đó em còn bé tí. Mẹ em kể lại cho em đấy. Em cũng không biết là việc xảy ra vào năm nào nữa. Người ta chở từ đâu về không biết rất nhiều dứa và bán ở các cửa hiệu, mà mẹ em thì chưa lần nào được nhìn thấy dứa. Bố em mua một quả dứa mang về nhà và vội đi họp. Lúc đó mẹ em không có ở nhà. Khi về mẹ em thấy quả dứa bèn đem trồng. Thầy có tưởng tượng được không, bà trồng vào một cái chậu cũ trước để trồng hoa, lấp đất lại và tưới nước hẳn hoi. Thế có buồn cười không?

- Buồn cười thật, - thầy giáo mỉm cười. Anhia không nghe câu chuyện đó em đã biết rồi. Em cau mày, nắn nót chép lại bản kế hoạch và đăm chiêu suy nghĩ về một điều gì đó, thỉnh thoảng ngước nhìn thầy giáo. Cuối cùng em quyết định:

- Thưa thầy, đã có lúc thầy bảo thầy vẫn đợi ở chúng em những câu hỏi... phải không ạ?

- Đúng thế. Đúng là tôi có bảo thế.

- Thế bây giờ em muốn hỏi thầy một việc... Người đàn bà cần phải làm gì sau khi người chồng yêu quý của mình đã chết? - Anhia hỏi thầy giáo với bản tính thẳng thắn của cô.

Đó là câu hỏi mà thầy đã chờ đợi từ lâu, dù nó có được đặt ra dưới hình thức nào đi nữa và chính vì nó mà hôm nay anh đã nán lại và gợi chuyện để các em nói. Nhưng anh giả vờ không hiểu câu hỏi.

- Tôi xin lỗi, tôi không hoàn toàn hiểu em? Người đàn bà cần phải làm gì...

- Sau khi người chồng yêu quý của mình đã chết? - Anhia nhắc lại - Cứ cho là đã hy sinh ở chiến trường chẳng hạn...

- Như bố em ấy à?

- Vâng... Thế người vợ cần phải làm gì ạ?

Côngstantin Xêmiônôvich nghĩ một lúc, nhìn các cô học sinh nói một cách nghiêm nghị:

- Tôi cho rằng, tốt nhất là bà ta cũng chết theo chồng.

- Thầy nói đùa ạ?

- Tôi đùa đấy, - thầy giáo mỉm cười nói. - Nhưng em hỏi tôi với một giọng mà tôi không thể tìm câu trả lời nào thích hợp hơn. Vẫn có những dân tộc người ta chôn sống người vợ cùng với chồng. Họ cho rằng người phụ nữ

https://thuviensach.vn

là một sở hữu thuộc về người chồng. Và sau khi người chồng đã chết thì người phụ nữ không còn có việc gì để làm nữa trên thế gian này.

Nađia tròn xoe hai mắt và nín thở. Cô hiểu được thầy giáo định nói gì, nhưng đùa như thế có thể xúc phạm đến Anhia.

- Thưa thầy, thế người đàn bà đó có thể đi lấy chồng nữa không ạ? - Anhia hỏi.

- Nếu bà ta đã quá già rồi thì cũng chả nên.

- Thầy Côństantin Xêmiônôvich, thầy cứ đùa mãi, mà em thì hỏi thật thầy đấy.

- Thì chính chúng ta vừa nói xong đấy thôi. Nếu người phụ nữ đó còn sống, còn khỏe mạnh mà không quá già nua - thì cuộc sống sẽ chiến thắng.

- Nhưng như thế có nghĩa là không tôn trọng vong linh của bố, tức là của người chồng bà!

- Sao lại thế? Người đàn bà đó vẫn có thể nâng niu những kỷ niệm êm đẹp về người chồng của mình suốt đời, nhưng nếu bà còn trẻ và bà yêu một người khác...

- Không... Em không đồng ý với thầy. Không thể yêu hai lần được!

- Tôi cho rằng, em nhầm lẫn đó! Bằng một tình yêu đầy nhựa sống chỉ có thể yêu một người còn sống mà thôi. Người đã chết không cần tình yêu đó. Hồi tôi nằm ở quân y viện và thấy mình khó lòng sống nổi, tôi đã viết cho vợ tôi một bức thư dặn rằng, nếu cô ấy ở lại một mình, không có tôi, thì hãy... Tôi dặn dò cô ấy nhiều điều lắm và cả việc cần phải lấy chồng nữa.

- Thế cô ấy nghĩ sao ạ? - Nađia vội hỏi.

- Cô ấy có đọc thư của tôi đâu. Tôi viết thư như viết một bản di chúc sợ nhỡ tôi không sống được, nên khi bệnh giảm bớt, tôi đã đốt bức thư đó.

Anhia nghe thầy giáo kể một cách chăm chú và căng thẳng... Thời gian còn lại em lặng thinh làm việc, nhưng nhìn nét mặt em, Côństantin Xêmiônôvich biết rằng, cuộc nói chuyện hôm nay không phải là vô ích.

Kết quả đúng như vậy. Sự quyết định đã tự nó đến và Anhia tức quá là sao em lại không nghĩ ra điều đó trước kia. Chép xong, em chia tay với thầy giáo, cùng Nađia xuống dưới nhà mặc áo khoác.

- Bạn đến nhà mình nhé. Bạn giúp mình một tay, - cô vừa mặc áo vừa nói với bạn.

- Làm gì cơ?

Vừa ra khỏi trường Anhia liền nói lên suy nghĩ của mình với bạn:

- Mình không hoàn toàn tán thành với thầy Côństantin Xêmiônôvich. Bạn biết mình nghĩ gì không? Bố mình - đấy là bố của mình. Mình phải yêu bố,

https://thuviensach.vn

dù ông có là người như thế nào đi nữa. Điều đó là như vậy? Thế ông là gì đối với bà ấy? Chẳng là gì cả! Là một người ngoài. Họ làm quen với nhau, khi bà ấy đã tốt nghiệp trường phổ thông. Còn trước đó? Thậm chí họ còn không biết nhau nữa cơ. Rồi họ đã đăng ký kết hôn? Thế rồi sao nữa? Họ cũng có thể ly hôn và lại là những người xa lạ. Và cuối cùng, có thể họ không bao giờ gặp nhau trong đời nữa và thậm chí không biết tí gì về nhau cả...

Nađia hiểu một cách lơ mơ những điều Anhia nói. Em hiểu từ "bà ấy", Anhia dùng để ám chỉ bà Ônga Nhicôlaiépna, nhưng tại sao bà ấy lại trở thành người xa lạ đối với chồng bà thì Nađia không hiểu hết.

Anhia lại tiếp tục:

- Cứ cho là như thế! - Bà ấy định ly dị với bố và lấy người khác. Kệ bà ấy! Mình không có quyền ra lệnh, nếu bà ấy không thấy quý trọng vong linh của bố. Nhưng đối với mình thì bố bao giờ cũng vẫn là bố. Mình chỉ có một người bố thôi, người yêu quý nhất... Bạn có hiểu không, Nađia? Mình không biết giảng cho bạn hiểu được! - Em bực mình nói khi nhìn thấy đôi mắt tròn xoe của bạn. - Thôi, thí dụ như ông nào đi đằng kia kìa. Bên kia đường ấy thấy chưa? Người có râu ấy. Đối với bạn, ông ấy là gì? Chả là gì cả! Bạn đi với ông ta đến phòng đăng ký kết hôn và đăng ký thế là ông ấy thành chồng bạn. Hiểu không? Lại không hiểu gì à? Thôi thế thì im đi cho được việc.

Về đến nhà Anhia cùng bạn bắt tay vào việc. Trong phòng mẹ em có nhiều đồ đạc của bố. Trước tiên là Anhia mở tủ lấy một bộ com-lê của bố mang sang phòng em và treo vào tủ. Em chọn lấy những quần áo lót, những đồ đạc của bố, đến cả những chiếc mùi xoa mang về phòng mình. Sau đó thì chọn sách. Nađia giúp đỡ bạn một cách chân thành. Bây giờ em mới hiểu là Anhia cho rằng chỉ có nó là người thừa kế duy nhất của bố nó. Và muốn tách khỏi bác Ônga Nhicôlaiépna.

Khi mọi vật đã được xem xét kỹ và chuyển sang phòng mình, Anhia để ý đến bức tranh to trong một chiếc khung mạ vàng treo trên giường mẹ.

- Hồi còn sống bố rất thích bức tranh này. Nađia ơi, bạn giúp một tay nào.

Hai cô leo lên giường và khó khăn lắm mới hạ được bức tranh xuống.

- Bây giờ thì hết rồi đấy, - Anhia thở dài nhẹ nhõm.

Đi làm về, bà Ônga Nhicôlaiépna nhìn thấy sự lộn xộn trong phòng, bà sợ quá. Bà nghĩ ngay là có kẻ trộm. Nhưng khi nghe thấy tiếng nói chuyện của hai cô gái ở phòng bên, bà vội chạy sang.

https://thuviensach.vn

Trong phòng con gái cũng bừa bãi như vậy, đồ đạc chuyển từ phòng bà sang vứt ngổn ngang. Hai cô gái đang đứng trên ghế treo bức tranh.

- Anhia, thế nghĩa là thế nào?

Cô con gái đặt bức tranh xuống một cách chậm rãi, nhảy xuống ghế phủi bụi ở người và trịnh trọng nói:

- Mẹ ơi, sang đây con bảo.

Hai mẹ con sang phòng Ônga Nhicôlaiépna.

- Mẹ ạ! - Anhia lạnh lùng nói - Nếu đối với mẹ vong linh của bố không đáng quý, thì mẹ có thể tự do. Mẹ muốn lấy chồng hoặc làm gì thì tùy mẹ. Nhưng con không cho phép một người ngoài nào động chạm đến đồ đạc của bố con. Chỉ có thế thôi.

Bây giờ bà Ônga Nhicôlaiépna mới hiểu lý do tại sao, bà cảm thấy mệt mỏi quá chừng và ngồi phịch xuống ghế. Bà nhìn con gái hồi lâu với một nụ cười buồn bã trên môi, tựa hồ như đã từ lâu bà không thấy con vậy.

- Anhia! Ôi sao con tôi còn bé dại thế này? - Bà trách yêu con gái.

- Mẹ ơi! Con sẽ không cãi mẹ nữa, - Anhia trả lời. - Mẹ có thể cho con là ngu ngốc, nhưng con đã nghĩ kỹ rồi và đã quyết định.

- Nào mẹ có phản đối gì con đâu... Mẹ rất sung sướng thấy con yêu bố con. Và bố con rất xứng đáng được con yêu như vậy...

- Cứ cho là con ngu ngốc đi nữa theo ý mẹ. - Anhia cắt ngang lời bà Ônga Nhicôlaiépna, - nhưng con nghĩ thế... Người đàn bà có thể có người chồng thứ hai, hoặc thậm chí cả thứ ba nữa, chứ con chỉ có một người bố thôi, không thể có người bố thứ hai được!

- Mẹ hiểu con, Anhia ạ. Nhưng người mẹ thứ hai con cũng không thể có cơ mà.

- Vâng! Dĩ nhiên là thế!

- Tốt lắm! - Ônga Nhicôlaiépna nói một cách vui vẻ. - Thế là mẹ con mình đã thỏa thuận với nhau rồi nhé. Thấy chưa, tình hình không đến nỗi bế tắc như lúc đầu nữa. Chỉ cần suy nghĩ một tí và không nên nóng vội. Mikhain Xécghêêvích đối với con rất tốt nhưng bác ấy có định làm bố con đâu. Con đã mười bảy tuổi còn gì. Bác chỉ muốn trở thành bạn con thôi...

- Mẹ ạ! Bác Mikhain Xécghêêvích thì dính dáng gì đến đây! - Anhia ngắt lời mẹ. - Con không có ý định nói chuyện này với bác ấy. Bác ấy đối với con chẳng là gì cả! Chỉ là một người quen. Nếu mẹ có lấy bác ấy đi nữa thì bác ấy cũng không có quyền...

- Thì dĩ nhiên rồi... Nhưng mẹ thấy con vẫn đối tốt với bác ấy đấy chứ, hai bác cháu còn đánh cờ vui vẻ với nhau kia mà...

https://thuviensach.vn

- Mẹ! Sao lại có thể nói chuyện đánh cờ ở đây được! - Anhia bàng hoàng nói và em nhún vai, ra khỏi phòng.

https://thuviensach.vn

TRONG BUỔI DẠ HỘI

Những ngày trọng thể kỷ niệm Cách mạng tháng Mười đã đến. Thường thường các em học sinh lớp mười không muốn đến dự dạ hội tổ chức ở trường. Họ cho rằng mình đã lớn "chỉ thiếu có năm phút nữa là sinh viên rồi". Nhưng năm nay không thể ngồi nhà được, không biết tại sao cả lớp thích cùng nhau đến dự dạ hội. Cả lớp hăng hái chuẩn bị đón ngày lễ. Vừa rồi toàn thành có tổ chức kiểm tra học kỳ một và các em cảm thấy mình đã làm bài tốt.

Những tấm băng đỏ lấp lánh khẩu hiệu. Một tờ báo tường kỷ niệm ngày lễ, dài khoảng hai mét với tiêu đề đỏ chói được dán ở hành lang. Sàn được đánh bóng lộn.

Các em học sinh lớp mười đã lo xa nên mượn được chìa khóa lớp và đa số các em để áo khoác ngoài tại lớp kẻo sau buổi dạ hội phải chen lấn lấy áo.

Giênhia đã đợi sẵn thầy Côństantin Xêmiônôvich, em vội chạy đến và chắn đường thầy.

- Vào lớp ta đi thầy Côństantin Xêmiônôvich ạ, - em mời thầy.

Trong lớp đang nhộn nhịp. Một số bạn vây quanh Cachia Ivanôva và cười khanh khách. Thầy Côństantin Xêmiônôvich được nhiều bàn tay giúp đỡ, đã cởi áo măng-tô và ngồi xuống sau bàn.

Các học sinh của anh hôm nay mặc những chiếc áo đẹp, chải đầu kiểu khác, một số em còn bôi cả nước hoa nữa.

- Các bạn ơi! "Các nhà lãnh đạo" của chúng ta chắc sẽ không bẻ gót giầy của mình chứ? - Larisa kêu tướng lên bước vào lớp, nhưng chợt nhận thấy thầy giáo, em ngượng quá, im bặt.

- Không bẻ đâu, Larisa ạ, - thầy giáo đùa vậy làm cho em yên tâm.

Larisa Chikhônôva có tính tình hơi kỳ quặc. Cô không hiểu những lời nói đùa và mọi cái đều cứ tưởng thật. Có thể phỉnh em bất cứ điều gì em cũng tin. Vốn tính hiền lành và rộng rãi em sẵn sàng tha thứ tất cả, và nếu như có giận các bạn vì các bạn trêu mình thì em cũng lại quên ngay. Em dễ bị khách quan tác động và sẵn sàng là một miếng đất sét dễ nặn trong tay bất cứ một người bạn gái mới nào. Đồng thời cũng có thể đợi ở cô bất cứ một trò "ảo thuật" nào, như các em vẫn thường nói với nhau.

Cửa mở rộng và Nađia chạy vụt vào lớp.

- Ôi! Các bạn ơi! - Em phấn khởi nói - Ra mà xem nhanh lên. Xvétlana dẫn đến mấy chàng thủy thủ bảnh lắm! Các bạn không thể tưởng tượng

https://thuviensach.vn

được đâu.

Chợt nhận thấy thầy giáo ngồi giữa đám bạn gái, em há hốc mồm và mặt đỏ lừng. Cả lớp cười ầm lên.

- Tôi sẽ không làm phiền các em nữa, - thầy Côństantin Xêmiônôvich nói và đứng dậy.

- Thầy không làm phiền chúng em đâu ạ, - Cachia cố giữ thầy lại.

- Không không... Các em còn có những bí mật của các em nữa chứ... và cả công việc nữa. Hôm nay là một ngày đặc biệt thế này cơ mà.

Anh bước ra hành lang. Các em học sinh lớp mười vây quanh lấy anh.

Xvétlana, Igor và Aliôsa cởi xong áo khoác ngoài và gửi lại ở phòng giữ quần áo, đang bước lên cầu thang.

- Chúng ta rơi vào một vườn trẻ rồi. - Igor lẩm bẩm qua kẽ răng, - Xvétlana, chiến hạm nào đang chuyển động kia vậy?

- Đó là cô giáo toán của bọn em. Cô ấy trực buổi dạ hội hôm nay đấy, - Xvétlana giải thích và chào cô giáo.

- Nhưng có điều em đừng giới thiệu bọn anh với ai cả đấy nhé - anh cô báo trước. - Chúng ta sẽ đứng riêng rẽ nhé. Thế còn cái cột điện nào đứng trong bụi kia?

- Anh ngốc lắm? Đó là thầy giáo chủ nhiệm của bọn em đấy, - Xvétlana cáu kỉnh giật áo anh.

- À hóa ra đó là... thầy chủ nhiệm. Xin lỗi! Mấy anh em vừa đi dạo dọc hành lang vừa chuyện trò vui vẻ. Xvétlana đi giữa. Các cô gái đưa mắt nhìn các anh thủy thủ bảnh chọe và khúc khích cười với nhau.

- Thế còn tàu chở mìn nào đây nữa? - Igor tiếp tục nói khích một cách thiếu lễ độ.

- Đâu?

- Đấy đang giáp mặt người mà cô sùng bái nhất đấy.

- Đó là bà Vácvara Chimôphêépna - trưởng phòng giáo vụ.

- Thế thì anh nhầm. Đó là người luôn gọi - "Mời em đến phòng giáo vụ - Ta sẽ nói chuyện!" chứ gì? Hiểu rồi.

Bỗng Igor nắm lấy cánh tay em gái và tự nhiên đứng sững lại.

- Xveta! Ai đứng kia? Thẳng trước mặt ấy.

Liđa đứng ngay ở cửa lớp.

- Cô ấy là ai thế? Em có biết cô ta không?

- Em và nó cùng học với nhau mà... Đó là Liđa Vécxinhina.

- Em nói gì? Thật đấy chứ? Thế thì anh chết rồi, Xveta ơi. Đó chính là cô ta! Có nhớ không, có lần anh đã nói đến "bóng dáng huyền diệu" biến mất

https://thuviensach.vn

trong xe ô tô đó không? - Igor nói một cách vội vã.

Họ chậm rãi đến gần chỗ cô gái đứng. Liđa thản nhiên đưa mắt nhìn hai chàng thủy thủ một cách thờ ơ và biến vào lớp.

- Xveta, em giới thiệu anh với cô ấy nhé?

- Anh chả bảo là không muốn làm quen với ai cả là gì?

- Anh nghĩ lại rồi. Nghĩ lại ngay tức khắc. Cô ấy có biết khiêu vũ không?

- Có. Hai anh đi dạo với nhau nhé! - Xvétlana tươi cười bảo hai chàng thủy thủ và theo sau Liđa vào lớp.

Trong lớp có Cachia, Liđa và Tanhia.

- Xveta, ai đi với bạn đó? - Tanhia hỏi.

- Đó là anh mình, - Xvétlana trả lời và đến cạnh Liđa. - Bạn đến một mình à?

- Một mình.

- Ra đi dạo cùng với bọn mình đi. Anh mình nhìn thấy bạn ở đâu đấy và đề nghị mình giới thiệu.

- Ai lại thế, chả tiện. Anh bạn là người cao hơn à?

- Ừ.

- Thế còn người thấp hơn là ai?

- Bạn của anh ấy.

Tiếng nhạc ở máy quay đĩa bỗng vang lên.

Côństantin Xêmiônôvich cùng với nhóm các học sinh đứng gần lan can ở cầu thang và theo dõi khách đến dự lễ. Có một chàng học sinh trường sĩ quan Xuvôrốp nghe thấy tiếng nhạc nhảy hai bậc thang một, suýt nữa đâm bổ vào hai cô học sinh. Còn đây Giênhia đang đi lên cùng với một người đàn ông đứng tuổi, hình như là bố dượng cô thì phải.

"Còn thiếu một cái gì nữa nhỉ? - Thầy giáo suy nghĩ. - Thiếu sự tưởng tượng. Buổi dạ hội phải bắt đầu ngay từ cổng ra vào, ở ngay từ phòng gửi áo khoác ngoài..."

Cửa vào hội trường vừa mở và tất cả đều ào vào trong.

- Thầy Côństantin Xêmiônôvich ạ. Chúng em sẽ chiếm chỗ ngồi cùng với nhau. Thầy tìm chúng em nhé. - Nhina dặn thầy thế và cả lũ học trò của anh nhập vào dòng người.

Anh còn chưa kịp đi thì hai thanh niên đã đến cạnh anh. Một cậu không cao lắm có mớ tóc xoăn xù lên trước trán và đôi mắt sinh động như giễu cợt.

- Chào thầy Côństantin Xêmiônôvich ạ, - cậu nói to và dõng dạc.

https://thuviensach.vn

Thầy giáo đoán đó là hai học sinh ở trường bên mà các cô học sinh của anh đã quen từ lâu. Anh thân ái bắt tay họ.

- Lêva Nhikitin. - cậu thứ nhất tự giới thiệu. Cậu thứ hai cao hơn, vóc người tầm thước, tóc cắt ngắn với vẻ mặt trẻ con và đôi mắt xanh. Trông dáng đi, cử động của cậu có thể đoán cậu là nhà thể thao.

- Prônin Mikhain, - cậu tự giới thiệu.

- Chúng em đã làm cho máy quay đĩa chạy được rồi, bây giờ thì tốt rồi. - Lêva thông báo với thầy và tò mò nhìn người thầy mà cậu đã được nhiều lần nghe các cô bạn gái kể. - Các bạn cho chúng em xem bản "Lời hứa" và bảng tin. Cũng tốt đấy. Thầy nghĩ ra thế mà hay đấy. Ở trường chúng em chẳng hiểu sao không có ai trong số các thầy cô nghĩ ra điều gì tương tự như vậy cả.

- Các em ủng hộ à? Nhưng tôi phải nói cho em biết, Lêva ạ, là không phải tôi nghĩ ra mà là các bạn học sinh nghĩ ra đấy.

- Các bạn nữ? - Câu hỏi với sự ngạc nhiên giả tạo.

- Thế tại sao trước đây khi thầy chưa về, các bạn ấy lại không nghĩ được ra?

- Bởi vì khi đó chưa cần.

Côństantin Xêmiônôvich cảm thấy bọn học sinh nam bị chạm tự ái. Chắc là các cậu ấy thấy bực vì các cô gái trước đây cùng học với họ khi chưa chia trường, nay đã tiến trước các cậu.

Vừa vào hội trường, không ai bảo ai, các em bổ vào bên trái và chiếm hai dãy ghế ở giữa. Các em bỏ trống một chiếc ghế ở giữa hàng, dành cho thầy giáo. Nhưng các em không phải ngồi đây lâu. Bỗng nhiên, ngoài sự mong đợi của các em, cô giáo Marina Lêôpônđốpna tươi cười xuất hiện.

- Chúc các em nhân ngày lễ. Tôi rất vui mừng thấy rằng các em quây quần bên nhau thân ái thế này. Chỗ này có phải cho tôi không? - cô giáo chỉ vào chiếc ghế bỏ trống, và không đợi các em trả lời, cô ngồi xuống.

- Cô Marina Lêôpônđốpna ạ... - Larisa định nói với cô là ghế dành cho thầy Côństantin Xêmiônôvich, nhưng từ ghế sau đã có ai đó kịp kéo áo ra hiệu và em bèn im luôn.

- Tôi rất thích những buổi dạ hội của trường, - Cô Marina Lêôpônđốpna nói bằng tiếng Đức, ngắm nghía những chiếc áo đẹp của các em học sinh. - Các em có biết kia là quân phục của binh chủng nào không? Kia kìa, hai thanh niên ngồi cùng với Xvétlana Ivanôva kìa?

- Cô Marina Lêôpônđốpna, em xin lỗi ra ngoài một phút ạ... - Nhina Sarina ngồi cạnh cô giáo nói.

https://thuviensach.vn

Sau em có hai ba em khác cũng đứng dậy, làm như tìm ai trong đám đông. Khi họ đi tới một khoảng cách tương đối. Nhina vẫy tay, thế là cả bọn kéo nhau về phía cuối hội trường, nơi có treo bức chân dung Usinxki trên tường. Ở đây có những chiếc ghế còn bỏ trống.

Không phải đợi lâu nữa. Thầy Côństantin Xêmiônôvich vào hội trường cùng với Lêva Nhikitin và Mikhain Prônin.

Các em đã ngồi vào chỗ cả. Thầy giáo ngồi giữa, các em học sinh ngồi hai bên, hai cậu con trai cho ngồi đằng trước. Hết em này đến em khác bỏ chỗ cô Marina Lêôpôndốpna chạy sang đây và trong giây lát gần như cả lớp đã có mặt. Chỉ thiếu có ba người: Xvétlana ngồi với khách của em. Giênhia ngồi cùng với bố dượng. Valia đến muộn hơn. Em đưa mắt nhìn quanh rồi ngồi xuống bên cạnh cô Marina Lêôpôndốpna.

Bà Natalia Dakharốpna bước ra sân khấu và giơ tay lên ra hiệu.

- Nào, các em im lặng nào! Trật tự nào!

Sự ồn ào trong nháy mắt đã nhường chỗ cho sự im lặng. Cả hội trường thống nhất bầu ra chủ tịch đoàn, và cô Anna Vaxiliépna được mời phát biểu. Cô giáo đứng giữa bàn chủ tịch đoàn và bắt đầu nói với cái giọng trang nghiêm phấn khởi. Hai ba phút đầu người ta còn nghe cô, nhưng sau đó họ bắt đầu nói chuyện riêng: Anna Vaxiliépna nói đến những sự kiện mà đã từ lâu ai cũng biết. Tiếng thầm thì trong hội trường càng rõ dần và biến thành sự ồn ào. Bà Natalia Dakharốpna đã phải mấy lần cắt ngang cô Anna Vaxiliépna, rung chuông nhắc nhở các em trật tự.

- Tôi đề nghị các em trật tự! Các em phải biết tôn trọng người phát biểu chứ.

Côństantin Xêmiônôvich nghe bài phát biểu, quan sát cả hội trường và cảm thấy bực. Ở trường có lực lượng, có phương tiện, có điều kiện, nếu muốn thì có thể tổ chức một buổi dạ hội rất tốt.

Sự thắng lợi của cuộc Cách mạng tháng Mười năm 1917 đã mở ra một kỷ nguyên mới trong lịch sử loài người. Và có thể nói thời điểm cụ thể nữa. Phát súng từ chiến hạm "Rạng đông" nổ vào lúc 9 giờ 40 phút. Giờ phút đó còn vui hơn cả 12 giờ đêm giao thừa. Để có thể nghĩ ra hình thức tổ chức buổi lễ tốt hơn cần trao cho các em nhiệm vụ đề xuất sáng kiến và tổ chức lấy. Có thể ban đầu chưa thật tốt, nhưng sau đó đâu sẽ vào đấy và sẽ có truyền thống của trường. Điều chính là không nên sợ, có khi còn phải dám liều lĩnh nữa...

Sau giờ nghỉ bắt đầu chương trình liên hoan văn nghệ, do những nhóm kịch nghiệp dư đảm nhiệm. Nhìn bọn con trai với những bộ râu mép, râu

https://thuviensach.vn

cằm trông thật là ngộ nghĩnh, chúng cố lấy giọng trầm nói những lời của người khác mà không hiểu hết ý. Có cảm giác như không phải những bộ râu được dán vào các cậu mà ngược lại - các cậu dán vào những bộ râu.

Côństantin Xêmiônôvich quan sát bọn trẻ, nghe ngóng xem chúng bàn tán những gì.

- Cậu Côlia thế mà chơi khá đấy nhỉ? - Có ai đó ngồi ở dãy ghế phía trước nhận xét và nhấn mạnh ở phần cuối của chữ "khá - á".

- Còn Dôia đứng như phỗng. Nó sợ còng lưng hay sao ấy.

- Sura thì thuộc lòng vai. Nghe không, nó đọc một mạch không lấy hơi.

"Và chuẩn bị cho buổi dạ hội thế này không phải chỉ trong một tuần trước đây, - Côństantin Xêmiônôvich tiếp tục suy nghĩ. - Sao các đội thể dục nghệ thuật không tham gia biểu diễn. Sao trong buổi lễ không tuyên dương những em học giỏi và nghĩ ra một hình thức nào đó vui vui để giới thiệu các em cho toàn trường biết..."

Phần liên hoan văn nghệ kết thúc vào khoảng gần 10 giờ.

Trong nháy mắt tất cả ghế được xếp quanh tường và bây giờ cả hội trường rộng rãi sẵn sàng cho những điệu vũ.

Côństantin Xêmiônôvich ngồi trong một góc phòng cùng với các em học sinh lớp mười của anh, và gần chỗ các em tụ tập một đám học sinh nam. Khi phòng đã chật ních người thì anh để ý đến một đặc điểm. Bọn con trai tách ra thành một nhóm riêng. Bọn chúng lại không quen nhau nên trông chúng có vẻ lúng túng và thiếu cởi mở. "Đây là một trong những hậu quả của việc giáo dục tách riêng học sinh nam và nữ", - anh nghĩ.

- Thưa thầy, thầy có biết khiêu vũ không ạ? - Liđa hỏi thầy.

- Xưa kia có đôi lúc tôi cũng có biết nhảy, điệu Van-xơ.

- Em cũng thích nhảy Van-xơ. Nhưng ở đây thì chật quá!

Cô Marina Lêôpônđốpna ngồi cách đấy không xa lắm đang nói chuyện với Valia và thỉnh thoảng quay nhìn về phía thầy giáo một cách cáu kỉnh. Cô Natalia Nhicôlaiépna vui vẻ bước vào phòng và dừng lại cạnh Côństantin Xêmiônôvich. Các cô học sinh ngồi sát vào nhau và nhường ghế cho cô ngồi cạnh thầy giáo.

Không có giới thiệu trước gì cả bỗng từ máy quay đĩa vang lên một điệu Van-xơ và một số đôi đã quay tít. Các cô gái nhảy cùng với nhau, thỉnh thoảng mới có cô nhảy cùng với con trai.

Thường thì đó là hai anh em, những bạn quen từ nhỏ hoặc những đôi đặc biệt dũng cảm. Còn bọn con trai còn lại vẫn tiếp tục tụ tập thành từng nhóm đứng xem.

https://thuviensach.vn

Bỗng từ đâu không biết trước mặt Liđa xuất hiện một chàng thủy thủ, chàng dập gót giầy và mời:

- Cho phép tôi được mời cô nhảy điệu Van-xơ?

- Xin lỗi anh, tôi đã có người mời rồi ạ, - cô mỉm cười từ chối.

- Rất đáng tiếc... - Igor lẩm bẩm rồi quay sang mời Sarina.

Nhina Sarina ngượng ngập đặt tay lên vai chàng thủy thủ và họ lẫn ngay vào đám đông đang nhảy.

- Liđa, em đã được ai mời vậy - Thầy Côństantin Xêmiônôvich hỏi.

- Cô Natalia Nhicôlaiépna ạ! - Liđa tươi cười trả lời.

- Tôi mời em ư? - Cô giáo ngạc nhiên, nhưng vui vẻ đứng dậy. - Làm thế nào được bây giờ, nếu tôi đã mời thì đành phải nhảy vậy.

Xvétlana nhảy cùng với Aliôsa, vì quá sung sướng đến nỗi cô không còn để ý đến sự chen chúc quanh cô, cô có cảm giác lâng lâng như đang bay bổng tận trời xanh. Những câu nói đứt quãng của Aliôsa bay đến tai cô như trong giấc mơ.

- Đây là điệu Van-xơ đầu tiên của chúng ta... Tôi sẽ nhớ suốt đời.

Cô nhìn vào mắt Aliôsa, lặng lẽ đổi tay khác trên vai anh và họ im lặng quay một vòng.

“Biết đâu anh Igor không đùa?” - Xvétlana mải suy nghĩ nên đã nhảy sai nhịp Aliôsa dừng vòng quay lại, đưa cô đi bước thẳng.

- Giá em... giá cô biết được tôi đã đợi điệu Van-xơ này như thế nào...

“Anh ấy nói gì thế? Anh nói thế để làm gì nhỉ” - Xvétlana lo lắng nghĩ nhưng không thấy ngượng khi phải tự thú với mình là cô muốn nghe nữa, nghe mãi những lời ấy...

- Xin lỗi! Xveta, đừng bỏ lỡ dịp nhé. - Giọng anh Igor vang bên tai cô. Quay lại, Xvétlana thấy anh đang nhảy với Nhina. “Sao không phải với Liđa nhỉ?”.

Có ai đó vặn to đài lên. Bây giờ thì tiếng nhạc vang dội, át cả lời nói, nhưng Xvétlana tin chắc là theo sự mấp máy của đôi môi Aliôsa, cô hiểu biết những điều anh nói. Khi họ lướt qua chỗ các bạn cùng lớp ngồi, Xvétlana nhìn thấy Liđa, cô để ý nhìn bạn. “Sao nó lại cứ dán mắt vào bọn mình thế này nhỉ?”.

Lúc nghỉ giữa hai điệu vũ, bà hiệu trưởng Natalia Dakharốpna đến cạnh thầy Côństantin Xêmiônôvich.

- Thế nào? Anh có thích buổi dạ hội không. - Bà mỉm cười hỏi và ngồi xuống cạnh anh.

https://thuviensach.vn

- Thật ra mà nói thì tôi không thích lắm, mọi người chỉ đến để khiêu vũ thôi...

- Làm thế nào được?

- Tôi nghĩ thế này chị ạ... Hàng năm trường ta tổ chức ba ngày lễ: Cách mạng tháng Mười; Năm mới và ngày Mồng một tháng năm. Theo tôi thì nên phân cho từng lớp chịu trách nhiệm tổ chức: Lúc đó các em sẽ chuẩn bị cho ngày lễ từ trước. Ngày lễ Cách mạng tháng Mười giao cho lớp chín phụ trách, Năm mới - một ngày lễ phải tổ chức khó hơn - giao cho lớp mười, còn ngày 1-5 giao cho lớp tám. Để cho các em tự phát huy sáng kiến và tổ chức lấy, như các em muốn. Phát động các em thi đua, rồi dần dần sẽ xuất hiện truyền thống...

- Ý kiến hay đấy!

- Khiêu vũ thì khiêu vũ, nhưng những phần khác cần tổ chức thế nào cho tốt hơn.

- Tôi không phản đối. Ta bắt đầu từ lớp anh nhé!

- Được thôi... Học sinh của tôi chắc sẽ không làm cho tôi phải ngượng vì chúng đâu.

Nhạc lại bắt đầu nổi lên. Mấy cậu con trai bắt đầu quen và số người ra nhảy nhiều hơn. Hai cậu học sinh trường sĩ quan Xuvôrốp đến bên cạnh Nhina Côsinxcaia lúc đó đang nhảy với Anhia Alếchxêêva. Thầy giáo nhìn thấy cô gái đỏ mặt lắc đầu lia lịa, nhưng mấy chàng sĩ quan tương lai cương quyết bám sát, không cho hai cô nhảy. Đành phải chịu thua vậy. Thế là họ tách đôi các cô ra.

- Cônstantin Xêmiônôvich này. Anh đã nói chuyện với đồng chí chỉ đạo công tác đảng của khu chưa?

- Chưa.

- Hôm kia anh ấy vừa đến đây. Sắp có đại hội chi bộ. - bà nói và quay về phía anh hỏi - Anh có biết người ta sẽ đề nghị ai làm bí thư chi bộ trường ta không?

- Ai hả chị?

- Nhiều giáo viên đề nghị anh đấy...

- Tại sao lại tôi? Tôi vừa mới về trường này mà... thế còn chị Xôphia Bôrixốpna?

- Chị Xôphia Bôrixốpna không phải là một cô giáo tồi, nhưng những vấn đề giáo dục... Ở đây chị ấy có nhiều sai lầm, mà không biết sao chị ấy lại không được đa số giáo viên tín nhiệm... không sao, không sao, anh phải làm việc thôi.

https://thuviensach.vn

- Nhưng tôi lại là một người không chịu ngồi yên mà, chị Natalia Dakharốpna ạ.

- Rất tốt! Tôi cũng là người không chịu ngồi yên...

Hết điệu nhảy này đến điệu nhảy khác. Sau mười một giờ người vãn bớt. Một số khách ra về. Có người đề nghị bắt đầu các trò chơi. Bắt đầu chơi trò đuổi bắt, trò rồng rắn.

Cônstantin Xêmiônôvich thích thú theo dõi các em học sinh chơi. Các cô gái mặt đỏ bừng vì chạy, quên cả tuổi mình, đùa nghịch như trẻ nhỏ. Các em tổ chức đội ca vũ dân gian và dưới bàn chân nhảy thoăn thoắt của các cô, sàn nhà bỗng rung lên.

Bà gieo hạt thóc

Nhảy như con cóc

Mái nhà sập nóc

Nhảy như con cóc

Có cảm giác nhảy như thế thì chẳng những nóc nhà sập mà còn cả ngôi nhà sẽ bị đổ mất.

Ngoài hành lang bốn người đang sóng vai đi dạo, Xvétlana, Liđa với hai chàng thủy thủ kèm hai bên. Igor đang trổ tài ba hoa và các cô gái luôn miệng cười khúc khích.

Ba lần điện tắt rồi lại bật - đến giờ về rồi.

- Hỡi các chàng khách, chủ nhà chúng tôi chưa làm cho các anh ngán đấy chứ? - Xvétlana nói với vẻ luyến tiếc - Bọn tôi đợi dưới nhà nhé.

- Liđa không trả lời vụt chạy vào lớp.

Trong lớp ồn ào quá. Các cô học sinh lớp mười vừa mặc áo khoác vừa la hét trao đổi cảm tưởng về buổi dạ hội.

- Không, các bạn ạ, mình không tán thành các bạn đâu.

Larisa sôi nổi nói. - Cô Marina Lêôpônđốpna giận chúng mình lắm đấy,- đúng thế đấy.

- Chúng mình không có trách nhiệm phải ngồi với cô ấy...

- Dù sao thì cô ấy cũng là cô giáo của chúng ta, đã bỏ cô ngồi một mình, thật vô lương tâm...

- Chính bạn chạy đi đầu tiên chứ ai.

- Nào mình có thanh minh gì đâu...

Trong một đống áo khoác chồng chất lên nhau, Liđa đã tìm thấy áo, cô tìm chiếc mũ để trên bệ cửa sổ và không để ý đến câu chuyện của các bạn, bắt đầu mặc áo.

- Liđa, bạn về có người tiễn đấy chứ! - Tamara hỏi bạn đầy ngụ ý.

https://thuviensach.vn

Liđa nhìn bạn nhưng không trả lời, chỉ nhún vai.

- Trả lời như vậy chưa rõ lắm, - Tamara tuyên bố. - Nếu bạn không có ai tiễn, ta cùng về nhé.

- Đi nào!

Hai cô ra khỏi lớp, xuống cầu thang và khi đến tầng dưới chật ních, học sinh xô đẩy nhau ở cửa ra vào, Liđa kéo tay bạn:

- Tamara à, mình không muốn... Thế này nhé, chúng mình ra cổng sau đi.

- Sao lại thế? À à? Hiểu rồi. Mấy chàng thủy thủ chứ gì?

- Sao bạn thích tò mò thế...

- Mình mà ở địa vị bạn, mình sẽ cho mấy anh chàng một trận, thế là hết chuyện...

- Ai lại thế. Đi lối sau nhé.

- Nhưng cổng sau đóng cơ mà.

- Bác lao công Phênhétxca có chìa khóa đấy. Bác ấy sẽ mở hộ.

Hai chàng thủy thủ và Xvétlana đợi Liđa ngoài đường. Đợi một lúc Xvétlana kéo tay áo anh.

- Anh Igor ơi, về thôi. Liđa chắc về rồi.

- Không có lý nào! Sao anh không thấy? Hay là hai người về trước đi, mình tiễn cô ấy về vậy.

Cậu ta đứng đấy rất lâu, hai tay đút túi. Đã từ lâu cánh cửa ra vào không còn mở ra đập vào nữa và những câu chuyện vui vẻ của học sinh ra về cũng tan dần trong đêm.

- Bị hố rồi! Chắc là cô ấy đã đi về lối khác.

https://thuviensach.vn

PHẦN THỨ HAI

SAU NHỮNG NGÀY HỘI

Lêningrát sống động suốt đêm ngày. Thành phố không nghỉ ngơi một phút nào. Trên đài phát thanh, đồng hồ chuông điện Kremli điểm mười hai tiếng. Nửa đêm. Tiếng nhạc hùng tráng của bài quốc ca Liên Xô đã lắng xuống. Thế mà những tàu điện, ô tô vẫn còn chạy thật lâu trên các tuyến đường đưa người dân Lêningrát về nhà trọ. Cuối cùng thì cả những chiếc xe ấy cũng về trạm đỗ xe.

Cuộc sống ban đêm bắt đầu. Những đội sửa chữa tàu điện lên đường. Khách bộ hành đêm khuya đi lang thang. Những tắc-xi đêm mở hết tốc độ phóng vun vút trên các đại lộ rộng rãi và vắng vẻ. Những chiếc cầu cất lên, và tàu kéo trên sông Nêva đã đến giờ kéo những chiếc xà lan, những tốp bè. Những công nhân vệ sinh trực đêm bình tĩnh nói chuyện cạnh các ngôi nhà, công an đi đi lại lại, và dường như chỉ một tí nữa thôi là thành phố sẽ ngủ thiếp đi.

Những ô tô chở bánh mì đã phóng về các nẻo. Thế nghĩa là ở đâu đó người ta đang làm việc, đang nướng hàng trăm tấn bánh mì các loại. Những cửa sổ rộng của nhà máy có ánh đèn sáng rực, và trên đường phố lại nghe vang tiếng máy đang chạy. Ống khói nhà máy bốc khói và mặt đất ở đây đang rung lên vì những chiếc búa hơi và búa điện đang nện xuống.

Một giờ trôi qua, các công nhân vệ sinh cầm lấy chổi bắt tay vào dọn vệ sinh buổi sáng ở các đường phố và các khu nhà. Họ còn chưa kết thúc công việc mà trên đài đã vang lên lời chào buổi sáng: "Xin kính chào các bạn".

Buổi sáng mùa thu thật ảm đạm trên thành phố Lêningrát. Trên đường phố đèn vẫn cháy sáng. Trong nhà ánh điện bật lên. Tầu điện kêu leng keng một cách uể oải như ngái ngủ đi đón công nhân trên các bến. Trên các đại lộ, tiếp theo sau những người bộ đã xuất hiện các em học sinh, và đồng thời những người đưa thư mang những cái túi đầy ắp thư từ và báo chí.

Cachia Ivanôva thức giấc với cảm giác lo lắng về một cái gì đó chưa làm đến nơi đến chốn. Bố đã đi làm, mẹ đang ở dưới bếp. Thật chẳng muốn ra khỏi tấm chăn ấm tí nào! "Mấy giờ rồi nhỉ? Chắc còn sớm, nếu không thì mẹ đã đánh thức dậy", cô nghĩ thế và vươn thẳng người. Cachia nằm ngủ khoanh tròn như cái bánh mì và bây giờ không làm sao thẳng người ra được. Cô Valentina Vikenchiépna, giáo viên thể dục khuyên học sinh khi ngủ nên nằm nghiêng bên phải và thẳng người ra...

https://thuviensach.vn

Nằm và nghĩ ngợi thật là dễ chịu. Những ý nghĩ cứ chập chờn:

"Phải làm cái gì chứ? Bài đã học thuộc rồi... À, có tin đồn là đã có kết quả các môn kiểm tra ở thành phố và lớp của họ đã được lên điểm rồi. Nếu quả thế thì hay quá. Nhưng hôm qua Tanhia đã bị điểm ba về lý, còn Larisa thì bị ba về sử. Một dấu hiệu đáng lo. Thế là thế nào? Lơ là học tập sau những ngày hội à? Lẽ nào lại phải bắt đầu mọi thứ từ đầu?". - Cô nghĩ thế và trở mình sang phía khác.

Theo kinh nghiệm bản thân, Cachia biết rằng sau những ngày nghỉ thật khó ngồi vào làm việc ngay. Thật ra cô đã không tự cho phép mình trở nên lười nhác. Ngược lại sau những ngày hội cô đã học rất nhiều. Nhưng bọn bạn gái thì rõ là đã nguội rồi. Điểm ba đã không làm cho chúng nó lo lắng. Cần phải bằng cách nào đó mà hâm lên chứ. Họp à?... Không được. Lại chỉ toàn lý thuyết suông. Phê bình thật gay gắt vào ư? Nhưng không ổn, vì ngoài hai cái điểm ba ấy ra thì chẳng có gì đặc biệt khác.

Nhớ lại giờ học tiếng Đức, hôm qua cô trả lời và đã mắc một lỗi vì dùng mạo từ không đúng. Cô Marina Lêôpôndốpna đã nhận xét một cách bực tức:

- Cachia, em nghiên cứu quá nhiều những vấn đề về hạnh phúc của người khác đấy. Tốt hơn là em nên nghĩ đến hạnh phúc của mình.

"Chẳng lẽ như vậy là công minh ư? - Cachia nghĩ - Mình muốn giúp thầy giáo khi gặp việc khó khăn. Mình đã được Đoàn, Đảng giáo dục như vậy thế mà bỗng nhiên lại có "Lời bàn" khó hiểu thế này. Cô giáo muốn nói gì vậy? Phải chăng cô giáo có ý nói đến cuộc tranh luận về hạnh phúc mà chắc là Valia đã báo cáo tường tận cho cô biết, hay đó là lời trách móc sao mình lại quá say mê công tác xã hội? Mà cũng có thể chỉ vì cô giận bọn con gái hôm dạ hội cứ chạy lại chỗ thầy Côństantin Xêmiônôvich và bỏ cô giáo một mình. - Ý nghĩ này làm Cachia thấy vui vui. - Nghĩa là bây giờ mình đã thực sự là bí thư chi đoàn, nên ngay cả cô Marina Lêôpôndốpna cũng đổ lên đầu mình trách nhiệm về tất cả mọi người. Thôi cứ để mặc cô giáo giận, - Cachia quyết định như thế. Cô giáo sẽ nghĩ lại và sẽ hiểu rằng chính cô giáo có lỗi. Người bí thư chi đoàn không thể nào trong khuôn khổ kỷ luật Đoàn bắt bọn con gái phải yêu mến cô giáo... Larisa than phiền rằng trí nhớ của nó tồi lắm, nó không có ý chí, không có năng lực và nó sợ làm phiền mọi người. Thật vô lý hết sức! Chỉ do sự tưởng tượng ra thôi. Nó học toán giỏi hơn mọi người, nghĩa là cả môn khác nó cũng đều có thể học giỏi được. Phải trao đổi với các bạn gái và động viên nó. Trong những giờ học tâm lý, cô Natalia Nhicôlaiépna đã chứng minh một cách rất thuyết phục rằng mỗi

https://thuviensach.vn

người đều có rất nhiều năng lực, và nếu muốn, thì con người có thể rèn luyện cho mình bất kỳ phẩm chất nào".

Mẹ bước vào phòng và kéo tấm chăn khỏi người Cachia.

- Cachia, chỉ còn nửa tiếng nữa...

- Nhưng con có ngủ đâu!

Cô lại kéo chăn lên cằm. Khắp người như có những con kiến đang bò. Trong phòng mát lạnh.

- Bố để lại cho con mẩu giấy này đây, - mẹ nói và đưa cho cô mẩu giấy nhỏ có dòng chữ viết bằng những nét vụng về: "Cachia con đừng quên mang giấy tờ ra trạm".

Đấy là nói về điện thoại. Cuộc tấn công thế là thắng lợi. Mấy hôm nay cứ lúc nào thuận tiện là cô nhắc đến điện thoại.

"Giá mà chúng ta có điện thoại, chúng ta sẽ gửi đi một bức điện".

"Nếu có điện thoại thì có thể hỏi về mọi chuyện".

"Bố đi đâu khuya thế? Con sẽ đi gọi điện thoại tự động nếu mình không có điện thoại riêng. Bố cứ ngồi nghỉ... "

Và cuối cùng là hôm qua bố đã mang từ nhà máy về một cái đơn yêu cầu đồng thời tuyên bố Cachia phải lo chạy mọi thứ. Bố sẽ không chạy cho đâu.

"Chẳng lẽ nhà mình rồi sẽ có điện thoại?". Cachia mỉm cười một cách tư lự và tung chăn ra.

Đi ra phố, Cachia hít thật sâu cái không khí khô lạnh và quay nhìn tứ phía. Những mái nhà, ống máng, cột điện, bậu cửa sổ đều bị phủ một lớp tuyết trắng. Không có gió và mọi âm thanh vang lên nghe như rõ ràng hơn, mạnh hơn.

Cảm thấy phấn chấn và dễ chịu như đó là một buổi sáng trong trẻo và tuyết giá. Cô dận gót giày và mũi giày làm cho tiếng bước chân càng vang to, và trong nhịp bước chân ấy cô thầm hát "Ta sẽ có điện thoại! Ta sẽ có điện thoại!"

Mỗi lúc Cachia càng bước nhanh hơn, và thế là cô đã đến trường.

Bước vào lớp Cachia nhìn thấy đám con gái tụ tập ở cạnh một cái bàn và cô nghe thấy tiếng nức nở ấm ức.

"Lại còn chuyện gì nữa đấy!" - Cachia thoáng nghĩ vậy và vội vàng đút sách vở vào ngăn bàn của mình rồi đi lại chỗ đám đông. Nađia Erêphêêva tì ngực vào bàn và úp mặt vào lòng bàn tay khóc nức nở. Cạnh Nađia là Giênhia Xmiếcnôva. Cô này ôm lấy bạn và dỗ:

- Nađia, thôi đừng khóc nữa nào! Bạn tưởng quan trọng lắm đấy à! Sao lại thế? Bạn đâu có còn bé nữa... hơi đâu mà khóc vì những chuyện vặt

https://thuviensach.vn

vãnh ấy.

- Các bạn ơi, mình không hiểu nổi, - Tamara vung tay nói bực tức. - Một cô gái lớn ngần ấy mà còn gào lên, thật tồi hơn một đứa trẻ.

- Không hiểu thì im đi! - Giênhia ngắt lời cô ta.

- Việc gì thế? - Cachia hỏi.

- Đấy bạn thấy không... Chửi nhau với Anhia rồi gào lên như lợn bị cắt tiết. - Tamara giải thích rồi quay lại cười hỏi: - Mà này, các bạn ơi, có ai biết lợn bị cắt tiết gào như thế nào không?

Tamara rất khinh thị những giọt nước mắt, còn hơn thế nữa, nếu nước mắt chảy vì nguyên nhân kiểu như là cãi nhau với bạn.

Theo ý cô cần phải chế giễu những cô gái hay khóc và điều đó tác động mạnh đến "tình cảm". Nhưng chẳng mấy ai tán thành cô. Số đông các cô gái theo kinh nghiệm bản thân biết rằng nước mắt không làm vợi nỗi khổ, nhưng dù sao nó cũng làm nhẹ được phần nào.

Sau khi biết rõ nguyên nhân của những giọt nước mắt, Cachia liền đi tìm kẻ gây chuyện để biết tỉ mỉ những chi tiết. Anhia đang dạo chơi với Clara Khơlôpôva trên hành lang.

- Anhia, tại sao Nađia lại khóc? - Cachia hỏi.

- Làm sao tớ biết được? - Cô gái trả lời cáu kỉnh.

- Bạn cãi nhau với nó à? Anhia mình hỏi bạn một cách nghiêm chỉnh đấy.

- Tại sao bạn lại hỏi tôi? Tôi đâu phải vú nuôi của nó.

- Giênhia nói là bạn có lỗi.

- Lạ nhỉ! Cứ có đứa ngốc nghếch nào đó khóc ầm ĩ lên, thì tôi lại có lỗi à? Còn bạn thì việc gì phải can thiệp vào? Bạn chỉ làm hỏng thêm thôi. Cứ để nó gào, rồi nó sẽ nín thôi.

- Bạn hãy giải thích cho biết chuyện gì đã xảy ra?

- Chẳng có gì đặc biệt cả. Mình muốn làm cho nó hết u mê đi thôi. Mình sẽ kể cho bạn nghe, nhưng với một điều kiện: đừng có ghi vào bản tin. - Cô báo trước như thế, nhưng rồi lại bảo: - Nhưng thôi, cứ ghi vào, có điều là đừng quá gay gắt... Hôm nay mình rẽ qua chỗ nó để rủ nó cùng đi học, mình thấy trong phòng nó bao nhiêu là rác bẩn, bàn ghế bụi bặm đến khủng khiếp! Mất trật tự không chịu được! Đồ đạc vứt bừa bãi! Mình cầm lấy chổi định quét, nhưng nó không cho: Hóa ra là mẹ nó đi Mátxcơva duyệt ngân sách, mà nhà nó thì có một điều mê tín là hễ có ai đi khỏi nhà thì trong vòng một hai ngày không được quét nhà... Thế là thế nào hở Cachia? Chẳng phải là điều ngu ngốc à? Và thế là đi đường mình thuyết cho nó một mẻ nên thân.

https://thuviensach.vn

Đến cuối câu chuyện Cachia cười vang khắp hành lang. Cô nói:

- Mình có biết Nađia còn mê tín nhưng mình không nghĩ đến mức ấy.

- Ôi, không sao tưởng tượng nổi! Nó tin mọi điều. Bạn cứ thử bảo nó là trước khi thi không tắm rửa một tháng thì sẽ được điểm năm, thế là nó tin ngay cho mà xem, và sẽ không tắm rửa gì đâu... Tớ nói thật đấy!

- Về điểm này chúng mình sẽ ghi vào bản tin. Không hiểu tại sao chúng ta ít chú ý đến những cái nhỏ nhặt này. Thế mà đó lại là một vấn đề quan trọng, - Cachia nói, - mê tín cũng là một tàn tích nghiêm trọng của chủ nghĩa tư bản... Nhưng dù sao bạn cũng nên an ủi nó, bảo nó học xong về nhà sẽ khóc nốt. Sắp chuông rồi đấy.

Cô khoác tay Anhia và dẫn vào lớp.

Anhia bước lại gần chỗ người bạn gái đang khóc và cúi xuống nói khẽ vào tai:

- Nađia, nín ngay đi, không thì mình sẽ giận bạn nhiều hơn đấy!

Trong một nháy mắt nào đó Nađia nín hẳn, nhưng bỗng vai cô lại rung lên.

- Ngốc ơi là ngốc! - Anhia nói một cách chán chường và quay về phía Cachia nói thêm: - Thôi cứ mặc nó! Chẳng đáng thương chút nào. Cạn nước mắt thì nó khắc nín thôi.

Nhưng nước mắt vẫn không ngừng. Trái lại những tiếng nấc của cô gái lại càng mạnh thêm và xem chừng sắp biến thành cơn động kinh. Cachia cảm thấy lúng túng. Rõ ràng là lúc này chẳng có lời an ủi dỗ dành nào có tác dụng cả. Đây là một thứ bệnh thần kinh và chẳng có cô gái nào đang khóc mà lại tự mình có thể nín ngay được. Với Nađia cũng đã có những trường hợp tương tự rồi.

Cần phải tìm những biện pháp khẩn cấp. Thế là Cachia vội chạy xuống dưới xin vài giọt Valêrin.

Ở cửa phòng giáo viên cô gặp thầy Côństantin Xêmiônôvich đang nói chuyện với bà Vácvara Chimôphêépna. Bà trưởng phòng giáo vụ đang nghe thầy giáo nói, mắt vẫn nhìn theo dọc dãy hành lang có các cô gái đang đi thành từng đôi ra chỗ tập thể dục.

Cachia dừng lại cách hai bước, không dám làm ngắt quãng câu chuyện.

- Em cần gặp tôi hả Cachia? - Thầy giáo hỏi, khi bà Vácvara Chimôphêépna đi vào phòng.

- Vâng ạ. Em cần một ít Valêrin.

- Có việc gì thế?

- Nađia nó khóc nhiều quá ạ - Cô mỉm cười.

https://thuviensach.vn

- Tại sao vậy?

Cachia nhún vai, nhưng ngay lập tức cô sực nhớ ra và trả lời:

- Chuyện vặt vãnh thôi ạ! Cãi nhau với bạn rồi khóc.

- Nhưng đã cần đến Valêrin, thì tức là chẳng phải chuyện vặt nữa đâu... Em cứ chuẩn bị thuốc, còn tôi sẽ đưa cô ta đến đây

- Nhưng nó chẳng đi đâu! - Cachia nói một cách quả quyết.

Nhưng không để ý đến lời nói của cô. Côństantin Xêmiônôvich quay người đi, chống gậy bước nhanh lên gác ba.

Bước vào lớp học, trông thấy những khuôn mặt lúng túng của các cô học sinh lớp mười đang im lặng nhìn một cô gái khóc nức nở, anh hiểu rằng lúc này Nađia đang không làm chủ được mình. Để có thể làm ngừng tiếng khóc cần có liều thuốc mạnh. Dừng lại cách cô gái khoảng ba bước, bằng cái giọng rất uy nghiêm và rất to như thể trước mặt anh là cả một trung đội lính, anh ra lệnh.

- Đứng dậy!

Tiếng nức nở lập tức ngừng lại. Nađia thoắt cái đã lau sạch khuôn mặt bằng cái khăn mùi soa đẫm nước mắt cô ngồi thẳng người lại và sợ hãi nhìn chằm chằm vào thầy giáo.

- Tôi bảo: - "Đứng dậy!". Cũng bằng cái giọng trên anh ra lệnh.

Nađia chậm chạp đứng lên và bước ra khỏi bàn.

- Đi theo tôi! - Anh ra lệnh và đi ra khỏi lớp học không quay lại nhìn. Nađia ngoan ngoãn bước theo thầy giáo.

Phải một lúc lâu sau đó các cô gái có mặt lúc ấy mới hoàn hồn vì kinh ngạc.

- Một tiết mục đặc sắc! - Tamara bỗng thốt lên. - Thế mới phải... Còn chúng mình lại cứ chiều với chuộng...

- Các bạn ơi! Nó đã sắp lên cơn động kinh rồi đấy nhé - Liđa nói. - Các bạn có đọc quyển "Thành trì" không? Các bạn có biết lão bác sĩ trẻ đã chữa động kinh như thế nào không? Lão ta tát cho mấy cái vào má.

- Đúng! Tamara nói. - Phương pháp ấy thậm chí còn tốt hơn!

Giênhia nổi cáu:

- Tamara, nói chuyện với bạn chỉ thấy chán thôi. Trong chuyện là một mụ quý tộc đỏng đảnh chỉ vì chiếc áo mốt mà khóc ầm lên, thế mà bạn lại so sánh...

- Nước mắt vẫn cứ là nước mắt. Một thứ nước muối - Tamara nói một cách khinh bỉ. - Ý chí không có! Thần kinh hoảng loạn!

https://thuviensach.vn

Cachia đổ vào cốc một ít nước, lấy trong tủ thuốc ra một lọ con đếm đủ mười lăm giọt rồi sửa soạn đi ra lớp. Trong khi đó Côngstantin đã vào phòng giáo viên cùng với Nađia. Ở đây còn có một số giáo viên các lớp dưới.

- Cái gì đấy Cachia? Valerin à? Nađia, uống đi.

- Em không muốn... Thưa thầy. - Nađia sụt sịt nói.

- Không bàn cãi gì cả. - Thầy giáo nói một cách nghiêm khắc.

Vốn tính hiền lành, hơn nữa hoảng sợ trước thái độ bất ngờ của thầy giáo, cô gái ngoan ngoãn uống thuốc. Tiếng sụt sịt mỗi lúc một ít dần, hơi thở đều hơn.

- Em ngồi lại đây. Tôi nhờ em làm một việc nhỏ. - Với những lời đó anh lấy ra quyển sổ điểm lớp mười, sau đó anh lấy một tờ giấy và đặt lên bàn.

- Công việc như thế này... - anh vừa nói vừa đẩy đến trước mặt Nađia lọ mực và cây bút. - Em hãy chọn ra cho tôi tất cả những điểm năm trong tháng mười. Em hiểu không? Em lập danh sách trên tờ giấy này và cứ mỗi điểm năm em đánh dấu sọc bên cạnh tên người ấy.

Cachia đi vào lớp, còn Nađia bắt tay vào việc. Lát sau cô đã hoàn toàn tỉnh táo, và chừng hai phút trước khi chuông reo cô đã hoàn thành công việc. Thầy Côngstantin Xêmiônôvich cám ơn và cùng với cô đi ra khỏi phòng.

- Nađia này, đã có lúc em tin cậy nói với tôi những điều bí mật... Tôi hy vọng rằng tôi đã xứng đáng với lòng tin cậy của em. Bây giờ tôi nghĩ rằng em sẽ nói với tôi nguyên nhân những giọt nước mắt của em. Lúc này em đã tỉnh táo rồi đấy, đã uống thuốc rồi và có thể kiềm chế mình được, - anh nói khẽ.

- Bạn ấy bảo em là tiểu tư sản... Nađia cúi đầu và nói một cách khó nhọc. Nó bảo tâm hồn em thối ruỗng... và em chẳng giống gì một đoàn viên thanh niên cộng sản... và nói chung em không phải là một người Xô Viết.

- Ai nói với em như vậy?

- Anhia... Nhưng điều đó không đúng, thưa thầy? Em không hề là tiểu tư sản cũng không hề thối ruỗng. Bạn tức em vì em hay tin vớ vẩn. Nói chung em đâu có tin, tại nó thế... Mẹ em bảo, còn em thì vâng lời mẹ... Chẳng lẽ đó là tội lỗi sao?

- Dĩ nhiên đó không phải là tội lỗi. Nhưng nếu ngẫm nghĩ một tý thì trong lời nói của Anhia cũng có phần đúng. - Thầy giáo trả lời một cách nghiêm túc. - Nhưng dĩ nhiên bảo em không phải là người Xô Viết, không phải là đoàn viên thanh niên cộng sản thì không được. Tôi nghĩ rằng cô ấy nói thế

https://thuviensach.vn

chỉ vì nóng nảy, vì thiếu suy nghĩ thôi. Bây giờ thế nào cô ấy cũng hối tiếc về việc đó.

- Thầy cho rằng bạn ấy sẽ hối tiếc ạ?

- Tất nhiên chứ! Tôi tin rằng ít nữa chính cô ấy sẽ đến gặp em và xin lỗi...

- Không thể thế được... Em biết bạn ấy sẽ nói gì. Nó sẽ nói: - Nađia, nếu bạn không chấm dứt những trò lẩm cẩm ấy, thì tớ sẽ gạt phăng bạn khỏi tiểu sử của tớ suốt đời!".

- Thế em sẽ trả lời bạn ấy thế nào?

- Em sẽ bảo rằng em sẽ không thế nữa, - Nađia nói như thú tội hai mắt nhìn xuống đất.

https://thuviensach.vn

Ở NHÀ

Ôlia mặc áo choàng lông, đầu đội chiếc mũ len, hai má đỏ ửng vì lạnh, xuất hiện ở cửa.

- Nào đi dạo chơi đã thỏa thích chưa con? - Constatin Xécghêêvích xoay người trong chiếc ghế bành, hỏi con gái.

- Bố ơi, con có đi dạo đâu. Con ở ngoài vườn chứ.

- Thế con làm gì ngoài đấy nào?

Con bé chưa kịp trả lời thì bà nó đã nói đỡ:

- Ôlia, cháu bảo bố thế này nhé: Con đi chơi với các bạn gái...

- Mẹ ạ, đừng làm thế, - Côństantin Xêmiônôvich nhăn nhó tỏ vẻ không hài lòng, ngắt lời mẹ vợ - Cháu nó tự nói lấy được mà!

- Thì đã sao nào? - Bà Aria Chimôphêépna giận dỗi. - Nào tôi có nói điều gì xấu cơ chứ...

- Không nên trả lời thay cho cháu. Nếu cứ làm như vậy mãi cuối cùng ta sẽ giết chết tính tự lập của đứa trẻ mẹ ạ.

- Đừng vẽ vời nữa? Tôi chả giết chết cái gì cả... Còn nếu như cháu bé nó chưa biết tự nói lấy thì...

- Cháu nó biết đấy. Nó biết tất cả. Nó là con bé lớn thế kia cơ mà.

- Xin các người đi! Các người đã trở thành những người có học thức quá đấy. Bà cụ làu bàu và bỏ đi cởi áo khoác cho đứa cháu nhỏ.

Trong thời gian cuối giữa bố mẹ và bà ngoại có cuộc đấu tranh không khoan nhượng. Bà nhất định không tán thành việc phải dạy cho đứa trẻ tự lực trong tất cả mọi việc ngay từ bây giờ.

Bà cởi quần áo, mặc quần áo cho cháu, bón cơm cho cháu bằng thìa, can thiệp vào các trò chơi của nó và sẵn sàng gói nó vào tã bông giấu kín vào một nơi nào đó để tránh những việc kinh khủng có thể xảy ra với nó. Khắp mọi nơi bà luôn luôn tưởng tượng ra mọi sự nguy hiểm: Nào gió lùa, nào bệnh tật, nào rác bẩn, những cái dầm, những cái có thể va đầu vào v.v... Điều làm cho bà thấy tủi hổ nhất là con bé như đã thỏa thuận với bố mẹ nó vậy. Nó rất thích thú nếu được rửa mặt bằng nước lã chứ không phải là nước ấm, muốn tự mình mặc lấy và cởi lấy quần áo, và rất không hài lòng nếu bà làm hộ cho nó một cái gì.

Khi Côństantin Xêmiônôvich còn nằm trong quân y viện, Tanhia Mikhailốpna luôn luôn bận bịu nên ít khi can thiệp vào việc giáo dục cháu bé của bà cụ, nhưng khi bố cháu về nhà đến nay chị đứng hẳn về phía anh. Dù đứa bé còn bé bỏng và ngây thơ đến đâu đi nữa thì Côństantin

https://thuviensach.vn

Xêmiônôvich cũng yêu cầu phải tôn trọng nhân cách của nó và luôn luôn cư xử với nó như với một con người. Đó là yêu cầu hàng đầu và cơ bản nhất cả ở nhà lẫn ở trường. Mọi sự vuốt ve phụ họa và che chở luôn làm anh bực tức.

Anh hiểu là trẻ con luôn nhận thấy rõ và cảm giác được khi người ta định lấy lòng chúng. "Những cái tay nhỏ nhắn" những cái chân xinh xắn", "những con mắt tí tẹo", bọn trẻ chỉ có ở lứa tuổi còn bú, Côństantin Xêmiônôvich khẳng định thế, chứ sau đó thì chúng nó có tay, có chân và có những con mắt như người lớn. Bộ óc của trẻ em phát triển nhanh hơn là học nói, bởi thế nếu có bà cô mê trẻ nào đó nói với chúng: "Michenca, tào táu né", "Ôi, tằng bé chí chẹo của chôi!". Thì cậu bé Misa lên hai sẽ ngạc nhiên nhìn bà, trong bụng nghĩ "Lớn thế mà không biết nói!".

Nhảy lò cò một chân Ôlia chạy đến gần bố, leo lên đầu gối của anh ngồi, hai chân đu đưa.

- Nào, kể cho bố nghe xem, con đã làm gì ngoài phố thế?

- Con trượt tuyết bố ạ! Một chị đẩy xe cho con trượt năm lần, còn chị khác cũng đẩy xe trượt cho con! Con cũng muốn đẩy xe trượt cho các chị ấy nhưng xe cứ đứng ì một chỗ bố ạ! Ngày mai con lại đi đẩy xe trượt cho các chị ấy.

- Con cừ lắm! Thế áo choàng và mũ con đã để đúng chỗ chưa?

- Bà treo hộ con rồi.

- Có nghĩa là con không biết tự treo chứ gì?

- Không, không phải thế đâu, con biết treo chứ, nhưng bà lại cứ bảo: - "Mặc bà, để bà treo".

- Thế sao con không bảo: "Không, cháu treo được mà!" Bà đã già rồi, bà hay chóng mệt, phải giúp bà chứ. Thế là con đã cư xử không tốt rồi...

Con bé chăm chú nhìn bố, suy nghĩ một lúc và chạy ra cửa.

- Ôlia, con đi đâu đấy?

- Con đi treo áo lại đây bố ạ.

- Bây giờ thì muộn rồi con ạ. Phải nghĩ sớm hơn kia. Đến lần sau bố chắc rằng con sẽ tự cởi lấy áo và treo đúng chỗ. Phải thế không?

- Dĩ nhiên là thế bố ạ!

- Còn bây giờ đã đến lúc cho bé Natasa ăn rồi, cả Misa nữa bây giờ vẫn chưa được ăn, bụng đói meo rồi đấy...

Côństantin Xêmiônôvich rất thích khi Ôlia chơi đâu đó sau lưng anh. Anh rất thích thú lắng nghe những câu chuyện nghiêm túc của con gái anh với những đồ chơi của nó. Trong khi chơi như vậy sẽ hình thành và phát triển

https://thuviensach.vn

những phẩm chất tốt đẹp của cô bé, tính chu đáo, quán xuyến, sự tưởng tượng độc lập, tính tháo vát:

Khoảng tiếng rưỡi đồng hồ sau, Tanhia Mikhailốpna về và chứng kiến một cảnh tượng sau: Côństantin Xêmiônôvich tay phải tì vào bàn, ngồi cặm cụi chấm bài. Tay trái anh đỡ con gái đang ngủ trên đùi anh một cách say sưa.

- Anh, anh bế nó làm gì thế?

- Em có biết không, thế này nhé... Sau khi đi dạo, con nó buồn ngủ. Anh không thể bế con mà đứng dậy được, mà đánh thức nó thì lại không muốn. Ôi, sao mà nó ngủ ngon thế. Em xem này má nó đỏ lên kia kìa.

- Thế còn mẹ đâu?

- Cụ giận anh rồi.

- Lại về chuyện con chứ gì?

- Dĩ nhiên rồi.

Tanhia đến cạnh chồng định bế lấy con gái, nhưng anh hất tay chị ra:

- Đừng em ạ. Để cho con nó ngủ một tí chứ. Con bé ấm quá đi mất.

Ở góc bàn có một chồng giấy chưa rọc anh ghi chằng chịt những chữ.

"Nghịch ngợm, lười biếng, trò nũng nịu, ghét học, giả dối, lừa đảo. Hãy làm cho trường học không phải là nơi tẻ nhạt chán ngán thì tất cả đám mây đen làm cho giáo viên thất vọng và đầu độc cuộc sống tươi sáng của trẻ thơ kia cũng sẽ tự biến đi".

- Cái gì thế này anh? Tanhia Mikhailốpna hỏi chồng sau khi đã đọc lướt những dòng ghi chép trên kia.

- Lời của Usinxki.

- Để làm gì thế?

- Sắp có cuộc hội nghị báo cáo kết quả giáo dục, chắc anh sẽ phải phát biểu em ạ. Chẳng biết tại sao người ta lại cứ gán cho anh những công trạng đâu đâu mà anh không có.

- Anh đừng khiêm tốn nữa, đừng khiêm tốn nữa...

- Anh có khiêm tốn gì, mà chỉ nói lên sự thật thôi. Nào, anh làm được cái gì trong hai tháng cơ chứ? Ở trường có một tập thể giáo viên vững mạnh giáo dục các em các em học sinh của anh. Rất tiếc là một số giáo viên lại trốn tránh trách nhiệm giáo dục. Anh không tranh luận, dĩ nhiên vấn đề giáo dục và giáo dưỡng là khác nhau nhưng chúng gắn bó với nhau đến nỗi khó lòng là tách riêng chúng ra được. Bất cứ người thầy giáo nào dù muốn hay không muốn cũng giáo dục bằng hành động của mình, bằng lời nói giọng

https://thuviensach.vn

nói, cá tính tâm trạng và cả hình thức, bề ngoài của mình nữa... Đây nhé thí dụ như việc cho điểm...

Ôlia bỗng cựa quậy trên đùi anh nó muốn trở mình.

- Nào, đưa em đặt con vào giường cho, - Tanhia Mikhailốpna nói với chồng và chị nhẹ nhàng bế bổng đứa bé lên, đưa vào một phòng khác. Ôlia vẫn ngủ say. - Thế nào? Anh vừa bảo - việc cho điểm... - Tanhia quay lại nhắc chồng.

- Việc đánh giá kiến thức... cho điểm, anh nói và chỉ vào quyển vở mà anh vừa cho điểm năm. - Thầy giáo được quyền cho điểm và không ai có thể can thiệp vào hoặc sửa đổi được. Cho điểm - đó là công việc của lương tâm người thầy giáo. Người thầy cho điểm dựa trên cơ sở nào? Dựa vào mức kiến thức của học sinh? Và chỉ có vậy thôi ư? Đây là bài làm của một học sinh yếu, em ấy làm đáng được điểm bốn. Thế nhưng anh lại cho điểm năm. Sao lại thế? Bởi vì em đó đã tỏ ra rất cố gắng. Em cố gắng đến nỗi không thể không động viên em được. Cũng có thể có trường hợp khác. Em học sinh giỏi thông minh và em có thể dễ dàng làm bài được điểm năm, nhưng em lại chỉ làm đáng được điểm bốn mà lại còn gượng cơ đấy. Anh cho em có điểm ba. Điều đó làm cho em học sinh ấy chạm phải tự ái và lần sau em sẽ có thái độ làm bài cẩn thận hơn. Nhưng hạ điểm thì phải nên hết sức thận trọng.

Cũng có thể vì vậy mà giết chết mất cái thú muốn học tập của các em. Nói chung, cho điểm công bằng không thiên vị, đó là một nửa uy tín của giáo viên rồi.

- Thế mà chỗ em có một giáo viên rất dễ tính và hay nâng điểm cho các em.

- Cũng có những người như vậy. Đó là con đường giả dối và tai hại. Cô giáo ấy muốn chiếm được lòng quý mến của học sinh và muốn vì thế mà nổi danh. Điều đó rất có hại - Côństantin Xêmiônôvich nhắc lại một lần nữa. - Ngoài tất cả những ai đó ra, cô giáo hiền lành như vậy đặt tất cả những giáo viên khác vào tình trạng giả dối. Thật ra thì học sinh cũng chóng hiểu ra điều đó thôi. Lại có một loại giáo viên khác, luôn luôn tạo cho mình một uy tín bởi sự nghiêm khắc. Họ hạ thấp điểm và rất dễ dàng cho điểm hai và điểm một. Anh không hiểu còn gì tồi hơn thế. Trong cả trường hợp này hoặc trường hợp kia, động cơ vẫn là cá nhân cả. Mà động cơ cá nhân là cái xấu nhất trong công tác của chúng ta. Em có đồng ý không?

- Dĩ nhiên rồi.

https://thuviensach.vn

- Nói đến việc cho điểm anh muốn chứng minh rằng bất cứ một giáo viên nào hoàn toàn không phụ thuộc vào ý muốn và nguyện vọng của mình cũng đều là một nhà giáo dục cả... Khi nhắc đến vấn đề anh ham thích, - Côństantin Xêmiônôvich đã nói một cách say sưa và không để ý bà Aria Chimôphêépna đã bước vào phòng. Bà dừng lại giữa phòng đưa mắt nhìn bọn búp bê đang "ăn trưa" bên cạnh ghế đi văng và thở dài:

- Thế nghĩa là thế nào hả Tanhia... Có nghĩa là tôi được về hưu hoàn toàn ư?

- Về hưu là thế nào hở mẹ?

- Làm như chị không biết ấy? Nghĩa là bây giờ tôi không được nói lời nào với con bé cháu chứ gì? Cái này thì không ổn, cái kia lại chưa tốt... Có phải vậy thì anh chị nói cho tôi rõ chứ...

Bà Aria Chimôphêépna chưa nói hết, nhưng Tanhia Mikhailốpna và Côństantin Xêmiônôvich đã biết trước câu chuyện sẽ tiếp tục ra sao: "Cứ nói thẳng ra rằng anh chị không cần tôi nữa. Để tôi còn về ở với bác Anđrây. Tôi đâu có phải là người không có họ hàng thân thích". Bác Anđrây là anh trai của bà sống ở thành phố Calinin, và cứ mỗi khi gia đình có chuyện không vui thì bà dọa sẽ đến ở với bác. Tanhia Mikhailốpna đưa mắt nhìn chồng và chị hiểu là chính chị phải thưa chuyện với mẹ.

- Mẹ lại thế rồi! - Chị nói với giọng làm lành - Mẹ giận làm gì vậy? Cuối cùng thì vẫn phải hiểu... Chúng con chỉ can thiệp khi nào mẹ chiều cháu quá thôi chứ. Cần phải dạy cho con bé ngăn nắp, yêu lao động, sạch sẽ, kỷ luật, cần phải rèn luyện nó. Không có sau này lớn lên như một tiểu thư õng ẹo rồi lúc đó chính mẹ lại phải khóc vì nó đấy.

Bà Aria Chimôphêépna đứng nghe với dáng điệu bực bội, môi mím chặt, hai tay khoanh trước ngực. Những câu chuyện tương tự xảy ra không phải là lần đầu.

- Tanhia, tôi chẳng tốt nghiệp trường đại học nào cả thế mà cũng giáo dục chị nên người chứ nào có phải thành cô tiểu thư õng ẹo.

- Mẹ ơi, việc không phải ở bản thân con hoặc ở chỗ tốt nghiệp hay không tốt nghiệp đại học.

- Thế thì ở đâu?

- Ở chỗ mẹ hay dỗi ấy. Mẹ quý cháu Ôlia, nhưng chúng con quý cháu cũng có ít hơn mẹ đâu. Nhưng không nên yêu quý nó một cách mù quáng. Cháu nó lớn lên phải trở thành một người hữu ích. Để được như vậy thì phải làm gì? Mẹ hãy chăm chú nghe chứ đừng có lắc đầu như thế kia - Tanhia Mikhailốpna bắt đầu nóng gáy khi thấy bà mẹ vẫn khăng khăng bảo

https://thuviensach.vn

thủ. - Con còn được nhà nước uỷ nhiệm giáo dục những ba mươi lăm cháu bé như cháu Ôlia đấy...

- Như Ôlia! - Bà Aria Chimôphêépna hỏi giọng đầy trách móc đau khổ. Bà chắc chắn là trên thế giới không có đứa trẻ con nào giống như Ôlia và cũng yêu cầu bố mẹ cháu phải công nhận điều đó.

- Dĩ nhiên là có rất nhiều cháu giống như cháu Ôlia, - Tanhia Mikhailốpna trả lời. Cháu Ôlia của nhà ta thì có gì là khác biệt so với các cháu khác?

- Ồ, các người hoàn toàn điên rồi hay sao ấy...

- Mẹ ạ người ta thường đếm gà con vào mùa thu. Ở trường chúng con luôn gặp phải những trường hợp những đứa trẻ ngoan, thông minh thường bị hư hỏng vì cách giáo dục không đúng. Chúng được nuông chiều sinh ích kỷ lười biếng, thậm chí còn độc ác như các công tử ngày xưa. Rất đáng tiếc mẹ ạ... Thế ai có lỗi? Chính là lỗi của bố mẹ? Nói đúng hơn chính là do tình thương yêu mù quáng của bố mẹ. Họ không nghĩ đến tương lai của con cái họ.

- Tanhia, mẹ đã thừa hiểu những điều đó rồi - Côństantin Xêmiônôvich can thiệp vào câu chuyện - Cái chính là anh nhận xét không được lịch sự lắm mà làm mẹ giận đấy thôi. Con xin lỗi mẹ. Con biết mẹ quý cháu và đứt ruột đi vì nó.

- Dĩ nhiên là tôi đứt ruột vì cháu tôi chứ, Côństantin. Tim tôi đau nhức lên vì nó.

Côństantin nói với vợ:

- Hôm kia anh đi làm về trước em. Ôlia đang ở trong bếp và thậm chí còn không ra chào anh nữa cơ. Anh nghĩ không biết con bé làm gì thế? Anh nhìn thấy trong chậu có nước và con bé đang giặt quần áo cho búp bê một cách rất nghiêm túc. Kệ, cứ cho nó giặt và phải như thật cơ - Có cả xà phòng nữa... Còn những việc như thế này thì không nên để cho xảy ra tí nào - anh lấy tay chỉ đống đồ chơi còn để bừa bãi - đó là lỗi tại anh. Nhẽ ra phải bảo Ôlia xếp dọn đồ chơi lại cho ngăn nắp mới phải. Mẹ ạ, mẹ đã bắt cháu tự cởi lấy áo khoác và bắt cháu treo lên mắc cẩn thận là việc rất tốt. Mẹ làm thế là đúng lắm. Cần để cho cháu nó tự phục vụ lấy bản thân chứ. Con bé rất quý bà và nó phải cố gắng sao cho lòng quý mến đó không chỉ biểu hiện bằng lời nói và những chiếc hôn mà cả trong việc giúp đỡ bà nữa. Nếu nó yêu mẹ thì nó phải giúp đỡ mẹ. Như việc mẹ để cho cháu rửa bát ấy. Thật là tuyệt diệu. Để cho cháu giúp mẹ, thế mới tốt. Đối với cháu đó là niềm vui, là trò chơi và đồng thời cũng là lao động nữa...

https://thuviensach.vn

- Thế... tôi lại không hiểu được điều đó sao, Côngstantin?

- Thì con hoàn toàn tin chắc là mẹ hiểu. Thế mà đôi khi ta còn có sơ hở... Chúng ta là con người, cũng có đôi khi sơ hở, làm lỡ chứ. Thí dụ như con đây này, con vẫn thường hay quên rằng cháu đâu có phải lên hai, lên ba mà sắp lên năm rồi cơ đấy. Con bé bắt đầu hiểu nhiều thứ, và chính cháu muốn mang lại lợi ích cho mọi người...

Như những trường hợp đã xảy ra trước đây, câu chuyện bao giờ cũng kết thúc bằng cách là bà Aria Chimôphêépna giành phần toàn thắng về mình và bà ra khỏi phòng với cảm giác rất hài lòng là có được thằng con rể biết điều như vậy. Hễ lúc nào nó hiểu là nó có lỗi thì nó chẳng đổ lỗi cho kẻ khác mà nhận lấy lỗi về phần mình và xin lỗi hẳn hoi. Đối với bà thì nó luôn luôn tỏ ra kính trọng.

https://thuviensach.vn

ĐIỂM BA ĐẦU TIÊN

Côństantin Xêmiônôvich bước vào lớp tất cả học sinh nhìn thấy tay thầy cầm một tập vở.

- Ôi, các bạn ơi! Luận! - Nađia kêu lên.

Đi cùng với thầy có bà trưởng phòng giáo vụ Vácvara Chimôphêépna. Bà đứng sau bàn giáo viên và nói một cách vui vẻ lạ thường:

- Chào các em! Mời các em ngồi xuống. Tôi đem đến chỗ các em tin vui đây. Chúng tôi đã nhận được kết quả của những bài kiểm tra luận ở thành, và lớp ta... - Bà dừng lại đưa mắt nhìn các cô học sinh đang chăm chú nghe, mỉm cười và kết thúc: - Lớp ta được coi là một trong những lớp khá nhất!

Các em vỗ tay vang hoan nghênh tin mừng đó. Trên những khuôn mặt trẻ bừng lên niềm vui, niềm tự hào và vẻ đắc thắng. Đây rồi, những kết quả đầu tiên của sự làm việc kiên trì. Bây giờ thì chắc chắn không còn ai bảo "Lời hứa" chẳng qua là tờ giấy rỗng tuếch huênh hoang. Các em đã biết giữ là hứa như những người Bônsêvích chân chính.

- Các em ơi, hãy trật tự nào - Bà trưởng phòng giơ tay lên ra hiệu. - Cô Natalia Dakharốpna muốn thân chinh đến truyền đạt tin vui này cho các em, nhưng rất tiếc là có ấy bận đi họp và giao lại cho tôi đến chúc mừng các em. Cần phải nói thêm rằng, đây là một thắng lợi lớn, bởi vì nếu để ý thì sẽ thấy từ trước đến nay các em không phải là những học sinh xuất sắc. Không thể bảo các em học kém - bà vội chữa. - Nhưng nếu so với những người học sinh xuất sắc thì các em còn phải cố gắng nhiều... Các em trật tự nào! Sao lại ồn lên thế? Đấy, coi như tôi đã nói xong những điều muốn nói. Mong rằng các em không tự mãn với kết quả đạt được và cố gắng duy trì những thành tích đó.

Khi bà Vácvara Chimôphêépna ra khỏi phòng thì thầy Côństantin Xêmiônôvich về chỗ bàn giáo viên.

- Tất cả những điều đó đều rất tốt nếu như không có chữ "nếu"! - Thầy bắt đầu nói khi cả lớp đã im lặng. Chữ "nếu" ở đây có nghĩa là tôi muốn nhắc đến hai điểm ba cuối cùng và bài làm hôm nay đây. Tôi cố tình không báo cái tin "vui" đó cho các em trước khi trả vở với mục đích làm cho các em mất vui đấy. Đúng thế đấy. Tôi không đùa đâu. - Thầy khẳng định thêm khi nhìn thấy những nụ cười trên môi các cô gái.

- Người ta thường bảo "trong bất cứ cái rủi nào cũng có cái may" nhưng rõ ràng là đôi khi có thể nói "trong bất cứ cái may nào cũng có cái rủi". Sao thế hả các em? Choáng vì thành tích đã đạt được ư? Hay các em cho rằng

https://thuviensach.vn

sau khi kiểm tra các em có thể xả hơi được? Dù vì lý do này hay lý do kia đi nữa thì các em cũng đã tỏ ra chưa cố gắng khi viết bài luận cuối cùng này.

Côngstantin Xêmiônôvich nói không giống như cách "lên lớp" thông thường của một ông thầy. Trong cách nói đó có xen sự đau đớn nỗi thất vọng của anh và chính điều đó đã tác động đến các cô học sinh. Đại đa số các cô ngồi im, mặt cúi gằm. Valia có cảm giác như mình là "người chiến thắng". Cô không dính dáng gì đến "Lời hứa" và sự trách móc của thầy giáo không liên quan gì đến cô. Côngstantin. Xécghêêvích nói tiếp:

- Các em sẽ nhận bài làm ngay bây giờ. Đề luận: "Đất nước ta giàu đẹp biết bao!" đã tạo cho các em nhiều khả năng để viết. Đâu có phải đó là một đề tài về địa lý và về việc này chúng ta đã có dịp nói cặn kẽ rồi. Tôi chờ đợi ở các em cái gì đó lớn hơn kia.

Anh lấy quyển vở trên cùng. - Ácxênôva Tanhia!

Tất cả ngẩng đầu lên, còn Tanhia thì đứng dậy.

- Em không nên vội vàng. Khi vội em thường quên bẵng ngữ pháp đi. Chú ý đến việc đánh dấu phẩy. Khó khăn lắm tôi mới cho em được điểm bốn đấy.

Anh đưa quyển sách cho cô gái và cầm đến quyển tiếp theo.

Anhia hơi tái mặt và trong đôi mắt mở to của cô không khó khăn gì mà không nhận thấy sự sợ hãi cả.

- Anhia Alếchxêêva! Em vẫn mắc phải những lỗi cũ. Bài làm của em bắt đầu tốt, nhưng sau đó vì vội vàng em đã làm hỏng một bài luận hay. Tôi cho em điểm bốn.

Cô gái đã bớt sợ nhưng tay vẫn run run khi cầm lấy vở.

- Valia Bêlôva!

Anh đưa mắt nhìn cô gái đang đứng dậy. Trong đôi mắt của cô học trò quen được nuông chiều và quá ư tự tin đó anh đọc thấy sự chờ đợi bình thản. Cô vẫn quen được nhận điểm năm mà.

- Tôi hoàn toàn tin là em thuộc bài hát đó và kể lại nội dung của nó cũng không đến nỗi tồi, nhưng em không hề có một ý nghĩ nào mới mẻ của riêng em cả. Hoặc em quên, hoặc em không thèm tính đến những hoàn cảnh của chúng ta. Em dùng lời lẽ của người khác, suy nghĩ của người khác. Điểm ba.

Valia tái mặt cầm lấy vở, và cô đưa mắt nhìn xung quanh như muốn tìm kiếm sự thông cảm của các bạn.

- Liđa Vécxinhina, - Côngstantin Xêmiônôvich tiếp tục - Em thoát khỏi điểm ba là nhờ bài viết đúng ngữ pháp và kiến thức về địa lý Liên Xô của

https://thuviensach.vn

em khá tốt. Cuộc tham quan đất nước Liên Xô của em không phải là một sáng kiến hay lắm. Em có thể và nhất định phải làm bài tốt hơn. Điểm bốn.

Khi thầy giáo đưa vở cho Liđa, Nađia vì quá hồi hộp nên cấu vào tay bạn, cô bạn lại đập mạnh vào tay Nađia. Côństantin Xêmiônôvich trông thấy và đưa mắt nhìn về phía Nađia.

- Các em có việc gì thế?

- Thưa thầy, tiếp theo là bài của em ạ... - Nađia nói khẽ thay vào câu trả lời.

- Đúng rồi. Nađia Erêphêêva. Em chọn đề luận về việc chọn ngành nghề. Thế là tốt - Thầy giáo nói. Điểm bốn.

- Ôi suýt nữa thì em chết mất! - Nađia thì thầm khi nhận vở.

- Thưa thầy, cho phép em ra ngoài ạ. - Valia xin phép.

- Em đi đi.

Môi dưới của Valia run run, mắt cô tràn nước mắt. Cô vội vã bước ngang qua chỗ thầy đứng và ra khỏi lớp.

- Ivanôva Cachia. Bài của em ý rõ ràng, trình bày mạnh lạc, nhưng cũng giống như Liđa, còn thiếu sự tưởng tượng, thiếu tầm rộng lớn. Điểm bốn.

- Ivanôva Xvétlana - Thầy gọi và mở vở ra - Bài này tôi khuyên tất cả các em nên đọc. Rất chân thành, mạnh dạn, hình ảnh, có thể nói đó là một bài độc đáo. Hai bạn gái viết thư trao đổi với nhau sau khi cùng tốt nghiệp lớp mười. Một sống ở Lêningrát, còn cô kia thì đi Vlađivốtxtốc. Điểm năm! - Thầy kết thúc một cách hài lòng, đưa vở cho cô gái đang ngượng vì được thầy khen.

- Hì... hì... bài khá nhất! - Giênhia nói thầm.

- Tamara Crápchencô!

Chưa từng bao giờ có chuyện Tamara lại bị điểm dưới năm về môn luận, vì thế cô đứng dậy, mỉm cười điềm tĩnh. Nhưng trạng thái đó chỉ có trong giây lát. Đôi lông mày chau lại của thầy giáo khi cầm vở cô lên, như một cơn gió mạnh thổi phăng nụ cười đi khỏi khuôn mặt cô gái.

- Sao thế hả Tamara? Chúng ta đã phân tích vấn đề này rồi cơ mà. Em đã nhấn chìm cả nội dung chủ đề trong những lời lẽ hay ho, những câu rập khuôn sáo. Hình thức cần phải nhấn mạnh được nội dung, còn của em thì hình thức chỉ để tôn lên hình thức. Những lời lẽ hay chỉ để nhấn mạnh cái hay của lời lẽ. Em có những cách nói hoa hòe đến nỗi khó đọc cơ. Tôi đòi hỏi ở em cao hơn các bạn khác. Em là nhà báo tương lai, là chủ nhiệm báo tường của lớp. Điểm ba.

https://thuviensach.vn

- Ối! Giênhia không nén nổi ngạc nhiên, tiếp theo cô là tiếng thở dài rõ to của cả lớp.

- Larisa Chikhônôva.

Larisa sợ hãi nhìn chằm chằm vào thầy giáo, nhưng khi anh giở vở ra và gật đầu khích lệ, đôi mắt cô tròn xoe ra.

- Tốt lắm. Em có những tiến bộ đáng kể. Trong bài của em phảng phất có sự hài hước. Tuy trong bài cũng nói nặng về địa lý nhưng những nhà du lịch của em rất đáng mến. Điểm năm.

Nhận vở xong. Larisa với vẻ mặt đầy tự hào và đắc thắng quay về chỗ làm cho cả lớp phải mỉm cười.

- Thôi xin lỗi các vị ạ! - Cô nói thì thầm với các bạn ngồi phía sau. - Điểm năm này là không có ai giúp cả nhé. Tự đạt được bằng mồ hôi và máu đấy!

Thoáng thấy vở mình trong tay thầy giáo, Nhina Sarina theo thói quen đã vội cho rằng cô "chết" rồi và đứng dậy không còn cái cảm giác là hai chân mình đứng vững nữa.

- Nhina Sarina, em cho tôi biết là em có biết gì về hội họa không? - Côństantin Xêmiônôvich hỏi.

- Em có biết chút ít ạ. Bác em là họa sĩ mà, - cô gái trả lời rất khẽ.

- Điều đó dễ thấy thôi. Các em ạ, đây cũng là một bài làm hay đấy. Ở triển lãm nghệ thuật qua những bức tranh của họa sĩ và những câu chuyện của khán giả, bạn Nhina Sarina đã biết nói lên được rất nhiều. Điểm năm.

Những vở còn lại thầy trả "không có nhận xét", như vở của Clara Khơlôpôva, chỉ thông báo điểm. Nhưng cái lắc đầu của thầy lại còn "hùng hồn" hơn cả những lời nói.

Trả bài xong thầy giáo ngồi xuống và mở sổ điểm ra.

Trong khi đó Cachia đã kịp tính kết quả chung của cả lớp. Ba điểm năm, mười điểm bốn và một điểm ba. Điểm của Valia cô vẫn không tính như trước. Tổng cộng được năm mươi tám điểm trong số bảy mươi điểm có thể có. Hơi ít nhưng dù sao cũng chưa đến nỗi quá tồi như cô tưởng lúc đầu giờ học.

- Thế Valia bị làm sao hả các em? - Thầy giáo bỗng nhớ ra và đưa mắt nhìn cái bàn trống, hỏi - Giênhia Xmiếcnôva, em ra xem thử nào.

Giênhia gần như chạy ra khỏi lớp và sau một phút cô quay lại.

- Thưa thầy, bạn ấy đang khổ tâm ạ.

- Khổ tâm thế nào cơ?

- Bạn ấy khóc ạ...

https://thuviensach.vn

- Thế phải làm gì bây giờ? Trẻ con thì tôi còn biết dỗ, chứ ở tuổi các em... Giênhia, em thấy nên làm gì bây giờ?

- Thưa thầy, chả cần phải làm gì cả ạ. Ở lứa tuổi chúng em càng dỗ dành bao nhiêu thì lại càng muốn khóc bấy nhiêu ạ.

- Thôi được. Chúng ta không phải mất thì giờ nữa, - Thầy nói và mở tập thơ Maiacốpxki ra.

...Valia Bêlôva ngồi ở lò sưởi hơi nước, vo viên trong tay một chiếc khăn mùi xoa, nhưng mắt cô đã ráo hoảnh. Một cảm giác độc ác, muốn trả thù bùng lên và làm khô những giọt nước mắt, thôi thúc cô "trả thù" một ai đó. "Được rồi được rồi... - Có dọa dẫm trong đầu. - Cái đó thì ta còn xem đã? Việc này không dễ gì mà bỏ qua đâu! Rồi sẽ có lúc các người phải hối tiếc...".

Cô căm ghét ai, cô muốn trả thù ai và ai sẽ phải hối tiếc, bản thân cô cũng không hiểu rõ nữa. Người đầu tiên dĩ nhiên là thầy Côństantin Xêmiônôvich... Thầy cho cô điểm ba không đúng, mục đích để làm nhục cô vì cô không xun xoe nịnh bợ thầy như những đứa khác.

Cô nhớ lại câu chuyện gần cầu thang hôm nào và cô đã trả lời một cách hóm hỉnh về việc những cô bảo mẫu. Lúc đó thầy làm như không hiểu cô nói có ngụ ý gì, nhưng đã đến lúc là trả thù đấy. Sau đó đến lượt Cachia có lỗi. Nó luôn luôn xúi bọn bạn chống lại cô. Đến cả Clara cũng bị bọn nó cấm chơi với cô.

"Thì cứ mặc! Nào mình có cần gì bọn nó. Đến cuối năm học chẳng còn bao lâu. Còn sau đó, để rồi xem". - Cô nghĩ thế và đã đoán trước là cả bọn kia sẽ bị nhục như thế nào. Valia chưa có giây phút nào không tin là mình sẽ được huy chương vàng, sẽ tốt nghiệp trường tổng hợp một cách xuất sắc, sẽ được phân công vào một chỗ làm việc rất tốt và sẽ sống hoàn toàn theo ý mình. Sau này thế nào thì cô chưa để tâm nghĩ đến, nhưng mươi năm sắp tới đây thì cô đã nhìn rõ số phận cô ra sao rồi. Và lúc nào cô cũng tưởng tượng ra rằng cô sẽ gặp biết bao cái nhìn ghen tị của các bạn cùng lớp và thấy cả thái độ kính nể và cầu cạnh của họ khi nói đến việc xưa kia họ cùng học với cô. Trong những giấc mơ đó của cô bây giờ còn xuất hiện một nhân vật mới nữa - Đó là thầy Côństantin Xêmiônôvich, người mà sau này sẽ phải hối hận và tự trách mình là sao khi đó không đánh giá được cô ta. Cứ mặc cho thầy ấy hối hận và tự trách mình vì sự thiển cận đó nếu như thầy không biết phân biệt trắng đen.

Valia bắt đầu có cảm giác như lúc này thầy Côństantin Xêmiônôvich đã ân hận vì đã cho điểm không đúng. Giênhia đến dỗ cô về lớp chắc chắn

https://thuviensach.vn

không phải tự ý nó rồi.

"Chắc chắn là thầy lo lắng và sẽ cử đứa khác đến. Nhưng cử ai nhỉ? Chắc lại Cachia Ivanôva. Thầy tin tưởng nó và không biết sao lúc nào cũng trách nó trong khi những đứa khác có lỗi. Trong việc xảy ra với cô Natalia Nhicôlaiépna mình có lỗi hơn tất cả chúng nó, vậy mà Cachia lại bị một trận...".

Thời gian trôi đi và chẳng có ai đến cả. Điều đó bắt đầu làm cô lo lắng. Chắc bây giờ thầy đang giảng về Maiacốpxki và kể rất nhiều điều mà không có trong sách giáo khoa. Nhưng tự mình quay về lớp học thì cô lại không muốn.

"Ồ, sao mình lại khóc thế này nhỉ! Cái Tamara cũng bị điểm ba đó thôi", Cô nhớ lại lời Giênhia vừa kể và những suy nghĩ của cô chuyển sang hướng khác: "Lẽ nào đó là sự thật? Tamara lại bị điểm ba về luận à? Tamara luôn tự cho mình là nhà văn, là nhà báo ấy à?". Valia nghĩ thế và với ý nghĩ là thầy giáo làm nhục không chỉ một mình cô, cô cảm thấy dễ chịu hơn.

- Valia Bêlôva, sao em lại trốn ở đây? - Bác lao công Phênhétxca xuất hiện từ đâu không biết hỏi cô.

- Đó không phải là việc của bà! - Valia nói cục cằn.

- Hay là không thuộc bài?

- Thì có liên quan gì đến bà cơ chứ!

- Này, em đừng có mà hỗn với tôi nhé. Tôi hỏi em với ý định tốt cơ mà.

- Tôi không muốn phải báo cáo với bà.

- Dĩ nhiên là đối với tôi em chẳng phải báo cáo gì cả, nhưng phải tuân theo nội quy của nhà trường, em không còn bé bỏng gì nữa!

Bác Phênhétxca đợi một lúc nhưng khi thấy những lời bác nói chẳng tác động gì đến cái cô học trò bướng bỉnh kia, bác bèn nổi cáu:

- Này, em có nghe thấy tôi nói gì không? Tôi nói với em bằng tiếng Nga chính cống đấy: Đi vào lớp ngay lập tức!

Valia biết cách chọc tức người ta lắm, nên cô nhìn bác mỉm cười khinh bỉ. Cô đợi bác Phênhétxca dỗ dành cô, sẽ van nài hoặc chửi bới cô, nhưng bác chỉ lắc đầu trách móc:

- Ôi thế mà cũng là học trò sắp tốt nghiệp lớp mười đấy. Khắp trường đưa các em ra làm gương cho bọn nhỏ, còn em... Em thế nào vẫn nguyên xi thế ấy.

- Thế bà cần gì ở tôi nào?

- Không thì để cho em làm loạn à?... - Bác nói.

https://thuviensach.vn

Nghĩ một lúc, bác lần đến cạnh cửa lớp mười để nhìn vào cửa kính xem tại sao Valia lại trốn học. Trong lớp thầy Côństantin Xêmiônôvich đang giảng bài, sau bàn mười bốn cô gái đang chăm chú nghe thầy giảng, mắt không rời thầy. Và chỉ có mỗi một cô học trò - Cô học trò xuất sắc Valia là không có mặt trong lớp. Tại sao thế nhỉ? Đó là con toán mà bác Phênhétxca không tài nào giải nổi nếu không có sự giúp đỡ của người khác.

https://thuviensach.vn

TAI NẠN

Tanhia nằm trên giường và chăm chú nhìn lên trần nhà. Ba con ruồi như tìm thấy món gì đó thú vị nên chúng tranh luận thật sôi nổi, chúng bay về nhiều phía khác nhau, rồi quay đuổi nhau. "Chúng tìm cái gì thế nhỉ?" - Cô gái suy nghĩ và nhìn thật chăm chú vào chỗ mà mấy con ruồi vừa đậu xuống. Hình như cô nhìn thấy một cái chấm đen nhỏ. "Đối với ta thì đó là hạt bụi, nhưng đối với ruồi chắc là to bằng một ổ bánh mì đấy nhỉ - Cô suy nghĩ. - Không biết trong cái chấm đó thì được bao nhiêu nguyên tử nhỉ?".

Khi nằm yên Tanhia không cảm thấy đau, nhưng chỉ cần cô lấy hết sức định trở mình hoặc thay kiểu nằm thì ở chân đau nhói lên, đau đến nỗi toát cả mồ hôi lạnh. Nếu không đau như thế thì có lẽ cô còn cảm thấy hài lòng nữa là khác. Hai ngày qua cô đã ngủ thỏa thuê. Bố mang sách về cho cô đọc, mọi người trong nhà đều quan tâm đến cô, có gì là không hay đâu?

Bác sĩ đã dặn phải nằm một tháng liền cơ đấy, thế là cô đã thua các bạn trong lớp và chắc chắn là không tài nào đuổi kịp được nữa, nhưng bố đã bảo, chẳng có gì đáng sợ cả, cô sẽ ở lại lớp một năm nữa, không lo lắng làm gì. "Nhanh một năm hay chậm một năm thì có gì quan trọng đâu! Cuộc đời còn dài, còn chán thì giờ".

"Nhưng không phải thế đâu, bố an ủi đấy thôi. Thế là mình không được cùng học với cả lớp, - Tanhia lo lắng nghĩ - phải làm cách nào chứ! Người ta còn học hàm thụ thì sao? Mình sẽ nằm và học thuộc các sách giáo khoa vậy". - Cô tự làm cho mình yên tâm hơn.

Nhưng cứ mỗi lần cô nghĩ đến điều đó thì sự lo lắng của cô ngày càng tăng hơn. Rõ ràng là cô phải ở lại lớp mười rồi - điều đó đâu phải là chuyện đùa, một tháng bỏ học rồi thì dễ gì sau này có thể đuổi kịp.

Trong phòng im lặng. Bố và mẹ đã đi làm. Em gái bé đi chơi, em trai đi học. Đasa ở dưới bếp... Mà cũng có thể chị ấy đi chợ. Nghĩa là không có ai ở nhà cả...

"Thuyền trưởng ơi, thuyền trưởng, anh hãy nở nụ cười!

Nụ cười của anh là lá cờ của chiến hạm.

Thuyền trưởng ơi, thuyền trưởng, anh hãy vươn người..."

Tanhia hát nghe thật thảm thiết, để quên đi ý nghĩ về trường học. "Thật là một sự ngớ ngẩn - cái gọi là tình cờ! Hai ngày trước đây nào cô nghĩ đến việc mình phải nằm bất động và cắn môi vì đau đớn thế này đâu! Cũng may mà chỉ bị vết rạn ở xương ống chân, tình hình có thể còn xấu hơn thế nữa"

https://thuviensach.vn

… Từ trường về nhà Tanhia nghe có tiếng kêu phía sau lưng, cô quay lại thấy gần đấy có bà cụ đã còng lưng. Không để ý gì đến tiếng kêu, bà cụ vẫn chậm rãi qua đường; sau lưng bà, một cuộn giấy to không biết bằng cách nào đã rơi từ xe vận tải xuống đường lăn theo bà. Chỉ cần một phút nữa thì bà cụ bị cuộn giấy xô ngã và đè lên người, trong nháy mắt, Tanhia bổ nhào về phía bà cụ, đẩy bà cụ sang một bên. Nhưng cô không may vấp phải vỉa hè và ngã quỵ xuống, bên cạnh cô bà cụ cũng nằm sóng soài sợ hãi. Cuộn giấy lăn qua bên cạnh. Lúc mới ngã Tanhia không cảm thấy đau đớn gì cả, và khi nhìn thấy vẻ mặt sợ hãi của bà cụ đến lúc ấy vẫn chẳng hiểu có gì đã xảy ra, thì cô bật cười.

Đến khi cô định đứng dậy để đỡ bà cụ lên, cô thấy tối mặt vì quá đau nên lại ngồi xuống lề đường.

Sau đó tất cả đều xảy ra như trong cơn mê. Cô nhớ láng máng có một sĩ quan nào đó cúi xuống, sau đó là mùi rượu nồng nặc và khuôn mặt râu ria lồm xồm của người lái xe tải với đôi mắt hiền lành. Họ ra hiệu cho một chiếc xe ô tô con chạy qua đường dừng lại và chở cô gái về nhà...

Cánh cửa buồng mở nhẹ. Có ai vừa đến. Sau đó có tiếng gõ cửa thận trọng và giọng của em trai cô hỏi:

- Chị Tanhia, em vào được không?

- Vào đi em Sura.

Mặt đỏ lừ vì đi nhanh, vẫn cái món tóc dựng đứng trên đỉnh đầu như mọi khi, chú bé tiến gần về phía chị và dừng lại ở một khoảng cách theo đúng phép lịch sự. Tanhia quay đầu về phía em và mỉm cười.

- Thế nào? Học hành ra sao? Em có mang điểm về không đấy?

- Không ạ

- Ngoài phố trời có đẹp không em?

- Cũng thường thôi, giống như mọi khi... chị ơi, chị có đau lắm không?

- Bây giờ thì không đau lắm...

- Thế người ta có cưa chân chị đi không?

- Cưa làm gì cơ?

- Thế nhỡ nó bị gãy thì sao?

- Thì... nó lại mọc ra chứ sao. Nhưng chân chị có bị gãy đâu, chỉ bị rạn thôi.

Cậu bé đứng suy nghĩ một lúc rồi bỗng hỏi một cách đột ngột:

- Thế tại sao nếu cây gậy gãy nó lại không mọc ra nữa?

- Bởi vì cái chân nó “sống”, còn cái gậy là thứ “đã chết” rồi.

https://thuviensach.vn

- Thế nếu con mèo nó làm gãy chân thì chân nó cũng lại mọc phải không chị?

- Dĩ nhiên là sẽ mọc rồi.

Tanhia định quay người lại. nhưng đau quá nên cô nhăn mặt và cắn chặt môi.

- Đau lắm hả chị? - Thằng bé hỏi, mặt cũng nhăn nhó đầy vẻ thương cảm.

- Dĩ nhiên là đau rồi... Cho chị xin ngụm nước nào!

Khi cô uống nước xong, Sura lại hỏi tiếp vấn đề mà em đang muốn biết.

- Chị Tanhia ơi, thế nếu như con chim sẻ bị gãy chân thì chân nó cũng lại mọc chứ?

- Ôi, Sura ơi, em làm cho chị phát chán lên vì những câu hỏi ngốc nghếch của em thôi!

Cô rất yêu thằng em trai nhỏ của cô tuy rằng cô luôn gọi nó là thằng "hâm". Hai năm trước đây sau khi nó đi cắt tóc về, nó lập tức biến thành bác thợ cắt tóc. Hôm sau nó cắt mất bộ râu mép của chú mèo, ngày hôm sau nữa nó lại cắt mất món tóc đẹp tuyệt vời của em gái. Có một lần nó đổi được cho một cậu bé ở cùng nhà một tuýp sơn dầu, khi biết được người ta thường dùng sơn dầu để làm gì, nó bèn về nhà leo lên chiếc bàn và vẽ râu mép và râu cằm cho bức tranh "chân dung người đàn bà" - bức tranh yêu thích nhất của bố. Thế là phải lấy xăng tẩy mãi mới sạch sơn dầu, nhưng vẫn còn lại dấu vết. Nó say mê trò chơi "ăn cúc áo" nhưng sau chuyến bị thua, chỉ năm phút sau nó đã có rất nhiều cúc vì đã mang kéo vào tủ quần áo cắt sạch cúc áo dài của mẹ và của những bộ com lê của bố.

Những tội do bàn tay Sura gây ra có thể kể đến vô tận nhưng dù sao thì Tanhia cũng yêu thằng bé và hay che chở cho nó để nó khỏi bị bố mẹ mắng.

- Sura, chị với em chơi trò "quân y viện" đi nào? - Tanhia nói.

- Chơi thế nào cơ?

- Em sẽ là cô hộ lý, còn chị là phi công bị thương ngoài chiến trường được đưa về đây. Em sẽ chăm nom chị và nếu chị nhờ em điều gì, thí dụ như mang cho chị cặp, sách...

- Không, chơi thế em chả chơi đâu...

- Tại sao?

- Hay để em là phi công, còn chị là hộ lý vậy.

- Nhưng em khỏe, còn chị thì ốm cơ mà.

- Chị không phải ốm. Tự chị gây ra chứ còn ai nữa. Tự chị nhảy như con dê ấy chứ sao, - Cậu bé nhắc lại lời bố nói.

https://thuviensach.vn

- Thế thì cút đi chỗ khác cho rảnh? Tao không muốn nói chuyện với chú mày nữa.

Còn lại một mình, Tanhia lại nghĩ về trường và cảm thấy buồn quá. Sao có những cái thật là ngớ ngẩn như vậy xảy ra trong cuộc sống nhỉ! Vì một bà cụ đâu đâu ấy mà cuộc đời cô lại phải thay đổi. Điều đáng ngạc nhiên nhất là bà cụ cũng chả ngờ rằng để cứu cụ thì Tanhia phải trả một giá như thế nào... Không biết những bà cụ như thế còn ra phố làm gì, sao không chịu ngồi nhà cơ chứ...

- Tanhia, mọi người đến thăm chị kia kìa - Sura mừng rỡ kêu lên và vội mở cửa.

Các bạn Nhina Côsinxcaia, Cachia và Xvétlana Ivanôva, Giênhia Xmiếcnôva, Tamara Crápchencô, Nađia Erêphêêva và Anhia Alếchxêêva bước vào phòng. Căn phòng trở nên chật chội. Các cô gái vây quanh chiếc giường và đứng khựng trong trạng thái ngơ ngác, bất lực mà người ta thường có mỗi khi đến thăm người bị ốm nặng lần đầu.

- Sao các bạn lại ỉu xìu thế kia? Mình có chết đâu nào! - Tanhia cười. - Mình nằm độ vài ba tuần là lại như người khỏe thôi mà.

- Cả lớp gửi lời thăm bạn, thầy Côństantin Xêmiônôvich sẽ đến thăm bạn đấy. - Cachia nói.

- Bao giờ cơ?

- Có lẽ hôm nay đấy.

- Ai khiến bạn làm gãy chân thế hả? - Giênhia hỏi.

- Mình đâu có làm gãy. Chỉ bị rạn thôi.

- Gãy hay rạn cũng thế cả. Chỉ vì bạn quá nghịch ngợm thôi chứ có sao đâu, - Giênhia vờ trách móc bạn. - Lúc thì ngủ liên miên cả ngày, lúc lại chạy rông suốt và thế là... mừng nhé!

Tanhia nhìn các bạn, trên môi đọng lại một nụ cười buồn bã dường như có lỗi.

- Các bạn ơi, cám ơn các bạn nhé, các bạn đã đến thăm mình. Có lẽ chúng ta rồi phải chia tay nhau thôi.

- Sao thế?

- Các bạn sẽ học tiếp. Còn mình chắc phải chậm lại một năm...

- Bạn điên à! - Cachia bực tức nói, - bọn mình đã bàn với nhau rồi. Đầu óc bạn tỉnh táo, nhiệt độ bạn bình thường. Thật hết chỗ nói, bạn đã hành động như một đoàn viên Cômxômôn đấy ư? Bạn có thể học được không nào?

- Tất nhiên là được rồi.

https://thuviensach.vn

- Thế là ổn rồi! Nhina đã nhận một mình giúp bạn rồi, và nếu như một mình bạn ấy không cáng đáng được thì chúng mình sẽ thay phiên nhau đến giúp.

- Sao mình lại không cáng đáng được cơ chứ? - Nhina giận dỗi, - Tuyên bố thật là vô trách nhiệm!

Trong lòng Tanhia rộn lên niềm vui mới. "Trời đất, sao mình lại ngu đến thế này nhỉ? Tất cả mọi cách mình đã tính đến làm thế nào để đuổi kịp chương trình, thế mà quên bẵng không nghĩ đến các bạn, đến sự giúp đỡ của các bạn".

- Tanhia, bạn không được chán nản nhé! - Tamara nói một cách nghiêm khắc. - Bạn chớ có quên là bạn cũng đã từng ký tên dưới bảng "Lời hứa" đấy nhé! Nhớ đấy!

Các cô gái ngồi chơi khoảng nửa giờ đồng hồ, thông báo cho "bệnh nhân" tin tức mới mẻ ở trường rồi chia tay ra về, chỉ riêng Nhina còn nán lại.

Tanhia và Nhina thân nhau năm nay đã là năm thứ ba, nhưng trong tình bạn đó lại thiếu điều cơ bản - không có những câu chuyện tâm tình mà lẽ ra bất cứ tình bạn nào cũng có, không có sự bình đẳng nữa: ý kiến của Tanhia bao giờ cũng là ý kiến quyết định. Điều đó làm cho chính bản thân Tanhia cũng không thích. Tanhia muốn tranh luận, chứng minh, thuyết phục, còn Nhina thì luôn luôn thụ động uể oải. Nhưng Nhina lại có tấm lòng đôn hậu và rất có tinh thần trách nhiệm đối với bất cứ công việc gì.

- Thế là bạn được thuê đến làm hộ lý cho mình à? - Tanhia mỉm cười khi các bạn đã ra về.

- Sao lại làm hộ lý và sao lại được thuê? Bạn nói gì mà kỳ lạ vậy? Thế bạn đứng ở địa vị mình thì bạn sẽ hành động như thế nào? - Nhina hỏi bạn với một giọng giận dỗi.

- Mình đùa đấy mà...! - Tanhia nói với vẻ âu yếm và cầm lấy tay bạn. - Dĩ nhiên ở địa vị mình mình cũng sẽ giúp như vậy, nếu cần... Nhưng dù sao cũng phải thỏa thuận với nhau đã chứ, bạn sẽ giúp đỡ mình, nhưng không được để ảnh hưởng đến bản thân cơ. Có hứa thế không nào?

- Ảnh hưởng là nghĩa thế nào?

- Thế mà có nghĩa đấy... Bạn phải hứa, nếu không thì mình sẽ từ chối sự giúp đỡ của bạn.

- Tanhia ơi! Ôi, bạn thật là kỳ lạ, Nếu như mình cùng làm bài với bạn thì có gì là ảnh hưởng đến mình? Chúng mình cùng học một lớp mà lại!

https://thuviensach.vn

- Ừ thì được rồi. Tự mình sẽ thấy thôi. Kể xem hôm nay ở lớp có gì mới nào?

- Bọn mình kể hết rồi còn gì...

- Mới kể qua loa thôi, - Tanhia ngắt lời bạn. - Còn bạn hãy kể tỉ mỉ xem nào. Valia thế nào?

- Hình như không có gì đặc biệt.

- Sao lại không có gì? Thôi, đừng nói luẩn quẩn nữa!

- Thế sao bạn lại quan tâm đến Valia lắm thế?

- Ngược lại - hoàn toàn không quan tâm! Dạo cuối năm học nó chỉ làm cho mình càng thấy khó chịu thôi. Mình ngạc nhiên là sao trước kia chúng mình không nhận thấy điều đó? Trước kia mình còn thấy nó có vẻ như là một người "xuất chúng" lắm... Thật ra thì... Hừ!... Bố mình gọi đó là sự ích kỷ, sự tự tôn mình. Hôm nay mình vừa nghĩ đến nó xong. Giá nó có một người bố như bố mình, ông cụ sẽ cho biết tay!

- Bác Anđrây Pêtrôvích ấy à! - Nhina không tin.

- Phải chính bác Anđrây Pêtrôvích ấy đấy! Bạn biết ông cụ chỉ một mắt thôi. Nếu ông cụ mà đã nói điều gì, thì ôi thôi thế là hết. - Tanhia cau mày và bắt chước bố, cô nói một cách nghiêm khắc: "Mày có biết tiếng Nga không? À, nếu không biết thì tao sẽ dịch ra thứ tiếng trẻ con vậy!".

- Tiếng trẻ con là tiếng gì cơ?

- Đứng quay mặt vào tường, còn trước đó thì phát mấy cái vào chỗ mềm ấy!

Hai cô gái cười phá lên. Nhina biết bác Anđrây Pêtrôvích như một người hiền lành, hay đùa, tính tình rất dễ mến. Thật khó mà tưởng tượng được là bác lại có thể đánh Tanhia.

- Lẽ nào hồi còn bé bác lại đánh bạn? - Nhina hỏi.

- Đánh là thế nào? Chỉ phát vài cái thôi.

- Thế có đau không?

- Không đau, nhưng tức lắm.

- Thế bây giờ?

- Bây giờ thì chỉ cáu hoặc đập bàn là cùng. Bây giờ thì thằng bé Sura bị đòn vì những "trò nghệ thuật" của nó... Bố mình bảo thế này: "Các con ạ, các con phải nghe lời bố, vì các con chưa có kinh nghiệm trong cuộc sống. Các con không biết cái gì nên làm, cái gì không nên. Thí dụ, một hòn than hồng rất đẹp bắn ra khỏi bếp. Không được sờ tay vào hòn than đó, nhưng bé Natasa lại muốn sờ? Ta bảo cho nó là đừng sờ vào, vì than nóng. Nhưng Natasa mới lên hai và nó không hiểu nóng nghĩa là gì? Giải thích như thế

https://thuviensach.vn

nào bây giờ? Thôi, thì cứ để cho nó cầm lấy hòn than, để cho nó bị bỏng và khóc một tí vậy. Điều đó không có gì đáng sợ, nhưng nhờ thế mà nó tin vào lời khuyên của chúng ta... Cứ như thế trong mọi trường hợp. Nếu bố nói là không nên thì các con nên nghe lời bố. Ông cụ suy nghĩ như vậy có đúng không?

- Chắc là đúng. - Nhina tán thành và cô đỏ mặt, nói thêm: - Nhưng mình thì chẳng bao giờ bị phát cả.

- Mình biết rồi. Bạn bị mắng chứ gì? - Tanhia cười khẩy nói:

- Theo mình bị mắng thì còn khổ hơn. Chả được cái tích sự gì. Ba mẹ mình cũng hay mắng. Hễ cứ bắt đầu trách móc thì phải kéo hàng nửa tiếng...

Tanhia chống tay ngồi dậy nhưng không cẩn thận nên cô bỗng nhăn mặt vì quá đau đớn. Sự đau đớn đó thể hiện trên nét mặt của Nhina.

- Tội nghiệp Tanhia quá... - Cô bỗng thốt lên.

- Không sao đâu. Chúng ta vẫn sống có chết đâu mà sợ! Cái món xương thế mà đau ghê. Còn đau hơn cả da hay bắp thịt. - Tanhia mỉm cười trả lời bạn. Tiếng nhạc đâu đây vọng lại. Hai cô lắng nghe. - Nhina đã học chơi dương cầm nên cô hiểu biết nhạc.

- Bài gì thế nhỉ? - Tanhia hỏi.

- Tác phẩm gì có vẻ mới. Mở đài nhé?

- Thôi không cần đâu. Nhina này, thế bạn có thích nhạc không?

- Thích. Nhưng mình thích loại nhạc cổ điển, các chủ đề buồn hay trang trọng và hoàn toàn không thích loại nhạc vui. Sao thế nhỉ?

- Đó là sở thích của bạn chứ sao.

- Mình cho rằng, loại nhạc vui chỉ có thể đồng cảm với trạng thái con người, còn nhạc buồn có khả năng biến đổi trạng thái con người kia. Bạn có đồng ý thế không?

- Mình chưa bao giờ nghĩ đến vấn đề đó.

- Thế nhạc vui không làm cho bạn bực mình ư? Thí dụ, trên đài truyền nhạc vui mà lòng bạn lại thấy buồn chẳng hạn?

- Nhina, thế bạn có hay buồn không?

- Mình hay buồn lắm - Cô gái thú nhận và lại đỏ mặt. - Khoảng hai năm cuối đây mình thường hay buồn. Chính mình cũng không biết tại sao nữa...

- Tuổi dậy thì mà? - Tanhia tuyên bố ra vẻ lắm. - bạn đang từ một em bé gái biến thành một cô gái. Bạn có những suy nghĩ mới và những đòi hỏi mới của tâm hồn. Bố mình vẫn thường nhắc nhở là trong giai đoạn này cá tính của chúng ta sẽ hình thành và chỉ cần một sự ngẫu nhiên không đáng kể

https://thuviensach.vn

nào đó có thể đảo lộn tất cả trong lòng chúng ta và để lại dấu vết mãi mãi về sau này...

- Lẽ nào bác Anđrây Pêtrôvích lại nói thế? - Nhina ngạc nhiên hỏi.

- Đúng là bố nói mà. Thế sao cơ?

- Không sao cả... hỏi thế thôi.

Mẹ Tanhia về và cắt ngang câu chuyện của đôi bạn.

- Thế nào, Tanhia, con cảm thấy trong người ra sao? - Bà mẹ lo lắng hỏi.

- Nếu con không cựa quậy thì không sao cả mẹ ạ.

- Cố gắng đừng cựa chân nhé. Bác xin lỗi Nhina nhé, hình như bác quên chào cháu thì phải. - Bà mẹ nói và bắt tay Nhina, sau đó quay về phía con gái: - Con đã ăn gì chưa?

- Con chẳng muốn ăn mẹ ạ.

- Lại bắt đầu đấy!... Cứ ăn rồi sẽ thấy ngon miệng. Mẹ mang đến ngay bây giờ!

Bà mẹ bước ra, nhưng Nhina lại không muốn tiếp tục câu chuyện vừa bị ngắt quãng. Cô lấy sách ra và bắt đầu giảng bài cho bạn.

https://thuviensach.vn

MÓN QUÀ

Ngoài phố trời lạnh và ẩm. Cây cối đã trút hết lá đứng trơ trọi, buồn bã. Kẹp cặp dưới nách, Xvétlana hai tay đút vào túi áo khoác và thu người lại, cô hỏi bạn:

- Chỉ mong chóng đến đông thôi! Theo bạn thì bao giờ tuyết sẽ rơi?

- Ai mà biết được! - Giênhia trả lời. - Bạn có muốn đi trượt băng không?

- Mình không thích ẩm ướt - Xvétlana vừa nói xong thì bật cười. - Anh Igor đang mơ ước đến chuyện trượt băng khi biết Liđa biết trượt băng.

- Liđa thì dính dáng gì vào đây? - Giênhia ngạc nhiên hỏi.

- Anh ấy định gặp cô nàng trên sân băng...

Thế là Xvétlana kể cho bạn nghe hết những gì cô biết được về chuyện Igor say Liđa.

- Ồ... Ồ...! Tình yêu đầu tiên, trò chơi cuối cùng, - bất thình lình Giênhia đọc lên câu ngạn ngữ đó và kết thúc đầy ngụ ý sâu xa. - Mình không cho đó là tình cảm sâu sắc và lâu dài. Igor không thuộc loại người như vậy.

Xvétlana im lặng. Cô cảm thấy giận vì Giênhia liệt anh cô vào loại người nông cạn, không có khả năng yêu ai một cách đứng đắn, nghiêm túc. Cô không thể tranh luận và chứng minh điều ngược lại. Như thế có nghĩa là tự chống đối mình: Trong thâm tâm Xvétlana cũng cho anh cô là loại người nông cạn.

- Xvétlana, thế bạn có biết không? - Giênhia nói và nắm lấy khuỷu tay bạn. - Dù sao thì mình vẫn chọn con đường y học. Mình sẽ chữa bệnh cho bọn trẻ... Còn bạn thì sẽ có lúc phải nói chuyện nghiêm túc với thầy Côństantin Xêmiônôvich. Với khả năng của bạn, bạn có thể trở thành nhà bác học loại cỡ cơ đấy.

- Giênhia, bạn biết rồi đấy... - Xvétlana bắt đầu.

- Không có Giênhia gì cả! - Cô ngắt lời bạn. - Bạn suy nghĩ không đứng trên lợi ích quốc gia gì cả. Ở trường đại học bạn sẽ được học bổng cơ mà. Bạn phải nói chuyện với mẹ mình mới được. Bà cụ rất quý bạn và cụ biết hết mọi thứ trên đời. Thế nào bạn cũng được huy chương vàng rồi...

- Cái đó cũng chưa rõ nữa...

- Bạn chưa rõ, chứ bọn mình thì rõ cả rồi.

- "Bọn mình" là ai vậy?

- Bọn mình ấy à? - Giênhia hỏi lại và cô nhăn mũi trả lời trêu bạn: - Mấy nhà giáo dục ít tuổi này ấy mà... Bạn biết đấy, Cachia có một sáng kiến rất hay nhé. Thế này nhé... Nhưng bạn chưa được nói với ai cơ đấy... Bọn mình

https://thuviensach.vn

còn nghĩ xem đã. Hơn một nửa trong số bọn mình chưa chọn nghề và chúng nó sẽ không chọn nổi, nếu không có sự giúp đỡ của người khác. Chúng mình lại biết tính nhau... Không, không phải tính tình, mà là những đức tính và sở trường của từng đứa, bởi lẽ chúng mình "nghiên cứu" nhau những mười năm rồi mà. Khi đứng ngoài thấy rõ hơn người trong cuộc thật, đúng như người ta nói. Thế đấy!... Sau đó ta sẽ lập danh sách nghề nghiệp và giải thích rõ, nghề gì đòi hỏi cái gì? Sau đó chúng ta tập trung bố mẹ lại và cùng nhau giới thiệu nghề nghiệp và thảo luận xem sao... Bạn hiểu chứ, theo mình thì đó là một đề nghị tốt, đúng không?

- Mình cũng chẳng biết nữa, Giênhia ạ. Dĩ nhiên là góp ý, bàn bạc là tốt, nhưng bạn xem như Anhia Alếchxêêva hoặc Larisa Chikhônôva chẳng hạn. Góp ý cho chúng đi vào ngành nào?

- Đối với Larisa thì rõ rồi! Nó là nhà toán học. Đầu óc nó hình như được cấu tạo một cách đặc biệt, nó thích toán và nó cũng có khiếu về môn học đó... Đối với Anhia thì khó hơn. À, bạn có biết là mẹ nó đã lấy chồng hoặc sắp lấy chồng không?

- Không!

- Nhina tiết lộ bí mật với mình đấy...

Cứ thế đôi bạn vừa nói chuyện vừa đi đến ngã ba và dừng lại.

- Xvétlana đến nhà mình đi - Giênhia rủ bạn.

- Không, mình đã hẹn với mẹ mình là về sớm hơn rồi.

- Nào, ta vào hỏi ý kiến cụ xem nhé?

- Thôi để lần khác... Mình còn nhiều việc ở nhà lắm.

Xvétlana vừa rẽ ngoặt vào ngõ, thì gió lạnh như kim châm vào da thịt, hắt mạnh vào mắt cô những bụi nước lạnh buốt. Cô gái bẻ đứng cổ áo lên và đi nhanh về nhà. Cô đã hứa là hôm nay không nán lại lớp, mà sau giờ học sẽ về ngay. Nói đúng ra thì cô có lý do chính đáng và không bao giờ mẹ cô lại trách cô về việc về chậm cả, nhưng đó không phải là điều chính. Mà chính là Xvétlana vẫn biết mẹ đợi cô, lo lắng cho cô và chỉ có thế cũng đủ làm cho cô vội về rồi.

Xvétlana rất yêu mẹ. Tất cả những gì thân thương nhất, gần gũi nhất ruột thịt nhất, tất cả những gì sáng suốt nhất, trong sáng nhất vui sướng nhất đều gắn liền với mẹ. Mẹ đã chiếm trong trái tim cô, trong ước mơ và suy nghĩ của cô một vị trí lớn đến nỗi Xvétlana tưởng như cô sống chỉ vì mẹ mà thôi. Tuy bên ngoài Xvétlana có vẻ đơn giản nhưng thực ra cô rất dũng cảm, cương quyết tự trọng và còn bướng bỉnh nữa. Có điều duy nhất mà cô sợ đó là làm cho mẹ phải buồn phiền vì những hành động thiếu suy nghĩ của

https://thuviensach.vn

mình, vì thế nên cô luôn luôn cố gắng đắn đo suy nghĩ chín chắn trước khi quyết định hoặc làm một việc gì, suy nghĩ và thầm hỏi ý kiến mẹ.

Bà Êcatêrina Anđrêépna thấp hơn con gái gần một cái đầu. Lúc nào cũng tỉnh táo, đòi hỏi cao, có khi còn nghiêm khắc nữa, đồng thời lại rất điềm tĩnh quan tâm đến mọi người, bà không bao giờ làm cho người ta ngán về những câu hỏi của mình, không lên lớp họ và có cảm giác như bà không can thiệp vào cuộc sống của họ, mà chỉ đứng ngoài quan sát xem họ lớn lên, phát triển và hoạt động như thế nào.

Thí dụ như Xvétlana bao giờ cũng cảm thấy mình được tự do muốn làm gì thì làm, nhưng, mỗi bước đi của cô, cô cố gắng sao cho trùng hợp với ý muốn của mẹ. Và đó không phải là một sự nhất thiết bắt buộc mà là một đòi hỏi thích thú. Không phải một hoặc hai lần từ khi còn là một cô bé, Xvétlana thức dậy vào lúc nửa đêm, cô thấy mẹ đang cúi xuống khâu vá hay ngồi bên giường cô. Cô sẽ nhớ suốt đời ánh mắt buồn bã của đôi mắt ngấn lệ của mẹ. Nhưng đây là việc ngẫu nhiên thôi... Không bao giờ trong lúc khác Xvétlana thấy mẹ khóc cả. Tuy những lúc thức giấc vô tình đó cũng cổ để lại trong đáy lòng cô cảm giác buồn bã, cô gái vẫn có một "kho" dự trữ sự yêu đời vô tận.

Bất cứ việc gì Xvétlana cũng làm rất hăng say và làm sao cho thật tốt, dù đó là những việc nặng nhọc, bẩn thỉu... Đấy, cô đang lau sàn. Nguồn vui tìm thấy ở đâu trong cái công việc không lấy gì làm thích thú đó? Nhưng cô biết rằng sau khi lau, sàn sẽ bóng lộn sạch sẽ, mẹ đi làm về sẽ mỉm cười và âu yếm vỗ vào má cô... Và đây, cô đang giặt quần áo. Không lẽ mẹ, em Pêchia, và anh Igor không thấy vui sướng, không thấy khoan khoái khi mặc những chiếc áo sạch sẽ thơm phức và nằm xuống những tấm vải trải giường và những chiếc áo gối trắng muốt, sạch sẽ này ư? Dĩ nhiên là thấy dễ chịu rồi. Chính Xvétlana cũng từng biết cái cảm giác dễ chịu của niềm vui sướng khó nhận thấy đó, và chỉ cần có thế cũng đủ làm cho cô cố gắng rồi.

Mải suy nghĩ suýt nữa Xvétlana dẫm lên con chó đang ngồi kêu thảm thiết giữa lề đường.

- Chú mày làm gì ở đây vậy? - Cô gái nói và cúi xuống. Trời còn sáng nên cô gái nhìn rõ sợi dây bị đứt buộc lủng lẳng ở cổ nó. Con chó con màu xám có cái mõm đen trông rất ngộ nghĩnh và cái đuôi cong lên hơi gẫy. Một tai nó đang vểnh lên, còn tai khác thì rũ xuống.

- Ồ, trông mày xinh quá... - Cô gái nói và vuốt vuốt cái lưng của nó.

Con chó con mừng rỡ vì được âu yếm, mấy lần vội vã liếm tay, nhưng nó chưa hài lòng, nhảy lên định liếm mặt cô gái.

https://thuviensach.vn

- Ôi lại còn thế nữa kia! Âu yếm thế cơ đấy, - Cô gái nói và đứng thẳng dậy, suy nghĩ xem nên xử sự sao đây. Cô bèn nói to lên: - Làm thế nào với mày bây giờ hả?... Hay là nếu mày muốn, đi cùng với tao vậy! - Vừa tặc lưỡi gọi, Xvétlana vừa đi về nhà.

Con chó con mừng rỡ ngoe nguẩy cái đuôi cong tròn và chạy theo cô.

Xvétlana định bụng, nếu con chó không đứng lại hoặc không gặp chủ nó thì cô sẽ tặng nó cho em Pêchia và cho cậu ta muốn làm gì với nó thì làm.

Pêchia rất nhiều lần ước mơ có một con chó khôn để dạy...

Bà Êcatêrina Anđrêépna đang thùa khuyết chiếc áo cho con trai, thỉnh thoảng đưa mắt nhìn đồng hồ báo thức hoặc nhìn ra bệ cửa. Trên bệ ngổn ngang các loại dụng cụ, đinh vít, các linh kiện vô tuyến, dây điện, dây thép. Lại thằng Pêchia lắp đài rồi, và nó chọn một chỗ thật hợp lý. "Nói thế nào với nó bây giờ nhỉ? - Bà nghĩ. - Cấm nó thì không được. Đó là việc làm tốt. Nhưng làm thế nào mà dạy cho nó tính ngăn nắp và sạch sẽ được?". Câu hỏi đó đã làm bà mẹ lo lắng từ lâu, và bà đã kiên nhẫn giải thích cho thằng bé rõ là ngăn nắp, sạch sẽ ở chỗ làm việc là biểu hiện đầu tiên của mọi người thợ lành nghề và say sưa đối với công việc của mình. Nhưng vô hiệu quả. Trước kia Igor và Xvétlana tỏ ra ngăn nắp bao nhiêu thì Pêchia bừa bãi bấy nhiêu. "Không lẽ trời sinh ra thế? - Bà nghĩ. - Nhưng nó giống ai mới được cơ chứ?"

Ngoài hành lang nghe thấy tiếng cánh cửa đập và giọng con gái bà vang lên:

- Mẹ ơi, hôm nay con phải nán lại một tí để đi thăm Ácxênôva Tanhia. Mẹ biết không, thật không may! Nó bị ngã và bị rạn xương chân mẹ ạ... - Xvétlana vừa nói vừa cởi áo khoác ngoài.

- Tội nghiệp con bé! Có phải nằm lâu không con?

- Bác sĩ bảo phải nằm một tháng cơ mẹ ạ.

- Thế còn học hành thì sao? Lớp mười rồi, kể cũng khó đấy.

- Không sao, chúng con sẽ giúp đỡ nó mẹ ạ. Ở lớp con bây giờ tập thể mạnh và hăng hái lắm... Mẹ xem, con đem con gì về đây này! - Xvétlana nói xong bước vào phòng, nhìn quanh tìm kiếm. - Nó đâu rồi nhỉ? Vừa mới quẩn chân đây thôi...

Cô tìm thấy con chó trong góc phòng, nó đang ngửi những chiếc chân giường của Pêchia và hòm dụng cụ lắp đài của cậu bé.

- Nó đây rồi! Mẹ ơi, xem này, trông nó xinh quá mẹ nhỉ.

Bà Êcatêrina Anđrêépna nhìn con chó rồi lại nhìn con gái từ ngoài trời lạnh vào, mặt đỏ bừng.

https://thuviensach.vn

- Con bắt nó ở đâu thế?

- Con bắt được ngoài phố. Chắc là nó bị lạc.

- Cho em Pêchia à?

- Vâng. Nhưng mẹ đừng nói là chó lạc nhé...

- Thế ai sẽ chăm con chó? - Bà hỏi rồi tự bà nói thêm: - Thôi được. Chúng ta sẽ đặt điều kiện thế này... Xvétlana, con ngồi xuống ăn cơm đi. Cũng phải cho cả con chó ăn nữa chứ...

Con chó quen như ở nhà nó vậy. Khi cô gái xuống bếp nó đã ngửi khắp phòng một lượt, lôi đôi dép lê dưới giường ra và bắt đầu gặm.

- Ê... ê... không được thế! - Xvétlana bảo. - Nếu chú mày tiếp tục kiểu này thì tao với chú mày không đi cùng đường với nhau được rồi…

Cô giật đôi dép lại và cất dưới ghế.

- Phải chịu đựng nó khoảng nửa năm nữa Xvétlana à - bà mẹ dặn trước. - Nó chưa lớn lên, chưa khôn ra thì rồi còn khổ với nó con ạ.

- Mẹ ơi, hay là ta thả nó ra khi Pêchia chưa thấy nó vậy?

- Sao lại thế? Theo ý mẹ thì con chó ngoan và xinh đấy chứ?

- Thế ta gọi nó là gì nào?

- Cái đó thì để cho Pêchia tự lựa chọn lấy.

Cô gái đặt bát xúp với bánh mì bẻ vụn vào góc phòng và con chó bắt đầu ăn với vẻ háu ăn đặc biệt. Trong khi ăn nó bám hai chân trước vào sàn còn hai chân sau không biết sao cứ trượt về phía trước, làm như có ai kéo nó vào cái bát không bằng.

- Mẹ xem kìa, nó ăn trông buồn cười không?

- Tội nghiệp, nó đói quá mà!

Ăn xong và liếm sạch cái bát, con chó đứng tránh về một phía, nhưng rồi lại quay về chỗ cũ và liếm cái bát.

- Chắc là ngon quá - Xvétlana cười và nói.

Nó quay lại khoảng ba lần cho đến khi nó thấy rõ ràng là trong bát không còn gì, và cả mùi cũng chẳng ngửi thấy nữa. Lúc đó nó mới chui xuống gầm giường và ngủ ngay tức khắc.

- Con dắt nó về thế mà hay đấy, - bà nói khi Xvétlana ngồi ăn.

- Sao cơ ạ?

- Pêchia nó cũng có quà cho con đấy.

- Lẽ nào? Nhân dịp gì vậy mẹ?

Thay vào câu trả lời bà Êcatêrina Anđrêépna đứng dậy, lại tủ lấy ra một gói:

- Đây. Mẹ và Pêchia có quà cho con đấy.

https://thuviensach.vn

Trong gói là một mảnh vải để may áo dài. Xvétlana không sành trong việc chọn vải vóc, nhưng cô biết ngay đây là loại vải không những chỉ đẹp mà còn đắt tiền nữa.

- Mẹ mua làm gì cho tốn thế mẹ!

- Sẽ may cho con một chiếc áo để đi thi tốt nghiệp.

- Vải đắt tiền quá...

- Đấy là ở nhà máy họ thưởng cho mẹ đấy...

Xvétlana ôm vào ngực một cách nâng niu và nói khẽ:

- Con cám ơn mẹ!... Thật chẳng tiện tí nào, người ta thưởng cho mẹ thế mà hóa ra là con lại lấy mất của mẹ...

Vừa lúc đó Pêchia về. Nó làm gì ngoài hành lang khá lâu và lầu bầu gì đó trong mồm, bước vào phòng, nó đến ngay hòm dụng cụ của nó.

- Pêchia, em có gì không vui thế? - Xvétlana hỏi.

- Thiếu gì cái để không vui... - Chú bé nói nhát gừng, không nhìn chị.

- Gượm đã nào, - cô kéo tay em lại. - Chị sẽ làm cho em vui bây giờ.

- Em chả cần...

- Gượm đã nào... Em thử nói chị nghe xem, nếu như chị cho em một con chó xinh, em gọi nó là gì nào?

Pêchia nhìn chị có vẻ chưa tin và khịt mũi.

- Chị làm gì mà có chó nào?

- Đó không phải là việc của em. Người quen của chị có...

- Loại chó nòi à?

- Nòi ấy à? Chị chẳng biết... Loài nòi tốt đấy! Em nói xem nào em sẽ đặt tên nó là gì?

- T’ruc!

- Sao lại T’ruc? - Xvétlana ngạc nhiên.

- Có một con chó rất nổi tiếng đã hi sinh anh dũng. Để tưởng nhớ đến nó, em đặt tên thế, - Pêchia sốt sắng trả lời, chú bé bắt đầu nghĩ là chị không thể tự nhiên lại nói chuyện về đề tài đó.

- T’ruc! Mẹ nghe thấy chưa? Ừ, thì T’ruc, - Cô gái tán thành khi thấy mẹ cũng không phản đối và bà mỉm cười chờ đợi xem sẽ ra sao T’ruc! T’ruc! - Xvétlana tặc lưỡi gọi to.

Con chó nghe giọng quen, nhảy từ trong gầm giường ra và chạy đến bên cô gái.

Pêchia đứng lặng người. Lúc đầu em đứng yên, sau đó đặt cái hộp xuống bàn và ngồi xuống.

https://thuviensach.vn

- Ôi sao mà nó dễ thương thế!... Chị Xvétlana này nó là loại chó nòi đấy nhé - Chú bé mừng rỡ nói và huýt sáo: - T'ruc! Đến đây nào!

Nghe thấy tiếng huýt sáo con chó vểnh tai lên và bắt đầu lơ láo nhìn quanh.

- Thấy không! - Pêchia kêu lên. - Nó hiểu hết... Ôi, con chó nhất thế giới! T'ruc! T'ruc!

Pêchia ôm con chó vào lòng nó như người đã quen.

- Đúng là con chó nhất thế giới! Chị lấy đâu ra thế chị Xvétlana?

- Điều đó không quan trọng.

- Thấy không... chị Xvétlana quan tâm đến con thế đấy - bà mẹ nhận xét.

- Còn con thì sao, con không quan tâm đến chị ấy à? Có thể con sẽ lắp cho chị ấy cái đài…

Thằng bé vờn chơi với con chó mãi cho đến khi con chó cho một vũng nước ra sàn nhà.

- Thế, - bà mẹ nói một cách cương quyết và đặt chiếc áo đang khâu dở lên bản. - Bây giờ ngồi lại đây và ta thỏa thuận với nhau điều này.

- Chứ sao! Con đi lấy giẻ lau đây.

- Bây giờ thì được rồi. Còn sau này?

- Sau này cũng thế.

- Gượm đã, đừng vội vàng. Cả nhà đều biết tính ngăn nắp của con rồi, - bà Êcatêrina Anđrêépna nói và chỉ tay về phía bệ cửa sổ bừa bộn những đồ nghề của Pêchia. - Thôi không tranh luận và không biện bạch gì cả. Mẹ cho phép nuôi con chó con nếu con hứa sẽ tự mình chăm sóc dọn dẹp cho nó.

- Con rõ rồi...

- Không phải rõ, mà phải hứa.

- Con xin hứa!

- Thế... Thứ hai là... sẽ không ảnh hưởng đến học tập chứ?

- Rõ là không rồi.

- Chưa hề rõ tí nào. Con phải hứa đã.

- Con xin hứa

- Thế được rồi. Mẹ và cả chị Xvétlana nữa sẽ không nhắc nhở gì con đâu. Nếu mẹ thấy con chó làm ảnh hưởng đến việc học tập của con, hoặc thêm việc cho mẹ và chị, thì nó sẽ biến đi cũng đột ngột như là nó xuất hiện vậy. Hiểu chưa?

- Con hiểu rồi ạ.

- Mẹ nghĩ rằng, con chó này sẽ dạy con tính ngăn nắp và giúp con học tập tốt.

https://thuviensach.vn

- Giúp thế nào cơ ạ? - Pêchia ngạc nhiên hỏi - Nó làm bài hộ con hay sao?

- Trước kia suốt ngày con biến đâu mất ở chỗ bạn bè ấy, còn bây giờ thì sẽ ngồi nhà và học sẽ tốt hơn.

- À... À... À! Điều đó thì dĩ nhiên rồi ạ... Bây giờ thì các bạn ấy sẽ kéo đến nhà ta chứ, - Chú bé tán thành.

Câu chuyện về con chó kết thúc ở đây và con T'ruc trở tránh một thành viên bình đẳng trong gia đình bà Êcatêrina Anđrêépna.

https://thuviensach.vn

BÍ MẬT CỦA TUỔI TRẺ

Chị Nhina Cudominítna Crưlôva là cán bộ quản trị, phụ trách một ngôi nhà lớn, lúc nào cũng bận rộn, cho nên Rita chỉ có thể nói chuyện được với mẹ hàng ngày vào buổi sáng. Hai mẹ con ngủ dậy cùng một lúc, nhưng chị không có thì giờ để trò chuyện với con gái về những đề tài quan trọng. Chị chăm chú trang điểm cho mình từng ly từng tý, mong giữ lại cái vẻ đẹp đang tàn. Và giờ đây, vừa ướm tóc, chị vừa kể chẳng hiểu để cho cái gương hay cho Rita nghe:

- Đằng chỗ nhà làm việc, trong số các hộ sống ở đấy, có một anh bác sĩ trẻ giỏi nổi tiếng. Hôm qua anh ta đến phòng làm việc xin đăng ký hộ khẩu cho em gái và tiết lộ một điều bí mật rất lý thú về cách làm cho da dẻ được mịn đẹp. Chả hiểu anh ta nói những chuyện khoa học gì về chất lòng trắng trứng và chất mỡ, về những tế bào gì gì ấy... Đại khái là buổi tối trước khi đi ngủ nên lấy lòng trắng trứng bình thường xoa lên mặt và sáng sớm dậy thì rửa mặt bằng rượu. Đơn giản mà lại rẻ tiền. Anh ta bảo loại thuốc công hiệu này gọi là "Bí mật của tuổi trẻ".

Rita đã sửa soạn đi đến trường nhưng còn nấn ná lại.

- Mẹ ơi, mẹ hứa là đến tết may cho con một chiếc áo dài.

- Mẹ hứa thế bao giờ? Con đừng có mà bịa chuyện đấy nhé. Sao mẹ lại có thể hứa...

- Mẹ dễ quên thế. - Rita ấm ức nói.

- Mẹ chả mới may cho con áo dài là gì?

- Nhưng mà, đấy là áo dài đồng phục của học sinh! Còn mẹ hứa là hứa cho con áo để mặc đi chơi ngày nghỉ cơ mà!

- Thế thì mẹ lấy đâu ra ngần ấy tiền! Mẹ sẽ không đời nào lại đi ăn cắp cho con đâu!

- Thế thì để cho ai ạ? Để cho mẹ đấy à?

- Rita, không được hỗn! Đừng có mà trông chờ áo dài mới. Cần thì có thể chữa áo của mẹ mà dùng vậy.

- Áo xanh, mẹ nhé, - Rita nhắc luôn.

- Gớm nhỉ!... Có quá đáng không đấy? Cái áo ấy bằng hàng sa-tanh cơ đấy!

- Mẹ mặc áo ấy trông già đi, mẹ ạ. Đằng nào thì mẹ cũng sẽ chẳng dùng đến nó cơ mà.

Chị ngoảnh cổ lại, chăm chú nhìn con gái, nhưng Rita tỏ ra rất nghiêm chỉnh.

https://thuviensach.vn

- Thôi, con đừng có mà giở trò láu cá với mẹ nhé. “Trông già đi…” Ai bảo con cái điều vớ vẩn ấy?

- Chẳng ai bảo con cả, nhưng cái đó thì ai mà chẳng thấy? Mặc cái áo xanh vào, trông mẹ như một bà đứng tuổi, bệ vệ ấy.

- Ồ, lạ nhỉ! Bà đứng tuổi, bệ vệ! Thì mẹ cũng phải bệ vệ chứ. - Chị phản đối một cách yếu ớt.

- Bệ vệ nhưng không đứng tuổi…

- Thôi đủ rồi, Rita ạ! Đừng làm cho mẹ bực mình nữa. Ừ, thế con cần cái áo dài mặc tết để làm gì nào?

- Con sẽ hát… Nói chung, con không có mặc để biểu diễn...

- Để biểu diễn con đã có cái áo màu da trời... Một cái áo dài rất đẹp và con mặc vào trông vừa xinh, - người mẹ nói rồi bỗng dưng nhượng bộ: - Ừ, thôi được. Để mẹ xem sau...

Rita suýt nữa nhảy cẫng lên vì sung sướng. Thế là cô đã có thể coi cái áo dài sa-tanh như là của mình!

Trên đường tới trường cô bỗng nhớ đến câu chuyện “Bí mật của tuổi trẻ” và đâm ra suy nghĩ. Mà có lẽ cũng nên thử cái cách làm này xem sao. Hay đây chỉ là chuyện tào lao mà cái anh chàng bác sĩ kia trêu mẹ mình nhỉ?... Rita định bụng sẽ kiểm nghiệm “Bí mật của tuổi trẻ” bằng cách xui con bé Larisa Chikhônôva nhẹ dạ làm thử.

Giờ ra chơi, Rita kéo bạn mình đến bên cửa sổ ngoài hành lang và ngắm nghía nhìn khuôn mặt Larisa một hồi lâu. Trên mặt Larisa chẳng hề có lấy một nếp nhăn, một cái mụn trứng cá hay thậm chí một vết tàn hương, nhưng Rita vẫn lắc đầu tỏ vẻ thương hại. Cô nói:

- Larisa này, da mặt bạn làm sao ấy. Bạn nên chữa đi thì phải...

- Làm sao hả, Rita? - Cô gái hoảng sợ hỏi.

- Trông nó nhăn nheo, sần sùi thế nào ấy, màu da thì xấu lắm. Mình biết cách làm cho da đẹp và mịn rồi.

- Rita bảo mình đi nào!

- Bí mật, bạn lại lộ ra thì có mà chết.

- Mình thề đấy!

- Thôi được. Nhưng mà cấm không được cho ai biết đấy nhé!... có một ông bác sĩ tiết lộ với mẹ mình điều bí mật này, mình cũng định làm thử xem sao. Rất đơn giản mà lại rẻ tiền. Lấy trứng gà bỏ phần lòng đỏ, giữ lại lòng trắng để tối trước khi đi ngủ thoa lên da. Sáng dậy lấy rượu rửa đi... Da sẽ đẹp, sẽ nhẵn và mịn.

- Kiếm đâu ra rượu được?.

https://thuviensach.vn

- Nếu không có rượu thì rửa bằng nước xà phòng cũng được - Rita nghĩ ngay một câu trả lời.

Câu chuyện vừa qua làm cho Larisa thấy xốn xang trong lòng. Cô định bụng sẽ thử "Bí mật của tuổi trẻ" nhưng trước hết hãy hỏi ý kiến của Xvétlana và Nhina về da mặt của mình. Cả hai cô bạn đều nói rằng da mặt của Larisa bình thường, chẳng thấy có gì đặc biệt cả. Thật là kỳ lạ, nhưng câu trả lời này làm cho cô càng quyết tâm làm hơn. Cô cảm thấy trong ý kiến của bạn mình như không thành thực và ngờ rằng họ không muốn làm cho cô buồn phiền.

Tối hôm ấy, sau khi đã làm xong bài vở, trước khi đi ngủ, Larisa lấy trứng đập và tách riêng lòng trắng ra một cái đĩa con. Không ai ngăn cản cô. Mẹ cô còn đi làm, còn bà thì cô vốn không nghe ý kiến của bà bao giờ.

- Larisa ơi, làm gì đấy cháu? - Bà cụ ngừng tay đan, đến gần bàn hỏi Larisa.

- Bà không trông thấy hay sao? Trứng gà đấy.

- Cháu định nấu nướng gì vậy?

- Không phải, đây là thí nghiệm bà ạ. Bọn cháu vừa học phần chất anbumin trong môn hóa, vì thế cho nên phải làm thí nghiệm.

- À ra thế! Thí nghiệm gì đấy cháu?

- Thôi, bà để cho cháu yên nào.

- Trứng tươi đấy chứ?

- Vâng, trứng tươi. - Larisa trả lời, nhưng nhân tiện cô cũng ngửi thử.

- Thôi cháu học đi, học đi. Cố mà học cho khôn lớn - bà Larisa hiền hậu trả lời và lại tiếp tục đan. - Dạo còn con gái, bà là rất hay tò mò để ý. Cái gì cũng muốn biết... cái gì cũng hỏi tại sao, như thế nào. Đến bây giờ bà cũng vẫn nghĩ thế... Thí dụ cái đồng hồ chẳng hạn. Người ta nghĩ ra cái đồng báo thức có bánh xe, ừ thế tại sao con gà sống không cần đồng hồ báo thức vẫn biết giờ giấc? Cứ đến lúc là nó gáy, không sớm hơn, không muộn hơn, mà cứ rất chính xác, đúng lúc. Cháu có biết không, hả Larisa?

- Thôi bà đừng làm phiền cháu nữa!

- Ừ, thôi thôi. Bà thôi đây.

Bà ngoại im lặng. Những ngón tay lanh lẹ đưa đôi kim đan thấp thoáng. Trông thấy đứa cháu gái đang lấy tay xoa lòng trắng trứng lên má, bà ngẩng đầu lên ngạc nhiên:

- Sao cháu lại làm hỏng da mặt thế kia?

- Bà chẳng hiểu gì hết? - Larisa bực dọc đáp. - Cháu đã bảo với bà đây là thí nghiệm mà lại.

https://thuviensach.vn

- Giá lần đầu cháu thử lấy mèo mà thí nghiệm có phải hơn không?

- Mèo không có da.

- Sao lại không có! Dưới lớp lông mèo là da chứ gì.

Larisa chẳng buồn nghe bà già "hay tò mò" như cô thường thầm gọi bà ngoại của mình. Xoa nốt lớp lòng trắng trứng còn lại lên mặt, cô đi ngủ. Để không làm bẩn gối, Larisa đành nằm ngửa.

Sớm hôm sau, Larisa tỉnh dậy vì đau và khó khăn lắm mới mở được mắt. Lòng trắng trứng đã khô, làm cho da mặt căng lên. Tay còn chưa việc gì, nhưng trên mặt thì một lớp lòng trắng trứng đã khô cứng tạo thành một lớp vỏ rất chắc dính chặt vào da và vì vậy không một thớ thịt nào có thể động đậy được. Larisa chồm dậy và vội cạo nó đi. Nhưng nào có phải chuyện dễ. Lòng trắng trứng bám rất chặt vào da. Choàng vội chiếc áo khoác và gần như phát khóc lên, cô chạy vội ra vòi nước. Cô lấy xà phòng rửa, rồi lấy cả tro để cọ, nhưng tất cả đều vô hiệu, nước lạnh không thể nào rửa sạch lớp lòng trắng trứng đã bám chắc vào da. Da mặt bị căng ra, và Larisa có cảm tưởng như mình càng rửa bao nhiêu thì lớp vỏ bám ngoài càng trở nên cứng thêm. Đành phải châm bếp dầu lên và cấp tốc đun nước sôi.

"Chắc là con Rita cố tình xỏ mình! Vớ ngay được một đứa ngu mà!" - Larisa vừa đun nước, vừa nghĩ vậy về bạn mình. Nước mắt tuôn trào trên mặt cô. Vừa đau, vừa tức, nhưng lại chẳng dám thổ lộ với ai về cái chuyện khờ dại ngu ngốc của mình.

Nước nóng quả là có tác dụng, nhưng cái cảm giác da bị căng lên và lớp màng cứng trên mặt suốt ngày vẫn ám ảnh cô...

Hôm qua, trời trở lạnh, làm cho đường phố Lêningrát khô đanh lại. Học sinh tề tựu đến trường sảng khoái, vui vẻ, má đỏ hồng.

Người ta có cảm tưởng như mùa đông đã đến và chẳng ai muốn nghĩ đến những cơn gió ấm sẽ lại đưa về cái ẩm ướt. Nếu thời tiết này còn tiếp tục thì chắc chắn các sân trượt băng sẽ mở cửa.

- Xvétlana ơi, chủ nhật bạn định đi đâu? -Liđa hỏi bạn khi cô gặp bạn ở dưới phòng gửi áo ngoài.

- Mình chưa biết.

- Đi trượt băng đi!

- Bạn nghĩ là người ta sẽ mở cửa hay sao? - Xvétlana hỏi bạn với một niềm hy vọng sung sướng.

- Nhất định sẽ mở chứ. - Liđa quả quyết đáp. - Nha khí tượng đã dự báo là trời sẽ lạnh đến mười lăm độ âm. Bạn có biết thế là thế nào không! Ta đi sáng chủ nhật nhé. Bây giờ băng mới, trượt tốt... đến nhà mình rồi cùng đi.

https://thuviensach.vn

- Nếu mình đi thì không đi một mình đâu. Tốt nhất là ta gặp nhau ngay trên sân băng.

Liđa hơi nheo mắt, má ửng hồng:

- Thế bạn định đi với ai đấy? Có đông không? - Cô thờ ơ hỏi.

- Mình đi với anh mình. Có khi Aliôsa cũng sẽ đến đây.

- Được, đến ngày thứ bảy sẽ thỏa thuận.

Trên đường đến trường, Larisa gặp Cachia. Thế là quên lời thề danh dự, cô kể cho Cachia về "Bí mật của tuổi trẻ" và về những điều khổ sở của mình. Cachia cười suốt đường đi.

- Cười đi, cứ cười đi... - Larisa bực mình nói. - Bạn cứ thử xoa lên mặt mình mà xem, chắc chắn bạn chẳng cười như thế đâu. Còn cái Rita rồi sẽ biết tay mình...

- Sao lại thế! - Cachia ngăn cô lại. - Điên à! Ngược lại! Bạn cứ bảo với nó là một chuyện đều tốt đẹp cả! Bạn hiểu chứ? Cứ làm như bạn rất thú vị và cứ khen đi. Cứ cười, cứ khen, thậm chí cảm ơn nó nữa. Lúc bấy giờ tự nó sẽ thử làm lấy cho mà xem.

- Theo ý bạn thì nó sẽ tự xoa mặt hay sao? - Larisa ngờ vực hỏi.

- Tất nhiên là nó sẽ tự xoa? Bạn tưởng nó đùa bạn đấy à? Không phải thế đâu. Nó muốn thử. Cứ tin mình! Mình không biết nó hay sao?

Thế là Cachia cười vang. Cô tưởng tượng con bé Rita láu cá sáng ra tỉnh dậy với cái mặt bị căng da ra và sẽ không thể nói lên được một lời. Larisa cũng cười to.

Nhờ xoa xát nhiều lần da mặt Larisa được rửa sạch có một màu hồng dễ chịu. Khi Rita bước vào lớp và trông thấy bạn, cô để ý thấy ngay.

- Bạn làm rồi đấy à, Larisa?

- Rõ, mình làm rồi - Cô gái trả lời với một nụ cười thỏa mãn.

- Hôm nay mình cũng sẽ làm!

- Nào, đi ra ánh sáng đi.

Họ đi ra phía cửa sổ. Rita chăm chú nhìn khuôn mặt Larisa, lấy ngón tay sờ sờ trên má bạn và rất hài lòng.

- Bạn thấy thế nào? - Larisa hỏi.

- Theo mình, có tác dụng tốt lắm. Thế lúc rửa thì cũng dễ chứ?

- Ừ... Ừ.... Ngay rửa nước lạnh thì cũng sạch ngay.! - Larisa cố trả lời với thái độ là vững tin. - Mình còn khuyên cả bà mình nữa cơ mà...

Suốt ngày Larisa và Cachia nhìn nhau và cả hai phải cố ghìm mình để khỏi phì cười.

https://thuviensach.vn

Sau giờ học, Cachia giữ Tamara và Giênhia để trao đổi. Cứ đến cuối tuần cả ba bao giờ cũng chuẩn bị và bàn bạc nội dung bản tin số mới.

- Các bạn ơi, bản tin của ta lần này sẽ rất buồn cười... Mình đã có hai chuyện... - Cachia xoa xoa tay nói.

- Thế thì tốt, nếu không thì chúng mình chết mất! - Tamara nói. - Nào, nói đi!

- Chúng mình chẳng chết đâu. Tamara ạ. Chẳng qua là chúng mình kém quan sát thôi, - Cachia nói trách móc. - Nếu mà đào sâu vào tình hình lớp thì ở mỗi bạn nữ sinh ta có thể tìm thấy tài liệu đủ cho cả một số họa báo châm biếm "Cá sấu". Chẳng qua là chúng mình không biết cách nhìn, không biết cách quan sát, không biết cách nhận xét.

- Nhìn mãi hóa quen đi mất rồi. Bạn thử nói cho mình nghe xem, thí dụ như tại sao Nađia khóc? Bạn định làm phóng viên trong tương lai, và nếu như không phải là "kỹ sư" thì cũng là "cán bộ kỹ thuật" của tâm hồn. Bạn thử giải thích đi xem nào!

Tamara nhún vai ngẫm nghĩ, rồi hóm hỉnh nhìn Cachia đang cười và lại nhún vai:

- Mình biết là nó cãi nhau với Anhia. Thế thôi.

- Đấy đấy. Thế gọi là thái độ hình thức chủ nghĩa đối với vấn đề đấy. Bạn bị ba điểm luận thật là đáng đời. Thế nào là cãi nhau? Có lý do nào không?... Phải đi sâu nghiên cứu...

Thế là Cachia kể lý do của vụ cãi nhau.

- Cái đó không tiêu biểu, - Tamara phản đối để gạt bỏ những lời trách móc mình là thiếu con mắt quan sát.

- Thế nào là không tiêu biểu? - Giênhia phẫn nộ hỏi. - Mê tín là không tiêu biểu ấy à? Khối người thế? Đến người lớn... Ngay cả đàn ông cũng còn tin vào điềm lành dữ nữa là!

- Đàn ông thì liên quan gì đến chuyện này?

- Đấy nhé... Bạn lại một lần nữa chứng tỏ rằng bạn sẽ là một nhà báo tồi, - Giênhia nói. - Sao bạn lại không hiểu được rằng nếu như người lớn tin vào điềm lành dữ thì con cái họ lại càng mê tín hơn? Trẻ con học ai trước hết?

- Thôi các bạn ơi, mình nghĩ chẳng có gì phải tranh luận. Nếu những hiện tượng ấy có thì phải đấu tranh chống lại! - Cachia nói.

- Thế sao bạn lại cho là phải đưa vấn đề này vào bản tin? Bản tin gọi là "Chúng ta sẽ học tập thật đẹp" tự dưng lại đưa cái chuyện mê tín dị đoan vào đây, - Tamara bướng bỉnh vẫn chưa chịu thua. - chuyện ấy thì dính dáng gì đến việc học tập cơ chứ?

https://thuviensach.vn

Giênhia phát bực mình:

- Bạn thế mà cũng đòi… Rõ thật là... Thôi được! Đây, mình sẽ giải thích cho bạn rõ. Bạn biết bọn trẻ con có một thói quen tin như thế này: muốn được điểm năm[[37]] thì bỏ đồng năm xu vào giày hoặc tìm tàu điện số năm mà đi. Như vậy có nghĩa là gì? Có nghĩa là chúng nó không tin vào cái đầu của mình, mà lại trông cậy vào đồng năm xu, chúng nó sẽ học bài kém đi. Cái đó có dính dáng gì đến việc học tập hay không? Vả lại, chúng ta vẫn chả nói rằng phẩm chất đạo đức của người đoàn viên có ảnh hưởng đến học hành là gì? Những mặt tiêu cực sẽ có ảnh hưởng tiêu cực. Chẳng lẽ phải bắt đầu tất cả lại là từ đầu ư?...

- Thôi, tranh luận đủ rồi. - Cachia ngăn lại. - Gì thế Tamara? Cứ như có ai cắn bạn không bằng! Tiết mục thứ hai của ta sẽ buồn cười hơn. - Thế là Cachia bắt đầu kể chuyện về "Bí mật của tuổi trẻ".

Ba cô gái cười mãi khi tưởng tượng cái cảnh Larisa tội nghiệp lấy tay cào da mặt mình... Bằng "cát", bằng "bàn chải", thậm chí Tamara còn bịa ra là bằng "giấy nháp" nữa.

- Chuyện này để mình viết cho, - Tamara nói. - Đây sẽ là tác phẩm trào phúng và mình sẽ nghĩ thêm một cái gì đó...

- Mình không phản đối, bạn cứ viết đi, nhưng bạn định viết về ai đấy? - Cachia nheo mắt hỏi.

- Viết về ai là thế nào? Tất nhiên là viết về cái Larisa chứ còn gì?

- Không, các bạn ạ? - Giênhia tham gia. - Không nên giễu cợt Larisa. Các bạn xem, nó đang rất cố gắng vươn lên trong tất cả các môn. Giễu cợt nó thì chúng mình sẽ làm nó mất hết cả nhiệt tình.

- Ừ, không nên viết như thế về Larisa, - Cachia nói.

- Cái "đơn thuốc" này do Rita xúi nó cơ mà...

- Mình đồng ý. Do Rita xúi thì viết về Rita. - Tamara vỗ tay xuống bàn, thở dài nói: - Chà chà, giá mà có một bức tranh biếm họa...

- Các bạn này, tại sao bọn mình không hề bao giờ viết về Valia nhỉ? - Theo mình ta có cái đề viết về nó đấy...

- Nhưng mà nó có ký tên vào tờ "Lời hứa" đâu, - Tamara phản đối.

Cachia nói:

- Vấn đề có phải ở chỗ ấy đâu! Với Valia thì phải thận trọng hơn. Thầy Côngstantin Xêmiônôvich khuyên chưa nên động đến nó. Cứ để cho nó suy nghĩ xem xét. Đừng nên làm cho nó phải bực tức. Biết đâu nó lại chẳng nghĩ lại.

https://thuviensach.vn

- Nhưng mà, các bạn ạ, tình trạng hiện nay thật kỳ quặc, - Giênhia nói với thái độ buồn bã. - Lúc nào nó cũng đứng ngoài mà phê bình nhạo báng.

- Thì mặc kệ nó! - Tamara nói.

Cachia phản đối:

- Không, không thể mặc kệ được! Nên thử nói chuyện đúng đắn với nó xem sao. Nó không chịu nhận khuyết điểm của bản thân bao giờ vì nó tự ái, nhưng ta cần phải giúp đỡ nó. Phải tạo điều kiện cho nó sửa chữa khuyết điểm chứ...

- Đúng đấy! - Giênhia đồng ý. - Các bạn này, hay là bọn mình đến thăm gia đình nó, cứ coi như là không có chuyện gì xảy ra, ta tâm tình trò chuyện với nó...

- Một đề nghị hay đấy, - Cachia tán thành. - Nhưng mà cần phải có lý do...

- Bạn nói tiếp đi, nói tiếp đi, - Tamara thúc.

- Thì hãy khoan nào! Vấn đề rất là hệ trọng, - Giênhia ngăn bạn. - Cachia ạ, bạn biết không, ta nên giao cho nó một công tác nào đó của tập thể...

- Các bạn ơi, nói chuyện Valia thế đủ rồi, - Tamara nói. - chúng mình đang thảo luận về bản tin cơ mà.

- Ừ, thôi được, - Cachia đồng ý. - Ta sẽ bàn sau. Đã có hai chủ đề. Còn gì nữa?

Tiếp đó phải nói đến bạn, - Giênhia vừa nói vừa lấy ngón tay làm như khẩu súng lục chĩa vào Cachia.

- Mình ấy à? Tại sao thế nhỉ?

- Vì cái tội hôm thứ ba bạn dám đến khu Đoàn chậm những hai mươi phút. Nào, có đúng không?

- Mình không thanh minh. - Cachia nói. - Các bạn cứ viết.

- Đúng đấy! - Tamara mừng rỡ reo. - Đã gọi là tự phê bình thì phải tự phê bình. Đối với bản thân bọn mình lại càng phải nghiêm khắc hơn là đối với người khác!

- Toàn những chuyện khuyết điểm cả... - Giênhia thở dài - Phải nói về ưu điểm nhiều hơn mới phải chứ. Trước hết mình đề nghị tuyên dương Anhia và Xvétlana. Chà, chà, các bạn này, các bạn có biết mình ước ao cho chúng nó tốt nghiệp được huy chương vàng biết chừng nào không! Nhất là cái Xvétlana. Như thế mới công bằng chứ.

- Đúng, Xvétlana rất xứng đáng, - Cachia đồng tình - Cũng cần viết cả về Tanhia. Nó bị ốm nhưng vẫn chịu khó học, không chịu thua kém bọn mình. Điều ấy cần chú ý.

https://thuviensach.vn

- Đúng thế! - Giênhia hưởng ứng. - Và nhất định phải biểu dương cả Larisa. Các bạn xem dạo này nó học tiến bộ không! Hình như đã có một chuyển biến quan trọng.

- Nghĩa là nói đến cả Rita - Tamara nói. - Nó cũng có tiến bộ nhất định. Nhưng nếu chúng mình biểu dương mấy người ấy thì cũng nên biểu dương mấy cái "tàu kéo" nữa chứ.

- Vấn đề "tàu kéo" phải để riêng. Lớp mình chẳng những có những "tàu kéo" được phân công, mà còn có cả những "tàu kéo" tự nguyện xung phong. Nhiều đứa giúp nhau lắm, - Cachia nói.

- Thí dụ xem nào? - Tamara hỏi.

- Bạn không biết hay sao mà còn phải hỏi! - Cachia tỏ vẻ không hài lòng đáp - Anhia giúp Nađia, bạn giúp Liđa…

- Đây không phải là giúp đỡ, mà là tác động qua lại của các bộ phận, - Tamara phản đối đùa. - Mình đề nghị chuẩn bị thật kỹ về vấn đề những "tàu kéo" và tách riêng ra thành một bản tin.

Đề nghị được chấp nhận. Nửa giờ sau, bản tin đã được chuẩn bị xong, nhưng trước khi ba cô rời lớp học về nhà, Cachia còn kể một tin mới thú vị.

- Hôm qua Hội đồng giáo viên quyết định giao cho mỗi lớp phụ trách một buổi liên hoan văn nghệ thành nếp thường xuyên từ nay về sau. Lớp mười phụ trách đêm liên hoan Tết, khối lớp chín lo buổi văn nghệ mừng Cách mạng Tháng Mười, khối lớp tám chuẩn bị buổi biểu diễn mừng ngày mồng một tháng năm. Các bạn có hiểu như vậy nghĩa là thế nào không? - Cachia hỏi với thái độ ám chỉ nhiều ý nghĩa và tự trả lời ngay: - Như vậy có nghĩa là sẽ trở thành truyền thống! Bọn nó sẽ bắt đầu chuẩn bị cho đêm văn nghệ của mình từ năm lớp bảy.

- Khoan đã nào, Cachia... Nhưng như thế là bọn mình sẽ phải chuẩn bị, vì đêm liên hoan đầu tiên sẽ do chúng mình phụ trách phải không? - Giênhia hỏi.

- Đúng thế!

Tamara ngạc nhiên huýt sáo lên, và nói.

- Thật là tuyệt diệu? Thế mà thời gian thì lại chẳng còn là bao. Chúng mình còn kịp làm gì đây?

- Đừng lo, chúng mình sẽ làm thôi! Chúng mình sẽ chuẩn bị một đêm liên hoan văn nghệ hay để cho nó sẽ trở thành một đêm liên hoan mẫu mực cho tất cả các đêm liên hoan văn nghệ khác.

https://thuviensach.vn

TRÊN SÂN BĂNG

Nha khí tượng đã dự báo thời tiết tương đối chính xác. Tuy tiết trời không quá băng giá, nhưng nhiệt độ đứng vững dưới mười lăm độ âm.

Sáng chủ nhật, Liđa tỉnh giấc với cảm giác thú vị là hôm nay mình được tự do, bài làm ở nhà đã chuẩn bị xong xuôi chỉ còn có một việc đang chờ đợi làm cho lòng cô tràn ngập cảm giác vui sướng lạ kỳ. Hôm qua Liđa hẹn gặp Xvétlana trên sân trượt băng vào lúc mười một giờ.

Áng chừng rằng sau lớp rèm cửa, trời hãy còn tối, cô gái còn nán nằm lại trong chăn, co người cho ấm.

Chiếc đồng hồ treo trên tường đều đều gõ đĩnh đạc. Liđa nghe rõ tiếng bác Pasa lách cách thu xếp bát đĩa nồi niêu trong bếp.

Từ đêm liên hoan văn nghệ hồi tháng mười một trở lại đây lúc nào Liđa cũng nghĩ đến Aliôsa. Tự cô cũng không hiểu nổi tại sao cuộc gặp gỡ ngắn ngủi ấy đã để lại ấn tượng sâu sắc như vậy trong óc cô, không hiểu vì sao cái anh chàng thanh niên hơi có vẻ cau có, ít nói và thậm chí cô có cảm tưởng như là vụng về này lại làm cho cô ngạc nhiên đến thế. Có một sức mạnh nào đó rất to lớn, bị nén chặt và có sức chinh phục lạ kỳ trong tất cả những gì anh ta làm, anh ta nói, và khi anh ta lần đầu tiên chăm chú nhìn cô thấy lòng mình bỗng như thắt lại. Sau đó cô đã trấn tĩnh và thậm chí trong lòng còn tự chế nhạo mình về sự xúc động đó.

Thầy Côństantin Xêmiônôvich nói rằng mỗi một con người mới gặp đối với ta bao giờ cũng giống như một quyển sách chưa đọc. "Quyển sách" ấy, Liđa đặc biệt rất muốn đọc. Sự chú ý đến Aliôsa ngày một tăng lên, và cô cảm thấy rất rõ ràng là trong lòng đã nảy sinh một tình cảm mới lạ ngày càng hấp dẫn và lôi cuốn mình, cô thấy mình đang đi thẳng đến với tình cảm đó mà không hề sợ hãi, trong một tâm trạng tò mò. Những ngày gần đây, một tâm trạng khác thường không rõ đã làm cô xốn xang trong lòng - Một cảm giác lo lắng lẫn chút đề phòng. Trước đây Liđa chưa hề cảm thấy tâm trạng tương tự bao giờ.

Nhỡ ra đây là tình yêu và là một mối tình chân chính thì sao? Cô tự hỏi mình và mỉm cười hạnh phúc đáp: "- Ừ, thì càng tốt!... Thì cứ yêu".

Cô thử mường tượng trong óc hình ảnh Aliôsa, đôi môi lẩm bẩm nhắc những lời đã đọc được trong sách: "Anh thân yêu", "Anh yêu thương", "Anh yêu duy nhất của em", nhưng giờ đây tự nhiên cô cảm thấy khó chịu. Đấy là những lời nói của người khác, xa lạ. Những câu nói ấy chẳng ăn khớp với tình cảm của cô.

https://thuviensach.vn

“Không phải như thế, không phải như thế, - Liđa buồn rầu nghĩ, - Trời ơi, sao mà mình ngu ngốc thế”.

Liđa không thể nào hiểu được tại sao lại như thế. Tại sao cô lại không thể tin được những lời lẽ đầm ấm cần thiết mà người ta phải nói trong trường hợp tương tự? Bởi vì các nhà văn có bịa ra những câu nói ấy đâu? Cô muốn được tâm sự với một người nào đó. Nhưng với ai mới được cơ chứ? Chẳng lẽ lại tâm sự với thầy Côństantin Xêmiônôvich? Ồ, không đời nào! Bây giờ thì nhất định là không rồi, Liđa hiểu rất rõ rằng nếu như lần trước cô có thể nói một cách rõ ràng và hầu như dễ dàng với thầy thì giờ đây cô không thể nói lên được một lời. Lưỡi cứ líu lại. Để tìm ra câu trả lời, hết câu này lại đến câu khác, cô cố nhớ lại câu chuyện lần đó và chợt hiểu:

“Tình yêu tự nó sẽ đến. Chớ có đi tìm nó và đừng vội vã. Chớ có đi trước trong cuộc đời... Cái gì cũng phải có lúc”

“Ừ... phải! Mình vội vã. Mình đã đi trước. Hay là chẳng có gì cả? Chỉ thế thôi...”.

Nghĩ thế, cô thấy thương hại cho mình.

“Chẳng có gì cả và chẳng qua chỉ là mình tưởng tượng cả thôi ư?”

Ngoài cửa có tiếng chân ai lê giày.

- Liđa vẫn còn ngủ đấy à? - Bác Pasa dừng trước cửa hỏi khẽ.

- Không ạ.

- Cháu có điện thoại gọi đấy.

- Ai đấy ạ?

- Chả biết được. Giọng đàn ông.

“Aliôsa rồi?” - Một ý nghĩ vụt lên trong óc, Liđa ngồi bật dậy.

- Cháu ra ngay bây giờ?

Choàng vội áo khoác, cô chạy vụt ra khỏi buồng. Cầm ống nghe lên, Liđa thấy tay mình run bần bật vì hồi hộp:

- Tôi nghe đây?

- Liđa đấy à? - Cô nghe thấy một giọng nam lạ.

- Vâng, ai đang nói đấy ạ?

- Một trong những người hâm mộ Liđa đấy. Liđa không nhận ra à?

- Không.

- Thế nghĩa là Liđa có quá nhiều những người hâm mộ. Người đang nói đây là người hâm mộ số hai nghìn ba trăm linh hai đấy!

- Nếu anh không nói tên thì tôi sẽ đặt ống nghe xuống ngay đây này! - Liđa lạnh lùng đáp.

https://thuviensach.vn

- Liđa ơi, đừng giận tôi vì một lời nói đùa nhé. Người đang nói chuyện với Liđa là Igor Ivanốp đấy. Chắc là Liđa chưa quên tôi đấy chứ?

- Sao lại quên? Không đâu. Chào anh!

- Chúc Liđa một buổi sáng trong lành. Mừng trời đẹp để bay tốt nhé!

- Tại sao lại để bay?

- Thì còn thế nào nữa, có phải hôm nay Liđa định bay lượn trên đôi giày trượt băng không?

- Vâng. Thế còn anh?

- Chúng tôi cũng đã xin đăng ký gia nhập đàn bướm đấy. Hôm qua tôi đã cấp tốc kiếm được đôi giày trượt băng, khi được biết rằng đó là cách duy nhất để có thể gặp được Liđa... Nhưng yêu cầu đừng cười tôi đấy nhé. Tôi vụng về chẳng khác gì con bò trên sân băng đâu! Chân đá lung tung, mà đuôi thì cứng như gỗ...

- Anh không biết trượt băng à?

- Nói chung, tôi ghét tất cả những cái gì trơn.

- Được, tôi sẽ dạy anh.

- Tất nhiên rồi. Thế thì chỉ đến tối là tôi nhất định sẽ thắng bất kỳ nhà vô địch nào.

Liđa rất muốn hỏi về Aliôsa, nhưng một cảm giác xấu hổ đã kìm cô lại.

- Anh biết số điện thoại của tôi bằng cách nào?

- Muốn biết thì cũng chẳng phức tạp lắm. Trên đời này đã có các phòng chỉ dẫn và đơn giản hơn nữa là có quyển sổ ghi số điện thoại toàn thành phố. Thì ra ở Lêningrát những người có họ là Vécxinhin cũng không nhiều lắm.

- Anh đang nói chuyện từ chỗ nào đấy?

- Tôi đang đứng trong ca bin điện thoại tự động ngoài phố. Rất tiếc là phải chấm dứt câu chuyện. Có cái ông tướng nào ngoài kia đang hằm hằm nhìn tôi đến nỗi cửa kính ca bin sắp vỡ đến nơi mất... Liđa ơi, như thế là ta sẽ gặp nhau lúc mười một giờ chứ?

- Vâng. Tốt lắm! Thôi hẹn gặp lại nhé!

Liđa treo ống nghe điện thoại và đi mặc quần áo. Trong lòng vui lạ. Một giờ sau, Liđa bước vào phòng ăn, nét mặt tươi tắn, miệng mỉm cười, mắt long lanh vui sướng. Cô mặc bộ quần áo len trượt tuyết màu tím than trông rất đẹp.

Bố Liđa mặc Pigiama đang ngồi uống trà và đọc báo bên bàn.

- Ba ơi, con đi trượt băng nhé.

- Ô, thế sân trượt băng mở cửa rồi hả con? - Ông ngạc nhiên hỏi.

https://thuviensach.vn

- Vâng ạ.

- À ra thế... Ừ ừ, con đi cho vui nhé... Nghĩa là thế nào nhỉ? Trong trường hợp tương tự người ta chúc nhau như thế nào ấy nhỉ?

- Không có gì ạ... Ba có thể chúc mọi sự may mắn ạ! - Cô cười đáp.

- Con nhớ ra như vậy là tốt lắm. Đi mà thở hít không khí trong lành, kẻo ngồi học đã quá lâu rồi. Con đi một mình đấy chứ?

- Không ạ. Bạn con nó chờ ạ.

Liđa hôn má bố, nhìn đồng hồ rồi đi ra.

Bây giờ là mười một giờ kém mười lăm. Có một sự linh cảm đã giữ cô lại và nhắc cô tốt nhất là nên đến chậm một chút cho nên đã cố tình không vội vàng.

Sân trượt băng đây rồi! Tất cả mọi cái đều tốt và quen thuộc, thú vị biết chừng nào! Vẫn cửa bán vé kia, chẳng khác gì năm ngoái, thậm chí hình như ngay cả người bán vé già cũng là người năm ngoái. Phòng thay áo. Tủ để quần áo số hai mươi hai. Những tiếng hò reo quen thuộc của những người trượt băng: Tiếng giày trượt băng gõ trên sàn gỗ.

Trong phòng thay áo không có Xvétlana. "Nghĩa là bọn họ đã ra sân băng rồi". Liđa từ từ thắt dây giày và đứng dậy. Chân còn yếu vì chưa quen, hơi bị trẹo xương một tý. "Mai sẽ đau đây".

Trên sân băng rất đông người. Chủ yếu là học sinh. Băng rất phẳng và sạch. Người trượt băng xuôi ngược về tứ phía và chỉ có mấy người đàn ông đi giày trượt băng thi đấu khom lưng lắc lư đều đều đi vòng tròn.

Liđa bước xuống sân băng, để cho mấy người chạy đi qua, cô dấn mấy bước bằng mũi giày, rồi nhịp nhàng trượt về phía ít người. Cô thích trượt băng nghệ thuật và cô trượt cũng khá.

Xvétlana trông thấy bạn từ xa, chỉ cho Igor. Chỉ qua mấy giây, anh chàng lính thủy đang lao nhanh trên đường băng đã dừng lại trước mặt Liđa như một người bị chôn chân.

- Lính gác đâu. Giữ lấy ta! - Igor kêu vang lên, lập tức chân anh ta thấp thoáng trên không trông tựa như anh vô ý bị trượt, tay anh chới với như bấu víu vào không khí.

Trông thật buồn cười và làm như vậy đòi hỏi một trình độ điêu luyện. Liđa tự nhiên bật cười.

- Thì ra anh là con bò trên sân băng như thế đấy?

- Liđa, tôi rất mừng được gặp Liđa, - anh ta vừa nói vừa đứng thẳng người lên. - Tuy tôi cũng hơi giận...

- Vì sao vậy? - Cô giả vờ ngạc nhiên, chìa tay ra.

https://thuviensach.vn

- Thời đại ngày nay mà làm bóng ma thì thật là không tốt! Liđa lúc thì ẩn, lúc thì hiện...

- À ra thế! - Cô mỉm cười nói. - Thế còn Xvétlana đâu?

- Cô ta đang đi với chàng hoàng tử hay tên lính hầu của mình... Tôi chẳng rõ nên gọi thế nào cho đúng. Kia kìa, Liđa, có thấy không?

Họ gặp nhau ở giữa sân băng, Xvétlana má đỏ hồng vì trời lạnh, vui sướng ôm chầm lấy lưng Liđa.

- Băng thật là tuyệt vời! - Cô nói, mắt sáng lên.

Aliôsa điềm tĩnh cúi chào và bắt tay Liđa.

- Anh cũng trượt băng như anh Igor à? - Cô hỏi.

- Thậm chí còn tồi hơn thế! - Igor trả lời thay bạn và đề nghị. Nào ta chơi trò đuổi nhau nhé. Ta hãy nhớ lại thời thơ ấu!

- Nào chơi! - Xvétlana đồng ý. - Ai sẽ là người phải đuổi?

- Oẳn tù tì thôi, oẳn tù tì thôi!

- Chú ơi, cho cháu chơi với, - Em bé đang trượt quanh quẩn gần bọn họ nghe thấy câu chuyện, khẩn khoản xin.

Đôi giày của em buộc ẩu bằng đôi dây to cứng, cái mũ lông to xù chắc là của bố đội lệch sang một bên. Em bé thở phì phò bên tai. Igor nói dọa:

- Lau mũi đi đã nào!

- Nào chú đuổi cháu nhé! - Em cười toe toét hét to và nhanh nhẹn trượt đi trên băng.

- Thôi, các cậu xếp vòng tròn đi! - Igor bảo mọi người. - Mình đếm nhé! Một, hai, ba này, một, hai - Anh dừng lại ở chỗ Xvétlana, thế là một người lập tức chạy tán loạn về nhiều phía.

Lúc đầu Xvétlana đuổi theo Liđa, nhưng Liđa ngoắt sang bên trái lẩn sau Igor. Xvétlana lao về phía anh mình. Igor không chút lúng túng. Anh vụt chạy khỏi nơi Xvétlana gần với tới. Cuộc đuổi bắt đầu. Aliôsa lướt nhanh về phía Liđa:

- Bây giờ thì Xvétlana sẽ không chịu thôi cho đến khi...

- Nó không đuổi được đâu.

- Nó sẽ đuổi được.

- Không? - Liđa quả quyết đáp. - Anh muốn đánh cuộc không?

- Đánh cuộc ấy à? - Aliôsa ngạc nhiên. - Được cuộc cái gì bây giờ?

- Cuộc gì cũng được! - Cô tháo găng tay ra.

- Được, - anh ngần ngừ đáp và chìa tay ra bắt tay. Vừa lúc ấy Xvétlana ngoặt sang ngang, đuổi kịp anh mình và vỗ vào vai anh.

https://thuviensach.vn

- Thôi Xvétlana bắt được rồi? - Aliôsa vẫn giữ chặt tay Liđa, nói. - Thế là hết đánh cuộc nhé!

- Tại sao lại thế?

- Vì chúng mình chưa kịp bỏ tay nhau mà.

- Điều ấy không hề gì. Tôi đã thua thì biết làm thế nào bây giờ.

- Thế nghĩa là Liđa nợ chứ?

- Vâng... Nhưng người ta chờ cái đã hứa những ba năm cơ, - cô cười và chuẩn bị chạy...

Igor rõ ràng là đang tiến về phía cô. Liđa thay đổi ý định cô nấp sau lưng Aliôsa... Khi Igor đến gần, hai người mỗi người chạy một nẻo, Igor đuổi theo Liđa. Cô chạy ngoằn ngoèo, luôn đổi hướng đi, nhưng chẳng mấy chốc Igor đã đuổi kịp và khẽ vỗ vào vai cô.

Liđa định bụng thế nào cũng sẽ bắt cho được Aliôsa và anh thừa hiểu điều đó. Biết rằng hai người rõ ràng là không cân sức, rằng anh khỏe hơn. Aliôsa bắt đầu trêu cô. Anh để cho cô chạy tới gần rồi lừa chạy đi. Anh tóm được một em bé, hai tay giữ vai em dứ dứ về đằng trước chỗ mình. Em bé khoái chí hét vang lên. Liđa nhìn thẳng vào đôi mắt cười hóm hỉnh của Aliôsa để chọn thời cơ lao về phía anh. Nhưng cô vừa định lao lên thì anh đã nhẹ đẩy em bé ra cản đường, còn mình thì chạy đi về phía khác. Họ đuổi nhau khá lâu, Xvétlana và Igor đã phát chán vì chờ đợi, thế là hai người cầm tay nhau nhịp nhàng trượt băng theo những vòng.

Cuối cùng, Liđa mệt lử. Cô nói:

- Thôi, xin chịu thua!

Cả tốp lại tụ tập ở giữa sân trượt và thay phiên nhau trình diễn nghệ thuật trượt băng của mình.

Liđa rất mệt, nhưng cô không muốn bỏ về. Cô đang hăng, đối đáp rất đúng và rất hóm hỉnh với những câu đùa của Igor. Cô cười vang và trổ tài nghệ thuật trượt băng của mình, làm những động tác mẫu rất đẹp mà chẳng ai trong tốp có thể bắt chước được. Cô cảm thấy Aliôsa không rời mắt nhìn cô.

Cuối cùng cô không còn sức nữa.

- Đủ rồi! Tôi xin chịu thôi. Các bạn còn trượt tiếp chứ?

- Đủ rồi! Đủ rồi. Đi về thôi, - Igor tán thành.

Họ đi bộ về nhà. Liđa khoác tay Xvétlana, hai bên là hai chàng lính thủy. Với hạnh phúc tuổi trẻ họ cảm thấy rất hài lòng và thích thú vì được nghỉ ngơi thoải mái, họ luôn mồm tán chuyện và cười, chẳng để ý đến ai xung quanh mình.

https://thuviensach.vn

Chẳng mấy chốc có bốn người đã đến nhà Liđa. Liđa mời:

- Này các bạn ơi! Mời các bạn vào nhà tôi! Ta ngồi chơi, tán chuyện vui với nhau. Ba tôi sẽ rất vui.

Hai chàng lính thủy nhìn nhau, nhưng Xvétlana kiên quyết khước từ.

- Thôi, Liđa ạ. Mẹ mình đang chờ bọn mình. Lần khác vào chơi vậy.

- Liđa thân mến, xin lỗi nhé, nhưng Liđa biết thế nào là nghĩa vụ của đứa con trai rồi, vả lại, nói chung bọn này đã có kế hoạch khác rồi, - Igor đáp.

- À, ra các bạn thế đấy!... - Liđa không hài lòng chìa tay ra, nhưng cô chợt đổi giọng ngay: - Thôi được, thế thì để dịp khác vậy! Chủ nhật tới, đi trượt băng về vậy. Được chứ?

- Về phần tôi thì tôi xin ủng hộ! Hai bạn kia chắc cũng thế! - Igor đáp luôn cho mọi người.

- Chắc không đấy?

- Vững chắc như bàn thạch[[38]].

Chào các bạn, Liđa chậm chạp đi lên thang gác. Cô bước vào buồng uể oải cởi áo ngoài và đứng hồi lâu trước gương, nhìn thẳng vào mắt mình trong gương.

- Anh Aliôsa, anh đã biết em là thế nào rồi đấy... - Cô khẽ nói và nói tiếp ngay: - Con bé nực cười!

Rồi cô lắc đầu cho mình trở lại trạng thái bình thường, sau đó bước sang buồng bên, tiến lại phía bố mình.

- Chà chà! Khá lắm! Bây giờ trông con như một quả táo chín, má đỏ hồng lên đấy! - Ông Xécgây Ivanôvích vừa cười, vừa nói.

Liđa chậm rãi đến gần chỗ ông và dừng lại cách chừng hai bước.

- Ba ơi, con đi vắng, ba ở nhà có buồn không? - Cô hỏi.

- À lại thế!...

- Thế mà con lại cảm thấy buồn buồn, chả hiểu tại sao - Cô nói và ngồi xuống tay ghế bành ôm lấy bố. Ông Xécgây đang chăm chú nhìn con gái, rồi đặt bản thảo mà ông đọc trước khi cô về lên bàn.

- Con chạy đã thỏa thích chưa?

- Vâng. Con mệt lắm rồi.

- Con định làm gì tối nay?

- Con chưa biết.

- Ta đến nhạc viện Philacmônia nhé, - Ông đề nghị. - Tự nhiên ba muốn nghe nhạc cho nhẹ đầu một chút, chứ ngồi đây lâu quá rồi.

- Thế cũng được. Con với ba sẽ nhổ neo đến Philacmônia nhé!

https://thuviensach.vn

- Ta sẽ làm gì cơ?

- Nhổ neo ạ, - Liđa đáp và cười phá lên. - Hình như những người thủy thủ họ vẫn nói thế.

- Hôm nay con làm sao đấy?

- Ba là nhà bác học cơ mà, ba. Ba đã nghiên cứu hết mọi chuyện trên đời, ba phải biết rằng hôm nay con rất vui, vui kỳ lạ... Con chỉ mệt quá, chân cứ như không phải của mình nữa... rời rã cả ra. Con đi nằm một tý đây.

- Thế còn đi Philacmônia... Thì cái gì nhỉ... Ta "nhổ neo" chứ? Phải đặt mua vé trước...

- Ba đặt đi, - Liđa vừa đi vừa nói.

Cô đi vào phòng mình, cười to lên một cách sung sướng, vươn vai và gieo mình xuống đi văng.

https://thuviensach.vn

TỰ PHÊ BÌNH

Trên đầu chị Vaxilixa Antônốpna màu tóc nâu sẫm đã loáng thoáng điểm những sợi bạc, nhưng trông chị còn trẻ hơn tuổi của mình. Kể ra thì cũng ít ai quan tâm đến tuổi tác của chị, họa chăng chỉ có ở văn phòng người ta mới biết. Bao giờ chị cũng mặc màu đen, đứng thẳng người bước đi đường bệ, không vội vàng.

Các em nữ sinh rất kính trọng chị và rất quý chị như là một cô giáo nghiêm túc và công bằng. Chị nắm rất vững môn mình dạy và thường thì học sinh các lớp lớn rất thích học toán.

Chị Vaxilixa Antônốpna cư xử với mọi người - với các giáo viên và kể cả với nữ học sinh rất nghiêm túc, không nông nổi, cho nên khi nhận xét về chị, người ta thường nói: "Vaxilixa Antônốpna là một người cẩn thận".

Quả thật chị rất cẩn thận trong quan hệ với mọi người, nhưng trong việc riêng tư không bao giờ chị bộc lộ cởi mở. Nhiều người cho rằng đối với chị, nhà trường chỉ là nơi làm việc. Chị đi họp rất đúng giờ, ngồi từ đầu đến cuối, nhưng chỉ phát biểu về những vấn đề liên quan đến bộ môn mình dạy.

Chị nghe bản báo cáo của bà bí thư chi bộ vẫn với thái độ chăm chú thường thấy ở chị và mặc dầu không định phát biểu chị cũng ghi chép phòng xa vài con số và tỷ lệ phần trăm có liên quan tới việc giảng dạy toán.

Cuộc họp diễn ra bình thường. Những người phát biểu nói về số giờ dạy, về việc phân bố thời gian, về việc bồi dưỡng đảng viên, và ai cũng tránh gọi đích danh hay là nói một cách khác, "không động chạm đến cá nhân". Phê bình và tự phê bình ít được các giáo viên thực hiện bởi họ không muốn vì thế mà không thông cảm với nhau, vả lại, ai cũng muốn hiểu nghị quyết của Đảng về việc cấm học sinh phê bình và nhận xét về hành vi của thầy giáo một cách có lợi cho mình.

Chị Vaxilixa Antônốpna nhìn đại diện đảng ủy khu phố đang ngồi trước mặt trong lòng rất thông cảm với đồng chí. Bản thân chị cũng thấy ngán ngẩm vô cùng, mấy lần chị phải cố nén mình để khỏi ngáp dài. Chị đang có cảm tưởng hình như cuộc họp sắp kết thúc, thì Côństantin Xêmiônôvich xin phát biểu ý kiến:

- Thưa các đồng chí! Tôi là người mới, cho nên tôi không biết bổ sung thêm cái gì vào những ý kiến của các đồng chí đã phát biểu ở đây, - anh bắt đầu bình tĩnh như mọi khi. Nhưng cứ xem anh lúng túng xếp các tờ giấy thì mọi người cũng hiểu là anh hồi hộp biết chừng nào. - Tuy nhiên, có một vấn đề mà ở đây hầu như không ai nói đến, nhưng theo tôi thì nó lại cần được

https://thuviensach.vn

chúng ta quan tâm hơn cả... Những năm tháng chiến tranh và vết thương đã làm tôi phải xa trường phổ thông. Lúc đó tôi có cảm tưởng là khi trở về công tác cũ, tôi sẽ tìm thấy nhiều thay đổi, tôi sẽ tìm thấy một sự chuyển biến lớn. Nói cho đúng thì tình hình quả là như thế. Nhưng đồng thời nhà trường cũng tràn ngập những chỉ thị, hướng dẫn, mệnh lệnh, đề nghị. Chắc có người nào đó tin rằng bằng sự tràn ngập giấy tờ này một vài cơ quan đã tỏ ra rất quan tâm đến nhà trường. Về vấn đề này lẽ ra nên bàn riêng và có những biện pháp nhất định... Phải làm thế nào cho cái bệnh giấy tờ này nguội lạnh bớt đi. - Anh nhìn những khuôn mặt đang mỉm cười xung quanh. - Tôi cũng đã thấy một sự thay đổi quan trọng. Đó là việc học tách riêng nam nữ học sinh. Biện pháp này làm cho bộ mặt nhà trường đặc biệt thay đổi. Gạt bỏ được một số khuyết điểm, biện pháp đó đồng thời lại đẻ ra những khuyết điểm mới và đặt ra cho chúng ta một loạt những vấn đề phức tạp mới. Đương nhiên là có những người ủng hộ và phản đối cách học riêng biệt này... Về sự hợp lý của chế độ tách riêng các lớp nam - nữ học sinh, cho đến nay các bậc cha mẹ và các nhà giáo còn tiếp tục tranh luận sôi nổi. Nhưng tôi có cảm tưởng là trong cuộc tranh luận này chúng ta nhận chìm một vấn đề khác quan trọng hơn. Đó là vấn đề giáo dục cộng sản chủ nghĩa cho các em. Chính đó mới là hướng cần chú ý dồn mọi sự nhiệt tình giáo dục tư cách, năng lực, kinh nghiệm và tự phê bình của chúng ta. Đảng, chính phủ và toàn dân đòi hỏi chúng ta hoạt động mạnh theo phương hướng này... Thế mà chúng ta lại đang làm gì? Quá ít các đồng chí ạ! Bản báo cáo của đồng chí Xôphia Bôrixốpna và những ý kiến phát biểu vừa rồi cho thấy như vậy. Tôi những chờ mong là đồng chí bí thư của chúng ta sẽ dành một nửa báo cáo cho vấn đề "giáo dục con người trong con người" hoặc nói đúng hơn là "giáo dục người cộng sản trong con người"...

Côngstantin Xêmiônôvich cúi xuống bàn, đặt tờ giấy sang một bên, lại thẳng người lên nói tiếp:

- Không ai trong chúng ta có thể làm thỏa mãn được tình hình trình độ lý luận giáo dục trong nhà trường phổ thông Xô Viết. Đó là điều tất nhiên. Về vấn đề này tôi vẫn cảm thấy như cũ cái tính chất độc lập nào đó và công tác giáo dục là vấn đề lương tâm của thầy giáo. Tôi có cảm tưởng là trường ta không có một đường lối chung, không có sự thống nhất yêu cầu, nói nghiêm khắc hơn, không có một tập thể nhà trường, hiểu theo ý nghĩa đầy đủ của từ đó... Tại sao lại có tình trạng đó? Làm thế nào đó khắc phục được? Tôi đã chờ sự giải đáp những câu hỏi đó trong báo cáo của đồng chí bí thư...

https://thuviensach.vn

- Sao lại không có đường lối chung? - Xôphia Bôrixốpna ngạc nhiên hỏi.

- Thế phải chăng trong tập thể giáo viên không còn ý kiến cho rằng: Trẻ em do gia đình giáo dục, còn nhà trường chỉ có nhiệm vụ cung cấp cho chúng kiến thức?

Côństantin Xêmiônôvich trả lời câu hỏi bằng câu hỏi.

- Có ý kiến như vậy đấy! - Vaxilixa Antônốpna nói thật to.

- Như vậy là ý kiến của một công chức tồi trong nhà trường cũ đã đàng hoàng thâm nhập vào trường ta, thế mà đồng chí lại hỏi "Sao lại không có một đường lối chung?". Đồng chí thử nói giùm, phải chăng trong số chúng ta không có những giáo viên cho đến nay vẫn coi trẻ em như là "đối tượng của giáo dục"?

- Như là những con thỏ thí nghiệm, - Vaxilixa Antônốpna nói thêm.

- Đúng thế, - Côństantin Xêmiônôvich tán thành - Phải chăng những thầy giáo ấy không giữ cho mình một cái vốn phương tiện, thủ thuật, biện pháp tác động, các thủ pháp sư phạm trong ngoặc kép và các bài bản cho sẵn để họ áp dụng trong những trường hợp mà họ cho là thích hợp, mà họ không quan tâm đến đặc điểm cá nhân học sinh, hoàn cảnh, những nhiệm vụ chung...

- Nhưng con người là đối tượng của giáo dục cơ mà! - Có giọng nữ đáp lại phía sau lưng.

- "Con người là đối tượng của giáo dục", - Usinxki đã từng đặt tên cho công trình nghiên cứu của mình như vậy, nhưng người nói câu vừa rồi đã nhấn mạnh từ "đối tượng" và như vậy là đã xuyên tạc ý nghĩa. Điều này chắc hẳn do một "đối tượng" vừa phát biểu, cho nên tôi cũng chẳng còn biết đáp lại thế nào cho phải. - Côństantin Xêmiônôvich hiền lành nói, tất cả mọi người cười ồ. - Tôi xin quay trở lại vấn đề giáo dục. Tại sao trong trường cho đến nay còn có người có thái độ không tin tưởng vào Macarencô? Thái độ đó chẳng những có trong số các giáo viên lớn tuổi, mà ngay cả trong số giáo viên trẻ mới tốt nghiệp đại học sư phạm cũng có. Quả thật những người không tin tưởng ấy vẫn nói: "Trường hợp Macarencô là trường hợp trường nội trú, còn học sinh của chúng ta thì họ có những ông bố, những bà mẹ và lại còn có cả đường phố nữa...". Lời phản đối này chẳng độc đáo tí nào và xin nói thẳng ra rằng nó mang nội dung giáo dục sai lầm, Côństantin Xêmiônôvich nhấn mạnh từng vần. - Các đồng chí có biết tôi đã phát hiện ra điều gì không? Những người không tin vào Macarencô chẳng qua là vì họ không biết gì về Macarencô. Tất nhiên là họ có đọc "Bài ca sư phạm", "Cờ trên tháp" thậm chí có người cũng đã đọc cả "Cuốn sách dành cho

https://thuviensach.vn

những người làm cha mẹ”... Người giáo viên Xô Viết không thể không biết những tác phẩm đó. Nhưng họ đã đọc không suy nghĩ, họ đọc như đọc tiểu thuyết. Còn nếu nói đến những công trình lý luận của Macarencô, những bài giảng, những bài báo, những bài phát biểu của ông thì phần lớn giáo viên là không biết. Mà những người không tin như vậy không hiếm, ngay trong số chúng ta, những đảng viên cộng sản. Tất nhiên họ không công khai phát biểu như vậy họ yên lặng phản đối, nhưng kết quả là như thế nào, thưa các đồng chí? Ở đây tôi xin trích dẫn lời Usinxki.

Côństantin Xêmiônôvich cầm một trong những tờ giấy lên.

“Con đường chính nhất trong sự nghiệp giáo dục là niềm tin, mà muốn có được niềm tin thì chỉ có thể tác động được bằng niềm tin. Bất kỳ một chương trình giảng dạy nào, dù nó có hay đến đâu chăng nữa, nếu chưa trở thành niềm tin của ông thầy thì cũng vẫn chỉ là những chữ viết không có sức sống, không có sức mạnh trong thực tế. Trong trường hợp này, dù có kiểm tra chặt chẽ đến đâu thì cũng vô ích. Người thầy không bao giờ có thể chỉ là kẻ chấp hành chỉ thị một cách mù quáng: Không được sưởi ấm tim bằng lòng tin của bản thân anh ta, chỉ thị đó sẽ mất hiệu lực - anh đọc và đặt tờ giấy xuống, rồi lại nói tiếp. - Đó là lời của nhà giáo dục vĩ đại Nga mà trường ta được vinh dự mang tên. Làm sao một nhà giáo làm việc trong nhà trường Xô Viết, nhưng trong lòng lại có thể không thừa nhận cái gọi là “hệ thống giáo dục được ai và giáo dục cái gì?”... Thưa các đồng chí, tôi hoàn toàn không phải băn khoăn gì cho Macarencô. Càng ngày tư tưởng của ông càng thấm sâu và sẽ càng thấm sâu vào các trường học và cuối cùng nhất định sẽ chiến thắng. Không thể nào khác thế được. Tôi băn khoăn vì cái khác. Những kẻ bi quan hôm nay buộc phải thực hiện các nguyên tắc của Macarencô vào cuộc sống, đang làm việc đó chỉ vì nghĩa vụ, rất hình thức, với thái độ lãnh đạm. Tôi chỉ xin nêu một thí dụ. Chúng ta buộc phải nói với các em về danh dự của nhà trường. Khái niệm này chứa đựng một ý nghĩa giáo dục rất lớn, nhưng chỉ trong trường hợp nếu ta có một tập thể nhà trường, nếu học sinh ta tự hào về tập thể đó và sau cùng nếu nhà trường có bộ mặt, nhiệm vụ và những triển vọng của nó. Một khi đã muốn thì có thể tạo nên những cái đó và bây giờ khái niệm về danh dự của nhà trường tự nó sẽ đến. Còn giờ đây? Chúng ta lặp lại lời của bản chỉ thị, còn tự chúng ta thì không tin rằng việc làm đó là có ích. Cho nên trong trường hợp này lại dễ nhớ đến lời của Usinxki nói rằng nếu thầy giáo dạy trẻ nghe những lời lẽ đạo đức cao thượng mà các em không hiểu ý nghĩa, không cảm thấy rõ thứ đó, chính là thầy giáo đang đào tạo những kẻ đạo đức giả, “những kẻ càng

https://thuviensach.vn

có thuận lợi để tiêm nhiễm thói hư tật xấu, bởi vì chính họ đã tạo cho chúng bức bình phong để giấu những thói hư tật xấu đó".

- Điều đó thì đúng quá, nhưng làm thế nào cơ chứ? - Cô giáo Natalia Nhicôlaiépna hồi hộp nói.

- Làm thế nào à? - Côństantin Xêmiônôvich hỏi lại. - Theo ý tôi mỗi người trong chúng ta phải tự đặt câu hỏi đó trước lương tâm mình và tự giải đáp thật rõ ràng. Nếu chúng ta không biết hoặc không hiểu Macarencô thì cần phải biết và cần phải hiểu! Mà nếu phát hiện ra rằng có ai đó không thừa nhận quan điểm của ông thì người đó nên đi khỏi nhà trường này.

Cuộc họp trở nên ồn ào. Có lẽ cách đặt vấn đề như thế đụng chạm đến nhiều người. Côństantin Xêmiônôvich chờ đợi, anh nhìn đồng chí hiệu trưởng và tiếp tục nói bình tĩnh hơn trước:

- Tôi trích dẫn Usinxki không phải là một sự tình cờ. Macarencô xuất hiện không phải ở một chỗ không có gì, mà ông đã sống trong thời đại Xô Viết và qua thực tiễn đã hưởng nền giáo dục học của Usinxki theo một lập trường chính trị nhất định. Ông công khai tuyên bố rằng các nhà giáo Xô Viết không thể chỉ giáo dục con người đơn thuần, mà họ có nghĩa vụ phải đồng thời đặt ra cho mình một mục đích chính trị nhất định. Trên đây xin nói rằng Usinxki từng nói: Nếu chúng ta muốn đạt một mục đích giáo dục nào đó thì trước hết ta cần ý thức rõ mục đích đó. Cho nên câu châm ngôn của Usinxki - "Giáo dục con người ở trong con người" - Chúng ta phải hiểu theo quan điểm hiện đại là "giáo dục người cộng sản ở trong con người". Mục đích của chúng ta rất rõ ràng, các đồng chí ạ. Nhiệm vụ của chúng ta cũng đã được xác định, các giáo viên của ta, từng người một, là những cán bộ có năng lực và yêu nghề của mình. Chúng ta cần trong một thời gian thật ngắn để mau chóng trở thành một tập thể thống nhất, gắn bó chặt chẽ bởi một mục đích chung rõ ràng.

Có người nói "đúng lắm", lại có người vỗ tay.

Côństantin Xêmiônôvich cúi xuống những tờ giấy nằm tản mạn trên bàn và trong lúc mọi người ồn ào, anh lại tìm thấy một tờ nữa.

- Thưa các đồng chí. Tôi xin kêu gọi các đồng chí đừng ngại tự phê bình, mà ngay hôm nay ta nên nói thẳng, nói theo kiểu Bônsêvích về vấn đề chính nhất này của chúng ta. Vấn đề giáo dục đòi hỏi ở ta một sự thống nhất. Chúng ta không được phép sản xuất ra những sản phẩm kém chất lượng. Không nên trốn tránh việc nhìn nhận những thiếu sót của nhà trường, trút trách nhiệm cho gia đình và xã hội. Không nên ngụy trang cho những sai sót của mình bằng kết quả điểm số cao. Những điểm năm chưa chứng tỏ là

https://thuviensach.vn

chúng ta đang giáo dục "người cộng sản ở trong con người". Công tác giáo dục rất khó kiểm tra, cho nên chỉ có chúng ta trong cuộc sống hàng ngày mới có thể nhìn rõ được những thiếu sót của mình và giúp đỡ lẫn nhau... Tôi xin phép kết thúc bài phát biểu dài dòng của mình ở đây.

Cuộc họp lắng xuống một lúc. Các giáo viên nhìn nhau và tuy nhiều người muốn nói, nhưng vẫn chẳng có ai dám mở đầu. Bỗng dưng Vaxilixa Antônốpna xin phát biểu ý kiến. Mặt hơi tái đi, chị đứng dậy. Chị đeo kính lên và chăm chú nhìn về phía giáo viên chủ nhiệm lớp 8B Liđia Anđrêépna Ôrétxkina là người nói câu "con người là đối tượng giáo dục", xúc động nói:

- Tôi rất chăm chú lắng nghe ý kiến của đồng chí Côństantin Xêmiônôvich. Nguyên do vì cũng muốn nghe một đồng chí mới phát biểu trong tập thể. Hai nữa là: Nhiều ý kiến đồng chí trình bày tại đây từ lâu đã làm tôi suy nghĩ và tôi tin là chẳng riêng gì tôi suy nghĩ mà thôi. Các đồng chí ạ, trường ta gọi là trường mang tên Usinxki. Tại sao lại mang tên đó? Các đồng chí thử hỏi bất kỳ em nào trong các nữ sinh trường ta mà xem Usinxki là ai, may mắn lắm có lẽ em ấy sẽ trả lời: "Thưa thầy, đấy là một thầy giáo nổi tiếng. Ông đã viết nhiều truyện cổ tích các loại cho trẻ con". Thế thôi. Về Macarencô thì tất nhiên chúng ta được biết nhiều hơn, nhưng nhiều người vẫn còn quan niệm rằng vì ông giáo dục bọn trẻ vô gia đình và những kẻ phạm pháp thì điều ấy đáng để kính trọng và khâm phục, nhưng đường đi của ông khác đường đi của chúng ta, bởi vì học sinh của chúng ta là các em bình thường cơ mà. Các em này không cần phải giáo dục lại. Các em cần được giáo dục. Giáo dục như thế nào? Đây, thí dụ có những em ích kỷ. Mà những em ích kỷ đâu có ít. Biết xử trí thế nào với những em này? Làm cho chúng phải xấu hổ, đòi hỏi ở chúng, thuyết phục chúng, ngăn cấm chúng, hay tốt nhất là cứ lờ đi như không biết? Tất nhiên, các nhà giáo chúng ta không ngồi bó tay. Chúng ta dằn vặt, vắt óc và suy nghĩ dùng các biện pháp, ngoài một biện pháp... Chính là cái mà Macarencô khuyên nên làm. Đó là hành động thông qua tập thể, tổ chức sự nghiệp giáo dục Xô Viết bằng một tập thể thống nhất có uy tín. Tập thể như vậy Macarencô muốn thấy trước hết là ở trong trường học, nơi mà tất cả quá trình giáo dục được tổ chức. Ở đó mỗi thành viên của tập thể thấy mình phụ thuộc gắn bó với nó và phải trưởng thành với lợi ích của tập thể, biết quý trọng lợi ích của tập thể. "Sức mạnh to lớn của tập thể trẻ em là một sức mạnh mà không có gì sánh được". - Đó là lối dạy của Macarencô và đó không phải là những lý thuyết bịa đặt, mà là một luận điểm đã được kinh nghiệm thử thách. Đó

https://thuviensach.vn

chính là cái đích chúng ta cần hướng tới... Nhất là chúng ta, những người đảng viên cộng sản.

- Đồng chí Vaxilixa Antônốpna, phải chăng trường ta không phải là một tập thể? - Bà Vácvara Chimôphêépna cất tiếng nói, giọng trách móc.

- Thế nào gọi là một tập thể, hả chị Vácvara Chimôphêépna? Tôi tin chắc rằng một tập thể Xô Viết chân chính phải có viễn cảnh và truyền thống của nó, phải giải quyết những vấn đề trong sinh hoạt nội bộ của mình.

- Vậy thì ở trường ta ai giải quyết những vấn đề ấy.

- Chúng ta giải quyết, đồng chí Vácvara Chimôphêépna. Chúng ta là người chỉ huy! Chúng ta dắt tay các em, đỡ đầu các em, chúng ta viết sẵn cho chúng những nghị quyết, soạn thảo những bài diễn văn cho chúng... Thực ra, cũng nên công bằng. Ở vài ba lớp cũng có những tập thể, những tập thể không đến nỗi tồi. Nhưng về tập thể toàn trường thì ta phải mong muốn nhiều hơn nữa. Đồng chí Côństantin Xêmiônôvich trong khi phát biểu không chỉ đích danh. Tôi xin bổ khuyết cho sự tế nhị không đúng chỗ trong trường hợp này. Thí dụ chị Liđia Anđrêépna chẳng hạn. Chị phụ trách lớp 8B. Chị dẫn dắt các em đi đâu? - Tôi e rằng chính chị ấy cũng không rõ. Chị dạy dỗ cho các em nữ sinh chuẩn bị bước vào đời nhưng lại quên hiện các em ấy đang sống, rằng cuộc sống đó có quyền và có những đòi hỏi của nó. Hình như Usinxki đã nói như vậy phải không anh? - Chị quay về phía Côństantin Xêmiônôvich.

- Tôi cũng chẳng nhớ - anh mỉm cười đáp.

Anh rất thú vị vì cô giáo thường ít nói và không cởi mở này lại đứng dậy phát biểu tiếp sau anh và đã dám nói thẳng thắn, thậm chí gay gắt như vậy.

- Chị Liđia Anđrêépna hiểu khá độc đáo việc tách trường nam nữ ra - Vaxilixa Antônốpna nói tiếp, - và đã sa vào lập trường... Nhưng tôi đề nghị đừng giận tôi, - Chị quay về phía cô giáo mặt đỏ như gấc vì xấu hổ và khó chịu, nói - Chị ấy sa vào lập trường của bà giáo dạy trường nữ học dành cho con cái các gia đình khá giả trước cách mạng. Chị ấy hoàn toàn tách các em nữ sinh lớp mình khỏi cuộc sống và tạo ra một cái mẫu mực mà chỉ mình chị ấy biết về sự khiêm tốn, trinh tiết và thơ ngây tuyệt đối. Thậm chí chị ấy không hiểu rằng thay cho cái đó mình đang dạy các em nữ nói dối, giả vờ, đạo đức giả... Vâng, vâng? Tôi để ý từ lâu rồi. Các em nói hết với tôi và tôi biết hết những điều chị nói với các em...

- Đồng chí Vaxilixa Antônốpna, đồng chí đi chệch ra ngoài nội dung báo cáo rồi, - bà Xôphia Bôrixốpna nhắc.

https://thuviensach.vn

- Thế nào là chệch ra ngoài nhỉ? Đồng chí cho rằng chúng ta chỉ nên quan tâm đến tỷ lệ phần trăm điểm số thôi hay sao? Không, chúng ta quan tâm không kém đến cả vấn đề hoạt động giáo dục của tất cả các giáo viên trong đó có của cả đồng chí.

- Tôi không phải là nhà giáo dục.

- Tại sao không phải là nhà giáo dục nhỉ? Chị dạy môn Hiến pháp cơ mà! Chị hướng dẫn ý thức của các em hơn bất kỳ giáo viên nào, chị giúp các em hình thành nó. Tôi dạy toán, nhưng trong giờ lên lớp tôi vẫn nghĩ đến giáo dục, chứ như chị thì lại còn phải nghĩ về cái đó nhiều hơn. Chị hướng ý thức của các em đi về hướng nào đấy, chị Xôphia Bôrixốpna? Chị giáo dục cho chúng những đức tính gì đấy?

Mọi người ngạc nhiên nghe Vaxilixa Antônốpna. Chưa bao giờ chị phát biểu gay gắt, nhiệt tình và thẳng thắn như vậy. Không cần để ý là mình đã chạm lòng tự ái và làm các đồng chí mình khó chịu. Vaxilixa Antônốpna đã dẫn ra những thí dụ biểu hiện hình thức chủ nghĩa trong công tác giáo dục và giảng dạy, đã nêu tên một số người.

"Chị này định chuyển công tác sang trường khác hay sao thế này?" - Bà Natalia Dakharốpna thoáng nghĩ.

Nhưng không phải như vậy. Chị không định chuyển đi đâu hết. Từ trước đến nay chị im lặng chỉ vì chị cho rằng phát biểu như vậy vô ích và chỉ làm cho người ta bực bội. Sự xuất hiện của Côństantin Xêmiônôvich, những chuyện anh nói trong phòng hội đồng và bài phát biểu của anh hôm nay đã làm cho chị phấn khởi. Đã từ lâu chị suy nghĩ rất nhiều về "nhà giáo dục Macarencô", đã đọc tất cả những sách báo nói về ông và hiểu ra rằng ông đã trang bị cho các nhà giáo Xô Viết một vũ khí mạnh mẽ biết chừng nào.

Bà Natalia Dakharốpna thì đang qua một cảm giác phức tạp. Một mặt, những điều Côństantin Xêmiônôvich và Vaxilixa Antônốpna nói có quan hệ trực tiếp đến bà, và với tư cách người lãnh đạo nhà trường, bà phải chịu trách nhiệm về những thiếu sót của nhà trường, mặt khác bà cảm thấy vui. Bà cảm thấy có một bước ngoặt rõ rệt và nhìn rõ rằng nếp sống trong nhà trường có thể đi theo hướng mới, nếu những ý kiến phát biểu hôm nay sẽ được ủng hộ và được củng cố bằng việc làm. Bà hoàn toàn tin rằng Côństantin Xêmiônôvich sẽ được bầu làm bí thư, và anh sẽ là một chỗ dựa mà bà vốn rất cần. Thế là hình như đang hình thành một tập thể cán bộ tích cực đắc lực và đáng tin cậy...

- Công việc sự vụ cuốn hút và ăn mòn chúng ta, - người nói bây giờ là chị Anna Vaxiliépna. - Tất cả chúng ta đều đã từng là người trẻ tuổi, tất cả lúc

https://thuviensach.vn

bước vào nghề đều nung nấu một ước mơ muốn làm nên một cái gì đó, thế rồi... hết? Hôm nay - lên lớp, chấm vở, soạn bài. Mai lại: Lên lớp, chấm vở, soạn bài. Tất cả đều theo thời khóa biểu, đều được quy định, đều ấn định sẵn từ trước các đồng chí biết đấy, nhịp sống đều đặn như vậy... Ngoài ra: một số người vì thiếu kinh nghiệm nên gặp khó khăn, đâm ra mệt mỏi, chán nản. Thí dụ như chị Natalia Nhicôlaiépna chẳng hạn! Chị ấy thật chết dở vì cái lớp mười...

- Không, không... Ngược lại! Tôi không chán nản! - Natalia Nhicôlaiépna kiên quyết phản đối.

- Thế thì càng may... Nhưng tình hình có thể diễn ra khác đi. Do thiếu kinh nghiệm, cô giáo không biết đặt mình vào vị trí không biết cách cư xử, thế là... Bắt đầu thất vọng, có khi lại còn bực dọc... vĩnh biệt ước mơ hoài bão! Tôi rất đồng ý với đồng chí Côństantin Xêmiônôvich. Chúng ta đánh giá Macarencô chưa đúng, cho nên cần phải cố gắng tìm hiểu về ông một cách cơ bản hơn. Nhiều trường đã làm như thế này. Áp dụng tất cả kinh nghiệm của ông một cách máy móc, như vậy sẽ dẫn đến sai lầm. Nhưng những nguyên tắc do ông đề ra có thể áp dụng trong tất cả các trường chúng ta. Nên dám nghĩ, dám làm. Đồng chí Vaxilixa Antônốpna nói rất đúng khi đồng chí nhận xét rằng các em nữ sinh không biết Usinxki là ai. Các em cần phải thấy tự hào và gọi mình là những học sinh của trường mang tên Usinxki... Phải suy nghĩ thêm cái gì đó. Tổ chức họp Đội hay là lễ kỷ niệm sinh nhật của ông chăng... Tôi cũng chẳng rõ nữa...

- Tổ chức lễ lên ngôi được đấy, - Vácvara Chimôphêépna châm biếm nói.

- Các đồng chí cứ đề nghị biện pháp nào thật đạt thì tôi xin là một người đầu tiên hoan nghênh đấy, - Anna Vaxiliépna đáp. Nhưng vấn đề chính mà tôi suy nghĩ từ lâu là tính độc lập! Bởi vì hiện nay trên thực tế là chúng ta đang dắt tay học sinh đi cho đến tận lớp mười. Làm như vậy là không thể được đâu, các đồng chí cán bộ giáo dục ạ. Cứ để cho các em tập suy nghĩ, tập nói, tập làm, cứ để cho các em tập sống và đấu tranh... Các em làm được hết, nếu chúng muốn. Chẳng riêng gì chị Liđia Anđrêépna mắc sai lầm là làm cho các em mất ý thức tự lập. Tôi rất thích cách quản lý lớp của đồng chí Côństantin Xêmiônôvich. Chúng ta đã vất vả với các em lớp ấy biết chừng nào. Vậy mà chúng ta toàn nghe thấy mọi người phàn nàn. Thế mà giờ đây. Các đồng chí thử xem xem các em hoạt động đều tay làm sao. Thật tích cực, thật nhiều sáng kiến! Tất nhiên vẫn có thiếu sót, nhưng các em đang khắc phục. Hãy để cho các em được độc lập, hãy đòi hỏi ở các em sự

https://thuviensach.vn

cố gắng tự lãnh đạo các em. Thậm chí tôi còn nghĩ rằng đôi khi nên cố tình tạo nên những khó khăn nhất định để các em tập khắc phục.

- Đúng thế - Côngstantin Xêmiônôvich nói.

- Còn những ông bố bà mẹ không biết dạy con cũng không phải lo sợ quá một khi ta có tập thể vững chắc. Lúc bấy giờ chẳng có "đường phố" nào sẽ làm các em đi chệch đường được. Ngược lại. Các em sẽ tự thiết lập lại được trật tự trên đường phố.

Các giáo viên tiếp nhau phát biểu ý kiến tùy theo cá tính của từng người, họ nói khi thì gay gắt và nhiệt tình, khi thì nhẹ nhàng đôn hậu, nhưng tất cả ý kiến đều có nội dung và trong đó toát lên một nguyện vọng chân thành mong muốn làm sao đẩy công tác giáo dục lên.

Cuộc họp kéo dài đến nửa đêm. Khi chuông đồng hồ chỉ mười hai giờ rưỡi, bà Natalia Dakharốpna xin phát biểu:

- Tôi sẽ không giữ các đồng chí ngồi lại lâu, - bà bắt đầu nói cũng như mọi khi bằng giọng lạc quan. - Ai cũng biết rằng nhu cầu cơ bản nhất và con người nhất trong con người là nhu cầu làm cho tốt hơn và phát triển tốt hơn... Điều này một lần nữa lại được chứng minh trong cuộc họp hôm nay. Tất cả chúng ta trong đó có tôi đều không hài lòng với tình hình công tác giáo dục ở trường ta. Tất cả chúng ta đều muốn tránh "phế phẩm" trong công tác của mình nhưng chúng ta chưa có một đường lối chung. Cho nên đồng chí Côngstantin Xêmiônôvich và các đồng chí khác nêu vấn đề này ra với một thái độ không khoan nhượng là rất đúng. Về phía chúng ta, im lặng và xoa dịu khuyết điểm là tội lỗi. Đảng tin tưởng giao cho chúng ta cái quý giá nhất là thế hệ tương lai của Tổ quốc, cho nên chúng ta không được phép bỏ qua những khuyết điểm dù là nhỏ nhất. Điều đáng tiếc là tình trạng thiếu đường lối rõ ràng trong các vấn đề giáo dục tồn tại không chỉ riêng ở trường ta. Chúng ta gặp phải nó ở ngay cả những trường cấp trên trường ta. Nhưng tất nhiên điều đó không giảm bớt trách nhiệm của chúng ta. Macarencô từng sống và công tác trong hoàn cảnh khó khăn. Những kẻ thù địch gây khó khăn, nói xấu, truy bức, nhưng ông là một nhà giáo có lòng tin vững chắc, ông kiên quyết thực hiện đường lối của mình và đã chiến thắng. Trước mắt chúng ta không có những trở lực đó. Nhưng khó khăn của chúng ta chưa có một tập thể toàn trường theo đúng nghĩa của từ đó. Tôi đồng ý với thí dụ mà đồng chí Côngstantin Xêmiônôvich đã nêu ra. Hôm qua em Alia Blinôva, một vận động viên trượt tuyết xuất sắc của trường ta, đến xin phép cho từ nay được tham gia thi đấu trong đội của trường khác, nơi em có người chị họ học. Điều này thật đáng buồn, các đồng chí ạ, và nó chứng tỏ

https://thuviensach.vn

chúng ta làm việc còn tồi. Khái niệm danh dự của trường mình đối với các em nữ sinh trường ta là một khái niệm không có nội dung cụ thể. Tình trạng này cần phải chấm dứt. Nữ sinh trường Usinxki cần biết tự hào về trường mình. Dù cho cái đó chưa phải sẽ sớm đến với chúng ta… Nhưng ta đã biết phương hướng. Nào các đồng chí ơi, ta hãy dựa vào Macarencô. Nhưng trước hết ta hãy nắm được cái vũ khí của ông để sử dụng nó cho đúng mục tiêu, - đồng chí hiệu trưởng kết thúc. Bà nhìn sang phía bên Côństantin Xêmiônôvich.

… Cuộc bầu chi ủy diễn ra mau lẹ. Khi kiểm phiếu thì mọi người được biết Côństantin Xêmiônôvich gần như được nhất trí bầu làm bí thư. Có ba người xóa tên anh. Chị Vaxilixa Antônốpna được bầu làm phó bí thư.

https://thuviensach.vn

ĐIỂM HAI

Số mới của bản tin là số mười bắt đầu bằng câu trích dẫn:

"Mang lại càng nhiều lợi ích cho Tổ quốc của mình - Đó là mục đích duy nhất của đời tôi".

C. Đ. Usinxki.

Dưới một chút là bài viết của cô Valentina Vikenchiépna. Cô giáo thể dục vốn ưa thích viết, cho nên các bài của cô đăng trong tất cả những số báo tường của các lớp.

"Bạn chớ quên rằng:

... Nếu ta tạo được cho mình một thói quen làm việc thường xuyên, không ngắt quãng, không tùy hứng thì cuộc sống của ta sẽ thú vị hơn nhiều.

... Nếu xây dựng được cho mình một chế độ sinh hoạt và triệt để thực hiện nó: đi ngủ đúng giờ, đọc sách, thì kết quả học tập sẽ cao hơn, ý chí sẽ được củng cố, sức khỏe sẽ được dẻo dai.

... Nếu bạn muốn rèn luyện cho mình những phẩm chất tốt đẹp: yêu đời, lạc quan, ý chí quyết thắng và khát khao không mệt mỏi, muốn hiểu biết khoa học, thì cần phải rèn luyện và củng cố ngay từ những năm còn đi học ở nhà trường phổ thông.

V."

Tiếp theo là bài viết dưới đầu đề:

"Có trí óc mà thiếu thông minh thì thật là bất hạnh!"[[39]]

Mùa đông đã đến! Các sân trượt băng đã mở cửa! Bay lượn trên băng thú vị, bổ ích và đẹp đẽ chừng nào! Giá mà tôi được trượt băng suốt từ sáng đến tối! Tôi không muốn nghĩ đến nhà trường, không muốn nghĩ đến gì hết... và tôi không nghĩ gì cả.

Nhưng hai giờ dành cho trượt băng đã trôi qua rồi. Dừng lại! Hãm phanh lại! Không nấn ná thêm một phút nào nữa. Không ai xua đuổi tôi, không ai cấm đoán tôi... Nhưng tôi đã tự tạo cho mình một chế độ sinh hoạt hàng ngày, tự tôi phải chịu trách nhiệm thực hiện chế độ đó trước lương tâm mình. Tôi là người phán xử cao nhất cho bản thân mình!".

Cuối bài ký một bí danh nghịch ngợm: "Con bé rất có ý thức". Và chẳng ai có thể đoán biết được tên tác giả của bài viết này.. Một số nghĩ đấy là Cachia, những người khác lại đoán là Liđa. Đáp lại câu hỏi của mọi người, Giênhia chỉ mỉm cười hóm hỉnh nói: "Bí mật của tòa soạn".

https://thuviensach.vn

- Đố các bạn ai viết bài ấy nào? - Nhina Sarina nói và tự trả lời ngay lời ngay: - Người viết là thầy Côństantin Serrgheevich đấy!

Lời phỏng đoán ấy gây nên một trận cười vỡ bụng, thế là bí mật vẫn hoàn toàn bí mật.

Tiếp theo là phần tin tức dưới dạng bình thường, bắt đầu từ tên họ nhân vật được nêu:

"Ácxênôva T. - Không xóa chữ ký của mình dưới "Lời hứa" và, mặc dầu bị ốm, vẫn quyết tâm học tập và không chịu học kém chúng ta. Các bạn! Nhiệm vụ thiêng liêng của chúng ta là phải giúp đỡ bạn hết sức mình. Nhina Côsinxcaia dùng quyền một người bạn thân, nhất định không nhường nghĩa vụ này cho ai. Chúng ta tán thành, nhưng với một điều kiện: Khi nào gặp khó khăn thì bạn đó phải lập tức yêu cầu viện trợ.

Chikhônôva L. - Các bạn có xem sổ liên lạc giữa nhà trường và gia đình của bạn ấy thì sẽ rõ Larisa rất đáng được biểu dương. Cừ lắm, Larisa! Chớ tự mãn với thành tích đã đạt được và hãy chứng minh cho mẹ bạn thấy rằng bạn là một người thông minh. Chúng tôi bao giờ cũng tin là như vậy.

Ivanôva C. Đi họp ở khu đoàn chậm những hai mươi phút. Chẳng phải là chính bạn, Cachia vẫn từng nói rằng bất kỳ người cán bộ lãnh đạo nào cũng cần phải hành động bằng tấm gương sáng của chính bản thân mình hay sao? Một tấm gương khá quá nhỉ - hết ý!

Erêphêêva N. Xin thông báo cho bạn biết một điềm báo trước rất thú vị mà có lẽ bạn chưa nghe thấy bao giờ. Điềm báo trước ấy như sau: Nếu không tin vào bất kỳ điềm hay điềm gở nào thì cái không phải xảy ra sẽ không bao giờ xảy ra. Bạn hiểu chứ?

Xmiếcnôva G. Khi lớp trưởng vi phạm nội quy nhà trường như nói chuyện hay trao đổi thư trong giờ học thì điều đó gọi là lạm dụng chức vụ. Lần sau chúng tôi sẽ công bố những thư bạn viết trong giờ học.

Crưlôva R. Xin báo cho bạn một đơn thuốc tuyệt vời "Bí mật của tuổi trẻ": Lấy xà phòng thông thường, hàng ngày sớm tối xát vào mặt và tay, sau đó rửa đi, nhưng chớ rửa bằng rượu, mà bằng nước lã bình thường, tốt nhất là nước lạnh, rồi lấy khăn mặt lau khô đi. Nhờ cách làm này da dẻ sẽ mịn màng, mà cái chính là sẽ sạch sẽ và nhẵn nhụi.

Các bạn thân mến! Các bạn chớ quên đêm liên hoan Tết đấy nhé. Clara và Liđa đã có những đề nghị rất có giá trị. Các bạn hãy suy nghĩ, hãy hỏi ý kiến, hãy tìm tòi và nói lên đề nghị của mình đi! Chúng ta sẽ làm cho buổi liên hoan đó thành buổi liên hoan thú vị, vui vẻ và có nội dung nhất. Chúng ta sẽ để lại cho nhà trường một ấn tượng tốt về lớp mình.

https://thuviensach.vn

Bộ ba".

Bản tin số mười được mọi người rất thích. Mọi người đặc biệt thú vị vì bản tin nói đến cả Giênhia và Cachia. Điều này chứng tỏ "bộ ba" có một thái độ lành mạnh, nghiêm túc chẳng những đối với mọi người, và ngay cả đối với bản thân mình nữa.

Sau mỗi bài đều để một chỗ trống cho "đương sự" trả lời.

Ở dưới bài thứ nhất, Nhina Côsinxcaia ghi:

"Tôi không cần ai giúp đỡ hết. Tôi sẽ hoàn thành nhiệm vụ. Tanhia nhờ chuyển lời hỏi thăm các bạn. Nhiệt độ của bạn ấy đã bình thường".

Larisa Chikhônôva viết ngắn gọn:

"Tự tôi cũng không hề nghi ngờ gì".

Cachia đáp lại ngay từ trước khi treo bản tin lên:

"Tôi thật có lỗi các bạn ạ. Thế nhưng thầy Côństantin Xêmiônôvich khuyên chúng ta nên rèn luyện cho mình cảm giác về thời gian. Điều đó rất quan trọng và thú vị. Tôi sẽ kể lại cho các bạn biết sau".

Nađia suy nghĩ rất lâu, bàn bạc với Anhia, cuối cùng đã trả lời...

"Nếu như trong toàn trường chỉ có mình tôi tin vào điềm báo trước thì như vậy có nghĩa rằng tôi là người đặc biệt. Lần sau tôi sẽ thôi không làm thế nữa".

Giênhia ghi như sau:

"Tôi không tự thanh minh gì cả nhưng nhiều khi quả là khó kiềm chế được mình".

Lần này cả Rita cũng trả lời:

"Xin cám ơn vì lời khuyên của các bạn!".

Những người đọc bản tin trước hết là khen Tamara nhưng cô này lại đang giận dỗi và làm ra vẻ như mình đang bận ôn bài. Không ai biết rằng Tamara đã tranh luận với Cachia và Giênhia và vẫn giữ nguyên ý kiến của mình về hai bài viết nói đến Erêphêêva và Crưlôva.

Hai bài viết ấy ở dạng nháp đầu tiên là như thế này:

Erêphêêva N. Xin giới thiệu để bạn biết hai điềm báo trước mà có lẽ bạn chưa biết. 1) Nếu bạn đi có việc mà có chiếc ô tô đen đuổi sau thì đó là điềm gở, nếu có ô tô màu sáng đuổi sau thì đó là điềm tốt. Người ta không đi đếm ô tô đâu. Bạn hiểu chứ... 2) Nếu buổi sáng bạn đi giầy gót ra đằng trước thì đó là tốt, nếu bạn để quên cái đầu ở nhà thì lại càng tốt nữa. Bạn mường tượng được chứ?

Crưlôva R. Chú ý! Xin giới thiệu thêm một đơn thuốc nữa. Dùng hồ dán cao su quết một lớp thật dày trên da mặt và khi khô thì có thể bôi bất kỳ

https://thuviensach.vn

màu gì tùy theo ý muốn. Theo cách này da sẽ không bị căng ra và hồ dễ lau đi bằng ét xăng".

Bài viết dưới dạng đó không được Cachia và Giênhia tán thành và hai người cực lực phản đối.

- Không. Viết thế này đâm ra không hay, Tamara ạ. Nghe thô bạo, mà cũng chẳng dí dỏm. Không nên có thái độ như vậy đối với đồng chí của mình, - Cachia nói.

- Đúng đấy, cục cằn quá! - Giênhia ủng hộ bạn.

Tamara tranh luận rất ghê, cô cố chứng minh rằng châm biếm theo kiểu nhà văn trào phúng nổi tiếng người Nga là Xêđrin. Nhưng cuối cùng, cô đành phải chịu thua các bạn mình.

Giờ đây Tamara thờ ơ nhìn vào quyển sách giáo khoa mở ra trước mắt và lắng nghe các bạn gái của mình đang trao đổi về bản tin. Tất nhiên nghe lời khen thật là sướng tai, nhưng lòng tự ái của tác giả vẫn không thể nào chịu ưng thuận với những bài đã bị sửa lại, do đó cô bực dọc hậm hực khi mường tượng rằng độc giả sẽ cười Nađia và Rita biết chừng nào, nếu những bài nói về hai người này vẫn giữ nguyên như lúc đầu.

Ngay sau khi chuông réo, Nađia và Cachia mặt đỏ bừng hổn hển chạy vào lớp.

- Các bạn ơi! Chú ý này! Lắng nghe tin kinh thiên động địa này! Các bạn không thể tưởng tượng nổi đâu: - Nađia kêu - nhưng Cachia không cho bạn mình nói hết. Cô gạt Nađia sang một bên, nhảy lên đứng bên bàn thầy giáo.

- Lặng yên này! Cô Vaxilixa Antônốpna đã ra khỏi phòng hội đồng rồi đấy, - Cachia nói cho các bạn biết. - Một tin rất thú vị. Thầy Côństantin Xêmiônôvich vừa được bầu làm bí thư chi bộ...

Nađia tưởng rằng tin mới này sẽ gây một phản ứng mạnh mẽ trong lớp. Nhưng chẳng có gì xảy ra cả. Mọi người vẫn ngồi yên chỗ cũ và bình tĩnh chờ xem các bạn mình sẽ còn nói gì nữa.

- Đấy là tin mà bạn định nói đấy à? - Clara hỏi.

- Ồ! Thế các bạn không hiểu gì hết à? - Nađia đưa tay ôm lấy ngực nói.

- Làm gì mà bạn gào to thế? - Nhina ngắt lời bạn - ừ thì thầy được bầu. Tốt thôi.

- Sao các bạn lại không hiểu thế nhỉ? Thầy ấy là thầy chủ nhiệm lớp mình cơ mà!

- Ừ! Thì đã sao! - Clara hỏi.

- Sao lại đã sao? Cachia, bảo cho các bạn ấy đi vậy. Các bạn ấy không hiểu...

https://thuviensach.vn

- Các bạn ạ! Tất nhiên chúng mình chẳng cần phải ồ - à để làm gì, nhưng nếu thầy Côngstantin Xêmiônôvich trở thành bí thư chi bộ nhà trường thì điều đó rất có ý nghĩa đối với chúng mình. Bây giờ trong bất cứ việc gì thầy cũng phải làm gương, làm mẫu mực. Các bạn cứ yên trí là bây giờ chắc chắn thầy ấy sẽ yêu cầu cao hơn với lớp mình, thầy sẽ phải làm hết sức mình để lớp ta phải trở thành lớp mẫu mực.

- Mình chẳng hiểu tại sao các bạn lại vui sướng thế? - Anhia phẫn nộ hỏi - Bây giờ thầy ấy sẽ bận hơn nhiều thì chúng mình sẽ gay go hơn.

- Nào chúng mình có vui sướng gì đâu. Chúng mình chỉ ngạc nhiên... - Nađia cất cao giọng thanh minh, nhưng Cachia lại không cho cô nói hết.

- Các bạn ơi, mình xin báo trước để các bạn biết là thầy sẽ bận, cho nên chúng mình phải tự lập hết trong mọi việc... Một là về buổi liên hoan...

Giữa lúc ấy cửa mở, cô giáo Vaxilixa Antônốpna bước vào. Cô giáo chờ cho Cachia và Nađia đi về chỗ và trong lớp hoàn toàn yên lặng.

- Chào các em! - Cô nói vui vẻ lạ thường - Các em ngồi xuống.

Bằng động tác quen thuộc, cô rút trong túi ra chiếc kính trắng, mở sổ ghi đầu bài và ngồi xuống bên bàn. Trên khuôn mặt cô luôn nở một nụ cười khác thường mà ai cũng thấy.

Cachia nháy mắt nhìn Giênhia và cả hai cùng nhún vai.

- Clara Khơlôpôva? Tôi có cảm tưởng hình như từ lâu tôi không gọi em. Em đi lên bảng. Cả lớp lấy vở ra. Chúng ta sẽ làm bài tập. Ai giải xong bài thì nói.

Cô đọc một bài toán phức tạp rồi đi về phía bản tin. Trong lúc các nữ sinh làm toán cô đã đọc xong toàn bộ bản tin và quay về chỗ cũ.

- Thưa cô, em đã làm xong rồi ạ, - Chẳng bao lâu Larisa Chikhônôva đã vội nói, hình như sợ có ai sẽ làm xong trước mình.

- Em đưa lên đây.

Cầm quyển vở trên tay Larisa, cô giáo đọc lướt rồi nhìn lên bảng. Em nữ sinh làm bài trên bảng bằng phương pháp giải khác, nhưng có sai sót ở chỗ nào đó, nên em chợt nhận ra và vội tìm lại.

Vaxilixa Antônốpna ngồi tựa vào lưng ghế, một cử chỉ mà chưa bao giờ cô làm, và chờ đợi. Sau cùng, Clara đã phát hiện ra chỗ sai, nhanh chóng xóa đi và bắt đầu viết lại.

- Lẽ ra phải làm như thế sớm hơn thì phải... Còn ai đã làm xong rồi nữa?

- Thưa cô, em ạ - Xvétlana đáp.

- Em đưa tôi xem nào.

https://thuviensach.vn

Cách giải của Xvétlana cũng giống như của Clara. Năm sáu phút sau, tất cả mọi người đều đã giải xong, bấy giờ cô giáo Vaxilixa Antônốpna lại đọc bài mới. Larisa lại xong trước mọi người, mà lại giải bằng phương pháp của số đông.

Mặc dù trong đời, Larisa tỏ ra không thông minh lắm, nhưng em học toán lại dễ dàng. Ngày trước người ta thấy lạ, nhưng bây giờ mọi người đã quen và chẳng ai còn ngạc nhiên nữa.

- Thôi được rồi, đủ rồi, Clara, - Cô giáo nói sau khi Clara đã giải bài xong. - Tôi cho em năm điểm. Larisa cũng được năm.

Trên đường về chỗ, đi qua cô giáo đang cúi đầu xuống bàn, Clara giơ tay lên đầu cô giáo như thể vuốt tóc cô.

- Giênhia Xmiếcnôva!

Giênhia định đi lên bảng, nhưng cô Vaxilixa Antônốpna ngăn lại:

- Không, không em cứ đứng tại chỗ... Em hãy nói cho tôi rõ tại sao Valia không ký tên vào "Lời hứa" của lớp.

- Thưa cô, tốt hơn hết cô nên hỏi chính bạn ấy ạ. - Giênhia lúng túng nói.

- Tôi sẽ hỏi Valia. Nhưng lúc này tôi muốn nghe ý kiến của các em. Ý kiến của tập thể.

- Chúng em chưa thảo luận vấn đề này ạ...

- Tại sao vậy?

- Thưa cô, "Lời hứa" của chúng em là lời hứa tự nguyện ạ. Thế cho nên nếu bạn ấy không muốn... Chúng em không có quyền bắt buộc bạn ấy ạ!

- Được, em ngồi xuống. - Valia! Tôi muốn hỏi tại sao em lại không ký tên vào bản "Lời hứa" của tập thể?

- Thưa cô em không cần cái đó ạ, - Valia nhìn thẳng cô Vaxilixa Antônốpna.

- Tôi không thể nào hiểu được. Trả lời như thế là thế nào nhỉ. "Em cần, em không cần". - Cô Vaxilixa Antônốpna nói tỏ vẻ không hài lòng. - Em có thể diễn đạt rõ hơn được không?

- Thưa cô được ạ! Em cho rằng đó là trò trẻ con. Khi còn bé em thường hay hứa với mẹ em là em sẽ chăm học và không nghịch ngợm. Bây giờ em đã là người lớn, em chẳng cần đến lời hứa nào nữa ạ.

- Bây giờ thì tôi hiểu, - Cô giáo dạy toán nói và chau mày - Ừ, thôi, đây là việc làm tự nguyện, em tự quyết định. Bây giờ thì em lên bảng.

Vaxilixa Antônốpna suy nghĩ một tí rồi đọc một bài toán thoáng nhìn có thể cho là đơn giản.

- Cả lớp cùng làm. Trong lúc các em làm bài, tôi sẽ không hỏi han gì hết.

https://thuviensach.vn

Valia bắt đầu giải bài toán với một thái độ tự tin và theo cách làm thông thường của mình. Em đã viết kín hết nửa bảng chợt có cảm giác hình như có một bạn gái nào đó của mình đằng hắng một cách chế nhạo.

Trong óc thoáng nảy ra ý nghĩ: "Mình làm có đúng không nhỉ?" Valia soát lại các bước giải bài của mình từ đầu, nhưng sự phân vân vẫn chưa hết và chẳng hiểu tại sao em có cảm tưởng là mình có chỗ nào đó đã làm sai.

Valia ngoảnh cổ lại. Trước kia có thể chỉ nhìn nét mặt, khóe mắt của các bạn học là có thể xác định được ngay rằng mình làm đúng hay không. Nhưng lúc này em chỉ thấy một sự lãnh đạm hoàn toàn. Những người đã làm xong bài thì không ngẩng mặt lên khỏi quyển vở của mình, còn những người chưa làm xong thì không ai để ý đến Valia, có lẽ họ cũng chẳng quan tâm đến cuộc đọ sức của em với bài toán. Valia hoang mang, lại quay mặt lên bảng. Em không còn có thể tập trung suy nghĩ được nữa. Bây giờ tự em đã nói với mình rằng đã làm sai. Không tìm thấy chỗ sai, Valia xóa bảng và làm lại từ đầu.

"Chinh phục con bé bướng bỉnh" em nghe thấy những tiếng xì xào sau lưng mình.

Vaxilixa Antônốpna đứng dậy. Cô giáo đi đi lại lại giữa các bàn học sinh, mắt liếc vào vở của mọi người.

Không còn thấy tự tin và không thấy sự ủng hộ của tập thể sau lưng mình, Valia làm sai và chẳng bao lâu đã hoàn toàn lẫn lộn lung tung. Em không làm bài nữa đứng lặng lẽ mặt cúi gầm trông thật tội nghiệp.

Lớp học im lặng một cách căng thẳng.

- Thế nào, em làm bài ra sao, hả Valia? - Cô giáo vừa hỏi vừa đi về bàn giáo viên.

- Thưa cô, em không giải được ạ... em...

Cô giáo nhìn lên bảng và trông thấy bài giải lung tung.

- Em Valia, tôi rất lấy làm ngạc nhiên... Tôi hoàn toàn không muốn, nhưng buộc phải cho em hai điểm. Em về chỗ.

Thế là cô giáo, lần đầu tiên sau nhiều năm học, đã cho Valia điểm hai.

Buổi học hôm ấy cô Vaxilixa Antônốpna còn hỏi bài bốn người nữa và cô giáo đã cho cả bốn người điểm năm. Khi Raia Lôghinôva bị gọi lên bảng, Raia cũng lâm vào tâm trạng giống như Valia. Làm bài đúng rồi, cô bỗng dưng lại...

- Em làm sao thế? - Cô Vaxilixa Antônốpna hỏi, nhưng Raia quay mặt lại, và nhìn thấy Larisa gật đầu tán thưởng.

https://thuviensach.vn

- Thưa cô, không ạ... Em soát lại. - Raia đáp và tiếp tục vững tin viết lên bảng.

Trước khi hết giờ học, Vaxilixa Antônốpna nhìn đồng hồ và vội vã đọc thêm mấy bài tập về nhà. Cô gập quyển sổ ghi đầu bài lại, rồi chỉ tay về phía bản tin, nói với vẻ đồng tình:

- Không quên tự phê bình bản thân mình như em làm là rất tốt Cachia ạ!

- Thưa cô chúng em nghĩ rằng cần phải nghiêm khắc đối với mình hơn là đối với người ạ.

- Đúng lắm!

Giờ ra chơi kéo dài, Cachia gặp thầy Côństantin Xêmiônôvich. Thầy nói:

- Cachia này, tôi có việc cần nói với em. Ta tìm chỗ nào đi.

Cachia rời các bạn đang cùng em đi lại trong hành lang và đi theo thầy giáo.

- Giờ học hôm nay ở lớp em có chuyện gì thế?

- Thưa thầy, giờ lượng giác ấy ạ? - Cachia đoán:

- Ừ! Cô Vaxilixa Antônốpna có kể cho tôi biết nhưng nói thật là tôi không rõ lắm. Valia có chuyện gì thế?

- Thưa thầy, chính chúng em cũng không rõ ạ. Bạn ấy làm đúng, nhưng rồi lại xóa đi hết và lẫn hết. Lúc đầu chúng em lại còn cho rằng đấy là bạn ấy cố tình làm thế. Bởi vì bạn ấy vốn là như vậy... Bạn ấy có thể cố ý làm để chọc tức.

- Chọc tức chính mình ấy à? - Thầy vẫn chưa tin hỏi lại. - Ờ, thế bạn ấy nói gì?

Hai người đi xuống tầng hai và đi vào phòng trụ sở của Đội thiếu niên. Ở đây khá nhộn nhịp, nhưng tương đối yên tĩnh hơn, thầy trò ngồi xuống bên cạnh bàn cửa sổ.

- Vậy thì Valia cũng có chuyện gì thế hả Cachia? - Thầy quay lại câu chuyện bị bỏ dở.

- Thưa thầy bạn ấy ngày càng khó tính hơn. Bây giờ chẳng ai chơi với bạn ấy và nói chung coi bạn ấy như người xa lạ.

- Cachiusa ạ, phải làm một cái gì đó mới được... - Côństantin Xêmiônôvich đăm chiêu nói.

Lần đầu tiên thầy gọi em là Cachiusa. Rất phấn khởi, Cachia mặt đỏ bừng, đỏ hết cả hai tai, như Giênhia thích nói. Em thở dài thông cảm, rút trong túi áo ra cái khăn mùi xoa và chẳng hiểu tại sao lại đi lau môi.

- Thưa thầy chúng em cho rằng - Cachia nói - À có một ý kiến đề nghị... Đến thăm gia đình bạn ấy coi như chẳng có chuyện gì xảy ra. Phân công

https://thuviensach.vn

bạn ấy làm một công tác gì đó của tập thể... Một việc gì đó để chuẩn bị cho đêm liên hoan hay là giúp một bạn nào đó học tập. Bây giờ chúng em làm thế này ạ: Nếu có ai bị điểm ba thì phân công một người giúp đỡ cho đến khi bạn ấy không còn bị ba mới thôi. Thí dụ như Tamara đã làm: Tổ chức hẳn buổi thi ở nhà. Nó kiểm tra từng môn một... Ngoài ra bạn ấy còn có thể hỏi bố mẹ bạn tại sao lại học kém? Rồi kể cho bố mẹ bạn biết "Lời hứa" và yêu cầu bố mẹ bạn ấy giúp đỡ tác động và việc học của Valia.

- Các em định phân công Valia giúp đỡ bạn học kém hay sao? Thầy Côństantin hỏi.

- Vâng ạ, phân công hoặc bằng cách nào khác nữa ạ...

- Đúng đấy. Như vậy sẽ chứng tỏ là tập thể tin cậy... Ở lớp tám có hai em con liệt sĩ. Hai em nữ sinh này học đuối về tất cả các môn cho nên rất cần được giúp đỡ.

- Xin làm theo lời thầy ạ!- Cachia đáp gần như theo kiểu bộ đội - Nhưng thưa thầy, nhỡ bạn ấy không nhận lời thì sao ạ?

- Bây giờ cần đưa vấn đề này ra cuộc họp. Các em định hôm nào họp lớp bàn về việc chuẩn bị đêm liên hoan ấy nhỉ?

- Thưa thầy thứ bảy ạ. Thưa thầy, chúng em biết nói gì với bạn ấy ạ? Bạn ấy không phải là đoàn viên, và nói chung là...

- Thì cuộc họp sẽ quyết định.

- Cuộc họp ấy ạ? Cachia hỏi lại. - Em cũng chẳng biết sẽ ra sao... Tất nhiên là lớp sẽ cạo cho bạn ấy một trận...

- Cachiusa ạ, khi ra cuộc họp, con người ta sẽ có thái độ khác với lúc thường... Sẽ có những lời đề nghị nghiêm túc, tôi tin là các em sẽ tìm ra lối thoát đúng đắn... Bây giờ đến vấn đề thứ hai. Cuối tháng giêng tới là vừa tròn bốn mươi năm thầy Vaxili Vaxiliêvích công tác ở trường. Lễ mừng chính thức sẽ được tổ chức vào cuối năm học, còn bây giờ thì chưa ai hay biết gì. Tôi đã yêu cầu cô Natalia Dakharốpna chưa nói cho ai biết vội...

- Thưa thầy, sao lại thế ạ?

- Tôi cứ nghĩ để các em sẽ tự động có biện pháp gì chăng?

- Thưa thầy! Cachia mừng rỡ, - nhất định chúng em sẽ có biện pháp chứ ạ! Ý kiến của thầy hay quá! Vừa theo sáng kiến của chúng em, lại vừa làm cho mọi người bị bất ngờ... Thưa thầy như thế được chứ ạ? Thầy dành cho chúng em lo buổi lễ chúc mừng...

- Các em vừa lo chuẩn bị đêm liên hoan, lại đứng ra tổ chức lễ mừng thầy ấy như vậy liệu có quá sức không? Có ảnh hưởng đến học tập hay không? Thôi, ta thống nhất thế này nhé: Tôi và cô Natalia Dakharốpna sẽ không

https://thuviensach.vn

nhúng tay vào việc cho đến lúc các em biết rõ đến lúc nào rồi đấy! Các em cứ chủ động làm đi nhé. Các em liên hệ với các bạn khối tám và khối chín. Các em sẽ thành lập ban tổ chức và bắt đầu ngay việc chuẩn bị một cách thật đều tay. Nhưng! - Thầy vừa nói vừa chỉ ngón tay lên trời - Không có quà cáp gì đấy nhé!

- Thưa thầy sao lại không có quà tặng ạ? - Cachia kéo dài giọng một cách thất vọng. - Bốn mươi năm cơ mà. Chỉ nghĩ cũng đã thấy...

- Không có quà tặng gì theo kiểu ghi tên góp tiền - Côństantin Xêmiônôvich nhắc lại. - Nếu các em có thể tự tổ chức lao động lấy tiền thì đó lại là chuyện khác.

- Thưa thầy, tự mình là thế nào ạ? Lao động ở đâu ạ? Thế còn đi học?... Có làm thì cũng phải chờ đến nghỉ đông chứ ạ.

- Thế cũng được - Thầy giáo bằng lòng.

- Chúng em thì làm gì được ạ? Dọn tuyết, dọn sân trượt băng…

- Đấy, đấy. Dọn tuyết là một việc làm tốt. Vừa lành mạnh, vừa lý thú.

- Nhưng người ta sẽ trả tiền chứ ạ?

- Ít thôi, nhưng chắc người ta sẽ trả. Cái quý không phải là tặng phẩm, cái quý là tấm lòng, - Côństantin Xêmiônôvich đáp - Bây giờ tôi dặn em điều này nhé, Cachiusa này... Việc chuẩn bị lễ chúc mừng kỷ niệm này sẽ giúp các em thống nhất tất cả lớp lớn vì một mục đích chung, một nhiệm vụ chung... Như vậy là rất quan trọng. Các em chớ quên điều đó. Các em sẽ chỉ gặp nhau trong các cuộc họp. Tôi sẽ bàn kỹ với Lêna Mennhicôva.

Lêna Mennhicôva là bí thư Đoàn trường đang học lớp chín.

- Thưa thầy, em hiểu rồi ạ... Nhưng cứ giữ bí mật việc này đã, được không ạ? Thầy tưởng tượng mà xem, thú vị biết chừng nào. Chẳng ai hay biết gì, rồi bỗng nhiên... lễ kỷ niệm?

- Tôi đồng ý. Cứ giữ bí mật đã - Thầy giáo chủ nhiệm mỉm cười nói.

Rất xúc động vì tin mới lạ này, Cachia vội chạy ra khỏi phòng trụ sở Đội thiếu niên tiền phong để đi tìm Tamara và Giênhia.

Ra đến hành lang thì Côństantin Xêmiônôvich gặp bà Vêra Gavrilốpna, bà giáo trực ở tầng hai, tiến đến. Đây là một bà giáo đã đứng tuổi, giàu kinh nghiệm dạy địa lý, được tất cả các giáo viên rất tôn trọng. Bà phụ trách lớp 5B.

- Anh Côństantin Xêmiônôvich ạ, tôi muốn nói chuyện với anh một lúc, - bà tươi cười nói.

- Tôi xin nghe chị đây, chị Vêra Gavrilốpna ạ.

https://thuviensach.vn

- Ngay tại đây ấy ạ?... Mà thôi, ở đây cũng được. Câu chuyện chẳng to tát gì đâu. Bây giờ anh là người lãnh đạo tư tưởng của chúng tôi... Ngoài ra, các giáo viên xì xào với nhau rằng anh có cây gậy thần...

- Lần đầu tiên tôi mới biết chuyện ấy đấy nhé...

- Người ta xì xào ghê lắm - bà cười to và nhắc lại. - Chả thế là gì... Anh được giao một lớp khó bảo, ấy thế mà lại chẳng gặp khó khăn gì hết... Điều ấy lại không lạ hay sao? Thế cho nên người ta mới đồn rằng anh dùng cây gậy thần của mình để gạt bỏ mọi khó khăn.

- Chị Vêra Gavrilốpna ạ, tôi vẫn chưa hiểu rõ anh chị em giáo viên gọi cái gì là những khó khăn. Hay là ở đây có sự nhầm lẫn. Một đằng là những sự va chạm. Những điều va chạm là điều khó tránh ở mọi nơi, mọi lúc. Không có những xung đột va chạm thì làm gì có cuộc sống. Thế còn những khó khăn? Đó lại là chuyện khác... Lớp chị có chuyện gì chăng? - Côństantin Xêmiônôvich lo lắng hỏi và, trông thấy nụ cười trên môi bà giáo vụt tắt, anh nói thêm: - Chị gặp khó khăn hay sao?

- Vâng. Ở lớp tôi vừa xảy ra một chuyện va chạm bực mình, như anh nói... Mà nói thật ra là tôi cũng chẳng biết xử trí ra sao.

Hai người đi đến cuối hành lang quay trở lại tiếp tục đi bách bộ.

- Lớp tôi đông hơn lớp anh nhiều... Bốn mươi hai người, - Vêra Gavrilốpna bắt đầu nói, - Lứa tuổi thì lại nghịch ngợm nhất. Lớp năm, lớp sáu là những lớp khó nhất. Tôi không phàn nàn gì cả. Tôi quản lý các em được, giữ kỷ luật của lớp cũng được.. Nhưng lớp tôi có một con bé được bố mẹ quá nuông chiều nên rất vô lễ... Cách đây ba hôm nó nói hỗn với tôi, tôi không nhịn được nữa, Tôi bảo nó đại khái là: “Em có thể đi khỏi trường và không trở lại nữa”... Thế rồi anh có tưởng tượng được không... Con bé vênh mặt đáp lại, “Vâng... Nhưng rồi cô sẽ đến mời em đi học”… Rồi nó bỏ đi. Nó bỏ đi đến hôm nay đã là ngày thứ ba rồi mà vẫn chưa trở lại - bà giáo nói và sau một phút im lặng lại tiếp: Bây giờ thì tôi chẳng biết nên làm gì. Gọi bố mẹ đến - vô ích. Hay trả việc này cho chị Natalia Dakharốpna?... Theo anh thì nên thế nào?

- Tôi xin nói để chị rõ là con bé này nắm rất vững luật về việc bắt buộc đi học, còn chị thì lại quên luật ấy.

- Vâng, vâng... Đúng thế. Trẻ con chúng nó biết và hiểu hết. Mình cho nó điểm hai, nó tuyên bố: “Vâng... cô sẽ bị rầy rà thêm. Cô tự hạ phần trăm”...

Các em gái đi lại chơi phía trước, ngoảnh lại nhìn làm cho Vêra Gavrilốpna nín lặng. Hai người không nói gì một lát.

https://thuviensach.vn

- Tình trạng trở nên khó xử, bà giáo nói tiếp khi mấy nữ sinh đi xuống cầu thang. - Cứ như là trên thực tế tôi sẽ phải đến nhà nó để xin lỗi và vận động trở về trường học...

Côństantin Xêmiônôvich tiếp tục im lặng. Câu chuyện về "cây gậy thần" làm anh ngạc nhiên và bực dọc. Thật là bực mình vì trong tập thể giáo viên nhiều người vẫn không hiểu và không muốn hiểu tại sao ở lớp anh không có những khó khăn mà những người khác thường phàn nàn, nhưng vấn đề nào có phải chỉ ở chỗ trong lớp có mười lăm người? Anh đã nhanh chóng tổ chức được tập thể lớp và cho nó có hướng hoạt động cần thiết. Anh không la quát học sinh, không vận động thuyết phục các em... Anh lãnh đạo chúng. Phải chăng kinh nghiệm của Macarencô còn chưa rõ ràng? Chẳng nhẽ suy nghĩ về nền móng những nguyên tắc của ông và vận dụng chúng khó khăn đến thế ư? Vậy mà vấn đề chính lại ở chỗ đó. Kinh nghiệm của Macarencô chính là "cây gậy thần" mà bất kỳ người giáo viên Xô Viết nào cũng có thể có.

- Chị Vêra Gavrilốpna ạ, tôi nghĩ rằng những va chạm như vậy dưới các biến dạng khác nhau sẽ lặp lại nhiều lần, - anh nói, vì thấy rằng Vêra Gavrilốpna đã trình bày xong và đang chờ anh góp ý. - Nguyên nhân rất đơn giản. Quyền học tập ở nước ta đã trở thành một nghĩa vụ có tính chất cưỡng bức. Mà nếu đã là nghĩa vụ thì tức là phải bắt buộc. Khó khăn của chúng ta chính là ở chỗ đó. Đó là những khó khăn của các thầy giáo. Chúng ta phải tìm những hình thức công tác để khắc phục sự phản kháng của trẻ em. Nhưng đây là một vấn đề đặc biệt. Còn về cây gậy thần thì có thể dùng nó cả trong trường hợp của chị. Tập thể học sinh ở lớp chị có thái độ thế nào trước việc này.

- Tôi cũng chẳng rõ nữa. Tôi không phải báo cáo cho chúng về hành động của mình...

- Thế thì tôi khuyên chị nên đề nghị hiệu trưởng thi hành biện pháp hành chính... Xin lỗi chị, tôi có việc phải đi...

Nói những lời cuối cùng, Côństantin Xêmiônôvich bước nhanh về phía phòng hội đồng.

https://thuviensach.vn

ĐI THĂM BẠN

Ông của Valia ngồi trên bàn, tay cầm quyển sách, thở nặng nề, cặp kính lão trễ xuống đầu mũi cho nên nhìn ngoài khó biết ông ngủ hay đang đọc sách. Ông vừa chậm chạp giở trang sách, xem tranh, nhưng bỗng dừng lại. Một câu tình cờ vừa đọc làm ông chú ý, ông muốn hiểu ý câu đó.

"Tính góc giới hạn của một phản xạ toàn phần bên trong của thạch anh, dầu thông, nước đá".

Bố của Valia mặc nguyên quần áo nằm nhìn lên trần. Ông sắp đi trực nên bây giờ nằm nghỉ. Valia đi đi, lại lại trong phòng để tìm cuốn sách giáo khoa. Cô đã mấy lần xếp đi xếp lại chồng sách nằm dưới sàn, cúi xuống nhìn dưới gầm giường, gần bàn. Tiện tay cô vặn loa đài kêu to lên. Bấy giờ đài đang truyền đi chương trình nhạc giao hưởng.

Ngăn kéo tủ com mốt thò ra mấy thứ vật dụng để cẩu thả. Như một cái máy, Valia kéo một ngăn ra. Cô nhìn mớ quần áo lót nhầu nát, bực bội nghĩ "Điên rồi hay sao thế này! Sao quyển sách giáo khoa lại ở đấy nhỉ?... Ừ, ở nhà này thì cái gì mà chẳng xảy ra!"

Như thường lệ, Valia bao giờ cũng đổ lỗi là tại mẹ cho nên trong nhà thiếu ngăn nắp; cô coi việc mình không hề tham gia dọn dẹp cho gọn đẹp hơn cũng là một sự bình thường.

Tình cờ Valia đưa mắt nhìn thấy trang sách để mở đặt trước mắt ông mình.

- Ông ơi, ai cho ông lấy sách đấy? - Cô vừa cáu kỉnh nói vừa cầm quyển sách giáo khoa lên tay. - Cháu tìm mãi tìm hoài...

Ông cụ ngoảnh cổ lại, và qua đôi kính lẳng lặng nhìn đứa cháu gái đang nổi giận. Cụ hơi nặng tai, cho nên thường nghe không rõ người ta nói gì. Tưởng là cuốn sách sẽ không được trả lại, cụ cầm quyển khác và chăm chú xem bản đồ.

Tì khuỷu tay lên chiếc đàn dương cầm, Valia mở sách giáo khoa ra. Cô sợ ngày mai sẽ bị kiểm tra, nên định ôn lại bài trong óc một chút.

Bây giờ thì phải học nhiều. Cô có cảm giác là sau lần bị điểm hai hôm nay và điểm ba về văn học thì uy tín của một nữ sinh học giỏi nhất sẽ bị lung lay, cho nên trong lúc chưa bị tụt xuống hàng "trung bình" thì cần phải cố học bài.

Hôm nay sau giờ lượng giác có lúc trong lòng Valia thấy tuyệt vọng, cô cảm thấy mình cô đơn. Cô muốn bắt chuyện với tất cả các bạn, xin lỗi các bạn và để có được lòng tự tin và thanh thản trong lòng như mọi khi mình có

https://thuviensach.vn

mặt trong lớp học. Ừ, cái Anhia cũng có sợ hãi gì đâu, nó đã nhận khuyết điểm của mình mà điều đó thì hoàn toàn không đáng xấu hổ, không có gì gọi là quỵ lụy hạ mình cả. Bọn nó đã đồng tình với thái độ ấy của Anhia và lại cư xử với nó tốt, thậm chí còn tốt hơn cả trước kia nữa.

Valia cũng có thể thắng được cái tự ái sĩ diện của mình, nếu như em không gặp phải cô Marina Lêôpônđốpna. Biết là Valia bị điểm hai, cô giáo đã nhún vai và phẫn nộ báo trước là cô sẽ làm sáng tỏ chuyện này và sẽ trao đổi với cô hiệu trưởng.

Valia không cho mẹ hay biết gì về điểm hai, bởi vì cô biết rằng cho mẹ biết thì sẽ phải nghe mẹ phàn nàn nhiều. Phải nói cho mẹ thông cảm là điều làm cho cô thấy khó chịu và bực mình. Bà mẹ dù có nói gì rồi thì thế nào cũng lại kết thúc bằng những lời trách móc đầy nước mắt, những lời phàn nàn vì biết bao khó khăn, rốt cuộc lại người cần được cảm thông không phải là Valia, mà lại là mẹ cô.

Lúc này, vừa từ trong bếp đi ra, người mẹ lau tay rồi bực tức nhìn cô con gái và ông chồng đang nằm. Bà ngồi xuống bên bàn chuẩn bị bài ngày mai.

- Valia, con cầm quyển bản đồ đấy à?

- Không ạ.

- Thế thì nó đâu rồi? - Bà vừa hỏi vừa nhìn quanh và chợt thấy ông cụ bố chồng đang cầm xem. - Ông ơi, ông lấy cuốn sách này làm gì? Ông đưa cho con xin.

Chồng bà cười to và ho sặc sụa.

Không rõ vì sao chồng cười, mẹ Valia nóng tiết:

- Anh làm sao thế? Không say đấy chứ?

Người chồng phẩy tay dáng không để ý đến việc đó, đứng dậy lấy điếu thuốc rồi đi ra ngoài hành lang hút.

Ông cụ già lê giầy đi vào góc giường nơi có để chồng sách, nhặt một quyển rồi quay trở về chỗ cũ.

Cả nhà ngồi lặng yên một lúc. Bố Valia quay vào buồng, lại nằm xuống, chân gác lên lưng ghế tựa. Tiếng nhạc giao hưởng mỗi lúc một to, làm cho người ta khó tập trung nên Valia đã định tắt loa đi, nhưng vừa lúc đó mẹ cô cất giọng nói:

- Valia, con tắt đài đi.

- Nhưng nó không làm con điếc tai! - Cô lập tức đáp lại.

- Nó làm mẹ điếc tai.

Nói xong bà đứng dậy rút phích cắm đài rồi trở về chỗ cũ. Nhìn theo, chờ cho mẹ về hẳn bàn, Valia lại vặn loa lên.

https://thuviensach.vn

- À ra thế! Thấy con gái bướng bỉnh chưa! - Bố cô nói lẩm bẩm.

- Valia! - Người mẹ nghiêm giọng nói. - Tắt đài ngay đi con.

- Con thích nghe nhạc!

- Mẹ không thể làm việc được!

Mẹ cô lại đứng dậy giật mạnh cái phích cắm loa.

- Mẹ đã hiến cả đời mẹ cho con rồi! Cho ăn, cho uống, cho mặc, thế mà con lại cư xử với mẹ như thế à?

- Mẹ làm gì mà to tiếng thế? Mẹ không thể nói năng bình tĩnh được à? - Valia thản nhiên đáp lại.

Trong những giờ phút tương tự, cô thường tỏ ra bình tĩnh lạ thường, không lên giọng, nói to mặc cho mẹ cô điên tiết. Chẳng còn lựa lời gì nữa, bà bắt đầu lại nói những lời trách móc quen thuộc:

- Con lại chọc tức mẹ nữa à? Mẹ phải làm việc... Mẹ làm việc để nuôi con...

- Không ai bắt buộc mẹ phải làm.

- Đồ bỏ đi! Mẹ tiêu đến đồng bạc cuối cùng để cho con! Hết cả sức lực cho con!...

Không nén được nước mắt trào ra, bà chạy vội ra ngoài, đóng sập cửa vào, rồi đi xuống bếp.

- Valia, cháu không biết xấu hổ à! - Ông Valia lắc đầu giọng trách móc. - Đấy là mẹ đẻ của cháu cơ mà!...

- Cụ đừng dính vào những chuyện mà người ta không hỏi ý kiến. - Cứ để chúng con tự giải quyết - Bố Valia nói.

Bao giờ ông cũng bênh vực Valia và tuy trong những trường hợp như vậy, không phụ họa với con gái, trong bụng ông rất hài lòng. Với vợ ông có khối chuyện cần phải thanh toán. Thường thường khi về nhà ông hay ở trạng thái ngà ngà, thế là hay bị vợ làm ầm lên, đặt cho cái tên là "lão say rượu", "đồ lừa lọc". Ông không thể nào tha thứ cho bà ta về cái tội này, ông cũng không thể nào tha thứ cho cái gay gắt quá đáng đối với những người bạn nghiện của mình.

Có tiếng chuông ngoài hành lang.

- Valia, chuông gọi con, - ông bố nói.

- Con nghe thấy rồi, con không phải là điếc.

- Hình như nó gọi nhà mình thì phải.

- Cứ xét theo số lần chuông thì đúng thế. - Cô gái thản nhiên đáp.

- Ông ơi, chuông gọi nhà mình đấy! - Bố Valia nói.

https://thuviensach.vn

Ông cụ đứng dậy ra mở cửa. Ngoài hành lang có tiếng các cô gái. Ông bố vội vàng đứng bật dậy hấp tấp cài cúc áo. Valia lắng nghe. Nghe thấy nhắc tên mình, cô đi ra cửa nhìn. Đứng ngoài hành lang là Cachia Ivanôva, Giênhia Xmiếcnôva và Tamara Crápchencô. Điều này lạ lùng đột ngột quá, khiến cho trong giây lát đầu Valia đâm ra lúng túng.

- Các bạn vào đây! - Valia nói, rồi hồ hởi mở cửa mời các bạn - Cởi áo măng-tô ra.

- Bọn mình chỉ đứng đây một tí thôi, - Tamara vừa giải thích vừa cùng các bạn bước vào.

- Một tí là thế nào... Ngồi đây chơi, uống nước đã các cháu. - bố Valia nói và cúi xuống tai ông cụ, nói to:

- Ông ơi đi pha chè đi... hay là bảo mẹ cháu một tiếng...

Ông cụ già gật đầu tỏ vẻ hiểu ý và lê dép đi ra hành lang.

- Ông cứ mặc chúng cháu ạ, chúng cháu chỉ đến một tý thôi ạ. - Cachia ngăn cụ già lại, nhưng cụ không nghe thấy.

- Còn bác thì xin lỗi nhé, bác phải đi trực bây giờ. - Bố Valia cúi đầu chào, giật vội chiếc áo và đi ra.

Trong giây phút, mọi người lúng túng. Valia nhìn các bạn cùng lớp như muốn hỏi các cô đến nhà làm gì; còn mấy cô gái thì cũng không biết nên bắt đầu câu chuyện thế nào.

- Valia, bọn mình có một đề nghị hay là yêu cầu, chẳng biết nói thế nào cho đúng... - Cachia bắt đầu.

- Giao trách nhiệm, - Tamara nói chen vào.

- Thế này này, Valia ạ... Ở lớp tám có hai nữ sinh học kém, cho nên rất đáng tiếc nếu phải lưu ban. Các bạn ấy không thể mời thầy dạy thêm được, vì cả hai đều mồ côi bố. Bạn hiểu chứ? Bố các bạn ấy hy sinh trong chiến tranh. Vì thế bọn mình quyết định giúp đỡ. Bọn mình đề nghị bạn nhận đỡ đầu, lúc rỗi thì phụ đạo cho các bạn ấy, thế thôi.

- Tại sao lại chính là mình nhỉ? - Valia ngạc nhiên hỏi.

- Bạn làm là dễ nhất, bạn học khá - Giênhia nói.

- Thế còn điểm hai?- Valia nhắc.

- Chuyện ấy không đáng kể. Chẳng qua là một sự lầm lẫn thôi, - Cachia an ủi bạn. - Lần sau bạn sẽ sửa được.

- Bạn chưa nhận một công tác tập thể nào mà, - Tamara nói thêm.

Valia ngẫm nghĩ. Cô có cảm tưởng là lời đề nghị khá hấp dẫn. Chẳng đến nỗi phải bận lắm, nhưng lớp sẽ cảm ơn cô, và như thế sẽ nối lại được những quan hệ cũ thân thiện với tất cả các bạn. Nhưng đằng sau đề nghị này có ẩn

https://thuviensach.vn

ý gì không? Tại sao bỗng nhiên các bạn lại đề nghị cô đúng vào lúc sau những chuyện vừa xảy ra gần đây? Mà tại sao lại đến tận nhà, chứ không nói luôn ở trường? Hay đây là một âm mưu nào đó, hay cô hiệu trưởng bắt lớp phải làm lành? Nếu thế thì không nên đồng ý ngay. Phải cho người ta hiểu rằng chẳng ai cần đến họ.

- Chẳng biết nên thế nào, các bạn ạ... - Valia trả lời lấp lửng. - Phải suy nghĩ đã... còn bàn thêm với mẹ mình cái đã. - Valia nói và chạy ra ngoài.

- Đấy nhé! Tamara nói - "Đến nơi, đánh hơi thử - rồi cuốn xéo hết".

- Khoan đã chứ. Chờ nó trao đổi với mẹ nó hãy hay.

Giênhia nhìn quanh căn phòng và cau mày:

- Chả ấm cúng tí nào cả... Cái gì cũng lung tung... Theo mình, ta chẳng có thể bàn bạc gì ở đây đâu. Gọi nó đi chơi đi. Trời đẹp lắm. - Cô đề nghị.

- Hay đấy, - Tamara đồng tình ngay.

Tiếp đó Valia bước vào, theo sau là mẹ cô. Bà đã tranh thủ rửa mặt và ăn mặc gọn gàng.

- Chào các cháu! Sao lại đứng thế kia các cháu! Cởi áo măng-tô ra, ngồi xuống, các cháu, - bà niềm nở nói.

- Cảm ơn bác ạ. Chúng cháu chỉ tạt qua có tí việc, rồi còn định rủ nhau đi chơi. Trời đẹp lắm ạ... Valia, bạn có đi chơi với bọn mình không? - Giênhia hỏi.

- Muộn rồi, bây giờ còn chơi với bời gì nữa! - Valia vừa mới bắt đầu ngồi xuống làm bài, - người mẹ nhẹ nhàng nói và mỉm cười hãnh diện nhìn con gái. Muốn thế nào thì Valia cũng vẫn là một nữ sinh đứng đầu lớp. Người mẹ cho rằng đó là công lao của bà và mỗi khi hễ có dịp bà lại nhấn mạnh bà chật vật thế nào để tạo cho con những điều kiện cần thiết.

Vừa nghe thấy mẹ phản đối không cho mình đi chơi Valia lập tức với tay lấy áo măng-tô ngay.

- Các bạn ạ, có lẽ mình cũng đi chơi với các bạn. Chờ mình một tý nhé, - Valia nói và vội vàng mặc áo.

- Valia, đêm tối thế này con đi đâu?... Ừ, nhưng thôi, tùy con đấy! Mẹ cô đồng ý và ngồi xuống bàn.

- Valia ơi, thế bạn nghĩ thế nào về chuyện đỡ đầu. - Cachia tranh thủ lúc mẹ Valia có mặt hỏi luôn.

- Mình không phản đối, nhưng mà mẹ mình thì không đồng ý.

- Cái gì, cái chuyện đỡ đầu ấy à? - Người mẹ hỏi. - Không, không! Bác kiên quyết phản đối! Bây giờ mà đỡ với chả đầu gì cơ chứ? Các cháu nghĩ xem! Lớp mười rồi! Thi tốt nghiệp chẳng còn xa xôi gì. Bản thân Valia

https://thuviensach.vn

cũng đã vô khối việc. Bác xin các cháu tha cho Valia, bác thiết tha xin đấy, các cháu ạ. Gay go lắm. Các cháu đừng tưởng dễ dàng gì được điểm năm. Về phần mình, tất nhiên là bác có giúp đỡ tạo điều kiện, tuy Valia cũng không thấy hết điều này...

- Thôi đủ rồi, mẹ ơi! - Valia cáu kỉnh ngăn bà lại.

- Chúng cháu nghĩ rằng Valia sẽ thích, - Cachia nói - Còn ở lớp chúng cháu những người tình nguyện nhận đủ việc thì nhiều lắm. Cháu nghĩ bất kỳ bạn nào trong lớp...

- Nói tóm lại là chúng cháu không gò ép ai cả, - Tamara nói chen vào. - Bạn ấy không muốn thì thôi, cũng không cần.

- Thôi! Ta đi chứ? - Valia giục họ.

- Các cháu đừng giận nó nhé - người mẹ nói, tiễn họ đi - Valia nó không có lỗi, nhưng các cháu nên tự hiểu...

Bốn cô gái chạy xuống cầu thang đi ra ngoài trời. Trong ngõ ánh sáng đèn lờ mờ, trên bầu trời tối đen lấp lánh các vì sao.

- Trời tuyệt quá! - Cachia vừa nói, vừa thở hít căng lồng ngực.

Sánh vai cùng với Tamara, cô cố tình trượt chân suýt nữa làm cho bạn mình bị ngã. Mất thăng bằng, ‘Tamara vung tay, nhưng vẫn đứng vững được.

- Bạn làm gì thế này? - Cô giả vờ dọa bạn.

Cachia cúi xuống, đưa tay về phía trước và bắt đầu lùi lại.

- Mình vô tình thật đấy mà, vô tình đấy mà, - Cô cười to và nói.

Tamara trông thấy đằng sau lưng Cachia có một đống tuyết to lù lù. Dấn mình về đằng trước như bọn con trai và không cho bạn kịp nhìn thấy, cô đẩy bạn vào đống tuyết.

- Bạn làm cái gì thế hả? Dám giơ tay chống lại ai đấy? - Tamara vừa nói vừa đấm liên hồi như là người ta đấm bốc vậy.

Bỗng nhiên Giênhia từ đằng sau lao tới, miệng la “đống tuyết bé thôi” xô vào Cachia, thế là cả ba người ngã kềnh xuống tuyết.

Valia mỉm cười nhìn. Cô cũng thích tham gia vào cái trò vui ồn ào này, nhưng giữa cô và các bạn còn có một sự ngăn cách do những điều giận nhau, hiểu lầm gần đây, mà tự cô lại đã gạt đi cái cầu dàn hòa các bạn vừa chìa ra. Cô không thể nào dễ dàng quên nhanh mọi sự và chịu làm người bị khuất phục. Tự cô vừa mới khích mẹ và lấy cớ vâng lời mẹ đã từ chối lời đề nghị của các bạn, trong bụng thầm nghĩ rằng họ sẽ cố thuyết phục cô.

Vật nhau thoải mái trên tuyết rồi phủi cho nhau, ba cô gái dắt tay nhau lại tiếp tục lên đường. Lúc này phố xá ít xe cộ, chẳng ai ngăn các cô đi chơi.

https://thuviensach.vn

Tamara nói:

- Các bạn có biết không? Đêm liên hoan của lớp mình sẽ ra trò lắm nhé! Nhiều đề nghị vô kể! Nhưng chẳng biết lấy thì giờ đâu mà thực hiện cho hết được cơ chứ?

Cachia an ủi:

- Không sao - sẽ có thì giờ! Hôm qua mình đã bàn với Rita về chuyện biểu diễn rồi. Nó cứ điệu bộ mãi! Không hiểu nó tưởng tượng mình là cái người gì mà ghê thế?

- Nữ danh ca! - Giênhia nói.

- Mọi người ai cũng tưởng tượng mình là một nhân vật nào đó - Valia nói.

- Mọi người là thế nào? - Cachia ngạc nhiên.

- Rất đơn giản thôi. Theo mình tất cả mọi người đều muốn làm ra vẻ mình là người mà trên thực tế họ lại không phải là như thế.

Cachia hỏi:

- Ừ, thế thí dụ như mình chẳng hạn, mình làm ra vẻ mình là ai?

- Mình làm thế nào mà biết được? Bạn có nhân vật lý tưởng của bạn, và bạn muốn bắt chước người ấy.

- Thí dụ như là bắt chước ai mới được cơ chứ? - Cachia hỏi gặng.

- Ừ, thí dụ như bắt chước bố hay là mẹ...

- À, té ra là thế!

Mọi người yên lặng một lúc. Tiếng tuyết dưới chân lạo xạo nghe thật là thú, và tiếng ồn của đại lộ từ xa vẳng lại cũng không thể làm át được nó.

Cachia lại nói:

- Không Valia ạ, dù thế nào mình cũng không thể đồng ý với bạn được. Điều đó trong một chừng mực nào đó có đúng. Đôi khi chúng ta bắt chước người mình thích một cách vô ý thức, nhưng bạn lại nói về cái khác! Bạn nói là chúng ta làm ra vẻ! Mà làm ra vẻ thì không thể vô ý thức được.

- Nhưng mà mình có bảo là vô ý thức đâu?

- Như vậy là cố ý chứ gì?

- Tất nhiên rồi.

- Về bản chất vấn đề, mình không tán thành. Như bạn nói, có nghĩa là dối trá, là giả vờ, là đi ngược lại với lý tưởng của bản thân.

- Ừ, thì đã làm sao? Người ta vẫn làm thế.

- Ai là người ta?

- Hầu như tất cả mọi người. Bạn cứ nhìn kỹ mà xem...

Tamara và Giênhia cảm thấy cuộc tranh luận này chẳng những không làm cho Valia làm lành được với các bạn, mà ngược lại, làm cho cô càng xa chị

https://thuviensach.vn

em, càng khó chịu hơn.

Cachia phẫn nộ:

- Sao bạn lại nhỏ nhen thế! Mình thật là không ngờ bạn nói cái chuyện hoàn toàn vô nghĩa. Theo bạn thì người ta nói dối lẫn nhau, giả vờ... Thực ra đây là một tư tưởng độc hại về chính trị!

Tamara ngăn cô:

- Hãy khoan, Cachia. Bạn không nghe đến cùng. Nói chung là... Tất nhiên là cũng có hạng tiểu nhân như thế! Đặc biệt là trong phụ nữ. Khoác lên mình loại vải quý giá và lông cáo vào rồi cứ tưởng mình là nữ bá tước.

- Hà hà! Cái này đập ngay vào mắt mọi người!

- Rõ, đứng xa ba kilômét cũng đã trông thấy rồi. Chỉ nhìn điệu bộ cũng có thể biết được. Gót giày nhọn hoắt và đầu gối gập về đằng trước vì không quen.

- Thế nghĩa là các bạn không đồng ý với mình à? - Valia nói.

Tamara đáp:

- Bốn phần trăm! Chớ quên nhé: Để đóng vai một người nào đó trong cuộc đời thì phải có tài. Ừ thế, bạn định đóng vai ai đấy? - Cô quay lại hỏi Valia.

- Mình ấy à? Chả biết. Mình chưa chọn ra cho mình được một nhân vật thích hợp. Nếu mình mà được đứng ngoài nhìn vào bản thân thì mình sẽ thấy rõ...

Cachia phẫn nộ ngắt lời.

- Không, bạn thử nghĩ xem nó nói gì! Theo ý Valia thì ở nước ta không có những người trung thực chân thành...

- Sao bạn lại nóng thế? Có ai nói chuyện ấy đâu. Mỗi người muốn đóng một vai nào đó trong cuộc đời, - Giênhia nói và trong lúc ấy khẽ giật áo măng-tô của Cachia, nhưng Cachia không còn để ý thấy gì nữa.

- Ừ, hoàn toàn không hẳn như thế... Nó nói chuyện khác cơ! - Valia, nói cho Cachia nghe rõ ý mình đi.

- Mình nói tương đối rõ rồi. Nào thì hãy thử lấy một đứa nào trong lớp mình để làm thí dụ xem, các bạn sẽ thấy mình nói đúng.

- Ừ nào! Ừ thì xem! - Tamara tán thành - Thí dụ lấy ai nào?

- Raia Lôghinôva, - Valia vội vã nói. - Bạn cho rằng bao giờ nó cũng là người ít nói à? Các bạn thử xem nó ở nhà ra sao đã chứ! Nó làm ra vẻ thế thôi, còn chính nó khôn khéo như một con cáo.

- Mình cũng chẳng biết - Cachia nghi ngờ nói.

https://thuviensach.vn

- Nó ký tên dưới bản "Lời hứa" của các bạn bởi vì như vậy có lợi cho nó... để khỏi phải mất đoàn kết. Còn nó cần lớp ta để làm gì trong khi nó luôn luôn sống cô độc? Nó khôn ngoan lắm. Nó chỉ làm ra vẻ là người theo chủ nghĩa tập thể, còn trên thực tế thì hoàn toàn khác.

Thí dụ về Raia làm cho Cachia bối rối. Mặc dầu cô chưa hoàn toàn tin Valia, nhưng cũng không biết phản đối như thế nào. Quả thực Raia là một nữ sinh kỳ quặc và khó hiểu. Sống tách biệt chẳng hiểu vì sao, sống lẳng lặng làm người khác khó để ý đến, học tập thì trung bình.

Khi đã tới căn nhà mà họ đã đi lúc nãy, ba cô gái tạm biệt Valia và quay trở lại.

Mất hết cả hứng thú. Họ đến đây với hy vọng làm sáng tỏ sự hiểu lầm đáng tiếc và sửa chữa sai lầm của người nào đó, nhưng kết quả chẳng ra sao cả. Sự hiểu lầm lại càng sâu sắc thêm.

Sau cùng Cachia nói:

- Thế đấy. Thế này là thế nào các bạn nhỉ? Chúng mình là những nhà giáo dục hạng bét.

Giênhia bực bội:

- Chúng mình thì có liên quan gì? Chẳng qua nó là một hạng nhỏ nhen...

- Thì nói đến cái Raia làm cái gì...

Tamara nói to:

- Theo mình thì phải túm lấy cổ áo nó rồi giũ cho thật hết bụi bặm đi? Mình nhận thấy dù có "Chải đầu" nó thế nào đi chăng nữa thì rồi cũng chỉ tồi thêm mà thôi...

- Bạn bảo cái gì?

- Phải cho nó một trận trong cuộc họp. Đúng. Làm cho nó nhớ mãi. Giữ kẽ nhẹ nhàng mãi với nó thế là đủ rồi! Phải làm cho nó hiểu thế nào là tập thể để nó đừng có tưởng rằng ai cũng cần đến nó lắm. Thế mà cũng đòi phán về chủ nghĩa tập thể! Đúng là nó đóng kịch vai nhân vật nào đó. Siêu nhân!

Giênhia ngăn cô:

- Khoan khoan đã, Tamara. Đối với bạn cái gì cũng thật là đơn giản. Đối với con người phải dùng những biện pháp tinh vi chứ ai lại lúc nào cũng vác rìu ra.

- Người nào? - Tamara nổi nóng. - Với hạng người nào? Với bạn, mình...

- Thế nó là ai? Nó là kẻ thù hay sao?

- Thì ít ra cũng không phải là bạn!

Cachia bình tĩnh nói:

https://thuviensach.vn

- Đừng có quá trớn Tamara! Nó là nữ sinh Xô Viết nhưng có tư tưởng lung tung.

- Thì mặc xác nó! Mình chán chẳng thèm nói về nó nữa! - Tamara cáu. Cô vỗ mạnh hai tay vào nhau để đỡ rét.

- Ừ! Thì ta sẽ nói trong cuộc họp, - Cachia sau một chút suy nghĩ cũng đồng ý. - Các bạn này, các bạn có biết trong hộp dây chuyền của Rita có cái gì không?

- Ảnh mẹ đẻ đã mất đấy mà, - Giênhia đáp và dừng lại.

- Mình rẽ về đây thôi, chào các bạn nhé.

Tạm biệt các bạn, cô đi vào trong ngõ. Cachia và Tamara lại tiếp tục đi. Hai người đi chưa được hai chục bước thì Tamara bỗng hích tay vào sườn Cachia.

- Này! Người lính đứng gác bánh mì. Gọi lính mau...

- Gì vậy?

- Mình bịa đấy mà! - Tamara tự hào nói rồi lại tiếp tục sáng tác một cái gì đó.

Một phút sau cô lại giật áo bạn và ngâm:

- Đơn giản, người đơn giản, xử sự thật đơn giản!

- Thôi đủ rồi, Tamara!

- Thế bạn nghĩ gì thế?

- Nghĩ trong bụng mà phát ghét... Nó mới có mười bảy tuổi mà nó đã nghĩ thế thì sau này rồi sẽ ra sao?

- Thì kệ nó! Nó không xứng đáng để người ta nghĩ về nó. Mình nói thật với bạn thế.

- Không, mỗi con người Xô Viết đều xứng đáng bạn nghe chưa, mỗi người!

https://thuviensach.vn

MỐI TÌNH ĐẦU

Ở cuối cuốn sách giáo khoa vật lý có dán thêm một tờ phụ đính với năm cột màu. Bên trái mỗi cột là màu tím thẫm, gần như là màu đen. Dần dần cột màu chuyển thành màu xanh, rồi màu da trời, màu xanh lá cây, màu vàng, màu da cam và cuối cùng màu đỏ. Bảng màu đó là quang phổ.

Liđa nghĩ: Nếu như tâm tư tình cảm, cảm giác của con người có thể so với quang phổ thì những tình cảm nặng nề day dứt nhất. - Nỗi đau khổ và tuyệt vọng sẽ là màu tím thẫm, còn hạnh phúc niềm vui - màu đỏ sẫm. Tất cả những cảm giác khác nằm ở giữa hai màu này. Ý nghĩ này làm cho Liđa rất lấy làm thú vị và khi nhìn lên hình quang phổ cô có thể tìm xem tâm trạng mình hiện nay như thế nào kể từ lúc tạm biệt Aliôsa ở ngoài sân băng.

Đây là cảm giác gì vậy? Khó gọi là nặng nề, nhưng còn xa mới có thể gọi là vui sướng. Hình như tâm trạng của cô hiện nay đang ở quãng phía trái của bảng quang phổ. Đó là màu xanh lá cây nhạt, có lúc chuyển nhẹ thành màu thanh thiên dịu mát. Buồn. Nỗi buồn bao trùm lấy cô, tựa như sương mù dày đặc phủ lấy người bởi trên mặt nước, và Liđa cũng chẳng biết nên bơi về hướng nào.

Gần đây một cảm giác nhẹ nhàng dễ chịu của một sự thờ ơ mới lạ và một tâm trạng hoàn toàn phớt lờ mọi thứ trên đời ngày càng choán lấy tâm hồn cô. Khi làm bài, vất vả lắm cô mới có thể tập trung được tư tưởng và nếu như không có cái "Lời hứa" của lớp thì cô đã bỏ mặc hết. Muốn thế nào thì thế! Chẳng phải là vừa mới đây thôi, trong cuộc thảo luận về hạnh phúc Liđa đã từng nói rằng nếu có yêu ai hoặc có ai đó yêu cô thì cô sẽ hạnh phúc đấy thôi.

"Nhưng phải chăng đây là hạnh phúc?... Một màu xanh da trời dịu mát… Bởi vì hạnh phúc là một cái gì đó rất to lớn, một màu đỏ sáng thiêu cháy mọi vật trên đường đi của nó chẳng khắc gì đám cháy lớn trên thảo nguyên".

Gạt sách giáo khoa sang một bên, Liđa đứng dậy. Cô đi đi lại lại mấy vòng trong phòng rồi đặt tay lên sau gáy dừng lại bên cửa sổ. Cô trong thấy trên nền những mái nhà những vì sao lấp lánh yếu ớt. Nghĩ đến Aliôsa cô đứng lặng người. Mắt cô ướt đầm, những ngôi sao nhòe đi thành những chấm sáng lập lòe.

Cô tưởng như anh đứng trước mặt mình thật. Người tầm thước, vai rộng. Anh có cái trán cao cởi mở, cặp lông mày thẳng đều đặn, đôi mắt màu xám

https://thuviensach.vn

vừa có vẻ nghiêm nghị, trầm tĩnh vừa có gì như châm chọc. Mũi thẳng, miệng không rộng. Đôi môi mím chặt, ở hai bên mép hơi trễ xuống.

Làm gì mà lắm chuyện thế? Liđa không biết tại sao cô lại muốn tìm thấy ở anh những nhược điểm "vụng về như con gấu" nhưng cô lại thấy thinh thích những cái đó. - Chẳng nhẽ những nhược điểm ở người yêu, người ta lại cho là những ưu điểm chăng?.

Những chấm lập lòe lại biến thành những vì sao. Nước mắt đã ráo hoảnh. Cô chợt nhớ tới Igor. Anh ta mê cô đến đần độn, ai cũng thấy thế. Tội nghiệp, thật là tội nghiệp! Anh ta ngắm nhìn cô bằng đôi mắt làm cho người ta không thể không nhịn cười được.

Quay trở về bàn, Liđa lại cầm lấy sách giáo khoa. "Học bài là trước hết". Nếu cô mà bị điểm ba thì Cachia, Giênhia và nhất là Tamara sẽ quấy rầy cô bằng biết bao câu hỏi và sẽ rất quan tâm đến việc này. Đành phải giả vờ, bịa chuyện thế nào đó mà nói dối. Nhưng nói dối thì cô lại không muốn. Vì lòng cô thật là trong sạch, không hề bị vẩn đục.

Liđa ngồi bên quyển sách giáo khoa vật lý gần một tiếng đồng hồ, nhưng rồi tư tưởng lại phân tán. Mấy phút cô nhìn những sơ đồ và công thức mà mắt không nhìn thấy gì. Cuối cùng, cô dứt khoát đứng dậy và đi vào buồng làm việc của ba cô.

- Ba có bận không ạ?

- Con vào đi, Liđa.

Liđa theo thói quen ngồi lên bên ghế bành.

- Ba ơi, ba trả lời cho con một câu hỏi nhé?

- Tất nhiên là nếu ba trả lời được.

- Con giống ai hả ba? Giống mẹ hay giống ba?

- Tại sao bỗng dưng con lại hỏi thế?... Con là con lai. - Ông bố nói đùa.

Liđa khó chịu. Cô lùi lại, nhìn ông vẻ trách móc.

- Ba không làm thế nào nói chuyện với con một cách nghiêm chỉnh à?

- Đừng giận, Liđa của ba nhé. Chẳng là ba thích ngồi chơi với con, vui nên ba muốn đùa một tí.

- Tại vì đối với con, ba không chỉ là một người bạn, mà ba còn là ba của con! Mà ba con mình thì lại chưa bao giờ tâm sự cởi mở với nhau cả. Đầu óc con bây giờ đầy những vấn đề linh tinh mà con lại chẳng biết bàn bạc với ai cả... Đấy, thí dụ như vấn đề chọn ngành nghề chẳng hạn. Thầy Côństantin Xêmiônôvich mấy lần đã nhắc nhẹ là nên suy nghĩ vấn đề này. Mà con thì cho đến nay vẫn chưa biết đi đâu...

https://thuviensach.vn

- Ừ, đây là một vấn đề rất đáng trao đổi thật nghiêm túc đấy. Nào! Thì ta nói. Có lẽ ba sẽ không lầm nếu nói rằng con đến nay chưa thấy rõ con có khuynh hướng nghề nghiệp nào. Kỹ thuật con không thích. Về khoa học con không có năng khiếu...

- Tại sao ba lại nghĩ thế?

- Con không có tính liên tục, bền bỉ và chí hướng mục đích rõ ràng. Khoa học không phải lĩnh vực của con.

- Thế khoa học xã hội ạ.

- Ba cũng chẳng thấy con có ham mê gì đối với ngành này... Nếu con muốn thì nghe ba khuyên con hãy đi học ngoại ngữ. Đó là một nghề tốt đối với phụ nữ.

- Con chưa hề nghĩ về chuyện này…

- Con suy nghĩ đi. Đó là điều thú vị và cần thiết. Cùng lắm thì con cũng sẽ giúp ba... được chứ? Con thấy chưa, hình như ba con mình đã giải quyết xong một vấn đề phức tạp. Bây giờ bàn tiếp. Vấn đề thứ hai.

- Con giống ai?

- Giống mẹ. Con giống mẹ như đúc: Cả khuôn mặt lẫn tính tình.

- Ba kể cho con nghe về mẹ đi... Ba kể cho con biết quá ít về mẹ.

- Con muốn biết gì nhỉ?

- Con muốn biết tất cả. Từ đầu. Ba mẹ làm quen nhau như thế nào.

Ông Xécgây Ivanôvích đứng dậy. Tóc ông dựng ngược lên và ông đi đi lại lại trong phòng. Liđa biết rằng theo thói quen của người diễn giảng ông thích đứng nói, cô ngồi hẳn vào ghế bành của ông.

- Bấy giờ là thời kỳ rất khó khăn con ạ, - ông bắt đầu nói - Cuộc nội chiến vừa kết thúc. Sau khi bị thương ba ở nhà và lên đường đi Mátxcơva. Bấy giờ ba còn trẻ, nhiệt tình, sôi nổi. Ba ra đi với những dự định to lớn, - triển khai hoạt động khoa học ở một đất nước đã có tự do. Hoài bão thì lớn, nhưng bộ dạng của người ước mơ thì lại tồi tàn... Chỉ có một chiếc áo khoác của người lính, một đôi ủng, mặt không cạo râu... Toa tàu chật ních, phải vất vả lắm mới chen được lên. Lọt được vào toa rồi, ba để ý thấy một chỗ chưa có người ngồi. Người ta bảo rằng chỗ ấy đã có người, nhưng ba chẳng để ý đến điều đó và cứ đàng hoàng ngồi xuống. Ngay lúc ấy thì người chủ chỗ ngồi ấy trở về. Trong bóng tối ba không nhìn rõ cô ta vả lại ba cũng chả thèm để ý đến. Cũng chẳng nhớ hai người đã ăn nói với nhau như thế nào, nhưng đã cãi nhau.

- Khó tưởng tượng được là ba cãi nhau như thế nào, - Liđa nói, - nhất là lại cãi nhau với một phụ nữ.

https://thuviensach.vn

- Bây giờ thì khó tưởng tượng được. Còn ngày ấy... Ngày ấy ba mới khỏe lại sau khi lành vết thương, ba cứ nghĩ rằng mọi người phải biết điều đó và kiêng nể mình chứ... Tóm lại là ba không chịu trả lại chỗ, thế là cô ta đành đứng khá lâu. Tiếng rưỡi sau ba cảm thấy thương hại người con gái đó. Dù sao thì mình cũng đã xử sự như đồ con lợn. Ba đứng dậy nhường chỗ. Nhưng cô ta không thèm nói gì với ba cả. Lúc bấy giờ ở tầng trên người ta dồn chỗ lại và gọi ba lên ngồi. Tất nhiên là ba lợi dụng thời cơ leo ngay lên và đánh luôn một giấc. Sớm hôm sau tỉnh dậy người đầu tiên ba trông thấy lại là cô ta. Cô ta ngủ ngồi, ngả đầu vào vai người bên cạnh. Bây giờ hồi tưởng lại...

- Cô ấy làm cho ba thích à? - Liđa khẽ hỏi.

- Liđa ạ, trong con người cô ta có những nét làm cho ba phải cảnh giác. Hừm... Ba và cô ấy phải đi chung với nhau suốt một ngày một đêm nữa. Ngày ấy tàu chạy chậm chạp lắm... Ba xin lỗi, tự giới thiệu, thế rồi câu chuyện trở nên sôi nổi. Khi tới Mátxcơva thì hai người đã quen nhau lắm rồi. Cô ta về thủ đô đi học và định xin vào trường nghệ thuật sân khấu nào đó. Bấy giờ thanh niên, nhất là các cô gái, nhất định chỉ thích trở thành diễn viên... Cô gái đi cùng đường kể cho ba nghe là ở Mátxcơva cô chẳng có ai là người quen nhưng cứ đi.

- Mẹ khá thật đấy!

Đi đi lại lại trong phòng, ông Xécgây Ivanôvích châm thuốc hút rồi ngồi xuống chiếc ghế bành đặt trong góc. Ông lặng yên một lát. Ngọn đèn trên trần đã tắt, còn chiếc đèn bàn thì không hắt ánh sáng lên mặt ông. Liđa trông thấy trong góc phòng thỉnh thoảng điếu thuốc lá lại đỏ lên.

- Tiếp theo là thế nào hả ba? - Cô khẽ hỏi.

- Tiếp đó... Tiếp đó thật là ngu ngốc hết chỗ nói. Thật khó mà tin được vào điều ấy. Ba lạc cô ấy trong bể người lộn xộn ở nhà ga, lạc ngay từ phút đầu, khi mới bước xuống sân ga. Tìm đến gần một tiếng đồng hồ đến khi gần như mất hết hy vọng thì sực nhớ ra là mình chỉ biết tên cô ta. Galia! Đó là tất cả những gì mà ba còn nhớ lại được.

Liđa nín thở lắng nghe ông kể say sưa. Hồi ức khơi dậy trong ông những ấn tượng của thời kỳ xa xôi. Giọng nói của ông trở nên du dương êm ái kỳ lạ, bản thân khung cảnh cũng làm cho cô tưởng tượng rõ hơn những điều bố mình nói.

- Rồi phải dành nhiều thì giờ để giải quyết công việc, - ông bố nói tiếp, và tiến lại gần bàn. - Khi ba đã trở thành giảng viên trường đại học, lúc có thì giờ rỗi, ba vẫn cố đi tìm Galia, đi hỏi, chạy đến những trường sân khấu

https://thuviensach.vn

thăm dò tin tức... Ba đi rất kiên trì bền bỉ, nhưng vẫn không thấy tăm hơi đâu. Chẳng hiểu tình cờ hay bao giờ cũng thế, ai chịu khó đi tìm thì thế nào cũng có dịp gặp may. Có một hôm ba đi trên đại lộ gần cổng Nikitxcaia, đến đó ba bước tới quầy thuốc lá hỏi mua một bao "Iava". Nhìn vào quầy, ba không tin mắt mình nữa. Galia! Người bán hàng là cô Galia yêu quý! Bấy giờ là thời kỳ chính sách kinh tế mới - "NEP"[[40]] - cho nên rất nhiều sinh viên đến công ty nông sản và công ty công nghệ phẩm Mátxcơva bán thuốc lá lấy công. Con còn nhớ lời quảng cáo của Maiacốpxki chứ? "Không mua hàng ở đâu, chỉ mua hàng ở công ty nông sản và công nghệ phẩm Mátxcơva". Cô Galia vui mừng không kém ba. Trông mắt cô là ba biết ngay. Cô ấy đang học tại học viện sân khấu quốc gia, gọi tắt là GITIS, sống trong ký túc xá Nhikítxcaia, bây giờ gọi tắt là phố Ghécxen. Kỳ cục nhất là hai người sống ở hai nơi rất gần nhau mà mãi không gặp nhau.

Chủ nhật cuối tuần ấy ba đến thăm Galia... Cũng nên kể tí chút về cái ký túc xá này. Con thử tưởng tượng một cái hành lang dài và rất rộng bị ngăn ra thành nhiều buồng nhỏ bằng những tấm vải trang trí. Vào một buồng thấy trang trí màu vàng theo kiểu văn hóa Rốccô. Phòng khác thì lại theo kiểu thị dân. Buồng khác là một cái nhà gỗ nhỏ. Đầu kia làm cái gì đầu này nghe thấy hết. Ngay cạnh cửa ra vào là bếp, suốt ngày người ta nấu nướng, chủ yếu là cháo kê. Những chiếc đàn dương cầm, vở thì đặt trên ghế đẩu...

Nhưng Liđa ạ, trong đời mình chưa bao giờ ba thấy có ai lại vui, yêu đời, lạc quan và nhiệt tình như những sinh viên ở đây. Hay là ba cảm giác như vậy, vì dạo ấy ba còn trẻ. Sống ở đây có sinh viên tất cả các trường cao đẳng nghệ thuật. Đó là những ca sĩ, nhạc sĩ, diễn viên, đạo diễn, họa sĩ, người kéo Viôlông... Tất nhiên đều là những nghệ sĩ tương lai cả. Nhiều người nay đã là nghệ sĩ nhân dân, nghệ sĩ công huân, họ phụ trách các nhà hát, chứ còn dạo ấy họ là đám thanh niên bạt tử và yêu đời. Đói, rét, khó khăn không làm cho họ sờn lòng... Nhưng ba đã đi quá xa... Ngay từ những ngày đầu ba đã thấy Galia thay đổi. Cô ta đã có những dấu hiệu ngờ ngợ. Mẹ của con là một người thông minh cho nên không tự lừa dối mình bằng những hy vọng hão huyền. Mẹ hiểu rằng mình không có năng khiếu nghệ thuật. - Ông Xécgây Ivanôvích lại châm thuốc hút và nói tiếp. - Suốt cả mùa đông ba và mẹ hàng tuần gặp nhau độ mấy lần. Sang xuân thì ba hỏi ý kiến mẹ xem mẹ có đồng ý lấy ba không. Đấy chỉ có thế thôi Liđuxca à.

- Thế mẹ có yêu ba nhiều không? - Liđa khẽ hỏi ông.

Ông Xécgây Ivanôvích suy nghĩ một lát và chậm rãi trả lời:

https://thuviensach.vn

- Không con ạ. Những năm đầu chung sống mẹ con không yêu ba lắm. Nhưng hình như ba hoàn toàn không để ý thấy điều đó. Sau đó chính mẹ con thú thật với ba là mẹ con đồng ý lấy ba vì không có nơi nào nương tựa cả. Quay về gia đình với ông bà thì không tiện, hơn nữa mẹ con cũng có phần mến ba, nói đúng hơn mẹ con tôn trọng ba.

Liđa tròn xoe mắt tiến đến cạnh ông và dừng lại cách ông khoảng hai bước: Cái tin mới lạ đó làm cô bàng hoàng kinh ngạc.

- Sao lại như thế được?... Con cứ tin chắc là...

- Sau này thì mẹ con có yêu ba. Tình yêu đã đến sau khi con ra đời.

- Gượm đã ba... Lẽ nào có thể như thế được.

- Thế mà lại có đấy con ạ.

- Thế ba không nhầm chứ? - Cô hỏi ba gần như van lơn.

- Ồ... Ồ... không đâu! Tình yêu đã đến, một tình yêu lớn lao sâu sắc thật sự. Sao điều đó lại làm cho con khó hiểu? Con đâu phải còn bé bỏng gì và đến lúc phải hiểu là tình cảm có thể đến với từng người một cách khác nhau, tùy thuộc vào những đặc điểm tâm lý của nó. Có khi tình cảm ập đến như vũ bão và nhanh chóng qua đi không để lại một dấu vết gì. Cũng có khi tình cảm đến một cách chậm rãi và xâm chiếm tâm hồn người ta mãi đến khi chết. Đó là hai thái cực của cách thể hiện tình cảm, còn những sắc thái tình cảm khác thì nằm ở giữa chúng. Ở trường chắc các con không học phần đó chứ gì? - Ông nói đùa - Ôi, ba con mình đã chuyện trò quá lâu rồi. Đến giờ đi ngủ rồi đấy con ạ.

- Chúc ba ngủ ngon, - Liđa nói với ba.

Cô ôm cổ ba, âu yếm hôn vào trán ông và về phòng với tâm trạng bàng hoàng khó tả.

https://thuviensach.vn

CUỘC HỌP LỚP

Nhờ có sự che chở của cô Marina Lêôpôndốpna, Valia Bêlôva cảm thấy vững tin như thể được một pháo đài kiên cố bảo vệ. Khó mà khẳng định được rằng cô giáo đồng tình với Valia nhưng bao giờ cô cũng nghe em với một thái độ thiện ý. Bởi thế nên Valia tin rằng nếu Cachia và Tamara có ý đồ công khai phê phán em thì cô Marina Lêôpôndốpna cũng sẽ công khai bảo vệ em. Việc cán bộ nòng cốt của lớp đến thăm, Valia cũng hiểu theo cách riêng của mình: Em cho là các bạn phải có ý định đến để làm lành với mình.

Cuộc họp chung của lớp được ấn định vào thứ bảy. Không hiểu vì sao, Valia vẫn có ý nghĩ là lớp đang tính chuyện làm một việc gì đó chẳng lành đối với mình. Lòng dạ rối bời, song em vẫn tỏ ra bình thản, môi lúc nào cũng nở một nụ cười thách thức và bí ẩn.

Trong giờ nghỉ Cachia tìm gặp thầy Côństantin Xêmiônôvich. Tại cuộc họp, ngoài việc bàn về buổi dạ hội nhân dịp năm mới còn phải trao đổi cả về việc tổ chức kỷ niệm 40 năm trong nghề dạy học của thầy Vaxili Vaxiliêvích. Họ dự định giữ kín việc này nhưng nếu Valia cũng sẽ có mặt trong buổi họp thì làm sao có thể thực hiện được ý đồ đó. Bây giờ thì đã hai năm rõ mười là có điều gì bí mật của lớp mà nó chẳng đem tâu với cô Marina Lêôpôndốpna và cô ta lập tức thông báo cho tất cả các thầy cô khác biết. Ồ hay là ta không họp chung cả lớp mà chỉ họp đoàn thôi? - Cachia vừa nghĩ vừa bước xuống cầu thang - Ngoài Valia còn có Rita và Raia cũng sẽ vắng mặt nhưng sau này ta sẽ nói riêng cho họ biết, cũng được chứ sao?

- Cachia! Đợi mình với - Lêna Mennhicôva gọi và chạy nhanh xuống cầu thang. - Tôi đang cần gặp bạn. Trên khu đoàn vừa gọi điện về. Trong phiên họp Ban chấp hành sắp tới các bạn sẽ phải báo cáo đấy.

- Báo cáo gì? Cachia hỏi vẻ thắc mắc.

- Báo cáo của lớp 10, bạn sẽ làm báo cáo.

- Lại còn thế nữa? Báo cáo nào? Báo cáo về gì? Tôi chẳng hiểu gì cả.

- Báo cáo về công tác Đoàn. Làm gì mà bạn phải trợn mắt phồng mang lên như vậy. Có việc gì ghê gớm lắm đâu. Bạn sẽ báo cáo công tác của mình. Chỉ có vậy thôi.

- Nhưng tại sao không phải là bạn mà lại là tôi?

- Vì trên đó người ta quyết định như vậy. Họ muốn nghe về hoạt động của lớp mười sắp tốt nghiệp. Tin về "Lời hứa" của các bạn đã lan khắp thành phố. Tiếp nữa là các bài kiểm tra, và nói chung là lớp các bạn hiện

https://thuviensach.vn

nay là một trong những lớp xuất sắc nhất của Khu. Bạn đừng quên là phiên họp sẽ có các cán bộ nòng cốt của các trường dự. Tóm lại là bạn hãy chuẩn bị báo cáo đi - Nói xong Lêna bỗng chau mày lại và gọi to qua khe cầu thang, vẻ hung dữ: - Pécvukhina! Pécvukhina... đợi một lát.

Cô bí thư đoàn chạy đi, bỏ Cachia đứng lại một mình với tâm trạng gần như là sợ hãi. Báo cáo ở Khu đoàn đâu phải là chuyện đùa! Trong đời mình em. chưa bao giờ phải phát biểu trước những người không quen biết. "Ờ mà đây chỉ là cuộc họp Ban chấp hành, cùng lắm cũng chỉ có mười lăm, hai mươi người dự thôi"...

Em tự an ủi mình rồi lại tiếp tục đi.

Thầy Côństantin Xêmiônôvich đang ngồi làm việc ở thư viện. Sau khi nghe ý kiến của Cachia thầy hỏi:

- Sao em lại cho rằng Valia sẽ làm lộ chuyện về lễ kỷ niệm. Có thể dặn trước bạn ấy cơ mà.

- Vô ích thôi, thầy ạ. Bạn ấy cố tình làm thế để hại bọn em. Trước hết là bạn ấy sẽ kể cho cô Marina Lêôpôndốpna.

- Các em đã đến nhà bạn ấy... Các em đã thỏa thuận với nhau những gì?

- Sao thầy biết ạ?

- Trong phòng giáo viên các thầy nói chuyện với nhau và hình như là cô Marina Lêôpôndốpna có nhắc đến chuyện đó.

- Đấy... đấy... Thầy thấy đấy - Cachia tỏ ra bực bội, mặt đỏ gay.

- Hễ có chuyện gì là Valia lại chạy xồng xộc đến gặp cô giáo ngay. Chả còn ra thể thống gì nữa. Chẳng nhẽ cô Marina Lêôpôndốpna lại không hiểu được rằng làm như vậy chỉ có hại thôi sao? Cô là một nhà giáo, một nhà giáo dục cơ mà...

- Cachia, em đừng buồn bực vội. Tôi thấy những lời nhận xét của em về cô Marina Lêôpôndốpna là hoàn toàn không đúng chỗ. Tốt hơn hết là các em hãy giải quyết cho xong vấn đề của Valia đi. Và không được thất vọng đấy. Các em nên nhớ rằng xây dựng nhà máy dễ hơn giáo dục con người nhiều. Sức đề kháng của vật liệu ta có thể tính toán chính xác được chứ sức kháng cự của con người thì không có phép tính nào tính được đâu. Trường hợp này là một bài học thực tế tốt cho em. Chả phải em đã định chọn nghề sư phạm đó sao! Em hãy kể lại cuộc đi thăm Valia của các em đã kết thúc ra sao xem nào? - Thầy không để ý gì đến việc Cachia đang tỏ ra ngượng ngùng lúng túng.

Cachia tả lại tỉ mỉ căn phòng và hoàn cảnh sống của Valia, kể cặn kẽ về cuộc nói chuyện với Valia và mẹ bạn, về cuộc dạo chơi và cuộc tranh cãi.

https://thuviensach.vn

- Hừ... Trường hợp này khó đấy - Côngstantin Xêmiônôvich nói. - Được, để xem em đó sẽ có thái độ gì trong cuộc họp...

* * *

Valia Bêlôva không ngờ được rằng các bạn gái cùng lớp lại cáu giận em nhiều đến thế. Em không thấy mình có lỗi gì ngoài việc không chịu ký tên vào bản "Lời hứa". Nhưng điều này chẳng có gì là đáng sợ cả.

Thầy Côngstantin Xêmiônôvich vừa bước vào lớp thì cuộc họp được bắt đầu ngay. Hội nghị bầu Cachia Ivanôva làm chủ tịch và Nhina Sarina làm thư ký.

- Các bạn ạ, hôm nay chúng ta sẽ phải thảo luận một số vấn đề, nhưng trước hết tôi xin nói về nhiệm vụ đỡ đầu của chúng ta.

- Cachia nói, khi thấy Nhina đã lấy bút chì và giấy ra để chuẩn bị ghi. - Ở lớp tám có hai em học sinh gái học kém. Bố các em đã hy sinh ngoài mặt trận, và nhiệm vụ thiêng liêng của chúng ta là phải giúp các em đó. Anhia Alếchxêêva và Nhina Sarina đồng ý sẽ ở lại trường sau giờ học để giúp nếu các em đó không thể đến nhà riêng để học được. Việc này cứ để họ tự bàn lấy với nhau. Các bạn thấy đấy, vấn đề quả hết sức đơn giản nhưng tôi nhắc đến nó vì vấn đề tiếp theo là vấn đề về Valia. Hôm qua ba chúng tôi đã đến nhà Valia để đề nghị bạn ấy nhận lấy công tác này. Chúng tôi tưởng là thời gian gần đây Valia đã có đủ thì giờ để suy nghĩ về thái độ của mình và nhận ra khuyết điểm...

- Khuyết điểm gì? - Valia hỏi với một vẻ ngạc nhiên giả tạo.

- Bao giờ đến lượt bạn, bạn hãy nói. - Tamara ngắt lời Valia và đưa mắt nhìn thầy giáo.

Cachia nói tiếp:

- Bạn Valia có một thái độ kỳ quặc thế nào ấy. Tôi có thể nói đó là thái độ giả dối. Tất cả những gì chúng ta định làm hoặc đang làm bạn đó đều cho là ngu xuẩn không cần thiết, là trò chơi trẻ con... Mà bạn ấy cũng là một học sinh lớp mười như chúng ta. Việc hôm qua cũng thế. Chúng tôi đề nghị bạn ấy nhận lấy việc đỡ đầu thế mà bạn ấy từ chối.

- Tôi không từ chối gì hết.

- Bạn không đủ can đảm - Tamara nổi cáu. - Bạn cho mẹ bạn ra gặp chúng tôi!

- Nhưng nếu mẹ tôi phản đối thì sao?

- Thôi đi... đừng chối quanh chối co nữa! Chúng tôi không phải là con nít. Biết tỏng đi rồi!

https://thuviensach.vn

- Khẽ chứ, các bạn! - Cachia ngắt lời họ. - Tất nhiên là không nên vin vào mẹ. Bạn có thể thuyết phục được bà cụ một cách dễ dàng. Chẳng hạn, bạn còn không nghe cả lời mẹ khi chạy đi chơi đó sao? Thế đấy... Vấn đề về Valia chúng ta phải làm cho sáng tỏ và phải yêu cầu bạn đó giải thích. Bạn đó cùng học với chúng ta. Là thành viên của tập thể chúng ta.

- Tôi không phải là đoàn viên.

- Tôi nói về tập thể lớp. Đề nghị lớp cho ý kiến. Bạn nào muốn phát biểu?

Cả lớp im lặng, không ai muốn phát biểu trước. Nhưng Xvétlana bỗng giơ tay. Valia không ngờ Xvétlana sẽ phát biểu, mặt em tái đi. Em đoán ra ngay rằng Xvétlana sẽ nói gì. Còn các bạn gái khác thì lại nghĩ là Xvétlana vốn là một người hiền lành sẽ cố gắng xoa dịu vấn đề, song họ đã lầm.

Quay mặt về phía Valia, Xvétlana bắt đầu nói:

- Các bạn ạ, hôm nay tôi không có ý định phát biểu nhưng sáng nay trên đường đến trường tôi gặp Valia. Tuy bạn không phải là đoàn viên nhưng là bạn của chúng tôi nên tôi sẽ nói thẳng. Điều đó chỉ có lợi cho bạn thôi, Valia ạ. Nếu bạn nghĩ là có ai đó ghen với bạn hoặc trả thù bạn thì thật là uổng công. Nhất là Cachia, bạn ấy là người ít nghĩ đến bạn nhất. Bạn ấy bận chúi mũi đi rồi... Chính bạn là người có lỗi nhưng lại không muốn nhận. Phải chăng chúng tôi không ngăn ngừa bạn? Theo tôi bao giờ lớp cũng đối tốt với bạn và mong cho bạn tiến bộ. Nhưng còn bạn? Bạn đã làm những gì? Chẳng hạn, bạn hãy nói thật ngay đi, nói với mọi người xem bạn nào đã nói những lời mà sáng nay bạn nói với tôi.

Valia ngồi im lặng, mặt tái nhợt hai môi mím chặt.

- Xvétlana bạn cứ nói thẳng ra đi! - Giênhia nói to.

- Nếu bạn ấy không muốn nói thì tôi sẽ nói. Hôm nay chúng tôi gặp nhau trên đường đi đến trường. Bạn ấy có ý trách móc chúng ta, rồi nói rằng một số bạn cho là tôi chơi với Liđa vì điều đó có lợi cho tôi.

Những giọng nói phẫn nộ vang lên át cả lời của Xvétlana.

- Bạn ấy điên rồi!

- Nói gì ngu thế...

- Kẻ nào đã nói như vậy?

- Bạn ấy suy bụng ta ra bụng người...

- Thật là thối tha!

- Trật tự nào! Các bạn hãy bình tĩnh! Tôi sẽ mời các bạn phát biểu! Hãy để cho Xvétlana nói hết đã! - Chủ tịch cuộc họp kêu lên, hai tay vỗ vào nhau.

https://thuviensach.vn

Lúc hội nghị trở lại im lặng có rất nhiều người giơ tay xin phát biểu. Sự có mặt của Côngstantin Xêmiônôvich lúc đó đang ngồi ở bàn cuối không làm ai ngại ngùng.

- Xvétlana, bạn nói tiếp đi! - Cachia nói.

- Tôi gạn hỏi bạn ấy mấy lần rằng ai là người đã nói điều vớ vẩn ấy? Bạn ấy không chịu nói ra. Thế là tôi nổi khùng... Tôi thầm nghĩ hay là chính bạn ấy bịa ra điều đó nhưng lại đổ cho người khác...

- Hẳn là thế rồi! - Tamara buột miệng nói.

- Đấy, các bạn cứ nghĩ mà xem. Bạn ấy than phiền là lớp đối xử tồi với bạn ấy, nhưng chẳng hạn như tôi, làm sao mà tôi lại có thể đối tốt với bạn ấy nếu bạn ấy cứ bịa đặt ra những điều bỉ ổi như vậy? Sao, Valia, bạn có nhận là bạn bịa ra chuyện đó không? Hay là hãy chỉ đích danh kẻ nào nói!

Valia vẫn ngồi bất động, tuy chỉ có đôi mắt là đảo ngược đảo xuôi. Lúc đầu Valia có ý định đứng lên hiên ngang ngửng cao đầu đi ra khỏi lớp và đập mạnh cửa ra vào, nhưng sự có mặt của thầy Côngstantin Xêmiônôvich buộc em phải gạt bỏ ý định đó. Em buộc lòng phải chịu đựng cho đến cùng và nghe mọi người phán xử. Valia nói chuyện với Xvétlana không phải là một điều ngẫu nhiên. Đã từ lâu em có ý định rủ rê Xvétlana theo mình hoặc là kết thân với bạn đó. Nhưng muốn làm được điều này cần phải chia rẽ Xvétlana với các bạn bè của cô ta. Valia để ý thấy rằng từ sau buổi dạ hội tháng mười một giữa Liđa và Xvétlana có một mối quan hệ khăng khít hơn trước nhiều. Họ thường đi chơi, đi trượt băng với nhau. Không biết rằng chính là Liđa chứ không phải Xvétlana là người tiến đến tình bạn đó, Valia quyết định lợi dụng nó để nói.

Xvétlana nói tiếp:

- Dĩ nhiên là Cachia nói rất đúng. Cùng học với nhau trong một lớp mấy năm rồi mà bỗng dưng lại có những thái độ không thành thật như vậy quả là một điều kỳ quặc.

- Thế bạn có đề nghị gì không? - Cachia hỏi.

- Tôi phải đề nghị gì bây giờ? Tôi kể chuyện đó để xác minh cho đến nơi và tìm cho rõ trắng đen trong quan hệ của chúng ta... Và tất nhiên là để sửa chữa...

Xvétlana ngồi xuống. Cachia nhìn những cánh tay xin phát biểu của các bạn và quyết định chỉ định Anhia. Cachia tin rằng Anhia sẽ nói những điều có tính chất nguyên tắc và vạch phương hướng đúng cho những người phát biểu sau.

https://thuviensach.vn

Như thường lệ, Anhia đứng dậy một cách dứt khoát, nhưng khi bắt đầu nói thì tỏ ra hồi hộp và thiếu tin tưởng.

- Vấn đề thế này... Thử hỏi có thể đối lập mình với tập thể được không? Theo tôi, đôi lúc có thể được khi tôi có một quan hệ nào đó, khi tôi tin tưởng sâu sắc vào nó, kiểm tra nó quá kinh nghiệm nhưng tập thể lạc hậu và không hiểu, lúc đó có thể được...

- Với tập thể có thể đối lập, nhưng với nhân dân thì không. - Tamara bổ sung.

- Đây không phải là lúc tranh luận. - Cachia ngắt lời bạn.

- Valia một mình chống lại tập thể. Cachia nói rằng điều đó là kỳ quặc... Đúng! Điều đó lúc này khi chúng ta đã lớn cả rồi và đã thân thiết với nhau thật sự thì lại càng kỳ quặc hơn. Lúc này chúng ta có những nhiệm vụ lý thú. Không hiểu các bạn thế nào nhưng tôi thì có cảm giác là chúng ta có một tập thể thật sự. Một tập thể có những việc làm hữu ích, tiên tiến chứ không như trước đây khi chúng ta chỉ biết có che giấu cho nhau, theo kiểu anh không khai tôi ra, tôi cũng không khai anh ra. Tôi nhận xét thấy rằng chúng ta ít nghĩ về mình, về công việc của cá nhân mình, mà quan tâm lo lắng tới bạn nhiều hơn... Người ta bắt đầu nhìn vào ta để học tập, có nghĩa là chúng ta đi tiên phong...

Một cô bạn nào đấy vỗ tay rồi cả lớp cũng vỗ tay hưởng ứng. Trong giây lát Anhia thấy xấu hổ nhưng lập tức em trấn tĩnh được ngay và nói tiếp:

- Tôi muốn nói gì ư? Tại sao đúng vào thời gian này Valia bị cô độc? Mà có ai đuổi bạn ấy đâu! Tự bạn ấy tách ra khỏi chúng ta. Dĩ nhiên bạn ấy chẳng có lý tưởng gì cả và không thể có được. Nhưng chắc là bạn ấy cho rằng không ai hiểu bạn ấy. Chính bạn ấy tự nhủ mình như vậy. Không hiểu do đâu nhưng bạn ấy không thích những việc chúng ta làm. Tại sao? Chẳng qua là bạn ấy qua kiêu căng nhưng do tính tự ái tầm thường nhỏ nhen bạn ấy không muốn nhận điều đó. Bạn ấy là một tay cá nhân. Dĩ nhiên không ai có ý định thuyết phục bạn ấy. Cachia, Giênhia và Tamara đã làm hết sức mình. Họ thay mặt lớp đến để giúp đỡ bạn ấy... Bạn ấy từ chối. Thế thì cứ mặc cho bạn ấy đi theo con đường bạn ấy đã chọn. Có nghĩa là không đi cùng đường với chúng ta.

- Bạn có đề nghị gì không? - Cachia hỏi.

- Tôi đề nghị ghi điểm ấy vào. Khai trừ bạn ấy ra khỏi tập thể.

Cả lớp im lặng. Nhiều người đã mơ hồ có ý nghĩ ấy nhưng khi Anhia diễn đạt nó ra thì mọi người cảm thấy băn khoăn thế nào ấy.

https://thuviensach.vn

Nghe đề nghị ấy Valia rùng cả mình, mặt tái đi nhưng ngay sau đó em đã tự an ủi mình. Không! Không thể như vậy được. Họ không có quyền!... Thầy Côństantin Xêmiônôvich ngồi kia. Thầy ấy sẽ không cho phép họ làm điều đó...

Xem ra không chỉ có một mình Valia nghĩ như vậy vì cả lớp đều quay về phía thầy giáo và nhìn thầy như dò hỏi. Nhưng thầy Côństantin Xêmiônôvich đang say sưa ghi ghi chép chép một điều gì đó vào cuốn sổ tay và người ta có cảm giác là thầy thậm chí còn không nghe hết những điều đang xảy ra trong giây phút ấy trên cuộc họp.

- Bạn nào còn ý kiến? - Cachia hỏi.

- Tôi! Tôi xin nói. - Liđa đề nghị - Cachia, tôi có thể nói được không?

- Nói đi, Liđa.

Liđa đứng dậy, mặt hơi tái đi. Đoạn cô nói với lớp.

- Nói chung, Anhia nói đúng, nhưng theo tôi đề nghị của bạn ấy là hơi vội. Các bạn hãy nhớ lại xem Đoàn đã dạy ta những gì. Chúng ta phải đấu tranh giành lấy từng người. Đấu tranh một cách kiên trì, nhẫn nại. Chúng ta phải giáo dục con người chứ không phải vứt bỏ họ đi... Vứt bỏ họ thử hỏi có gì đơn giản bằng? Vất bỏ có nghĩa là chúng ta công nhận sự bất lực của mình, nếu không thì cũng là công nhận sự bất tài...

- Thế bạn tưởng chúng ta chưa gắng giáo dục sao? - Cachia hỏi.

- Chưa đủ! Phải tiếp tục nữa. Đây, bạn ấy đang ngồi suy nghĩ về điều gì đấy. Ta phải hỏi bạn đó xem. Valia, tại sao lại có chuyện như vậy? Bạn hãy nói thật và nói thẳng ra xem ai là người có lỗi? Bạn có lý do nào? Các bạn ạ tôi, tôi không bảo vệ Valia, nhưng tôi thấy, trước khi quyết định ta phải cân nhắc và suy nghĩ hết mọi nhẽ đã. Chẳng gì chúng ta cũng đã là người lớn.

- Bạn có đề nghị gì? - Cachia hỏi.

- Để cho Valia phát biểu, - Liđa đáp và ngồi xuống.

- Có ai bịt miệng bạn ấy đâu. Valia, lớp muốn nghe những lời giải thích của bạn, - Cachia nói.

Valia đứng dậy.

- Tôi biết nói gì bây giờ... - Vất vả lắm Valia mới bắt đầu được. - Cả lớp chống lại tôi... Nếu tôi phải xin lỗi tôi cũng không biết phải xin lỗi ai, và tôi cũng không hiểu mình đã phạm tội gì. Nếu vì tôi không chịu ký vào bản "Lời hứa". Nhưng việc ấy là tự nguyện cơ mà... Cũng được... Nếu người ta bắt ký thì tôi ký, chuyện ấy chẳng có gì...

- Đừng có mà nói bậy nói bạ! - Anhia buột miệng thốt lên.

- Đấy các bạn thấy chưa! Tôi nói bậy bạ gì nào?

https://thuviensach.vn

- Để yên cho bạn ấy nói, - Cachia nghiêm khắc đề nghị.

- Phải chăng tôi có khuyết điểm vì đã nói với Xvétlana những gì người khác nói về bạn ấy? Có phải tôi nói đâu!

- Thế ai nói? - Xvétlana hỏi.

- Hừ, thiếu gì người nói... Tôi không muốn làm những trò mách lẻo và đơm đặt chuyện. Tôi không có thói quen phản bạn!

- Ấy thế mà bạn lại đi tâu với cô Marina Lêôpôndốpna hết mọi chuyện đấy, lại còn thêm muối thêm mắm vào nữa chứ! - Tamara nói.

- Điều ấy là ngoại lệ, vì cô Marina Lêôpôndốpna là cô giáo của chúng ta.

- Nhưng bạn lại đến khóc lóc, than phiền với cô ấy.

Cachia nghiêm khắc nói:

- Thôi đi, Tamara! Cô Marina Lêôpôndốpna không có liên quan gì vào đây cả. Và cũng đừng có cãi cọ tay đôi nữa. Valia bạn nói tiếp đi.

- Các bạn có thể buộc tội gì tôi cũng được, có điều là chẳng ai tin đâu. Các bạn không có bằng chứng gì hết? - Valia bỗng tuyên bố.

- Chúng tôi không cần bằng chứng! - Anhia nói.

- Các bạn vung tay quá trán đấy! Các bạn không có quyền khai trừ tôi... Không ai cho phép làm như vậy. Nhà trường sẽ không cho phép các bạn!

- Lại nói dớ dẩn rồi! - Anhia tức giận thốt lên.

- Biết làm thế nào được? Như vậy có nghĩa là tôi ngốc, còn bạn thì thông minh!

Anhia say sưa nói tiếp:

- Chuyện bàn hôm nay không phải là về nhà trường mà là về tập thể của chúng ta. Mà ở đây chúng ta là chủ nhân.

- Nói vào vấn đề đi. Valia phát biểu tiếp đi. - Cachia nhắc.

- Tôi đã nói là tôi không hiểu phải thanh minh gì. Tự mình bày ra trò hề mà không biết là muốn gì!

Nói xong câu đó Valia ngồi xuống. Lúc này cô đã hoàn toàn bình tĩnh chẳng khác gì những lần ở nhà bị mẹ la mắng.

- Tamara, bạn nói đi.

Tamara bắt đầu và chỉ tay về phía Valia:

- Đấy! Bây giờ thì các bạn đã nghe rõ cả rồi! Theo bạn ấy thì tất cả những gì xảy ra ở đây đều là trò hề! Bạn ấy thậm chí còn không hiểu là tại sao người ta nói về bạn ấy! Làm như mình là một con cừu non rơi vào giữa đàn sói. Mẹ không cho phép đỡ đầu bạn học kém. Còn bố thì chắc là cấm bạn ấy ký tên vào bản "Lời hứa". Bạn ấy nói những điều thối tha với Xvétlana rồi lại đổ cho người khác... Đồ dối trá! Dối trá một cách trắng trợn! Trong hàng

https://thuviensach.vn

ngũ của chúng ta không có kẻ hèn hạ chuyên đi bày đặt chuyện. Chính bạn bịa đặt ra chuyện đó và tôi biết tỏng là để làm gì rồi. Bạn muốn làm cho Xvétlana và Liđa xích mích nhau hoặc giả là muốn làm cho Xvétlana nghi ngờ chúng tôi. Đích thị là như vậy rồi... Bạn đã có tính toán cả rồi! Có điều là bạn đã tính lầm...

- Bạn có đề nghị gì? - Cachia hỏi.

- Các bạn ạ, ta giữ ý như vậy là đủ lắm rồi! Đã đến lúc phải hành động. Tôi đồng ý khai trừ. Ý kiến của Anhia rất đúng. Khi mà bạn ấy chưa tự mình hiểu thấu cái biểu hiện của chủ nghĩa cá nhân trong từng bước đi, từng lời nói và tự khắc phục nó thì đừng có hy vọng nói gì được với bạn ấy. Mà chắc cũng chóng thôi. Hiện giờ bạn ấy đã có một điểm ba về môn văn học, điểm hai về môn lượng giác... Chớ nên quên một điều rằng việc đó không phải là tình cờ. Bao giờ bạn ấy nhận thức được sức mạnh của tập thể, bạn ấy khắc tìm đến chúng ta. Và lúc ấy ta lại sẽ nói thẳng ra với nhau một lần nữa!

- Nếu tôi không tìm đến thì làm gì nhau? - Valia hỏi, vẻ thách thức.

- Nếu không đến... Chúng tôi cũng không cần. Chúng tôi không van nài đâu... Cứ để cho trường đại học lo liệu cho bạn. Việc gì mà ta cứ bàn cãi mãi! Không có bạn ấy ta cũng còn khối việc phải làm! Cachia, bạn cho biểu quyết đi.

- Sao, còn ai có ý kiến nữa không? - Cachia hỏi, đưa mắt nhìn thầy Côństantin Xêmiônôvich nhưng ông lắc đầu.

Trong lớp đã nhìn thấy cái lắc đầu từ chối ấy và thế là mọi người nhao lên:

- Thôi đủ rồi!

- Lấy biểu quyết đi!

- Vậy thì tôi lấy biểu quyết, - Cachia nói. - Ai đồng ý khai trừ Valia khỏi tập thể chúng ta, đề nghị giơ tay.

Cô đưa mắt nhìn lớp. Mọi người ngồi trang nghiêm cau có, nhưng không một ai, kể cả Liđa, là không giơ tay.

- Nhất trí hoàn toàn!

- Trừ một người bỏ phiếu trắng. - Valia nói, vẫn cố gượng cười. - Tôi cũng phải được tính chứ!

Câu nói đó làm cho cả lớp phật lòng. Lúc này mà Valia vẫn còn đùa được, hơn nữa là đùa trước mặt thầy Côństantin Xêmiônôvich!

- Ôi, các bạn ơi, bạn ấy điên rồi? - Nađia buột miệng kêu lên.

https://thuviensach.vn

Nghĩa là Valia sẽ biết ý và ra khỏi lớp, Cachia đợi thêm một phút, nhưng cô học sinh đã bị khai trừ vẫn ngồi yên sau bàn học của mình, làm như không có gì xảy ra cả.

- Valia Bêlôva, đề nghị bạn ra khỏi lớp! - Chủ tịch phiên họp nhắc.

- Tại sao? - Valia hỏi lại. - Tôi dự họp lớp, chưa ai đuổi tôi khỏi trường này!

Tamara bật người dậy và bước nhanh đến chỗ Valia ngồi.

Đồng thời, từ phía đối diện, Giênhia cũng bước tới để ngăn chặn cuộc đụng độ.

- Mời bạn ra khỏi lớp! - Tamara dằn từng tiếng, đôi mắt nheo lại.

- Đừng dọa mà người ta khóc bây giờ.

- Tôi nói với bạn lần cuối cùng đấy! - Tamara nói qua kẽ răng.

- Valia, tôi nói với bạn với tư cách là lớp trưởng, - Giênhia vội nói chen vào, - bạn về đi...

Tiếp tục ngồi lại với tư cách là một người quan sát thì không được nữa, và thầy Côństantin Xêmiônôvich cũng đã đứng lên.

- Valia Bêlôva! Em có hiểu em đang làm gì không? - Thầy giáo nghiêm khắc hỏi - Chủ tịch cuộc họp đã nói cho em biết quyết định của tập thể. Tại sao em lại không thi hành quyết định đó?

- Vâng, em đi đây. Em không có ý định đánh nhau với họ.

Xếp sách vào cặp xong cô đi ra khỏi phòng, đầu ngẩng lên kiêu hãnh trong sự im lặng hoàn toàn của lớp.

Cũng vào thời gian đó cô Marina Lêôpôndốpna gõ cửa vào phòng bà hiệu trưởng.

- Chị cho gọi tôi phải không, chị Natalia Dakharốpna? - Cô mở cửa phòng và hỏi.

- Mời chị vào, chị ngồi xuống đây, - bà hiệu trưởng mời.

Trong phòng không phải chỉ có một mình bà. Trên chiếc ghế xa lông để cạnh bàn đã có cô Vaxilixa Antônốpna ngồi vắt chân lên nhau. Cô ta để quyển sách trên đầu gối, trên cuốn sách có một mảnh giấy chi chít chữ. Khi cô Marina Lêôpôndốpna ngồi xuống chiếc ghế xa-lông thứ hai, bà hiệu trưởng nói:

- Chị Marina Lêôpôndốpna, tôi mời chị lên để bàn một việc như sau: Chúng tôi quyết định nghiên cứu kỹ các quan điểm giáo dục của Macarencô. Cần phải làm cho tập thể giáo viên trường ta hiểu rõ những luận điểm cơ bản của ông ta. Và tôi định đề nghị với chị chuẩn bị báo cáo

https://thuviensach.vn

theo chủ đề: “Tập thể học sinh trong trường trung học, sự ảnh hưởng của nó tới từng cá nhân và tới mối quan hệ với thầy giáo”.

- Ra vậy. Thế cái này thay cho học chính trị à? - Cô Marina Lêôpôndốpna hỏi.

- Không phải là thay mà là song song với việc học chính trị. - Cô Vaxilixa Antônốpna sửa ngay lời của cô Marina Lêôpôndốpna.

Marina Lêôpôndốpna liếc nhìn cô giáo toán nhưng không nói gì với cô. Cả hai cô giáo này làm việc cùng trường đã hơn hai mươi năm, nhưng họ không thân nhau, không là bạn của nhau. Họ chỉ có những quan hệ sự vụ, công tác bình thường, lịch thiệp với nhau mà thôi.

- Thời gian làm bao lâu? - Cô Marina Lêôpôndốpna hỏi.

- Báo cáo phải được chuẩn bị xong vào cuối tháng giêng. Đúng thế không, chị Vaxilixa Antônốpna?

- Vâng, - Cô giáo toán khẳng định, đưa mắt nhìn bản kế hoạch.

- Nhưng tại sao lại là tôi phải viết báo cáo? Tại sao các đồng chí không giao việc cho các giáo viên trẻ?

- Các báo cáo đều giao cho những giáo viên công tác lâu năm làm, - bà hiệu trưởng giải thích. - Chị có nhiều kinh nghiệm, nhiều sự kiện trong hoạt động thực tế của mình, nhiều thí dụ...

- À ra thế! - Marina Lêôpôndốpna đã hết lo lắng. Cô mở cặp ra và nói: - Phải ghi lại đã. Chị nói thế nào nhỉ?

Bà Natalia Dakharốpna đọc đầu đề cho cô viết và nói thêm:

- Nếu chị có vấn đề gì chưa rõ, chị đến gặp chị Vaxilixa Antônốpna. Chị ấy chịu trách nhiệm tổ chức chuyên đề. Còn việc này nữa, - bà hiệu trưởng nói thêm, khi thấy Marina Lêôpôndốpna sửa soạn đi - Còn một chuyện nữa phải nói. Tất cả chúng ta đều biết ở lớp mười giữa Valia Bêlôva và lớp hiện có những quan hệ không được lành mạnh...

- Đúng đấy! - Marina Lêôpôndốpna khẳng định.

- Chúng tôi cũng biết là chị có thái độ thông cảm với Valia Bêlôva và, có thể nói là dung túng cho nó. Có đúng thế không?

- Thế nào là dung túng. Tôi chỉ có thể thông cảm! Khi mà một học sinh xuất sắc... Niềm tự hào của trường bỗng dưng bị điểm ba, rồi sau đó lại bị điểm hai, thì tất nhiên, tôi phải thông cảm chứ!

- Đấy chính là một thí dụ cụ thể minh họa cho báo cáo của chị đấy, - Cô Vaxilixa Antônốpna bình thản nhận xét.

- Điểm hai ấy ư? - Cô Marina Lêôpôndốpna hỏi vặn lại bằng một giọng xói móc.

https://thuviensach.vn

- Cả điểm hai và cả việc chị dung túng nữa, - cô Vaxilixa Antônốpna trả lời.

- Vâng được. Tôi sẽ dẫn thí dụ này.

- Nếu chị không dẫn thì tôi sẽ dẫn, - cô Vaxilixa Antônốpna nói, giọng lạnh lùng. - Tôi sẽ dẫn nó ra ngay trong cuộc họp hội đồng giáo viên sắp tới.

Nghe lời đe dọa đó, cô Marina Lêôpôndốpna phát hoảng lên. Cô nhìn bà hiệu trưởng rồi lại nhìn cô giáo toán và hiểu ngay ra rằng họ nhất trí với nhau. Chắc là họ đã bàn vấn đề này trước khi cô đến.

- Tôi xin lỗi... Tôi không hiểu chị buộc tôi tội gì? - Marina Lêôpôndốpna hỏi bằng một thái độ đã hoàn toàn khác hẳn.

- Buộc tội là chị cản trở công việc của thầy giáo chủ nhiệm lớp mười và phạm một sai lầm nghiêm trọng về mặt giáo dục. - Cô Vaxilixa Antônốpna chỉ trích thẳng, tay đưa chiếc kính không gọng lên mắt.

- Vậy chị làm ơn giải thích giùm - Marina Lêôpôndốpna nén tức đề nghị. - Có thể là tôi không còn đủ thông minh để hiểu những vấn đề đơn giản nhất nữa chăng?

- Vâng! Đấy chính là những điều sơ đẳng. Tập thể giáo viên phải nhất trí, mỗi một sự thiếu nhất trí sẽ ảnh hưởng không tốt đến công việc của chúng ta. Thông cảm với Valia chị đã gây ra một tai hại lớn cho cả tập thể lớp.

- Nhưng chị có liên quan gì tới việc này? - Marina Lêôpôndốpna ngắt lời cô - Theo chỗ tôi biết thì chị không phải là giáo viên phụ trách lớp mười cơ mà.

- Cũng như chị thôi.

- Tôi có nhiều quyền hạn đối với lớp ấy hơn.

- Quyền hạn gì?

- Tôi biết các em học sinh đó từ lâu... Trong thời gian bị phong tỏa chúng tôi đã sống suốt hai mùa hè với nhau trong vườn sau...

Thấy Marina Lêôpôndốpna vẫn bảo thủ và cuộc tranh luận đã mang tính chất quan hệ cá nhân, bà Natalia Dakharốpna, theo thói quen, gõ bút chì lên lọ mực.

- Không ai xóa bỏ công lao của chị đâu, chị Marina Lêôpôndốpna ạ, nhưng chúng ta tất cả đều là người và không tránh khỏi sai lầm. Hiện giờ lớp mười đang họp, và theo tôi thì Valia gay đấy. Tôi nói thật là trong chuyện này chị cũng có lỗi một phần đấy.

- Tôi ấy à?! - Marina Lêôpôndốpna hỏi giọng kéo dài đầy ngạc nhiên. - Lỗi ở chỗ nào?

https://thuviensach.vn

- Sự dung túng, thông cảm của chị đã dẫn Valia đến chỗ không coi ý kiến và nguyện vọng của lớp ra gì và có thái độ khinh mạn.

- Nhưng có chuyện gì xảy ra ghê gớm vậy. Em ấy có lỗi gì. Thái độ của Valia đối với giáo viên bao giờ cũng đúng đắn, không thể chê trách được. Nó là người lịch thiệp, lễ độ, sẵn sàng trả lời câu hỏi, học giỏi... Ta còn muốn gì ở em ấy?

Cô Vaxilixa Antônốpna nổi nóng:

- Trong nhà trường cũ, trong nhà trường thời Sa hoàng thì đúng là không cần gì hơn nữa. Nhưng chị đang dạy học trong nhà trường Xô Viết.

- Chị Vaxilixa Antônốpna, chị hãy bình tĩnh. - bà hiệu trưởng ngắt lời cô rồi quay sang nói với Marina Lêôpôndốpna, giọng đầy trách móc: - Sao chị cứ vờ vịt làm gì? Chị hãy nhìn lên đầu của chúng ta. Tóc chúng ta đã bạc cả rồi... và chúng ta hiểu rõ nhau lắm.

Cô Marina Lêôpôndốpna nhìn thẳng vào mặt bà Natalia Dakharốpna một lúc rồi cúi gầm mặt xuống. Có thể là lời trách móc của bà hiệu trưởng đã có tác động đến cô. Cũng có thể cô hiểu ra rằng tiếp tục ngoan cố cũng vô ích. Song cô vẫn khẽ hỏi:

- Thế các chị muốn gì ở tôi?

- Chúng tôi muốn chị nhận ra lỗi của mình và giúp cho anh Côństantin Xêmiônôvich làm việc chứ không phải cản trở anh ấy. Chỉ có vậy thôi. Phương thức hành động của tập thể giáo viên bất kỳ chỗ nào và bao giờ cũng phải nhất trí. Nếu có điểm nào chị không thích hoặc không đồng ý, chị hãy nói trực tiếp với anh Côństantin Xêmiônôvich. Bây giờ điều đó lại càng dễ dàng vì anh ấy đã được bầu làm bí thư chi bộ trường.

- Vâng, - Marina Lêôpôndốpna đáp rồi đứng lên khỏi ghế - Tôi không còn việc gì nữa chứ?

- Vâng.

Vừa ra khỏi phòng để đi đến phòng để áo ngoài, cô Marina Lêôpôndốpna đã nhìn thấy Valia. Cô gái đứng chờ cô, mặt mày ủ rũ. Khi nhìn thấy cô giáo, cô ta vội vã đi lại gần:

- Cô Marina Lêôpôndốpna, em có việc cần gặp cô...

- Chắc là việc về cuộc họp hôm nay của lớp em chứ gì?

- Vâng.

- Valia Bêlôva, hình như em quên mất rằng cô không phải là giáo viên chủ nhiệm lớp các em. Trước hết em hãy đến gặp thầy...

- Nhưng... Thưa cô!...

https://thuviensach.vn

- Đủ lắm rồi! Đừng quấy rối tôi nữa! Các em hãy tự đi mà giải quyết lấy việc của mình. - Cô giáo quay ngoắt đi và bước thẳng đến phòng để áo của giáo viên.

https://thuviensach.vn

QUYỂN SỔ LIÊN LẠC VỚI GIA ĐÌNH

Anhia Alếchxêêva học rất say sưa, không có sự lên xuống thất thường. Lúc này chính em cũng tin rằng huy chương vàng không chỉ là ước mơ mà đã trở thành khả năng hiện thực rõ ràng. Đạt điểm năm tất cả các môn trở nên khá dễ dàng đối với em và trên thực tế điều đó không có gì phức tạp khó khăn như trước đây em vẫn nghĩ. Chỉ cần có ý chí để điều khiển được bản thân mình, bắt mình phải tập trung trong giờ học, làm theo một kế hoạch rõ ràng trong ngày và chiều nào cũng làm bài tập một cách có hệ thống.

Còn một điều kiện nữa giúp cho em học tập tiến bộ nhưng Anhia không bao giờ nhắc tới nó, thậm chí còn cố gắng để không nghĩ đến nó.

Từ khi người bố dượng được chuyển về ở cùng nhà, cuộc sống của em thay đổi hẳn. Em không còn phải lo lắng đến công việc nội trợ và sinh hoạt hàng ngày. Em đã có nhiều thời gian rỗi hơn. Điều này cũng dễ hiểu. Từ khi có ông Mikhain Xécghêêvích thì bà Xasa, một phụ nữ đứng tuổi, chịu khó và rất chu đáo, trước đây vẫn quán xuyến công việc gia đình cho Mikhain Xécghêêvích khi ông chưa lấy vợ, cũng đến giúp việc nhà em. Chắc là bà Ônga Nhicôlaiépna rất hợp ý bà Xasa nên bà đã đồng ý nhận quán xuyến hết công việc của gia đình mới này. Sáng sáng cứ đúng tám giờ là bà ấy đến và ra về lúc Anhia còn ở trường. Sau bữa ăn trưa bao giờ Anhia cũng rửa bát đĩa, thu dọn trong phòng mình rồi đi dạo chơi và cuối cùng là đi chuẩn bị bài. Bà Xasa vẫn yêu cầu để bát đĩa lại sáng hôm sau bà rửa, nhưng Anhia không nghe và em cũng không đồng ý cả việc để phòng ở và giường nằm của mình cho bà dọn. Em chỉ gặp bà Xasa có một lúc buổi sáng, nhưng họ đã trở nên thân thiết với nhau rất nhanh.

Anhia đối xử với người bố dượng vẫn xa cách và lạnh lùng, nhưng thái độ của em lúc này dù sao cũng đã khác hẳn những ngày ông mới đến. Thời gian đầu Anhia tránh mặt ông ta, không tham gia vào những câu chuyện chung và tìm mọi cách tỏ cho ông biết rằng đối với em ông chỉ là người dưng nước lã.

Ông Mikhain Xécghêêvích không bao giờ tỏ ra khó chịu về điều đó, lúc nào ông cũng rất lịch thiệp, vui vẻ và giản dị. Sự ngây thơ trong trắng của cô gái và lòng trung thành với người bố đã hy sinh - một tình cảm sâu sắc, tốt đẹp của em không thể không làm cho một con người thông minh như ông cảm động. “Thời gian là vị thẩm phán tài nhất và sự kiên nhẫn là người thầy giỏi nhất”. Ông rất thích câu cách ngôn thông minh mà bà Ônga

https://thuviensach.vn

Nhicôlaiépna nói với ông sau lần bà gặp Côństantin Xêmiônôvich và thế là ông quyết định kiên trì chờ đợi.

Thời gian trôi đi, Anhia dần dần đã hết khó chịu và quen với nhiều điều xảy ra trong gia đình. Em không còn thấy bực bội với tiếng cười của mẹ từ phòng bên vọng sang, không cau có mặt mày khi ông Mikhain Xécghêêvích chào hỏi hoặc nhận xét đùa nữa.

Một ngày chủ nhật sau bữa ăn trưa Mikhain Xécghêêvích làm như vô tình hỏi:

- Sao Anhia, ăn xong lại đi chuẩn bị bài chứ?

- Không, cháu muốn đọc một lúc. Cháu vừa mượn được quyển sách "Một chuyến tàu đi xa". Nghe nói là chủ đề về chúng cháu...

- Hay là ta làm một ván cờ nào?...

Vì đột ngột, Anhia đỏ mặt lên nhưng suy nghĩ một lát bèn trả lời bằng một giọng hững hờ:

- Vâng, cháu không phản đối...

Và thế là họ ngồi cúi đầu trên bàn cờ và tấn công nhau dữ dội.

Nếu ông Mikhain Xécghêêvích biết rằng Anhia muốn thắng ông biết chừng nào, dù chỉ là một ván, thì chắc ông đã cố tình "đi hớ một nước" và chịu thua... Nhưng không. Ông đánh giá đối thủ của mình khá cao nên tin rằng một ván thắng như vậy sẽ không làm cho em hài lòng và thậm chí còn làm phật ý. Anhia phải giành được thắng lợi bằng con đường khác, con đường trung thực. Anhia không thắng nổi. Họ đấu hai ván, một ván Anhia thua, một ván hòa.

Sau lần đó Anhia biết thêm rằng trong lớp em, ngoài em ra còn có Clara Khơlôpôva cũng ham mê đấu cờ vua. Vào chiều thứ bảy em mời Clara về nhà mình và đề nghị ông Mikhain Xécghêêvích cùng đấu cờ vua với họ.

Đây là một ván cờ rất thú vị. Anhia đi quân, nhưng mỗi lần trước khi đi, em thì thầm trao đổi với Clara rồi mới di chuyển quân. Một lúc sau ông Mikhain Xécghêêvích đã buộc phải lẩm bẩm một điệu nhạc nào đấy một cách trầm tư và suy nghĩ rất lâu. Nhưng những việc làm đó chẳng giúp ích gì cho ông cả. Ông đã mất hai con tốt và sau khi buộc đánh đổi tướng và tượng thì ông lâm vào cảnh vô cùng gay cấn. Một trong mấy con tốt của hai cô gái được sự yểm trợ của con xe đang tiến thẳng về phía trước đến hàng thứ nhất của đối phương. Sau năm phút suy nghĩ, ông kỹ sư đành phải khoa tay nói:

- Hừ... Hôm nay tôi chơi tồi thật. Hòa chứ?

https://thuviensach.vn

- Ơ... ơ... không được! - Anhia buột miệng nói - đầu hàng thôi. Bác thua rồi!

- Cô nói gì lạ vậy... đầu hàng! Thế các cô không biết rằng "đội cận vệ dù có phải chết cũng không hàng" ư?

- Vậy thì bác phải chết! - Clara cười.

Đi thêm ba nước nữa ông buộc phải đầu hàng. Ván thứ hai Mikhain Xécghêêvích chơi thận trọng hơn vì ông đã hiểu là đối thủ mạnh hơn ông tưởng.

Từ đó trở đi hầu như thứ bảy nào Clara cũng đến nhà Anhia chơi cờ vua. Dần dần hai cô gái trở nên thân thiết với nhau. Nađia, người bạn thân thiết vẫn cho mình là người có độc quyền với Anhia không những không bực bội, ghen ghét mà còn sẵn lòng kết nạp Clara. Ba cô gái kết thành một nhóm thân tình và đặt tên là "CLAN", gọi theo chữ đầu của tên ba người.

Trong những ngày đầu tháng mười hai đã xảy ra một chuyện làm thay đổi hoàn toàn thái độ của Anhia đối với ông Mikhain Xécghêêvích.

Chiếc áo măng-tô mùa đông của Anhia đã quá cũ nên Anhia buộc phải mặc áo mùa thu. Trường cách nhà em không xa lắm, trời cũng chưa lạnh hẳn nên em không để ý lắm đến chuyện đó. Một hôm vào đầu năm học khi bà Ônga Nhicôlaiépna đang ngồi lẩm nhẩm tính toán một mình về việc làm thế nào để may cho Anhia một chiếc măng-tô đông trong năm nay thì cô gái tuyên bố là em sẵn sàng mặc chiếc áo cũ hết mùa đông. Thế rồi một hôm bà Ônga Nhicôlaiépna đi làm về tay xách một gói to tướng.

- Anhiúta[[41]], con ra đây mặc thử áo xem nào? - Bà nói, tay mở gói, - độ này chẳng có hàng gì mà chọn...

Trong gói là chiếc áo măng-tô bằng thứ dạ đắt tiền màu xanh với chiếc cổ bằng lông rái cá.

- Ôi, áo này cho con đấy à? - Anhia nói vẻ ngờ vực.

- Không cho con thì còn cho ai? Mặc vào đi... Cài khuy vào... Thế... quay lại đây xem nào... Bây giờ thử đi đi lại lại xem sao... Tuyệt!... Giơ hai tay lên... - Bác Ônga Nhicôlaiépna ra lệnh. - Trông được đấy. Mẹ đã tưởng là phải khâu lại nhưng dáng người con đẹp lắm. Con soi gương mà xem. Thứ dạ này cũng khá đấy...

Anhia nhìn thấy trong gương đôi mắt đầy niềm vui của một cô gái xa lạ, không quen biết trong chiếc áo măng-tô mới, đẹp. Và em cảm thấy khó chịu. Em biết rằng việc mua này không thể không có sự tham gia của ông Mikhain Xécghêêvích, mà như vậy có nghĩa là chiếc áo được mua nhằm

https://thuviensach.vn

một mục đích không hay khác. “Ông ta muốn mua chuộc mình đấy”, - Anhia thầm nghĩ.

- Mẹ ạ, con sẽ không mặc nó đâu! - Anhia nói với giọng cương quyết. Đoạn em cởi áo ra.

- Sao vậy con? Con không thích à?

- Thích, không thích, vấn đề không phải như vậy.

- Vậy thì vì sao? - Bà Ônga Nhicôlaiépna gặng hỏi, mỗi lúc một ngạc nhiên thêm. - Mẹ không hiểu con muốn gì.

- Tất nhiên là mẹ không hiểu gì rồi. Nếu không thì đã không vặn vẹo con... Mẹ cho con là cái con quay gió...

- À, ra như vậy... - Bà Ônga Nhicôlaiépna hiểu ra. - Con tưởng Mikhain Xécghêêvích mua áo này cho con à?

Anhia im lặng bước đến bên cửa sổ. Bằng thái độ của mình, em muốn tỏ ra cho mẹ em biết rằng em không thích nói về vấn đề ấy.

- Con bé này hỗn thật! - Bà Ônga Nhicôlaiépna nổi nóng. - Con cho là ông Mikhain Xécghêêvích muốn chiếm cảm tình của con bằng chiếc măng-tô này sao? Con có hiểu con nghĩ như vậy là không tốt không? - Càng nói, bà càng tức giận. - Ông Mikhain Xécghêêvích không có một tí quan hệ nào tới việc mua bán này”. Thậm chí còn không hay biết gì nữa. Tao được nhà máy phát phiếu mua vì đã làm tốt công tác... Tao xấu hổ vì mày. Ông ấy là một người mà khắp nhà máy ai cũng quý mến vì tính thẳng thắn, nguyên tắc, và nghiêm khắc. Mày hãy nghe công nhân người ta nói về ông ấy với một vẻ tôn trọng như thế nào! Thế mà mày, một con bé vắt mũi chưa sạch, dám nghĩ xấu xa, đê tiện như vậy về ông ta...

- Mẹ ạ, con kính trọng ông ấy...

- Kính trọng mà thế!

- Nhưng con nào có biết mẹ mua theo phiếu cung cấp... Con xin lỗi mẹ... Con rất cám ơn mẹ.

Sự việc này bắt Anhia phải suy nghĩ nhiều, phải xem lại thái độ của mình đối với ông Mikhain Xécghêêvích. Và em cảm thấy xấu hổ với tình cảm xa lạ và khó chịu mà từ trước đến giờ em vẫn dành cho ông ta.

Cuộc họp lớp đã giữ Anhia lại đến tận chín giờ và khi em về đến nhà thì đã thấy chiếc áo măng-tô của ông Mikhain Xécghêêvích và chiếc áo lông của mẹ treo ở mắc áo.

- Bác Mikhain Xécghêêvích, bác có bận gì không đấy? - Từ phòng ngoài em vừa cởi áo măng-tô vừa gọi.

- Có chuyện gì thế? - Ông ta hỏi lại.

https://thuviensach.vn

- Cháu có chuyện muốn nói với bác...

- Có chuyện cần thì có nghĩa là được... Vào đây.

Đây là trường hợp đầu tiên cô con gái rượu của vợ chủ động hỏi ông, nên Mikhain Xécghêêvích thấy phải cảnh giác.

Trong phòng chỉ có một mình ông. Bà Ônga Nhicôlaiépna đang sửa soạn bữa cơm tối ở dưới bếp.

- Sao cháu về muộn thế? - ông Mikhain Xécghêêvích hỏi, mắt nhìn vào khuôn mặt đỏ hồng của cô gái vừa đi bộ ngoài lạnh về.

- Chúng cháu vừa họp lớp xong, - Anhia đáp.

- Họp lâu vậy à?

- Vâng. Nhiều chuyện phải bàn quá. Lớp cháu quyết định tổ chức dạ hội, ngày kỷ niệm và nói chung là... Cuộc họp thú vị lắm.

- Các cháu định kỷ niệm sinh nhật ai vậy?

- Chính đây là vấn đề mà cháu muốn bàn với bác... Bác Mikhain Xécghêêvích, cháu muốn hỏi... - Anhia ngập ngừng. - Các bạn giao nhiệm vụ... Ở nhà máy chỗ bác có việc gì cho chúng cháu làm với không, trong thời gian nghỉ đông ấy?

Ông Mikhain Xécghêêvích gãi tay vào sống mũi, suy nghĩ một lát rồi dang tay ra:

- Bác chả hiểu gì cả. Không hiểu một tí gì hết ấy. Cho chúng cháu là cho ai? Mà sao lại vào thời gian nghỉ đông? Công việc là công việc gì và ngày sinh nhật có liên quan gì ở đây?

- Để cháu nói rõ cho bác hiểu. Ở trường cháu sắp kỷ niệm 40 năm phục vụ trong ngành giáo dục của một thầy giáo.

- Thâm niên ác đấy chứ!

- Chúng cháu định mua tặng phẩm. Chúng cháu là học sinh của cả ba lớp cấp ba.

- Ý ấy hay đó!

- Nhưng chúng cháu quyết định tặng phẩm phải mua bằng tiền của mình làm ra...

- Các cháu giỏi lắm! - Ông Mikhain Xécghêêvích nói. - Nếu tự các cháu nghĩ ra điều đó thì bác rất mừng cho những cái đầu minh mẫn của các cháu.

- Bởi thế nên cháu mới hỏi xem ở nhà máy có việc làm gì không?

- À ra thế! Bây giờ thì bác hiểu rồi, thế đấy. Việc này hay đó, phải nghĩ kỹ mới được. Nhưng ở nhà máy nếu có việc chăng nữa thì nó cũng là thứ việc... "khuân lên đặt xuống" - Các cháu có biết làm gì khác nữa đâu...

- Việc gì cũng được ạ.

https://thuviensach.vn

- Nếu việc gì cũng được thì đơn giản hơn nhiều... Ôlia[[42]]! - Bỗng ông gọi ầm lên và đợi khi có tiếng trả lời từ dưới bếp vọng lên ông lại gọi tiếp. - Em lên đây một phút!

Bà Ônga Nhicôlaiépna mở hé cửa và ngó nhìn vào. Ống tay áo bà xắn lên tận khuỷu tay, đầu quấn chiếc khăn vuông.

- Ôlia, em có nhớ... Năm nay liệu còn món tiền nào dự chi cho việc thu dọn phân xưởng ba nữa không?

- Năm nay thì không, nhưng sang năm thì có.

- Vậy à, ờ, nhưng các cháu nghỉ đông vào tháng một cơ nhỉ!

- Anh hỏi việc đó làm gì?

- Anh đang thuê công nhân đây, - ông ta cười, giải thích - Các cháu có khoảng bao nhiêu người?

- Khoảng năm chục hay hơn gì đấy... - Anhia ngập ngừng đáp.

- Được... Mời các cháu đến. Ta ký hợp đồng và mời các cháu cứ việc lao động. Nhưng tôi phải giao hẹn trước: công việc chỉ có "khuân lên đặt xuống" thôi đấy và khá bẩn nữa...

Anhia không ngờ mọi việc lại được giải quyết nhanh gọn như vậy. Vấn đề này đã làm cho cả lớp nhốn nháo lên và khi ra về em vẫn còn ấn tượng của những cuộc tranh cãi vừa rồi. Trong cuộc họp có rất nhiều ý kiến đề nghị, nhưng không đề nghị nào được chấp thuận cả trừ một ý kiến: thỏa thuận với nhà trường cho dọn tuyết suốt mùa đông ở khu vực trường đóng...

- Xong rồi chứ? - Bà Ônga Nhicôlaiépna hỏi nhưng không đợi trả lời bà đã đi xuống bếp.

- Cảm ơn bác lắm, bác Mikhain Xécghêêvích ạ. - Anhia chân thành nói. - Vậy mà cả lớp nghĩ mãi vẫn không có cách gì đấy.

- Thật là phí công...

Ông có cảm giác là Anhia còn muốn nói một điều gì nữa nhưng còn ái ngại.

- Cháu muốn... Nhưng thôi, không sao cả... cũng chẳng vội lắm... - Em lầu bầu. Nhưng rồi em vội vàng mở cặp sách lấy quyển sổ liên lạc và đặt lên bàn: - Sổ liên lạc lâu nay chưa ai ký. Nếu bác không ngại, bác ký hộ... hoặc đưa cho mẹ cháu...

Nói xong em vội vã đi ra khỏi phòng.

- Thế đấy... - Ông Mikhain Xécghêêvích lẩm bẩm và đưa mắt nhìn theo Anhia.

https://thuviensach.vn

Cảm động trước cử chỉ của cô gái, một cử chỉ hứa hẹn sự biến đổi lớn trong cuộc sống gia đình của ông, ông ngồi lặng đi một lúc lâu. Sổ liên lạc do bố mẹ học sinh ký, và như vậy có nghĩa là cô gái đã thừa nhận ông và tin ông. Nhưng liệu đây là một hành động có suy nghĩ chín chắn hay chỉ là một cơn bốc do những nguyên nhân nào đấy mà ông không biết gây ra? Ông Mikhain Xécghêêvích hồi hộp mở cuốn sổ liên lạc được bọc rất cẩn thận. Đúng thế. Chữ ký cuối cùng của bà Ônga Nhicôlaiépna ký dưới điểm số thuộc tuần thứ hai của tháng mười. Không hiểu vì sao nhưng gần hai tháng Anhia không đưa sổ liên lạc cho mẹ xem. Ông Mikhain Xécghêêvích rút bút từ túi ra. Càng xem sổ, ông càng ngạc nhiên. Điểm năm... rồi lại điểm năm liên tục... Ông biết là Anhia học khá nhưng không ngờ lại giỏi như vậy. Hầu hết toàn điểm năm...

Trước khi đưa lại sổ liên lạc cho Anhia, ông cầm nó xuống bếp.

- Ôlia, em có biết con gái em học thế nào không?

- Sao lại không?

- Biết thế nào nào?

- Nó học được.

- Học được à? Ồ, nếu thế này mà gọi là học được thì không hiểu thế nào mới là học giỏi? Nó có khả năng được huy chương vàng đấy!

- Anh Misa[[43]], anh nói gì vậy?

- Đây em cầm lấy sổ liên lạc của nó mà xem!

Bà Ônga Nhicôlaiépna chùi tay vào áo tạp dề xong cầm lấy sổ liên lạc giở ra. Đoạn bà nhìn chằm chằm vào chồng và hỏi khẽ:

- Tự nó đưa cho anh đấy à?

- Ừ. Nó đề nghị ký vào cho nó đấy...

Bà Ônga Nhicôlaiépna bỗng chớp lia lịa đôi mắt có hàng mi dày và vội vàng quay mặt sang phía bếp. Ông Mikhain Xécghêêvích im lặng đi ra và gõ cửa vào phòng con gái riêng của vợ.

- Anhia. Bác muốn nói cháu đã dành cho bác niềm vui lớn đấy - Ông nói, giọng đầy âu yếm, rồi đưa trả cô gái cuốn sổ liên lạc. - Được ký một cuốn sổ liên lạc thế này thật là sung sướng.

* * *

Bà Maria Ivanốpna Erêphêêva đi làm từ đã lâu. Bà lo lắng nhìn đồng hồ luôn. Sau những trận cãi cọ trong gia đình bà bắt con gái phải báo cáo cho bà biết nó đi đâu và bao giờ về. “Sắp chín giờ rồi mà con bé bất trị ấy vẫn không chịu về cho” - bà bực bội nghĩ, và trong óc bà vẽ lên bao cảnh kinh

https://thuviensach.vn

hoàng. Trước kia bà quản lý con gái rất chặt chẽ, theo dõi từng bước đi của nó, nhưng thời gian cuối đã thả lỏng nó ít nhiều.

Mãi sau Nađia mới về và bà Maria Ivanốpna nhận thấy ngay rằng con bà đang bị xúc động vì một việc gì đó.

- Con ở đâu về thế? - Bà nghiêm khắc hỏi.

- Con ở trường về ạ.

- Con đừng nói dối mẹ. Con biết mấy giờ rồi không?

- Thì đã sao hở mẹ. Chúng con phải họp lớp.

- Họp đến 9 giờ à?

- Nếu không tin, thì mẹ hỏi bọn bạn con mà xem.

- Tao còn lạ gì bọn bạn mày. Khó gì mà chúng mày không bàn trước với nhau.

- Mẹ ơi, mẹ nói gì lạ vậy?... - Nađia đau khổ thốt lên. Việc gì mà con phải nói dối mẹ? Thì mẹ đi hỏi thầy giáo Côństantin Xêmiônôvich vậy. Thầy ấy cũng dự họp.

- "Thì" với "thào" - Nói gì mà cứ "thì" với "thì" suốt thế. Tao cần gì cái ông Côństantin Xêmiônôvich của chúng mày? - Bà mẹ lầu bầu. - Rõ là đồ vô công rồi nghề. Họp với hành gì mà đến tận 9 giờ ấy! Ở nhà thì đầy việc ra đấy mà chúng nó thì ngồi tán gẫu đến gần nửa đêm? Muốn gì thì mày cứ ngồi nhà đấy mà nghĩ... Liệu hồn ấy! - Bà giơ ngón tay lên đe dọa rồi nói tiếp: - Mày còn đi học và, phụ thuộc vào tao thì còn phải báo cáo hết mọi nhẽ cho tao biết. Ấy là tao chưa kể quyền làm mẹ của tao. Phải! Mà mày đừng có mà nhăn nhó... Học xong đi lấy chồng, lúc đó thì tha hồ mà tự lập, mày muốn làm gì thì mặc xác. Muốn đi bằng đầu tao cũng không ngăn.

- Nhưng con có tội gì cơ chứ?

- Tội à, cái tội cứ lang thang ở đâu trời mà biết được làm tao phải lo ngay ngáy suốt. Mày phải tha cho thần kinh của tao chứ?

- Nhưng nào con có biết trước là họp sẽ kéo dài như vậy đâu.

- Lần sau thì phải biết. Bằng không tao cũng bất chấp là mày đã 17 tuổi rồi đấy... Thế đấy, cô ạ... Bây giờ đi mà ăn cơm đi...

Nađia lững thững đi xuống bếp. Cô không thấy đói một chút nào. Việc Valia bị khai trừ gây cho cô một xúc động mạnh đến nỗi cho đến lúc này cô vẫn không trấn tĩnh được. Những việc chuẩn bị cho buổi dạ hội, rồi vấn đề về tổ chức ngày lễ kỷ niệm đến việc sắp phải báo cáo ở khu đoàn, - tất cả đều không làm cho cô quên ý nghĩ về Valia. Ngay cả việc vừa tranh luận với mẹ cũng không để lại một dấu ấn nào. Cô có cảm giác là sau sự kiện nhục nhã nọ thì thà chết đi còn hơn. Và nếu cô ở địa vị người bị khai trừ thì

https://thuviensach.vn

chắc là cô đã nhảy đâm đầu từ cầu xuống sông. Nađia thấp thỏm chờ đợi và rất muốn rằng Valia sẽ hối hận, khóc than và xin lỗi, thế mà... Nó lại có thái độ thách thức chống tập thể!

Khi ra khỏi trường các cô gái đi thành một tốp đông, nhưng một lúc sau mỗi người đi về một ngả và đoạn đường còn lại Nađia đi cùng Raia.

- Raia, theo bạn nó sẽ làm gì? - Nađia hỏi.

- Ai cơ? Valia ấy à?

- Ừ.

- Làm gì nữa. Tiếp tục học chứ sao...

- Không bao giờ tớ lại có thể nghĩ là... - Nađia thở dài, nói.

- Thật là kinh khủng!

- Lỗi tại nó cả. Thử hỏi việc gì đến nó mà cứ sinh sự? Có quyền phản đối nhưng khi đã biết trước là chẳng ai ủng hộ mình thì nói ra làm quái gì? Nó không có lấy một chút tự ái.

- Theo tớ thì tự ái nó có thừa! - Nađia phản đối ý kiến bạn.

- Ồ, còn tùy theo cách hiểu thế nào là tự ái nữa chứ. Nó chỉ bướng thôi chứ không có lòng tự ái. Bạn biết không, bướng như lừa ấy. Bạn đã nhìn thấy con lừa bao giờ chưa? - Raia hỏi đột ngột.

- Chưa.

- Nhiều lúc nó cứ đứng ì ra. Mặc cho người ta đánh, người ta quật, nó vẫn cứ đứng trơ trơ ra mà chịu. Thỉnh thoảng nó lại còn đá nữa chứ. Phải chăng đó là lòng tự ái à? Một người thông minh thì không bao giờ lại chịu để cho người ta đánh.

- Tớ vẫn thấy thương nó lắm - Nađia nói, không để ý gì đến lời Raia.

- Còn tớ thì chán ngấy nó rồi! - Câu chuyện giữa hai người dừng lại ở đây. Nađia chia tay bạn và rẽ về cổng nhà mình.

Lúc này, ngồi dưới bếp và nghĩ về Valia, Nađia thỉnh thoảng lại thở dài. Món xúp mà em có cảm giác là nhạt như nước ốc cứ nghẹn lại ở cổ. Em nhớ lại hình ảnh thầy giáo Côństantin Xêmiônôvich, đôi mắt chú ý, dò hỏi của ông suốt buổi họp nhìn vào Valia. “Rõ ràng là phải làm như vậy, - Nađia nghĩ. - Nếu không thì thầy ấy đã phát biểu”. Song ý nghĩ đó vẫn không làm cho cô gái vốn rất đa cảm yên tâm mặc dầu cô tin tuyệt đối vào thầy giáo.

- Nađia, có chuyện gì vậy? - Bà mẹ hỏi khi cô bước vào phòng.

- Có chuyện gì đâu ạ.

- Không có chuyện gì là thế nào? Tao thấy mày như con mất hồn ấy.

- Lớp con vừa khai trừ một bạn xong... mẹ hiểu chứ?

https://thuviensach.vn

- Khai trừ, đuổi khỏi trường à?

- Không. Khai trừ ra khỏi tập thể của chúng con.

- Tập thể nào? Con kể rạch ròi ra xem nào.

- Thì... mẹ biết chứ, lớp con vừa họp xong...

Nađia kể lại tỉ mỉ cho mẹ nghe về Valia, về thái độ của bạn đối với lớp trong cuộc họp và cuối cùng là về hình phạt khác thường theo đề nghị của Anhia.

Thật vậy, đây là một sự cố cực kỳ nghiêm trọng đến nỗi bà Maria Ivanốpna không dễ tìm ra lời đánh giá ngay.

- Thế cả lớp biểu quyết khai trừ à. - Bà ta hỏi.

- Tất cả.

- Cả con cũng đồng ý?

- Cả con nữa.

- Vậy thì chứng tỏ là nó xứng đáng bị khai trừ! - Bà mẹ quyết định và còn nói thêm vào, vẻ dọa dẫm. - Còn mày nữa! Rồi cũng sẽ đến lượt người ta khai trừ cho mà xem.

- Khai trừ con ấy à? - Nađia hỏi, vẻ kinh hoàng - Con thì vì tội gì mà khai trừ?

- Tội đối xử tồi với mẹ. Mày có mang sổ liên lạc về không?

Nađia im lặng lấy sổ liên lạc và đưa cho mẹ.

Độ này em không còn phải giải thích quanh co nào là vì ốm, vì này vì nọ nên bị hai và ba. Em học tốt, và bà Maria Ivanốpna đã nhiều lần để ý thấy rằng bệnh đau đầu đau xương trước đây làm cho con bà học kém nay đã biến đi đâu mất. Điểm bốn về môn lượng giác và điểm năm về môn lịch sử làm bà hết bực tức.

- Đấy, điều hay thì tao có bảo là tồi đâu? - Bà nhận xét - Nếu mọi việc đều sẽ như thế này cả thì bằng tốt nghiệp lớp mười nắm chắc trong tay... Con đã uống chè chưa?

- Chưa ạ.

- Có mứt trong tủ ấy lấy mà ăn, - bà cho phép con gái. - Nhưng không phải lấy cả mà chỉ được một nửa là cùng thôi nhé.

Bà Maria Ivanốpna có thói quen đi ngủ sớm và dậy sớm nên khi Nađia cầm cốc nước chè từ bếp đi lên thì bà đã lên giường nằm.

- Lấy mứt trong tủ ấy!

- Con không thích.

- Lại còn thế nữa. Mày ốm rồi à?

Nađia không trả lời mẹ mà lại khoe:

https://thuviensach.vn

- Có cái lá chè to tướng đang bơi...

- Lá chè à? - Bà mẹ hỏi lại. - Có nghĩa mày sắp nhận được quà rồi đó.

- Quà của mẹ ấy à?

- Chứ còn của ai nữa. Thứ mày thì ma nào nó cần...

Khi Nađia uống xong thì mẹ cô đã ngủ. Nhìn thấy quyển "Cuộc nổi loạn" của Phurơmanốp còn để mở, Nađia nhớ ra rằng em chưa đọc xong. Em cầm lấy quyển truyện rồi đặt hai tay lên bàn và cố gắng tập trung... Nhưng vô ích. Mắt đọc nhưng em không hiểu gì cả. Khuôn mặt trắng nhợt, hung dữ với đôi môi méo xệch của Valia hiện lên trong óc em...

Muốn cho khuây khỏa, Nađia bèn lấy chiếc hộp đựng ảnh ra xem. Trước kia đây là chiếc hộp đựng kẹo. Như em vẫn hay nói thích xem phim "một cách kinh khủng", và không bỏ sót một phim mới nào. Em còn thu thập ảnh các diễn viên điện ảnh, mà điều này thì bà Maria Ivanốpna không ưa một chút nào.

- Thế này là thế nào? - Bà mẹ lầu bầu, mỗi lần thấy Nađia mang chiếc ảnh mới về. - Sao con cứ mua những thứ dớ dẩn ấy cho phí tiền!

- Thôi đi, mẹ ơi, mẹ chả hiểu gì cả...

- Tao hiểu lắm chứ. Giá mày mua ảnh cảnh, ảnh hoa đẹp... Còn thứ này là gì?

- Đây là các diễn viên nổi tiếng.

- Ừ, thì có gì đẹp ở đây mà ngắm? Cũng mắt cũng mũi như mọi người. Chỉ được cái son phấn lắm. Mày xem môi gì mà đen ngòm thế này, còn lông mày thì nhổ trụi!

Giọng khinh bỉ của mẹ làm cô gái phật ý và em bắt đầu cãi rất hăng.

- Mẹ nói gì buồn cười vậy! Họ phải hóa trang để nhập vai đấy chứ. Mẹ là một con người kỳ quặc thế nào ấy, thật đấy! Phải có văn hóa một chút chứ. Lông mày lông mi ở đây có quan hệ gì. Nếu mẹ thấy họ diễn tuyệt vời như thế nào thì chắc là mê tít đi rồi...

- Hèn nào mà mày mê tít đi là phải.

- Con ấy à? Xin mẹ, mẹ đừng nói thế! Con thích họ như thích nghệ sĩ. Con yêu nghệ thuật, nhưng con chả "mê tít" đâu...

Thông thường những câu chuyện như thế không dẫn đến kết quả gì và ai vẫn giữ ý kiến nấy. Nađia bày ảnh các nghệ sĩ mà em thích lên bàn rồi ngắm nghía, nhưng trong lòng vẫn nặng trĩu.

Nhìn đôi môi đen, cái nhìn tự tin và hơi xấc xược của đôi mắt đánh thuốc, cặp lông mày quá đẹp, Nađia nghĩ rằng mẹ em nói cũng có phần đúng. Những chàng trai và cô gái đẹp như tranh này tồn tại ở một nơi nào đấy,

https://thuviensach.vn

ngoài cuộc sống thật và chắc là không hay biết gì về những chuyện phức tạp và đáng buồn đang xảy ra trên trái đất.

Bỏ ảnh vào hộp xong, em đi đi lại lại trong phòng nhưng vẫn không tìm thấy cho mình sự an ủi và việc làm nên em quyết định đi ngủ.

Khi cởi quần áo, Nađia để ý thấy đế giày đã mòn vẹt đi. Cô thở dài ngao ngán: "Tiền... lại cần tiền rồi... Phải xin mẹ tiền để mua quần áo hóa trang, bây giờ lại thêm giày nữa". Em có đôi giày lễ nhưng mùa đông thì không đủ ấm, vả lại đi lúc này cũng tiếc.

- Nhưng nó đã chật thế nào ấy. Phải lấy ra đi thôi, - Em quyết định.

Tắt đèn xong chạy chân đất đến giường rồi Nađia trùm chăn kín cả người. Ánh trăng nhuộm rèm cửa sổ thành một màu xanh dìu dịu. Nađia rất thích nằm mơ về số phận của mình trước khi ngủ.

Cách đây không lâu em mơ rằng mình sẽ trở thành một nhà địa chất, đi đến một vùng xa xôi, chưa được khai phá của Liên Xô và phát hiện ra những mỏ than khổng lồ. Đến tối hôm sau thì em đã nghĩ về dầu hỏa, rồi đến những khoáng sản hiếm, và cuối cùng là mơ đến Uran. Năng lượng nguyên tử đã đưa em khỏi ước mơ trở thành nhà địa chất và em chuyển sang ngành vật lý. Song suy nghĩ một lúc Nađia cho rằng vật lý không phải là nghề của phụ nữ, nó khô khan và trừu tượng làm sao ấy. Lúc nào cũng chỉ có những công thức không linh hồn. Và thế là Nađia quyết định không nên gắn đời mình với ngành vật lý. Lại một lần nữa em chuyển sang nghề khác. Lúc này cũng những ngày đầu năm học Nađia quyết định trở thành kỹ sư điện ảnh. Nghề này thú vị hơn nhiều. Em sẽ được tận mắt mình nhìn thấy toàn bộ quá trình dựng một cuốn phim; sẽ làm quen với tất cả các diễn viên, đạo diễn. Những phát minh tuyệt vời của em, máy móc, thiết bị, trang bị sẽ làm thay đổi hẳn bộ mặt ngành điện ảnh và em nhất định sẽ nổi tiếng... Tất cả những gì còn lại đã chìm sâu trong bóng tối đầy lo âu và cũng đầy êm dịu.

https://thuviensach.vn

TRÁI TIM NGƯỜI MẸ

Cuộc họp lớp để lại cho Valia Bêlôva một cảm giác nặng nề nhưng vẫn không bẻ gãy được tính bướng bỉnh của em. Điều đó cũng dễ hiểu: Ngay từ những bước đi đầu tiên trong đời mình Valia đã quen với cái địa vị xuất chúng của mình trên quả đất.

Mọi yêu cầu và đòi hỏi những nhiễu của em đều được thực hiện ngay tức khắc. Chưa bao giờ và chưa một ai đòi hỏi em, bắt buộc em phải làm một điều gì. Người ta đã làm hết cho em và vì em.

Chưa bao giờ em cảm thấy có trách nhiệm với ai và cũng không có một khái niệm nào về trách nhiệm đạo đức. Người ta đã mang lại cho Valia một ý niệm rằng em là trung tâm mà mọi thứ phải xoay quanh nó và vì nó. Tóm lại là em có một "thời thơ ấu hạnh phúc nhất" - hiểu theo nghĩa tệ hại nhất của những từ đó. Ở trường tình hình có thay đổi chút ít nhưng cả ở đây em cũng nhanh chóng được liệt vào kẻ có địa vị ưu tiên, do có trí nhớ và khả năng, và được người ta nâng niu như một đứa trẻ thiên tài.

Thời gian trôi đi, Valia đã thông minh hơn và đã hiểu được rằng không phải lúc nào muốn gì là được nấy, rằng thỉnh thoảng cũng phải đóng kịch: Lúc thì ốm, lúc thì buồn phiền, lúc thì tức giận, để đạt được điều mình muốn. Và thế là lúc cần cô liền đóng ngay.

Việc lớp khai trừ ra khỏi tập thể và nhất là việc cô Marina Lêôpônđốpna từ chối không đỡ đầu nữa thoạt đầu làm cho cô gái lo sợ. Em cảm thấy mình cô đơn và không nơi nương tựa. Nhưng điều đó cũng chỉ xảy ra trong một thời gian ngắn mà thôi. Sau một đôi lần suy nghĩ Valia thấy rằng hình phạt nọ chẳng qua cũng là một sự ước lệ, tượng trưng và không có gì đáng sợ cả.

Ra khỏi trường Valia đi lững thững trên các phố sáng rực ánh đèn và suy nghĩ về số phận của mình. Em không chút mảy may suy nghĩ về những nguyên nhân dẫn đến thái độ như vậy của các bạn đối với em; em cũng không đả động gì đến chuyện làm thế nào để xoay chuyển tình hình đó. Em chỉ nghĩ là rồi đây sẽ có chuyện gì đến với mình và càng nghĩ em cũng thấy rõ rằng thực chất không có gì thay đổi cả, rằng mọi việc vẫn như cũ. Rồi hàng ngày em vẫn đến trường, vẫn ngồi sau chiếc bàn học cũ, vẫn nhìn các điểm năm... và rất có thể sau này những cô gái đã biểu quyết khai trừ em hôm nay sẽ rơi vào tình trạng khó xử.

Ý nghĩ đó làm Valia vui hẳn lên. "Thật vậy, - Em suy nghĩ tiếp. Chúng nó khai trừ mình ra khỏi đâu? Ra khỏi các trò chơi của chúng. Nhưng chẳng

https://thuviensach.vn

phải mình đã có lần từ chối không chơi cái trò "thề thốt" với chúng nó đó sao. Chúng nó sẽ tổ chức dạ hội vào dịp năm mới mà không có mình! Xin cứ việc! Chúng nó sẽ phải làm việc, còn mình thì tha hồ nhiều thời giờ rỗi để đọc sách, đi chơi. Chúng nó trừng phạt ai vậy? Chúng nó sẽ không nói chuyện với mình ư? Xin cứ việc! Mình cũng cóc cần chúng nó...".

Và thế là Valia đã hoàn toàn yên tâm. Đoạn em bắt đầu nghĩ xem phải tỏ thái độ thế nào với những người xung quanh.

Trước khi về nhà Valia đã nghĩ kỹ cách xử lý ở trường và cân nhắc kỹ từng cử chỉ của mình. Thờ ơ với việc bị khai trừ - Có nghĩa là tỏ cho chúng nó biết mình khinh chúng nó. Muốn làm được như vậy cần: đến trường trước giờ học vài ba phút và tan giờ là về ngay; giờ giải lao không ngồi lại trong lớp mà ra ngay hành lang; chuẩn bị bài thật tốt và bằng mọi giá phải đạt được huy chương vàng; đối với các thầy thì lịch thiệp, không bắt chuyện trước với bất kỳ một ai, còn nếu có ai hỏi thì trả lời một cách thận trọng và đầy vẻ tự trọng; không tham gia tranh luận gì với ai, không đi dự dạ hội, ngay cả khi chúng nó mời... Và em đã thực hiện như vậy.

Cũng cần phải công tâm mà nhận xét rằng Valia tỏ ra rất bình tĩnh. Khi đi, đầu em bao giờ cũng ngẩng lên kiêu hãnh và mặt biểu hiện một thái độ làm như việc bị khai trừ đã mang lại cho em một sự thỏa mãn nào đấy ở bên trong. Miệng lúc nào cũng nở một nụ cười khoan dung dường như nó muốn nói là em đang sống với những đứa trẻ con ngờ nghệch, nên không thể đòi hỏi được gì ở chúng nó hơn.

Những ngày đầu sau buổi họp các bạn gái thấp thỏm chờ đợi. Xem em có kiếm ra kế gì để thay đổi tình hình không. Nhưng hàng ngày phải chứng kiến một thái độ khinh thường ra mặt của Valia đối với quyết định của tập thể, họ hết sức phẫn nộ và hoàn toàn không để ý đến nữa.

Ở nhà Valia không nói gì cho mẹ cô biết. Bà Dinaiđa Grigôriépna - mẹ cô - tình cờ biết được về chuyện chẳng lành của con mình qua một cô giáo quen dạy ở trường Usinxki khi bà gặp cô ta ở ngoài phố. Về đến nhà bà thấy con bà đang ngồi học.

- Valia! Sao con lại giấu mẹ? - Vừa vào đến phòng bà đã hỏi con gái, giọng đầy tuyệt vọng.

- Con giấu gì?

- Sao con không nói gì cho mẹ biết cả? Có chuyện gì đã xảy ra với con ở trường?

Giọng nói xúc động, khuôn mặt tái nhợt, đôi mắt sợ hãi đã nói hết tất cả nên Valia hiểu ngay rằng mẹ cô đã biết mọi chuyện.

https://thuviensach.vn

Cô nhún vai và nói bằng một giọng thờ ơ:

- Có chuyện gì à? Chả có gì đặc biệt cả.

- Valia! Con không biết xấu hổ à? Phải chăng mẹ không xứng đáng để được con nói thật với mẹ? Mẹ là kẻ thù của con hay sao?

- Mẹ, con đề nghị mẹ đừng dựng chuyện không đáng để ý thành bi kịch làm gì! - Cô con gái bực bội ngắt lời mẹ.

- Mẹ đã biết hết cả rồi... Con bị đuổi...

- Đấy, lại bắt đầu rồi... Đuổi khỏi đâu? Ai đuổi? Đuổi vì chuyện gì? Mẹ chỉ được cái nghe hơi nồi chõ.

- Valia, sao con cứ khăng khăng chối mãi thế? Phải tìm biện pháp ngay kẻo muộn.

- Biện pháp gì? Mẹ miễn đi cho... và con xin mẹ đừng thọc vào việc của con. Con không cần đến mẹ đâu. - Valia cáu kỉnh nói. - Không ai đuổi con cả, còn nếu bọn nó không muốn con giúp chuẩn bị dạ hội thì con cũng cóc cần. Càng thiệt cho chúng thôi.

Nhưng thuyết phục được bà Dinaiđa Grigôriépna không phải là dễ. Bà cởi vội chiếc áo bành tô ra, sửa qua loa lại mái tóc rồi đi lại bên bàn nơi con gái đang ngồi, rồi bà ngồi xuống phía đối diện và đẩy mấy cuốn sách giáo khoa sang một bên. Bà kiên quyết yêu cầu con gái:

- Kể hết từ đầu đến cuối coi! Mẹ phải biết hết mọi chuyện.

Valia thở dài rồi đưa mắt nhìn trần nhà và đứng dậy. Cô hiểu rằng lúc này khó mà nói qua loa cho xong chuyện với mẹ được, rằng sớm muộn gì rồi cũng phải kể hết cho bà nghe.

- Cũng chẳng có gì đặc biệt đâu, - cô nói, rồi đi về phía để chiếc đàn Piano. - Con cãi nhau với con bé bí thư chi đoàn lớp. Thế rồi nó vận động bọn đoàn viên chống lại con... Đấy, tất cả chỉ có thế. Trong cuộc họp lớp chúng nó tuyên bố là con không được tham gia buổi dạ hội năm mới. Chúng nó sẽ điều khiển buổi dạ hội, còn con thì không được phép...

- Người ta nói cho mẹ biết là con bị khai trừ khỏi tập thể lớp...

- Thế không phải con đang nói về chuyện ấy là gì! Đây chính là khai trừ đó. Thử hỏi chúng còn làm được gì con nữa nào? Đuổi khỏi trường ư? Con thách đấy... Mẹ cũng là giáo viên, mẹ phải hiểu chứ! Một số đứa ghen với thành tích của con rồi đâm ra bực tức. Mẹ còn nhớ chuyện chúng nó đến đây chứ? Mẹ tưởng chúng nó đến chỉ vì chuyện đỡ đầu không thôi ấy à...?

Valia không chuẩn bị trước để nói chuyện này nhưng em biết rằng mẹ sẽ tin tất cả những lời em nói. Và đúng như thế thật. Trái tim đầy tình thương của người mẹ không thể buộc cho con gái mình những tội xấu xa được.

https://thuviensach.vn

Trước đây bà ta vẫn tin rằng con gái bà không có lỗi, kẻ có lỗi là những người khác. Tất nhiên là người ta ghen với Valia, tất nhiên là người ta không công bằng với con bà, và tất nhiên, người ta không cần đếm xỉa gì đến tính hay xúc động và đa cảm của con gái bà... Tất cả những hành động vô lý, ngang ngược, những thái độ hỗn xược, những lời nhạo báng, gắt gỏng của con gái đều được bà giải thích bằng tính đa cảm và hay xúc động đó.

Và lần này sau khi nói chuyện với Valia, bà Dinaiđa Grigôriépna cũng quyết định sẽ can thiệp vào việc này và chứng minh cho mọi người thấy con người bà đúng. Ngày hôm sau bà đến trường mà không nói gì cho Valia biết.

Bà Natalia Dakharốpna không quy định giờ tiếp phụ huynh học sinh riêng. Bà tiếp họ vào bất kỳ lúc nào, trừ khi phải lên lớp hoặc hội họp.

Bà Dinaiđa Grigôriépna biết bà hiệu trưởng từ lâu nhưng khi bước vào phòng làm việc của bà ta bà vẫn thấy có cảm giác rụt rè. Bà cúi đầu chào một cách không tự nhiên:

- Chào chị Natalia Dakharốpna.

- Chào đồng chí! Mời đồng chí ngồi. Đồng chí là Dinaiđa... xin lỗi, tôi quên mất phải gọi tiếp như thế nào...

- Grigôriépna.

- Vâng đúng rồi. Dinaiđa Grigôriépna, đồng chí cần gặp tôi có chuyện gì?

- Tôi ghé vào hỏi về việc của cháu Valia.

- Con gái đồng chí học tốt nhưng rất đáng tiếc là thái độ xử sự rất tồi. Đến nỗi là trong cuộc họp lớp các bạn quyết định khai trừ ra khỏi tập thể lớp.

Bà Dinaiđa Grigôriépna tái cả mặt, như thể bà mới lần đầu được nghe tin này. Bà rút chiếc khăn tay gập tư, giở nó ra rồi lại cất đi.

- Việc khai trừ như vậy có nghĩa gì? - Bà hỏi bằng một giọng bối rối.

- Có nghĩa là lớp không muốn có quan hệ gì với con gái đồng chí... Đồng chí cũng là giáo viên nên phải hiểu điều đó có nghĩa gì...

- Vâng... Nhưng đây là lần đầu tôi được nghe nói về loại khai trừ kiểu này... - Bà nói, thái độ đã bình tĩnh hơn. - Tôi công tác ở trường không phải mới một, hai năm và chưa bao giờ nghe nói tới thứ biện pháp như vậy... Tôi muốn biết cháu Valia phạm sai lầm gì... Biết cụ thể!... Nó có thái độ đặc biệt như thế nào? Chị có nói là "tồi"... "tồi" là thế nào?

- Là không tập thể.

- Điều đó thể hiện ở chỗ nào? Xin chị cho thí dụ. Đây chỉ là những lời chung chung. - Bà Dinaiđa Grigôriépna hỏi mỗi lúc một gay gắt.

https://thuviensach.vn

- Đồng chí cần gặp thầy giáo chủ nhiệm lớp. Anh ấy sẽ cho đồng chí biết cả thí dụ lẫn những điều kinh nghiệm. Đồng chi có thì giờ chứ? - Natalia Dakharốpna nhìn thời khóa biểu rồi nhìn đồng hồ. - Bây giờ anh ấy còn lên lớp. Mười phút nữa sẽ hết giờ học.

- Vâng, tôi sẽ chờ. - Bà Dinaiđa Grigôriépna đồng ý. Và lại rút khăn mùi xoa ra không hiểu để làm gì. - Nhưng thưa chị, tôi không hiểu nổi sao chị lại để cho điều đó xảy ra...

- Điều gì?

- Cái điều khai trừ ấy!

- Các em ấy không hỏi ý kiến tôi.

- Nhưng sao chị không can thiệp vào, không ngăn các em ấy lại không thay đổi quyết định.

- Tôi thay đổi sao được khi việc làm đó là hợp pháp? Sao, đồng chí tưởng tôi có quyền can thiệp và bắt học sinh phải làm theo ý mình lúc nào cũng được sao? - Bà hiệu trưởng trả lời. Thấy bà kia không có ý định đáp lại lời mình bà hỏi tiếp: - Đồng chí có thấy còn ai muốn gặp tôi nữa không?

Bà Dinaiđa Grigôriépna bỗng nhớ ra rằng trong phòng đợi còn một người phụ nữ nữa.

- Còn. Vậy tôi sẽ đợi thầy chủ nhiệm, - bà trả lời và bước ra khỏi phòng.

Cuộc nói chuyện với bà hiệu trưởng để lại cho bà Dinaiđa Grigôriépna một ấn tượng nặng nề. Toàn một giọng khô khan, trịnh trọng, không một lời thông cảm! Trên đường đến đây bà có ý định buộc bà Natalia Dakharốpna vào tội thiếu chu đáo, thiếu chú ý, thiếu tế nhị sư phạm và bắt cho được bà ta phải nhận sai lầm và thay đổi cái quyết định ngu ngốc, vô lý nọ. “Sao bà lại có thể để cho trẻ em dắt mũi? Bà là hiệu trưởng và nhà giáo gì mà lại để cho trường loạn lên như vậy? - Bà dự định phải nói như thế - kỷ luật của nhà trường đâu? Sao bà không tạo những điều kiện bình thường cho một học sinh ưu tú của trường học tập và sao không ngăn chặn những sự công kích bỉ ổi của bọn bạn gái hay ghen đối với em?...”

Bà còn định dọa bà Natalia Dakharốpna rằng bà sẽ xin chuyển trường cho con bà... Thế mà thay vào đó là cảm giác của một học sinh bị gọi lên gặp hiệu trưởng để nghe những lời quở trách.

Mười phút trôi qua nhanh chóng và khi khắp các hành lang của cả mấy tầng vang lên tiếng chuông ra chơi, bà Dinaiđa Grigôriépna cảm thấy hồi hộp. Valia đã mấy lần nói với bà về thầy giáo mới, nhưng bà chưa gặp thầy bao giờ và đã chuẩn bị sẵn một thái độ không thiện ý đối với thầy. Vấn đề không nhưng chỉ ở chỗ, theo bà là thầy không biết giáo dục học sinh. Bà

https://thuviensach.vn

cho rằng một thầy giáo từ mặt trận về phải vào làm việc ở trường dành cho học sinh nam, còn trường của nữ sinh không phải là chỗ của anh ta.

Bác Phênhétxca nhanh nhẹn không hiểu từ đâu xuất hiện.

- Chị cần gặp thầy Côństantin Xêmiônôvich phải không ạ? Tôi sẽ bảo với thầy ấy.

Bác Phênhétxca biến mất, và một lát sau một người đàn ông cao gầy tay chống gậy, đi đến chỗ bà.

- Chị là mẹ cháu Valia phải không? - Anh hỏi. - Thật may là chị đã đến. Tôi đang định cho mời chị lên... Tôi là giáo viên chủ nhiệm lớp mười.

Họ chào nhau xong, thầy Côństantin Xêmiônôvich mời bà mẹ Valia đi vào thư viện nói chuyện.

- Thế là thế nào hở đồng chí Côństantin Xêmiônôvich? - Bà Dinaiđa Grigôriépna vào chuyện ngay khi họ vừa ngồi xuống.

Nói chuyện với thầy giáo này bà có cảm giác thoải mái chứ không như với bà Natalia Dakharốpna.

- Thế nào à? Rất dở, đồng chí Dinaiđa Grigôriépna ạ...

- Đúng là rất dở? Nhưng dở cho ai? Bà Natalia Dakharốpna đã nói cho tôi biết. Học sinh của đồng chí muốn làm gì thì làm, thậm chí còn không xin phép hiệu trưởng nữa...

- Đúng thế. - Thầy giáo xác nhận. - Các em gái ấy rất tự lập.

- Họ thậm chí còn không nghe cả đồng chí. Em Valia có nói cho tôi hay là đồng chí cũng có mặt trong cuộc họp.

- Tôi cũng có mặt.

- Thế sao đồng chí không can thiệp vào, không cấm... - hay đúng hơn là không giải thích cho các em ấy hiểu.

- Vô ích thôi. Các em ấy không nghe đâu.

- Đồng chí nói gì lạ vậy? - Bà mẹ Valia ngạc nhiên hỏi. - Tôi thật không ngờ... Tôi dạy ở trường học sinh nam. Nam học sinh cơ đấy. - Bà nhắc lại với đầy vẻ ngụ ý. - Thế mà tôi vẫn cai quản được.

- Trước hết điều đó nói lên rằng đồng chí là một nhà giáo có kinh nghiệm. Ngoài ra công tác giáo dục trong nữ sinh, nói đúng hơn là trong nữ thanh niên - cũng có những khó khăn riêng của nó. Hãy lấy con gái của đồng chí làm dẫn chứng. Một cô gái thông minh, có nghị lực, có tính cách... Nhưng, rất đáng tiếc, được giáo dục không đúng lối...

- Đồng chí cho rằng em nó có tính cách?

- Vâng, có lòng tự ái, độc lập, và, theo tôi hơi bướng bỉnh. Chắc đồng chí vất vả với con gái lắm. - Thầy giáo hỏi.

https://thuviensach.vn

- Vâng, rất vất vả... Rất, rất vất vả, - bà Dinaiđa Grigôriépna thú nhận.

Bà rất thú vị khi nghe thầy giáo nói về Valia. Qua giọng nói bà nhận ra sự quan tâm và thiện chí của anh.

- Chắc đồng chí nuông chiều nó lắm, - Thầy giáo trách móc.

- Tôi chả giấu gì đồng chí... Nó là con một. Trái tim của bà mẹ... Chắc đồng chí cũng hiểu đấy.

- Vâng! Trái tim của bà mẹ - đó là nguồn gốc của lỗi lầm. - Bỗng anh nói bằng một giọng đầy nghiêm khắc. Rồi không để cho bà ta kịp trấn tĩnh, anh tiếp tục: - Đồng chí là một giáo viên đồng chí phải hiểu rằng nhà giáo dục, nếu như muốn con mình được hạnh phúc, thì phải giáo dục chúng không phải để hưởng hạnh phúc mà là chuẩn bị cho chúng bước vào lao động trong cuộc sống. Đồng chí còn nhớ câu nói của Usinxki chứ?

- Nhớ mang máng...

- Nhớ mang máng thì rất đáng trách. Mỗi người làm bố mẹ phải nhớ kỹ điều đó. Nếu người ta đã đẻ con ra thì có trách nhiệm phải giáo dục nó thành một thành viên có ích cho xã hội nơi mà nó đang sống. Còn đồng chí? Đồng chí đã làm những gì cho con gái mình? Đồng chí yêu trẻ và chính vì thế mà đồng chí trở thành nhà giáo. Nhưng tại sao đồng chí lại chỉ có biết giáo dục, và chắc là giáo dục không tồi, con cái người khác? Tại sao đồng chí có đủ khả năng để kiểm tra lời lẽ, hành động của mình khi làm việc với con cái người khác? Đồng chí nghĩ tới tương lai của những đứa trẻ đó nên, khi cần, đồng chí có những biện pháp, đồng chí yêu cầu đòi hỏi, trừng phạt... Nhưng khi va chạm với con gái mình đồng chí đã để giáo dục học của đồng chí đâu hết? Tình yêu mù quáng, trái tim người mẹ bắt lý trí phải im miệng và thế là đồng chí không đủ thông minh để xử lý nữa! Ai là người có lỗi trong chuyện Valia tự cho mình là một người xuất chúng, không tôn trọng ai, không cần đếm xỉa đến mọi người, coi khinh mọi người! Thử hỏi một cô gái Xô Viết lấy đâu ra những thứ ích kỷ ấy? Theo tôi, đồng chí là người có lỗi trong chuyện này... Đồng chí chỉ còn có thể tự an ủi mình rằng đồng chí không phải là người duy nhất như vậy. Đồng chí hãy nói thật, con gái đồng chí có yêu, có tôn trọng đồng chí không?

- Tất nhiên là có!

- Đồng chí lầm rồi! Anh quả quyết nói. - Nó không thể yêu, cũng không thể tôn trọng đồng chí được. Sau này khi nó đã lớn hơn, khi cuộc sống tự lập đã sửa tính sửa nết cho nó, thì điều đó có thể có còn bây giờ thì không. Đồng chí lầm rồi.

- Sao anh lại có thể nói như vậy? Làm sao anh biết?

https://thuviensach.vn

- Đó là quy luật. Những kẻ ích kỷ nói chung không biết yêu, đặc biệt lại càng không yêu những ai đã làm họ trở thành người ích kỷ. Thử hỏi con gái đồng chí yêu đồng chí vì điểm gì? Vì trái tim của đồng chí ư? Vì đồng chí do mềm yếu, đã khuyến khích mọi sự nhũng nhiễu của nó ư? Vì đồng chí đã cho phép nó chỉ huy đồng chí ư?

Bà Dinaiđa Grigôriépna ngồi im lặng, đầu cúi gầm xuống.

Trong óc bà bỗng xuất hiện hàng loạt dẫn chứng chứng minh cho lời của thầy giáo Côństantin Xêmiônôvich. Và bà cảm thấy mình là một người bất hạnh, khốn khổ, cô đơn: Cô con gái, vì nó mà bà sống và làm việc, không yêu bà. Lại còn hơn thế nữa, - nó khinh miệt bà vì bà mềm yếu, vì bà giám hộ nó, vì những lời dạy bảo trống rỗng của bà... Thầy giáo không dùng những lời lẽ cay nghiệt, tàn bạo như vậy nhưng tự bà bà cũng hiểu như thế.

- Đồng chí thấy tôi phải làm gì bây giờ? - Bà hỏi, đưa mắt nhìn vào đôi mắt trong sáng của thầy Côństantin Xêmiônôvich với đầy hy vọng.

- Làm gì ư. Chị hãy ghìm trái tim mình lại và đừng coi con gái mình là một đứa trẻ xuất chúng. Tôi xin nói với chị những đứa trẻ như Valia có rất nhiều.

- Thế còn chuyện khai trừ?

- Đây là việc của tập thể và chị không nên can thiệp vào. Chỉ có Valia mới thay đổi được thái độ của mọi người đối với em, nếu em muốn, nếu em hiểu các bạn đòi hỏi gì ở em. Không ai đuổi em ra khỏi trường. Em vẫn được tiếp tục học tập, và nếu như tập thể thấy cần thiết phải gạt em ra ngoài thì tôi cũng muốn tin rằng điều đó chỉ là tạm thời. Em ấy chưa đến nỗi hư hỏng đâu. Còn nếu chị muốn giúp chúng tôi thì, trước hết, chị hãy cố gắng đừng để tình cảm mẹ con xâm lấn hết chỗ của nhà giáo dục trong con người chị. Sau nữa chị đừng làm cho nó thấy rằng nó không có lỗi gì hết. Con người càng nhận thức sớm được trách nhiệm của họ đối với hành động của họ bao nhiêu thì càng tốt cho họ bấy nhiêu...

Từ ngoài có tiếng chuông vọng vào và Côństantin Xêmiônôvich đứng dậy.

- Chị cho phép tôi, anh nói giọng rất nhẹ nhàng - Tôi phải lên lớp bây giờ. Nếu chị muốn, chúng ta sẽ gặp nhau vào một lần khác... Tốt nhất là vào buổi chiều sau giờ học. Chị dạy vào buổi nào.

- Tôi dạy buổi sáng.

- Càng tốt. Mời chị cứ việc đến, - đoạn anh đi ra cửa.

Ra khỏi trường bà Dinaiđa Grigôriépna đưa mắt nhìn xung quanh. Làm gì bây giờ? Đến phòng giáo dục khiếu nại như đã định hay là để vào lần khác?

https://thuviensach.vn

Câu chuyện trao đổi với thầy Côngstantin Xêmiônôvich đã thay đổi hết các nước cờ của bà, nhưng bà cảm thấy yên tâm. Và những lời lẽ về một sự thật đau buồn mà thầy giáo nói với bà không những không làm cho bà thất vọng mà trái lại đã gieo cho bà một niềm tin rằng không có gì đáng sợ xảy ra với Valia.

https://thuviensach.vn

BẢN BÁO CÁO

Cô Marina Lêôpôndốpna bước vào lớp. Cô để ý thấy ngay rằng các em nữ sinh hôm nay có một tâm trạng phấn chấn đặc biệt. Ngay cả quần áo của họ hôm nay cũng diện hơn mọi ngày. Đầu buộc nơ màu tươi sáng, quần áo ngày hội.

- Các em ngồi xuống! - Cô nói rồi hỏi Tamara, một nữ sinh ngồi ở bàn đầu: - Sau giờ học các em định đi xem hát sao?

- Thưa cô chúng em cũng chưa biết là nhà hát hay nhà tắm đang chờ chúng em.

- Nhà tắm nghĩa làm sao. - Cô giáo ngạc nhiên hỏi. - Em hãy nói cho rõ hơn. Cô không hiểu từ ngữ so sánh của em.

- Hôm nay chúng em sẽ đi dự cuộc họp của ban chấp hành Khu đoàn ạ.

- Nghĩa là, theo em, thì cuộc họp đoàn là nhà tắm hoặc nhà hát? Đáng khen thật!

- Thưa cô, cô hiểu không đúng ý em ạ... Chúng em sẽ bị người ta cạo cho một trận ạ... Vì chúng em sắp phải báo cáo tổng kết ạ.

- À ra thế! Vậy thì cô rất mừng nếu người ta sẽ... "cạo", sẽ cho các em một trận nên thân... - Bà muốn dùng từ "xát xà phòng" nhưng kịp dừng lại và tìm thấy một từ khác, từ "cạo" thích hợp hơn.

- Vì sao mà phải cạo ạ?

- Chẳng hạn như vì thái độ thiếu lịch sự. Vì "nhà tắm"! Em Tamara Crápchencô, em ngồi xuống... Nhưng không, em hãy lên bảng.

Giờ học bắt đầu.

Valia Bêlôva ngồi thừ ra, mắt dán vào một góc bảng. Tâm trạng em rối bời. Không khí phấn chấn và hồ hởi như ngày lễ của cả lớp đã tác động khá mạnh vào em chứ không như em tưởng.

Kể từ sau khi bị khai trừ đây là lần đầu tiên em cảm thấy mình bị bỏ rơi. Tất cả bọn bạn em sẽ được đi họp, trừ em... Tuy em không phải là đoàn viên, nhưng điều đó không có nghĩa gì. Raia và Rita chẳng cũng đã được mời đó sao? Trong buổi họp người ta sẽ nói về lớp em và rất có thể sẽ nhắc đến tên em. Bởi em là một học sinh ưu tú... "Hay là ta cứ đi lẻ rồi ngồi vào một nơi nào đấy giữa đám nữ sinh các lớp khác?" - Em thầm nghĩ. Em được biết là các phần tử ưu tú của các trường khác cũng được mời đến dự họp. Em thấy ý nghĩ đó thật hấp dẫn nhưng em phải gạt nó đi ngay. "Không được! Nhỡ ra xảy chuyện chẳng lành thì sao? Con bé Tamara sỗ sàng và bất nhã có thể làm mình mất mặt. Nó thì có khả năng làm việc đó lắm. Chẳng

https://thuviensach.vn

hạn nó xin phát biểu rồi trước mặt bàn dân thiên hạ yêu cầu mình ra khỏi phòng họp".

Cachia ngồi nghe Tamara trả lời liến thoắng, nhưng vì hồi hộp nên em không hiểu gì cả. Giờ học tiếng Đức là giờ cuối. Tan học là họ phải đến phòng họp ngay. Báo cáo Cachia đã chuẩn bị đâu vào đấy. Em đã viết xong tuần trước, đã đọc các bạn gái nghe và được thông qua. Sau đó em đưa cho thầy Côngstantin Xêmiônôvich.

- Nói chung tốt đấy! - Thầy nói, khi đưa lại quyển vở viết chi chít cho em vào ngày hôm sau. - Nhưng theo thầy em phải chuẩn bị thêm. Hoàn toàn không có số liệu. Số liệu có ý nghĩa thuyết phục rất lớn. Em hãy lấy sổ đầu bài, ghi hết điểm ra, tập hợp chúng lại rồi so sánh... Ngoài ra em có nhiều ý đúng và hay nhưng cần phải chứng minh thêm... Thầy đã đánh dấu ở ngoài lề những gì cần tìm và tìm ở đâu. Dẫn chứng và so sánh hơi khô khan và, theo thầy, hơi tẻ nhạt. Nhưng cái chính là ngôn ngữ. Câu cú nặng nề quá, sách vở quá. Nào là "xuất phát từ góc độ"... "là những"... "giai đoạn kết thúc"... "theo đường lối học tập". - Anh mỉm cười nhận xét. - Viết thật đơn giản vào, Cachia ạ. Bằng lời lẽ của mình. Cho dù có không trơn tru, trôi chảy nhưng mà là ngôn ngữ của mình. Em còn nhớ lời của Calinin về việc này mà có lần thầy đã nói với các em không?

Sau lời nhận xét như vậy buộc lòng Cachia phải ngồi viết lại báo cáo từ đầu. Phương án thứ hai được mọi người ưa thích, từ ông bố đến bọn bạn và bác Natalia Nhicôlaiépna mà cả thầy Côngstantin Xêmiônôvich nữa. Vậy thì còn có gì mà lo lắng nữa cơ chứ? Bản báo cáo đã được chép lại sạch sẽ, bây giờ chỉ còn việc đọc nữa thôi...

- Ivanôva Cachia! - Bỗng cô giáo Marina Lêôpôndốpna gọi, và tim Cachia như ngừng đập. Em có cảm giác là ngoài bản báo cáo ra em không còn nghĩ được gì về những việc khác. Và như vậy có nghĩa là đừng hòng thoát điểm 2. "Tốt nhất là ta nên từ chối" - Em nghĩ và đứng dậy.

- Hôm nay em sẽ đọc báo cáo chứ? - Cô giáo hỏi.

- Thưa cô vâng. - Cachia lẩm bẩm trả lời.

- Về vấn đề gì?

- Em phải báo cáo về công tác Đoàn trong giai đoạn vừa qua…

Câu này có trong phương án đầu bản báo cáo đã in sâu vào tâm trí em. Cachia nhắc lại một cách máy móc và một lần nữa em thấy rõ nó khuôn sáo làm sao.

- Em đừng quên nhắc đến những kết quả trong học tập môn tiếng Đức. - Cô Marina Lêôpôndốpna nhắc. - Em ngồi xuống. Hôm nay cô sẽ không hỏi

https://thuviensach.vn

bài em. Nhina Sarina! Em lên bảng.

Cachia vẫn không tin là tai họa đã qua. Mãi khi Nađia giật váy cô và thì thầm "ngồi xuống đi" em mới thở phào nhẹ nhõm và ngồi xuống.

Mấy phút tiếp theo sau đó Cachia chú ý nghe Nhina trả lời và không nghĩ gì đến cuộc họp nhưng rồi em lại bắt đầu nghĩ về bản báo cáo. Chiều qua em đã nghe ra được một dẫn chứng rất có trọng lượng và thông minh để làm so sánh, và dẫn chứng này đã giúp em nhìn thấy điều cơ bản mà trong báo cáo còn chưa nêu lên được. Đã hai tuần nay trong lớp không có một điểm 3 nào. Cả lớp học rất phấn khởi và say sưa. Không ai phải nhắc nhở họ, bắt buộc họ. Tại sao vậy? Phải chăng chỉ có "Lời hứa" mới tác động mạnh vào ý thức của họ? Không! Vấn đề này cần phải phân tích xem xét sâu hơn... Nhiệm vụ đối với Tổ quốc, trách nhiệm với tập thể, lòng tự tin - Tất cả những tình cảm này xuất hiện không phải ngẫu nhiên. Hôm nay Cachia mang đến cho em một đoạn ghi lời chỉ giáo của Vlađimia Ilích Lênin để em cho vào báo cáo. Cachia ghi lại nhưng chưa biết đưa vào báo cáo như thế nào. Để làm điều đó phải sửa lại toàn bộ bản báo cáo...

"Tốt nhất là đừng nghĩ gì nữa. Chỉ tổ càng bối rối thêm. - Cachia suy luận, vẻ tiếc rẻ. - Không hiểu vì sao nhưng bao giờ ý nghĩ hay nhất cũng đến sau, khi mọi việc đã làm xong hoặc nói xong".

Và em cố gắng không nghĩ gì thêm nữa, mặc dầu em có cảm giác là bản báo cáo không đạt, không đầy đủ.

Và cuối cùng giờ học đã kết thúc. Cuộc họp của ban chấp hành được tổ chức tại một trường nam gần nhất của khu. Còn hơn một tiếng nữa mới đến giờ nên mọi người quyết định đi thăm Ácxênôva Tanhia.

Mười ba cô gái vất vả lắm mới kiếm đủ chỗ ngồi trên ba chiếc ghế, trên giường, trên bệ cửa sổ, và chỉ một lát sau là câu chuyện đã râm ran. Cậu bé Sura mấy lần định lách vào phòng nhưng đều bị Tanhia đuổi ra. Họ nói về buổi dạ hội, về lễ kỷ niệm và mọi chuyện rất êm thấm, nhưng khi Tamara bắt đầu tranh cãi với Cachia về chủ đề: ngành khoa học nào hơn, khoa học kỹ thuật hay khoa học xã hội, và một số cô gái cũng tham gia vào thì căn phòng ồn lên như chợ vỡ. Đứng ngoài người ta có thể hiểu lầm là ở đây có sự ẩu đả gì ghê gớm. Cuộc tranh luận tiếp tục cho đến lúc Nhina Sarina hốt hoảng kêu lên:

- Các bạn ơi, các bạn điên hết cả rồi à? Bốn rưỡi rồi đấy!

- Trời đất ơi, chúng mình đến chậm mất thôi! - Nađia khua tay nói.

Họ vội vã sửa soạn đi.

https://thuviensach.vn

Khi ra đến ngoài phố các em bắt đầu trêu Cachia lúc đó đang trầm tư suy nghĩ. Rồi các em cố đoán xem những ai trong số bạn nam sẽ đến dự hội nghị.

Kia là ngôi trường nơi sắp tiến hành cuộc họp của ban chấp hành với sự tham dự của đông đảo học sinh tích cực. Khi gần đến tự nhiên họ đi chậm lại. Cửa trường đóng mở liên tục mỗi khi có học sinh vào. Tại phòng để áo ngoài có rất nhiều người, và ai cũng lộ vẻ bỡ ngỡ, trịnh trọng trông chẳng khác gì người lạ lần đầu tiên đến nơi không quen biết.

"Chẳng nhẽ tất cả đều đến dự hội nghị sao?" - Cachia lo lắng nghĩ.

Khi họ vào phòng đầu gối Cachia run lên bần bật vì hồi hộp và lo sợ.

Trong phòng không phải chỉ có thanh niên. Các thầy cô giáo, các vị hiệu trưởng các trường và cán bộ phòng giáo dục khu cũng tới dự. Lêva Nhikitin một thanh niên nam đến ngồi vào giữa đám thanh nữ và thông báo cho họ biết là cuộc họp còn có đại diện của báo "Xmêna" và thành đoàn thanh niên tới dự.

Tất cả các cô nữ sinh lớp 10 ngồi vào một dãy ghế. Năm phút trước khi cuộc họp bắt đầu thầy Côngstantin Xêmiônôvich và bà Natalia Dakharốpna bước vào phòng.

- Thầy Côngstantin Xêmiônôvich. Cô Natalia Dakharốpna! Mời thầy cô lại đây! - Anhia gọi. Các bạn còn lại cũng đưa tay lên vẫy.

Họ vừa ngồi xuống xong thì anh bí thư khu đoàn và tiếp theo là các ủy viên chấp hành khu bước ra sân khấu. Họ ngồi vào bàn đoàn chủ tịch xong thì trong phòng cũng vừa trở lại im lặng.

- Các đồng chí! Tôi tuyên bố khai mạc cuộc họp của ban chấp hành Khu đoàn với các đoàn viên tích cực của các trường. Đồng chí Cachia Ivanôva có mặt đây không?

- Có, - Cachia vừa đáp vừa vội vã rút quyển vở viết báo cáo từ trong cặp ra.

- Mời đồng chí lên đây.

- Cachiusa, hãy bình tĩnh! - Thầy Côngstantin Xêmiônôvich nói khẽ với Cachia rồi nắm lấy tay em.

Cachia mỉm cười đáp lại, vẻ căng thẳng.

- Các đồng chí! - Anh bí thư nói tiếp khi Cachia đã đến bên bục. - Hôm nay chúng tôi quyết định sẽ thảo luận sáng kiến của lớp 10 trường Usinxki. Cuộc họp hôm nay có sự tham dự của các đoàn viên, các bí thư chi đoàn, các biên tập viên báo tường của các trường, hiệu trưởng các trường và các đồng chí giáo viên. Chúng tôi thiết tưởng tất cả chúng ta sẽ rất thú vị được

https://thuviensach.vn

nghe và sau đó cũng trao đổi kinh nghiệm về công tác đoàn trong nhà trường. Chúng ta đang sống và công tác trong thời đại vô cùng hạnh phúc, thời đại, khi mà mỗi sáng kiến hay, mỗi việc làm nhằm góp phần nâng cao văn hóa nhân dân và sự phồn vinh của đất nước đều được hết sức khuyến khích và nhân lên. Bây giờ chúng tôi nhường lời cho bí thư chi đoàn lớp 10 trường Usinxki đồng chí Ivanôva Cachia! - và anh quay sang nói nhỏ với báo cáo viên: - bắt đầu đi, Cachia! Mạnh dạn lên!.

Mãi đến lúc này, khi anh bí thư tuyên bố khai mạc xong, Cachia mới bình tĩnh lại. Đầu gối hết run, đầu óc đã sáng dần. Em đã bắt đầu phân biệt được các khuôn mặt và thậm chí chí các nụ cười niềm nở. Gật đầu chào anh bí thư xong, em đằng hắng để lấy giọng rồi giở vở ra và... em cảm thấy rất rõ là tóc trên đầu đang dựng ngược lên còn chân thì rã rời đến nỗi em phải vịn vào thành bục để khỏi ngã. Đây không phải là bản báo cáo mà là quyển vở môn lượng giác. Làm thế nào bây giờ... Vô vàn ý nghĩ xuất hiện loang loáng trong đầu em trong giây lát, và môi em đã bật ra những từ đầu tiên một cách máy móc:

- Thưa các đồng chí!...

“Thôi hỏng hết rồi! Mình sẽ lẫn lộn, nhầm lẫn lung tung, xấu hổ quá! Rầy rà to!”.

Nhưng muốn hay không cũng phải nói. Cachia nắm chặt hai tay, tập trung cao độ rồi em bắt đầu nói. Cảm giác của em lúc này giống như của người lần đầu tiên nhảy từ cầu cao xuống nước.

- Tôi phải báo các về công tác Đoàn trong giai đoạn vừa qua...

“Mình nói gì vậy. - Em ngừng lại và buồn bã nhìn xuống phòng họp: - lại “trong giai đoạn vừa qua”. Lòng em đầy thất vọng. Nhưng bỗng em nhìn thấy thầy Côństantin Xêmiônôvich.

Thầy giáo nhìn em mỉm cười. Và Cachia có cảm giác là thầy gật đầu tán thưởng em. “Cứ mặc cho lời văn không được trôi chảy, nhưng mà là của em” - Em nhớ lại lời thầy nói.

- Tôi là một nhà diễn thuyết như thế nào, chính tôi cũng không biết, - Cachia nói tiếp. - Lần đầu tiên trong đời tôi phát biểu trước một hội nghị như thế này, và tất nhiên tôi hồi hộp... Còn hồi hộp hơn cả lúc đi thi... Đề nghị hội nghị đừng quên chi tiết đó...

Càng nói giọng em càng rắn rỏi, sự sợ hãi biến dần “Con ngốc, gì mà phải hồi hộp? Báo cáo thì gần như đã thuộc lòng” - Cachia tự an ủi, nhưng vẫn không làm sao mà nhớ được câu mở đầu của báo cáo.

https://thuviensach.vn

- Khi tôi đến hỏi khu đoàn hôm nay tôi phải báo cáo về vấn đề gì và bắt đầu từ đâu thì đồng chí bí thư bảo: "Bắt đầu từ đầu". Làm thế nào bây giờ? Từ đầu có nghĩa là từ khi chúng tôi còn là những cô bé mới bước chân đến trường... Mặc dầu hồi đó chúng tôi chưa phải là đoàn viên và thậm chí còn chưa cả là đội viên, nhưng khởi đầu dù sao vẫn là từ hồi học lớp một... Vlađimia Ilích Lênin dạy chúng ta phải biết nắm lấy toàn bộ kiến thức của nhân loại, để làm sao cho chủ nghĩa cộng sản đối với chúng ta không phải là một thứ gì học thuộc lòng mà phải là những gì tự chúng ta suy nghĩ kỹ. Vậy đấy!... Chúng tôi đã học đúng như lời dạy của Lênin chưa? Nếu nói một cách chân thật thì chưa! Tất nhiên là chúng tôi có học... Đã cắp sách đến trường là dĩ nhiên là phải học... Nhưng học không tốt lắm, không phải lúc nào cũng say sưa, thậm chí nhiều lúc còn lười, học vì nghĩa vụ. Tôi muốn so sánh cách học đó của chúng tôi với kiểu bơi trên phao. Các đồng chí biết đấy khi người ta học bơi người ta thường mang theo phao... Chúng tôi cũng học theo kiểu như vậy. Học trên phao...

Hình ảnh so sánh này em vừa nghĩ ra hôm qua.

Phòng họp cười ran và vỗ tay tán thưởng. Sự tán thưởng đó làm cho Cachia mạnh dạn hơn. Em cảm thấy rằng giữa em và những người ngồi trong phòng họp có những sợi dây vô hình gắn chặt và em quên biến mất rằng trước mặt em không phải là bản báo cáo mà là quyển vở học môn lượng giác.

- Bạn ấy nói gì vậy nhỉ? - Giênhia ngạc nhiên hỏi giữa lúc hội nghị đang ồn ào. - Điều này có trong báo cáo đâu....

- Nhưng bơi trên phao không có nghĩa là biết bơi. - Cachia nói tiếp. - Nó có nghĩa là chỉ cần xảy ra một sự cố gì là chúng ta sẽ chết đuối, sẽ uống no nước... Chúng tôi bước vào năm học cuối cùng không tốt lắm và, các đồng chí ạ, tôi không biết rồi chúng tôi sẽ thi cử ra sao nếu như không có một thầy giáo mới đến với chúng tôi. Thầy giáo đó nhìn chúng tôi và nói: "Thế là thế nào? Con gái lớn tướng cả rồi mà vẫn còn bám vào phao mà bơi. Đã đến lúc tự bơi lấy rồi đấy"... Tất nhiên thầy không nói về những chiếc phao. Ấy là tôi nói để làm dẫn chứng đấy thôi. Nhưng nội dung đại khái như vậy... Thầy đó đã làm gì? Các đồng chí biết người ta vẫn dạy những kẻ nhát gan bơi thế nào không? Cho ngồi vào thuyền rồi bơi ra giữa hồ và ném tõm xuống nước: "Bơi đi nếu không thì chết đuối đấy". Anh chàng nọ vùng vẫy chân tay, uống đầy nước nhưng nhận ra rằng mình không chìm - và thế là liền lấy lại được bình tĩnh. Lấy lại được bình tĩnh và bơi tiếp. Chính thầy Côngstantin Xêmiônôvich đã bắt chúng tôi làm như vậy đó. Ném chúng tôi

https://thuviensach.vn

ra khỏi thuyền. Hãy bơi lấy, không còn bé bỏng gì nữa đâu. Và các đồng chí nghĩ sao? Lúc đầu chúng tôi sợ hết hồn. Phải vùng vẫy tay chân một lúc và sau đó thấy không sao cả... lại hoàn hồn ngay. Và thế là đã hai tuần nay trong lớp không ai bị một điểm 3 nào. Trong thời gian đó đồng chí Ivanôva Xvétlana được hai mươi lần điểm và nếu cộng chúng lại thì vừa chẵn 100 - Có nghĩa là bạn ấy được toàn điểm 5! Bạn Alếchxêêva Anhia được 97 điểm, - Cachia bắt đầu gọi lên những con số mà cô đà thuộc. - Crápchencô Tamara - 91. Nhina Côsinxcaia được 89. Xmiếcnôva Giênhia 85. Sarina Nhina được 83 điểm v. v...

Mỗi một con số đều được hội nghị tán thưởng bằng những tràng vỗ tay ngắn nhưng đều.

Điểm số của Valia cũng được cộng lại và đứng xếp hàng cạnh điểm của Anhia, nhưng Cachia không xướng lên, vì không muốn hội nghị khen ngợi Valia cũng như các bạn khác.

- Những con số đó nói lên rằng hiện nay chúng tôi học không đến nỗi tồi,- Cachia nói tiếp. - Nhưng các đồng chí chớ vội cho là bao giờ chúng tôi cũng học như vậy. Tôi phải thú thực rằng trước đây lớp thỉnh thoảng vẫn có điểm 2 và thậm chí cả điểm 1 nữa. Có cả hiện tượng học gạo, nhắc bạn và học kiểu "cầu may"... Những thứ đó trước kia có cả, nhưng bây giờ - thời gian gần đây - đã hết. Tại sao lại có tình hình đó? Trước thì chúng tôi cũng là đoàn viên thanh niên cộng sản, cũng biết Điều lệ, biết nhiệm vụ của mình, cũng đọc báo đọc sách; thầy cô giáo, bố mẹ, cũng thường xuyên nhắc chúng tôi là phải học cho tốt, học hết khả năng mình. Cũng có thể là tôi sai, nhưng tôi vẫn có ý nghĩ cho rằng chúng ta biết nhiều nhưng không hiểu. Hai cái đó khác nhau xa, các đồng chí ạ. Biết và hiểu ấy mà! Mãi tận khi chúng tôi bị tước mất phao và bắt buộc phải tự bơi lấy thì chúng tôi mới hiểu hết... Đồng chí Usinxki, à quên... Nhà giáo dục Nga vĩ đại Usinxki đã nói rằng: "... làm việc chỉ để mà làm việc là điều không thể chấp nhận được. Ta chỉ có thể làm việc hoặc vì mục đích đáp ứng nhu cầu của thể xác hoặc vì mục đích đáp ứng nhu cầu của tinh thần". Chính ông đã nói như vậy. Tôi đã học thuộc lòng câu nói đó. Thế... Nhưng nếu nhu cầu của chúng ta không phải là học tập mà là những cái gì khác thì sao? Đi trượt băng chẳng hạn. Đọc một quyển sách hay chẳng hạn. Hoặc là những thứ gì gì nữa, rất thú vị chẳng hạn. Mà những nhu cầu thú vị đó thì lúc nào mà chẳng sẵn, nhất là khi chúng ta không có tinh thần trách nhiệm, và ý thức trách nhiệm, khi chúng ta không hiểu thế nào là lao động vì con người, và đã có người làm

https://thuviensach.vn

thay cho chúng ta, nghĩ thay cho chúng ta, còn chúng ta thì chỉ biết ngồi chờ người ta mang đến cho mình.

Bà Natalia Dakharốpna quay sang phía Côństantin Xêmiônôvich rồi cúi đầu xuống và thì thầm hỏi:

- Tự nó nghĩ ra đấy à?

- Tự nó đấy. - Thầy giáo đáp. - Trong bài chuẩn bị nó viết hoàn toàn khác. Con bé khá lắm...

Dường như Cachia nghe thấy câu nói thầy cô vừa thì thầm với nhau, - Em nhìn về phía thầy Côństantin Xêmiônôvich ngồi. Đoạn em đưa tay sửa mái tóc rồi bằng một giọng say sưa hơn, em nói về "Lời hứa", về việc các em, những phần tử tích cực của đoàn, bí quá không biết làm gì phải đến gặp cô hiệu trưởng để xin ý kiến, gặp thầy Côństantin Xêmiônôvich và thầy đã gắn liền nhiệm vụ của nhà trường với những nhiệm vụ chung của đất nước, rồi em kể lai lịch xuất hiện "Lời hứa" - Cachia đọc thuộc lòng "Lời hứa" trước hội nghị, nội dung của nó đã làm cho hội nghị ồn ào tán thưởng một hồi lâu. Tiếp đến là Cachia nói về bản thông báo, dẫn ra những bài đạt nhất, hay nói đúng hơn là những bài buồn cười nhất. Tất cả những bài viết đó em đã nhớ như in.

- Và bây giờ chúng tôi đang thực hiện "Lời hứa" đó một cách nghiêm túc. Không phải vì chúng tôi đã ký tên mình vào đó, mà bởi vì chúng tôi nhận thức được, hiểu được một cách sâu sắc lời nói của Lênin rằng chủ nghĩa cộng sản không thể xây dựng thành công được nếu không có sự lao động quên mình. Chúng tôi hiểu rằng câu nói đó của Lênin cũng liên quan tới chúng tôi, những học sinh phổ thông, như nó có liên quan tới tất cả mọi người... Bởi chúng tôi sẽ lớn và sẽ làm việc, sẽ xây dựng chủ nghĩa cộng sản. Như vậy có nghĩa là sự quan tâm quên mình tới việc nâng cao hiệu suất lao động bắt đầu từ nhà trường phổ thông... Ít ra thì cũng ngay ở đây, trong tập thể, chúng tôi rèn luyện cho mình một thói quen lao động tự chủ, giáo dục cho mình nhân sinh quan cộng sản chủ nghĩa và không những chỉ biết Đảng cần gì ở chúng tôi, mà còn phải hiểu sâu sắc điều Đảng cần... Và từ khi chúng tôi hiểu ra điều đó thì mọi việc được tiến hành không đến nỗi tồi tệ lắm... Vậy đó, hình như tôi đã nói xong.

Cachia nhảy xuống khỏi sân khấu và chạy về phía các bạn đang ngồi dưới những tràng vỗ tay râm ran.

- Cachia! Cachia! Hãy đợi đấy đã! - Anh bí thư khu đoàn gọi theo. - Còn trả lời câu hỏi nữa kia mà...

https://thuviensach.vn

Nhưng em không nghe thấy gì cả. Cảm giác hồi hộp lại chiếm lấy em, toàn thân như mềm nhũn ra. Em ngồi phịch xuống ghế và đưa tay che lấy mặt lúc đó đang nóng bừng bừng. Em cũng chẳng nghe thấy cả những câu chúc mừng của các bạn... Khi tiếng ồn trong phòng đã hơi lắng xuống, em dướn thẳng người lên và quay sang phía Tamara hỏi:

- Bạn thấy tôi nói thế nào? Có khó hiểu lắm không?

Tamara không trả lời mà chỉ đưa tay ra hai bên. Theo thứ ngôn ngữ của các nữ sinh ở lớp thì điều đó có nghĩa là đạt quá 100%.

https://thuviensach.vn

SỰ XA LÁNH

Liđa cảm thấy thời gian quá dài và nặng nề như một cuộc leo núi. Em đã mỏi mệt, chán ngấy muốn ngồi nghỉ nhưng vẫn phải tiếp tục đi cho hết tuần. Nếu em tụt lại thì người ta sẽ dùng sức kéo em đi. Duy chỉ có ngày chủ nhật là Liđa vui vẻ hơn lên. Em sắp được gặp Aliôsa ở sân băng cùng với "cái đuôi" của cậu là chàng Igor, và gặp Xvétlana. Từ sáng đến tối mịt họ không rời nhau nửa bước. Sau khi trượt băng cả nhóm bốn người lại kéo nhau về nhà ông viện sĩ để lại tiếp tục đùa nghịch, chơi các trò chơi, tranh luận. Ông Xécgây Ivanôvích tham gia các trò chơi của họ một cách nhiệt tình, đối xử với họ như với những người cùng tuổi và bao giờ ông cũng có những câu rất đạt đối đáp lại những câu đùa nhiều lúc khá nhạt nhẽo của anh chàng Igor. Ông bố rất hài lòng khi thấy Liđa có những người bạn trẻ dễ thương và vui tính như vậy. Đặc biệt ông rất thích cô gái Xvétlana, và ông đối xử với cô âu yếm như một người cha. Nhưng rồi ngày chủ nhật lại kết thúc. Và một cuộc leo núi đầy mệt mỏi, buồn tẻ, đơn điệu lại bắt đầu... Chỉ có lên lớp, ra chơi rồi lại lên lớp - ra chơi. Em không thèm để ý gì đến các sự kiện xảy ra trong lớp và tất cả những gì em làm, em học đều là những việc thứ yếu, vô vị.

Lúc này đây cũng vậy, Nhina Sarina đang đứng cạnh tấm bản đồ Liên Xô cỡ lớn và kể về một giai đoạn nặng nề nhất và anh hùng nhất của nhà nước trẻ tuổi, về những năm 1918-1919, về cuộc nội chiến và xâm lược... Nhưng Liđa không để ý nghe. Em ngồi bất động sau bàn, đầu ngoẹo sang một bên mà ý nghĩ thì đang bay bổng ở tận đâu đâu.

- Tốt! - Cô Anna Vaxiliépna ngắt lời, - Bây giờ em hãy chỉ lên bản đồ đâu là mặt trận hướng nam... - Cô yêu cầu, đầu vẫn không quay về phía bảng. Qua nét mặt của một số học sinh, nhất là của những học sinh là bạn thân của người đang trả lời, như qua một tấm gương cô giáo có thể biết hết học sinh chỉ bản đồ đúng hay sai. Chỉ cần một sai sót nhỏ cũng đủ để gợi lên trên khuôn mặt họ sự bực bội, sự tiếc rẻ, lo lắng. Còn khi câu trả lời đúng thì nét mặt của các cô lộ rõ vẻ yên tâm, hài lòng. Buồn cười nhất vẫn là điệu bộ của Giênhia khi Xvétlana trả bài và của Nađia khi Anhia đứng trên bảng.

Nhina chỉ vào tuyến của mặt trận kẻ trên bản đồ một cách đầy tự tin. Em vẫn cho là cô Anna Vaxiliépna đang nhìn theo tay em chỉ.

- Được. Hãy tiếp tục đi, - Cô giáo nói.

Các cô gái chăm chú theo dõi câu trả lời của Nhina Sarina nên không để ý đến điều đó. Duy chỉ có Cachia vẫn nhìn cô giáo là ngạc nhiên: "Cô ấy

https://thuviensach.vn

cũng chẳng cần quay lại nữa. Cô tin là Nhina nắm được bài tốt". Cô Anna Vaxiliépna vẫn ngồi quay mặt xuống lớp. Cô đưa mắt nhìn vào mặt từng học sinh. Đoạn cô thầm nghĩ "Mấy tháng về cuối chúng nó thay đổi nhiều quá đấy. Trước kia có bao giờ chúng nó ngồi trên lớp tập trung như vậy. Chúng làm như là số phận của chúng phụ thuộc vào điểm số ấy".

Chỉ xong ranh giới của mặt trận phía Nam, Nhina đặt thước xuống.

- Đủ rồi, Nhina Sarina. 5 điểm. Em về chỗ. Liđa Vécxinhina, lên bảng?

Liđa giật nẩy mình, sợ hãi nhìn cô giáo và uể oải đi lên bảng.

- Em kể tiếp đi! - Cô Anna Vaxiliépna nói, lưng vẫn quay về phía học sinh trả bài.

Cô gái lo lắng đảo mắt nhìn xung quanh rồi nhún vai. Sự lo lắng ấy lập tức được phản ánh trên mặt của hầu hết học sinh trong lớp.

- Sao, có chuyện gì vậy?

- Thưa cô, em muốn biết rõ câu hỏi em phải trả lời.

- Cô nói thế chưa đủ rõ hay sao? Em kể tiếp đi.

Cô giáo chờ thêm mấy giây rồi nói với cả lớp:

- Đây là một dẫn chứng trực quan cho việc ngồi trong lớp cần phải tập trung nghe chứ không phải mơ mộng. Nhina, em nhắc lại em đã nói đến chỗ nào.

- Em đã nói đến chỗ mùa xuân năm 1919 bọn đế quốc Pháp buộc phải rút hết quân khỏi tất cả các cảng Hắc Hải...

Liđa tiếp lời và vất vả mới kể xong. Nhưng cô Anna Vaxiliépna hỏi thêm một câu nữa:

- Em hãy nói cho biết trong giai đoạn đó ở phía Bắc có gì xảy ra.

Hai má cô gái đỏ bừng. Đấy chính là chương mà Liđa nắm không vững. Em bắt đầu kể nhưng rất ngập ngừng, thường xuyên phải cải chính lại và nghĩ rất lâu.

Cachia ngồi nghe Liđa trả lời uể oải mà lấy làm lo lắng lắm. "Có chuyện gì xảy ra với bạn ấy? Chẳng nhẽ lại không thuộc bài?". Em thầm nghĩ.

Cố gắng căng óc nhớ lại từng mẩu kiến thức, Liđa lúc thì nói về thành phố Áckhanghenxcơ nơi bọn Anh đổ bộ, khi thì nói về thành phố Pécmơ.

- Em chỉ bản đồ cho thấy tướng Côngsắc định tiếp cận với quân xâm lược bằng đường nào?

Liđa đến bên bản đồ. Em suy nghĩ một lát rồi rồi vạch một đường từ Xvétlốpxcơ đến Môlôtốp. Cachia mỉm cười. Cô Anna Vaxiliépna không thể nhìn thấy Liđa chỉ sai được.

- Sao? Em chỉ đi đâu vậy? Em chỉ lại lần nữa xem nào.

https://thuviensach.vn

Liđa nhún vai quay lại vạch lên bản đồ nhưng theo hướng ngược lại.

- Không được, không phải. - Cô Anna Vaxiliépna thản nhiên nói, vẫn không quay lại nhìn.

Thật là kỳ lạ! "Không có lẽ cô ấy có mắt ở gáy?" - Cachia thầm nghĩ.

- Vậy là em không biết sao? Larisa Chikhônôva! Em lên chỉ bản đồ.

Larisa lên bảng, vẻ mặt đầy vẻ tự tin. Cô cầm lấy thước và vạch một đường.

- Xong rồi, thưa cô. Cô nhìn xem!

- Tốt lắm! Chỉ xong thì về chỗ... Liđa Vécxinhina, có gì đã xảy ra với em. - Cô giáo hỏi khi Larisa đã ngồi vào chỗ. - Sao lại ấp úng vậy? Em không học bài sao? Hãy nói thật ra.

- Vâng... Thưa cô, em chưa kịp chuẩn bị.

- Đáng buồn. Liệu lần sau có chuẩn bị không.

- Có, tất nhiên là có ạ.

- Em về chỗ. Cô sẽ hỏi lần nữa, còn lần này cô cho 3.

"Thôi, lại thêm việc rồi!". - Cachia bực bội nghĩ, đoạn em nhớ ra rằng thời gian cuối Liđa có chuyện gì đấy không ổn. Nó thường xa lánh bạn bè, lúc nào cũng trầm tư mặc tưởng và ít nói.

Điểm 3 về môn sử làm cho cả lớp ồn lên như ong vỡ tổ. Giờ học vừa kết thúc các bạn đã xúm quanh Liđa tranh nhau hỏi về nguyên nhân của việc học sút kém hôm nay, người thì tỏ ý sẵn sàng giúp đỡ, kẻ thì trách móc, nhắc nhở về lời hứa.

Liđa kiên nhẫn nghe các bạn và thản nhiên trả lời quấy quá cho xong chuyện.

Cachia hiểu rằng Liđa thuộc loại người không phải bao giờ cũng nói thật. Cô gọi Tamara ra một góc nói chuyện.

- Bạn là bạn thân với nó... Có chuyện gì xảy ra với nó vậy?

- Chắc là "khó ở" đấy thôi. Tôi đã báo cáo trước cho các bạn biết rồi còn gì.

- Thứ ấy là một căn bệnh à?

- Bệnh hoạn gì. Dễ hiểu thôi. Hôm qua bạn ấy thấy chán và thế là không học thuộc bài.

- Ta phải có biện pháp mới được!

- Tôi can bạn. Chẳng ăn thua gì đâu. Rồi đâu lại sẽ vào đấy cả thôi.

- Bạn nói gì vậy? Bạn dung túng à? - Cachia nghiêm khắc hỏi, đoạn cô đi nhanh đến bên bàn thầy giáo và vỗ tay mấy cái: - Các bạn trật tự nào! Ai ngồi vào chỗ nấy. Cuộc họp chớp nhoáng. Nhanh lên!

https://thuviensach.vn

- Liđa, có chuyện gì vậy? - Cachia hỏi khi mọi người đã ngồi vào chỗ. - Điểm 3 hôm nay có một ý nghĩa về nguyên tắc. Ấy là tôi chưa nói về cuộc họp của ban chấp hành khu đoàn, nhưng bạn là một đoàn viên đã ký tên vào bản "Lời hứa" mà lại không biết lịch sử của đất nước. Giai đoạn nội chiến và xâm lược là một giai đoạn quan trọng nhất! Chúng ta có nhiệm vụ phải biết nó như chính chúng ta đã từng tham gia. Bạn hãy giải thích cho hội nghị biết tại sao bạn không thuộc bài.

Liđa đứng dậy và quay mặt xuống lớp.

- Các bạn ạ, tôi chả có nguyên nhân gì đặc biệt cả. Chẳng qua tôi hơi mệt nên học ít đấy thôi. Tôi chỉ ngạc nhiên là tại sao các bạn lại muốn thổi phồng con 3 của tôi lên? Dù sao tôi cũng có bị 2 đâu. Cachia, chẳng nhẽ bạn tin là từ nay đến hết năm học lớp ta sẽ không bị một con 3 nào nữa chăng?

- Dứt khoát là như vậy! Nếu chúng ta muốn chúng ta sẽ không bị! - Cachia tin tưởng đáp.

- Rất tiếc là tôi không thể tán thành với bạn.

- Chúng ta sẽ không nhượng bộ. Ai có ý kiến? Anhia, bạn muốn nói phải không? - Cachia nhường lời cho Anhia.

- Được tôi sẽ nói. Liđa, bạn nói là bạn mệt. Nhưng vì sao mệt? Vì học nhiều ư? Không đúng. Chúng tôi cũng học như vậy mà chẳng ai mệt cả. Hay là bạn mệt vì phải lao động chân tay hay làm gì gì nữa ở nhà? Bạn phải giặt quần áo à? Hay là phải bổ củi?

Những câu nói sau làm cho mọi người phải mỉm cười, một số ít cười ồ lên.

- Bạn ấy lau nhà đấy - Giênhia nhắc.

- Tôi không hiểu các bạn cười gì vậy. - Liđa bực bội nói. - Làm như là các bạn ngày nào cũng phải giặt quần áo và lau nhà ấy.

- Tôi nói cho bạn biết là nhà thì không cần ngày nào cũng phải lau, nhưng phải quét. Nhưng xem ra thì ngay cả điều ấy bạn cũng không biết. Nhà ai có sàn gỗ thì mỗi tháng mới phải đánh véc ni lại một lần. Bạn bực bội thật không đúng chỗ. Tôi nói như vậy là vì coi bạn như bạn. Các bạn ạ, chúng ta hãy nói thẳng hết với nhau đi. Khi tôi đọc một quyển truyện cổ điển nào đấy mà trong đó tả một cô tiểu thư quyền quý hay thở than là mệt với mỏi thì tôi ức đến chết. Thử hỏi tiểu thư ấy đã làm được gì suốt một ngày để mà kêu mệt? Mệt vì chỉ có chơi rông chơi dài? Thậm chí quần áo của mình cũng còn không tự mặc lấy. Đã có hàng lô người hầu...

- Bạn nói chuyện đó để làm gì? - Cachia hỏi.

https://thuviensach.vn

- Để nói rằng cái mỏi mệt của Liđa là một sự bịa đặt. Bạn ấy tự nghĩ ra để bắt chước tiểu thư Mery hay một nhân vật nào khác... Tôi không rõ... bạn không có lý do nào và cũng không thể có được để thanh minh cho mình. Bạn khỏe mạnh, bạn được tạo mọi điều kiện và công việc thì không nhiều lắm. Bạn có trách nhiệm phải học tốt không lý do lý trấu nào hết! Chúng tôi yêu cầu như vậy!

Anhia kết thúc, cũng như mọi lần, bằng một giọng say sưa, dứt khoát rồi ngồi xuống, mặt nóng bừng vì hồi hộp. Giênhia bắt đầu nói mặc cho lớp còn ồn ào vì lời phát biểu của Anhia.

- Anhia nói đúng. Sự mỏi mệt không phải là lý do. Đó chỉ là một sự chống chế. Qua bản thân chúng ta biết chắc chắn là như vậy. Bạn đừng hòng đánh lừa chúng tôi. Bạn cứ nói thật đi. Bạn buồn hay là bạn mơ mộng... Tôi còn biết bạn mộng ước điều gì nữa cơ...

- Điều gì? - Liđa hỏi.

- Tôi nói nhá? Bạn không giận chứ?

- Không.

- Được, tôi sẽ nói: Các bạn ơi, hãy nhìn bạn ấy mà xem kìa... Bạn mơ về người ấy...

Liđa dù có bình tĩnh đến đâu thì lời dự đoán bất ngờ và đúng tim đen đó của Giênhia cũng làm cô đỏ cả mặt.

- Dớ dẩn - Cô nói, vẻ khinh miệt giả tạo.

- Dớ dẩn à? Thế sao bạn lại đỏ mặt? - Giênhia vẫn không tha. - Bạn đã "lạy ông tôi ở bụi này" rồi đấy. Tôi biết tỏng là bọn con trai đã chiếm quá nhiều chỗ trong đầu bạn. Nhưng cái chính không phải là ở chỗ đó. - Cô nói tiếp, giọng nghiêm khắc hơn. - Bọn con trai của bạn không có liên quan gì đến chúng tôi nếu học tập của bạn không bị ảnh hưởng. Bạn hãy nhớ kỹ điều đó! Chơi thì chơi nhưng đừng quên công việc.

- Giênhia, bạn chỉ được tài nói vớ nói vẩn! - Liđa giận dỗi nói:

- Đấy đấy đấy! Bạn đã hứa là không giận rồi cơ mà.

- Cachia, tôi xin nói, - Liđa đề nghị.

- Các bạn hãy trật tự nào. - Cachia nói. - Bạn nói đi.

- Các bạn, làm gì mà các bạn nhặng xị lên với tôi thế? Tôi đi trượt băng và mệt thật, và tôi cũng có thanh minh gì đâu. Tôi hứa với các bạn là lần sau sẽ không để bị điểm 3 nữa.

- Có thế chứ, - Cachia mỉm cười. - Rồi sao nữa?

- Sao nữa cái gì? - Liđa hỏi lại.

https://thuviensach.vn

- Bạn không biết cái gì à? Vậy thì bạn nhắc lại theo tôi: “Không bị điểm 3 về môn sử nữa”... Nào, nhắc lại đi!

- Ừ thì không bị điểm 3 về môn sử nữa, - Liđa mỉm cười, nhắc lại.

- “Và tôi hứa”... - Kìa, nói đi! - Cachia tiếp tục, giọng kiên quyết.

- Và tôi hứa...

- Rằng sẽ không bao giờ bị một điểm 3 nào nữa! Kìa, nhắc lại đi chứ.

- Rằng sẽ không bao giờ bị một điểm 3 nào!

- Chấm hết! Bạn khá lắm. Này tôi thưởng cho bạn một cái kẹo. - Cachia nói và lấy từ túi ra một chiếc kẹo thật rồi đưa cho Liđa làm cả lớp cười ầm lên. - Vấn đề này thông qua. Bây giờ chuyển sang vấn đề khác. - Cô nói, đưa mắt nhìn xung quanh.

Valia ra khỏi lớp ngay khi vừa có chuông tan học, nhưng cô ta có thể trở lại bất kỳ lúc nào, do đó Cachia nói với Larisa:

- Larisa, bạn ra đứng cạnh cửa. Có chuyện bí mật phải bàn... Sau khi trả các bài kiểm tra xong chúng ta sẽ bắt tay vào chuẩn bị cho buổi dạ hội năm mới. Các bạn nghĩ đi rồi cho ý kiến. Buổi dạ hội của chúng ta phải là “vua của các buổi dạ hội”. Còn việc này nữa... Ngày kia chúng ta sẽ đến nhà máy xem người ta bố trí cho công việc gì. Nói trước cho các bạn biết là công việc sẽ rất đơn giản: “Nâng lên rồi lại đặt xuống” đấy. Chúng ta phải lao động chừng 5 ngày trong thời gian nghỉ đông. Nếu bạn nào không muốn tham gia hãy nói cho biết ngay từ bây giờ. Ngày mai ta đã phải nắm được con số chính xác. Ai không tham gia được đề nghị giơ tay.

Không một ai giơ tay cả.

- Ta sẽ mua tặng phẩm bằng số tiền do ta đổ mồ hôi để làm ra, - Cachia nói tiếp, vẻ hài lòng. - Các bạn đừng sợ! Mỗi ngày nhiều nhất ta chỉ lao động 4 tiếng mà cũng có thể không đến. - Cô đưa mắt nhìn mọi người hết một lượt rồi nhếch mép cười và dặn thêm: - Các bạn liệu đấy! Sau này đừng có mà kêu than... Vấn đề cuối cùng... Tamara, bạn nói đi.

Tamara bước ra khỏi bàn và lại đứng cạnh Cachia.

- Các bạn ạ! Cô lắc đầu rồi nói. - Có đề nghị kỳ nghỉ tới ta sẽ đến câu lạc bộ nghe nói chuyện về tình hình thế giới, về khoản này bọn mình còn yếu đấy.

- Tại sao lại còn yếu? - Nhina Sarina phản đối. - Ngày nào ta chả đọc báo mà.

- Thời sự của ta phần lớn là về tình hình trong nước, còn tình hình thế giới thì...

https://thuviensach.vn

NHỮNG NGƯỜI BẠN GÁI

Ngoài Xvétlana ra, Giênhia Xmiếcnôva còn có một cô bạn nữa, người mà cô yêu tha thiết và tâm sự được hết đủ điều từ những ý nghĩ, ước mơ đến những điều cô băn khoăn nghĩ ngợi. Họ hiểu nhau ngay từ câu nói đầu tiên và sống rất hòa thuận. Người bạn đó chính là mẹ cô. Kia, bà đang ngồi đối diện với Giênhia sau chiếc bàn to, và đang khâu áo cho em gái cô. Giênhia rời mắt khỏi cuốn sách giáo khoa và đưa mắt nhìn không chớp theo những động tác mềm mại, thong thả của bà. Mẹ cô còn rất trẻ. Những nếp nhăn lăn tăn bên đuôi mắt không làm cho bà già đi mà chỉ làm tăng cái nhìn đôn hậu và rất sinh động của bà và làm cho người ta có cảm giác là chúng tụ tập lại để nghe giọng cười sắp bật ra thành tiếng:

- Con nghĩ gì vậy? - Bà Vêra Alếchxanđrốpna hỏi, đưa chỉ lên miệng cắn.

- Con nghĩ về mẹ.

- Thế con nghĩ gì về mẹ nào?

- Mẹ ơi, nếu mẹ có thể trở lại với tuổi 17 thì mẹ có đồng ý với con không?

Bà Vêra Alếchxanđrốpna ngạc nhiên ngửng đầu lên và nhìn chằm chằm vào con gái.

- Mẹ có thể đồng ý, - bà trả lời sau một phút suy nghĩ.

- Nhưng tại sao?

- Sao lại tại sao? Được trẻ mà không thích à?

- Thế lúc đó mẹ sẽ sống như thế nào? Khác hẳn bây giờ chứ?

- Có lẽ là sẽ sống khác.

- Thế mẹ sẽ làm gì?

- Mẹ sẽ học... sẽ học rất nhiều.

- Điều ấy thì đã hẳn. Mẹ định ám chỉ con chứ gì. Thế còn chúng con? Chúng con sẽ đi đâu? Con, em Alia, em Diuca?

- Các con vẫn ở với mẹ.

- Hê hê! - Mẹ khôn thật. Cái gì mẹ cũng muốn: Cả tuổi trẻ lẫn chúng con.

- Nhưng nếu không có các con thôi mẹ không đồng ý.

- Có nghĩa là mẹ sẽ sống cuộc sống thứ hai cũng như cuộc sống thứ nhất.

- Nhưng con nói chuyện này với ý gì vậy?

- À con nói cho vui thôi... - Giênhia trả lời lấp lửng nhưng đoạn cô thở dài rồi giải thích: - Con nghĩ xem con người có nhiều đòi hỏi không?

- Cái đó còn tùy thuộc con người ấy là ai, Giênhia ạ. Kẻ thì cần nhiều, người thì lại không đòi hỏi gì.

https://thuviensach.vn

- Con người là loài sinh vật tham lam. Đúng không hở mẹ? Có mấy cũng không vừa... Cái đó thật là không tốt! Mà con cũng là đứa tham lam!

- Nhưng tại sao cái đó lại là không tốt?

- Lòng tham ấy à? Chứ sao! Lòng tham là một đặc tính đáng ghê tởm. Lòng ghen, lòng tham, ích kỷ!

Bà Vêra Alếchxanđrốpna đẩy chiếc váy đang khâu dở ra giữa bàn rồi ngồi xuống.

- Mẹ cũng chẳng biết nữa, Giênhia ạ. Liệu con có hiểu sai không? Có nhiều loại lòng tham chứ. Con lúc nào cũng nhìn có một phía, phiến diện. Nếu một người tham lam muốn tranh hết phần của những người khác thì hẳn là xấu rồi. Nhưng, ngoài ra còn có những loại lòng tham khác nữa. Tham công tiếc việc, tham học tập...

- Không, đó không phải là lòng tham. Mẹ có biết cái đó gọi là gì không? Là lòng ham mê! Mẹ ơi, có đúng là trong mỗi con người đều có cái cá nhân ích kỷ mà người này thì khuất phục được vì có lý trí, còn kẻ khác thì không thể hoặc không muốn chống lại nó? Mẹ thấy thế nào?

- Mẹ chẳng biết... Theo mẹ, cái đó không phụ thuộc vào ý muốn của con người mà phụ thuộc vào sự giáo dục, con người khi mới sinh ra đã có nhiều tiềm năng.

- Nhiều tiềm năng? - Giênhia ngạc nhiên hỏi. - có nghĩa là, theo mẹ, cả tính ích kỷ, cả lòng tham, cả lòng ghen trong con người ta do bẩm sinh chứ gì? Không, mẹ ạ, mẹ lầm to. Và nếu mẹ muốn biết thì con nói cho mẹ nghe - đó là thứ tư tưởng phản động! Về sự giáo dục thì mẹ nói đúng. Con người sinh ra chỉ có năm giác quan: thị giác, thính giác, vị giác, khứu giác và xúc giác. Thế thôi! Những thứ còn lại thì phải giáo dục!

- Trên đời này có nhiều loại người khác nhau, Giênhia ạ, - bà mẹ nói. - Con vừa nói về "lòng tham"... Có những kẻ suốt đời chỉ có một việc làm là ki cóp. Cái cần cũng như không cần - họ đều lôi tất về nhà. Còn có kẻ thì chả nghĩ gì đến chuyện dự trữ. Sống có việc làm, đủ ăn đủ mặc - Thế là được rồi. Cái đó nên cắt nghĩa thế nào? Do giáo dục ư? Nhưng cả hai loại người đó đều cùng học ở một trường. Theo mẹ, như vậy có nghĩa là giáo dục cũng bằng thừa chứ - Giáo dục có thể mang lại nhiều điều bổ ích, nhưng con người vẫn khác nhau quá... Khác đến mức ngạc nhiên lên được! Và không dễ gì mà hiểu được họ đâu. Chẳng hạn bọn bạn con, con có hiểu biết họ không nào?

- Đôi lúc con tưởng là hiểu, nhưng nghĩ kỹ một tí... Thì lại thấy con biết về họ quá ít.

https://thuviensach.vn

- Thế đấy... Chẳng qua chỉ vì con suy bụng ta ra bụng người cả đấy thôi.

Cô con gái bé Diuca thường ngày trong gia đình vẫn gọi như vậy, - mếu máo trong mơ và cựa quậy. Giênhia đến cạnh giường sửa lại chăn rồi hôn vào trán em gái, sau đó cô quay về chỗ cũ. Cô ngồi im lặng suy nghĩ về câu chuyện vừa xong một lúc lâu. Cô nhớ lại các bạn gái cùng lớp và vô tình so sánh họ với nhau. Thật vậy sao mà họ khác nhau đến thế? Chẳng hạn như Valia và Anhia. Họ có gì giống nhau không? Cũng có một điểm gì đấy nhưng đồng thời cũng lại hoàn toàn khác nhau. Hai là Nađia và Liđa, - rồi Cachia và Larisa chẳng hạn. Việc so sánh hai người cuối cùng làm cho cô phải mỉm cười. Từ khi Larisa học khá lên hơn, cô ta có một cái vẻ ngạo mạn và tự hào làm như số mệnh của cả thành phố Lêningrát phụ thuộc vào điểm số của cô. Vì sao vậy? Vì ngốc chăng?

- Đúng! Mẹ nói đúng. Không nên suy bụng ta ra bụng người thật. Thầy Côństantin Xêmiônôvich cũng đã có lần nói về điều ấy. - Cô thì thầm rồi thở dài. - Đúng! Một người đần có thể sống hạnh phúc, nhưng khi hắn ý thức được sự đần độn của mình chắc hắn sẽ thấy bất hạnh lắm...

- Nhưng nếu hắn đần thì lấy gì mà ý thức được?

Câu hỏi ấy làm cho cô gái sửng sốt... trong khi họ tranh luận với nhau thường vẫn xảy ra những chuyến đại loại: Bà mẹ đưa ra một câu hỏi nào đó làm cho cô tắc tị và thế là câu chuyện ngắt ở đây. Và mỗi lần như vậy Giênhia lại ngạc nhiên không hiểu vì sao.

Mẹ cô chỉ học hết lớp năm, thế mà cô, một học sinh lớp mười, lại chịu thua bà. "Dù sao mình vẫn là một con ngốc, - Giênhia thầm nghĩ. - Không biết chứng minh, lập luận gì cả". Ngay cả những khi đề cập đến những kiến thức chuyên môn và Giênhia bắt đầu dẫn chứng hết đoạn này đến đoạn khác của các chuyên gia nổi tiếng, mẹ cô vẫn nói được...

- Đấy không phải là lời lẽ của con. Bao giờ con hiểu hết và tự mình trải qua những cái đó...

- Nhưng sao mẹ lại nghĩ là không phải lời lẽ của con?

- Vì con chưa đủ trình độ để có những lời lẽ ấy! Vớ ở sách ra gặp đâu ba hoa lên đấy. Mẹ còn nhớ hồi con còn bé, bé như con Diuca bây giờ ấy, mẹ vẫn thường nghĩ... mẹ ngắm con ngủ và nghĩ... Bao giờ con gái mẹ lớn lên - mẹ sẽ nói hết cảnh éo le của cuộc sống cho nó biết. Để nó hiểu nên làm gì, nên xử lý ra sao... Nhưng bây giờ mẹ hiểu rằng mẹ nghĩ vậy là vì lúc đó mẹ còn trẻ. Tất nhiên, mẹ có thể bảo ban con đôi điều và ngăn chặn con đúng lúc, ngoài ra nhà trường, sách vở sẽ dạy cho con nhiều điều, nhưng dù sao

https://thuviensach.vn

trong cuộc sống có những cái mà không ai dạy nổi con đâu. Khi chính con chưa trải qua điều đó thì con chưa thể hiểu được...

Đôi lúc bà Vêra Alếchxanđrốpna rất thích nói và những lần như vậy bà thường ngồi tỉ tê với con gái rất lâu. Bà lấy những dẫn chứng trong cuộc sống của bà nói cho con nghe.

- Nhưng mẹ ạ, mẹ sống ở một giai đoạn khác. Lúc này có nhiệm vụ khác, nhu cầu khác, - Giênhia cố cãi.

- Thế mà cũng nói! Chẳng nhẽ mẹ đã già lắm rồi sao? Con gái của mẹ, con hãy nhớ điều này. Thời nào thì thời nhưng cuộc sống vẫn là cuộc sống và con người vẫn là con người. Nếu theo kiểu lập luận của con thì tất cả những gì con người đã làm ra trước đây đều phải vứt bỏ đi hết và bắt đầu lại từ đầu. Không đâu, con ơi! Cái cũ cũng cần phải hiểu một cách có suy xét mới được. Thế mà con thì lúc nào cũng hung hăng xông về phía trước mà không cần đếm xỉa gì đến cái cũ. Cứ thế thì chẳng mấy chốc mà đi lạc đường. Con có biết người ta đi quanh co trong rừng như thế nào không? Người ta cứ tưởng là mình đang đi lên phía trước nhưng trên thực tế - Thì cứ quanh quẩn ở một chỗ...

Bà mẹ nói rất có lý và khó mà không tán thành với bà được nhưng bao giờ Giênhia cũng cố gắng tìm ra những chỗ hở trong cách lập luận của bà để chứng minh cho mình là mẹ cô đã lỗi thời, rằng mẹ cô hiểu nhiều điều còn quá đơn giản và đôi lúc còn không biết nữa. Làm việc đó không có gì là khó, và cô gái sau mỗi lần nghe bà nói đều tìm thấy những khe hở và vẫn không thay đổi ý kiến của mình. Nhưng ấy là cô tưởng thế thôi. Trên thực tế thì lời lẽ của mẹ cô đã ăn sâu vào đầu óc cô và dần dần đã biến thành ý kiến của chính bản thân cô. Do đó mà trong lời cô bao giờ cũng có cái từng trải trong cuộc sống kết hợp với cái ngây thơ non nớt.

Tiếng gõ cửa thận trọng đã đưa Giênhia ra khỏi trạng thái trầm tư.

- Xin mời vào!

Xvétlana bước vào làm cho Giênhia vô cùng ngạc nhiên và thích thú.

- Sao cửa nhà bác lại không đóng ạ? - Xvétlana cởi áo, hỏi.

- Chắc là bà hàng xóm vừa ra khỏi nhà đấy. Chào Xvétlana! -Bà Vêra Alếchxanđrốpna niềm nở nói.

- Cháu vừa đi trượt băng về.

- Bạn làm xong bài chưa? - Giênhia hỏi.

- Rồi. Còn bài vật lý tớ đến hỏi bạn đây.

- Xvétlana, bạn coi chừng đấy, mải chơi vừa vừa chứ trượt băng với chả trượt tuyết, vứt hết đi, nếu không chúng tôi sẽ cạo cho bạn một trận như cạo

https://thuviensach.vn

Liđa ấy.

- Thôi, tôi xin bạn đừng càu nhàu nữa. Bạn học thuộc bài vật lý chưa?

- Tôi đang học đây.

Xvétlana lấy ghế ngồi xuống cạnh bạn.

- Mẹ đi nấu nước pha chè uống. Bố cũng sắp về rồi đó. - bà mẹ nói và bước ra khỏi phòng.

- Bạn đi với Liđa đấy à? - Giênhia hỏi, vẻ hơi ghen.

- Không, tôi đi một mình.

- Tôi không thích chuyện đó... Bạn với bè gì nó.

- Bạn không thích nó điểm nào?

- Tôi cũng chẳng biết nữa, chỉ biết là không thích thôi.

- Thật đáng tiếc. Bạn ấy tốt và giản dị. Bố bạn ấy quá là một con người thông minh và vui nhộn. Thật tôi không bao giờ lại có thể nghĩ rằng ông ấy là một viện sĩ viện hàn lâm. Ông ấy nói anh Igor cừ lắm, làm cho mọi người lăn ra mà cười... Ông ta thích anh Igor lắm.

- Tôi rất mừng cho các bạn... - Giênhia làu bàu, vẻ giận dỗi.

- Thôi đừng giận nữa, tôi đã nói cho bạn biết rồi còn gì... - Xvétlana thì thầm. - Igor phải lòng Liđa... và thế là... vì anh ấy mà bọn tôi phải đến đó. Anh ấy đến một mình không tiện.

- Thế còn Liđa? - Giênhia hỏi, mắt nhìn lim dim.

- Liđa cái gì?

- Cũng phải lòng anh ấy à?

- Tôi không biết. Hình như không thì phải. Chắc là chẳng có chuyện gì, chỉ để giải trí đấy thôi.

Giênhia phá lên cười và ôm choàng lấy cổ bạn.

- Thôi đi, bạn ngốc lắm!... Chỉ để giải trí! Thế tại sao nó lại đỏ mặt khi tôi ám chỉ về chuyện đó? Bạn có để ý thấy không?

- Hừ, thiếu gì lý do... để ngượng. Ai mà chẳng khó chịu khi bị người ta lôi những điều thầm kín ra mà nói, - Xvétlana nói, đoạn cô chuyển sang chuyện khác. - Các bạn đã đến nhà máy chưa?

- Rồi. Việc ra việc đấy. Rồi sẽ bở hơi tai cả nút cho mà xem. Một phân xưởng to đùng bỏ không, không ai nhòm ngó đến. Rác rưởi đầy ắp! Kinh!

- Thế là các bạn sợ à?

- Sợ gì? Ngược lại Cachia xem xong rồi nói: "Việc này là hợp với Liđa và Nhina Côsinxcaia nhất" - Giênhia cười thông báo lại.

- Thế rồi sao nữa?

https://thuviensach.vn

- Không sao. Mọi người cười và đồng ý. Người ta sẽ cho xe tải... việc của bọn mình là hót hết rác lên xe. Thế thôi. Họ sẽ trả cho ba nghìn rúp đấy.

- Nhiều vậy à?

- Ấy, bạn đừng ngạc nhiên vội. Nếu bạn tận mắt nhìn thấy khối lượng công việc thì bạn cũng phải kêu lên cho mà xem.

Diuca thức giấc và bắt đầu ọ ọe như sắp sửa khóc, Giênhia đến bên giường và bế lên một đứa bé gần như trần truồng, còn ấm hơi:

- Diuca, bé Diuca của chị... - Cô nói, giọng âu yếm - Diuca bé tí xíu của chị...

Xvétlana nhìn bạn vồ vập âu yếm đứa bé và bỗng tim cô rộn lên cảm xúc thắt lại dịu dàng.

- Ngủ đi, em bé của chị... Ngủ đi, tí hon của chị... Giênhia vừa thì thầm vừa thay tã lót cho em và đặt nó xuống giường -... Thế được rồi. Ồ, em của chị vươn người dài quá.

Cô đứng cạnh giường thêm một lúc chờ cho em ngủ.

Công việc thú vị nhất của Giênhia là chơi đùa với em gái. Cô thường dẫn nó đi chơi phố rất lâu. Nhiều người tưởng nhầm cô là mẹ của đứa bé. Điều này làm cô rất buồn cười.

- Con chị đấy à? - Một bà trông trẻ hay một bà cụ nào đấy đang dạo chơi trong cái công viên nhỏ hỏi cô.

- Thế bà tưởng con ai?

- Chị còn trẻ quá. Chị bao nhiêu tuổi?

- Mười sáu - Cô đáp, cố tình ăn bớt một tuổi.

- Vô lý. - Bà già tò mò nọ kinh ngạc. - Lạy chúa tôi! Tuy ngày xưa chuyện này là thường. Con gái đi lấy chồng sớm và đẻ hàng tá con, mà đứa nào cũng khỏe như vâm.

Và bà ta bắt đầu kể lại chuyện ngày xưa đã sống như thế nào, còn "bà mẹ trẻ" thì vội vàng tránh bà cụ già lắm điều nọ.

Khi Giênhia dỗ em ngủ xong trở về chỗ cũ. Cô vừa ngồi vào học thì bà Vêra Alếchxanđrốpna bước vào và bắt đầu dọn bàn ghế.

- Các con, cất đi uống nước chè đã rồi lại học, - bà ra lệnh.

- Bác Vêra Alếchxanđrốpna. Cháu vừa uống xong, - Xvétlana định nói tiếp nhưng bà Vêra Alếchxanđrốpna ngắt lời:

- Đừng nói thế nữa. Cháu đến đây cũng như ở nhà, đừng có mà khách khí. Hôm nay bác sẽ chiêu đãi món bích-quy tự bác làm.

Xvétlana biết rằng từ chối cũng vô ích nên đành ngoan ngoãn ngồi vào bàn. Bà Vêra Alếchxanđrốpna bỏ bích-quy vào đĩa cho cô và nói bằng một

https://thuviensach.vn

giọng vờ nghiêm khắc:

- Mời cô ăn hết đi cho, nếu không tôi phật ý đấy.

Bà yêu cô gái này lắm và cũng chỉ mong cho con gái mình tìm được những đứa bạn tốt như thế. Bà cho Xvétlana là một cô gái ngây thơ, hơi quá bộc tuệch bộc toạc, không kiên quyết, hay nhân nhượng và quá khiêm tốn. Những đức tính ấy bà cũng tìm thấy ở con gái mình, nên bà thường nói với họ:

- Các con xem chừng khó mà ăn ra làm nên lắm. "Ai liều lĩnh, người đó sẽ có ăn". Thế mà các con thì lại sẵn sàng nhường hết cho kẻ khác.

Giênhia bực bội khoa tay lên và cố gắng tìm những lời lẽ có sức thuyết phục lớn để phản đối:

- Mẹ ơi, mẹ toàn nói những chuyện không đúng... Non nớt về chính trị. Trong xã hội cộng sản chủ nghĩa mọi thứ đều sẽ có tổ chức.

- Im đã nào, Giênhia. Mẹ không muốn tranh cãi với con về chủ nghĩa cộng sản. Còn lâu mới đến chủ nghĩa cộng sản...

- Vậy bây giờ có những khó khăn gì?

- Lớn lên con sẽ biết...

- Lại "lớn lên". Lần nào cũng thế. Còn lớn đến bao giờ nữa mới biết hết mọi nhẽ? Bọn con cũng chẳng còn bé bỏng gì nữa đâu! Giênhia tức tối nói.
- Con thừa hiểu mẹ muốn nói gì rồi! Vâng, vâng! Cái lý thuyết của mẹ về các chàng rể ấy... bạn nghĩ mà xem. Xveta. - Cô nói với bạn, - mẹ tớ cho rằng các chàng rể đã chết hết ngoài mặt trận rồi nên chúng mình, những con bé đáng thương, sẽ phải ở vậy suốt đời...

- Hừ, về Xvétlana thì mẹ đã khỏi lo - bà Vêra Alếchxanđrốpna mỉm cười nói. - Nó sẽ không phải ở vậy đâu.

Thật kỳ lạ là những câu nói đại loại như vậy không làm cho Xvétlana bối rối, và bao giờ cô cũng chỉ cười rất thoải mái. Dường như Xvétlana không biết là mình đẹp. Ở lứa tuổi của cô những cô có sắc đẹp đó thường biến thành những con "búp bê" trống rỗng, được nuông chiều, ngạo mạn. Còn Xvétlana thì vẫn giữ được cái trong sạch tuyệt vời, sự khiêm tốn và thật thà.

Lúc này cũng vậy. Cô chậm rãi nhấp nước chè với bích-quy và nghĩ về một điều sâu xa nào đó. Thậm chí cô còn quên cả việc khen tài nấu ăn của bà Vêra Alếchxanđrốpna.

- Bạn có chuyện gì vậy, Xveta? - Giênhia hỏi.

Câu hỏi làm cô gái hết đăm chiêu, đoạn cô quay sang hỏi bạn;

- Giênhia, bạn hiểu thế nào là cảm giác thẩm mỹ?

https://thuviensach.vn

- Cảm giác thẩm mỹ à? - Giênhia ngạc nhiên hỏi lại. - Ta thử phân tích xem. Thẩm mỹ là cái đẹp. Vậy nó có nghĩa là cảm giác đẹp.

- Không. Không hoàn toàn vậy... Nói đúng hơn đó là cảm giác về cái đẹp.

- Có thể là như vậy Nhưng sao tự nhiên bạn lại hỏi thế?

- Bạn thử hình dung xem... Xvétlana bắt đầu chậm rãi nói. - Chẳng hạn, ta lấy thầy Côństantin Xêmiônôvich làm thí dụ. Chẳng hạn, do một sự tình cờ nào đó thầy ấy đến dạy chúng ta trước chiến tranh. Bạn với tôi và nói chung là cả lớp ta, sẽ yêu quý thầy ấy, tất nhiên...

- Điều ấy thì đã hẳn!

- Và thế rồi thầy ấy ra mặt trận, khi về thầy mang đầy thương tích mặt. Xấu xí... và bạn hãy hình dung xem có kẻ nào đây trong bọn mình không chịu học bài của thầy ấy, tránh mặt không muốn nói chuyện với thầy ấy.

- Tại sao?

- Vì trông thầy ấy xấu xí quá. Vì "cảm giác thẩm mỹ" của bạn đó bị xúc phạm...

- Xì! Chỉ nói dớ dẩn! - Giênhia nói, vẻ khó chịu. - ngồi phịa chuyện ấy ra làm gì?

- Đâu phải chuyện tôi phịa. Tôi mới biết tối hôm qua đấy, không nhẽ có những cô gái như vậy thật ư?

- Thiếu gì những kẻ quái đản hở cháu, - bà Vêra Alếchxanđrốpna nhận xét sau khi nghe xong câu chuyện.

- Đấy không phải là một người quái đản, bác Vêra Alếchxanđrốpna ạ. Một cô nữ sinh xuất sắc của lớp và nói chung là một nhân vật chính diện.

- Một cô gái người nước ngoài à? - Bà Vêra Alếchxanđrốpna hỏi.- Với đầy các thói quen tư sản.

- Không ạ, là một cô gái Nga... cô gái Xô Viết.

- Bạn cứ nói thẳng ra xem nào, việc gì mà cứ úp mở mãi thế. - Giênhia nói. - Bạn định ám chỉ ai? Valia à?

- Không. Anhia cho tôi mượn quyển chuyện "Một chuyến tàu đi xa".

- Chuyện về thủy thủ à?

- Không. Về chúng ta, những nữ sinh lớp 10, về một trường phổ thông nào đấy trong chiến tranh. Trong chuyện tả lại sự việc vừa rồi. Giênhia ạ, đọc xong tôi kinh ngạc không thể tả được! Vì tôi thấy buồn bực quá... Tôi định tìm thầy Côństantin Xêmiônôvich để nói chuyện nhưng Anhia ngăn tôi. Thầy ấy cũng bị thương mà...

- Mẹ nghĩ là một cô gái Nga khi thấy một con mèo ốm yếu ghẻ lở đầy người thì cũng thương tình và chữa chạy cho khỏi, - bà Vêra

https://thuviensach.vn

Alếchxanđrốpna nói trong khi cô con gái đẩy tách chén sang một phía để lấy chỗ học. - Theo mẹ thì đấy mới là cảm giác đẹp Nhưng tất nhiên, cũng có những tiểu thư, những "mợ" sợ không dám bế con mèo như vậy lên. Cũng có khối kẻ chứ không ít đâu. Nhưng ghê tởm thầy dạy mình, một người bị chiến tranh làm cho tàn phế, mẹ không tin là có những kẻ quái đản như vậy...

https://thuviensach.vn

CHUẨN BỊ CHO BUỔI DẠ HỘI

Hai tuần cuối của tháng 12 có nhiều việc đến nỗi các có nữ sinh lớp mười gầy sút hẳn đi. Trong thời gian này không có sự cố gì đặc biệt nên họ tập trung tất cả cho việc học. Liđa nhận được điểm 5 về môn lịch sử, nhưng Cachia vẫn tuyên bố là cái đó vẫn chưa làm cho cô ta yên tâm.

- Ở bạn thì bất kỳ lúc nào cũng có thể có những thứ tâm trạng. - Cô khoa tay vòng tròn, - bất bình thường...

Trên tường, giữa bản "Lời hứa" và bản tin sau cùng "Chúng ta sẽ học không chê vào đâu được", còn xuất hiện một tờ giấy màu mận chín. Trên tờ giấy có dán hai bản tin ngắn cắt từ báo đoàn ra. Tờ "Xmêna" đăng tường thuật về cuộc họp của ban chấp hành khu đoàn dưới đầu đề "Một kinh nghiệm quý báu", còn báo "Sự thật Đoàn thanh niên Cộng sản" đăng một bài rất dài với đầu "Đoàn viên thanh niên trong nhà trường". Cả hai bài đều xuất hiện ngay sau lần Cachia báo cáo và đã mang lại cho lớp nhiều niềm phấn khởi.

Buổi dạ hội nhân dịp năm mới sắp đến. Các cô dự định tổ chức nhiều tiết mục đến nỗi phải lôi kéo tất cả những ai có thể lôi kéo được vào công tác chuẩn bị: Học sinh lớp mười ở trường nam trước đây họ đã có lúc học cùng, bố mẹ và một số thầy giáo, cô giáo. Thầy Vaxili Vaxiliêvích cùng Cachia chuẩn bị một trò vui hóa học. Thầy Côństantin Xêmiônôvich đến lớp vào một buổi chiều hoạt động sôi nổi như vậy, khi các cô gái đang dán những chiếc đèn giấy.

- Việc đến đâu rồi?... Thầy mang đến cho các em một tin vui.

- Tin gì vậy ạ?

- Ông phụ trách quản trị đã thương lượng với đồng chí cửa hàng trưởng. Hôm dạ hội sẽ có hai quầy bán hàng. Một quầy sẽ bán pháo, băng giấy màu, hoa giấy và mặt nạ; quầy thứ hai sẽ bán kem và nước ngọt...

- Ôi, kem Étxkimô tuyệt vời! - Nađia vui sướng reo lên.

- Sống rồi! - Larisa buột miệng nói.

- Thầy Côństantin Xêmiônôvich, thầy đã bàn với cô Natalia Dakharốpna về giờ kết thúc dạ hội chưa ạ? - Giênhia hỏi. - Không thể xong trước hai giờ sáng đâu ạ. Được không thưa thầy?

- Thầy cũng chưa biết.

- Thầy ơi... - Em kéo dài giọng, vẻ không hài lòng. - Chẳng nhẽ chỉ được đến 12 giờ đêm thôi ạ? Nghỉ đông mà, thưa thầy, chúng em sẽ ngủ bù!

- Em đừng buồn vội. Theo thầy chắc là được thôi. - Thế còn Tamara đâu?

https://thuviensach.vn

- Bạn ấy đang cùng cô Natalia Nhicôlaiépna và Cachia viết "thiếp chúc mừng" ở phòng giáo viên ạ.

Thầy Côństantin Xêmiônôvich ngồi xuống bên cạnh Nhina Sarina lúc đó đang cắt giấy theo mẫu vẽ sẵn.

Hôm đó là lần đội một làm ở trong lớp và công việc của họ được tiến hành rất có tổ chức. Nhina cắt giấy, Larisa gập các góc, Nađia thì phết hồ lên giấy, Anhia thì dán chúng vào bìa các-tông, Giênhia thì cắt lỗ, xâu dây và xếp những chiếc đèn đã làm xong vào một tập.

- Thế còn đội hai làm ở đâu? - Thầy giáo hỏi.

- Họ đang chuẩn bị quần áo ở phòng vật lý ạ, - Giênhia đáp. - Hề, buồn cười.

- Buồn cười gì?

- Thầy có biết lớp ta có bao nhiêu cô thợ may không ạ?

- Bao nhiêu?

- Hai ạ! Bạn Xvétlana và Cachia. Số còn lại thì chưa bao giờ biết cây kim sợi chỉ là gì ạ.

- Nói dối! - Anhia phản đối.

- Ừ thì cứ cho là biết đi thì cũng chỉ biết đính khuy thôi. Theo bạn đó là thợ may à?

- Nhưng như tôi chẳng hạn, tôi chả cần tự may vá gì. Đã có cửa hàng may mặc rồi, - Larisa nói.

- Thế mà cũng nói! Mỗi khi cần đơm khuy bạn cũng chạy đến cửa hàng à? - Nhina phản đối. - Chẳng phải đi tìm thí dụ đâu xa. Cứ lấy quần áo dạ hội của chúng mình thì thấy. Bạn có biết nếu nhờ cửa hàng thì họ sẽ cắt hết bao nhiêu không?

- Nhưng tôi có bắt các bạn phải nghe theo tôi đâu. Các bạn có muốn đi học may, xin cứ việc.

- Đúng. Đến lúc cần, tôi nhất định sẽ đi học may. - Nhina Sarina đáp.

Côństantin Xêmiônôvich vừa lắng nghe học sinh tranh luận vừa theo dõi công việc với một vẻ thú vị. Không những chỉ trong lời nói mà còn cả trong từng động tác đều thể hiện những nét đặc biệt tính cách từng học sinh của anh.

Giênhia Xmiếcnôva là đội trưởng. Em làm việc với sự say sưa thể hiện cả ra ngoài, trông "ngon lành" lắm. Xâu dây xong em thận trọng xếp từng chiếc đèn một, rồi vừa lắp bắp môi vừa dùng tay vuốt ve chúng. Ai nhìn thấy Giênhia đang làm việc cũng muốn nhảy vào xắn tay lên làm cùng.

https://thuviensach.vn

Nhina Sarina thì vừa cắt giấy các-tông, vừa mấp máy miệng theo nhịp đưa của kéo.

Anhia thì làm vội vẻ căng thẳng. Lông mày em nhíu lại. Thỉnh thoảng em ném những cái nhìn dữ dội về phía những bạn đang nói chuyện. Em bị lôi cuốn hết vào công việc nên những câu chuyện không đúng lúc gây mất tập trung làm em rất khó chịu.

Không thể nhìn Nađia mà không cười được. Ngón tay em dính đầy hồ đến nỗi những mảnh giấy thừa lúc nào cũng bám chặt lấy tay.

Còn Larisa thì làm như máy, không thèm nhìn vào đống giấy đã được cắt sẵn.

- Các bạn ơi, tôi đau nhừ hết cả lưng rồi đây này! - Nađia than thở. - Giênhia cho nghỉ đi thôi.

- Nghỉ giải lao! - Giênhia hô to.

- Đủ rồi! - Anhia họa theo.

- Thầy Côństantin Xêmiônôvich. Thầy có sang phòng vật lý với chúng em xem đằng ấy làm ăn ra sao không ạ? - Nhina hỏi.

- Nào thì đi.

Cả nhóm kéo đi theo dãy hành lang tối om về phía cuối trường. Khắp ngôi nhà vắng người vang lên tiếng chân họ bước.

Đi gần tới phòng họp họ nghe có tiếng hát.

- Khẽ nào, các bạn! - Giênhia thì thầm qua kẽ răng.

Tất cả dừng lại, im lặng và họ nghe rõ lời của một bài hát:

“Mỗi lùm cây, mỗi bông hoa
Mỗi tiếng thở dài của gió
Ấy là biển sống chan hòa
Ấy là dòng sông hạnh phúc...”.

- Rita hát hay quá! - Nađia thì thầm qua tiếng thở dài. - Trời phú cho bạn ấy giọng hát tuyệt vời!

Côństantin Xêmiônôvich ngay từ đầu đã nhận thấy rằng các học sinh trong lớp đối với Rita không được thân thiết lắm, nhưng mỗi lần nói tới giọng hát của em họ đều tỏ ra thán phục và vui sướng. Đây là lần đầu tiên thầy giáo nghe thấy Rita hát. Rita lĩnh xướng, còn những người còn lại thì khẽ hát theo làm nền. Giọng Rita khỏe và trong, còn âm sắc của nó thì, như Giênhia nhận xét, “mịn như nhung”.

Họ nhón chân qua phòng họp và dừng lại bên phòng vật lý để nghe đoạn cuối của bài hát.

“Tôi mở toang cửa sổ

https://thuviensach.vn

Để chào đón mùa xuân
Bằng giọng hát ví von
Chào mùa xuân tươi trẻ.
Tim tôi đập nhịp nhàng
Không lời than, nước mắt
Gió về đuổi mây tan
Mây đi rồi, xa lắc".

- Tuyệt! - Tuyệt! - Giênhia thét to, đoạn em mở toang cửa phòng và vỗ tay bôm bốp. Những người còn lại. trong đó có cả thầy Côństantin Xêmiônôvich, cũng làm theo em.

- Em hát tốt lắm, - Thầy nói. - Bài hát này nhất định phải được trình diễn tại buổi dạ hội.

- Em không hát trong buổi dạ hội đâu. Không, không, không!

Rita lắc đầu nguây nguẩy, vẻ nũng nịu.

- Tại sao?

- Thầy đừng nghe bạn ấy. Bạn ấy ngúng nguẩy một chút thế thôi rồi lại đồng ý ngay đấy mà, - Giênhia nói. - Bạn ấy có tính thích cho người ta khẩn khoản đề nghị.

Đội hai khâu quần áo cho những người điều khiển buổi dạ hội. Theo lời Liđa thì đây phải là loại "quần áo của Piêrétta". Một cái váy đơn giản bằng thứ vải trắng rẻ tiền, một cái mũ với những quả bông màu, cái nơ ở ngực và chiếc thắt lưng vải cũng cùng màu. Các cô gái lớp 10 trong những bộ y phục như vậy sẽ nổi bật hẳn lên trong đám người còn lại, còn bản thân họ chỉ khác nhau ở màu sắc của các quả bông, của nơ và thắt lưng.

- Công việc thế nào hở em đội trưởng? - Côństantin Xêmiônôvich hỏi.

- Chúng em sẽ làm xong trong hôm nay, - Clara trịnh trọng trả lời - Bạn nào muốn mặc thử? Nađia, bạn mặc thử bộ áo của bạn vào. Kia, treo ở kia... Có quả bông màu vàng ấy.

- Sao lại màu vàng? Tôi đã đề nghị cho tôi màu xanh cơ mà!

- Thôi đi, đừng yêu sách nữa. Chúng ta đã bắt thăm rồi cơ mà. Bạn nào cũng thích màu xanh! Mặc vào!

- Mặc ra ngoài váy ấy à?

- Chứ sao? Cái này giống như một thứ áo khoác ngoài...

Trong khi Nađia mặc áo hóa trang, thầy giáo đến chỗ Xvétlana ngồi. Cô ngồi cạnh Liđa. Các em đang thùa khuyết, đính quả bông vào mũ. Liđa làm chưa thành thạo những bình tĩnh.

- Liđa, em học may đấy à?

https://thuviensach.vn

- Đâu phải chỉ có chúa mới biết nung bình hở thầy,- Liđa đáp.

- Xem chừng em cũng thích công việc này đấy?

- Vâng. Hơi đơn điệu một chút nhưng lại tha hồ mà suy nghĩ... Thầy Côństantin Xêmiônôvich, em và Xvétlana vừa tranh luận xong. Thầy phán xét giúp chúng em nhé?

- Lại tranh luận - Thầy nhếch mép cười. - Tranh luận về gì vậy?

Liđa liếc mắt nhìn bạn rồi nói, mắt vẫn không dám nhìn thầy giáo:

- Khi một cô gái đi lấy chồng mà không yêu... Nên đánh giá việc đó như thế nào? Xvétlana nói là việc làm đó là vô đạo đức và phản lại quy luật tự nhiên. Còn em thì cho rằng nếu cô ta lấy chồng mà không yêu nhưng lại tôn trọng và quý chồng như một người bạn thì tình yêu sau này có thể đến...

Thầy Côństantin Xêmiônôvich ngạc nhiên liếc nhìn Liđa. Trên khuôn mặt cô lộ rõ một sự lúng túng cao độ và cũng dễ dàng thấy được rằng cô phải dùng một nghị lực như thế nào để bắt mình nói ra câu hỏi đó. Còn Xvétlana thì tựa lưng vào ghế và nhìn thầy với vẻ chờ đợi với chút hồi hộp.

- Em biết một trường hợp như vậy trong cuộc sống. - Liđa nói thêm.

- Thưa thầy, - Xvétlana nói, - Trước kia người ta ép gả cô gái cho người cô ta không yêu, và ta không thể lên án cô ta được... Cô ta có thể làm được gì? Còn ngày nay... Nên gọi việc làm đó bằng thứ tên gì?

- Các em đặt thầy vào một tình huống thật khó xử? Câu hỏi rất phức tạp...

- Thật thế hả thầy? - Xvétlana ngạc nhiên hỏi.

- Tôi biết ngay mà! - Liđa nói, môi nở một nụ cười đắc thắng - Bạn nhìn vấn đề đơn giản quá.

Côństantin Xêmiônôvich dịch chiếc ghế để không đến cạnh máy khâu rồi ngồi xuống, hai tay tì lên chiếc gậy. Đoạn thầy nói:

- Chúng ta biết nhiều trường hợp người ta lấy nhau mà không yêu nhau mấy, nhưng vẫn sống hòa thuận cho đến già. Chúng ta cũng biết nhiều trường hợp trai gái lấy nhau vì tình yêu nhưng rồi chỉ một năm sau đã bỏ nhau và coi nhau như kẻ thù. Theo thầy vấn đề này còn phức tạp ở một điểm nữa là mỗi trường hợp đòi hỏi phải có một sự xem xét riêng. Nhưng nếu cô gái lấy chồng vì sự tính toán, vì mục đích ích kỷ, thì điều đó rõ ràng là một điều đáng ghê tởm. Còn nêu cô ta tôn trọng chồng, coi chồng như bạn, thêm vào đó nếu họ có cùng những nhu cầu chung, mục đích chung, thì rõ ràng, điều đó cần được đánh giá khác hẳn...

- Thế theo thầy, tình yêu có thể đến với họ được không ạ? - Xvétlana hỏi.

- Có thể chứ! Nhưng dù sao thì cũng nên chọn người mình yêu mà lấy.

https://thuviensach.vn

Trong lúc đó Nađia đã mặc xong áo và đang quay đi quay lại giữa đám bạn vây quanh cô.

- Thầy Côństantin Xêmiônôvich! Mời thầy xem đây ạ!

Thầy quay đầu về phía họ:

- Ừ. Theo thầy, trông đẹp đấy! Nào, em thử đeo mặt nạ vào xem nào.

- Clara, mang mặt nạ lại đây!

Clara lấy từ tủ ra một chiếc mặt nạ màu đen và đưa cho Nađia. Mặt nạ chưa có dây nên cô gái chỉ ướm thử vào mắt.

- Đẹp tuyệt vời! - Giênhia thốt lên. - Đồng chí mặt nạ, đồng chí cho phép được đi với đồng chí một điệu Van-xơ!

- Bao giờ bọn mình mặc hết hóa trang... chắc nhộn lắm đấy!

Cửa phòng mở. Tamara, Cachia, cô Natalia Nhicôlaiépna và Ácxênôva Tanhia bước vào.

- Thế mà chúng tôi cứ nghĩ mãi không biết là chúng nó bỏ đi đâu hết cả rồi? - Cô giáo nói, - vứt hết đèn lại và đi mất...

- Thưa cô bọn em nghỉ giải lao ạ.

Mọi người đang loay hoay mặc thử quần áo nên không nhìn thấy Tanhia ngay.

- Các bạn ơi! - Bỗng Xvétlana kêu lên - Xem kìa! Tanhia! Bạn ấy không cần gậy nữa!

Tất cả reo lên vui sướng. Họ quây lấy Tanhia, ôm bạn chúc mừng bạn. Đã quên mất cảnh ồn ào và bàng hoàng với sự đón tiếp niềm nở, cô gái đứng ngây ra như phỗng, vẻ đầy sung sướng.

- Cachia, cho bạn ấy vào đội chúng tôi! - Giênhia nói to.

- Tại sao lại vào đội bạn mà không phải đội tôi? - Clara lập tức phản đối.

Vấn đề vẫn chưa được giải quyết thì bác Phênhétxca bước vào.

Bác nói:

- Các cháu ơi, người ta chở ván đến cho các cháu đấy! Các cháu ra mà đón khách. Tamara, bố cháu cũng đến đấy.

- Họ mang cầu trượt đến! - Tamara vui sướng kêu lên. - Đi đi các bạn ơi.

Tại một cuộc họp phụ huynh học sinh, Tamara giới thiệu bố mình với thầy giáo. Thầy Côństantin Xêmiônôvich nhận ngay ra rằng ông là một người thợ biết nhiều nghề, nên trong khi nói chuyện, thầy giáo đã dẫn ông ta đến bên cạnh cầu thang và chỉ:

- Anh Mátvây Xtêpanôvích, anh xem, chiếc cầu thang của chúng tôi cũng tốt đấy chứ?

https://thuviensach.vn

Bác thợ đến bên tay vịn lắc lắc chúng, xong ông nhìn vào nhịp và những bậc lên xuống rất rộng xây bằng đá - Cầu thang tốt đó. Phải hàng trăm năm mới hỏng, chắc chắn lắm, - ông đồng ý.

- Chúng tôi có một ý định... Liệu có thể đặt hai - ba mảnh ván bào thật nhẵn giữa cầu thang nối từ tầng ba xuống được không? Để sát chúng vào nhau và gắn thật chặt. Rồi làm thêm những cái gờ con. Thử hỏi kém gì cầu trượt thật.

- Cầu trượt? - Bác thợ ngạc nhiên hỏi. - Để làm gì cơ chứ?

- Để cho các cháu nó vui chơi, trượt vào những hôm có dạ hội. Hồi nhỏ anh đã bao giờ trượt trên gờ băng chưa?

- Trượt gờ băng ấy à? Không phải chỉ một lần! - Mátvây Xtêpanôvích nhếch mép cười rồi nói và bước đến chỗ ngoặt của cầu thang. Có điều chúng tôi trượt bằng xe trượt tuyết. - Anh Côństantin Xêmiônôvich ạ... Còn ở đây thì "ngồi lên gì" mà trượt? - Ông dừng lại hỏi.

- Lo gì, ngồi lên gì mà trượt chẳng được, - Ông giáo cười. - Không, chúng ta sẽ làm một con đường bằng thảm rộng chừng nửa mét tha hồ mà trơn.

- Thế còn chỗ dưới? Trượt thẳng vào phòng học à?

Phía bên kia hành lang, đối diện với cầu thang là cửa vào lớp.

- Dưới ấy ta sẽ lấy một chiếc đệm ở phòng thể dục thể thao kê vào nếu có chỗ rộng.

- Thế đấy! Thế đấy... - Ông Mátvây Xtêpanôvích kéo dài giọng và cố gắng hình dung xem trên thực tế tất cả những thứ đó sẽ ra sao. - Tất nhiên, đối với bọn con trai thì đây là một trò chơi trứ danh đó... Không có gì nguy hiểm cả. Bên trái là tay vịn, bên phải là tường. Có điều là chúng nó sẽ trượt chồng trượt chéo lên nhau mất... Vâng, thì cứ cho cả bọn con gái nữa... Nhưng các vị lãnh đạo nhà ta liệu có cho phép không?

- Chắc là được.

- Thế anh định đặt cho đâu làm chiếc cầu trượt này. Nhờ ở xưởng hay là nhờ thợ?

- Nhờ anh đấy.

- Nhờ tôi ấy à? Vâng, tôi hiểu. - Mátvây Xtêpanôvích nói không chút ngạc nhiên. Đúng thế... phụ huynh học sinh phải là những người giúp việc đắc lực nhất của nhà trường... Điều đó không còn gì phải bàn cãi... Ván không cần dày lắm... Nằm vừa khít bậc thang... Rãnh không to lắm... - Ông suy nghĩ thành tiếng rồi bỗng ông gật đầu dứt khoát: - Chúng tôi sẽ làm

https://thuviensach.vn

cho, anh Côństantin Xêmiônôvich ạ. Thỉnh thoảng cũng nên cho bọn trẻ nó nô đùa một chút, điều ấy chẳng hại gì.

Ngày hôm sau ông mang theo thước dây đến trường rồi hí hoáy đo, tính toán và ghi chép...

Và thế là chiếc cầu trượt đã làm xong. Các cô học sinh mong nó từng giờ. Bỏ hết mọi việc, các cô chạy ùa xuống sân.

- Bố ơi, bố chở cầu trượt đến đấy à?

Tamara từ trên cầu thang hỏi vọng xuống.

- Ừ, chở đến rồi, Timôsa ạ. - Ông Mátvây Xtêpanôvích lắp bắp đáp. Ông đang dùng giẻ lau những tấm ván lấm tấm những hạt nước. Đứng cạnh ông là ông Mikhain Phômích Ivanốp, người cùng ông tham gia làm việc này, và hai người đàn ông khác không quen biết, bố của học sinh ở các lớp khác.

- Cầu trượt cho các cháu đấy, - một trong hai người đàn ông nọ nói. - Thứ này ở Uran người ta gọi là con trượt. Ở Lêningrát gọi là cầu trượt. Ta lắp vào thôi chứ, anh Mátvây Xtêpanôvích?- Ông ta quay sang nói với ông bố của Tamara. - Còn phải điều chỉnh nữa.

- Cũng chẳng còn gì mà phải điều chỉnh đâu, - Ông Xtêpanôvích đáp, vẻ tin tưởng. - Mọi thứ đã đâu vào đấy cả rồi. Nhưng dù sao ta cũng nên lắp thử xem. Phải làm thêm mấy cái vấu...

Thầy Côństantin Xêmiônôvich đến. Anh chào các phụ huynh học sinh xong bắt đầu xem chiếc cầu trượt.

- Bên cạnh có những con chữ làm những chức năng riêng, - ông Mátvây Xtêpanôvích giải thích. - Đầu các tấm ván sẽ tì vào các vấu... Ba cái ở giữa, còn những cái này...

Thầy Côństantin Xêmiônôvich nghe bác thợ nói, đưa tay vuốt vào bề mặt bào nhẵn, mát lạnh của các tấm ván và mỉm cười nhìn các cô gái đang xúm quanh anh. Mắt các cô ánh lên một niềm vui và sốt ruột…

Trong khi đó bác thợ Mátvây Xtêpanôvích vẫn tiếp tục nói:

- Các tấm ván được bắt chặt vào nhau bằng cách... Những cái gờ này lắp vào rãnh... Tất cả chỉ có thế thôi.

- Ta nên xem cụ thể tại chỗ. - Thầy giáo đề nghị.

- Nào, các đồng chí, mỗi người một tay nào, - bác thợ Mikhain Phomich ra lệnh.

Họ khuân ván lên gác đặt vào cạnh cầu thang và mấy bác thợ bắt tay vào lắp ráp.

Côństantin Xêmiônôvich gọi Cachia, Giênhia và Clara lại chỗ mình.

https://thuviensach.vn

- Các em! Thầy nghĩ là hôm nay các em không thể làm thêm được gì nữa đâu. Trước hết là trời đã muộn, và sau nữa là chả còn tâm trạng nào để làm nữa đâu. Các em dọn dẹp hết cả lại và giải tán về thôi. Thầy nhắc là dù sao thì cũng đừng quên ôn tập đấy...

Các đội giải tán. Theo yêu cầu của thầy giáo, bác Phênhétxca mang chìa khóa lớp 4A đến, lớp này nằm đối diện với cầu thang. Bác mở cửa lớp và đứng chắp tay lên ngực quan sát một hôi lâu công việc của các bác thợ. Bác không hiểu nổi tại sao người ta lại phá hỏng sàn nhà và mang gỗ mang ván đến để làm gì.

- Thầy Côństantin Xêmiônôvich, người ta làm thế để làm gì?

- Bác Phênhétxca hỏi thầy giáo khi những chiếc lỗ đặt vấu đã được làm xong.

- Làm cầu trượt đấy.

- Cầu trượt? Cầu trượt để làm gì?

- Rồi khắc biết.

Một lúc sau các cô gái lại kéo đến và đứng vây quanh các bác thợ.

- Chúng em chỉ xem một chút rồi đi ngay thầy ạ. - Tamara thanh minh bằng giọng của người có lỗi khi bắt gặp cái nhìn dò hỏi của thầy Côństantin Xêmiônôvich.

- Timosa, con làm vướng chân các bác ấy đấy... Mày lại che mất ánh sáng rồi, - bác Mátvây Xtêpanôvích đẩy cô con gái lúc đó đang cúi xuống xem ông làm ra chỗ khác.

- Nhưng con muốn giúp bố.

- Ai người ta cần... Này, muốn giúp thì cầm hộ bố cái đục.

Cuối cùng các vấu đã đặt xong. Bác Mikhain Phômích đưa tay sờ đi sờ lại mấy lần để kiểm xem chúng có còn lồi lên khỏi sàn nhà không. Sau đó họ quét sạch sàn và bắt đầu lắp cầu trượt.

- Nhiệm vụ đã hoàn thành, thưa đồng chí Côństantin Xêmiônôvich! - Một lúc sau các tiếng ông Mátvây Xtêpanôvích nói. - Các cháu, trượt thử đi? Nào, Timosa, trượt đi xem nào!

- Ngồi lên gì mà trượt?

- Ngồi phệt xuống ván chứ còn gì nữa.

- Bố nói buồn cười thật!... Sàn bẩn thế kia mà đòi...

Tuy trước đó sàn gỗ ở hành lang đã được lau sạch nhưng khi làm nó đã bị xéo bẩn.

- Có cần lấy chổi không? - Bác Phênhétxca hỏi.

https://thuviensach.vn

Nhưng từ tầng dưới Nhina Sarina đang mang lên một tấm bìa các-tông to.
- Này, tôi trượt trước đấy nhé!

Nhina trèo nhanh lên đỉnh cầu trượt đặt tấm các tông xuống mặt dốc xong cô nhìn xuống và mọi người thấy mặt cô đỏ bừng.

- Sao? Sợ hả? - Giênhia hỏi. - Đồ nhát gan!

Nhina vừa lấy lại dũng cảm và đang định ngồi xuống thì bỗng Giênhia đã nhảy tót lên và ngồi phịch xuống tấm bìa.

- Đi nào! Ù - ù - ù...

Giênhia trượt như bay xuống chân cầu thang dưới sự hoan hô và cười đùa của mọi người. Cô trượt qua hành lang rồi biến mất hút trong lớp học tối om. Một giây sau cô đã xuất hiện ở cửa.

- Thế mới là cầu trượt chứ... Tôi nói thật đấy... kinh cả hồn! Các bạn nhanh lên! Phải xếp bàn học sang một bên. - Tớ suýt đâm thẳng vào chúng đấy...

Trong khi mọi người xếp dọn bàn ghế, một cô nào đó mang đến hai tấm các-tông nữa, và thế là cuộc trượt đua đã bắt đầu. Người lớn đứng cả sang một bên và khoái chí theo dõi các cô gái nô đùa. Tiếng cười, tiếng kêu, những câu đùa tếu vang lên không ngớt. Các cô đang "làm quen" với cầu trượt. Từng cặp một, lúc trượt đứng, khi trượt ngồi, trượt cả bằng đầu gối.

- Thôi đủ rồi, bác Mátvây Xtêpanôvích ạ, cho kết thúc thôi. - Cônstantin Xêmiônôvich nói, đưa mắt nhìn đồng hồ. - Các em, đủ rồi đấy. Tháo cầu trượt ra và mang hết ván cất vào phòng thể dục. Ta sẽ bảo quản chúng ở đó.

Khi nhìn thấy phụ huynh học sinh trèo lên sân cầu trượt. Anh bèn bảo họ:

- Các đồng chí, cứ để cho các em ấy làm lấy. Muốn ăn phải lăn vào bếp chứ...

Khoảng mười phút sau chiếc cầu trượt đã được tháo xong và xếp gọn vào chỗ quy định. Hành lang chìm sâu vào bóng tối và trở lại yên tĩnh.

https://thuviensach.vn

CUỘC KHIÊU VŨ

(Thiếu một đoạn)

...Đã gần tám giờ. Bên cạnh tay vịn chỉ còn lại thưa thớt mấy người đứng đợi các vị khách đến muộn. Bưu điện làm không hết việc.

Bốn cô "Piêrétta", đi lại chỗ ông Côństantin Xêmiônôvich.

- Thưa thầy, bắt đầu được rồi chứ ạ? - Cachia hỏi.

Thầy giáo nhìn đồng hồ và hỏi bà hiệu trưởng.

- Chị Natalia Dakharốpna, bắt đầu được chưa?

- Tôi là khách và không biết gì cả.

- Bắt đầu đi, Cachiusa.

Các cô "Piêrétta" chạy đi. Khoảng ba phút sau đèn điện ở hành lang phụt tắt. Những tia lửa nhỏ chạy nhanh theo đường dây có treo những chiếc đèn lồng. Chạy đến chỗ chiếc đèn lồng đầu tiên, tia lửa nổ lép bép và bắt vào chiếc đèn rồi lại chạy tiếp đến chiếc sau. Những người đang dạo chơi trên hành lang dừng cả lại. Nhìn theo những tia lửa, họ vỗ tay hoan hô tài nghệ của ông Vaxili Vaxiliêvích. Khi những chiếc đèn lồng cuối cùng treo trên cửa vào hội trường được thắp lên thì cửa hội trường mở toang và tiếng nhạc hành khúc rộn ràng từ khắp các loa được giấu kín trong các góc của hành lang vang lên ầm ĩ.

Đoàn người ăn mặc sặc sỡ kéo vào hội trường. Giữa hội trường là một cây Noel lớn trang trí đẹp. Quanh bốn bức tường là những chiếc ghế giành cho khách.

Tiếng nhạc hành khúc vừa kết thúc thì một cô "Piêrétta" đeo những quả bông màu tím bước ra sân khấu và gõ vào chiếc mâm ba lần.

Cả hội trường im lặng.

- Các bạn! Chúng tôi vừa nhận được điện của ông già Tuyết. Ông già đáng thương hơi bị cảm lạnh và đang phải chườm nước nóng ở nhà. Ông ta không thể đến tham gia buổi khiêu vũ của chúng ta được. Ông ta nhờ chúng tôi chuyển đến các bạn lời chúc mừng năm mới và hứa năm nay sẽ mang đến cho các bạn nhiều điểm 5. Ông ta cũng nhờ phân phát cho các cô, các bác những gì mà các cô, các bác muốn. Điều này thì tôi thấy khó xử quá... Ai biết được các cô, các bác muốn gì trong năm mới - Vậy tùy các cô các bác lựa chọn lấy, xin đừng ngại. Chúng ta bắt đầu buổi khiêu vũ hóa trang nhân dịp năm mới không có ông già Tuyết vào lúc 8 giờ đúng. Chỉ có các mặt nạ mới có quyền mời nhảy. Ai phạm quy định này sẽ phải lên sân khấu biểu diễn.

https://thuviensach.vn

“Piêrétta” lại cầm chiếc mâm lên gõ và khi nghe tiếng rè rè của máy quay đĩa cô bèn dõng dạc tuyên bố:

- Van-xơ!

Một cô “Piêrétta” đeo quả bông màu xanh da trời xuất hiện trước mặt Aliôsa.

- Có thể mời anh cùng nhảy được không?

- Xin sẵn sàng.

Đây là ai? Xvétlana hoặc Liđa? Cả hai đều có vóc người và thân hình như nhau. Tóc được giấu kín, giọng nói hồi hộp khác hẳn đi nên rất dễ nhận nhầm.

- Anh chán à? - Cô hỏi nhỏ.

- Chưa, chưa kịp chán.

- Anh có thích không?

- Nói chung là thích.

Igor đưa mắt nhìn bạn và khi anh ta đã khuất sau cây Noel thì một cô “Piêrétta” có những quả bông hồng bỗng tách ra khỏi đám đông và dừng lại trước mặt anh.

- Anh có cho phép mời anh nhảy không? - Cô ta hỏi nhỏ.

- Xin cứ việc! - Người lính thủy nói, miệng cười đến tận mang tai.

Anh tin là cô Liđa đang trêu chọc anh.

- Tôi vừa mới nghĩ đến chị xong, - anh nói hòa vào dòng người đang nhảy.

- Phải xưng hô với mặt nạ bằng “cậu”. Anh không biết những điều sơ đẳng như vậy thì thật đáng xấu hổ!

- Hai mươi năm nay, rất tiếc, tôi chưa có dịp tham dự những buổi dạ hội hóa trang...

- Tôi lại nghĩ là trong hai mươi năm qua cậu chưa có lần nào đọc vở kịch của Lécmôngtốp “Buổi khiêu vũ hóa trang” cơ đấy, - mặt nạ nói với vẻ trịch thượng rồi cười.

- Cô là mẩu nến cháy dở chứ không phải là cây nến[[44]]. Thế mà cũng gọi là em ruột. - Igor lầu bầu và véo vào tay cô.

- Anh điên rồi à! - Xvétlana đánh vào vai anh vẻ cáu giận.

- Thôi bắt tay thân thiện! Đừng giận nữa, Xvétca. Hãy nói nhỏ cho anh biết Liđa mặc màu gì?

- Ông anh ngốc ơi! Linh tính của anh để đi đâu rồi? Từ nãy đến giờ mà vẫn chưa nhận ra à? Thậm chí người ta lại còn dúi cho anh một mẩu giấy

https://thuviensach.vn

nữa...

- Màu xanh da trời à? - Anh ngạc nhiên hỏi.

- Anh có thích buổi khiêu vũ của bọn em không?

- Các cô khá lắm! À, thế ra cô ta đang nhảy với Aliôsa, chẳng hiểu cô ta cứ hành anh suốt để làm gì không biết?

Cônstantin Xêmiônôvich đứng quan sát những người đang nhảy với một vẻ hài lòng. Các cô thiếu nữ cảm thấy thoải mái và tự nhiên.

- Thầy Cônstantin Xêmiônôvich. Sao thầy không ghé qua bưu điện? - Cô đưa thư hỏi anh. - Thầy có thư đấy!

Cô ta đưa cho anh ba bức thư rồi chạy mất.

"Thầy đừng cau có. Mọi việc đang diễn ra rất tốt đẹp!" Anh đọc bức thư đầu tiên. Tuy nét chữ có bị thay đổi nhưng anh vẫn đoán ra chữ của Giênhia Xmiếcnôva.

"Đồng chí Cônstantin Xêmiônôvich, đồng chí là con người tuyệt diệu nhất! Chúng tôi rất yêu đồng chí - CLAN".

"Thầy Cônstantin Xêmiônôvich!

Chúng em đã giữ lời hứa, đã tổ chức dạ hội! Đã bắt đầu đúng giờ!

Vinh quang của lớp được nâng cao!

Thầy hãy khen chúng em đi nào!

Ký tên "những nhà giáo dục".

- Bây giờ thì ta sẽ nổ súng thật ác liệt vào. - Ông Xécgây Ivanôvích vừa từ đâu xuất hiện nói, hai tay xoa vào nhau vẻ khoái chí, ông cầm những túi hoa giấy. Nhưng ông không kịp "nổ súng". Điệu Van-xơ đã kết thúc và các đôi trai gái tản ra rất nhanh.

- Để giành đạn cho điệu nhảy sau, - Ông viện sĩ hàn lâm đành tự an ủi. - Hình như anh nhận được nhiều thư lắm phải không, anh Cônstantin Xêmiônôvich?

- Những ba thư cơ đấy!

- Có thể tôi cũng có chăng? - Ông Xécgây Ivanôvích nói và đưa tay sửa lại số đeo ở ngực - Tôi thử đi hỏi xem sao.

Ông nhanh nhẹn lách qua đám người đang dạo chơi và đi ra hành lang, sau đó ông ngó vào chiếc cửa sổ "phòng gian hàng".

- Tôi có thư không?

- Số của bác bao nhiêu?

- 15.

- Có đấy.

https://thuviensach.vn

Ông viện sĩ cầm lấy bức thư với vẻ hơi ngạc nhiên. Ông giở đọc ngay tại chỗ và cười ầm lên...

"Ngài đứng cạnh cửa hội trường
Vẻ mặt sao sầu thương.
Như định lý Pitago
Như tích phân khó khăn
Dĩ nhiên, những định luật phức tạp
Tôi chẳng thay được ngài
Nhưng vui đùa với chúng tôi
Tôi sẵn sàng giúp đỡ.
Ngài hãy đi tìm tôi
Giữa đám "Piêrétta " vui nhộn
Và hãy gửi ngay thư trả lời
Số bốn mươi đang đợi".

Lần thứ hai đọc xong bức thư, ông đến bên quầy hàng để mua giấy trả lời. Nhưng trước khi viết trả lời cần phải tìm hiểu xem ai là người viết bức thư này. Chắc là một cô nào đấy trong bọn bạn của Liđa. Ông Xécgây Ivanôvích để ý nhìn những người đang dạo chơi, nhưng người có số bốn mươi vẫn không thấy đâu cả.

Điệu nhạc nhảy đã nổi lên "Màn đêm" - một cô gái tầm thước có thân hình cân đối, vận toàn đồ đen - đến bên Aliôsa.

Chiếc áo cánh đen của cô tay rất rộng, chiếc quần rộng ống cũng màu đen. Trên chiếc mũ tròn có đính ánh trăng lưỡi liềm bằng bạc, còn trên chiếc áo khoác thì đính những ngôi sao.

- Có thể mời anh nhảy được không? - Cô hỏi.

- Được! - Anh nói và chìa tay ra. - "Màn đêm" trong buổi khiêu vũ dưới ánh sáng chói chang...

Igor được một cô "Piêrétta" có những quả bông màu tím mời nhảy, anh mơ về những quả bông màu xanh da trời nhưng không tiện từ chối. Hơn nữa, qua việc làm cũng có thể thấy đây là cô gái điều khiển chính. Chính cô là người khai mạc buổi dạ hội.

- Tôi thấy cho đến giờ mà anh vẫn chưa quen với đất liền. Anh đã tìm thấy con quái vật của mình chưa?

- Quái vật thì tìm thấy rồi. Nhưng không phải là của tôi.

- Thế của ai?

- Tôi không biết, chính điều này tôi phải hỏi cô đấy, mặt nạ ạ.

https://thuviensach.vn

- Con quái vật này cho đến giờ phút này vẫn còn thuộc về bản thân nó, lạy chúa!

- Có nghĩa là cô rất ích kỷ đấy, mặt nạ ạ.

Vừa nhảy Igor vừa đưa mắt tìm "Piêrétta" với những quả bông màu xanh lam.

- Anh có quay đầu tìm ngược tìm xuôi mấy cũng vô ích thôi, mặt nạ nhếch mép cười và nói. - Các con quái vật của anh đang bận nên không thể nhảy được.

- Họ bận gì vậy?

- Bận việc. Anh không nên quên rằng họ là những người điều khiển.

- Thế họ giao cho chị đến thay thể họ ư?

- Chẳng còn cách nào khác. Trách nhiệm của người bạn gái buộc tôi phải thay họ...

Dự định trong giờ giải lao sẽ mở cửa "Phòng cười", nên Xvétlana và Liđa đang chuẩn bị. Những thầy tướng vẫn tiếp tục tiên đoán và người muốn biết về số mệnh của mình thì nhiều vô kể. Trong lần nghỉ giữa hai điệu múa họ đến chỗ cô giáo Marina Lêôpôndốpna. Và lập tức các cô gái đến vây quanh lấy họ.

- Thưa cô Marina Lêôpôndốpna, ngài thuật pháp kiêm ảo thuật và phù thủy Ili Rutazacmaca Zimbia ngỏ ý muốn xem về đường tương lai cho cô.

- Thú vị đấy! Cô giáo mỉm cười - Xin cứ việc, xin cứ việc!

"Thầy tướng" xòe bàn tay quay những vòng nhè nhẹ trên đầu bà giáo sau đó đưa tay lên trời và lắp bắp một điều gì đó.

- Zimbia, cậu có thể nói rõ hơn được không, tớ chả hiểu gì cả.

"Thầy tướng" nhắc lại to hơn và trong mớ từ hỗn độn của anh ta thấy có cả những từ Đức...

- Da-ra-can-bit-te, pac-ca-le Slec i kha-úc, đas i đéc i Xim-mơ, phen-xtơ, Si-xen...

- Chắc cô hiểu chứ ạ, cô Marina Lêôpôndốpna. Hay là cô cũng cần dịch?

- Hiểu sao được! Tôi không biết thứ tiếng ấy. Lần đầu tiên trong đời tôi nghe thấy nó.

- Ngài ấy nói là tương lai của cô ngài không rõ lắm. Ngài nhìn thấy lờ mờ như trong sương mù các kiểu biến cách, các cách, các trợ động từ và quanh chúng đầy rẫy điểm một và điểm hai.

- Đủ chưa? Cậu còn ba hoa những gì nữa, Zimbia?

- Ca-ra-đas, ca-ra-đi, ca-ra-nic!

https://thuviensach.vn

Mọi người xung quanh cười ầm lên và cô Marina Lêôpôndốpna có cảm giác là các học sinh đang đưa môn của cô dạy ra đùa giỡn.

- Đủ rồi đấy các anh ạ, - cô nghiêm giọng nói. - Tôi nghĩ trò chơi của các anh có ý nghĩa hơn cơ đấy.

Lêva Nhikitin đóng vai người phiên dịch, bị bẽ bàng nhưng rồi anh chống chế được ngay:

- Zimbia! Cô Marina Lêôpôndốpna không tin những lời tiên đoán của cậu. - Anh vỗ vai thầy tướng nói. - Ta đi thôi.

Nhạc lại nổi lên. Một cô "Piêrétta" đeo những quả bông màu da cam chạy đến chỗ Côństantin Xêmiônôvich.

- Thưa thầy Côństantin Xêmiônôvich... cô bắt đầu nói nhưng bỗng cô vỗ tay lên khi vừa nhìn lên ngực ông Xécgây Ivanôvích - "A... a! Số mười lăm đây rồi!

- À... À! Cô "Piêrétta" yêu thơ đã xuất hiện! - Ông viện sĩ hàn lâm vui sướng khi nhìn thấy số của cô ta.

- Cháu vừa định biên thư trả lời cho bác xong.

- Cô nói gì vậy... Tôi đã biên thư cho cô đâu. Thế còn ai viết những dòng thơ này? - Ông hỏi, tay khoa bức thư vừa nhận được. - Không phải cô viết à?

- Tôi hoàn toàn không có ý định viết!

Thầy Côństantin Xêmiônôvich dịch chiếc ghế gần lại và cô "Piêrétta" ngồi xuống.

- Bác cho phép cháu đọc? - Cô ta hỏi, cầm lấy bức thư từ tay ông Xécgây Ivanôvích.

- Đọc thư của chính mình viết ư?

- Cháu thề là cháu không viết.

Đọc xong bức thư cô ta phá lên cười:

- Những vần thơ không đúng luật! Rõ ràng là có một cô bé nào đấy định tìm cách làm quen với bác, - Cô ta nói.

- Cũng chẳng sao, chuyện lập mưu tính kế trong buổi liên hoan hóa trang là lẽ bình thường. - Thầy Côństantin Xêmiônôvich cười - Bác Xécgây Ivanôvích, người giấu mặt sau chiếc mặt nạ này không phải là một học sinh mà là một cô giáo đấy. Các đồng chí, cho phép tôi giới thiệu... Đây là đồng chí Xécgây Ivanôvích Vécxinhin... Đây là đồng chí Natalia Nhicôlaiépna Dôrina.

- Rất hân hạnh. Thật tình tôi không bao giờ nghĩ chị không phải là một nữ học sinh.

https://thuviensach.vn

- Càng tốt! Có nghĩa là trong chiếc mặt nạ này tôi trẻ hơn ở ngoài. Còn bức thư này chắc hẳn là có mục đích gì đấy. Bọn trẻ chúng nó để ý thấy anh buồn chăng?

- Ngược lại! Tôi lại thấy ở đây rất vui. Quả là tôi không còn nhớ tôi được vui như thế này bao giờ.

- Các đồng chí, tôi có việc phải để các đồng chí ở lại đây một mình trong ít phút. - Thầy Côństantin Xêmiônôvich thông báo. - sắp đến giờ nghỉ giải lao và sau đó là đến tiết mục văn nghệ nghiệp dư. Tôi phải đi xem các em học sinh chuẩn bị đến đâu rồi.

Xvétlana và Liđa đi từ "Phòng cười" về lớp của mình. Ở đó họ gặp Tamara và Tanhia vừa đi trực ở cầu thang về và gặp cả Rita.

- Có ảnh hưởng gì đến bạn nào? Tôi với bạn cao bằng nhau, - Rita khẩn khoản đề nghị Tamara.

- Bạn đi mà đổi với những người khác. Bạn có hàng tá bọn con trai chạy theo, tôi biết làm gì với họ? Lẽ ra bạn không nên để lộ ra quá sớm.

- Tamarốtxca, bạn bảo tôi có lỗi gì nào, tại họ nhận ngay ra tôi đấy chứ.

- Thôi, tôi cũng đành phải đổi cho bạn... - Tamara đồng ý.

- Nhưng tôi bảo trước với bạn là tôi sẽ không nể nang gì bọn con trai ve vãn bạn đâu đấy...

Hai cô đổi mũ, đổi nơ và thắt lưng cho nhau.

- Đừng quên đổi cả số nữa đấy, - Tanhia nhắc họ.

- Xvétlana! Tôi với bạn cũng đổi cho nhau đi!... Liđa đề nghị. - Họ đã nhận ra bọn mình rồi...

- Đúng đấy. Cứ để cho họ nhận nhầm tôi với bạn.

- Nào, ta đổi đi.

- Nhưng bạn đừng khai ra đấy nhé. Ta sẽ lại mời họ ra nhảy Van-xơ.

Hai cô đổi màu cho nhau. Liđa đã trở thành một cô "Piêrétta" màu hồng còn Xvétlana thành cô màu xanh lam.

Tiếng nhạc đã tắt.

Một cô "Piêrétta" màu vàng ngó đầu vào cửa lớp và cười nói:

- Ôi, các bạn ơi, Giênhia vừa bắt cô Marina Lêôpôndốpna phải nộp đồ thay thế xong. Ta vào hội trường đi. Buổi biểu diễn sắp bắt đầu rồi. Cô ấy sẽ phải lên biểu diễn đấy.

Cả bọn vừa cười vừa chạy vào hội trường.

Buổi biểu diễn của các diễn viên "bị thua cuộc phải nộp đồ thay thế" bắt đầu. Khán giả đang đứng trước cây noel. Các nữ sinh đã biết rõ tài năng của số đông khách tới dự từ trước, nên Giênhia đã cố tình chuẩn bị sẵn danh

https://thuviensach.vn

sách những người phải nộp đồ thay thế và kết quả là trong các giờ giải lao họ đã tổ chức được một buổi biểu diễn khá phong phú.

Sau đó đến tiết mục cầu trượt. Khá nhiều người kéo đến tham gia. Tiết mục cầu trượt được khách rất hâm mộ. Những tiếng hò reo và đôi lúc có cả tiếng rú thất thanh vang lên không ngớt cho đến tận lúc buổi dạ hội kết thúc.

Hội trường lại vang lên tiếng nhạc bài Van-xơ. Cô "Piêrétta" với những quả bông màu xanh nước biển mà Igor hằng mong đợi đã xuất hiện trước mặt anh. Còn Aliôsa thì tươi tinh hẳn lên khi anh nhìn thấy cô gái màu hồng.

- Xvétlana, anh rất sung sướng... - anh nói rất khẽ khi bàn tay anh đã đặt lên hông cô gái. - Mãi đến bây giờ mới được nhảy điệu Van-xơ đầu tiên - và suốt buổi không được một lời nào của em...

- Anh nhảy với Liđa rồi còn gì. - Cô ta thì thầm.

- Anh có mời cô ấy đâu, - Aliôsa nói qua nụ cười của một người có lỗi. Cô ấy chọc tức Igor, còn anh thì phải đóng vai trò của chiếc bánh xe thứ năm.

"Piêrétta" lắc đầu phản đối, nhưng Aliôsa hiểu cử chỉ đó theo ý riêng của mình:

- Đúng, đúng... Xvétlana, hãy tin anh. Anh ấy thích Liđa thật sự. Nghĩ nhiều về cô ta... Và, thú thực, anh thương anh ấy quá. Anh không hiểu nổi là anh ấy tìm thấy gì hay ho ở cô ta?

Cô "Piêrétta" màu hồng quay đầu lại và anh nhìn thấy đôi mắt ánh lên sau mặt nạ. Trong tình huống khác thì cái nhìn ấy đã nói lên với anh nhiều điều, nhưng lúc này anh hoàn toàn tin rằng anh đang nhảy với Xvétlana. Anh cho là "cô em giận thay cho bạn".

- Anh không có ý định nói xấu cô ta. Cô ấy cũng khá thông minh, chơi với cô ta cũng khá thú vị, nhưng... Nhưng theo anh thì cô ta không xứng đáng với tình cảm sâu sắc... Thôi, mà ta không nên bàn về cô ấy nữa... Anh rất mừng là chúng ta lại được gần nhau.

Một đôi anh chị tinh nghịch nào đấy nhảy va cả vào họ rồi cười vừa xin lỗi, lại đi vào đám đông. Giữa lúc ấy Aliôsa đổi tay và lấy từ túi ra một bức thư.

- Em mệt lắm rồi, - Liđa khẽ nói và hơi né người ra.

- Xveta, hãy nghe anh nói, - Aliôsa nói, đoạn kéo cô ta sát vào. - Đã từ lâu... Đã từ lâu lắm rồi anh muốn nói với em một điều quan trọng nhất... Nhưng anh vẫn không dám, chúng ta ít gặp nhau quá.... và anh đã biết. Bây giờ em đừng có đọc vội. Hãy cất đi đã... Bao giờ về nhà... Điều này vô cùng

https://thuviensach.vn

quan trọng đối với anh. - Aliôsa hồi hộp nói và Liđa cảm thấy bức thư đã nằm gọn trong tay mình.

Họ nhảy vòng quanh phòng và Aliôsa không mảy may để ý đến việc cô "Piêrétta" nhảy sai nhịp. Cũng có những lúc cô gần như là treo trên tay anh như kẻ bị ngất.

Ở một góc khác của hội trường Igor đang nhảy với cô "Piêrétta" có những quả bông màu xanh lam.

- Liđa! Cô không có lương tâm sao? - Igor nói. - Chẳng nhẽ cô vui khi làm tôi đau khổ? Vì cô mà tôi trốn đến đây. Và đây là phần thưởng! Điệu nhảy đầu tiên này tôi phải đổi mười ngày bị giam giữ.

- Tôi có liên quan gì đến việc đó? - Cô gái khẽ hỏi, cố nén cười.

- Chẳng nhẽ cô không nhìn thấy gì hết hay sao? Tôi đã mất hết trí khôn rồi đây này. Mà không chỉ có trí khôn không đâu. Mất cả ăn, cả ngủ, cả khí sắc, mất hết cả khả năng suy nghĩ... Lần đầu tiên khi tôi nhìn thấy cô, cô đã biến mất như một giấc mơ. Và từ khi chúng ta quen nhau đến nay đã được hai tháng, chủ nhật nào chúng ta cũng gặp nhau, nhưng cô vẫn là một giấc mơ như buổi đầu... Thậm chí tôi không có cả dịp nói chuyện riêng với cô. Cô có thể làm tôi trở thành người hạnh phúc nhất trên đời!

- Anh điên à!... Anh định cưới vợ chắc? - Xvétlana ngạc nhiên hỏi. - Em sẽ mách mẹ cho mà xem....

Khi Xvétlana nhìn thấy mặt anh trai mình thộn ra thì cô không nhịn được cười nữa.

- Đồ quỷ sứ! Tao không biết nói thế nào với mày đây... Xách tai mày lên chăng! - Igor kêu lên.

- Đố đấy!

- Quỷ mà biết được bọn mày!

- Còn anh thì chỉ thích trêu chọc kẻ khác... Bây giờ thì được nếm mùi nhé! Thôi, ta nhảy nhanh lên!

Và thế là hai anh em lại tiếp tục nhảy.

- Ai là kẻ phải chịu xách tai vì tội bị bắt nhốt mười ngày? Anh nghe chứ, anh Igor?

- Gì cơ?

- Em nói về chuyện anh sẽ bị bắt nhốt...

- Thôi đủ rồi! Ấy là anh nói cho có vẻ thơ mộng đấy thôi... Mày làm anh mất hết khí sắc.

- Không sao, đây là sự tập dượt cho anh, và em phải nói thật là nếu anh có ý định thổ lộ tình yêu bằng thứ giọng như vậy thì anh cứ yên trí là thất

https://thuviensach.vn

bại trăm phần trăm.

- Tại sao?

- Tại vì anh ngốc lắm! Những điều anh nói là một thứ tán dóc tầm thường!

- Anh chỉ biết có thế thôi…

- Càng không may cho anh. Liđa là một cô gái đứng đắn. Và nếu anh có cảm tình thật... - Xvétlana trách móc cáu kỉnh, nhưng bỗng cô đổi giọng âu yếm nói. - Anh lgorếch ơi, nói như vậy không được đâu. Nó ngốc nghếch, tầm thường lắm...

Điệu Van-xơ kết thúc khi họ ở một góc khác của hội trường.

Xvétlana khoác tay Igor và đi vòng trong hội tường.

- Có nghĩa là họa mà thành phúc? - Igor thở dài nói. - Thôi được rồi Xvétlana ạ, anh sẽ suy nghĩ về điều em nói. Bằng cảm giác thứ mười nào đấy anh hiểu là em nói đúng... Kìa, Aliôsa kia rồi.

- Anh lại với anh ấy đi? - Xvétlana đập vào vai anh và chạy biến mất.

- Thế nào, cậu thấy cái trò vừa rồi của họ có hay không? - Igor lại gần Aliôsa và hỏi:

- Trò gì?

- Trò đổi quần áo cho nhau ấy. Tôi vừa bị mắc cỡ xong. Ai lại đi thổ lộ tình yêu với con Xvétlana cơ chứ.

- Tớ không hiểu cậu nói gì...

- Cậu có biết cậu vừa nhảy với ai không?

- Với Xvétlana.

- Tất cả là ở chỗ đó! Cậu vừa nhảy với Liđa.

- Không thể có chuyện ấy được! - Aliôsa nói, mặt tái nhợt.

- Thế mà có đấy!

- Igor à, cậu biết không... Tớ chán ngấy những thứ trò đùa dở hơi ấy lắm rồi. Ta về thôi.

- Ồ không! Tớ bây giờ mới bắt đầu say. Cậu nghe đây. Bọn họ chỉ đổi màu cho nhau còn váy thì vẫn thế. Lần nhảy sau tớ sẽ tìm cách khéo léo đánh dấu vào tay hay vai áo. Cậu hiểu chứ? Nhưng sao cậu lại tỏ ra thất vọng vậy?

- Không, tớ chả có sao đâu... Vẫn thế thôi.

Điệu nhảy mới bắt đầu. Một cô "Piêrétta" màu xanh lam xuất hiện trước mặt Aliôsa. Một ít tóc vàng rũ xuống từ chiếc mũ. Rõ ràng đây là Svetllana, nhưng tâm trạng Aliôsa đang chán nên anh im lặng. Anh hiểu rằng Xvétlana

https://thuviensach.vn

không có lỗi gì cả, nhưng anh vẫn có cảm giác là cô ta nhạo báng tình cảm của anh. Thật là đáng giận, đáng trách...

Cảm giác đó biến mất trong điệu nhảy tiếp theo, và Aliôsa nhảy rất say sưa. Anh không lo gì về chuyện bức thư vì anh tin rằng thế nào Liđa cũng sẽ trao lại cho Xvétlana.

Còn Igor thì đang cố tìm cô "Piérétta" màu hồng. Mặt nạ có những quả bông màu tím lại kiên trì mời anh nhảy. Họ cười đùa vui vẻ với nhau. Cô "Piérétta" màu tím không đến nỗi ngốc nghếch lắm, cô lại hay cười, mà đùa vui với những người như vậy thì cũng thú vị. Nhưng còn Liđa đâu? Igor bắt đầu theo dõi ông Xécgây Ivanôvích. Ông viện sĩ ngồi với cô "Piérétta" màu da cam và, ngoài thầy Côństantin Xêmiônôvich ra, thì không còn ai đi lại chỗ ông ta. Igor bèn nghĩ là Liđa đã đổi màu với một cô bạn nào đấy học cùng lớp, xong anh phải gạt bỏ ý nghĩ ấy ngay. Trong hội trường cũng như ngoài hành lang hoàn toàn không thấy bóng cô "Piérétta" màu hồng đâu cả. Vào khoảng 10 giờ tối người đưa thư đến chỗ ông Xécgây Ivanôvích và trao cho ông một bức thư.

"Ba ơi, con bị váng đầu. Con về trước. Ba đừng lo, không có gì quan trọng cả đâu. Ba cứ tiếp tục vui và nghỉ ngơi. Liđa".

Igor kiên nhẫn chờ đợi cho đến lần giải lao tới, nhưng sau đó anh bắt bằng được cô em gái đi tìm cho ra Liđa. Xvétlana bổ đi tìm.

Côństantin Xêmiônôvich đang nói chuyện với cô Natalia Nhicôlaiépna thì có một cô "Piérétta" màu xanh lam lại chỗ anh.

- Liđa, em tìm bố phải không?

- Thưa thầy, em không phải là Liđa, em là Xvétlana... Có bạn nào đó đang ngồi khóc ở lớp thầy ạ. Bạn ấy mặc bộ quần áo đen, có đính những ông sao. - Cô thông báo.

- Được rồi, thầy sẽ đến xem sao.

- Thầy có thấy bạn Liđa đâu không ạ?

- Không. Em hỏi bác Xécgây Ivanôvích xem, - Thầy giáo nói đoạn đứng dậy.

Trong lớp tắt hết đèn nhưng nhờ ánh sáng của ngọn điện đường nên nhìn vẫn khá rõ.

Sau đống áo lông đặt trên bàn vọng ra tiếng khóc nức nở.

Thầy Côństantin Xêmiônôvich dừng lại ở giữa lớp.

- Ai đấy? - Anh hỏi và không đợi có tiếng trả lời, đi lại chỗ để công tắc điện.

https://thuviensach.vn

- Đừng bật điện thầy ạ... Em đây mà, Valia. - Cô gái nói, cô nén tiếng khóc.

Cô vận bộ quần áo đen, trên mũ có đính ông trăng lưỡi liềm.

- Có chuyện gì vậy? - Thầy giáo ngồi xuống bàn hỏi.

- Em khổ lắm... - Cô vừa khóc nức nở vừa khịt mũi nói. - Khổ lắm thầy Côństantin Xêmiônôvich ạ. Vì sao? Em đã làm gì các bạn ấy?

Cô lại đưa khăn mùi soa lên che mặt, rồi nói tiếp bằng một giọng nhát gừng:

- Em không biết sống làm sao nổi cho đến kỳ thi... Mong cho chóng đến... chóng đến quá!

Thầy giáo đứng lên và đi vào giữa hai chiếc bàn. Tiếng nhạc đến đây khá yếu ớt nên không làm ảnh hưởng đến họ.

- Thật là sai lầm lớn nếu từ nay đến hết năm học mà em không xác định được thái độ của mình đối với các bạn, - thầy nói. Em đã mười bảy tuổi và em đã phải hiểu được rằng vận mệnh mỗi người đều phụ thuộc vào chính bản thân họ. Ai có lỗi trong việc có người nào đấy sống không tốt, hành động sai, không hay ho gì!

- Em hiểu, thưa thầy...

- Em hiểu gì nào?

- Tự em có lỗi...

- Tại sao? Có bao giờ em nghe cái gì đã chi phối em không? Em hành động thế này hay thế khác là nhằm lợi ích gì, nhằm mục đích gì? Chẳng hạn, cái gì đã bắt em từ chối việc ký tên vào bản "Lời hứa"?

- Em chẳng nhằm mục đích gì cả.

- Không phải, em có mục đích. Mọi lỗi lầm của em đều bắt nguồn từ một điểm... Từ lợi ích cá nhân. Em nói với thầy là em không cần đến thứ lời hứa đó. Em còn nhớ chứ? Em không cần... Không phải là nhà trường, là lớp, là tập thể, mà là em không cần! Chỉ có quan hệ cá nhân đối với công việc, chỉ có sự tiện lợi hay không tiện lợi đối với cá nhân mình mới làm em quan tâm... Không bao giờ em nghĩ đến lợi ích của công việc, lợi ích của những người khác, mà lúc nào cũng chỉ xuất phát từ lợi ích cá nhân mình! Em cứ thử phân tích bất kỳ hành động nào của mình ở trường, ở nhà...

- Ở nhà có chuyện gì cơ ạ? - Valia sợ sệt hỏi. Bác Phênhétxca có cho cô biết là mẹ cô đã đến trường và nói chuyện gì đó với thầy giáo.

- Ở nhà em còn có thái độ tồi tệ hơn là ở trường. Có đúng không?

- Mẹ em nói với thầy như vậy à?

https://thuviensach.vn

- Không. Không cần mẹ em nói, thầy cũng biết được em đối xử với người thân như thế nào. Và không những chỉ có em... Valia em hoàn toàn không phải là một hiện tượng độc nhất. Những người như em còn khá nhiều. Tên gọi cái bệnh của em là ích kỷ. Trước kia ít ai phải bận tâm đến tật xấu này nhưng trong xã hội chúng ta số phận những kẻ ích kỷ khá hẩm hiu. Chỉ sống cho mình là điều không thể chấp nhận được!

- Thưa thầy, em phải làm gì bây giờ...

- Em hãy nghĩ kỹ những điều thầy vừa nói... Nếu em hiểu đúng những điều thầy nói thì chắc là em biết em sẽ phải làm gì. Em có đủ nghị lực và kiên trì để tự xét mình một cách khách quan. Còn một điều nữa, thầy cần ngăn chặn em. Không được dối trá! Em cần phải chân thành nhận khuyết điểm và thẳng thắn nói ra. Em không thể đánh lừa tập thể lâu được đâu. Khi nào mà trong thâm tâm em còn tự cho mình là đúng, là em bị tập thể buộc tội sai, còn cho rằng em là người bất hạnh - thì tốt hơn hết là em hãy im lặng. Chớ có mà giả dối. Điều quan trọng đối với chúng tôi là em nhận ra sai lầm của mình là để cho mình…

* * *

...Igor chờ Xvétlana rất lâu và khi cô ta xuất hiện anh đón cô ta bằng một lời trách móc:

- Đi đâu mà đi kỹ thế? Có tìm thấy không?

- Anh Igor à, hình như cô ta bỏ về rồi thì phải.

- Lại một trò ảo thuật nữa?

- Bạn ấy bị đau đầu.

- Hừ... Cái đầu của đàn bà tồn tại cũng cốt để mang tóc, mũ và mang bệnh đau đầu... - Anh bực bội nhắc lại câu nói trong một chuyện tiếu lâm nào đó.

Trong giờ giải lao sau Igor khoác tay Aliôsa một góc và hỏi:

- Này, anh bạn! Khi cậu nhảy với Liđa các cậu đã nói những gì vậy?

- Mà sao cơ?

- Cô ấy không nói gì với cậu về chuyện đau đầu chứ?

- Không.

- Tớ đi đây, Aliôsa ạ. Có thể là tớ sẽ đuổi kịp cô ta. Cậu ở lại và nhớ tiễn Xvétlana về đấy.

Igor lẳng lặng ra khỏi hội trường mà không nói gì với em gái cả.

- Anh về sớm quá đấy! - Người coi phòng gửi áo khoác đưa chiếc badờsuy cho anh, nói.

https://thuviensach.vn

Mặc chiếc áo bađờsuy xong anh đưa tay vuốt thẳng những nếp nhăn và bỗng anh có cảm giác là trong túi có một mảnh giấy.

- Cái gì thế này? - Igor lấy mảnh giấy gấp đôi ra và hỏi.

- Các cô bé của chúng tôi phân phát cho khách đấy. Chắc là lời chúc tụng. Để cho khách nhớ mãi buổi dạ hội mà lị.

Igor giở mảnh giấy chúc mừng ra:

Anh khoác đủ thứ màu óng ánh
Có đen, có trắng, có cả vàng
Mọi người cho anh là chàng trai dũng cảm,
Anh nhảy giỏi... Nhưng có điều
Anh giống cái bong bóng xà phòng.
Cái bong bóng - Trông bề ngoài tuyệt đẹp!
Nhưng bên trong nó rỗng tuếch rỗng toang.
Trước khi chia tay xin có lời nhắn nhủ:
Diện mạo bên ngoài - xin ít quan tâm
Nội dung bên trong hãy chú ý nhiều hơn".

Khi khác thì Igor chắc sẽ mỉm cười với trò đùa vừa rồi và rất có thể là sẽ viết trả lời ngay, nhưng lúc này thì anh bực tức vò mảnh giấy lại và khi ra khỏi trường anh xé nhỏ nó ra.

https://thuviensach.vn

PHẦN THỨ BA

HAI ĐỐI THỦ

Ông Xécgây Ivanôvích đi dự dạ hội nhân dịp năm mới về và thấy Liđa nằm trên giường, hai mắt đỏ hoe.

- Liđa, con làm sao thế? Con ốm à?

- Không, không sao... Ba để con yên... - Liđa khó nhọc nói.

Ông sờ vào cái trán nóng hổi của con gái và ngồi xuống bên cạnh.

- Con có bị đau gì không? Nhiệt độ có cao không? Hay con bị sốt?... Liđa? - Ông bảo con gái.

- Sao con không trả lời ba? Hay có gì xảy ra với con? Liđa... Con có nghe thấy ba hỏi gì không?

- Ba ơi, con xin ba, ba để cho con yên... - Cô khẽ nói và quay mặt đi.

Ông bố lo lắng, đến đánh thức bà Pasa và nhờ bà giúp cho con gái ông thay áo đi ngủ.

Đêm hôm ấy, mấy lần ông vào phòng con gái lắng nghe hơi thở đều đều của đứa con gái đang ngủ.

Sáng hôm sau Liđa thấy dễ chịu hơn. Cô không còn khóc nữa, tuy rằng cô vẫn cho mình là đứa bất hạnh với "trái tim tan nát". Cô thấy trong người hơi yếu và nhức đầu nên có lý do để nằm trên giường. Suốt buổi sáng cô nằm trên giường gần như bất động, mắt đăm đăm nhìn bâng quơ vào một khoảng không xa thẳm.

Gần mười hai giờ thì bác Vaxili Ignachiêvích đã đến. Vừa bước vào ông đã kêu lên như mọi lần:

- Ồ, thật là mới mẻ! Cháu đã nghĩ ra được cái trò gì vậy! Ốm thật là đúng lúc... Cháu đang nghỉ đông cơ mà, cô gái xinh đẹp của bác. Phải ra ngoài trời để hít thở không khí, phải đi trượt băng! - Ông nói và ngồi xuống cạnh cô gái. - Nào đau ở đâu? Ốm gì? Thè lưỡi bác xem nào! Người ta bảo hôm qua các cháu ăn hàng thùng kem cơ mà...

Ông cầm tay Liđa bắt mạch.

- Chúc mừng bác năm mới, bác Vaxili Ignachiêvích!

- Chính thế đấy. Năm mới bắt đầu từ chỗ nằm trên giường... Nào nói bác nghe xem, cháu đau gì nào?

- Cháu chẳng đau gì cả, bác Vaxili Igonachiêvích ạ. Đó là ba cháu tự nghĩ ra đấy.

- Ôi! Những ông bố này thật rầy rà...

https://thuviensach.vn

Nghe tim phổi của Liđa thật kỹ càng, bác sĩ nheo mắt và lấy ngón tay dọa cô:

- Muốn không, bác kể cho cháu nghe một trường hợp trong thời gian bác đi thực tập nhé?... Có một lần bác đến thăm bệnh cho một bác sĩ thú y đang ốm cũng là bạn của bác, bác cũng hỏi ông "đau chỗ nào, đau gì?". Ông ta đang tức, tức lắm. Ông bảo "Thế thì cậu còn là bác sĩ quái gì. Độc người ta nói hết cho cậu. Mỗi lần tôi đi khám bệnh cho ngựa tôi không hỏi nó xem nó đau ở đâu. Tôi phải tự biết chứ. Tôi sẽ không nói gì cho cậu biết đâu. Cậu tự tìm lấy. "Làm thế nào bây giờ?". Bác đành đo nhiệt độ, nghe tim phổi, xem lưỡi và viết đơn thuốc. Ông ta hỏi bác "Thuốc này là thuốc gì đấy? Uống thế nào?". "Này anh bạn - bác nói - Thôi đi! Con ngựa của anh nó có hỏi gì đâu. Người ta cho gì nó uống nấy, thế thôi. Nếu nó không chết có nghĩa là người ta đã chữa đúng bệnh. Nếu nó chết thì trên thế gian này ít đi một con ngựa". Thế là bác ra về.

Ông bác sĩ kể chuyện tiếu lâm ấy với một vẻ trịnh trọng nên dù Liđa có cố gắng đến đâu cô cũng phải phì cười.

- Thế! Thế! - Ông già vui vẻ nói. - Bác sẽ không cho cháu thuốc gì đâu nhé. Mệt quá đấy thôi... Thần kinh hơi căng... Tóm lại là không có gì nguy hiểm. Có phải cháu biết bệnh cháu hơn bất cứ bác sĩ nào không?

- Vâng! - Liđa tán thành.

- Cháu làm cho bố cháu hoảng lên vô ích. Bác tưởng đâu cháu đang hấp hối chứ.

Sau khi bác sĩ Vaxili Ignachiêvích ra về, bà Pasa ngó vào phòng.

- Liđa, thầy cô đến đấy. Ông ấy hỏi ba cô, nhưng ông nhà đi vắng...

- Lẽ nào đó là thầy Côństantin Xêmiônôvich? - Cô gái mừng rỡ. - Bác làm ơn mời thầy ấy vào đây hộ cháu với.

Liđa muốn chạy ra đón thầy, nhưng lại thôi và vội vàng dọn dẹp quanh chỗ nằm trên giường. Khoảng năm phút sau thầy Côństantin Xêmiônôvich bước vào và đứng lại ở cửa.

- Tôi vừa ở ngoài phố vào, người đang lạnh... - Thầy giáo thông báo.

- Thế cũng tốt thầy ạ! Thầy vào đây ạ. Em chào thầy. May quá, thầy đến thật đúng lúc. Thầy ngồi gần lại đây ạ. Em không có bệnh lây đâu: thấy đừng sợ. Em có ốm đâu ạ... Vâng, không ốm. Em lừa mọi người đấy, nhưng thầy thì em không muốn. Em chỉ mệt thôi, kiệt sức và bực bội đấy. Bác sĩ bảo: Thần kinh căng thẳng.

Thầy Côństantin Xêmiônôvich bắt tay cô gái, chăm chú nhìn vào mắt cô và ngồi xuống.

https://thuviensach.vn

- Em mừng quá là thầy đã đến... mừng quá!

Thầy giáo thấy cô gái nói thật, đúng là cô không đau ốm gì, nhưng có điều gì băn khoăn lo lắng đấy.

- Hôm qua ba em có đưa cho tôi xem mảnh giấy em viết cho ông và sáng nay tôi gọi điện cho ông thì ông bảo em ốm.

- Ba em là hay lo lắng lắm...

- Em đang đọc gì đó? - Thầy giáo hỏi lúc trông thấy tuyển tập Sêkhốp để mở.

- "Người đàn bà và con chó" ạ.

- Em có thích không?

- Vâng có ạ! Em rất thích Sêkhốp. Và ngay trước lúc thầy vừa đến em đã nghĩ.. Thầy có nhớ không, em và Xvétlana đã hỏi thầy về sau tình yêu có thể đến không đấy? Ở đây cũng thế... Thật là lạ! Phải không thầy? Ngoài ra em còn nghĩ đến một truyện ngắn chưa viết khác nữa cơ. Thầy tưởng tượng xem, có một cô gái nào đó yêu một người, mà người đó lại yêu cô khác. Trong cuộc sống có thể như vậy không, thưa thầy?

- Có chứ.

- Thế thì cô ấy cần phải làm gì ạ? Người ta bảo phải đấu tranh để có được tình yêu. Đấu tranh như thế nào? Thế cô gái có thể làm gì được? Ôi, giá như Sêkhốp viết về đề tài này... chắc ông sẽ viết rất hay.

- Đúng rồi! Nhưng Sêkhốp còn có truyện ngắn "Vêrốtxca".

- Em đọc rồi. Nhưng truyện đó không hoàn toàn như thế... Thưa thầy, thế thầy bảo cô gái phải làm gì để được người ta yêu ạ?

- Chẳng phải làm gì cả. - Thầy giáo mỉm cười trả lời.

Liđa suy nghĩ một lúc, thở dài và tán thành một cách buồn bã.

- Vâng. Bắt người ta yêu mình là điều không thể có được. Cô gái phải làm gì đây?

- Chẳng phải làm gì cả! Cô ấy sẽ khóc lóc buồn bã một thời gian rồi đâu sẽ vào đấy thôi. Thời gian sẽ chữa vết thương lành.

- Thế không có trường hợp người ta yêu suốt đời ạ.

- Không. Người ta yêu những kỷ niệm về tình yêu của mình thôi.

- Thế là thế nào ạ? Có những trường hợp những người vợ...

- Liđa! - Thầy giáo cắt ngang lời cô gái. - Đừng nhầm lẫn hai hiện tượng hoàn toàn khác nhau. Tình yêu của một cô gái và tình yêu của người phụ nữ, người vợ.

- Khác nhau thế nào ạ?

- Lớn lên em sẽ biết. Em cứ hay vội vàng. Chạy trước sự việc.

https://thuviensach.vn

Liđa ngượng quá. Cô có cảm giác đã để lộ tâm trạng mình và thầy Côństantin Xêmiônôvich là người tinh ý nên chắc thầy đã đoán được. Để cho thầy khỏi nghi ngờ mình, cô gập sách lại và nói với giọng vui vẻ giả tạo.

- Vì không có việc gì làm nên em nghĩ đến hạnh phúc của con người. Thầy có nhớ buổi tọa đàm của chúng em không ạ?

- Có.

- Hồi đó em đã nói sai. Hạnh phúc dĩ nhiên là trong tình yêu nhưng là tình yêu được đền đáp cơ.

- Qua một vài năm nữa, thời gian sẽ bổ sung vào khái niệm về hạnh phúc của em những ý nghĩa mới. Mỗi một lứa tuổi... Trước khi hoàn toàn trưởng thành, và cũng có thể đến lúc chết đều nhìn cuộc sống một cách khác. Tất cả sẽ trôi qua, tất cả sẽ thay đổi. Kiến thức, kinh nghiệm, hoàn cảnh, điều kiện, nguyên nhân và như thế là cả khái niệm nữa. Chính vì vậy mà cuộc sống rất lý thú... Tôi không làm em mệt đấy chứ?

- Không, không đâu ạ! Em gần như hoàn toàn khỏe rồi ạ...

Có tiếng chuông ngoài cửa vang lên.

- Có ai đến hay sao ấy. Ba em thì còn sớm...

Hai thầy trò im lặng chờ xem ai vào. Cánh cửa mở và giọng nói quen thuộc vang lên:

- Liđa, vào được không?

- Được, vào đi!

Xvétlana bước vào. Nhìn mặt Liđa bỗng ửng đỏ không biết tự nhiên sao thầy Côństantin Xêmiônôvich lại nhớ đến hai chàng thủy quân mà thầy đã hai lần gặp ở dạ hội của trường.

- Liđa làm sao thế? Bạn ốm à? - Xvétlana lo lắng hỏi và chào thầy giáo.

- Hơi đau đầu một tí thôi... Bạn đi trượt băng à?

- Ừ, mình tiện đường ghé qua.

Thầy Côństantin Xêmiônôvich đứng dậy.

- Nào, Liđa, tôi mừng vì em không ốm nặng. Chóng khỏe nhé. Về thưa lại với ba là tôi gửi lời chúc Tết đến ông.

Hai cô gái ngồi lại với nhau.

Liđa im lặng. Nhìn bạn và lắng nghe xem tình cảm gì đã bùng lên trong lòng cô khi có mặt Xvétlana. Vừa sáng nay cô nghĩ là cô sẽ căm thù Xvétlana đến tột độ và sẽ không thể nhìn mặt Aliôsa, sẽ cố gắng phá vỡ hạnh phúc của họ. Nhưng đó không phải là ý nghĩ của cô mà là những lời cô đọc được trong sách.

https://thuviensach.vn

Thực ra trong lòng Liđa không hề có sự ghen tị hoặc bực tức.

Vì lẽ gì mà cô phải căm thù Xvétlana? Xvétlana đã làm điều gì xấu đối với cô? Chính bạn ấy cũng không nghi ngờ tí nào về chuyện Liđa phải lòng Aliôsa cơ mà. Xvétlana đến đây như một người bạn gái... "Không! Mọi việc không phải như vậy! Không phải! - Liđa bực mình nghĩ. - Những ý nghĩ đó của người khác mình đã vô tình tiếp nhận". Bây giờ cô thấy xấu hổ trước mặt bạn vì những ý nghĩ đen tối, về ý định sẽ trả thù của mình.

- Xvétlana, ngồi xích lại đây. Ngồi vào đây này! - Liđa vừa nói vừa vỗ vỗ vào chăn. - Mình rất mừng là bạn đã đến. Mình có chuyện cần phải nói với bạn.

Xvétlana ngồi xuống giường. Liđa đặt tay lên đầu gối bạn, mân mê vuốt vuốt cái nếp gập trên váy bạn.

- Bạn đừng chấp mình nhé! Mình không phải là đứa có tâm địa xấu đâu! Nói điều gì đó không hay là đã thấy ân hận rồi. Bạn không giận mình đấy chứ?

- Sao lại giận?

- Tại vì mình bỏ về mà không chia tay...

- Nhưng bị bạn ốm cơ mà!

- Mình có ốm gì đâu? Chỉ buồn bực đó thôi. - Liđa nói một cách khó nhọc và bỗng nhiên đổi giọng hỏi, - Xvétlana, nói thử xem bạn có thấy hạnh phúc không?

Xvétlana không hiểu câu hỏi đó của bạn định ám chỉ điều gì, nhưng tự nhiên cũng thấy ngượng và mặt cô ửng đỏ như gấc.

- Sao bỗng dưng bạn lại hỏi thế?

- Hôm qua, bạn có nói chuyện với Aliôsa không? - Liđa hỏi.

- Nói về cái gì cơ?

- Về bức thư ấy mà!

- Thư nào nhỉ?

Liđa cau mặt. Cô có cảm giác là Xvétlana giả vờ, nhưng khi đưa mắt chăm chú nhìn vào mặt bạn thì cô nhận thấy Xvétlana ngạc nhiên một cách chân thành.

- Nghĩa là bạn không biết gì à? Lạ thật... lẽ nào bạn không biết là Aliôsa yêu bạn sao?

- Thôi đi, bạn nói gì thế?... - Xvétlana càng ngượng hơn.

- Ôi! Bạn thật là dở hơi! Vì trông bạn thật buồn cười! Chính anh ấy nói thế mà lại...

https://thuviensach.vn

Liđa nói xong ôm chặt lấy cô bạn gái còn đang ngơ ngác kéo sát vào lòng.

- Hai đứa mình thật là ngu ngốc! Lẽ nào bạn không đoán được? Giá như mình thì mình biết ngay. Cứ nhìn mắt là biết. Dù là anh ấy biết tự chủ. Giá như bạn hiểu được việc đã xảy ra như thế nào!... Anh ấy tưởng nhầm mình là bạn nên đã nói hết...

- Không phải đâu Liđa ạ, bạn nhầm rồi - Xvétlana cố chống chế.

- Mình nhầm ấy à? Vì giá như mình nhầm thật... Rất đáng tiếc là mình không nhầm.

- Sao lại "đáng tiếc"?

- Tại vì nó kết thúc ở chữ "i" chứ sao? - Liđa nói và lấy bức thư giấu dưới gối ra. - Đây này! Anh ấy dặn là về nhà hãy đọc... và mình không định làm cản trở hạnh phúc của hai người. Mình rất vui mừng! Thật đấy!

Dần dần Xvétlana bớt ngượng, cô ngồi yên nghe những lời Liđa nói một cách máy móc. Mấy lần cô định đứng dậy ra về, nhưng Liđa giữ mãi. Cuối cùng Xvétlana cương quyết đứng dậy, chia tay bạn và ra phố. Ở đây cô dừng lại trong tâm trạng bàng hoàng. Tin vui mà Liđa vừa cho cô biết tràn ngập cả tâm hồn cô và nó to lớn quá lòng cô không chứa nổi. Tất cả những cái đó thật quá nhiều "Aliôsa yêu cô ư? Lẽ nào điều đó lại là sự thật". Không tính những câu nói đùa của anh cô, cũng có những lúc cô nghĩ thế.

Cô vẫn nhớ trong những giây phút đó trái tim cô như lịm đi vì niềm vui quá lớn đó và đầu óc cô quay cuồng. Nhưng điều đó đã xảy ra từ lâu rồi, khi tình cảm cô mới thức tỉnh. Rồi sau đó khi tình cảm đó lớn dần thì trong trí tưởng tượng của cô, Aliôsa là con người thông minh, tài giỏi, đẹp đẽ và có một tương lai sáng sủa như vậy thì ngay trong niềm mơ ước của cô cũng không dám tưởng tượng ra cảnh cô có thể cùng sánh vai với Aliôsa bước trên đường đời.

Kẹp đôi giày trượt băng dưới nách, Xvétlana chậm rãi quay về như sợ đánh rơi mất niềm vui. Cô không biết mình đang đi đâu và để làm gì. Miễn là không đứng một chỗ. Trên bờ con kênh ôm lấy sân vận động đã bị phá hủy, Xvétlana dừng lại.

"Mình đến đây làm gì nhỉ?" cô nghĩ thế và tì tay lên lan can.

Rất muốn đọc bức thư nhưng đồng thời cô lại sợ. "Nhỡ ra trong đó không phải thế... Nhỡ Liđa nhầm thì sao?". Tim cô đập thình thịch khi cô xé chiếc phong bì và lấy ra một tờ giấy gập tư lại.

"Xveta! Tôi đã tốn biết bao nhiêu giấy để đến lúc có thể hiểu ra là không bao giờ tôi có thể dùng lời để nói lên tất cả những gì tôi muốn nói. Tôi cũng

https://thuviensach.vn

không biết tại sao mình như vậy... Nhưng tôi luôn luôn sẵn sàng hiến dâng cuộc sống của tôi cho em nếu em cần. Ngoài ra tôi không có gì nữa cả".

Trong thư chỉ có vậy thôi. Thật ít ỏi nhưng cũng thật quá nhiều. Quá nhiều... Còn nhiều hơn là Xvétlana tưởng tượng nữa. Trong từng lời nói cô cảm thấy được lòng mong muốn của Aliôsa. Không hề lưỡng lự đắn đo... Và tất cả thật đơn giản. Cuộc sống của anh ấy thuộc về cô và cuộc sống của cô - thuộc về anh ấy. Chỉ có thế!

- Chỉ có thế thôi... ư? - Cô khẽ thốt lên.

Bây giờ cô muốn đi, đâu đó, làm một việc gì đó, nhưng không biết đi đâu và làm gì. Cô đi đến sân trượt băng, nhưng lại quay lại và chân bước đi vô định. Dần dần tự cô không để ý, cô bước nhanh và cuối cùng thì gần như chạy...

Giênhia Xmiếcnôva hết sức ngạc nhiên khi nhìn thấy bạn ở cầu thang, mắt sáng rực vì xúc động.

- Có việc gì thế? - Cô hỏi.

- Không có gì đâu... Bạn làm gì đấy? Đi với mình đi - Xvétlana rủ bạn.

- Vào nhà tí nào. Sao bạn lại đứng đó?

- Không, mình không vào đâu... Mình đợi bạn ngoài đường nhé. Mặc áo nhanh lên!

Cô xuống cầu thang và đợi ở ngõ.

Một ngày ấm áp và êm ả đã ngả về chiều. Những bông tuyết to và xốp rơi lả tả.

- Bạn có chuyện gì vậy? - Giênhia xuất hiện ngoài ngõ vì hỏi.

- Không, chả có chuyện gì cả.

- Bạn đừng có phỉnh mình nhé. - Cô cằn nhằn. Mình có phải là trẻ con đâu... Mình nhìn thấy cả mà.

- Chỉ vì mình nhớ bạn quá nên đến, thế thôi.

Giênhia liếc nhìn bạn, tỏ ý nghi ngờ, nhưng cũng vui lòng đi cùng bạn.

- Đi đâu đây?

- Đi đại lộ Nhépxki đi. Mình cần mua mấy thứ.

"Mấy thứ" hóa ra chỉ là cái miếng đệm tròn bằng gỗ giống như cái nấm để mạng tất. Cái cũ bị con chó T'ruc gặm nham nhở và tha đi đâu mất. Giênhia thừa biết là "Chiếc nấm gỗ" đã có thể mua ở ngay phố Pêtrôgrátscaia vì thế nên việc đến trung tâm thành phố này chắc là vì lý do gì khác.

Khi "Chiếc nấm gỗ" đã mua rồi và hai cô bước ra khỏi cửa hàng "Paxxadơ" thì trời đã sập tối. Thành phố vẫn chưa lên đèn nên không phân

https://thuviensach.vn

biệt được những mái nhà với bầu trời đen xám.

- Ta đi bộ nhé. - Xvétlana đề nghị.

Giênhia gật đầu đồng ý và đôi bạn chậm rãi bước về phía nhà của Bộ tổng tư lệnh.

- Xvétlana, chẳng nhẽ bạn không nói gì với mình cả ư?

- Nói gì?

- Hôm nay bạn có cái gì có vẻ khác thường lắm!

- Ôi, Giênhia! Hôm nay mình có một tâm trạng... Thật khó gọi là tâm trạng gì...

Vừa lúc đó trên đường phố những chiếc đèn bỗng bật sáng lên. Đại lộ Nhépxki rực rỡ dưới ánh đèn, ánh điện đã thay đổi bộ mặt của thành phố. Mọi việc đều xảy ra thật bất ngờ và phù hợp với nội tâm của Xvétlana làm cô bỗng dừng bước.

- Hóa ra mọi việc đã xảy ra như thế đấy! - Cô nói với nụ cười hạnh phúc trên môi.

- Cái gì "đã xảy ra" cơ? - Giênhia ngạc nhiên hỏi.

- Thế mà bạn cũng không để ý ư? Xem kìa, sáng ghê không?

- Ừ, thì đèn đã bật lên mà lại. Mình nhìn thấy cái đó rồi. Nhưng cái gì "đã xảy ra" nữa cơ?

- Chả có gì cả. - Bỗng dưng Svetnala gắt bạn - Đã không được thì thôi, không cần! Bạn thật là chậm hiểu.

Xvétlana có cảm giác là không những bạn cô, mà tất cả mọi người đều phải sung sướng khi những chiếc đèn điện kia chiếu sáng, phải vui mừng vì trời đẹp, vì sự đi lại ồn ào chen lấn nhau trên đường phố. Cô nhìn bất cứ chỗ nào cũng thấy lấp lánh, rực rỡ, chói lọi. Trên các quầy hàng những biển quảng cáo sáng rực ánh điện màu xanh, đỏ. Những chiếc ô tô chạy trên đường phố phản chiếu muôn ngàn ánh lửa. Những cửa sổ bằng kính lấp lánh các tia sáng muôn màu. Thậm chí những vỉa hè chưa rắc cát cũng lung linh ánh điện.

Qua nhà Bộ tổng tư lệnh các cô vòng sang xưởng đóng tàu chiến và ra bờ sông. Đang đi trên cầu, Xvétlana kéo bạn dừng lại.

- Xem kìa! Trên trái đất này bạn không thể nhìn thấy ở đâu đẹp như thế này... Cung điện Mùa đông, xưởng đóng tàu chiến, Viện hàn lâm, trường Tổng hợp, thành lũy Pêtrôpáplốpxki... và cả khoảng không trung bao la này nữa!

Trời đã tối dần. Phía Tây - Bắc vẫn còn sáng và trên nền trời mờ ảo đó đã in bóng cái tháp chọc trời của thành lũy Pêtrôpáplốpxki.

https://thuviensach.vn

Và trước mắt các cô gái những chuỗi đèn vắt ngang qua sông Nêva cũng bừng lên lấp lánh.

- Ôi, đẹp quá! - Xvétlana kêu lên, cô đăm đăm nhìn cảnh tượng xảy ra trước mắt như muốn vĩnh viễn ghi vào ký ức.

Giênhia rất ngạc nhiên. Cảnh đẹp mà Xvétlana đang say sưa thán phục đối với cô chẳng có gì mới lạ cả. "Bạn ấy làm sao thế nhỉ? Có thể nghĩ rằng đây là lần đầu tiên nó được nhìn thấy đèn điện sáng như thế nào".

- Nơi đây sẽ dựng tượng một người nào đó. - Xvétlana nói khi hai cô đến một quãng trống giữa cầu.

- Ừ thì sao?

- Chẳng sao cả. Thế nào, ta đi bộ đoạn nữa nhé?

- Đi thì đi! Nhưng nói chung bụng đói meo mà đi dạo thế này thì cũng... ê hèm!

- Thế mà sao mình chẳng muốn ăn chút nào cả...

Đôi bạn qua cầu một cách nhanh chóng. Bên phải là ngôi nhà chìm trong rừng. Đó là ký túc xá của trường Tổng hợp, trong khi thành phố bị phong tỏa đã bị đổ nát, nay mới xây dựng lại.

- Xvétlana, bạn nghĩ gì thế?

- Nghĩ về bạn. Mình nhìn lên các cửa sổ và nghĩ về bạn. Chẳng bao lâu nữa có thể ở đây người ta sẽ nóng lòng chờ đợi Giênhia. Bạn đi ô tô cấp cứu đến, vào phòng và hỏi một cách nghiêm nghị: "E hèm... Em bé ốm đâu rồi? Nào lè lưỡi ra! Nói đi: A a a...! Em đau ở đâu?" - Xvétlana bắt chước giọng nói và điệu bộ của bạn rất giống đến nỗi Giênhia phải phì cười.

- Mình sẽ thương chúng nó lắm! Mình chỉ cho chúng nó uống toàn những loại thuốc ngọt thôi.

- Giênhia, có phải chúng ta thật là sung sướng khi được sống ở Lêningrát không?

- Ừ dĩ nhiên là không tồi... Thế bạn có định nói cho mình biết có chuyện gì đã xảy ra đối với bạn không đấy?

- Nhưng chỉ với điều kiện là bạn không được thốt ra một lời tán thành hay phản đối nào cả cơ, - Xvétlana nói và đem bức thư của Aliôsa cho bạn.

- Không tán thành và cũng không phản đối! - Giênhia nhắc lại và dừng lại dưới cột đèn. - Cứ cho là như thế!

Cô đọc xong bức thư, đưa mắt nhìn Xvétlana, gập thư lại cho vào phong bì và trả lại bạn.

- Cứ cho là "không tán thành mà cũng không phản đối"...

- Thôi! Ta về bằng tàu điện đi.

https://thuviensach.vn

Đôi bạn đi đến ga tàu điện và đang chờ tàu một hồi lâu, không nói gì với nhau.

- Bạn có thể từ giã Lêningrát để đến một thành phố nào khác ở được không? - Xvétlana hỏi một cách đột ngột.

- Nếu cần thiết thì đi chứ còn bàn luận gì nữa?

- Còn mình!... Mình không biết nữa. Chắc mình cũng sẽ đi nếu... cần thiết.

Nói điều đó và Xvétlana nghĩ rằng nếu bên cạnh cô sẽ có Aliôsa thì cô có thể làm việc bất cứ ở đâu, dù cho ở tận cùng trời cuối đất!

https://thuviensach.vn

NHỮNG NGƯỜI KHÁCH BẤT NGỜ

Có hai cô gái đến gõ cửa nhà thầy giáo dạy hóa. Một bà cụ bé nhỏ có đôi mắt trong sáng và dịu hiền lạ thường ra mở cửa.

- Các cô hỏi ai? - Bà già tò mò hỏi.

- Bà làm ơn bảo hộ chúng cháu có phải thầy Vaxili Vaxiliêvích ở đây không ạ?

- Đúng rồi? Các cô là học sinh của thầy à?

- Vâng ạ.

Bà cụ niềm nở cười.

- Các cô vào đi ông ấy sẽ rất mừng đấy...

Ông Vaxili Vaxiliêvích mặc chiếc áo vét nhạt màu, không thắt cà vạt, ngồi trong chiếc ghế xô pha mềm mại, ông kẹp chặt chiếc cối xay cà phê vào giữa hai đầu gối và đang ra sức xay. Nhìn thấy mấy cô khách bất ngờ này ông rất lúng túng.

- Xin lỗi các em... đợi tôi một tí... một phút thôi. - Ông nói lắp bắp và vội vàng sang phòng bên cạnh thay quần áo.

- Thưa thầy, chúng em đến có tí việc ạ... - Tamara định nói để thầy không phải thay áo nữa.

- Tí thôi, xong ngay bây giờ đấy. Sao lại một lát được. Ngồi chơi đã chứ. Loại khách hiếm hoi thế này mà lại... - Từ sau cửa thầy nói vọng ra.

- Các cháu bỏ qua cho ông cụ nhá, - bà vợ nói như có lỗi. - ông ấy mặc theo kiểu ở nhà... không biết có khách mà. Tôi đi đặt nước pha cà phê uống nhé...

- Bà cứ mặc chúng cháu. - Tamara kéo dài giọng - làm như chúng cháu là các tiểu thư không bằng?

- Chứ sao nữa... chứ sao! Khách hiếm hoi thế này mà lại... Các cô ngồi xuống chơi. Tôi cũng không biết tên các cô là gì nữa.

- Cháu tên là Cachia, còn bạn này là Tamara ạ.

- Còn bà tên là Mácpha Víchtorốpna. Cô là Cachia Ivanôva chứ gì? Đúng rồi. Tôi biết! Ông Vaxili Vaxiliêvích kể cho tôi nghe rất nhiều chuyện về các cô. Hôm nay mới được gặp.

Cachia lắng nghe bà Mácpha Víchtorốpna một cách tò mò. Cung cách nói năng đi đứng của bà rất giống cung cách nói năng đi đứng của thầy Vaxili Vaxiliêvích. Chắc là vì hai người sống chung với nhau lâu như vậy nên giống nhau, - Cachia nghĩ thế.

https://thuviensach.vn

Trong khi đó Tamara đưa mắt nhìn căn phòng hy vọng tìm thấy quyển an-bom gia đình mà thầy Côngstantin Xêmiônôvich kể. Và cô đã thấy ngay quyển an-bom ấy trên bàn. Quyển an-bom được đóng bằng tấm bìa da và có khóa đồng trông vẫn còn mới lắm, tuy nó cũng đã nhiều tuổi.

- Bà cho phép chúng cháu xem quyển an-bom một tí có được không ạ? - Tamara hỏi bà cụ.

- Vâng! Vâng cô cứ xem.

Bà cụ đến cạnh bàn, lấy tạp dề lau lớp bụi do bà tưởng tượng ra trên quyển an-bom và đưa cho cô gái.

- Còn cô, chắc là Tamara Crápchencô chứ gì? Tôi cũng biết. Tôi biết tất cả các cô, chỉ có chưa gặp mặt thôi. Cô muốn xem thì cứ tha hồ mà xem, chỉ có điều là chẳng có gì thú vị cả đâu. Toàn là bạn bè quen thuộc cũ.

- Thế thầy Vaxili Vaxiliêvích có trong này không ạ? Cả bà nữa?

- Chứ sao nữa? Thỉnh thoảng chúng tôi cũng có chụp ảnh.

- Có cả học sinh của thầy giáo nữa chứ ạ? - Cachia hỏi.

- Không! Học sinh của ông ấy thường chụp tập thể, chụp cả lớp với nhau.

- Chắc thầy có nhiều học sinh lắm bà nhỉ? - Tamara hỏi.

- Chứ cô tưởng sao nữa? - Bà cụ vui vẻ trả lời. Bốn mươi năm dạy học mà lại. Sao lại không có nhiều học trò?

- Thế bà có biết ai trong số học trò của thầy không ạ? Trong số học sinh cũ ấy - Tamara tiếp tục hỏi, đưa mắt kín đáo nháy Cachia.

- Biết chứ? Bây giờ nhiều người ấy chứ. Tôi xin lỗi nhé. Phải đi đặt nước pha cà phê đây...

Tamara sau khi suy nghĩ một phút đã chợt hiểu là không thể bỏ lỡ cơ hội tốt này, cô vội đặt quyển an-bom sang một bên và chạy theo bà Mácpha Víchtorốpna.

- Bà cho phép cháu giúp một tay ạ.

- Ôi cô không phải bận tâm mà!

- Bà ơi, cháu thích được pha cà phê lắm ạ...

Cachia cố lắm mới giữ cho khỏi bật cười. "Đúng là phóng viên. Nó cứ bám chặt lấy bà cụ".

Hai bà cháu vừa ra khỏi phòng khép cửa lại thì thầy Vaxili Vaxiliêvích xuất hiện trong bộ quần áo hàng ngày lên lớp.

- Xin lỗi em Cachia nhé. Tôi để em phải đợi. Tôi rất vui mừng được thấy em ở đây. Thế nào cái gì đã xui khiến các em đến thăm tôi thế?

- Thưa thầy, năm mới chúng em xin chúc thầy sức khỏe và may mắn. Chúng em vừa đi tham quan về... Thăm viện bảo tàng mỹ thuật Nga ạ. Trên

https://thuviensach.vn

đường về chúng em rủ nhau rẽ vào thăm thầy và xin ý kiến thầy về một việc quan trọng... Hơn nữa, chúng em giận thầy lắm đấy, sao thầy không đến dự dạ hội với chúng em? Chúng em đợi thầy mãi...

- Hôm đó, tôi không được khỏe lắm. Với lại tôi thì làm gì ở đó? Khiêu vũ tôi không thành thạo lắm. Cachiusa, em ngồi xuống ghế đi chứ.

Cachia ngồi xuống cạnh bàn, ông Vaxili Vaxiliêvích ngồi xuống chiếc ghế xô pha đối diện với cô.

- Buổi dạ hội thật là đạt thầy ạ. Bao nhiêu là đèn lồng nổ... Bọn chúng em chỉ tiếc là thầy không đến thôi.

- Thế có vui không?

- Vui lắm ạ! Thích nhất là được trượt trên cầu xuống. Cười như nắc nẻ ấy...

- Thế thì tốt quá. Côngstantin Xêmiônôvich là con người mạnh dạn và sinh động. Về cái cầu trượt đó tranh luận với nhau mãi.

- Sao lại tranh luận ạ? - Cachia tò mò h hỏi.

- Nói thế nào cho em hiểu nhỉ... - Thầy giáo lúng túng. - Trên trên quan điểm giáo dục học ấy mà.

- Tranh luận gì ở đây ạ, thưa thầy? Làm cầu trượt thì làm chứ!

- Đúng rồi, đúng... Ở đây chẳng có gì đáng tranh luận cả, nhưng một khi muốn tranh luận thì có thể tranh luận về bất cứ việc gì.

- Thầy có biết chúng em định xin ý kiến thầy về việc gì không ạ? Nếu chúng em tổ chức đi tham quan trường Đại học hóa và gặp gỡ những nhà chuyên gia hóa học để trao đổi về việc chọn ngành nghề thì có được không ạ?

- Ừ được lắm chứ. Tốt lắm chứ, chỉ có điều là tôi không tin là có nhiều em muốn trở thành những nhà hóa học. Ngoài em ra ở lớp mười hình như không còn ai nữa thì phải...

- Còn nhiều bạn chưa quyết định chọn nghề gì thầy ạ... Cứ để cho họ cân nhắc, suy nghĩ.

- Ừ... cũng có thể... Tôi cho là Rita nên suy nghĩ thêm về nghề hóa và cả Anhia nữa...

- Nếu thầy muốn, em sẽ nói chuyện với Rita xem sao.

- Cachiusa, em nói thử xem. Cô ấy có khả năng rõ ràng trong công tác ở phòng thí nghiệm, nó là con bé cẩn thận nữa...

Tamara khệ nệ bưng bát đĩa vẻ mặt hài lòng rõ rệt, sau cô là bà Mácpha Víchtorốpna với cái ấm cà phê trong tay.

- Nào, giờ thì ta uống cà phê thôi! - Thầy giáo lộ vẻ vui mừng.

https://thuviensach.vn

Trong khi bày bàn để uống cà phê Tamara lại cầm lấy quyển an-bom. Một vài lần Cachia bắt gặp trên khuôn mặt bạn vẻ băn khoăn và cô đoán là Tamara đã tìm ra bức ảnh giống thầy Vaxlli Vaxiliêvích khi còn trẻ nhưng cô còn phân vân không biết có phải thầy không.

- Tôi phải báo trước cho các em biết là khóa tốt nghiệp này là khóa đặc biệt đấy - Thầy giáo nói.

- Sao thế ạ?

- Lớp của các em được chọn cũng hơi đặc biệt lại thêm bản "Lời hứa danh dự" của các em cũng gây tiếng vang lớn vì thế mà ai cũng hy vọng là trong kỳ thi này các em sẽ đạt kết quả xuất sắc đấy.

- Vâng, bây giờ thì chúng em tha hồ mà học! - Tamara nói.

- Tôi tin rằng, tất cả mọi việc sẽ tốt đẹp. Các em sáng dạ, có chí, đoàn kết... Tôi yên tâm về các em.

Mặc dù Cachia và Tamara từ chối thì hai cô cũng bị bắt ngồi vào bàn uống cà phê. Cachia rất thích căn phòng ấm cúng này.

Những đồ dùng cũ kỹ nhưng tiện nghi, những bức tranh khắc họa cổ xưa, những chiếc ảnh... Ngay cả chiếc ấm cà phê mới toanh mạ kền bóng lộn trong tương quan với đồ dùng trong nhà cũng trở nên cổ lỗ.

Chiếc đồng hồ treo trường chậm rãi điểm 8 giờ.

- Chúng em đến giờ về rồi ạ. - Tamara nói.

Dù cho ông bà mời mọc thế nào đi nữa hai cô cũng viện lý do là sợ ở nhà đợi và lo lắng nên xin phép ra về. Ông Vaxili Vaxiliêvích tiễn các em ra cửa và giúp Tamara mặc áo măng-tô.

- Ôi! Thầy để mặc em! - Tamara kinh hãi kêu lên. - Thầy đưa đây em tự mặc lấy ạ.

- Tamara, nhưng em là khách của tôi cơ mà.

- Không! Không đời nào! Em không quen thế đâu thầy ạ!

- Không sao, không sao... Em cứ quen dần đi là vừa! - Thầy giáo giữ chặt lấy áo măng-tô, không chịu buông ra.

- Thế thì nhất định em sẽ không mặc đâu. Em có phải là người ốm đâu. Thầy Vaxili Vaxiliêvích, thật đấy mà. Nào thầy cho em xin chiếc măng-tô, nếu không em cứ thế này mà đi về vậy...

Thầy giáo đành phải nhượng bộ.

Ra đến phố Tamara mỉm cười.

- Bạn cười gì đấy?

- Mọi việc thế là ổn cả. Mình đã hỏi dò được địa chỉ của hai học sinh cũ của thầy và cái này nữa...

https://thuviensach.vn

Cô kéo trong túi ra hai chiếc ảnh nhỏ.

- Bạn lấy trộm à? Tamara, bạn điên rồi hay sao ấy.

- Này đề nghị dùng từ cẩn thận nhé. "Lấy trộm" - Cô nhại lại bạn - Mượn tạm một thời gian vì lợi ích của công tác xã hội đấy.

- Chẳng tiện chút nào cả! Nhỡ ra thầy biết...

- Bạn làm như ngày nào hai cụ cũng giở an-bom ra xem không bằng. Mà chắc thầy cũng quên là trong đó có những gì rồi!

- Bạn đúng là điên rồi. Giá mình biết thế thì đã không đi cùng với bạn.

- Không sao. Sau này sẽ cảm ơn tôi cho mà xem, - Tamara làm cho bạn an tâm rồi cô lại mỉm cười.

- Bạn đã kịp lấy vào lúc nào nhỉ. Mình vẫn luôn theo dõi bạn cơ mà.

- Như bạn đã thấy, thế mà mình đã kịp lấy đấy. Cachia à, nhưng bạn chớ có nói cho ai biết đấy nhé. Cứ để cho họ tự đoán lấy. Nghe không? - Tamara căn dặn bạn. - Còn bây giờ chúng mình đến nhà một nhà hóa học nữa - là ông Nadarốp nào đấy. Nhớ nhé, Nadarốp, Anđrây Trôphimôvích Nadarốp. Ông ấy sống gần đây thôi.

- Còn kịp chán...

- Tiện thể đi luôn thôi. Đừng lười nữa. Rồi sẽ không có lúc nào nữa đâu. Ông ấy sẽ còn cho chúng ta biết nhiều điều hơn bà Mácpha Víchtorốpna nữa cơ. Bà cụ hiền quá nhỉ.

- Ừ. Thế bạn có thấy ông bà cụ giống nhau không? Nói năng hoàn toàn như nhau...

Ông Anđrây Trôphimôvích Nadarốp sống ở tuyến đường số 4 đảo Vaxilépxki. Hai cô leo lên tầng hai của một ngôi nhà lớn, bên ngoài có vẻ cũ kỹ. Mở cửa cho hai cô là một thanh niên cao lớn mặc quân phục. Trên khuôn mặt cạo râu nhẵn của anh thoáng vẻ hài lòng, và Cachia có cảm giác là nụ cười đó là do sự xuất hiện của các cô gây nên. Chăm chú nhìn người sĩ quan tự dưng cô cũng mỉm cười.

- Anh làm ơn bảo hộ chúng tôi có phải đồng chí Nadarốp ở đây không ạ?

- Chính vậy! Nadarốp sống ở đây - người sĩ quan trả lời và vẫn tiếp tục mỉm cười.

- Có phải chính anh là đồng chí Nadarốp không ạ?

- Chính tôi là Nadarốp!

- Anđrây Trôphimôvích Nadarốp?

- À. Không. Không hẳn thế. Các cô cần bố tôi. Mời các cô vào - anh lịch sự mời. - Tôi sẽ báo ngay cho bố tôi biết bây giờ.

https://thuviensach.vn

Trong chỗ treo áo đèn sáng rực. Trên mắc áo có rất nhiều áo măng-tô mùa đông của trẻ con, các loại mũ, khăn quàng ấm màu sặc sỡ. Những áo mũ không treo hết lên mắc, vắt lên ghế. Đâu đây vang lên tiếng nhạc và giọng trẻ con ríu rít.

- Chúng mình rơi vào đâu thế này? - Tamara ngơ ngác hỏi - Vườn trẻ hay sao ấy?

- Dạ hội "cây thông"[45] - Cachia đoán thế.

Bây giờ thì cô hiểu tại sao người sĩ quan luôn tươi cười và tại sao một bác người cao lớn đậm đà khoảng 50 tuổi đang từ hành lang đi phía các cô cũng có nét mặt tươi cười như vậy.

- Tôi có thể giúp ích các cô việc gì nào? - Ông vui vẻ hỏi hai cô.

- Bác có phải là bác Anđrây Trôphimôvích không ạ?

- Đúng rồi.

- Chúng cháu đến bác có chút việc... Nhưng hình như đến không đúng lúc thì phải... - Tamara ngập ngừng nói.

- Thế tôi có hân hạnh nói chuyện với ai đây?

- Chúng cháu là học sinh của trường Usinxki.

- Thế. Thế tôi có thể giúp gì cho các em?

- Chúng cháu nghe nói trước bác cũng học ở trường Usinxki phải không ạ?

- Tôi? - ông Nadarốp ngạc nhiên hỏi. - Ừ, mà đúng rồi, trường đó mang tên là Usinxki.

- Bác lại là nhà hóa học phải không ạ?

- Tôi không chối cãi điều đó.

- Trước kia bác có học thầy Vaxili Vaxiliêvích không ạ?

Ông chủ nhà bỗng trở nên băn khoăn lo lắng.

- Có! Tôi có học thầy. Nhưng có chuyện gì xảy ra với ông vậy?

- Không ạ, không có chuyện gì cả... Sắp đến ngày lễ của thầy. Chính vì việc đó mà chúng cháu đến đây...

- À hóa ra là thế! Nào, các em vào đây. Cởi những đôi giày mưa của các em ra. Mời vào lối này. - Ông mở cửa vào một căn phòng và nói. - Ở đằng kia chúng tôi đang có dạ hội "cây thông" tổ chức cho các cháu.

Các cô gái bước vào phòng làm việc của ông. Trong phòng có một chiếc bàn làm việc to, bằng gỗ sồi, mặt bàn bóng lộn, những tủ đứng đầy ắp sách, ba chiếc ghế xa lông bọc da, hai bức tranh, cửa sổ có màn che.

https://thuviensach.vn

Tất cả mọi thứ đều đặt đúng chỗ, đều được xếp dọn ngăn nắp tưởng như trong phòng không có vật gì thừa.

- Các em ngồi xuống đi. Kể cho tôi nghe xem, thầy Vaxili Vaxiliêvích có được khỏe không? Lâu lắm rồi tôi không có dịp gặp thầy. Sắp đến ngày lễ gì của thầy?

- Lễ kỷ niệm tròn bốn mươi năm công tác giáo dục ạ...

Tamara báo trước cho ông biết là cần phải giữ bí mật và kể cho ông nghe dự kiến việc kỷ niệm ngày lễ đó của thầy như thế nào.

- Bác có biết viết không ạ? - Cuối cùng cô hỏi.

- Nói chung là biết... Tôi không mù chữ mà. - Anđrây Trôphimôvích đùa.

- Cháu hỏi không chính xác ạ. - Tamara lúng túng đáp. - Bác có viết được cho tờ báo tường ra nhân ngày lễ đó một bài không ạ? Bác có tấm ảnh nào đó không ạ? Sau đó thì bác viết một bức thư chúc mừng gửi về nhà thầy được không ạ?

- Được, được lắm. Tốt lắm... - Ông vừa gật đầu suy nghĩ vừa nói. - Nhất định tôi sẽ tham gia cùng các em... Nhưng các em làm tôi khó xử quá. Còn phải nghĩ xem. Các em có thể đến một lần nữa không?

- Đến mấy lần cũng được ạ. - Tamara vui vẻ tán thành.

- Ghi số điện thoại chỗ cơ quan tôi và chúng ta sẽ thỏa thuận với nhau về cuộc gặp mặt lần sau nhé.

Lúc đó sau cánh cửa khép hờ, một em gái khoảng sáu tuổi, mặc rất diện, đầu thắt chiếc nơ trắng to tướng ló vào.

- Ông ơi, ông ở đây à? Sao ông lại bỏ đi thế? Cái Maia không muốn đọc thơ vì không có ông. Ra thôi, ông ơi!

- Tí nữa đã, bé của ông. Cháu thấy không, ông đang có khách.

Con bé đến gần ông, nép người vào ông và chăm chú nhìn hai cô gái.

Tamara ghi xong số điện thoại và đứng dậy.

- Cháu còn muốn bác cho biết địa chỉ của những học sinh khác của thầy Vaxili Vaxiliêvích có được không ạ? - Cô nói.

- Được thôi, để tôi nhớ xem... Ở Lêningrát tôi còn biết hai nhà hóa học.

- Không nhất thiết phải là các nhà hóa học đâu ạ! Và mong bác đừng để cho thầy biết chuyện này ạ.

- Được rồi, được rồi...

Chia tay xong, các cô gái ra phố.

- Tamara này, bạn nghĩ xem? - Cachia nói với vẻ xúc động, chân rảo bước.

https://thuviensach.vn

- Cháu nội, cháu ngoại? Thế có nghĩa là bác ấy đã trưởng thành, đã tốt nghiệp trường phổ thông. Bác Anđrây Trôphimôvích. Sau đó thì con bác cũng lớn lên và tốt nghiệp trường phổ thông. Là những Anđrêêvichi[46] và sau đó là đời cháu... bạn thử nghĩ mà xem! Còn thầy Vaxili Vaxiliêvích thì vẫn dạy học, dạy học mãi...

https://thuviensach.vn

NHỮNG NGÀY LAO ĐỘNG

Như đã hẹn trước, ông Mikhain Xécghêêvích đón các em học sinh ở cổng ra vào nhà máy.

Phân xưởng mới được xây dựng trước chiến tranh nhưng cho đến nay vẫn chưa được khôi phục, nằm sâu trong nhà máy. Đi ngang qua những dãy nhà, các cô gái tò mò nhìn tứ phía. Đâu đấy tiếng cưa rít lên, không biết có cái gì đó đập xuống đất đều đều làm chân các cô có cảm giác như đất rung lên, hơi nước réo lên trong ống thông hơi. Ở một ngôi nhà cửa kính rung lên vì tiếng đập gõ. Khi các cô đến gần phân xưởng mà các có sẽ lao động thì có một thanh niên đuổi theo và đi cùng với ông Mikhain Xécghêêvích.

Trong ngôi nhà chưa được khôi phục này tối tăm và lạnh lẽo. Cửa kính bẩn đến nỗi ánh sáng không lọt vào được. Phía giữa có lối đi, hai bên la liệt những đống rác rưởi các loại do quá trình sản xuất thải ra. Các cô gái dừng lại ở lối đi và ngơ ngác nhìn quanh, chưa hiểu là họ phải làm gì ở đây.

- Không có ai tụt lại sau chứ? - Ông Mikhain Xécghêêvích hỏi. - Đấy, các cháu ạ! Tất cả... - Ông khoát tay thành một vòng rộng - những thứ này phải dọn đi. Sau đó ta lau sàn, đánh bóng lên, và - Có thể khiêu vũ được đấy. Tí nữa xe vận tải sẽ đến và các cháu xúc rác đổ lên xe nhé.

- Thế ai sẽ dỡ rác xuống ạ? - Cachia hỏi.

- Xe tự động đổ rác xuống. Người ta sẽ mang xẻng đến cho các cháu. Anh Vaxili Ivanôvích, - ông gật đầu về phía người thanh niên - sẽ hướng dẫn các cháu lao động. Có việc gì thì cứ hỏi anh ấy. Còn bác xin lỗi nhé, hôm nay bác còn phải đi một số phân xưởng nữa.

Ông đi xuống và nói gì đó với Anhia rồi ra khỏi phân xưởng.

Các cô học sinh ngơ ngác nhìn nhau.

- Ôi! Các bạn ơi! Công việc này đủ cho chúng mình làm cả năm đấy! - Nađia sợ hãi nói.

- Lại đã hãi rồi! - Giênhia cười bạn. - Tốt hơn là bạn thử tính xem. Mỗi lần bạn có xúc được một cân không? Được! Nghĩa là tất cả chúng ta xúc được 50 cân. Hai mươi lần đã được một tấn, mà hai mươi lần xúc và đổ lên xe thì là cái gì? Chả là cái gì cả! Độ năm phút...

- Nói thì dễ thế đấy...

Xvétlana, Anhia, Lêna cùng với nhóm học sinh lớp tám và chín đi về phía cuối phân xưởng.

- Công việc này làm khoảng ba ngày là xong. - Xvétlana nói một cách chắc chắn, khi quay lại.

https://thuviensach.vn

Xe vận tải đã mang xẻng đến cho các em. Tự nhiên các cô gái chia thành hai nhóm không đồng đều. Số đông không đợi ai bảo hăng hái lấy cuốc xẻng từ xe xuống và phân chia cho nhau, còn một số khác đứng lưỡng lự ở lối đi và phàn nàn. Họ cho rằng việc này quá sức họ vì thế mà không nên bắt tay vào làm, đằng nào thì cũng chẳng được tích sự gì.

Các cô đã xúc hết đống tuyết trước cổng phân xưởng và khó khăn lắm mới mở được cổng. Từ ngoài phố ánh sáng, tiếng ồn ào và không khí trong lành ùa vào phân xưởng. Chiếc xe vận tải gầm lên rồi lùi mãi đến khi hai bánh chạm vào đống rác mới dừng.

Anh lái xe tắt máy và bước ra khỏi ca bin.

- Nào, vui vẻ lên! - Anh kêu lên. - Ôi, sao mà đông người thế này?

Cachia thấy lớp của cô dưới sự chỉ huy của Xvétlana đang hăng hái làm việc, cô cũng nhập bọn. Ở đây có Anhia, Cachia và Nhina Sarina. Còn các bạn khác là ở các lớp khác.

- Nađia, mình thách thi đua với bạn đấy! - Anhia kêu lên.

Nađia tách ra khỏi nhóm người còn đang lưỡng lự và đến góc phòng cầm lấy xẻng.

Hai chiếc xe vận tải nữa đã đến cổng xưởng và đang đứng chờ. Các cô phải mất đến nửa tiếng đồng hồ mới đổ rác lên đầy xe thứ nhất. Các cô vây quanh lấy chiếc xe từ cả bốn phía, chen lấn nhau làm trở ngại nhau, vì vậy nên công việc tiến hành hơi chậm. Nađia và các cô khác cũng đã cầm lấy xẻng, nhưng không bắt tay vào việc được vì không có chỗ nữa.

- Nađia! Tập sự đi, rồi sau này còn dọn dẹp phòng riêng chứ! - Anhia kêu lên.

- Bạn nói toàn là chuyện ngu ngốc thôi...

- Ở nhà bạn rác đâu có ít hơn?

Nađia đỏ mặt vì câu nói đùa đó của bạn, cô cắn môi có vẻ giận dỗi. Cô có cảm giác là Anhia, bạn thân của cô đang bực cô nên cô không dám phản đối.

Rita Crưlôva chọn mãi vẫn chưa được chiếc xẻng. Khi nhập bọn với các bạn cô làm ra vẻ là đang làm việc, nhưng thực ra chỉ chạy qua chạy lại làm vướng chân mọi người.

Khi chiếc xe đầy ắp rác đã đi khỏi xưởng, anh Vaxili Ivanôvích đến gần Cachia.

- Đồng chí Cachia cần phải nghĩ cách tổ chức thế nào cho tốt chứ làm thế này mất thì giờ vô ích lắm.

https://thuviensach.vn

- Anh nghe xem có được không... cho là phải chia ra thành từng đội để làm.

Vừa lúc đó Xvétlana và Giênhia mặt đỏ bừng, hớn hở đến chỗ họ.

- Cachia bọn mình đề nghị nên giao cho mỗi lớp một xe. Xe tất cả có ba chiếc mà số lượng học sinh của từng lớp cũng tương đương nhau. Trong lúc những người này xúc thì những người khác nghỉ.

Cachia đưa mắt nhìn kỹ sư Vaxili Ivanôvích. Anh gật đầu tán thành:

- Đúng thế đấy. Đề nghị như vậy là rất tốt.

- Chúng mình quyết định thế nhé! Xvétlana, bạn là đội trưởng của đội lớp mình nhé - Cachia nói và gọi các bạn - Các bạn ơi, chú ý! Tất cả đến đây, tất cả không trừ một ai!

Trong khi Cachia phân công cho lớp tám và lớp chín thì Xvétlana đã tập trung các bạn lớp 10 lại và phân công trách nhiệm cho từng người.

- Chúng mình sẽ chia làm ba nhóm: Nhóm bên phải, nhóm bên trái và nhóm phía sau. Còn các bạn khác thì thế này nhé... Nađia, Larisa, Tanhia theo Anhia. Nhina Sarina, Liđa, Tamara và Nhina nữa theo Giênhia. Nhina, bạn có làm được không? - Cô hỏi Nhina Côsinxcaia thế vì cô này ăn mặc như để "đi dạo mát" vậy.

- Dĩ nhiên là được - Nhina ngập ngừng trả lời.

- Coi như thế nhé! Còn lại tất cả theo tôi.

- À! Thế còn Raia Lôghinôva đâu rồi nhỉ?

Các học sinh lớp mười lúc bấy giờ mới phát hiện là Raia vắng.

- Không thấy đến.

- Ta cứ ghi vào là "lãn công".

- Thôi kệ cô ấy... Cô ta thì chả được tích sự gì - khác nào vắt sữa con dê đực - Larisa cằn nhằn.

- Đội sản xuất của tôi được chọn kể cũng khá đấy... Nhưng để đi ăn thôi - Giênhia vừa đi sang phía trái lối đi vừa làu bàu, - cả đội theo tôi!

Vừa lúc đó chiếc xe vận tải thứ hai đến cổng và đang lùi vào.

- Liđa theo dõi thời gian nhé! - Xvétlana kêu to và đổ nhát xẻng đầu tiên lên xe. Bắt đầu đổ rác vào xe thứ hai. Những xẻng rác tung vào sàn xe kêu lốp đốp. Công việc trôi chảy hẳn - Không còn lúng túng nữa. Lại còn một yếu tố thúc đẩy công việc nữa là thi đua. Xem thử lớp nào làm nhanh hơn.

- Các bạn ơi! Đừng bôi nhọ danh dự lớp mình đấy nhé. - Tamara lắc lắc chiếc xẻng trong tay kêu lên.

Anh lái xe nhảy ra khỏi ca bin và trố mắt nhìn các cô gái vì anh chưa từng gặp các công nhân bốc vác này ở đây bao giờ.

https://thuviensach.vn

Xe này các cô chỉ làm mới mười lăm phút đã đầy. Tamara đưa xẻng cho Liđa cầm và thoăn thoắt leo lên ca bin.

- Tamara, bạn đi đâu đấy?

- Mình đi cùng với anh lái xe để thúc anh ấy đi nhanh lên chứ! - Cô trả lời và đóng cửa ca bin.

Chiếc xe vận tải vừa chạy ra thì đã lại có ngay chiếc khác chiếm chỗ nó. Bây giờ đến lượt các bạn học sinh lớp chín.

- Nào các bạn đi nghỉ đi! Đến lượt chúng mình! - Các cô vừa giục vừa từ lối đi leo xuống.

Công việc lại tiếp tục một cách sôi nổi, học sinh lớp chín được sự chỉ huy của Lêna Mennhicôva làm việc rất đều tay nên mọi người đều có cảm giác là họ chóng xong việc hơn. Xvétlana theo dõi công việc một cách sốt ruột, luôn miệng hỏi giờ. Người lái chiếc xe này lại là một nữ thanh niên, khi chị cầm xẻng định giúp các cô một tay thì Xvétlana chạy đến bảo:

- Chị ơi, đừng! Chị cứ làm việc của chị thôi, việc chúng em mặc chúng em.

- Sao lại thế?

- Vì chúng em đang thi đua, - Xvétlana giải thích.

- Hóa ra thế! Tôi xin lỗi, không biết mà.

Xvétlana đã lo lắng vô ích. Tuy số lượng học sinh lớp chín nhiều hơn nhưng họ làm xong một xe chậm hơn lớp mười ba phút.

Khi xe chạy đi rồi các cô chả có việc gì làm cả. Ánh sáng ngoài cổng rọi vào đống rác và các cô thấy hình như đống rác vợi hẳn đi. Nađia là người đầu tiên nhận thấy điều đó.

- Các bạn ơi! Xem kìa! Vợi hẳn đi kìa! - Các cô mừng rỡ reo lên.

- Thế mà khi nãy bạn sợ.

- Mình cũng sợ quá. - Nhina Côsinxcaia thú thật.

- Ôi các bạn ơi! Xem thử chúng mình giống ai kìa!... Nađia nhìn Nhina hốt hoảng kêu lên.

Đúng thật, các cô bị lem luốc cả người, mà nhất là Nhina.

- Chẳng có gì là đáng sợ lắm? Chúng mình sẽ chải quần áo, sẽ rửa ráy sạch sẽ - Giênhia làm cho các bạn yên tâm.

Chiếc xe đầu tiên đã quay lại.

- Lại đây, lại chỗ này này - Các cô lớp tám đồng thanh kêu lên.

- Sao anh đi lâu thế? - Cachia hỏi.

- Tôi cũng chẳng vội gì. - Anh lái xe trả lời - Tưởng các cô còn lâu mới xong. Lẽ nào đã xong hai xe nữa rồi à? Ô! Các cô cừ thật!

https://thuviensach.vn

Các cô lớp tám bắt tay vào việc. Sự phân chia công việc cho các lớp và thi đua đã làm cho các cô hăng hái. Các cô còn xem các bạn làm, học những cách làm tốt và rút kinh nghiệm những cái chưa tốt.

- Giênhia, xem kìa, hai bạn kia đứng rất đúng thế, và họ làm rất nhịp nhàng - Xvétlana nhận xét.

- Chắc là vô tình thôi!

- Không quan trọng là vô tình hay hữu ý. Phải chỉ cho các bạn lớp mình xem. Còn các bạn ở phía sau kia thì lúc nào cũng chạm xẻng vào nhau.

Liđa đứng ở đằng xa, đang cáu kỉnh cắn môi. Cô khó chịu về sự bẩn thỉu, bụi bặm ở đây và không biết vì sao cô đã bị sướt tay. Sự tự trọng bắt buộc cô phải im lặng, nhưng trong bụng cô tin chắc rằng việc này bày ra sẽ chẳng đi đến đâu và ngày mai chắc chưa đầy một nửa số người đến làm thôi. Cô không thể hiểu nổi tại sao Xvétlana, Anhia, Tamara, Giênhia và Cachia như rất thú vị vì được làm việc thế này. "Sao lại thế nhỉ? - Liđa nghĩ. - Chúng nó giả vờ hay là thật sự thích cái công việc bẩn thỉu này?".

Học sinh lớp tám bốc xong một xe hết hai mươi phút. Rõ ràng là lứa tuổi có ảnh hưởng đến năng suất. Chiếc xe đó chưa kịp chạy ra khỏi cổng thì chiếc khác đã đến và Tamara mặt mày rạng rỡ chạy vào xưởng.

- Sướng quá! Một nửa đường là mình tự lái xe lấy... Anh Pêchia hiểu biết lắm. - Cô nói và hét ầm lên. - Anh Pêchia ơi! Nhanh lên chứ!

Anh lái xe Pêchia dĩ nhiên là không nghe thấy gì vì tiếng máy to quá, nhưng đối với Tamara thì việc đó không có nghĩa gì.

- Cachia à, thế nào bọn mình cũng thêm được vài chuyến nữa Tamara nói khẽ. - Để rồi xem nhé. Dọc đường mình đã tìm được một chỗ tốt. Cứ đến đấy là đổ rác và quay lại.

Khi xe đã đầy, Tamara đến ca bin.

- Anh Pêchia ơi, đi thôi! - Cô vừa đi vừa kêu.

- Ô hô! Tôi đã tìm được người phụ lái tốt quá!

Khoảng ba giờ chiều ông Mikhain Xécghêêvích đến, thấy công việc đã làm được khá nhiều, ông mỉm cười.

- Các cháu giỏi quá! Bác không ngờ đấy. Chắc là các cháu mệt lắm phải không? - Ông hỏi.

Bao nhiêu giọng cùng trả lời một lúc:

- Bác nói thế... mệt gì.

- Không mệt chút nào.

- Hôm nay thế là đủ rồi. - Ông kỹ sư trả lời.

- Làm thêm một tiếng nữa bác ạ.

https://thuviensach.vn

- Bác cần xe. Ngày mai mời các cháu lại đến. Bác đã báo cho ban bảo vệ biết rồi.

Các cô ra về rất vui vẻ và hài lòng, trêu chọc nhau một cách vô cớ, chỉ riêng Nhina Côsinxcaia đi cạnh Tanhia là không chia sẻ niềm vui chung của các bạn.

- Bạn làm sao mà có vẻ nhăn nhó thế? - Tanhia hỏi.

- Mình về nhà chắc thế nào cũng bị một trận. - Nhina thú nhận.

- Vì sao cơ?

- Nói chung... Bạn xem, mình lấm lem thế này.

- Có gì đâu mà sợ?... Dĩ nhiên là phải chải gột quần áo một tí. Này, hay là bạn về nhà mình trước nhé.

Nhina đồng ý. Cô biết trước là về nhà thế nào cũng có những chuyện phiền phức khó chịu.

- Tanhia! Mày làm sao thế này? - Bà mẹ la lên khi nhìn thấy con gái lấm lem. - Anh Anđrây ơi! Ra đây mau! Ngắm con gái anh kìa! - Bà nói khi chồng chạy ra.

Ông Anđrây Pêtrôvích nghiêm nghị nhìn hai cô.

- Thế nghĩa là thế nào hả Tachiana?[[47]].

Tanhia nói:

- Bố ơi, con chẳng hiểu sao bố lại làm ầm lên thế. Chúng con đi lao động.

- Lao động gì? Nói rõ nghe xem.

Tanhia kể lại cho bố nghe, các cô làm ở đâu và vì mục đích gì.

Nghe cô kể, mặt mẹ cô càng nhăn nhó khó chịu thêm.

- Công nhân bốc vác! Trời ơi! Nó lại bị gãy chân nữa bây giờ! - Bà mẹ kêu lên.

Ông Anđrây Pêtrôvích đến gần con gái nâng cằm con lên.

- Rất tốt, Tanhiusa.[[48]] Cứ tiếp tục làm nữa đi! Bố ủng hộ con.

Nhina Côsinxcaia rửa ráy sạch sẽ và về nhà như không có chuyện gì xảy ra cả, nhưng một trong hai bà của cô nhìn thấy vết bẩn trên lưng áo măng-tô và rối rít hỏi cháu. Khi Nhina trả lời là đã làm gì thì suýt nữa bà ngất. Năm phút sau mẹ cô biết hết mọi việc và câu chuyện lại bắt đầu.

- Nhina, có phải đúng là con đi lao động ở xưởng máy không? - Bà cố tự kìm chế hỏi con gái.

- Vâng.

- Và các con làm gì?

- Xúc rác đổ lên xe.

https://thuviensach.vn

- Ai bắt các con làm việc đó?
- Chả ai bắt cả. Chúng con tự làm lấy.
- Ai là "chúng con"?
- Là chúng con... các bạn ở ba lớp lớn.
- Để làm gì?
- Chúng con muốn làm để mua quà tặng thầy Vaxili Vaxiliêvích.
- Con có nghĩ là con làm gì đó không?
- Có phải một mình con đâu...
- Thế nào nghĩa là không phải một mình. Nếu mọi người bắt đầu lao đầu từ mái nhà xuống đất thì có nghĩa là mày cũng làm thế?
- Nhưng mà mẹ à...
- Im ngay! - Bà không cho con nói tiếp. - Lẽ nào mày không biết đó là một việc làm ngớ ngẩn, làm ra tiền để mua quà tặng và tự hủy hoại sức khỏe của mình, mày có thể lây bệnh tật ở đấy và có trời mà biết là cái gì có thể xảy ra ở đó nữa! Chẳng nhẽ mày không xin được tao tiền hay sao? Có bao giờ tao và ba mày từ chối chưa?
- Nhưng mẹ à... Chúng con quyết định phải tự làm ra tiền lấy cơ mà.
- Toàn là chuyện ngu ngốc! Mày hình như cũng không còn bé bỏng gì nữa thì phải. Không! Mẹ không để yên việc này đâu? Bắt trẻ con đi xúc cái thứ rác rưởi ở cái xưởng máy nào đó...
- Chả ai bắt chúng con cả, mẹ ạ. Con là đoàn viên thanh niên Cômxômôn và nếu chúng con...
- Không phải thanh minh dài dòng! Nếu mày là đoàn viên thì có nghĩa là mày phải đi đầu xuống đất à? Thế nghĩa là thế nào cơ chứ!... - Bà giơ hai tay lên một cách bi thảm và chạy đi chạy lại trong phòng – Nhinốtrca[[49]], sao con lại không hỏi mẹ? Sao con không thương hại thần kinh của mẹ với? Mẹ tin rằng con sẽ không bao giờ làm thế nữa - bà tiếp tục với một giọng van vỉ. - Con nghĩ xem, ba sẽ nói sao nếu ba biết? Nếu con cần tiền thì con cứ bảo. Nào, con nghe lời mẹ nhé và chúng ta hãy quên cái chuyện khó chịu này đi nhé...

Bà mẹ về phòng riêng, còn Nhina ở lại một mình với sự day dứt khó xử. "Làm thế nào bây giờ đây?" Nếu nói với các bạn là bố mẹ cấm không cho đi làm - Thì ngượng thay cho bố mẹ. Đi làm thì có gì là xấu? Cô chả thường nghe bố cô nói không có hình thức lao động nào là đáng xấu hổ cả, rằng lao động là điều quan trọng nhất trong cuộc sống con người là gì? Cả mẹ cô

https://thuviensach.vn

cũng nói với cô như vậy... Thế thì tại sao lời nói của bố mẹ lại không đi đôi với việc làm thế nhỉ?

Không có lối thoát nào khác cả. Nhina vốn tính trung thực đành phải nói dối bố mẹ. Ngày hôm sau khi đi làm cô bảo là cô đến nhà Tanhia. Tanhia tán đồng việc cô nói dối đó và còn giúp đỡ cô bằng cách cho cô mượn chiếc măng-tô cũ và khăn quàng đầu.

Nađia cũng bị chuyện rầy rà ở nhà. Nhìn thấy con gái trong chiếc măng-tô nhàu nát và bẩn thỉu bà Maria Ivanốpna gắt.

- Mày vứt cái trò đùa ngu ngốc đó ra khỏi đầu ngay đi! Không phải tao cho mày đến trường để làm việc đó.

- Mẹ ạ, mẹ muốn con biến thành người "ăn không ngồi rồi", còn con thì con cương quyết tuyên bố là sẽ không xảy ra điều đó đâu! Con không phải là một cô tiểu thư nào cả, mà là một đoàn viên thanh niên Cômxômôn!

- Điều đó chẳng có nghĩa gì cả! Mày sẽ không trở thành người phu khuân vác.

- Con sẽ không trở thành phu khuân vác chứ sao.

- Nađêdơđa[[50]]. Ai cho mày dám nói chuyện với tao như vậy đấy hả?

- Con dám nói, đó là quan điểm chính trị của con. Con phải phục tùng số đông chứ không phải phục tùng mẹ. Quan điểm của mẹ không phải là quan điểm cộng sản.

- Thế số đông đó sẽ mua áo măng-tô cho mày chứ gì?

- Không cần phải mua áo măng-tô mới. Chỉ cần chải sạch thôi, và nói chung đó là một vấn đề hoàn toàn khác. Mẹ nhớ rằng con sẽ học để trở thành kỹ sư và khi đi thực tập con phải làm khổ hơn thế này nhiều. Có khi còn phải làm người đốt lò nữa ấy chứ...

Tanhia đến vừa đúng lúc và ủng hộ bạn. Bà Maria Ivanova đành nhượng bộ. Bà đồng ý là không có hình thức lao động nào là nhục, tuy rằng không tìm thấy trong nghề bốc vác có gì đáng để người ta phải ghen tỵ cả.

- Thế bạn có biết chúng mình sẽ làm được bao nhiêu tiền không? - Nađia hỏi.

- Bao nhiêu?

- Ba nghìn rúp![[51]]

- Không có một số không chứ? - Mẹ cô hỏi.

- Ôi, Anhia bạn có nghe thấy không? Mẹ mình vẫn không tin! Con tuyên bố chính thức rằng ba nghìn rúp. Với đầy đủ tất cả những con số không của nó.

https://thuviensach.vn

- Nhưng còn mày có làm được việc gì không hay chỉ làm vướng chân người khác? - Bà mẹ làm lành hỏi.

- Dĩ nhiên là làm chứ! Mẹ cho rằng con vô tích sự hay sao!

Ngày hôm sau có một số không đi làm. Ở lớp mười vắng Rita, lớp chín thiếu ba cô, lớp tám bốn cô. Điều đó không làm ảnh hưởng tới tinh thần các cô gái và công việc vẫn tiến hành tốt. Ban đầu vì chưa quen nên các cô cảm thấy những bắp thịt nhức nhối, nhưng sau một tiếng đồng hồ thì các cô đã hăng hái làm và không cảm thấy đau nữa.

Sau bốn ngày làm việc phân xưởng được dọn sạch. Sàn bằng xi măng nên không thể đánh bóng như lời Mikhain Xécghêêvích nhưng vẫn có thể khiêu vũ được.

Cuối cùng thì chuyến xe chót cũng đã chạy đi trong tiếng hò reo phấn khởi của các cô. Các cô xếp xẻng vào một góc và Vaxli Xécghêêvích dẫn họ đến ban lãnh đạo nhà máy. Các cô bước vào phòng làm việc rộng rãi của đồng chí giám đốc và ngồi xuống ghế. Họ không phải đợi lâu. Đồng chí giám đốc đã bước vào. Đó là một người đàn ông cao lớn vạm vỡ có đôi lông mày rậm và chiếc mũi thẳng. Họ đã nhìn thấy ông hai, ba lần cùng đi với ông Mikhain Xécghêêvích đến xem họ làm việc, nhưng không nghĩ rằng ông là giám đốc nhà máy. Cùng đến với ông có cả bác thủ quỹ và sau đó thì ông Mikhain Xécghêêvích và bà Ônga Nhicôlaiépna.

- Thế nào con, Anhia làm chán rồi chứ? - Bà Ônga Nhicôlaiépna tươi cười hỏi.

- Vâng, đã làm xong rồi ạ. Chúng con không tin được là đã xong mẹ ạ.

Ông giám đốc lấy bút chì gõ gõ vào cái cốc và bắt đầu nói:

- Các cháu thân mến, những người giúp việc thân mến... Tôi không biết gọi các cháu như thế nào nữa. Các cháu đã hoàn thành tốt nhiệm vụ trước thời hạn một ngày. Thế có nghĩa là vượt mức kế hoạch. Ở đất nước Xô Viết chúng ta có truyền thống là vượt mức kế hoạch! Tôi muốn cám ơn các cháu vì các cháu đã giúp đỡ nhà máy. Các cháu đã giúp ích nhà máy rất nhiều vì hiện nay nhà máy vẫn thiếu công nhân. Bây giờ tôi muốn chúc các cháu đạt được nhiều thành tích trong học tập. Khi nào các cháu tốt nghiệp trường trung học, rồi trung cấp kỹ thuật hoặc đại học, tôi mời các cháu về nhà máy này làm việc. Bác Épgraph Spiriđônôvích, tờ hợp đồng và danh sách các cháu đâu rồi?

Ông cụ vội vàng lấy ra những giấy tờ cần thiết và trải ra trên bàn. Sau đó lấy ra mấy tập tiền giấy mười rúp và chuyển cho ông giám đốc.

https://thuviensach.vn

- Đề nghị các cháu ký tên vào bản danh sách này. Tôi không thưởng cho riêng em nào cả mà chỉ chia đều số tiền làm được cho tất cả các em. Tiền tôi sẽ chuyển cho bí thư đoàn thanh niên Cômxômôn của các cháu. Các cháu tự chia lấy số tiền đó vậy.

- Cháu xin phép phát biểu được không ạ? - Lêna Mennhicôva đề nghị. - Các bạn ạ. Chúng mình quyết định thế này nhé... Mỗi lớp nhận một nghìn rúp. Tôi sẽ chuyển tiền cho ban tổ chức buổi lễ và các bạn hãy thỏa thuận với nhau là ai mua gì... Cachia đề nghị là lớp mười sẽ mua đồng hồ. Nào, ký tên đi thôi.

Các cô gái hồi hộp và sung sướng đến gần bàn. Đối diện với từng tên họ các cô là số tiền tự tay mình làm được lần đầu tiên trong đời - 63 rúp 70 cô pếch.

Mắt sáng long lanh như ngượng ngùng vì những cái cười hạnh phúc của mình, các cô cố giấu niềm vui sướng, rụt rè cầm bút và ký tên mình vào bản danh sách.

https://thuviensach.vn

NGÀY THỨ BẢY

Hôm nay là thứ bảy. Xvétlana tỉnh dậy vì tiếng kêu ăng ẳng của con chó và tiếng kim loại cọ vào nhau kin kít. Trong phòng đèn đã bật sáng. Pêchia lại nghĩ ra việc lắp một chiếc đài mới và trong những ngày cuối vì quá mê say sáng tạo nên đã dậy sớm hơn chị và hí hoáy làm không nghỉ tay.

Một cảm giác lâng lâng khoan khoái và đặc biệt dễ chịu xâm chiếm lấy tâm hồn cô gái trong khi cô chờ đợi một sự kiện lớn lao sẽ xảy ra với cô... Với cảm giác đó cô gái hồi hộp chờ đợi ngày thứ bảy. Mỗi buổi sáng khi quét nhà hoặc rửa bát, cô cố tưởng tượng xem cuộc gặp gỡ giữa cô và Aliôsa sẽ xảy ra như thế nào và họ sẽ nói với nhau những gì. Có lúc cô cảm thấy mọi việc xảy ra rất đơn giản và tự nhiên, nhưng cũng có lúc cô có cảm giác là cô sẽ ngượng nghịu, lúng túng và chắc chắn là sẽ nói một điều gì đó thật ngu ngốc. Nghĩ như thế cô thấy thật là đáng ngại và mãi mới trấn tĩnh được. Trước kia Xvétlana không bao giờ nghĩ đến huy chương vàng cả. Cô học giỏi vì cô thích học, bởi vì những điểm tốt làm cô hài lòng, và làm vui lòng mẹ. Sau khi nhận được thư Aliôsa, cô rất muốn được huy chương; cô tưởng tượng rất rõ vẻ mặt của Aliôsa khi cô nói với anh điều đó.

Giênhia đến sớm hơn giờ hẹn. Xvétlana còn bận việc bếp núc, Pêchia mở cửa cho Giênhia.

- Cậu lại sáng tạo cái gì đó? - Giênhia hỏi khi qua phòng.

- Biết nhiều chỉ tổ chóng già. - Cậu bé lúng búng trong mồm.

- Không, chị nói thật mà! Lại lắp đài à?

- Em lại phải giảng giải cho chị làm gì cơ chứ. Đằng nào thì chị cũng chẳng hiểu gì cả cơ mà. - Cậu bé vẫn hí húi làm, trả lời cô gái - Vâng, lắp đài!

- Theo bản thiết kế của em ư?

- Chắc là không theo bản của chị...

- Theo chị thì hình như em phá nhiều hơn là lắp!

Pêchia khịt mũi với vẻ phớt lờ. Ở cung thiếu nhi định tổ chức triển lãm kỹ thuật và cậu bé muốn làm cho những nhà vô tuyến nghiệp dư phải ngạc nhiên. Cậu nghĩ ra một kiểu đài hình tròn như một cái thùng đựng mật ong nhỏ. Nhưng đó không phải là điều chính. Phép lạ ở chỗ là khi cái thùng đó quay thì nó tự điều chỉnh được theo các làn sóng điện khác nhau. Sự phát minh đó của mình cậu bé còn giữ kín, vì vậy nó không muốn chuyện trò với Giênhia. Hơn nữa, cậu rất coi thường những ai cho rằng máy thu thanh tồn tại hình như chỉ để nghe những chương trình văn nghệ. Điều thú vị chính là

https://thuviensach.vn

ở chỗ làm ra chúng, lắp chúng, sáng tạo ra những bản thiết kế mới. Theo ý Pêchia thì việc truyền tin qua các làn sóng chẳng qua cũng chỉ để kiểm nghiệm lại những chiếc máy được lắp.

Xvétlana từ bếp lên, cô cười và đưa hai bàn tay ra.

- Giênhia, xem này!

- Cái gì thế? Tay bị chai à? Thế còn tay mình! - Cô bạn vừa chìa tay ra. - Đây, chỗ này phồng lên và bị rộp da, đau lắm...

- Ôi giời! Họ khoe gì thế, - Pêchia càu nhàu. - Những chỗ chai! Tôi còn cứa hết cả hai bàn tay mà còn chả khoe nữa là. Tôi có cả chỗ chai ở chân nữa kia.

- Chai vì công việc à? - Giênhia hỏi.

- Vì đi trượt tuyết đấy. - Cậu bé trả lời và lại tiếp tục cưa thanh sắt...

- Hãy gượm nào, em Pêchia! - Xvétlana van vỉ đưa hai tay bịt tai. - Chị đi bây giờ rồi ở nhà em tha hồ mà cưa.

Cậu bé ngạc nhiên:

- Em chẳng hiểu có điều gì làm chị phật ý. Thì chị đi nhanh lên kẻo em chẳng có thời giờ đâu!

Cậu cố tình ngồi, hai tay bó gối tỏ cho chị biết là cậu đang đợi chị ăn sáng và đi khỏi nhà...

* * *

(Thiếu một đoạn)

Sáng thứ bảy Cachia tỉnh giấc với cảm giác như cô tỉnh giấc trong đêm giao thừa từ khi còn nhỏ, biết trước ông già tuyết có dành cho cô một món quà giấu đâu đó. Với mục đích đó cô thường treo trên thành ghế một chiếc tất dài, tuy rằng mỗi năm cô thấy món quà lại được cất ở một chỗ khác, hình như ông già tuyết cố tình giấu kín hơn: trong chiếc giày, dưới gối, dưới đống quần áo hoặc buộc vào thành giường thật kín đáo, vì thế lần nào cũng phải tìm mãi mới thấy. Hôm nay cô bỗng dưng nhớ lại cảm xúc đáng yêu đó và chính cô đang sống lại những giờ phút đó.

Bố đã đi làm, mẹ đi chợ. Cachia chạy chân đất qua bên kia phòng, quay số tám hỏi giờ. Nghe thấy có giọng trả lời mấy giờ cô rất hài lòng quay lại giường vì biết điện thoại vẫn làm việc.

Bây giờ cô cảm giác như sống, học tập và làm việc thú vị hơn, đẹp đẽ hơn, dễ dàng hơn. Máy điện thoại giúp ta biết bao điều thuận tiện. Không cần ra khỏi phòng cô có thể nói chuyện với Mátxcơva, Xvéclốpxcơ, Vlađivốtxtốc, với tất cả mọi nơi trên đất Liên Xô và cả với nước ngoài nữa. Cachia chả có việc gì và cũng chả có người quen ở tỉnh khác hoặc ở nước

https://thuviensach.vn

ngoài, nhưng điều đó chẳng sao. Cái chính là có điều kiện như vậy, còn có sử dụng điều kiện đó hay không là việc của cô.

Máy điện thoại bỗng reo lên cắt ngang dòng suy nghĩ của Cachia. "Ai có thể gọi điện cho mình nhỉ? Chắc lại hỏi về Csana nào đó thôi" - Cô nghĩ thế nhưng lại vội vã chạy ngay đến máy điện thoại:

- Alô!

- Ai nghe máy đấy? - Cô nghe thấy giọng nói trong trẻo vang lên trong máy.

- Thế chị cần ai ạ?

- Cô Cachia Ivanôva.

- Tôi nghe đây.

- Chào bạn Cachia. Raia nói đây mà. Không nhận ra giọng mình à? Raia Lôghinôva đây mà.

- Ồ! Ồ! Nhưng sao bạn lại biết số điện thoại của mình nhỉ?

- Nhina Côsinxcaia bảo cho mình biết mà. Bạn ấy bảo mình là hôm nay các bạn sẽ đi mua quà. Cachia à, mình không đi lao động với các bạn được nhưng mình làm chỗ khác cũng có được một ít tiền... - Raia báo cho bạn biết và vội vàng nói thêm. - Tự mình kiếm ra đấy.

- Kiếm được bao nhiêu?

- Một trăm rúp.

- Ồ! Nhiều hơn bọn mình đấy. Thế bạn làm ở đâu mà lắm tiền thế?

- Chỗ bố mình. Làm thế nào để chuyển số tiền đó cho các bạn được nhỉ?

Cachia nhớ là bố của Raia phụ trách một cơ sở thương mại nào đó nên rất có thể là Raia nói thật, nhưng không biết tại sao cô lại không tin lắm.

- Hay là bạn đến nhà mình vậy! - Cachia đề nghị bạn, - Giênhia và Xvétlana cũng sắp đến đây đấy...

- Ừ, mình sẽ đến.

- Thế bạn nói chuyện ở đâu đấy?

- Ở nhà mình.

- Nhà bạn có điện thoại à? Thế mà mình không biết. Số điện bao nhiêu?

Ghi xong số điện thoại của Raia. Cachia vội vã tập vài động tác thể dục và mặc quần áo. Câu chuyện vừa rồi Raia vẫn để lại trong lòng cô một cảm giác không vui.

"Không biết nó nói dối làm gì cơ chứ? Dĩ nhiên là nó chẳng làm ở đâu cả mà chỉ xin tiền của bố để khỏi phải đến xưởng máy lao động".

Càng nghĩ Cachia càng thấy giận. Cô định vạch trần sự dối trá đó và không nhận tiền của Raia. Vừa chải đầu cô vừa tưởng tượng xem cuộc nói

https://thuviensach.vn

chuyện sắp đến sẽ xảy ra thế nào và cô bắt đầu lựa chọn lời lẽ để vạch mặt Raia bắt cô ấy phải thú nhận sự thật.

Giênhia và Xvétlana đến thật là đúng lúc.

- Bạn sẵn sàng chưa? - Giênhia hỏi và không vào phòng. - Nào đi thôi!

- Mình sẵn sàng rồi, nhưng còn phải đợi một lát. Raia sắp đến rồi đấy. Các bạn ơi, vào đây đi.

- Nhưng bọn mình không cởi áo khoác ngoài đâu. - Giênhia báo trước.

- Không cần cởi đâu. Trong phòng cũng chẳng nóng lắm. Nếu các bạn thích thì có thể gọi điện thoại được.

- Bạn có điện thoại à?

- Ừ. Vừa đặt xong hôm qua. - Cachia nói ra vẻ không chú ý lắm. Sự kiện đó không gây ấn tượng mà Cachia chờ đợi với các bạn bởi vì họ chẳng biết gọi điện đi đâu cả.

- Thế Raia làm sao? Bạn ấy ốm à? - Xvétlana hỏi.

- Không. Hóa ra nó cũng kiếm được tiền để góp mua quà tặng thầy. Kiếm từ trong túi ra của bố mà!

Cachia kể về câu chuyện vừa rồi với Raia về nỗi ngờ vực của mình với hai bạn. Giênhia hoàn toàn tán thành với Cachia và phẫn nộ về hành động của Raia, nhưng Xvétlana phản đối hai bạn.

- Không đâu các bạn ạ! Mình không đồng ý với các bạn.

- Chúng ta không thể lên án bạn ấy khi chưa biết rõ đầu đuôi ra sao.

- Thế bạn cho là nó lao động kiếm ra tiền thật ư? - Cachia hỏi.

- Mình không biết.

- Vậy nên chúng mình cần phải biết. - Giênhia nói. - Cần phải đưa cô ta ra ánh sáng mới được.

- Để làm gì cơ chứ? Nào, các bạn hãy tự nghĩ xem! Theo mình thì điều đó xúc phạm đến bạn ấy. Thì cứ cho là bạn ấy không lao động mà dành dụm được chẳng hạn. Biết đâu bạn ấy lại có con lợn tiết kiệm thì sao... Vấn đề đâu phải ở chỗ đó. Mà nào bạn ấy có ăn cắp đâu! Bạn ấy cũng muốn đóng góp để mua quà tặng thầy. Đó là hành động tốt, thế mà chúng mình lại làm xúc phạm đến bạn ấy. Không, mình không tán thành ý kiến các bạn. Cần phải tin người. Mỗi một con người đều có lương tâm. Nếu chúng ta không tin bạn, lúc nào cũng nghi ngờ thì sẽ còn ra sao nữa?

- Thế còn Cachia? Xvétlana nói phải đấy. - Giênhia nói.

- Mình chẳng biết. Riêng mình thì mình hoàn toàn chắc chắn là nó nói dối, mà bất cứ một sự dối trá nào cũng cần phải vạch trần ra.

https://thuviensach.vn

- Mà nếu bạn ấy dối chúng mình đi nữa, thì tự bạn ấy sẽ thấy ngượng thôi. Theo mình, cần phải làm khác cơ. Phải khen bạn ấy và nói rằng chúng mình tin bạn ấy... Các bạn có nhớ không, thầy Côngstantin Xêmiônôvich đã có lần nói là cần phải đề cao những đức tính tốt của con người mà giáo dục họ...

- Nhưng mà nếu như nó không có lương tâm. - Cachia hỏi.

- Sao lại không có? Lương tâm thì mỗi con người đều có cả...

Họ chưa thống nhất được với nhau giải quyết vấn đề như thế nào thì Raia đã đến.

- Các bạn đã đến đông đủ rồi à? - Raia hỏi khi nhìn thấy Giênhia và Xvétlana vẫn mặc áo khoác. - Chào các bạn.

Không biết có phải là lần đầu đến nhà Cachia nên không biết phải cư xử thế nào hay vì các bạn nhìn cô chăm chú và xoi mói mà Raia bỗng thấy lúng túng. Cô rút trong túi ra một tờ bạc một trăm rúp mới toanh đưa cho Cachia:

- Này, cầm lấy Cachia. Nhina bảo các bạn định mua đồng hồ. Mình hỏi bố mình... Bố bảo nên đến cửa hàng mậu dịch trung tâm Lêningrát mà mua...

- Ngày dài mà. Bọn mình sẽ đi khắp nơi! - Giênhia nói.

- Ở đấy có thể đặt họ viết được nữa. - Raia mách các bạn.

- Raia à, bạn làm gì ở chỗ bố bạn thế? - Cachia vừa hỏi vừa chăm chú nhìn tờ giấy bạc làm như trong đó có viết rõ lý do gì mà Raia được nhận nó vậy.

- Mình phân loại hoa quả. - Cô gái đã trấn tĩnh lại được, trả lời bạn. - Người ta đưa đến Lêningrát rất nhiều táo, quýt... Bọn mình chọn lựa phân loại chúng...

- Và ăn nữa chứ? - Giênhia tươi cười nhắc bạn.

- Ăn ít thôi - Raia vui vẻ thừa nhận.

- Raia, bạn cừ lắm! - Xvétlana nói và xiết chặt tay bạn. - Bạn làm thế là rất tốt. Lúc đầu bọn mình nghe là bạn ốm... vì là nói chung bạn không được khỏe mà!

- Không, mình chẳng làm sao cả... - Cô đỏ mặt chống chế.

Giênhia sốt ruột hỏi:

- Chúng mình cần phải đợi lâu nữa không đấy? Ra phố cũng nói chuyện được cơ mà!

- Cachia ơi, đi thôi! Nhanh lên! Nhanh lên nào... - Xvétlana giục bạn.

https://thuviensach.vn

Suốt ngày hôm đó các cô lang thang khắp các cửa hiệu. Ở các quầy hàng có vô số đồng hồ nhưng tất cả chúng đều chẳng phải là loại đồng hồ mà các cô gái muốn mua tặng thầy Vaxili Vaxiliêvích. Đồng hồ kia thì lại lớn quá, còn loại khác thì mặt không được đẹp. Họ đã mua được dây chuyền, mua được hộp đựng đồng hồ, đã tìm ra người khắc chữ và ông ta hứa là chỉ trong hai ngày có thể khắc bất cứ những gì mà các cô đi muốn, chỉ có chiếc đồng hồ là các cô vẫn chưa tìm được.

Gần tối thì các cô đến mậu dịch trung tâm Lêningrát. Ngôi nhà ba tầng đồ sộ rực rỡ ánh đèn, nhạc nổi lên đón mời các cô. Ở ngay tầng một có cây thông cao ngất đến tận tầng ba được trang hoàng lộng lẫy bằng những đồ chơi sặc sỡ và những bóng điện màu lấp lánh. Không biết người ta đã đưa được nó vào ngôi nhà này bằng cách nào và làm sao có thể trang hoàng ngọn cây thông được.

- Thế các bạn có biết trang hoàng bằng cách nào không? - Giênhia hỏi và tự trả lời: - Người ta thả người trong những cái bệ có quai vòng bằng sắt từ trên xuống...

- Thôi đi, đừng có mà bịa! Họ đứng trên những chiếc thang cao mà trang hoàng thôi! - Cachia nói.

- Theo mình thì người ta trang hoàng khi nó còn nằm dưới đất sau đó mới dựng đứng dậy. - Xvétlana đùa trêu bạn.

Cạnh cây thông có ông già tuyết cao bằng ba vóc người thường. Đài truyền thanh ở đây truyền đi khắp cửa hàng những bài hát hay nhất từ những chiếc đĩa hát mới nhất.

Tìm ra được quầy bán đồng hồ, các cô gái dừng lại.

- Các bạn ơi, xem kìa, ở đây có những gì thế này! - Xvétlana kêu lên.

Đồng hồ các cô cũng đã nhìn thấy ở những cửa hàng khác và cũng không hiếm gì, thế nhưng ở đây sao mà lắm loại, lắm kiểu thế, làm hoa cả mắt lên.

(Thiếu một đoạn)

Các cô đã mua được một chiếc đồng hồ tuyệt đẹp có cả kim giây đàng hoàng với giá là tám trăm rúp. Khi các cô học sinh bước ra khỏi cửa hàng thì ngoài phố cũng trở nên ấm áp. Những chiếc đèn được bật lên sáng choang hai bên đường phố nhắc Xvétlana là Igor và Aliôsa đã về và tự nhiên trái tim cô lại đập lên rộn rã.

- Các bạn đi đâu bây giờ? - Cô hỏi các bạn.

- Bây giờ phải đến bác khắc chữ chứ.

- Thế các bạn đi với nhau vậy nhé. Mình phải về đây vì ở nhà đang đợi mình.

https://thuviensach.vn

Cô vội vàng chia tay các bạn và chạy đến bến tàu điện, Xvétlana về nhà với cảm giác như cô bị muộn giờ hẹn và suốt dọc đường trong đầu cô vang lên điệu nhạc và lời hát.

"Tôi mở rộng cửa sổ
Để đón mùa xuân về.
Mùa xuân tươi trẻ ấy
Với giọng hát say mê"

Trong buổi dạ hội Rita đã hát bài hát này, và Xvétlana bỗng nhiên lại thuộc.

Và đây rồi, chỗ tránh tàu điện cuối cùng đây. Cô ra khỏi tàu điện và rảo bước về nhà.

"Tôi mở rộng cửa sổ..."

"Nếu anh ấy tưởng Liđa là mình và đưa thư cho Liđa thì chính anh cũng không biết là Liđa chuyển bức thư ấy cho mình cơ mà. Mình có thể không nhận được bức thư lắm chứ - Có nghĩa là mình cứ đợi và vờ như không biết gì cả. Mặc cho anh ấy, anh ấy sẽ phải nói... Nhưng nhỡ anh ấy hỏi ý kiến thì sao?".

Sự mong muốn của cô gái như có điều mâu thuẫn. Một đằng là cô muốn Aliôsa biết rằng bức thư của anh cô đang giữ, rằng những ngày qua tâm trí cô dồn hết vào bức thư của anh, đằng khác - cô hoàn toàn không thể tưởng tượng được là cô sẽ cư xử với anh ấy như thế nào đây và sẽ nói gì với anh.

Gần đến nhà cô dừng lại... Những tấm màn cửa dù có ánh đèn chiếu sáng cũng không cho phép cô nhìn thấu vào trong xem họ đang làm gì trong nhà. "Thôi thì cứ mặc." - Xvétlana quyết định thế và cô khẽ gõ vào cửa sổ.

Cậu bé Pêchia ra mở cửa cho chị.

- Cuối cùng thì chị cũng đã về... - Cậu bé làu bàu vẻ không hài lòng.

- Anh Igor đã về chưa em'?

- Về rồi.

Mẹ cô, anh Igor, em Pêchia đang ngồi quanh bàn uống chè từ Xamôva. Bà Êcatêrina Anđrêépna đặc biệt thích những buổi uống nước chè và chiều thứ bảy để được nghe những câu chuyện bông đùa của các con, trong ngày đó bà mua kẹo, bánh bích-quy và đặt ấm Xamôva.

- Ôi thế là công nhân bốc vác đã về!... Xvétlana, em biến đi đâu cả ngày thế?

- Chúng em đi mậu dịch. Giá anh được nhìn thấy chúng em đã mua được một chiếc đồng hồ như thế nào! Đồng hồ chính xác có cả kim giây... Thế còn anh Aliôsa đâu?

https://thuviensach.vn

- Aliôsa trực. Cậu ấy nhờ anh gửi lời chào em và lời chúc mừng nhân dịp em kiếm được nghề làm thợ bốc vác.

- Sao anh ấy biết?

- Ừ nhỉ! Sao cậu ấy lại biết được, Pêchia nhỉ. - Igor hỏi em một cách hóm hỉnh.

- Đó là do anh tự bịa ra lời chúc mừng chứ gì, - Pêchia nghiêm nghị trả lời.

- Ồ! Thế là cậu em trai của tôi đã lớn rồi đấy. Em đoán được ngay à?

Xvétlana ngồi vào bàn. Cảm giác lo lắng khi cô bước vào phòng vụt biến mất, nhường chỗ cho một cảm giác khác một cảm giác mới mẻ mà chưa bao giờ cô biết tới. Có cảm tưởng như là cô bị ai đó chế giễu một cách tàn nhẫn, hứa với cô một điều gì đó tốt đẹp rồi bỗng dưng lừa dối cô.

Igor tiếp tục kể cho mẹ nghe một sự việc khôi hài nào đó xảy ra trong cuộc sống ở trường anh, nhưng Xvétlana không nghe anh.

Cô đăm chiêu nhìn con T'ruc gặm chiếc nấm gỗ cô mới mua mà không hiểu là con chó đang làm hỏng một vật cần thiết. Cô tưởng tượng ra Aliôsa với chiếc băng xanh ở cánh tay áo và thanh gươm đen đeo bên hông, chậm rãi bước dọc theo hành lang dài hun hút của học viện: "Thế là anh ấy phải trực cả đêm nay và ngày mai"...

- Xveta! Em điếc rồi sao?

- Cái gì cơ ạ?

- Anh hỏi em đã ba lần rồi. Liđa thế nào?

- Chả sao cả.

- Cô ấy bị ốm cơ mà. Đến nỗi không ra nghe điện thoại được mà?

- Có gì đâu? Đầu nó bị nhức lên vì những lời vô nghĩa của anh đó thôi. Anh Igor à, em viết cho anh Aliôsa mấy chữ nhé... Tội nghiệp anh ấy quá.

Cô giật chiếc nấm gỗ chỗ con chó lại và ngồi vào bàn học, lấy ra một tờ giấy, rồi thừ người ra suy nghĩ. Viết gì được đây? Có cho anh ấy biết là mình đã nhận được thư không, hay chỉ viết mấy lời thăm hỏi đáp từ. Trong đầu cô lại vang lên bài van-xơ dai dẳng...

"Anh Aliôsa! - Cô bắt đầu viết.

"Tôi mở rộng cửa sổ

Để đón mùa xuân về

Mùa xuân tươi trẻ ấy

Với giọng hát say mê".

Lời hát đó suốt ngày nay văng vẳng trong đầu em và rất phù hợp với tâm trong em lúc này. Em đợi anh, nhưng... làm thế nào được! Nghĩa vụ là trên

https://thuviensach.vn

hết. Chúng mình sẽ gặp nhau vào dịp khác vậy. Anh Igor chuyển lời chào của anh đến em, nhưng em cảm thấy chỉ có thế thôi thì ít quá. Và cũng có thể là anh ấy bịa ra cũng nên.

Anh Aliôsa, trong thời gian nghỉ đông em đã nghĩ rất nhiều và muốn hỏi ý kiến anh. Năm cuối cùng ở trường phổ thông rồi... Cần phải quyết định sẽ làm gì tiếp tục. Con đường dẫn đến tương lai thì thật là nhiều, còn em như đứng giữa nẻo đường trăm ngả. Ai sẽ giúp em chọn lấy một đường? Có thể là anh chăng?

Anh thật đáng thương! Cái gọi là trực chắc buồn lắm nhỉ?".

Viết xong thư Xvétlana đọc lại, suy nghĩ một lúc rồi bắt chước Aliôsa cô viết cuối thư chữ "X".

https://thuviensach.vn

SAU NHỮNG NGÀY NGHỈ ĐÔNG

Những ngày nghỉ đông đã trôi qua. Trường học lại vang lên những giọng nói trong trẻo của trẻ em, tiếng chân chạy ầm ầm và sự rộn ràng náo nhiệt. Các học sinh trao đổi với nhau cảm tưởng về những ngày nghỉ đông, vui chơi, ngạc nhiên và sung sướng.

Liđa Vécxinhina bước đến trường với cảm giác về nhà sau một chuyến đi xa. Cả tuần lễ cuối của kỳ nghỉ đông cô ở liền trong nhà, thậm chí không đi xem cả phim nữa. Ông Xécgây Ivanôvích để ý thấy có điều gì đó kỳ lạ đang xảy ra trong lòng con gái ông và đã có lúc định gọi Liđa lên, hỏi thật xem sao. Tuy thất bại, nhưng ông rất trung thành với nguyên tắc của mình đề ra, ông bèn né sang một bên đóng vai quan sát viên thôi vậy.

Trong những ngày này Liđa đã suy nghĩ lại nhiều điều. Là một cô gái thông minh và ham hiểu biết cô không thể không đặt ra cho mình một câu hỏi rất tự nhiên: "Tại sao Aliôsa lại yêu Xvétlana, mà không yêu cô? Lẽ nào Xvétlana đẹp hơn cô? Thông minh hơn cô? Có giáo dục hơn cô? Không! Thế thì tại sao vậy? Thế nghĩa là mình có những nhược điểm", Liđa kết luận, đẩy Aliôsa ra xa mình.

Đi vào con đường tự phê bình Liđa tỏ ra không thương tiếc đối với bản thân: "Mình thật là một đứa bé bỏng và trống rỗng. - Cô nghĩ - Còn ai cần đến mình nữa? Mình làm được cái gì? Sống để làm gì? Định sẽ làm gì? Hướng đến cái gì?...".

Những câu hỏi tự nó đặt ra, và cô cũng không xua đuổi chúng như trước kia, cũng không lẩn tránh chúng. Cô cũng không cố gắng xoa dịu những nhược điểm của mình, mà cũng không đổ lỗi cho một ai cả, "Không cần phải biện bạch nữa, - Cô tự nhủ - Những cái gì tốt đẹp vẫn còn mãi trong mình. Cần phải tìm ra những nhược điểm mà suy nghĩ cho kỹ tất cả lại xem. Đúng rồi! Mình là một tiểu thư rỗng tuếch được nuông chiều hết mức và chỉ biết sống cho thú vui của bản thân. Mình sống mà không hề nghĩ đến ngày mai. Sắp đến ngày phải sống một cuộc đời tự lập rồi sẽ lao động và đấu tranh, vậy mà mình không hề chuẩn bị cho cuộc sống đó và đến bây giờ vẫn chưa biết chỗ đứng của mình. Mình hoàn thành nhiệm vụ ở lứa tuổi mình một cách máy móc và hở hang, không cần cố gắng để làm nhiều hơn và tốt hơn nữa".

Bỗng dưng cô nhớ lại những nhận xét thận trọng của ba cô, của thầy Côństantin Xêmiônôvich, những lời trách móc và sự giễu cợt của các bạn

https://thuviensach.vn

cùng lớp. Những lời nhận xét đó được nói ra một cách nhẹ nhàng và thận trọng vì vậy mà cô cũng chẳng bận tâm.

Bây giờ Liđa rất tự hào vì cô đã cùng các bạn lao động ở công xưởng và không hé răng cho ai biết về những chỗ phồng rộp lên trên đôi bàn tay vì cô đã quên mang găng. Dù có bị phồng rộp cả tay cô vẫn thấy vô cùng biết ơn nhà máy. Cô đến đấy vì ý thức kỷ luật, không chút hứng thú, nửa như ốm, trong tâm trạng rối bời. Công việc ở nhà máy lúc đầu làm cô thấy lúng túng, sau đó thu hút cô và hình như đã đánh tan được sự buồn bực bâng quơ của cô. "Mình đã bắt đầu cuộc sống mới ở nhà máy - Liđa suy nghĩ - Cuộc sống mới!...".

Đó không phải là sự mơ mộng hoặc cơn say mê tiếp theo dòng suy nghĩ của cô gái. Bây giờ cô đã quyết định là sẽ tìm được một chỗ đứng chắc chắn trong cuộc sống để cô có thể tự hài lòng với mình. Cô phải được người khác đánh giá cô. Một thí dụ ngay trước mắt cô - đấy là Xvétlana! Ở nhà máy Liđa mới hiểu ra bí quyết thành công của Xvétlana và nhận ra một sức quyến rũ và duyên dáng kỳ lạ ở cô bạn gái ấy...

Ở chỗ treo áo khoác thật đông đúc vui vẻ. Mọi người đều vội vã tuy còn lâu mới chuông vào lớp. Có ai đó ở phía sau vỗ vào vai Liđa.

- Tamara! Ôi, cái tay của bạn thật là nặng! - Liđa nhăn nhó nói.

- Sao hôm qua bạn không đến nhà mình hả?

- Ôi, chẳng có lúc nào cả! Mình làm được việc này, rồi bạn sẽ thấy!...

Trong lớp giống mọi khi rất ồn ào. Những bạn có mặt đã kịp tranh luận với nhau rồi. Liđa đưa mắt nhìn quanh. Vẫn những dãy bàn đó, chiếc bàn giáo viên, tủ, những chậu hoa, tấm bảng đen và "Lời hứa danh dự", những bức ảnh treo trên tường và bảng tin "Chúng ta sẽ học tập tốt!". Không có gì thay đổi cả, nhưng cô có cảm giác là tất cả những cái đó đáng yêu hơn, đáng quý hơn, và các bạn gái cũng vậy hình như là khác trước - niềm nở hơn, hiền hậu hơn. Và họ nói cũng khác xưa - thông minh hơn, đứng đắn hơn.

Xvétlana bước vào lớp, tay vung mạnh chiếc cặp sách màu nâu nhạt.

- Các bạn ơi! Thầy Côństantin Xêmiônôvich đến kìa! Mình nhìn thấy qua cửa sổ. Chúng mình đón thầy đi. Cô đề nghị và cả bọn kéo nhau chạy ra khỏi lớp.

Liđa ở lại một mình. Cô ngồi chống cằm trên bàn tay nắm lại và suy nghĩ về cuộc sống mới của cô. "Không! Đó không phải là tâm trạng chốc lát của cô. Đó cũng không phải là điều phô trương bên ngoài...".

https://thuviensach.vn

Valia bước vào và ngồi xuống bàn mình. Sau một phút im lặng Liđa nghe thấy giọng nói sau lưng vang lên.

- Liđa, mình phải làm gì để các bạn tha thứ cho mình nhỉ?

- Lộn trái lại và giũ sạch bụi bặm đi! - Liđa rít qua kẽ răng, không quay mặt lại.

- Mình không hiểu...

- À bạn không hiểu à? Được, mình sẽ nói cho bạn rõ!

Liđa đứng phắt dậy, quay mặt về phía Valia và nói một cách rành mạch, gần như dằn từng từ một:

- Bạn phải hiểu, một mình bạn, bạn chẳng là cái quái gì cả. Nếu bạn học thuộc được một số định luật và công thức thì đâu có phải là bạn phát minh ra chúng, và cho rằng nếu như bạn có phát minh ra chúng đi chăng nữa thì cái đó cũng có cho phép bạn được tự phụ đâu. Bạn phải hiểu rằng hiện nay bạn còn phải sống bằng lao động của người khác, ăn bánh mì không phải chính tay bạn làm ra, mặc quần áo không phải do bạn dệt lấy, đọc những quyển sách giáo khoa không phải do bạn tự in. Tất cả những thứ đó người ta cho bạn, cho mình vay! Bạn hiểu không? Chúng mình mắc nợ và đến lúc nào đó sẽ phải trả nó! Sau nữa bạn nên hiểu rằng chẳng phải mình, Clara, Giênhia thua kém gì bạn đâu, mà có thể cũng chẳng dại hơn bạn...

- Điều đó thì mình cũng biết rồi... - Valia rụt rè chêm vào.

- Nhưng chưa biết hết! Chưa biết rõ! Thế tại sao bạn cho là bạn là trung tâm, còn những người khác chỉ là phụ thôi? Thế bạn là cái gì mà ghê vậy? Là cái gì cơ chứ?

Liđa nói một cách nhiệt tình, xúc động và đầy sức thuyết phục. Sự nóng nảy đó không phải là thuộc tính của cô và Valia rất ngạc nhiên lắng nghe cô gái ngày thường vẫn điềm tĩnh và từ tốn đó. Valia không hiểu rằng, những lời nói chua cay đó chừng mực nào đó Liđa nói với chính bản thân mình.

- Sao bạn lại dám đối xử với mọi người như vậy? Ai cho phép bạn? Trước kia người ta nhồi nhét vào đầu bọn quý tộc, bọn chủ là chúng là những con người đặc biệt, có dòng máu màu xanh, vì vậy mà nhân dân phải cơm bưng nước rót mời họ, phải cho họ mặc đẹp, phải... làm việc cho họ. Còn bạn? Máu của bạn cũng màu xanh chắc? - Liđa hỏi, cô quay ngoắt lại và mặt đối mặt với Cachia lúc đó đang tủm tỉm cười. Lúc đầu Liđa thấy ngượng, nhưng cô trấn tĩnh được ngay.

- Bạn ấy hỏi là bạn ấy phải làm gì, - Liđa nhún vai và giải thích cho bạn.

- Thế bạn trả lời rồi chứ? - Cachia hỏi, không hề để ý đến Valia làm như cô ta không có mặt ở đó vậy.

https://thuviensach.vn

- Trả lời rồi.

- Bạn cừ lắm! - Cachia khen bạn và đột nhiên nói thêm: - Mình thấy hình như... chúng ta có thể bơi không cần phao thì phải...

Chuông vào lớp vang lên và chưa kịp dứt thì các cô gái đã kịp quay về và ai nấy vội vàng về chỗ.

- Ổn ào thế là đủ rồi! - Giênhia ra lệnh. Hôm nay bạn nào trực nhật nhỉ? Larisa!

- Sao lại mình? Phải theo thứ tự a, b, c chứ. - Larisa phản đối.

- Chính là theo thứ tự a, b, c đấy. Ngày mai Clara, ngày kia - Nhina Sarina và bắt đầu lại từ vần a. Đừng tranh luận nữa! Xem đã đủ chưa: Bảng, phấn, khăn lau... Hãy quên những ngày nghỉ đông đi. Các bạn ơi, có nghe thấy không?

Lập tức bao nhiêu giọng nhao lên trả lời:

- Cái gì cơ? Có việc gì thế?

- Những ngày nghỉ nào cơ?

- Giênhia ơi, bạn nói rõ tí nào!

- Trật tự đã chứ! - Giênhia lại kêu lên. - Mình bảo các loại phim, nhà hát, trượt băng, trượt tuyết phải dứt ngay ra khỏi đầu! Những ngày nghỉ đã chấm dứt! Các bạn hiểu chưa? Không được nghiêng ngả mà phải vững bước ngay từ ngày đầu! Tất cả đã đến đủ chưa? Thiếu ai không?

- Đủ mặt cả.

- Càng tốt! Tất cả đều khỏe mạnh trẻ trung và đẹp đẽ. - Cô đùa thế và vội vàng về chỗ.

"Tất cả những cái đó thật là bình thường, quen thuộc và dễ chịu. - Liđa suy nghĩ. - Sao trước kia mình không nhận ra và không biết quý nó? Một năm nữa sẽ trôi qua và tất cả chúng ta sẽ buồn bã nhớ đến những ngày còn ngồi trên ghế nhà trường này. Không thể lấy lại được chúng. "Không thể sống lại một lần nữa những gì đã từng sống". Đến mùa xuân, sau khi thi xong, cuộc sống sẽ ném cái tập thể đầm ấm của chúng ta về nhiều ngả. Qua bốn, năm năm nữa Liđa, - Liđôc, Liđuxia sẽ biến thành Liđa Xécghêépna, Xveta thành Xvétlana Kirillốpna, Tamara thành Tamara Mátvêépna...". Nghĩa thế cô cảm thấy vui vui. Cô thử tưởng tượng xem các cô sẽ ra sao, với tuổi đứng đắn của mình nhưng không tài nào tưởng tượng ra được.

Cô Vaxilixa Antônốpna bước vào lớp. Cả lớp đứng dậy.

- Chào các em! Nào, bây giờ thì các em đã kịp nghỉ ngơi, và đã lại sức để bắt tay vào công việc. Các em ngồi xuống. Chúng ta đã học xong chương trình và bắt đầu từ hôm nay sẽ ôn lại tất cả những gì đã học. Bảng tính nhân

https://thuviensach.vn

chắc là có thể các em chưa quên chứ, - Cô giáo nói đùa nhưng lại tiếp tục một cách nghiêm túc ngay: - Các em sẽ thi tốt nghiệp lớp mười cả ba môn: đại số, hình học và lượng giác. Ta hãy ôn lại nào. Mời các em lên bảng... Cô giáo mở sổ điểm ra, nhưng lại không gọi theo sổ, cô nhìn các em học sinh và hỏi - Ai muốn lên bảng? Có ai tình nguyện không?

Có ba người giơ tay.

- Ít quá! Tôi chả thấy nhiệt tình của các em đâu cả. Lẽ nào các em lại quên à. Đừng sợ. Tôi sẽ không cho điểm đâu. Nào, Côsinxcaia lên bảng... Các em khác - chuẩn bị vở sẵn sàng...

Cô Vaxilixa Antônốpna đọc bài tập cho các em ghi, sau đó đi về cuối lớp và dựa đầu vào tường suy nghĩ. Một số giáo viên trong thời gian nghỉ đông đều chuẩn bị làm báo cáo, và trên cơ sở tài liệu vừa đọc được đã có những buổi tranh luận sôi nổi trong phòng giáo viên về quan điểm giáo dục của Macarencô. Nhiều người đã nói lên những suy nghĩ mới mẻ và thú vị, nhưng sự phản đối của bà Liđia Anđrêépna đã làm phật lòng cô Vaxilixa Antônốpna và cô thấy khó chịu. Việc phê bình trong cuộc họp chi bộ hình như chả có tác dụng gì đối với bà Liđia Anđrêépna thì phải. Bà vẫn đứng trên "quan điểm giáo dục của những người phụ nữ làm công tác xã hội" như Macarencô đã gọi. Cuộc tranh luận bị giờ lên lớp cắt ngang và bây giờ cô Vaxilixa Antônốpna tiếp tục suy nghĩ về những điều mà cô chưa kịp nói ở phòng giáo viên.

"Vâng, làm được một chiếc máy, sáng tạo ra một động cơ, xây dựng được một ngôi nhà rất phức tạp và rất cần thiết nhưng không đến nỗi phức tạp và quan trọng như việc giáo dục một thế hệ trẻ của những người cộng sản. Thế nghĩa là phần việc quan trọng có ý nghĩa quyết định, nhất là ở đây, trong nhà trường. Có cảm giác như ai cũng tán thành điều đó, vậy mà trong khi đó trường sư phạm không được thanh niên hâm mộ lắm. Thường thường người ta vào học ở trường sư phạm vì họ không vào được trường khác vì một lý do nào đó. Và tuyệt đại đa số là các cô gái.

Đó là một điều không bình thường. Những nhà giáo dục có thiên hướng lại làm việc trong công nghiệp ở những cơ quan khác trong quân đội... Dĩ nhiên là ở đây cũng cần thầy giáo bởi vì việc giáo dục con người cần thiết đâu chỉ ở thời thơ ấu, nhưng dù sao thì trường học vẫn cần có những giáo viên tốt hơn bất cứ nơi nào, Vaxilixa Antônốpna nghĩ thế.

... Người làm xong bài toán trước tiên, giống như thường lệ là Larisa Chikhônôva. Cô quay lại nhìn các bạn đang còng lưng ra làm bài toán một cách đắc thắng.

https://thuviensach.vn

- Larisa, em đã làm xong rồi à? - Cô giáo hỏi.

- Vâng ạ.

Cô Vaxilixa Antônốpna đi lại chỗ Larisa cầm vở và đưa lên gần kính.

- Thế... Larisa, em biết là tôi sẽ nói gì với em không? Em nên tiếp tục học toán.

- Thưa cô, cô cho rằng em có thể trở thành người có ích ạ.

- Đúng thế. Em có năng khiếu toán rõ ràng. Dĩ nhiên là em hơi lười, nhưng điều đó nếu em muốn em có thể sửa được.

- Thưa cô, em không lười đâu ạ, em không chăm thôi ạ. - Cô gái buồn bã thú nhận.

- Thế cả thôi, cũng như nói: đúng vào trán và đúng trên trán vậy.

- Thôi được ạ, em sẽ suy nghĩ thêm về lời đề nghị của cô. - Larisa nói với giọng nghiêm trang khác thường.

Cô giáo chăm chú nhìn cô học trò và khẽ lắc đầu:

- Tôi không đề nghị em, mà chỉ khuyên em thôi...

- Nhưng thưa cô, người ta bảo ở khoa toán không phải chỉ dạy có toán mà còn dạy những môn khác nữa...

Cả lớp phải nín cười.

- Đúng rồi, tôi cũng nghe người ta bảo thế. - Cô giáo mỉm cười xác nhận.

- Làm thế nào được ạ?

- Điều này thì rất đáng tiếc là tôi không thể khuyên gì được em cả, - cô Vaxilixa Antônốpna nói.

https://thuviensach.vn

LỄ KỶ NIỆM 40 NĂM TRONG NGHỀ

Sự lo lắng của Tamara thật vô ích. Sau kỳ nghỉ đông các bạn không hề "lỏng lẻo" mà từ ngày đầu đã dốc sức học. Không có tài liệu cho bảng tin "Chúng ta sẽ học tập sao cho đẹp!" nữa và thầy Côństantin Xêmiônôvich góp ý là nên ra nó khi nào thật cần thiết thôi. Tamara rất vừa ý bởi vì cô đang bận tờ báo tường kỷ niệm 40 năm trong nghề của thầy Vaxili Vaxiliêvích.

Ngay tuần đầu Liđa đã làm mọi người phải chú ý đến cô. Cô nhận liên tiếp hết điểm 5 này đến điểm 5 khác và "Bộ ba lãnh đạo" định sẽ có cách khuyến khích cô. Đến thứ sáu chủ tịch các ban tổ chức lễ kỷ niệm họp mặt tại phòng bà hiệu trưởng Natalia Dakharốpna, và Cachia báo cho mọi người biết rằng người đại diện cho lớp mười chúc thầy Vaxili Vaxiliêvích sẽ là Liđa Vécxinhina.

Việc chuẩn bị để kỷ niệm 40 năm trong nghề dạy học của thầy Vaxili Vaxiliêvích được tiến hành một cách bí mật. Ngoài bà hiệu trưởng, bà trưởng phòng giáo vụ và thầy Côństantin Xêmiônôvich ra không ai được biết cả.

Và đây, ngày lễ cuối cùng cũng đã đến. Sáng thứ bảy khi đi ngang qua hành lang, các giáo viên rất ngạc nhiên khi thấy các em học sinh cấp ba đều ăn mặc như trong những ngày lễ.

- Này, các đồng chí ơi, các đồng chí có để ý thấy các em học sinh hôm nay đến trường mặc lễ phục không? Có biết là nhân dịp gì không? - Cô Anna Vaxiliépna hỏi khi bước chân vào phòng giáo viên.

- Hay là các em định sau giờ học đi xem hát luôn? - Cô Liđia Anđrêépna nói lên dự đoán của mình.

- Sau giờ học? Còn sớm quá!

- Có nhiều học sinh mặc thế không? - Cô Xôphia Bonsovna hỏi. - Nhiều. Tôi thấy các em lớp 9, cả lớp 8 và lớp 10 đều mặc thế, - Cô Anna Vaxiliépna trả lời và ngồi xuống đi văng.

Cô Marina Lêôpôndốpna vừa bước vào phòng giáo viên, hỏi to lên:

- Các đồng chí ơi, có biết tại sao học sinh những lớp trên hôm nay lại diện thế không? Tôi hỏi thì các em trả lời hôm nay là ngày lễ của các em. Ngày lễ gì nhỉ? Có việc gì thế nhỉ?

Thầy Côństantin Xêmiônôvich xuất hiện.

- Anh Côństantin Xêmiônôvich, anh thường biết hết mọi việc trong trường, - cô Anna Vaxiliépna vội hỏi thầy, - anh làm ơn cho bọn tôi biết tại

https://thuviensach.vn

sao hôm nay các em lại mặc lễ phục diện thế?

- Rất đáng tiếc là tôi không thể trả lời câu hỏi đó của chị. Cần hỏi các em ấy, - anh nói, hai tay giang ra một cách thất vọng.

Thầy Côństantin Xêmiônôvich vào lớp trước chuông một tí.

Đúng là tất cả các em đều ăn mặc như trong những ngày lễ lớn.

Chỉ một mình Valia vẫn mặc chiếc áo đồng phục màu nâu mà ngày thường cô vẫn mặc đến trường.

- Các em thỏa thuận với nhau hay là vô tình đấy, - Thầy mỉm cười hỏi.

- Cái gì vô tình cơ ạ? - Cachia không hiểu thầy.

- Tôi muốn nói đến quần áo và nơ của các em.

- Thưa thầy, chẳng lẽ thầy lại cho rằng chúng em nhạy đến thế sao? - Cô trả lời - Dĩ nhiên là ngày hôm qua phải ra lệnh đấy.

- Rất tốt. Thế lúc nào các em định treo tờ báo tường lên?

- Theo ý thầy thì nên bao giờ ạ? - Tamara hỏi.

- Tôi không biết. Việc của các em mà.

- Trong giờ nghỉ giữa buổi học được không ạ?

- Cũng được... Bắt đầu từ giờ nghỉ giữa buổi vậy.

- Thầy Côństantin Xêmiônôvich ạ, thế người được chúc mừng đã đến chưa ạ?

- Tôi chưa nhìn thấy nhưng chắc là đến rồi.

- Thầy ấy không biết gì chứ ạ?

- Theo tôi thì không biết.

- Thưa thầy, giáo viên thì tự thầy mời chứ ạ? - Nhina Sarina hỏi.

- Sao lại tôi? Không, không. Tôi không can thiệp vào bất cứ một việc gì.

- Làm thế nào bây giờ? Có nghĩa là ai đó trong bọn chúng ta phải đến phòng giáo viên bảo: “Các đồng chí ơi, sau giờ học đề nghị đừng về vội...”.

Các cô gái bối rối. Tất cả đều đã suy nghĩ kỹ, đã xem trước rồi nhưng cũng giống như mọi trường hợp khác, suýt nữa lại quên điều quan trọng nhất. - Có lẽ ta nên nhờ cô Vácvara Chimôphêépna vậy, - Anhia bảo. Nhờ cô ấy báo tin giúp.

- Không! Tốt nhất là chúng mình viết giấy cho tất cả các thầy cô vậy. Vẫn còn kịp đấy, - Cachia đề nghị - “Kính mời...” và vân vân... “Học sinh những lớp lớn kính mời thầy, cô và vân... Vân... Và ký tên: “Ban tổ chức”.

- Ý kiến hay đấy. - Thầy Côństantin Xêmiônôvich tán thành.

Hồi chuông vang lên. Giờ học đầu tiên bắt đầu.

Cô Marina Lêôpôndốpna dừng lại ở cửa lớp mười, đưa mắt lạnh lùng nhìn những cô gái đang đứng dậy chào và lại bàn giáo viên.

https://thuviensach.vn

- Giênhia, nhân dịp gì mà cô mặc thế kia? - Cô giáo hỏi lớp trưởng.

- Nhân dịp gì ạ?... Thưa cô, hôm nay sau giờ học em đến nhà người quen!...

- À ra thế! Đến nhà người quen? Còn cô, Nađia, cũng định đến nhà người quen hôm nay chứ?

- Thưa cô Marina Lêôpôndốpna hôm nay là... Ngày sinh của em ạ, - Nađia trả lời hai mắt nháy lia lịa.

- Trong trường hợp này cho phép tôi được chúc mừng. Ngồi xuống? Anhia, hôm nay chắc cũng là sinh nhật của cô?

- Không ạ. Em định đến nhà bạn Nađia mừng sinh nhật của bạn ấy ạ. - Anhia trả lời mặt đỏ lên vì ngượng.

- Ồ, ra thế? Ngồi xuống? Liđa, cô cũng định đến nhà bạn.

- Vâng ạ!

- Tất cả mọi người đều đến chơi nhà người quen, nhà bạn... Các em không muốn trả lời câu hỏi của tôi! Ivanôva Cachia!

- Thưa cô, chúng em mặc... - Cachia bắt đầu bằng tiếng Đức nhưng Nađia ngồi cạnh cô đã kịp nhắc cô và Giênhia thì rít qua kẽ răng:

- Cứ liệu đấy hễ nói ra...

- Chúng em mặc... Nói tóm lại là cô sẽ biết trong giờ nghỉ buổi trưa. - Cachia kết thúc bằng tiếng Nga.

- Tôi không hiểu nổi những trò kỳ lạ đó của các em! Thôi được! Tôi cũng chẳng tò mò làm gì, có điều làm tôi buồn là các em không tin tôi... Các em giở vở ra...

Thầy Vaxili Vaxiliêvích không hề hay biết gì, thầy vẫn đến trường trước chuông mấy phút. Giờ đầu tiên của thầy ở lớp chín.

Thầy không để ý đến cách ăn mặc theo ngày lễ của các em, nhưng thầy lại nhận ngay ra sự im lặng căng thẳng trong lớp. Thầy gọi ba em lên bảng. Hai em thầy cho làm thí nghiệm, còn một em thầy hỏi miệng. Sau đó thầy chú ý đến cái không khí không bình thường trong lớp hôm nay. Sao lại im lặng thế? Không hề có ai thì thầm, không ai động đậy, không ai viết cả. Ngồi im như ngậm tăm vậy. Hôm nay các em trả lời cũng tốt hơn và thầy rất hài lòng cho vào sổ hết điểm 5 này đến điểm 5 khác.

Trong giờ ra chơi giữa buổi học ở hành lang tầng hai bỗng xuất hiện một tờ báo tường lớn sáng chói. Tên gọi số báo là "Số báo kỷ niệm" và ở giữa phía dưới viết bằng chữ số La Mã màu vàng óng "XL". Ở hàng đầu có vẽ hai bức chân dung: Chân dung nhà hóa học khi còn trẻ trong chiếc áo khoác

https://thuviensach.vn

sinh viên và bên cạnh là chân dung của thầy hiện nay như mọi người thường gặp.

Trang xã luận bắt đầu bằng dòng chữ: "Thầy Vaxili Vaxiliêvích kính mến! Bốn mươi năm - những năm đẹp đẽ nhất của cuộc đời mình - Thầy đã dành cho chúng em...".

Số báo này là số báo đặc biệt, cả tờ dành để nói về thầy Vaxili Vaxiliêvích. Ngoài bài xã luận ra còn có hai bài hồi ức của hai học trò cũ của trường bây giờ là hai nhà hóa học nổi tiếng, mấy bức biếm họa hài hước "Lời chúc mừng của những nguyên tố hóa học", "Sự hối hận của những học sinh bị điểm ba", "Giấc mơ hóa học", "Những lời khuyên bổ ích đối với những người dốt và giỏi môn hóa". Các tác giả và người biên tập đã bỏ biết bao công sức và sự sáng tạo vào tờ báo này. Tờ báo nói lên lòng quý mến, sự ấm áp và chân thành đối với thầy.

- Tội phạm đây rồi! - Cô Marina Lêôpôndốpna kêu lên sau khi đã xong giờ dạy. - Vậy mà chúng tôi nghĩ nát óc ra - không hiểu tại sao cả... Còn bác, bác im lặng như là chuyện chẳng dính dáng gì đến bác ấy. Xin chúc mừng bác!

- Sao thế? Có việc gì thế? - Thầy Vaxili Vaxiliêvích ngạc nhiên hỏi.

- Bác cũng không biết sao? Điều đó mới thật là thú vị đấy.

Các giáo viên lần lượt bước vào phòng và không để cho thầy Vaxili Vaxiliêvích kịp trấn tĩnh, họ thi nhau bắt tay ôm thầy chúc tụng...

- Bác Vaxili Vaxiliêvích, năm nay là đúng bốn mươi năm bác công tác trong ngành giáo dục phải không ạ? - Côngstantin Xêmiônôvich hỏi.

- Vâng, hình như thế. - Ông trả lời.

- Các em học sinh những lớp lớn biết được điều đó và định hôm nay chúc mừng bác.

- Tổ chức chúc mừng ư? Sao lại không cho tôi biết trước? Thật là một tình thế ngu ngốc...

- Bác cho là thế à? - Mácpha Ignachiépna vừa nói vừa cười - không đâu, theo tôi thì điều đó chẳng có gì là ngu ngốc cả.

- Các đồng chí lại không hiểu tôi rồi... Tôi không biết trước... Thế là không mặc quần áo cẩn thận... và nói chung là không chuẩn bị gì cả. - Thầy Vaxili Vaxiliêvích nói một cách ngượng nghịu.

- Và cũng chẳng cần bác ạ.

- Bác Vaxili Vaxiliêvích ạ, bác đã nhìn thấy tờ báo tường chưa ạ? Nào ta đi xem đi. Tờ báo tường như vậy tôi không nhớ ở trường ta đã từng có hay chưa! - Cô Anna Vaxiliépna nói.

https://thuviensach.vn

Họ cùng nhau ra khỏi phòng. Gần phòng giáo viên tụ tập một nhóm học sinh khá đông, đang đợi thầy Vaxili Vaxiliêvích. Thầy giáo vừa bước ra khỏi cửa, họ liền vỗ tay hoan hô. Ông cụ dừng lại phẩy tay và quay lưng vào phòng trong tiếng cười vui vẻ của mọi người.

- Tí nữa tôi xem cũng được... lại vẽ chuyện ra làm gì thế này?... Chúng không còn việc gì để làm chắc... - Ông cụ làu bàu rồi ngồi xuống chỗ thường ngày ông yêu thích bên cửa sổ.

Cachia Ivanôva mang đến phòng giáo viên những giấy mời cho từng thầy giáo, cô giáo, - mời họ ở lại dự cuộc họp của học sinh những lớp lớn.

- Ôi các đồng chí ơi, thật là cảm động! - Cô Dôia Pêtrốpna âu yếm nói. - Chúng ta thường hay kêu ca các em học sinh của chúng ta, cáu kỉnh với chúng, nhưng nếu nghĩ cho kỹ... chúng thật là những đứa bé tốt bụng!

- Chúng làm tôi phải ngạc nhiên đấy! - Cô Valentina Vikenchiépna nhận xét.

- Vì sao cơ?

- Tôi hoàn toàn không ngờ chúng lại... Nói như thế nào nhỉ... lại chu đáo đến thế.

- Xin chớ quên rằng, đối với chúng đó còn là trò giải trí nữa chứ. - Cô Marina Lêôpôndốpna cũng tham gia vào câu chuyện.

- Tôi không nghĩ thế! Tất cả những cái đó các em làm với cả tấm lòng mình. Các em rất quý mến bác Vaxili Vaxiliêvích - Cô Anna Vaxiliépna nói. - Cần phải công bằng với các em chứ.

Cô Natalia Nhicôlaiépna bước vào phòng giáo viên mặt rạng rỡ.

- Các đồng chí ơi! Tờ báo tường thật là tuyệt vời! Những em học sinh thật là có tài! Bác Vaxili Vaxiliêvích tôi chưa kịp chúc mừng bác!

Giờ nghỉ giữa buổi học kết thúc, giáo viên ai về lớp nấy. Ông Vaxili Vaxiliêvích là người cuối cùng về lớp. Ông dừng lại rất lâu chỗ tờ báo vừa đọc, vừa đưa khăn tay lên lau kính. Sau đó ông về phòng hóa học. Ông đi với vẻ mặt như là cậu học sinh có lỗi bị hiệu trưởng gọi lên hỏi tội. Đó là lần đầu tiên thầy Vaxili Vaxiliêvích đi dạy muộn.

Hội trường của trường học quá lớn đối với cuộc họp mặt ít người như thế này. Vì vậy mà bàn chủ tịch đoàn đưa xuống dưới sân khấu, ghế được kê gần lại. Như vậy trông giản dị và ấm cúng hơn. Khoảng mười phút sau giờ học cuối cùng của buổi sáng, học sinh các lớp lớn và hầu hết giáo viên đã ổn định chỗ ngồi. Bà hiệu trưởng Natalia Dakharốpna, thầy Vaxili Vaxiliêvích và bà Vácvara Chimôphêépna vào cuối cùng. Bà trưởng phòng

https://thuviensach.vn

giáo vụ Vácvara Chimôphêépna bước lên trên và lấy một trong những thanh gỗ nhỏ trên bàn gõ gõ ra hiệu cho mọi người im lặng.

- Các em im lặng nào! - Bà nói. - Chúng ta bắt tay ngay vào việc. Tôi được biết là các lớp đều có cử ban tổ chức lễ kỷ niệm. Tôi đề nghị chủ tịch của các ban tổ chức đó lên ngồi sau bàn dành cho ban tổ chức. Có ai phản đối không?

Hàng tràng vỗ tay vang lên trả lời.

- Tốt lắm! Nào, im lặng nào, các em! Mời những đồng chí chủ tịch các ban tổ chức lên ngay cho.

Cachia Ivanôva, Lêna Mennhicôva và một cô bé ở lớp 8 bước lên ngồi sau bàn.

- Tôi xin nhường quyền điều khiển hội nghị lại cho các em vì các em chính là những người tổ chức lễ kỷ niệm hôm nay.

- Thưa các bạn! - Cachia nói giọng rắn rỏi. - Chúng tôi đề nghị bầu thầy Vaxili Vaxiliêvích, cô hiệu trưởng Natalia Dakharốpna, cô trưởng phòng giáo vụ Vácvara Chimôphêépna và thầy Côństantin Xêmiônôvich vào chủ tịch đoàn. Có ai phản đối không?

Trong khi các em học sinh vỗ tay tán thành và các thầy cô giáo lên ngồi sau bàn chủ tịch đoàn, cô Vaxilixa Antônốpna ghé vào tai cô Marina Lêôpôndốpna ngồi dãy ghế trước thì thầm:

- Một thí dụ tốt cho bản báo cáo của chị...

Cô giáo ngoảnh lại và nhún vai thay cho câu trả lời.

Cachia tiếp tục:

- Chương trình cuộc họp hôm nay chỉ có một vấn đề. Vấn đề đó mọi người đã rõ... Xin giới thiệu cô Natalia Dakharốpna phát biểu.

- Thưa các đồng chí và các em! Hôm nay tại đây có mặt đông đủ học sinh ba lớp tám, chín, mười và giáo viên của trường. - bà hiệu trưởng bắt đầu. - Chắc tất cả chúng ta đều biết là năm nay là năm thứ bốn mươi bác Vaxili Vaxiliêvích công tác ở trường ta, nhưng vì nhiều lý do khách quan trường chúng ta định tổ chức kỷ niệm vào đầu năm học mới. Các em học sinh biết được việc đó đã vội vàng, nhưng tôi không muốn kìm hãm sự vội vàng đó của các em. Đó là nguyện vọng của các em và chúng tôi không muốn cản trở họ. Tóm lại là lễ kỷ niệm sẽ chính thức tổ chức trong tháng 9 đến. Và bây giờ thì cho phép tôi được cùng các em chúc mừng bác nhân dịp này, bác Vaxili Vaxiliêvích ạ.

- Trông kìa thầy đang ngượng kìa, - Nađia thì thầm. Cô quay về phía Tamara và nhìn thấy Valia. - Các bạn ơi, sao Valia lại có mặt ở đây nhỉ? Ai

https://thuviensach.vn

mời bạn ấy đấy?

- Kệ xác nó! Cho nó ngồi đấy. - Tamara cố tình nói khá to.

- Đằng nào cũng không có chữ ký của nó trong "danh sách" cơ mà. - Anhia nói rành rọt từng tiếng.

Valia Bêlôva ngồi cách đấy không xa lắm, nhưng không nghe rõ câu chuyện. Từ sáng đến giờ cô có cảm giác như muốn ốm. Tai cứ ù lên, cổ khô lại, người ớn lạnh.

-... Bốn mươi năm làm việc tại trường! Chúng tôi là thầy giáo, chúng tôi biết giá trị của những năm tháng đó lắm chứ. Biết bao sức lực và trí tuệ... - Bà Natalia Dakharốpna nói tiếp.

Thầy Côństantin Xêmiônôvich chống hai tay xuống bàn nhìn cả gian phòng. Nhina Sarina để quyển địa chỉ bọc trong tấm bìa da màu xanh sẫm và một cái hộp trên đầu gối. Đôi má cô lúc đỏ ửng, lúc lại tái đi. Cô được cử làm nhiệm vụ trao tặng món quà cho thầy Vaxili Vaxiliêvích vì thế mà cô hồi hộp quá. Liđa Vécxinhina bên ngoài thì ra dáng bình tĩnh lắm, chỉ có những ngón tay mân mê chiếc khăn tay là biểu lộ sự hồi hộp của cô.

Bà Natalia Dakharốpna kết thúc, nhường lời cho Liđa Vécxinhina đại diện cho lớp mười lên phát biểu.

- Thưa thầy Vaxili Vaxiliêvích kính mến! Trong ngày vinh quang này em xin phép được thay mặt các bạn học sinh lớp mười và cá nhân em phát biểu vài lời. Dù cho có lúc trong giờ học của thầy chúng em không được trật tự như hôm nay, dù cho chúng em vẫn có những điểm dưới điểm năm về môn hóa, chúng em vẫn rất kính trọng và quý mến thầy. Bằng từ ngữ khó mà nói lên được tình cảm của chúng em... - Cô dừng lại, đưa mắt nhìn thầy giáo rồi bao quát cả hội trường, thở dài và nói tiếp: - Chúng em được may mắn hơn người khác. Từ những bước đầu tiên của cuộc đời chúng em đã gặp được một người thầy tuyệt diệu, một con người tốt bụng và nhạy cảm như thầy. Em tin chắc rằng "dù số phận có phiêu bạt chúng em đến nơi nào, dù hạnh phúc có đưa chúng em đến bờ bến nào" thì hình ảnh của thầy cũng vĩnh viễn khắc sâu trọng tâm khảm của chúng em như một hồi ức đẹp đẽ và kỷ niệm ấm áp về ngôi trường trong tuổi thơ của chúng em. Trong những ngày như thế này người ta thường tặng những món quà kỷ niệm...

Nhina mở hộp lấy ra chiếc đồng hồ bỏ túi và đưa cho Liđa.

- Món quà nhỏ mọn này có một đặc điểm mà em muốn thưa để thầy rõ. Chúng em mua nó bằng tiền mà tự chúng em lao động kiếm được. Ở đây không có một xu nào xin của bố mẹ cả. Phía sau mặt đồng hồ có viết: "Kính

https://thuviensach.vn

tặng thầy Vaxili Vaxiliêvích nhân dịp tròn bốn mươi năm cuộc đời hoạt động trong ngành giáo dục của thầy. Lớp học yêu quý thầy nhất".

Liđa ngừng nói, đưa mắt nhìn Cachia, cô bước đến gần thầy giáo và trao món quà tận tay thầy.

Trong khi đó Nhina đặt trước mặt thầy chiếc hộp đựng đồng hồ và "bản danh sách". Thầy không thể nói một lời nào vì quá xúc động. Ông chỉ biết ôm hôn Liđa và Nhina. Hai cô gái thẹn đỏ mặt quay về chỗ trong tiếng vỗ tay vang dội của gian phòng.

Cuộc họp lại tiếp tục. Lớp chín tặng thầy một bộ ấm chén cà phê, còn lớp tám tặng thầy chiếc máy thu thanh và chiếc cặp sách.

Các em học sinh nói ít thôi và cũng có thể trong những lời phát biểu ngắn gọn của các em chúng ta nghe thấy những lời nói thông thường mà người ta vẫn phát biểu trong những dịp như thế này, nhưng những lời lẽ đó vang lên sao mà giản dị, ấm áp và chân thành đến thế, làm cho mọi người có cảm giác như được nghe thấy chúng lần đầu.

Cuối cùng thì thầy Vaxili Vaxiliêvích đứng dậy.

- Thấy chưa... - Thầy bắt đầu, giọng khàn khàn... - Nhẽ ra tôi cần phải nói, phải trả lời như thế nào đó, vậy mà chẳng tìm ra được lời lẽ... Đúng rồi... Cách đây không lâu đã có em bảo tôi, hình như em Catêrina thì phải, là các em có tranh luận với nhau về hạnh phúc con người thì phải. Tôi biết đó là một đề tài rất lý thú... Tôi muốn nói với các em ý kiến của mình, nhưng không có dịp nào cả. Có lẽ bây giờ tôi sẽ nói ý kiến tôi... sẽ diễn đạt bằng cách có thể... Cũng có lúc nào đó tôi đã từng ở lứa tuổi của các em, còn trẻ trung... Trong thời gian ấy vấn đề đó cũng đã từng làm cho tôi suy nghĩ. Có lẽ đề tài này đã từng làm cho tất cả mọi người ở lứa tuổi đó luôn luôn suy nghĩ. Và sau đó... sau đó tôi thấy các bạn cùng lớp của tôi đã tròng vào cổ mình cái ách và bị cuốn vào cỗ xe của cuộc sống... Những người khác từ những giờ phút đầu tiên của cuộc chiến đấu vì lý tưởng đẹp đẽ đã bị bỏng, sợ hãi và bỏ cuộc chui vào cái vỏ của mình không thiết gì đời nữa. - Thầy ngừng lại, bỏ lời nói còn dở dang, và im lặng một lúc như muốn nén sự xúc động lại. Các em học sinh có cảm giác là thầy đang bị xúc động bởi những kỷ niệm từ thời niên thiếu của thầy và tất cả chờ thầy nói tiếp, nhưng thầy Vaxili Vaxiliêvích không tiếp tục ý nghĩ bỏ dở trên kia nữa. - Các em thân mến! - Thầy lại bắt đầu nói - Các em sinh ra và lớn lên trong một thời đại khác. Và nếu như các em biết cách giữ gìn sự trẻ trung cho đến khi già đến khi chết thì đó là tất cả những gì cần thiết để có được hạnh phúc. Và giờ đây khi tôi đã già và tôi nhìn vào tương lai qua quá khứ của mình, tôi hiểu

https://thuviensach.vn

được rằng chỉ có thể giữ gìn sự trẻ trung... Tâm hồn trẻ trung nóng bỏng của mình bằng cách đấu tranh cho lý tưởng cao đẹp. Đấy là tất cả những gì mà tôi muốn nói hôm nay. - Thầy kết thúc, nhưng lại giơ tay lên nói thêm: - Trong ngày kỷ niệm của đời làm thầy giáo của tôi mà chẳng hiểu vì lẽ gì các em lại bày vẽ như thế này.

Các em học sinh đứng dậy và vỗ tay, còn trên khuôn mặt của thầy giáo lại xuất hiện nụ cười quen thuộc, thẹn thùng dường như có lỗi.

https://thuviensach.vn

SỰ CÔ ĐỘC

Kéo chăn lên đến tận cằm, cổ đắp khăn mặt ướt. Valia nằm gần như bất động trên giường. Ông cô ngồi cạnh cửa sổ, đầu ngửa ra phía sau, hai tay cầm tờ báo giơ ra phía trước. Cặp kính tụt xuống tận mũi làm cho ông cụ có vẻ mặt kiêu kỳ một cách thật khôi hài. Thỉnh thoảng ông đưa mắt qua phía trên cặp kính nhìn cô cháu gái.

- Valia, ông hâm nước chè uống nhé.

- Không.

Không nghe rõ cô cháu gái trả lời sao, ông đợi một lúc rồi lặp lại câu hỏi.

- Ông bảo hay là cháu uống cốc nước chè nóng vậy nhé?

Valia tỏ thái độ khó chịu, cô nói theo kiểu làm nũng:

- Cháu chẳng muốn uống chè... Chẳng muốn gì cả... Ông để cho cháu được yên thân mà chết cho xong...

Ông cụ gật đầu tán đồng và lại tiếp tục đọc báo. Đã đúng năm hôm nay Valia bị cảm cúm. Đến hôm nay thì nhiệt độ đã trở lại bình thường. Cô cảm thấy dễ chịu hơn, chỉ những khớp xương là nhức nhối khó chịu thôi. Những cơn đau đớn như vậy hoặc nói theo kiểu bác sĩ vẫn thường nói, những "đợt tấn công" như vậy nối tiếp nhau hành hạ làm cô gái tuyệt vọng. Valia muốn khóc, muốn kêu lên vì những cơn đau nhức nhối và dai dẳng đó, nhưng cô chịu đựng một cách dũng cảm đến cả những giọt nước mắt ứa ra vì bản năng cô cũng giấu không cho mẹ biết. Cô chắc chắn đây là kết thúc cuộc đời. Hồi nhỏ cô rất hay bị cảm và sau đó bị biến chứng. Cô biết không có thuốc nào cứu chữa được và sau khi bị tê thấp có thể biến chứng vào tim. Thế là hết. Tất cả những cái đó cô vừa mới vô tình đọc được trong quyển cẩm nang y học dùng cho các bác sĩ... Nhưng không biết tại sao cô không thấy sợ. Cứ mặc cho những điều bất hạnh sẽ đến vì bây giờ cũng chẳng ai cần đến cô nữa. Từ hành lang hai giọng nói đàn bà dội vào phòng.

Một giọng rất thấp, còn giọng kia the thé đáng ghét - có lúc nó rít cao đến nỗi có cảm tưởng sẽ đứt giọng. Đó là hai bà láng giềng đang cãi nhau, nguyên nhân những cuộc cãi vã đó giống như mọi khi thường là từ những chuyện không đâu, trả tiền điện, tranh nhau bếp khí, phiên dọn bếp v. v...

"Ôi, sao họ bần tiện và nhỏ nhen đến thết - Valia nghĩ thế và quay mặt vào tường. - Đúng là những người bo bo ích kỷ".

Thời gian kéo dài nặng nề. Cơn đau đã dịu đi, nhưng Valia lại sợ hãi chờ đợi đợt "tấn công" mới.

https://thuviensach.vn

Chiếc đồng hồ kêu rè rè rồi điểm hai tiếng. Mẹ cô sắp đi làm về và lại sắp sửa làm cho cô chán ngấy bằng sự quan tâm của bà.

Nghĩ đến mẹ. Valia cảm thấy nỗi bực dọc lại dâng lên trong lòng cô và để át nó đi cô bèn nghĩ đến trường. Sự tưởng tượng vẽ ra rước mắt cô hình ảnh quen thuộc và cô thấy rõ chiếc bàn học cũ kỹ của cô được nhiều người ở những thế hệ khác nhau khắc tên chằng chịt. Chữ khắc bị cào đi, quét sơn lại nhưng những khe lõm xuống vẫn còn và vì vậy mà mặt bàn rỗ chằng chịt. Không biết tại sao Valia nhìn thấy rất rõ ràng cái lưng của Clara ngồi bàn phía trước, và bỗng nhiên tim cô se lại.

"Bàn của mình bỏ không và điều đó cũng không làm cho ai phải phiền lòng. Chắc tất cả các bạn cùng lớp còn hài lòng khi không có mặt mình là đằng khác. Bây giờ họ không còn phải nhìn về phía mình thăm dò khi muốn nói một điều gì, không cần phải giấu giếm điều gì cả... Họ có cuộc sống của họ, những điều họ cùng quan tâm, công việc của họ, dự định của họ, còn mình - như một cái gì đó ngoài rìa xa lạ, thậm chí còn là thù địch đối với họ. Mình chỉ làm phiền họ... Chắc họ căm tức mình lắm! - Valia nghĩ thế và cảm thấy giọt nước mắt nóng hổi đang lăn trên má mình. - Có lẽ nào mình lại xấu xa đến như vậy?".

Cách đây chẳng bao lâu có lúc Valia đã tự lừa dối mình một cách dễ dàng và đã ngây ngô tin tưởng vào chính sự lừa dối đó. Tất cả những điều đã xảy ra với cô, cô cố gắng nhìn với góc độ có lợi nhất cho mình, hiểu theo lối riêng của mình và luôn luôn chắc chắn rằng mình đúng. Và cái luận chứng cơ bản nhất, có trọng lượng nhất trong sự suy nghĩ của cô là "cái tôi", "Tôi muốn", hoặc "Tôi không muốn", "Tôi thích" hoặc "Tôi không thích". Và đây là kết quả. Dù cô có tự tước bỏ trách nhiệm, tự bào chữa, tự biện bạch cho mình như thế nào đi nữa, thì tất cả những cái đó đến bây giờ cô cảm thấy như không ai cần đến nữa cả. Không ai quan tâm đến việc cô muốn gì, thích gì nữa... Cô chỉ có một mình.

Bố mẹ thì cô không tính đến. Bố mẹ đối với cô là một cái gì đương nhiên phải có, như một cái gì tất yếu và vì thế mà cô chẳng bao giờ đánh giá đúng lòng thương yêu của mẹ đối với cô, cô không bao giờ biết quý trọng tình cảm đó. Lúc đầu, việc cô tự tách khỏi tập thể không làm cô lo lắng lắm, thậm chí cô còn cảm thấy thú vị nữa là đằng khác. Cô cho rằng đó là một thủ thuật sư phạm tồi do "bộ ba chịu trách nhiệm giáo dục" nghĩ ra. Họ muốn tác động cô ư, họ định giáo dục cô nên cô đã trả đũa. Cô không cho phép Cachia Ivanôva, Giênhia Xmiếcnôva và nhất là Tamara Crápchencô

https://thuviensach.vn

sai khiến cô đâu. Cô đã quen thói ngồi trên đầu người khác ở nhà cô và cô muốn làm như vậy ở trường.

Dấu hiệu rất đáng sợ đầu tiên là ở trong giờ lượng giác khi Valia đang "bơi" trên bảng. Sự thờ ơ nhất trí của cả lớp như gáo nước lã giội vào cô, cô hốt hoảng nhận ra rằng, đây chẳng phải là trò đùa, là thủ thuật sư phạm nào đó cả. Nhưng đó chỉ là ý nghĩ thoáng qua. Cô lại thấy yên tâm ngay và luôn tự nhủ: không đáng phải để ý đến những việc vặt như vậy...

Càng ngày cô càng bị cô lập và điều đó càng làm cho cô trở nên ương bướng. Cô tự lừa dối mình bằng cách khẳng định hành động của mình bằng những suy nghĩ về lòng tự trọng, tự ái, về ý chí, về tính nguyên tắc...

Sau buổi nói chuyện với thầy Côngstantin Xêmiônôvich trong buổi dạ hội nhân dịp năm mới Valia bắt đầu nhìn lại quan hệ của mình với tập thể một cách trung thực. Sự tức giận của Liđa Vécxinhina và lễ kỷ niệm bốn mươi năm trong nghề dạy học đã làm cô gái chết điếng và làm tiêu tan nốt dấu vết của sự khoe khoang kệch cỡm của cô. Lòng tự trọng, tự ái, ý chí và nguyên tắc của cô trở nên nhỏ nhen và thảm hại. Những luận chứng cô đưa ra để biện bạch hành động của mình và cô đeo đuổi đến cùng cũng tỏ ra không có cơ sở! Chưa bao giờ Valia lại cho rằng cô không tưởng tượng được rằng khổ tâm và đáng sợ biết bao khi chỉ có một mình. Cuộc sống bỗng dưng trở nên hoàn toàn vô nghĩa.

"Sống để làm gì? - Cô tự hỏi mình - Học để làm gì, làm việc, nhận điểm năm để làm gì, khi tất cả những cái đó chẳng làm một ai vui sướng, chẳng ai cần đến và cũng chẳng có ai quan tâm? Các bạn cùng lớp đã cộng điểm của nhau lại để lấy điểm trung bình còn điểm của mình coi như một thứ rác rưởi... Dù mình có toàn điểm năm - họ cũng mặc. Hoặc có thể có những điểm hai. Điều đó cũng chẳng làm cho ai phải bận tâm... Vậy mà tất cả mọi chuyện có thể xảy ra hoàn toàn khác...".

Tiếng cánh cửa đập, những bước chân vội vã và giọng nói đầy vẻ lo lắng vang lên từ hành lang đã cắt ngang dòng suy nghĩ của cô. Cô giả vờ đang ngủ.

Mẹ cô bước vào phòng và cô thấy bàn tay lạnh giá của mẹ đặt lên trán cô. Sau đó có tiếng thì thầm:

- Thế nào, con bé có đỡ không bố?
- Bữa trưa bố đã nấu xong rồi. Hâm lại nhé?
- Con hỏi bố là con bé thế nào cơ mà? - Mẹ cô hỏi to hơn một tí.
- Không biết nữa. Hình như cũng không sao thì phải...
- Nó có ăn uống gì không?

https://thuviensach.vn

- Không.

- Có kêu đau cổ họng không?

- Không nghe thấy nói gì...

- Khẽ chứ, bố làm cho nó thức dậy bây giờ... ra ngoài này vậy.

Ông cụ lê chân theo mẹ cô ra ngoài hành lang. Valia vẫn nghe thấy câu chuyện của họ qua cánh cửa khép hờ:

- Bác sĩ có đến không ạ?

- Không có ai đến cả.

- Con gọi điện đến phòng khám bệnh rồi mà. Thế thì chắc chốc nữa họ sẽ đến. Nó ngủ đã lâu chưa?

- Nó có ngủ đâu.

- Sao lại không ngủ? Con có đến gần xem mà... Hình như nhiệt độ có giảm xuống..

Có tiếng chuông gọi cửa. Tất cả những người ở cùng một hộ đều có chìa khóa riêng, - thế nghĩa là có người lạ đến. Có lẽ là bác sĩ. Valia nghe thấy tiếng vặn khóa và mở cửa. Ngoài cầu thang có tiếng ai hỏi gì đó và Valia cảm thấy giọng nói đó rất quen thuộc.

- Các cháu vào đi. Valia nó đang ngủ đấy, - bà mẹ mời một cách lịch thiệp.

Valia nín thở. Lẽ nào có bạn nào ở lớp đến? Clara? Xvétlana?

- Nó bị ốm. Bị viêm họng nặng, - bà mẹ nói. Nhiệt độ lúc nào cũng rất cao...

Người đến còn hỏi thêm điều gì đó nữa, nhưng dù cho Valia hết sức lắng tai nghe, cô cũng không thể nhận ra giọng nói đó.

- Cái đó thì chưa thấy bác sĩ nói gì, - cô nghe thấy tiếng mẹ cô trả lời - Chỉ sợ biến chứng thôi. Con bé hay đa cảm lắm. Tất cả những điều... khó chịu ở trường đã tác động mạnh đến nó... - Bà mẹ phàn nàn. - Nói thật là tôi cũng không hiểu nổi tại sao các cháu lại còn đến đây. Chẳng phải là các cháu đã xua đuổi nó, khai trừ nó đấy à.

- Chúng cháu đến không phải vì Valia mà vì chính chúng cháu. - Cachia bảo thế. Bây giờ thì Valia nhận ra giọng Cachia.

- Tôi chả hiểu gì cả. Cháu giải thích xem là ý cháu muốn nói gì? - Bà mẹ hỏi.

- Thưa bác có gì đâu mà bác không hiểu, Valia không phải chỉ là học sinh của lớp chúng cháu mà còn là học sinh của trường chúng cháu. Hơn nữa... Nói thế nào với bác nhỉ... Bạn ấy có thể làm thế nào tùy ý bạn ấy chứ chúng cháu thì lại không thể xử sự như bạn ấy được... Chúng cháu hiểu khác hơn

https://thuviensach.vn

về nghĩa vụ và tình đồng chí. Vì vậy mà chúng cháu đã đến đây. - Giênhia nói.

Giênhia nói rất nhanh, nhưng Valia nghe rõ mồn một từng tiếng, tuy rằng vì quá xúc động cô chưa hiểu rõ hết ý nghĩa của câu chuyện đó.

"Các bạn đã đến... Họ đã đến". Môi cô mấp máy khẽ nói và cô muốn nhảy thót dậy chạy ra đón các bạn.

- Hơn nữa bác nói cũng chưa được chính xác ạ. - Cachia nhận xét không phải chúng cháu xua đuổi bạn ấy mà chính bạn ấy đã tự xua đuổi chúng cháu ạ.

- Chỉ là trò chơi chữ thôi!

- Sao bác lại nói thế ạ. Đó là hai vấn đề hoàn toàn khác nhau đấy chứ ạ! - Giênhia kêu to lên.

- Các cháu khẽ chứ! Nó đang ngủ. - Bà mẹ nói và khép chặt cửa lại.

Phần sau của câu chuyện Valia không nghe thấy. Cô nằm yên lặng sau khi các bạn ở lớp đến thăm và suy nghĩ xem mình cần phải làm gì bây giờ. Cô không thể đợi lâu nữa. Không biết đến bao giờ cô mới khỏi ốm, đến trường và thú nhận trước cả lớp về lỗi lầm của mình. Cần phải hành động ngay lập tức, càng nhanh càng tốt!

Hai ngày trôi qua. Trong trường học đang là giờ học thứ tư, ở phòng giáo viên có cô Vácvara Chimôphêépna, Vaxilixa Antônốpna và thầy Côństantin Xêmiônôvich. Cô Vaxilixa Antônốpna nói:

- Vấn đề đó không biết tại sao chúng ta lại khiêm tốn mà im lặng thế, ở đây giá như bớt khiêm tốn một chút thì hay hơn. Những đứa trẻ thông minh, có năng khiếu bẩm sinh thì bị bỏ rơi, và cũng dễ hiểu là chúng sẽ không lớn lên, không phát triển được như cần thiết. Giáo viên thường tập trung sự chăm sóc vào các em học kém và hầu như rất ít quan tâm đến những em giỏi. Nếu chúng học được điểm năm - thế là tốt rồi! Nhưng việc đâu chỉ có vậy! Chúng ta cần phải chăm lo sao cho năng lực của con người trong xã hội chúng ta phải được phát triển hết mức. Việc đó nhà nước rất quan tâm. Tôi nói thế có phải không anh Côństantin Xêmiônôvich?

- Tôi đồng ý với chị.

- Anh có đồng ý với tôi rằng chúng ta dành quá nhiều thì giờ cho các em học sinh kém không?

- Ở những lớp đông học sinh thì đúng là như vậy.

- Đấy, thế đấy!... Có một sự cân bằng nào đó, ta cố thúc cho học sinh đạt mức trung bình. Vấn đề này tôi đã từ lâu quan tâm đến nhưng không biết nói ở đâu?

https://thuviensach.vn

- Viết lên báo chị ạ, - Côngstantin Xêmiônôvich nói.

- Tôi chẳng biết viết báo đâu.

- Vậy thì đặt vấn đề ở hội nghị giáo viên vậy - Cô Vácvara Chimôphêépna góp ý.

Cô Vaxilixa Antônốpna nói:

- Làm việc đó chẳng có lợi ích gì. Vấn đề này cần phải đặt ra ở Bộ giáo dục, hoặc là ở hội đồng bộ trưởng mới được. Hiện tượng này đâu có phải chỉ ở trường ta thôi...

Côngstantin Xêmiônôvich ngồi tựa lưng ra sau ghế, tay gõ chiếc bút chì lên mặt bàn, dáng đăm chiêu. Cô Vaxilixa Antônốpna đã đặt ra một vấn đề rất quan trọng và phức tạp. Chính gần đây anh có nói chuyện với tổ chức Cômxômôn của trường về vấn đề này.

Sau mỗi cuộc họp chi bộ ở phòng giáo viên thường xảy ra những cuộc tranh luận sôi nổi và đúng nguyên tắc. Họ thường thảo luận những bài báo, bàn về những hiện tượng cụ thể trong trường và hầu như tất cả giáo viên đều tham gia vào những cuộc tranh luận đó. Những người thờ ơ ngày càng ít đi.

Điều đáng mừng nhất là, những lý do cá nhân, những bực dọc riêng tư, sự xoi mói và hiểu lầm đã từng cản trở sự trao đổi ý kiến thẳng thắn và chân thành đã trở thành thứ yếu. Giáo viên không còn giữ kẽ nữa, không cố ý bảo vệ "trí óc sáng suốt tuyệt đối" của mình nữa, họ không sợ nói lên những suy nghĩ thật của họ. "Có gì là đáng sợ đâu nếu họ có thể nhầm lẫn lắm chứ, và chính ở đây, trong tập thể này các đồng chí sẽ giúp họ tìm ra một quan điểm đúng đắn chung cho tất cả họ. Trường học Xô Viết hãy còn quá non trẻ và còn đang tìm những phương hướng giáo dục đúng đắn. Đối với những kinh nghiệm giáo dục trước cách mạng cần phải có thái độ phê phán, chọn lọc".

Bác lao công Phênhétxca bước vào phòng giáo viên và đưa cho Côngstantin Xêmiônôvich một bức thư.

- Mẹ của Valia Bêlôva đến đây, nhưng vội đi làm và không đợi được anh. Bà ấy nhờ tôi đưa hộ tận tay anh.

Côngstantin Xêmiônôvich bóc phong bì trên có đề "kính gửi thầy Côngstantin Xêmiônôvich và toàn thể các bạn lớp mười" mở tờ giấy ra anh thở dài nhẹ nhõm. Anh đã chờ đợi sự thú lỗi này từ lâu rồi và sự kháng cự lặng lẽ của Valia đã làm anh bắt đầu nghi ngờ: "Không hiểu mình làm như vậy có đúng không, cho phép tập thể khai trừ em ấy?". Anh thấy cô gái đã biết lỗi của mình, biết sự cư xử của mình như vậy là không phải, những sự bướng bỉnh và lòng tự ái không cho phép cô thú nhận điều đó. Sự việc kéo

https://thuviensach.vn

dài khá lâu và điều đó có thể làm cho cô gái bực dọc. Giá như mà cô tìm thấy sự đồng tình của người khác ngoài phạm vi nhà trường thì sự khai trừ tạm thời cô ra khỏi tập thể không những không đóng vai trò tích cực mà ngược lại còn tiêu cực trong cuộc đời cô gái.

Trong khi Côngstantin Xêmiônôvich đọc thư, giờ học đã tan và giáo viên quay về phòng nghỉ. Cô Marina Lêôpôndốpna bước vào phòng.

- Đây này, chuyện Valia vậy là kết thúc, - Côngstantin Xêmiônôvich quay về phía chị nói. - Tôi biết chị có quan tâm đến việc này, - anh nói và chìa cho chị một bức thư.

Marina Lêôpôndốpna không hiểu là Côngstantin Xêmiônôvich nói gì. Chị ngơ ngác cầm lấy bức thư đi về phía cửa sổ và bắt đầu đọc.

Sau kỳ nghỉ đông quan hệ của chị và giáo viên chủ nhiệm lớp mười có thay đổi. Cũng có thể do Côngstantin Xêmiônôvich lúc nào cũng điềm đạm, bình tĩnh và phục thiện trong quan hệ với mọi người, cũng có thể việc anh trúng chân bí thư Đảng ủy chứng tỏ sự tin tưởng của tập thể giáo viên đối với anh và chị hiểu ra rằng, anh ấy chả gây ra điều gì để chị có thể có ác cảm với anh ấy cả.

Mà cũng có thể giải thích, bởi vì các em học sinh lớp mười đã tỏ ra lạnh lùng với cô, vì cô đã ghen tức và xét nét đối với thầy Côngstantin Xêmiônôvich. Dù vì lý do gì đi chăng nữa thì cô Marina Lêôpôndốpna cũng đã phải xem lại quan hệ của mình đối với Côngstantin Xêmiônôvich và cô hài lòng vì sự mâu thuẫn đó dừng lại ở mức bị hiệu trưởng gọi lên nói chuyện thôi. Bức thư của Valia đã nhắc cô về cái lỗi trước kia của cô và cô cảm thấy hơi bất tiện.

- Ra thế... Trên "mảnh giấy trắng" đã viết lên nhiều điều thừa quá... - Cô giáo nói với đầy ngụ ý đưa trả lại bức thư. - Nhưng tôi cũng mừng cho Valia. Đối với em ấy đây là một bài học bổ ích.

- Thế ở đây có gì là thừa đâu chị? - Thầy Côngstantin Xêmiônôvich hỏi.

- Đây chẳng có gì là thừa cả! Anh chẳng hiểu tôi. Tôi đã từng đọc ở đâu đó là tâm hồn một đứa trẻ sơ sinh giống như một tờ giấy trắng mà nhà giáo dục có thể viết bất cứ điều gì vào đó cũng được. - Cô giáo giải thích.

- Tôi lại thích một sự so sánh khác hơn kia. - Vaxilixa Antônốpna nói. - Tâm hồn đứa trẻ giống như một cánh đồng được cày lên và đã được gieo các loại hạt giống... Khi mới sinh tất cả những hạt giống đó còn đang nẩy mầm. Và việc giáo dục đã làm cho những hạt giống hữu ích mọc tốt. Còn cỏ dại dĩ nhiên là cũng mọc nhanh, nhưng phải chống chúng...

https://thuviensach.vn

Có tiếng gõ cửa và Giênhia Xmiếcnôva bước vào phòng với chiếc bản đồ cuộn tròn trong tay. Trong khi cô cất nó vào chỗ thì Côństantin Xêmiônôvich đến bên cô và đưa bức thư cho cô.

- Em cầm lấy. Valia gửi đến đấy. Cả lớp hãy đọc đi và quyết định xem phải làm gì tiếp.

https://thuviensach.vn

NHỮNG BỨC THƯ

"Các bạn thân mến!

Mình bị viêm họng và không đi học được. Có lẽ mình còn phải nghỉ lâu vì bị biến chứng. Các bạn có nhớ là trước kia mình hay bị viêm họng không, nhưng mình không để ý đến hậu quả của nó, bây giờ bị biến chứng vào tim, ngoài ra còn bị đau khớp nữa.

Những trận "tấn công" thật ác liệt, nhưng chúng chẳng thấm vào đâu so với những gì mình đã trải qua trong thời gian cuối. Các bạn ơi, mình thật sự đau khổ. Nào mình có đến nỗi xấu như các bạn nghĩ. Mình cũng chẳng biết tại sao mình lại thế. Thường thì mình vẫn biết là mình cư xử và nói năng không đúng hoặc không tốt nhưng chẳng làm sao khắc phục được. Hình như trong lòng mình đang sống một con người khác, luôn bắt mình làm những điều không đúng như cần thiết phải làm... Ngược lại với chính mình. Mình không muốn thanh minh. Mình rất có lỗi với các bạn và bây giờ mới hiểu thật rõ ràng điều đó. Mình tự cho mình là thông minh hơn cả, mình là một người ích kỷ. Mình đã không nhận những trách nhiệm lớn lao và tốt đẹp các bạn trao cho và chính vì thế đã tự mình tách khỏi tập thể. Bây giờ mình nằm nghĩ lại. Nghĩ rất nhiều. Nghĩ về cả quãng đường đã qua và có cảm giác là đã hiểu được điều ác ở đây chính là cái gì. Mình đã nghĩ quá nhiều đến bản thân và chẳng hề quan tâm đến người khác".

Giênhia thở dài nhìn các bạn. Ngoài sự tò mò ra cô còn nhìn thấy nhiều điều khác nữa. Trong mắt một số bạn ánh lên niềm vui, ở một số bạn khác - sự đồng cảm, khích lệ, lòng thương: tất cả các bạn là những con người khác nhau nên họ nghe bức thư cũng với những tình cảm khác nhau. Nhưng điều mà Giênhia sợ nhất là sự thờ ơ hoặc căm phẫn - hoàn toàn không có.

- Hết rồi sao? - Tamara cau mày hỏi.

- Chưa.

- Thế thì đọc tiếp đi.

"Các bạn ạ. Từ nhỏ mình là con bé ương ngạnh. Mẹ mình quá yêu mình nên từ nhỏ bà đã quá nuông chiều. Mình muốn làm gì thì làm. Mình không quen phải tự kiềm chế. Sau nữa, mình cũng phải thú nhận với các bạn rằng mình có một thói xấu là hay nghi ngờ mọi người. Nếu có đề nghị hoặc muốn làm điều gì, mình luôn nghĩ rằng, sẽ chẳng được gì đâu. Cái đó hình như

https://thuviensach.vn

người ta gọi là "chủ nghĩa hoài nghi" thì phải. Mình có đọc ở đâu đó là sự hoài nghi lành mạnh - đó là một đức tính tốt, nhưng ở mình chắc là sự hoài nghi đó bệnh hoạn và vì vậy mà phải tẩy trừ nó đi. Các bạn ơi, bây giờ mình đã hiểu ra được là không thể sống cô độc một mình. Điều đó thật đau khổ và đáng sợ. Suốt thời gian nghỉ đông mình không biết làm gì cả. Cũng may mà mình còn không biết các bạn làm gì trong thời gian đó...

Các bạn ơi, hôm qua mẹ mình bảo là các bạn có đến hỏi thăm sức khỏe của mình, mình cảm thấy đau khổ vô cùng và thậm chí chẳng còn muốn sống nữa! Và sau đó là mình hiểu ra là các bạn không phải vĩnh viễn khai trừ mình ra khỏi cái tập thể đó, là mình còn có hy vọng sửa chữa và quay về với các bạn... Và thế là mình quyết định viết cho các bạn. Mình không thể tiếp tục sống như thế này được nữa... Bây giờ mình đã là người hoàn toàn khác rồi. Trong lòng mình mọi thứ đều đảo lộn cả. Mình xin các bạn hãy tha lỗi cho mình và kết nạp lại mình vào tập thể. Mình hứa với các bạn sẽ đem hết sức lực ra để sửa chữa đến cùng lỗi lầm của mình... Mình sẽ không giận khi các bạn phê bình và đề nghị các bạn luôn phê bình và chỉ ra những lỗi lầm của mình.

Đó là những gì mình muốn nói. Nếu các bạn tin mình và tha thứ cho mình thì mang đến nhà mình bản "Lời hứa", mình sẽ ký tên vào đấy ngay khi còn đang nằm trên giường bệnh. Bây giờ các bạn có thể đến thăm mình được rồi vì thời gian lây bệnh đã qua.

VALIA BÊLÔVA"

Giênhia đặt bức thư xuống bàn giáo viên và ngước nhìn các bạn.

- Thế bây giờ phải làm gì đây? Ai có ý kiến gì nào? - Cô hỏi sau một vài phút chờ đợi.

- Giênhia, đưa bức thư đây xem nào. - Tamara nói và chìa tay ra.

- Đưa làm gì?

- Cần mà... Đưa đây một lúc thôi, nào mình có nuốt nó đâu...

Cầm lấy thư Tamara bắt đầu lấy ngón tay lần theo từng dòng nhẩm đếm.

- Quyết định khai trừ là của cả lớp, - Giênhia tiếp tục. - Cần phải biểu quyết. Bây giờ ta hãy thảo luận xem sao...

- Còn thảo luận gì nữa cơ? - Xvétlana bảo. - Vấn đề rõ rồi thôi. Tôi đề nghị kết nạp lại Valia vào tập thể của chúng ta.

- Dĩ nhiên là kết nạp rồi! - Larisa tán thành ngay.

https://thuviensach.vn

- Các bạn ơi, gượm đã nào. - Giênhia ngăn lại. - Có thể có bạn nào muốn phát biểu chăng?...

- Tôi xin có ý kiến? - Cachia xin phép và đứng dậy. - Các bạn ạ, tôi cho rằng ở đây chẳng có gì đặc biệt đáng nói cả. Bức thư viết rất chân thành, và chúng ta vui sướng thấy bạn Valia đã hiểu ra lỗi lầm của mình. Tôi đồng ý với đề nghị của Xvétlana và nếu không có ý kiến nào khác thì cũng chẳng cần phải biểu quyết nữa.

- Sao, bạn lười giơ tay à? - Giênhia hỏi. - Xem kìa, Anhia muốn phát biểu đấy... Bạn cũng đề nghị à?

- Không. Mình muốn nói đến một việc khác cơ, - Anhia bắt đầu nói, đưa tay sửa lại cái quai tạp dề rơi từ vai xuống. - Rõ là chúng mình sẽ tiếp nhận bạn ấy lại vào tập thể chúng ta và không thể có ý kiến nào khác nữa. Nhưng báo cho bạn ấy thế nào đây. Hãy nghĩ xem, bạn ấy hàng tuần nay bị ốm nằm trên giường bệnh một mình bị bỏ rơi... Điều đó dĩ nhiên là đã tác động mạnh mẽ đến bạn ấy. Sự quan tâm của chúng mình cần phải biểu hiện một cách đặc biệt cơ... Làm sao cái đó có thể là một ký ức không bao giờ quên đối với bạn ấy cơ.

- Cử đoàn đại biểu đến! - Liđa gợi ý.

- Điều đó thì dĩ nhiên rồi... Nhưng nói gì với bạn ấy được? - Anhia hỏi.

- Các bạn ơi, thế này nhé. - Nhina Sarina cắt ngang lời bạn. - Hay là chúng ta viết thư cho bạn ấy đi. Mỗi người viết riêng một bức. Không cần phải viết nhiều. Chắc bạn ấy sẽ vui sướng khi đọc những bức thư của chúng mình...

Cả lớp lặng thinh suy nghĩ một lúc... Anhia nói: "Đúng rồi" - và những bạn khác vỗ tay đồng tình.

- Ba mươi ba lần "tôi"! - Tamara đã đếm xong và trả lại bức thư - và khoảng bấy nhiêu từ "cho tôi", "vì tôi" nữa.

- Tôi gì cơ?

- Đại từ "tôi" lặp lại những ba mươi ba lần, - Tamara chậm rãi nhắc lại.

- Thì đã sao nào? Bạn ấy viết về bạn ấy mà lại. Đừng có mà bắt bẻ nữa. - Giênhia cáu kỉnh trả lời.

Tamara nhún vai, ngả lưng tựa vào thành ghế, duỗi dài hai chân ra.

Lời đề nghị của Nhina Sarina được mọi người đồng tình và không trì hoãn nữa, các bạn ngồi viết thư ngay cho Valia mỗi người viết một lá thư. Một tiếng đồng hồ sau tất cả những bức thư đã viết xong…

"Valia!

https://thuviensach.vn

Hôm nay họp lớp và cả lớp đã đồng ý bãi bỏ việc khai trừ bạn và tiếp nhận bạn vào tập thể của lớp trở lại. Bạn hãy coi rằng, từ hôm nay bạn là một thành viên ngang hàng với tất cả các bạn khác và chúng mình định sẽ không bao giờ nói và nhắc đến sự hiểu lầm đó nữa. Điều đó cũng chẳng vui vẻ gì đối với bạn và đối với cả chúng mình nữa. Chúng mình rất vui mừng vì bạn đã nhận ra và trở về với bọn mình. Lúc đầu bạn sẽ thấy hơi khó khăn, bởi vì chúng ta đã lớn rồi, có nhiều điều hiểu khác trước. Biết và hiểu - đó là hai điều khác nhau. Thí dụ như quan niệm về vinh dự, nghĩa vụ, về trách nhiệm đối với bản thân và đối với xã hội... Bạn hãy nghĩ đến những vấn đề đó trong những lúc rỗi rãi và nếu như có điều còn nghi ngờ thì chúng ta sẽ nói chuyện với nhau tuy rằng bằng từ ngữ không phải nói lên được gì nhiều lắm. Điều đó cần phải tự hiểu lấy. Lẽ nào không có những trường hợp mà lý trí và tình cảm trong con người không chung sống một cách hài hòa với nhau, hoặc còn mâu thuẫn với nhau nữa. Bạn cũng đã viết thư thế đấy, rất tốt là bạn đã hiểu ra điều đó. Mình xin lỗi nhé vì hình như bức thư của mình hơi có phần thuyết giáo, nhưng đó chắc chắn là theo thói quen thôi. Trong thời gian cuối mình đã phải nghĩ nhiều về những điều đó khi chuẩn bị báo cáo và nói chung là gắn với công tác thanh niên.

Chóng khỏe nhé. Tất cả chúng mình đợi bạn. Và tất cả những gì xảy ra ta hãy chôn sâu và đặt một chiếc thập ác lên mồ.

CACHIA IVANÔVA"

"Valétxca thân mến!

Chắc Valia không hiểu được là mình đã lo lắng cho Valia suốt cả thời gian qua! Thật là kinh khủng quá! Và khi ở đây đọc bức thư của Valia mình suýt bật khóc. Thật đấy mà! Cả trước kia mình vẫn cho rằng người ta đối với Valia hơi vô nhân đạo và dã man.

Nhưng Valia đừng cho rằng các bạn độc ác và chỉ muốn hại Valia. Hoàn toàn ngược lại. Tất cả bọn mình muốn cho Valia yên lành, giá như Valia xin lỗi từ trước thì có phải mọi việc đều tốt đẹp cả không. Nhưng những gì tốt đẹp có nghĩa là kết thúc của nó tốt đẹp. Và nếu mọi việc đã kết thúc tốt đẹp thì không đáng để cho ta đau khổ nữa.

Chóng khỏe nhé. Mình gửi lời chào và chúc mọi sự may mắn.

N. ERÊPHÊÊVA".

https://thuviensach.vn

(Thiếu nhiều bức thư)

https://thuviensach.vn

LỄ TRƯỞNG THÀNH

Nhân dịp sinh nhật, Xvétlana định mời Giênhia, Liđa, Cachia và Tamara.

Chiều thứ bảy sau giờ học, Xvétlana vội vã chạy về nhà. Cô nghĩ là sẽ làm món bánh vằn thắn của vùng Uran mà cô làm rất khéo và bánh nướng. Bánh vằn thắn đã làm sẵn và cho vào tủ lạnh từ hôm qua, nhưng còn bánh ngọt thì còn phải mất nhiều thì giờ nữa. Xvétlana không biết tại sao muốn tự làm lấy một mình tất cả, nên bằng mọi cách ngăn không cho mẹ làm.

Về đến nhà cô vội thay ngay quần áo và chạy xuống bếp, nơi đã chuẩn bị sẵn bột đã nhồi để làm bánh nướng. Gần bếp lò, bà mẹ đang hý hoáy nhóm bếp.

- Mẹ ơi, sao mẹ lại làm vào?... - Xvétlana tỏ vẻ không hài lòng. - Hôm qua con và mẹ đã thỏa thuận với nhau rồi cơ mà...

- Nào mẹ có làm gì? Chỉ nhóm lò thôi mà...

- Không cần đâu mẹ ạ. Con sẽ tự làm lấy hết mà... Ngày sinh của con chứ có phải của mẹ đâu nào?

- Thôi, đừng có càu nhàu nữa. Mẹ sợ con về muộn bột sẽ chua mất. Tha hồ mà làm lấy!

- Mẹ lên nhà đi.

Bà Êcatêrina Anđrêépna chăm chú nhìn con gái và mỉm cười:

- Cô bé ạ, cô đừng giở trò ranh mãnh nhé... Nào nói tôi nghe xem cô làm bánh cho ai ăn mà tích cực dữ vậy?

- Cho tất cả mọi người.

- Ngày xưa có tục lệ thế này, - bà mẹ nói tiếp, không thèm nghe câu trả lời của Xvétlana. - một tục lệ cũng tốt: Trước khi cưới cô dâu phải nấu thết chú rể và cả họ hàng...

Xvétlana bắt đầu cảnh giác. Như một lời nói vô tình nhưng có ngụ ý làm cho cô đỏ mặt, và đôi má ửng hồng vừa ngoài lạnh vào bây giờ hoàn toàn đỏ. Cô đợi mẹ tiếp tục nhưng bà vẫn lặng thinh.

- Thế mẹ định nói gì đấy? - Xvétlana hỏi.

- Không... Nhìn cô, tôi lại nhớ đến tục lệ ngày xưa đó.

- Mẹ biết không... - Thế thì mẹ mới khôn, chứ có phải con đâu. Tốt nhất là mẹ lên nhà dọn bàn ăn đi là vừa.

Bà Êcatêrina Anđrêépna âu yếm vỗ vỗ vào vai con gái và trước khi đi còn hỏi con:

- Sẽ có bao nhiêu khách con?

- Mẹ đếm xem... Bốn cô bạn, Aliôsa và nhà có bốn người. Chín người.

https://thuviensach.vn

Khi còn một mình, Xvétlana bắt đầu vào việc. Lời mẹ nói về chuyện cô dâu làm cơm thết đãi chàng rể làm cô rất ngượng. Hôm qua khi nhào bột làm vằn thắn đúng là cô toàn nghĩ đến Aliôsa.

Năm ngoái khi tiễn anh và Aliôsa đi thực tập mùa hè, cô cũng làm vằn thắn và Aliôsa có bảo chưa bao giờ ăn món gì ngon hơn và không thể tưởng rằng có món gì ngon hơn thế. Lời khen đó dành cho cô, nhưng anh ta không biết, tưởng mình đang khen nghệ thuật nấu nướng của bà Êcatêrina Anđrêépna.

Pêchia đã về. Cậu bé mặc bộ quần áo mới và hình như nó làm cho cậu cử động không được tự nhiên, làm như được may một loại vải bạt vậy. Con T'ruc cùng vào theo Pêchia và ngồi xuống cạnh lò, giương mắt nhìn cô gái.

- Thế nào, em Pêchia?

- Bao giờ thì khách đến? - Cậu bé hỏi.

- Khoảng tám giờ.

- Thế thì còn lâu... Chị có cần giúp gì không?

- Có thích nhào bột không? - Xvétlana mỉm cười nói.

- Không... em không biết.

Xvétlana thấy hình như em Pêchia vào bếp có việc gì đó nhưng không biết sao không muốn nói. Sau một phút im lặng, cậu bé lại nói:

- Chị Xveta hôm nay chị tròn mười tám tuổi à?

- Nghĩa là ngày mai chị sẽ được coi là người lớn à?

- Sao lại mai. Hôm nay chị đã là người lớn rồi.

- Quà cho chị em chưa làm kịp. - Cậu nói với vẻ không vui - Nhưng không sao... chị cứ coi như chiếc máy thu thanh là của chị vậy nhé!

- Cám ơn em, Pêchia!

- Nhưng khi nào có triển lãm, chị lại cho em mượn lại nhé... mấy ngày thôi... Được không?

- Được rồi em ạ, chị đồng ý!

Vào khoảng bảy giờ hơn, Liđa Vécxinhina vào phòng bố.

- Ba ơi, hôm nay con đến chơi nhà bạn ba ạ.

- Con đi đâu đấy, nếu không bí mật?

- Đến bạn Xvétlana. Ba cho con tiền mua quà cho bạn ấy nhé. Hôm nay là sinh nhật bạn ấy. Lễ trưởng thành đấy ba ạ.

- Của Xvétlana à? - Ba cô ngạc nhiên hỏi. - Có lẽ nào? Sao con không cho ba biết sớm? Ôi thật chán quá! Bây giờ là mấy giờ rồi?

- Bảy giờ mười lăm ạ.

- Còn kịp.

https://thuviensach.vn

Ông Xécgây Ivanôvích gọi ô tô và vội vàng khoác chiếc áo ngoài đi vào.

- Ba định làm gì đấy ạ?

- Nào, ta đi mua quà đi.

- Nhưng ba có được mời đâu nào?

- Không thể mời ba được Liđa ạ, vì ba đã quá già để cùng ngồi vui với bọn con. Nhưng không sao... Ba chỉ ghé qua chúc mừng và về ngay mà... Con bé thật là tốt!

Liđa nhận lời mời của Xvétlana không phải không do dự. Cô biết là ở đây thế nào cô cũng sẽ lại gặp Aliôsa, và trong lòng cô lại cảm thấy bối rối... Những tình cảm cũ còn rơi rớt lại như một tiếng vọng nhắc đến tình yêu không thành, đến những ước mơ bâng quơ, đến sự xúc phạm người ta vô tình gây nên đối với cô.

"Không. Phải đứng lên trên tình cảm bị xúc phạm đó của mình. - Cô nghĩ thế và cố nén sự xúc động đang xâm chiếm tâm hồn cô. - Tất cả những cái đó đã chôn sâu vào dĩ vãng. Còn ngoái nhìn lại làm gì. Anh ấy có biết gì đâu. Có lẽ nào câu chuyện bông đùa trong khi khiêu vũ có thể coi là chuyện đứng đắn? Chẳng qua đó là sự vui đùa, là dạ hội trá hình mà lại - Cô tự nhủ.

Giênhia và Tamara đến trước tiên. Xvétlana đã thay xong áo chải đầu xong, đi đôi giầy mới, - đó là món quà mẹ vừa tặng hôm nay.

- Xvétlana, hôm nay trông bạn sang trọng quá! - Giênhia kêu lên. - Một lần nữa chúc mừng bạn. Bác Êcatêrina Anđrêépna, hình như cần chúc mừng cả bác nữa thì phải... Bác biết không, thật mà... một chuyện... Cháu với Tamara không bàn trước thế là mời cả nhà xem, có vui không, hai chiếc bánh ga tô nhân kem!

Nói xong cô giơ cao hộp bánh của cô lên và trịnh trọng đặt xuống bàn, sau đó lấy ở Tamara chiếc bánh thứ hai đặt lên trên.

- Chào bác Êcatêrina Anđrêépna ạ! - Tamara nói ra vẻ trịnh trọng. - Cháu xin chúc mừng bác nhân dịp bác sinh em bé ạ... Còn về việc bánh ga tô bác chẳng phải lo... chúng cháu có thể địch nổi ba chiếc ấy chứ!

Giênhia kéo tay Xvétlana dắt ra một góc đưa cho bạn một gói mà giờ cô vẫn kẹp dưới nách.

- Quà của mẹ mình tặng đấy.

Xvétlana chậm rãi nén sự tò mò mở gói giấy ra. Trong đó có một chiếc áo len trượt băng màu xanh lơ.

- Cám ơn, Giênhia! Chính mình đang mơ ước có một chiếc áo như thế nào đây! Sao mẹ bạn lại đoán được điều đó nhỉ? - Xvétlana ôm hôn bạn rồi mang gói quà đi cất.

https://thuviensach.vn

Có tiếng chuông reo ngoài hành lang.

- Đoán xem nào. - Ai đến? - Tamara đề nghị.

- Liđa! - Giênhia vội lên tiếng sau tấm bình phong.

- Mấy thằng nhỏ! - Bà Êcatêrina Anđrêépna phản đối.

- Cachia! - Xvétlana nói.

Cô ra đón khách và khi mở cửa thì tất cả đều nhận ngay ra giọng nói của Cachia.

- Xvétlana đoán đúng, - Giênhia vừa nói vừa đến trước gương ngắm nghía.

- Thật là kỳ diệu! Lại một chiếc bánh ga tô nữa. - Xvétlana kêu lên và đi vào phòng cùng với Cachia.

- Mình không biết, các bạn ạ! - Cachia thanh minh - Đây là sáng kiến của mẹ mình. Bà thích ăn ngọt nên nghĩ rằng mọi người cũng đều thích như bà. Cháu chào bác Êcatêrina Anđrêépna ạ... Xin chúc mừng bác nhân dịp con gái trưởng thành! Pêchia, chào em. Dạo này sống thế nào?

- Không sao... Tàm tạm vậy!

Tất cả những chiếc bánh ga tô được chuyển sang bàn cạnh cửa sổ, chiếc nọ chồng lên chiếc kia.

Tamara lần đầu tiên đến nhà Xvétlana và cô tò mò đưa mắt nhìn quanh. Đúng thật, Giênhia không hề phóng đại khi ca ngợi sự sạch sẽ và ngăn nắp trong phòng của cô bạn thân của mình.

Nhìn thấy trên cửa sổ chiếc máy thu thanh đang lắp dở, Tamara đến gần xem.

- Đây là "tác phẩm" của cậu đấy à? - Cô hỏi cậu bé.

- Vâng của em đấy! - Pêchia vui vẻ trả lời. Cậu bé có nghe nói chị Tamara biết lái ô tô và điều đó đủ cho cậu kính trọng chị.

- Sơ đồ phức tạp quá! Em tự thiết kế đấy à?

- Vâng. Đây là em chuẩn bị để triển lãm đấy.

Tamara không hiểu biết mấy về vô tuyến điện nên cô nghe cậu bé một cách thú vị.

- Giá gì mình có một thằng em thế này nhỉ? - Cô gái nói sau khi nghe Pêchia giải thích về ý đồ cậu định lắp một chiếc máy thu như thế nào. - Chị em mình... Ô! Làm được khối việc!

- Thế chị không có em à? - Cậu bé hỏi.

- Không.

- Tiếc quá nhỉ... - Pêchia nói một cách thông cảm.

Lại có tiếng chuông ngoài cửa. Lần này thì Giênhia chạy ra đón khách.

https://thuviensach.vn

- Bây giờ thì ai nào? - Xvétlana hỏi.

- Mấy thằng nhỏ! - Bà Êcatêrina Andreeva nói.

- Liđa. - Cachia lên tiếng.

Lần này thì bà mẹ đoán đúng. Igor và Aliôsa dừng lại ở ngưỡng cửa. Igor xách một chiếc máy quay đĩa và một hộp đĩa hát, còn Aliôsa thì xách một chiếc bánh ga tô và một gói nhỏ.

- Các bạn ơi! Chú ý này! - Giênhia chạy trước vào phòng kêu to lên. - Nhìn đây này! Lại một chiếc...

Nhìn thấy chiếc bánh ga tô, cả nhà cười phá lên và vỗ tay ầm ĩ. Igor không hiểu lý do của sự đón tiếp ồn ào như vậy nên vội nhìn lại mình và bạn một lượt.

- Aliôsa, mình không bị dính nhọ đấy chứ? Tại sao mọi người lại vỗ tay?

Sau đó anh gập người theo kiểu trong nhà hát.

- Các cô ơi! Các cô không nhầm đấy chứ? Tôi đâu có phải là nghệ sĩ Lemeser.

- Anh Igor ạ, đây là chiếc bánh ga tô thứ tư đấy! - Xvétlana giải thích.

- Ôi, hóa ra là thế! Không sao, cú đấm này của số phận chúng ta sẽ chống đỡ một cách dũng cảm. Và bây giờ thì chúc mừng em, cô gái mười tám tuổi ạ! Anh chúc chân thành mà... Em là một cô em gái tốt nhất trần gian... Còn quà, - thì xin lỗi em: giống như kiểu Khơlétxtacốp[[52]] - "anh đã tiêu hết tiền ở tàu điện rồi"...

- Ôi lại còn thế nữa... Cám ơn anh Igor.

Igor bắt đầu chào hỏi các cô gái, trong lúc đó Aliôsa tiến gần đến Xvétlana. Trong tay anh cầm một gói nhỏ.

Họ đứng đối diện nhau, lòng tràn đầy hạnh phúc, quên hết mọi thứ trên đời, nhìn vào mắt nhau và không có đủ sức nói lên một tiếng nào.

Xvétlana ra hiệu cho Aliôsa. Anh hiểu nên cũng đi về phía chiếc bàn học của cô.

- Này... - khó khăn lắm Aliôsa mới nói được và anh chìa ra cho cô một cái cốc sứ được gói trong tờ giấy - Tặng Xvétlana làm kỷ niệm. - Anh lấy hơi rồi nói tiếp - Chúc mừng Xvétlana nhé. Chúc hạnh phúc... - Và bỗng nhiên anh thì thầm một cách sôi nổi nói: - Xvétlana... Nếu anh có thể làm cho em cảm thấy hạnh phúc, thì anh... anh... anh đã viết cho em biết rồi đây. Em hãy tin là nhất định sẽ như vậy...

- Em tin, anh Aliôsa ạ, - Xvétlana nhìn xuống đất khẽ trả lời.

https://thuviensach.vn

Cô có cảm giác như cô sắp khóc và để giấu sự xúc động của mình cô biến đi sau tấm bình phong.

Các bạn tập trung vào Igor nên không ai để ý đến cuộc gặp gỡ giữa hai người, chỉ có riêng bà mẹ vẫn luôn luôn để mắt đến con gái, một lần nữa bà khẳng định là mình đã đoán không sai.

- Có ô tô đến! - Chú bé Pêchia đứng cạnh cửa sổ thông báo.

- Chắc là Liđa đến, - Tamara nói. Sau đó có tiếng chuông vang lên và Giênhia vội vàng chạy ra ngoài. Trong phòng im lặng. Tất cả đều lắng nghe.

Giênhia ngó vào phòng, bật cười và kêu lên:

- Xvétlana, lại đây! Chuẩn bị cười nhé.

- Cái gì thế? - Cachia hỏi nhưng Giênhia đã biến mất.

- Chắc lại một chiếc bánh ga tô nữa! Tôi cuộc đấy! - Tamara nói.

Xvétlana ra ngoài và trong hành lang lờ mờ ánh điện, cô rơi ngay vào lòng bạn gái lúc đó đã kịp cởi áo khoác ngoài. Đôi má lạnh của Liđa gây một cảm giác dễ chịu khi áp vào khuôn mặt nóng bỏng của Xvétlana. Giênhia xách trong tay một chiếc bánh ga tô rất to.

- Xvétlana... Chúc mừng bạn và mong cho bạn gặp bao nhiêu điều tốt đẹp đến nỗi là không thể nói hết ra được... - Liđa vừa nói vừa hôn bạn, - khoác áo thêm vào và chạy xuống dưới xe một tí. Ba mình muốn chúc mừng bạn. Ông cụ đưa mình đến và đang vội.

Xvétlana khoác áo măng-tô và chạy ra phố. Nhìn thấy cô gái, ông Xécgây Ivanôvích vội mở rộng cánh cửa ôtô đón cô.

- Vào trong này kẻo cảm lạnh, cháu.

Xvétlana chui vào ôtô và ngồi cạnh ông. Ông Xécgây Ivanôvích cầm lấy tay cô gái và đưa lên môi hôn.

- Cháu Xvétlanốtxca! Vô tình bác được biết hôm nay cháu tròn mười tám tuổi... - Ông ngừng một lúc mỉm cười và nhắc lại một cách trịnh trọng. - Đã mười tám tuổi! Trong dịp như thế này người ta thường chúc hạnh phúc... Nhưng hạnh phúc tìm thấy ở đâu? Có một lần Liđa hỏi bác như vậy. Xvétlana, cháu hãy tin lời bác, một người chỉ có thể hạnh phúc thật sự khi họ được mọi người kính nể. Và bác tin rằng cháu sẽ được hạnh phúc... Cũng cần phải thú thật rằng bác rất quý mến cháu... Ôi, nhưng hình như bác đã nhiều lời... Chắc cháu lạnh cóng rồi phải không?...

- Không đâu bác ạ, không sao cả!

Vẫn nắm tay cô gái, ông viện sĩ lấy trong túi ra một cái gì giống như chiếc vòng và đeo vào cổ tay cô.

- Ông già này tặng cháu kỷ niệm đấy.

https://thuviensach.vn

- Bác Xécgây Ivanôvích. Cháu không dám nhận đâu ạ.

- Không tranh cãi nữa... Đối với bác đó là niềm vui còn lớn hơn là đối với cháu kia. Nhưng có lẽ qua rất nhiều, rất nhiều năm nữa cháu mới hiểu được điều đó.

- Ôi, cháu thấy không tiện tí nào, bác Xécgây Ivanôvích ạ... làm thế nào bây giờ...

- Cuộc tranh luận đến đây tuyên bố kết thúc! - Ông viện sĩ với giọng lạnh lùng đến nỗi Xvétlana không thể nhịn cười được.

- Thế bác không thể ghé vào với chúng cháu ạ?... Hôm nay có bánh vằn thắn... - Cô gái lưỡng lự rồi thử mời bác.

- Rất hấp dẫn, nhưng rất đáng tiếc là bác đang bận.

- Cháu rất cảm ơn bác, bác Xécgây Ivanôvích ạ. Những lời bác vừa nói cháu sẽ nhớ suốt đời...

- Lại thế nữa!

Ông cụ một lần nữa hôn tay cô gái rồi mở cửa ôtô.

Xvétlana nhảy lên vỉa hè, bước lên tam cấp, vẫy tay tạm biệt rồi biến mất sau cánh cửa.

- Về nhà! - Ông Xécgây Ivanôvích nói cộc lốc rồi ngả người tựa vào lưng ghế.

Sự trẻ trung và duyên dáng của Xvétlana, nhất là cái nhìn sung sướng của cô gái bỗng nhiên làm cho nhà khoa học cảm thấy buồn. Ông mường tượng rất rõ những khuôn mặt vui vẻ, yêu đời của những người có mặt hôm nay ở đấy, giọng nói trong trẻo, tiếng cười của họ và tự nhiên ông cảm thấy buồn tủi đến đau nhói trong tim. Đã qua lâu chưa cái thời ông cũng còn trẻ trung cũng ồn ào, cũng sung sướng như thế này! Tất cả những cái đó đã lùi hẳn về quá khứ. "Nhưng tuổi trẻ đâu có đo bằng năm tháng? - Ông định biện bạch, nhưng ngay lúc đó đã phải thú nhận rằng: - không nên lừa phỉnh mình. Cái gì cũng đúng vào lúc của nó cả".

Chiếc ô tô rẽ ra khỏi ngõ và băng trên đường phố chính.

"Mình ở lại đó làm gì, - ông Xécgây Ivanôvích lẩm bẩm và ngồi thu mình vào một góc xe. - Có mặt mình, bọn trẻ sẽ thấy mất tự do và thế là mình làm chúng mất vui. Thôi hãy về với lọ mực của mình cho xong... ".

Xvétlana quay về, lòng xúc động vì cuộc gặp gỡ với ông viện sĩ. Chỉ ở cửa, khi cởi áo măng-tô cô mới nhìn rõ món quà ông tặng. Đó là một chiếc đồng hồ bé tí tẹo gắn vào một vòng dây rất đẹp. Thoạt tiên cô hoảng hốt: không biết cô có quyền nhận một món quà quý như vậy không? Từ trong phòng tiếng cười nói vọng ra.

https://thuviensach.vn

“Đối với bác đó là niềm vui còn lớn hơn là đối với cháu kia”.

Cô nhớ lại lời ông Xécgây Ivanôvích và đưa chiếc đồng hồ lên tai lắng nghe. Tiếng tích tắc êm ái, vội vã, thánh thót như nhắc cô là cô đã mười tám tuổi, là hôm nay cô hạnh phúc hơn bao giờ hết, rằng trong tương lai còn biết bao ngày hạnh phúc như vậy sẽ chờ đợi cô.

Xvétlana mở cửa vào phòng. Tất cả mọi người đang xem con chó. Igor giấu những miếng pho mát ở các góc phòng và con T’ruc đang ra sức tìm chúng. Xvétlana đến cạnh anh.

- Anh Igor à! Em xuống bếp nhé, anh lo trên này nhé. Mời mọi người ngồi vào bàn đi, - cô nói thầm với anh và xuống bếp.

- Nào, các vị khách quý. Bà chủ nhà mời các vị hãy ngồi vào bàn! - Igor nói to. - Mẹ ạ, hôm nay mẹ cũng ở cương vị khách đấy.

- Ai muốn ngồi đâu tùy ý! Liđốtxca, Giênhia, Cachia, Tamara... Cả một vườn hoa ở đây! Các cô học sinh ơi, đừng bắt mọi người phải đợi nhé... Aliôsa... Pêchia, em ngồi cạnh anh...

Trong khi khách ngồi vào bàn, Xvétlana cho vằn thắn vào nồi nước xúp đang sôi và quay về phòng.

- Rượu trắng chỉ dành cho đàn ông... Giênhétxca, đừng có mà nháy mắt ra hiệu xin tôi nhé. Tôi chỉ cho cô uống rượu vang thôi. - Igor đùa.

- Anh Igor! Anh điên rồi đấy à? - Giênhia phản ứng. - Tôi chưa bao giờ uống thử nữa là khác...

- Còn mình sẽ uống nửa chén để thí nghiệm? - Tamara tuyên bố.

- Thí nghiệm nào cơ? - Cachia hỏi.

- Muốn kiểm nghiệm xem có đúng là nó làm ấm cơ thể không?

- Bạn lạnh à? - Giênhia ngạc nhiên.

- Không. Chỉ đơn giản là mình muốn kiểm nghiệm xem. Sau này mình sẽ biết.

- Mẹ ơi, mẹ có cho phép không ạ? - Igor hỏi mẹ trước khi rót rượu vào chén cho Tamara.

- Nếu mẹ đã là khách thì cứ cho là mẹ cũng mới mười bảy tuổi. - Bà mỉm cười trả lời.

- Con không tán thành chữ “cũng” của mẹ, - Igor phản đối, - Con và Aliôsa lớn hơn một tí chứ. Mẹ nhớ rằng các cô gái mười bảy hay coi thường con trai cùng tuổi lắm và thường cho họ là bọn nhóc con. Các cô chỉ để ý đến ai ở tuổi hai mươi và nhiều hơn thôi. Có đúng thế không, Giênhétxca? Nói thật xem nào!

https://thuviensach.vn

- Ồ, sao anh lại cứ trêu tôi nhỉ? Xvétca, bạn phải tác động đi chứ. - Cô cầu cứu bạn đang đứng gần chỗ anh.

- Liđốtxca, cô có đồng ý không? - Igor hỏi.

Liđa nheo mắt, nhìn anh và thản nhiên trả lời:

- Dĩ nhiên là chơi với người thông minh thì thích hơn, nhưng rất đáng tiếc là đặc điểm đó không do lứa tuổi xác định.

Mọi người cùng cười, còn Igor nói to:

- Hai không. Nhưng không lo, rồi tôi sẽ gỡ!

Xvétlana lại xuống bếp và cô quay lên với đĩa bánh vằn thắn to tướng đang bốc hơi nghi ngút.

- Ồ món nhắm này thì tuyệt! - Igor reo lên vui sướng. - Mẹ ơi, đây là tác phẩm của mẹ phải không?

- Không... Không phải đâu... Tôi không hề động tay vào đó. Mọi việc đều do Xvétlana làm cả.

Khi bánh đã sẻ ra các đĩa, Xvétlana quay về chỗ của mình, gian phòng bỗng trở nên im lặng.

- Igor. Cốc đầu tiên dành cho con đấy. - Bà Êcatêrina Anđrêépna nói. - Con là "trụ cột gia đình" mà.

Igor đứng dậy, cầm lấy cốc rượu, liếc nhìn em gái, rồi lấy ngón tay dọa cô.

- Các bạn ơi! - Anh bắt đầu một cách trang nghiêm. - Tôi biết, các bạn đợi ở tôi điều gì rồi... Nhưng tôi sẽ nói một điều khác cơ. Dĩ nhiên là "con đom đóm"[53] nhỏ thân yêu này của tôi xứng đáng được chúc rượu đầu tiên. Cần phải là anh của cô ấy để có thể hiểu cô là một đứa em gái tốt như thế nào. Nhưng đừng nghĩ rằng đó là bông hồng không có gai! Có đúng không em Pêchia? Cô ấy có những chiếc gai rất nhọn, rất chắc và cô không cho ai xúc phạm đến mình. Và đó là điều rất tốt, Xvétca ạ? Cần phải như thế! Nhưng cốc đầu tiên dù sao thì anh cũng không chúc em. Với khí hậu khác, ở điều kiện khác, trong tay người trồng vườn khác, bông hoa này chắc sẽ khác... Cho nên tôi xin nâng cốc chúc sức khỏe những bà mẹ đã giáo dục được những đứa em gái như thế! - Anh ngừng nói và nâng cốc.

Bà Êcatêrina Anđrêépna đứng dậy chạm cốc trước tiên là với Igor, sau đó là với Xvétlana. Bà hoàn toàn thấy hạnh phúc. Đối với người mẹ không có phần thưởng nào cao quý hơn là lòng yêu thương của con cái. Chính vì thế bà càng sẵn sàng vượt mọi khó khăn và chấp nhận mọi sự hy sinh. Bà

https://thuviensach.vn

không tỏ ra quá khiêm tốn, không khách khí và vui vẻ nhận lời chúc mừng đó và chạm cốc với khách một cách tự hào.

Pêchia nhìn chằm chằm vào Tamara làm như cô sắp uống loại nước có chất nổ vậy. Cô gái hớp một ngụm, nhăn nhó dướn đôi lông mày một cách ngạc nhiên và vội vàng ăn bánh.

- Tamara, thế nào, thí nghiệm ra sao? Cô có thấy ấm hơn không? - Igor hỏi.

- Xin lỗi... chứ một con người bình thường thì chẳng thể uống được thứ nước đáng sợ này. - Tamamra trả lời một cách nghiêm túc đến nỗi mọi người đều phì cười.

Igor cầm lấy chai rượu vang, đi vòng sang bên kia bàn để rót thêm rượu vào cốc của Liđa.

- Anh Igor, tôi không ngờ rằng anh cũng có khả năng có được những tình cảm cao đẹp như vậy. - Cô nhận xét về lời chúc vừa rồi của anh.

- Cô Liđốtxca à, cô hoàn toàn không biết tôi đấy thôi. Tôi có khả năng có tình cảm yêu đương nữa cơ đấy, - Igor nói khẽ đầy ngụ ý. - Aliôsa, đưa cốc của Cachia đây, - anh nói khi thấy Cachia nghe thấy câu cuối cùng và ngẩng đầu nhìn một cách ngạc nhiên. - Cậu không chăm sóc gì đến các cô ngồi cạnh cả.

- Các cô ấy đang ăn bánh, mình không muốn làm phiền các cô. - Aliôsa trả lời.

- Rõ! Trong đời mình chưa được ăn món gì ngon hơn thế này! - Giênhia khen. - Xvétca, lẽ nào bạn làm lấy một mình?

- Thì có gì đặc biệt đâu? - Xvétlana trả lời, đưa mắt nhìn mẹ, hai má cô ửng hồng. - Ai mà chả làm được!

- Thôi đừng khiêm tốn nữa. - Cachia nói. - Thí dụ như mình chẳng hạn, không làm được thế đâu, Tamara cũng vậy...

- Không biết... - Tamara ấp úng.

Bánh vẫn thắn hết một cách nhanh chóng và Xvétlana sẻ nốt chỗ bánh còn lại rồi cầm chiếc đĩa không xuống bếp lấy đĩa thứ hai. Igor đuổi theo em và ôm đôi vai cô.

- Con lọ lem yêu quý của anh!... Em có hài lòng ngày lễ của em không?

- Anh Igor ơi, lẽ nào anh đã say? - Xvétlana hỏi - Mới có một hai chén rượu? Thế mà cũng đòi là thủy thủ!

- Anh có say vì rượu đâu em. Vì cô ta đấy...

- Em không tin anh.

- Tại sao?

https://thuviensach.vn

- Tại vì tình yêu thật sự bao giờ người ta cũng giấu kín không để cho kẻ khác nhìn thấy.

- Sao em lại biết... Gượm nào? Cái gì thế này? - Anh hỏi khi nhìn thấy chiếc đồng hồ.

- Quà đấy.

- Ai tặng?

- Anh đoán xem.

- Lẽ nào Aliôsa? Không, nó đào đâu ra tiền... Thế ai tặng đấy?

- Bác Xécgây Ivanôvích.

- Thế à? Ôi, ông già thật tốt bụng... Thế mà anh đối với cô ta chẳng là gì cả. - Anh nói một cách luyến tiếc thật sự. - Trong mắt nàng độ lạnh xuống đến âm bốn mươi.

Xvétlana lấy bánh đầy đĩa rồi đưa cho anh:

- Anh mang lên hộ em!

Tamara ngạc nhiên đưa mắt nhìn quanh. Khi Igor mang đĩa bánh vào và tuyên bố "vẫn còn hạt đậu trong vỏ đậu đấy!" cô hỏi anh:

- Anh Igor ơi! Sao trong mắt tôi mọi thứ lại mờ mờ ảo ảo thế này?

- Bởi vì, nhà thí nghiệm đáng kính, người biết chăng, một hớp rượu trắng và một cốc rượu vang nếu uống riêng thì không có gì nguy hiểm, nhưng cùng uống một lúc thì chúng nổi loạn.

- Thế làm thế nào bây giờ?

- Hay tiếp tục quan sát xem sẽ còn gì nữa. Dần dần cô sẽ trở thành một chuyên gia nếm món ăn để xác định chất lượng sản phẩm. Thật là một nghề tuyệt diệu! Trong lớp các cô không ai chọn nghề đó à?

- Anh Igor, đề nghị anh lên lớp cho một bài về việc chọn ngành nghề. - Cachia nói. - Trong lớp chúng tôi còn nhiều bạn chưa chọn nghề lắm.

- Sao? Đến bây giờ vẫn chưa chọn? Mẹ ơi! Mẹ có nghe thấy không?

- Việc đó đối với các cô gái phức tạp hơn là đối với các cậu. - Bà Êcatêrina Anđrêépna nhận xét.

- Chúng tôi là những người tinh tế và nhạy cảm hơn. - Liđa nói thêm.

- Và nếu nói cho chính xác thì thiếu cương quyết và tỉnh táo hơn. - Igor giả vờ bằng một giọng vô tư phản đối lại. - Tôi có để ý xem các cô chọn vải may áo như thế nào. Lật hết cả đống vải từ dưới lên trên, xốc xổ ra từng mảnh vải - và rồi lại không mua mét nào... Các cô cũng chọn nghề như vậy đấy... Và nào chỉ có chọn nghề.

- Thế chọn gì nữa? - Cachia hỏi.

- Chẳng đáng nói.

https://thuviensach.vn

- Anh Igor, điều đó thật chẳng giống anh tí nào. - Giênhia trách móc.

- Chọn người yêu! - Igor nói, liếc nhìn Liđa và mọi người cười ồ lên.

- Rất đáng tiếc là không phải chúng tôi chọn họ, mà họ chọn chúng tôi. - Liđa nhận xét.

- Nói thế mới gọi là nói chứ! - Igor vui vẻ hẳn lên. - Aliôsa, nhớ lấy!

Cả buổi tối hôm đó Xvétlana ở trong trạng thái lâng lâng dễ chịu. Trái tim cô tràn ngập hạnh phúc và nụ cười luôn nở trên đôi môi tươi thắm của cô. Cô quý mẹ, quý anh và em trai, quý các bạn gái đáng yêu của cô. Cô rất hài lòng là trong cái ngày lễ rất khiêm tốn này của cô, tất cả mọi người đều hài lòng và vui vẻ. Thỉnh thoảng cô nhìn Aliôsa và lại nhìn ngay đi chỗ khác. Không hiểu tại sao cô cứ lúng túng và thậm chí còn sợ hãi bởi vì anh Aliôsa ở ngay đây, quá gần gũi. Chỉ cần cô bắt gặp ánh mắt của anh thì nhất định là cô sẽ không đủ sức kiềm chế mình. Không, cô sẽ nghĩ về Aliôsa khi nào cô chỉ có một mình và lúc đó sẽ không có ai chứng kiến điều đó.

https://thuviensach.vn

CUỘC HỌP THANH NIÊN CÔMXÔMÔN

Hội trường chật ních bọn trẻ. Các em bé gái xuất trình thẻ đoàn viên ở cửa ra vào cho người trực nhật vào sổ và bước vào phòng một cách trang nghiêm. Những lớp buổi chiều bắt đầu học và ngoài hành lang vắng ngắt.

Thầy Côństantin Xêmiônôvich ngồi trong phòng giáo viên, lắng nghe tiếng ồn ào từ ngoài dội vào và nhìn cô Marina Lêôpôndốpna lúc đó đang nhai nốt mẩu bánh. Bữa ăn trưa như vậy cũng chẳng hiếm đối với một số giáo viên có nhiều giờ lên lớp nhất là những người ở xa.

Cô Marina Lêôpôndốpna nuốt nốt miếng bánh mì và liếc nhìn đồng hồ.

- Anh Côństantin Xêmiônôvich, hôm nay các em có giữ chúng ta lại đây lâu không? - Cô hỏi.

- Chắc là đến khoảng bảy giờ. - Anh trả lời và đứng dậy - Chị Marina Lêôpôndốpna tôi muốn hỏi chị điều này... Chị có thể có nhận xét gì về Natasa Paxpêlôva và Vêra Bulanôva ở lớp 8B? Chị có nhớ các em đó không?

- Dĩ nhiên là nhớ... Nhưng anh quan tâm đến mặt nào của chúng?

- Mọi mặt, một cách toàn diện.

Cô Marina Lêôpôndốpna suy nghĩ. Cả hai em này cô đều mới biết.

- Tôi có thể nói gì được nhỉ? - Cô lặp lại một cách chậm rãi.- Những cô bé bình thường. Vêra Bulanôva thông minh, nhanh nhẹn, thẳng tính, không biết kiềm chế... Natasa Pôxpêlôva - Em này thì điềm đạm hơn, ham hiểu biết, tinh ý. Nói chung là những em học sinh tốt...

Cô Anna Vaxiliépna bước vào phòng.

- Các đồng chí chưa về à? - Cô hỏi và vội vàng cởi chiếc áo khoác bằng lông.

- Chị Anna Vaxiliépna đây biết chúng rõ hơn cả, - Marina Lêôpôndốpna nói và không đợi cô kia hỏi lý do, giải thích luôn. - Chúng tôi đang nói chuyện về Pôxpêlôva và Bulanôva ở lớp 8B.

- Sao cơ? - Anna Vaxiliépna hỏi lại.

- Côństantin Xêmiônôvich hỏi về các em đó.

- À... À... - Cô giáo dạy sử kéo dài giọng, và trong đôi mắt cô biểu lộ một tình cảm gì đó mới, khác trước. - Thế chị bảo sao?

- Tôi nói ý kiến của tôi... Các em là những học sinh tốt, thông minh. Dù sao thì tôi cũng chẳng phàn nàn gì về các em.

- Nhưng chính anh cũng dạy ở lớp 8B cơ mà?

https://thuviensach.vn

- Vâng. Nhưng tôi còn muốn biết ý kiến của người khác nữa, những người biết các em này từ lâu.

- Hiểu rồi. - Anna Vaxiliépna dằn từng tiếng. - Anh vào hội trường bây giờ à?

- Vâng, - Côństantin Xêmiônôvich trả lời và ra khỏi phòng giáo viên. Anh chậm rãi bước dọc theo hành lang và dừng lại trước cửa hội trường lúc đó đã chật ních những đoàn viên Cômxômôn.

- Thưa thầy Côństantin Xêmiônôvich! - Một giọng nói van nài vang lên từ phía sau lưng anh. - Họ không cho em vào. Em là đoàn viên mà.

- Là một đoàn viên không tốt, em Xakhanôva ạ. - Nhớ ra họ em học sinh, Côństantin Xêmiônôvich nói một cách nghiêm khắc. - Chính các em đã đề ra nội quy rồi tự mình muốn vi phạm nó... Lại còn muốn tôi cũng vi phạm nữa chứ? Tôi làm gì có quyền ra lệnh ở đây? Các bạn trực nhật sẽ không nghe lời tôi đâu... Và họ đã làm đúng khi không nghe lời tôi.

- Thưa thầy nhưng thầy lại là bí thư đảng ủy ạ.

- Thế này nhé! Nếu đó là nội quy, thì tất cả mọi người đều phải tuân theo, kể cả tôi.

Nói xong thầy đi thẳng vào phòng.

- Thế nào? Được phép chứ? - Cô trực nhật hỏi một cách hỉ hả. - Thôi, về lấy thẻ đi, chưa muộn đâu. Muốn gì thì muốn mình cũng sẽ không cho vào đâu. Dù có là cô hiệu trưởng Natalia Dakharốpna ra lệnh đi nữa!

Vừa lúc đó từ hành lang phía kia Tamara đi lại, cô thở hổn hển vì đi nhanh.

- Mình không đến muộn chứ? - Cô tiến đến gần cửa và hỏi.

- Chị Tamara ơi! - Xakhanôva mừng rỡ gọi và chặn đường cô lại. - Em nhờ chị một tí! Chị bảo mấy bạn ấy cho em vào với. Họ sẽ nghe chị mà.

Biết đầu đuôi câu chuyện Tamara bực mình. Đúng là một bọn quan lại vô lương tâm!

- Sẽ xong thôi. - Cô làm cho Xakhanôva yên tâm.

Tamara tin một cách chắc chắn là người ta sẽ nghe cô. Ở trong trường này cô là người nổi tiếng và được mọi người khâm phục hơn bất cứ ai. Rất nhiều em học sinh cố gắng bắt chước cô. Mới gần đây, sau khi ra mắt số báo tường đặc biệt, uy tín cô lại càng cao hơn nữa.

- Các bạn ơi! Có việc gì thế? - Cô hỏi mấy bạn trực nhật và không cần đợi họ trả lời, cô bảo họ ra vẻ bề trên. - Cho cô ấy vào đi.

- Chị Tamara, đây đâu có phải việc của chị. Chị đừng can thiệp vào việc của người khác. Tất cả mọi người đều phải chấp hành nội quy! - Cô trực

https://thuviensach.vn

nhật ngồi sau bàn nói một cách cương quyết. - Chị cho xem thẻ và vào đi. Sắp bắt đầu rồi đấy.

Điều đó thật bất ngờ, còn xúc phạm nữa chứ. Và Tamara định làm cho ra nhẽ.

- Không phải việc của tôi, nghĩa là thế nào? Các cô làm ăn quan liêu, còn tôi phải im lặng à? Sau việc này mà các cô lại còn là đoàn viên nữa ư?

- Quan liêu? - Một trong những cô trực cãi. - Vớ được một từ rồi cứ thế nói bừa chả cần biết có đúng chỗ không nữa...

- Ồ, cô mà lại còn định dạy tôi ư? Tôi sẽ đến gặp Lêna Mennhicôva và cô ấy sẽ ra lệnh...

- Các bạn ơi, đừng nghe chị ấy. - Cô trực nhật thứ hai cắt ngang lời Tamara - Lêna Mennhicôva sẽ không ra lệnh đâu. Đến thầy Côństantin Xêmiônôvich còn chẳng can thiệp nữa là.

Cô gái nhắc đến tên thầy Côństantin Xêmiônôvich làm cho Tamara cảnh giác.

- Thầy Côństantin Xêmiônôvich thì liên quan gì đến việc này? - Cô hỏi.

- Em xin thầy nói hộ. - Xakhanôva giải thích một cách thật thà. - Nhưng thầy bảo thầy không thể can thiệp được và các bạn trực sẽ không nghe thầy đâu...

Tamara cau mày và bước đến gần cửa.

- Xuất trình thẻ đoàn viên! - Cô trực nhật ngăn Tamara lại.

Tamara theo thói quen thọc tay vào túi nhưng lại nhớ ra ngay rằng cô bỏ quên thẻ ở nhà. Nói chung là cô không có thói quen mang thẻ theo người. Cô đưa mắt nhìn các bạn trực và hiểu ngay rằng chứng minh hoặc xin xỏ gì các cô ấy đều vô ích cả. Cô ra hiệu cho Xakhanôva, quay ngoắt lại và đi về phía cầu thang, nói:

- Đi với tôi nào!

Hai người im lặng xuống nhà, mặc áo khoác và ra đường.

- Này nhé, bé con đáng yêu ơi. Tôi chắc bây giờ thì cô hiểu phải làm gì rồi chứ? - Tamara hỏi.

- Làm gì cơ?

- Chạy ngay về nhà lấy thẻ! Hiểu chưa? Chạy ngay không được dừng lại thở, chạy một trăm mét một phút ấy. - Cô nói và bỏ cô bé kia đứng đấy há hốc mồm vì ngạc nhiên và chạy một mạch về nhà.

* * *

Marina Lêôpôndốpna là một người có tính rất tò mò. Câu hỏi của Côństantin Xêmiônôvich không phải ngẫu nhiên, mà chắc là có việc gì đó

https://thuviensach.vn

mà chị không biết, vì thế sau khi Côństantin Xêmiônôvich đi là chị liền hỏi cô giáo dạy sử.

- Chị Anna Vaxiliépna à, có chuyện gì xảy ra với Pôxpêlôva và Bulanôva thế?

- Tôi cũng muốn hỏi chị về việc đó đấy.

- Chị Anna Vaxiliépna này, tôi có cảm giác như chị có biết đôi tí về việc này thì phải. - Marina Lêôpôndốpna nói gần như van lơn. - Tôi hứa với chị là việc đó chỉ có hai chúng ta biết thôi.

- Tôi e rằng việc đó sẽ nhanh chóng lan ra khắp trường nếu không phải là trong phạm vi rộng hơn. - Anna Vaxiliépna khẽ nhếch mép cười nhận xét.

- Thế lại càng chẳng cần phải giữ gìn... Nhưng mà có việc gì thế hả chị?

Anna Vaxiliépna ngồi sang ghế đi văng, đưa mắt nhìn Marina Lêôpôndốpna lúc đó đang sốt ruột muốn biết điều gì vừa xảy ra, chị thương hại nói:

- Tôi cũng không biết tại sao Côństantin Xêmiônôvich lại quan tâm đến hai cô học sinh đó và tôi chỉ có thể đoán thôi. Tôi nghe nói, hình như giữa Bulanôva và Pôxpêlôva một bên và cô giáo chủ nhiệm của chúng một bên hình thành một quan hệ không bình thường, cứ nói thẳng ra, là quan hệ không lành mạnh, - Anna Vaxiliépna nói. - Cụ thể thế nào tôi không biết, nhưng chị Liđia Anđrêépna kính mến của chúng ta không biết vì sao mà không thích hai con bé ấy và trả thù. Giữa họ đang có cuộc đấu tranh âm ỉ bí mật, dĩ nhiên nếu có thể gọi đó là cuộc đấu tranh. Lực lượng hoàn toàn không cân bằng. Tôi cho rằng, anh Côństantin Xêmiônôvich nghe được điều đó và với trách nhiệm là một bí thư đảng ủy phải làm sáng tỏ vấn đề.

- Điều đó xảy ra đã lâu chưa?

- Từ mùa thu.

- Sao mãi đến giờ bọn tôi vẫn chẳng hay biết gì cả?

Anna Vaxiliépna nhìn cô giáo đã luống tuổi với vẻ ngạc nhiên và mỉm cười.

- Chị Marina Lêôpôndốpna ạ, chị làm sao thế? Chị trở nên ngây thơ như thế này từ bao giờ thế? Và lẽ nào Liđia Anđrêépna lại để cho người ta mang rác ra khỏi nhà của chị ấy! Đời nào lại thế! Chị lại không biết à? Nếu chúng tôi có biết được điều gì thì chẳng qua cũng chỉ nghe đồn đại hoặc qua những câu chuyện ngồi lê đôi mách mà thôi. Chị có thể hoàn toàn tin rằng, không ai có thể bắt bẻ được chị Liđia Anđrêépna đâu...

Vừa lúc đó cô giáo thể dục bước vào phòng. Cô nghe thấy câu cuối vội vàng gật đầu tán thành.

https://thuviensach.vn

- Đúng thế. Liđia Anđrêêpna - đó là... Nói thế nào nhỉ... đó là cô giáo được học sinh yêu quý! - Cô khẳng định thế.

- Đấy, thấy chưa? - Anna Vaxiliépna hỏi và phá lên cười.

Nhưng đối với Marina Lêôpôndốpna thì còn tâm trạng nào nữa mà cười. Chị cũng không ghét Liđia Anđrêêpna, nhưng sự can thiệp đường đột của cô giáo trẻ, giọng nói tự tin của cô ta làm chị khó chịu.

- Này cô Valia, nghe tôi nói đây! - Marina Lêôpôndốpna bắt đầu. - Cô chỉ là một cô bé... Và cô có biết những người thầy được học sinh yêu quý người ta chỉ dùng để gọi những ai không? Trong cả quá trình giảng dạy của tôi, tôi biết trong khu ta ở những người thầy như thế đếm được trên đầu ngón tay. Người thầy được học sinh yêu quý... Đó đâu có phải là chức vụ, là học vị. Sau nữa, điều thứ hai: tôi khuyên cô chớ nên tham gia vào câu chuyện người khác một khi chưa hiểu đầu đuôi ra sao cả... Và cuối cùng tôi muốn nói với cô thế này... Sự khiêm tốn - đó không phải là tàn dư của chủ nghĩa tư bản, và đáng tiếc là cô ra sức triệt tiêu nó trong cách cư xử của cô.

Sự lên lớp đó không hề làm cho cô giáo thể dục khó chịu. Cô điềm tĩnh nghe Marina Lêôpôndốpna và đến khi chị đã kết thúc, cô thò tay vào túi áo lấy khăn mùi xoa, cười một cách khinh bỉ và hỏi:

- Xong chưa?

- Xong.

- Xin cám ơn bà vì sự quan tâm của bà khác nào của người mẹ. Quả là tôi đang cần sự bảo ban đó thật! - Cô nói xong, hất đầu vênh mặt bước ra khỏi phòng.

Marina Lêôpôndốpna nhìn trân trân ra cửa một hồi lâu, không đủ sức nói lên lời nào. Hai má chị dần dần đỏ lên. Sau đó chị quay cả người về phía Anna Vaxiliépna lúc đó đang đứng quay lưng lại phía chị và mải mê ngắm nghía cái gì đó ngoài cửa sổ.

- Đấy xem đấy... Gọi cái đó là gì nhỉ? Mỗi lần họp Hội đồng đều nói là chúng ta cần giúp đỡ những giáo viên trẻ, giáo dục họ và hướng dẫn con đường đi của họ... Có mà giúp đỡ... có mà giáo dục. - Marina Lêôpôndốpna thở hổn hển vì tức giận và nói. - Đấy chị thử xem thế là nghĩa gì.

- Chị Marina Lêôpôndốpna ạ, chị tức giận làm gì cho mệt. Valia là vô địch về môn chạy tại chỗ hay là về cái môn gì đó chả biết nữa... Hình như người ta có đăng báo về việc đó thì phải, và vì thế mà cô ta vênh mặt. Còn đâu mà nghĩ đến việc kính trọng những người lớn hơn mình nữa!

- Các đồng chí ơi, mời tất cả vào hội trường! Sắp bắt đầu rồi. - Bà Natalia Dakharốpna ngó vào phòng giáo viên bảo.

https://thuviensach.vn

Sự xuất hiện của bà hiệu trưởng trong hội trường báo hiệu là cuộc họp sắp bắt đầu. Điều đó như đã trở thành một quy luật vì bà Natalia Dakharốpna bao giờ cũng đến đúng giờ đã triệu tập.

Dọc theo tường kê một hàng ghế dành riêng cho giáo viên. Bà chưa kịp ngồi xuống bên cạnh Vácvara Chimôphêépna thì Lêna Mennhicôva đã lên bục, vòng ra sau bàn, lấy bút chì gõ gõ vào bình nước để ổn định trật tự, và khi tiếng ồn ào lắng dần cô bắt đầu với một giọng trong trẻo:

- Các đồng chí thân mến! Cuộc họp của đoàn thanh niên Cômxômôn trường trung học mang tên Usinxki bắt đầu. Để hướng dẫn hội nghị, chúng ta phải bầu chủ tịch và thư ký. Đồng chí nào có ý kiến?

Sura Pôgôrêlôva học sinh ở lớp 8A là ủy viên chấp hành đoàn trường đứng dậy...

- Các bạn ạ, tôi xin đề nghị bầu đồng chí Giênhia Xmiếcnôva làm chủ tịch. - đồng chí ấy hướng dẫn hội nghị rất tốt. Còn thư ký đề nghị bạn Vica Coóckina ở lớp 9A.

Không có ý kiến nào nữa và sau khi biểu quyết Giênhia đành rời chỗ "ngồi đã ấm", như cô vẫn thường nói, giữa Xvétlana và Cachia.

- Giênhia mạnh dạn lên nhé! - Côństantin Xêmiônôvich dặn khẽ cô khi cô đi ngang qua chỗ thầy. - Bắt mọi người suy nghĩ và quyết định, phát huy sáng kiến của quần chúng lên nhé.

Giênhia không biết cuộc họp sẽ dẫn đến đâu nhưng qua lời thầy chủ nhiệm cô hiểu là người ta trao cho cô trách nhiệm thật nặng nề và chờ đợi là cô sẽ làm cho cuộc họp trở nên hấp dẫn và có ý nghĩa. Trước kia cô cũng đã từng hướng dẫn những cuộc họp của thanh niên toàn trường, nhưng bao giờ cũng có bà Natalia Dakharốpna ngồi bên cạnh và những lúc khó khăn bà thường giúp cô. Nhưng hôm nay thì lại khác hẳn. "Không có phao" - Giênhia bỗng nhớ lời của Cachia và cô bước lên bục.

- Các bạn lại nghĩ ra chuyện gì thế này. - Cô càu nhàu với Lêna lúc đó đang đợi cô - Làm như không còn tìm được người khác hướng dẫn cuộc họp không bằng...

- Đây... Tất cả ở đây này! - Lêna nói không để ý đến sự phàn nàn của Giênhia và đặt hết giấy tờ lên giữa bàn. Cô cũng phải đọc báo cáo, nên hồi hộp không kém gì chủ tịch. - Đây chương trình cuộc họp... Bắt đầu ngay đi và cho mình phát biểu nhé. Đừng nói là "báo cáo" mà chỉ là phát biểu thôi, nghe chưa. Giênhia!

- Nghe thấy rồi, nghe thấy rồi.

Vica trịnh trọng ngồi xuống bên cạnh và vội vàng ghi biên bản.

https://thuviensach.vn

- Chuông đâu? - Giênhia hỏi.

- Đây này. - Lêna nói và chuyển cho cô một cái chuông cũ kỹ, tra vào một chiếc cán gỗ.

Cái chuông trong tay Giênhia ngân lên những tiếng ngân đứt quãng, ngắn ngủi và nhờ nó mà cô đã ổn định được trật tự trong phòng một cách nhanh chóng.

- Các bạn thân mến! Cám ơn vì các bạn đã tin tôi mà trao nhiệm vụ! - Cô nói dõng dạc đầy tự hào - Đề nghị không nói chuyện riêng nữa. Vấn đề đầu tiên của chương trình cuộc họp hôm nay là một ngày đáng ghi nhớ của trường ta. Vấn đề thứ hai: Tình hình bất bình thường của những người học khá. Vấn đề thứ ba: Những sinh viên của chúng ta. Và vấn đề thứ tư: Kết nạp vào đoàn thanh niên Cômxômôn. Có ai có ý kiến phản đối, bổ sung, sửa đổi gì không? - Cô dừng lại một lúc rồi tiếp. - Không có à? Thế thì coi như chương trình cuộc họp hôm nay được thông qua. Biểu quyết theo tôi thì không cần nữa. Sự im lặng của các đồng chí tôi coi như tán thành. Để phát biểu về vấn đề thứ nhất tôi xin giới thiệu đồng chí Lêna Mennhicôva! - Giênhia giới thiệu xong, quay về phía bạn nói thêm:

- Nào, Lêna lên nói đi!

Đại diện cho Khu đoàn, phụ trách các trường học - Cô Tônhia Giuêva ngồi ngay hàng đầu giữa đám học sinh. Đây là một cô gái khoảng hai mươi ba tuổi dáng người tầm thước, có đôi mắt to màu xám và cái mũi hếch. Những món tóc màu nhạt của cô được bím gọn lại và quấn vòng trên đầu. Kiểu tóc, cũng như nét mặt nghiêm nghị không hợp tí nào với khuôn mặt dễ mến của cô, cô cũng biết điều đó nhưng cô muốn tỏ ra người lớn và đứng đắn hơn nên cố tình chải đầu như vậy và không bao giờ mỉm cười.

Ngay từ lời đầu tiên của chủ tịch hội nghị Tônhia Giuêvađã cảnh giác: “Cô ấy cám ơn gì thế nhỉ? Thật là điều mới lạ! Cô ấy là đại biểu hay sao mà cám ơn.” - Chương trình cuộc họp càng làm cho cô ngạc nhiên hơn “Sao lại có cách nói lạ thế? Chẳng rõ ràng gì cả, - Cô bực mình nghĩ thế, - “Tình trạng bất bình thường của những người học khá” thế nghĩa là thế nào? Sao lại bất bình thường? Ở đây muốn nghĩ thế nào thì tùy ý “những sinh viên của chúng ta”?... Từ khi nào các cô học sinh này đã có những anh bạn sinh viên?”.

Rút ra từ một chiếc cặp chật ních những giấy tờ một quyển sổ ghi chép và chiếc bút máy và cô hí hoáy ghi chép vào đó.

- Các bạn ạ! - Lêna Mennhicôva hồi hộp bắt đầu. - Hôm nay là 19 tháng 2. Đây không phải là một ngày bình thường như những ngày khác đối với

https://thuviensach.vn

chúng ta, những đoàn viên thanh niên Cômxômôn trường trung học mang tên Usinxki. Rất nhiều bạn trong chúng ta quên rằng hoặc không biết là 19 tháng 2 năm 1824 ở thành phố Tula nhà giáo dục Nga vĩ đại Côngstantin Đmitriêvích Usinxki đã ra đời. Chúng ta, những đoàn viên thanh niên Cômxômôn có thể tự hào là trường chúng ta được vinh dự mang tên Người. Côngstantin Đmitriêvích Usinxki là một con người rất tuyệt diệu...

Maria Mikhailốpna. - Cô giáo dạy sinh vật - ngồi nghe báo cáo và cũng hồi hộp không kém Lêna. Cô phụ trách lớp 9A và biết là học trò của cô đã phải chuẩn bị vất vả như thế nào cho cuộc họp hôm nay. Kể về cuộc đời Usinxki một cách đơn giản và hấp dẫn đâu phải là chuyện dễ. Usinxki không phải là anh hùng với cái nghĩa thông thường người ta vẫn nghĩ. Trong tiểu sử của ông không có những chiến công lừng lẫy như trong chiến đấu và cũng chẳng có những sự kiện nổi bật. Đó là một nhà khoa học có một trí tuệ khổng lồ, có vốn kiến thức rộng, có sự quan sát tinh vi và với tâm hồn trong sạch của một nhà sư phạm. Ông sống trong thời đại mà tài năng của ông không được phát triển hết, nhưng những gì ông đã kịp làm cho tổ quốc, cũng đã quá nhiều rồi. Những hồi ức của bạn bè thời Usinxki đã cho Lêna hàng loạt những thí dụ lý thú và đáng ghi nhớ.

Giênhia ngồi lặng thinh, trong tay luôn sẵn sàng chiếc chuông, nhưng nội dung hấp dẫn của bản báo cáo đã làm cho mọi người chú ý và trong phòng hoàn toàn im lặng. Cô liếc nhìn không quay đầu về phía giáo viên.

Bà Natalia Dakharốpna chăm chú nghe báo cáo của bí thư đoàn trường, đầu ngoẹo sang một bên, đôi lông mày hơi nhướn và trên môi bà đọng lại một nụ cười. Những giáo viên khác cũng chăm chú lắng nghe.

Thế là Lêna đã đọc xong bản báo cáo và không kịp thở cô vội nói về vấn đề khác.

- Các bạn ạ, Ban chấp hành Đoàn trường có đề nghị là hàng năm chúng ta kỷ niệm ngày sinh Usinxki. Hôm nay cần phải quyết định điều đó... Chúng tôi đề nghị các bạn thảo luận ý kiến sau đây... - Cô cầm một tờ giấy trên bàn và đọc: "Quyết định hàng năm đặt cho những lớp lớn hai mươi tám giải thưởng mang tên Usinxki vì có những bài làm tốt trong học tập. Những bài làm đó do giáo viên đề nghị, ban giám khảo thảo luận và hiệu trưởng quyết định".

- Sao lại hai mươi tám? - Một cô kêu lên và thế là hàng loạt câu hỏi từ tứ phía dồn dập:

- Bài làm như thế nào? Về môn học nào?

- Ai có thể tham gia?

https://thuviensach.vn

- Ai sẽ ở trong ban giám khảo?

Giênhia cầm lấy chuông và đứng dậy.

- Đề nghị các bạn trật tự! Trước tiên là nghe hết đã rồi sau đó hãy hỏi. Đồng chí Lêna Mennhicôva, tiếp tục đi!

- Bây giờ tôi sẽ giải thích cho các bạn từ đầu đến đuôi theo thứ tự nhé. - Lêna giơ tay lên và nói. - Nào, cứ coi như việc học tập của chúng ta vẫn tiến hành bình thường đều đặn như mọi khi. Ở lớp tám hoặc lớp chín gì đó có viết luận hoặc kiểm tra viết về môn toán hoặc môn nào đó cũng được... Tất cả mọi người đều viết. Có người viết được điểm ba, có người viết được điểm bốn hoặc điểm năm như mọi khi, nhưng có bạn nào đó bỗng nhiên làm một bài rất tốt, dĩ nhiên là bạn ấy sẽ nhận điểm năm, nhưng cô giáo cho rằng điểm năm vẫn còn ít, bài làm như vậy còn đáng được điểm tốt hơn... Thế là... cô giáo chuyển bài làm đó cho ban giám khảo để thưởng. Các bạn hiểu chưa?... Những bài làm như vậy đến ngày mười chín tháng hai hàng năm chắc không phải ít. Tôi cho rằng có thể có đến hàng trăm bài. Thế là những bài tốt nhất trong số những bài xuất sắc đó sẽ được ban giám khảo tặng phần thưởng Usinxki. Những phần thưởng chúng tôi đề nghị phân chia như sau. Về môn văn học và tiếng Nga - năm phần thưởng. Toán - năm. Sử - ba. Ngoại ngữ - ba. Sinh vật - ba. Hóa - ba. Tất cả là hai mươi tám.

Lêna nói xong. Để nhắc nhở những cô có tính vội vã và tránh ồn ào, Giênhia nói:

- Đề nghị chúng ta giữ trật tự. Ai muốn hỏi phải giơ tay. Các bạn ơi, đừng có bàn luận nữa, ở góc phòng kia kìa!

Những câu hỏi bắt đầu.

- Nếu trước kia bạn nào đó học chỉ trung bình thôi thì có được xét thưởng không?

- Được, dù có điểm hai đi nữa, thưởng riêng những bài làm chứ có phải trình độ học tập nói chung đâu.

- Thế thưởng cái gì? Huy hiệu hay gì?

- Sẽ thưởng bằng sách có ghi lý do được thưởng. Ngoài ra ảnh của những người được thưởng sẽ được treo trên bảng danh dự.

- Giải thưởng dành cho tất cả à?

- Giải thưởng chỉ dành riêng cho học sinh trường Usinxki.

- Không, tôi định hỏi là - không phải chỉ dành riêng cho đoàn viên Cômxômôn chứ?

- Dĩ nhiên, là cho tất cả.

- Thế còn các lớp dưới thì sao? Các em sẽ giận đấy...

https://thuviensach.vn

- Về vấn đề này cần phải suy nghĩ thêm.
- Chỉ thưởng cho những bài viết thôi à?
- Vâng.

Thắc mắc đã được giải đáp, không còn ai hỏi nữa, bắt đầu chuyển sang phần thảo luận. Đề nghị của Đoàn trường được mọi người ủng hộ, cả gian phòng náo nhiệt hẳn lên.

Bắt đầu thảo luận bản báo cáo. Các em rất hăng hái phát biểu nhưng tất cả đều nói về việc khen thưởng và ủng hộ đề nghị của Ban chấp hành đoàn trường. Khi bà Natalia Dakharốpna thấy những ý kiến bắt đầu trùng lặp, bà xin phát biểu.

- Các em thân mến, tôi nghĩ rằng vấn đề đã rõ. Đề nghị của Ban chấp hành Đoàn trường hợp với suy nghĩ của mọi người, trong số đó có cả giáo viên nữa. Tổ chức đoàn Cômxômôn - đó là cơ sở, đó là cốt lõi của tập thể nhà trường, và rất tốt là các em đã bắt đầu gắn bó công việc của mình vào quá trình học tập một cách tích cực. Trong một cuộc họp giáo viên chúng tôi đã nói rằng hiện nay ta không có một tập thể toàn trường. Những tập thể cơ sở là lớp học thì chúng ta có. Thí dụ như lớp 9A, lớp 10 và lớp 8A. Đó là những tập thể hòa thuận, vững mạnh, nhưng tập thể của cả trường thì chưa có. Trong việc đó đoàn thanh niên Cômxômôn cũng chừng mực nào chịu trách nhiệm. Tôi thấy một số các em ngạc nhiên. Có lẽ các em đó nghĩ: "Sao ta lại không có tập thể là thế nào?"... Chẳng cần tranh luận. Chúng ta là một tập thể nhưng không phải là cái tập thể mà tôi muốn nói đến. Trong một tập thể tốt, có phương hướng hành động và đang phát triển đại đa số những người trong đó cảm thấy bị phụ thuộc lẫn nhau, lợi ích cá nhân phải phục tùng lợi ích tập thể. Ở trường chúng ta đã phải như vậy chưa? Chúng ta sẽ không tự dối mình... Chúng ta còn xa mới có thể gọi là hoàn thiện và chúng ta cần phải làm việc nhiều hơn nữa để tìm ra phương hướng xây dựng tập thể chung của cả trường. Các em phải biết rằng ở đây chỉ có lòng mong muốn không thôi thì chưa đủ. Chỉ bằng mệnh lệnh, nghị quyết của tập thể không thể xây dựng nên được, bằng lời nói thôi cũng vậy. Tập thể cần phải hành động, cần có mục đích chiến đấu, cần quyết định gì đó, cần phải hướng đến một cái gì đó, cần đạt được điều gì đó... Ngày sinh của Usinxki và phần thưởng mang tên ông... Các em đã có sáng kiến hay. Còn về thành phần ban giám khảo tôi đề nghị bí thư chi đoàn của các lớp lớn, bí thư Đoàn trường và giáo viên giới thiệu những bài làm tốt...

Đề nghị của bà hiệu trưởng về thành phần của ban giám khảo được hội nghị nhất trí thông qua.

https://thuviensach.vn

- Về vấn đề thứ hai mời Sura Pôgôrêlôva phát biểu ý kiến! - Chủ tịch tuyên bố.

Bây giờ đến lượt chị Mácpha Ignachiépna lo lắng. Chị là chủ nhiệm lớp 8A đã được hai năm. Dù bà Natalia Dakharốpna có khen tập thể lớp chị là đoàn kết đi nữa thì chị vẫn cảm thấy lớp chưa làm được bao nhiêu để đáng cho mọi người khen. Chị được coi là một trong những giáo viên ít nói, nghiêm khắc và công bằng trong trường này. Các em học sinh thường hay sợ và nể chị.

- Các bạn ơi! - Sura bắt đầu ý kiến mình - Ban chấp hành đoàn trường trao cho tôi nhiệm vụ phải làm sáng tỏ một vấn đề như sau: Trong trường ta có những bạn học được và những bạn học đuối. Một số học xứng đáng được điểm năm, còn số khác - toàn điểm hai, thế thành ra là giáo viên phải làm việc rất nhiều với các học sinh kém, vì thế là họ không còn thì giờ để giúp những học sinh giỏi nữa. Lẽ nào đó lại là điều đúng? Chúng tôi cho rằng không đúng. Đó là một điều hoàn toàn không đúng. Những cô học sinh giỏi đó là những bạn rất muốn học và ham học, nhưng lại ít ai quan tâm đến. Thế là nghĩa làm sao? Vì rằng đại đa số những người học kém là những kẻ lười, và thế là xin mời mọi người, hãy quan tâm lo lắng đến họ đi, còn những người học giỏi thì thậm chí không ai để ý đến. Đoàn thanh niên không có quyền làm ngơ đối với tình trạng này. Theo phân công của Ban chấp hành đoàn trường tôi đã trình bày với các thầy cô giáo, với các đồng chí bí thư chi đoàn và lớp trưởng. Trong số kém cũng có những người thực sự khó khăn: Họ không có đủ khả năng học, nhưng số đó rất hiếm. Có một số nữa thì hoàn cảnh học tập ở nhà không được tốt lắm. Còn lại thì là những người lười biếng được bà nội, bà ngoại nuông chiều... Nói tóm lại là ai cũng biết cả. Tôi có thể gọi tên những người đó. Tôi đã lập danh sách tất cả các bạn học kém ở các lớp lớn...

Trong phòng ồn ào hẳn lên, và Sura cầm lấy bản danh sách.

- Danh sách thì... để sau hãy đọc, - Giênhia khẽ ngăn bạn.

- Được rồi. Tôi sẽ không đọc danh sách này bây giờ, - Sura đồng ý. - Thế là đúng như vậy có phải không? Chừng nào những bạn học giỏi chưa tự quan tâm đến mình thì các thầy các cô giáo vẫn còn phải kèm cặp những bạn học kém.

- Quan tâm như thế nào cơ? - Có người hỏi.

- Quan tâm như thế nào à? - Sura hỏi lại. - Rất đơn giản. Nếu như các bạn học giỏi tự nhận trách nhiệm giúp đỡ những bạn học kém, thì lúc đó các thầy, các cô giáo sẽ bồi dưỡng cho họ, hãy lấy thí dụ ở lớp mười xem...

https://thuviensach.vn

- Lớp ấy chỉ có mười lăm người thôi...

- Đúng rồi, nhưng dù sao kinh nghiệm của các bạn đó cũng có thể áp dụng được chứ. Các bạn lớp mười còn đấu tranh chống cả điểm ba nữa cơ đấy...

- Thế là không đúng. - Có một học sinh lớp chín kêu lên.

- Điểm ba, đó là một điểm tốt!

- Các bạn ơi, khẽ chứ! - Giênhia ổn định trật tự. - Không được nói vô tổ chức như vậy. Mời các bạn sẽ phát biểu sau. Sura tiếp tục đi.

- Vâng, tôi nói một tí nữa thôi. Các bạn ạ, tình trạng chung là như vậy đấy. Cần phải đề nghị cô Natalia Dakharốpna cho chúng ta một hoặc hai phòng để tự học sau khi lên lớp. Đó là để cho các bạn mà ở nhà không có điều kiện đi học. Còn những bạn lười biếng được quá nuông chiều thì ta phải quản lý chặt. Sẽ đấu tranh đến cùng trong những cuộc họp, trên báo chí và phải làm mạnh vào. Và chính là cần phải theo dõi và không rời họ một bước. Còn đối với số các bạn cố gắng nhưng tiếp thu chậm cần phải có cách khác... Tôi sẽ đưa ra thí dụ sau đây... Cô Mácpha Ignachiépna đã thuyết phục được Nhina Sarina và Anhia Alếchxêêva ở lớp mười để họ nhận trách nhiệm giúp đỡ hai bạn Mácchianôva và Phômina ở lớp tôi. Kết quả là rất tốt. Cô Mácpha Ignachiépna cho rằng khi những lớp trên giúp những lời dưới thì thường là tốt hơn nhưng vẫn có thể trao trách nhiệm cho các bạn cùng lớp giúp nhau được. Tôi có thể đưa ra nhiều thí dụ khác... Không cần nữa à? - Cô hỏi khi nghe có tiếng nói "rõ rồi" - Được rồi… Thầy Côństantin Xêmiônôvich có nói, là đại đa số những bạn học khá là đoàn viên Cômxômôn, và nếu chúng ta muốn thì chúng ta có thể giải phóng các thầy cô giáo khỏi cái trách nhiệm phải phụ đạo học sinh kém đó. Và lúc đó các thầy cô giáo sẽ quan tâm nhiều hơn đến những bạn học xuất sắc. Có đúng thế không hả các bạn?

Cô Vaxilixa Antônốpna nghe các em phát biểu và thấy rất hài lòng. Hóa ra vấn đề lý thuyết vừa đưa ra tranh luận ở phòng giáo viên cách đây không lâu không bị lãng quên. Qua đây thấy rõ ràng là đoàn thanh niên Cômxômôn bắt tay vào việc rất nghiêm túc. Những em phát biểu thường là những học sinh giỏi, đưa thêm thí dụ chứng minh, đóng góp ý kiến hứa hẹn. "Nếu sự hăng hái này được đưa vào hình thức tổ chức, - cô giáo toán nghĩ, - giáo viên chủ nhiệm có thể trực tiếp chỉ đạo việc giúp đỡ của những học sinh giỏi đối với học sinh kém, dù chỉ trong thời gian đầu, khi các em chưa quen, thì vấn đề sẽ được giải quyết tốt". Trong những cuộc họp Hội đồng, họp giáo viên nói về những học sinh kém là nhiều nhất. Cuối học kỳ và nhất

https://thuviensach.vn

là cuối năm học tất cả những học sinh kém coi mình như những vị "anh hùng". Ai cũng quan tâm đến: Nào thầy cô giáo, bạn bè, bố mẹ. Phải dỗ dành học, đề nghị họ, làm việc riêng với họ. Vì thế không phải tự nhiên mà đại đa số những người lên phát biểu đều tỏ thái độ phẫn nộ tình trạng bất bình thường đó.

- Cô Natalia Dakharốpna ạ, - một trong những em học sinh nói với cô hiệu trưởng, - lớp em có hai bạn... Cô biết rồi đấy: Sadônôva và Glútxcô. Cả lớp em khổ sở ba năm nay rồi vì các bạn ấy. Và cả các thầy, các cô cũng vất vả lắm. Chúng em phải nắm tay kéo từ lớp này lên lớp kia. Để làm gì? Cô cho rằng nếu các bạn ấy có tốt nghiệp trường phổ thông thì ai đó sẽ có lợi chăng? Không hề như thế? Cách đây không lâu chúng em đã thảo luận vấn đề đó. Bỏ thì giờ giúp các bạn đó thật đáng tiếc. Mà nào có được các bạn ấy cám ơn cho cam, họ còn chế giễu nữa chứ. Họ biết rõ là nếu họ bị nhiều điểm hai thì chất lượng học tập của cả trường sẽ bị hạ thấp nên mọi người đều sẽ khó chịu...

Bà Natalia Dakharốpna lắng nghe những lời nói đáng buồn đó nhưng ngoài một nụ cười thông cảm ra bà không thể trả lời như thế nào cả. Làm thế nào bây giờ? Người ta đòi hỏi ở bà và bà phải phục tùng. Sadônôva và Glútxcô không phải là những người duy nhất.

Bà nhớ và ở một cuộc họp Hội đồng gần đây cũng ý nghĩ tương tự như vậy đã làm mọi người lo lắng. Bà bị trách là chỉ quan tâm đến quá trình truyền thụ kiến thức mà chưa chú ý thích đáng đến việc giáo dục. Sự tách rời hai việc đó đã dẫn đến những hậu quả trông thấy. Vấn đề như vậy không làm cho những người ít hiểu biết trong ngành giáo dục tách rời cuộc sống, những quan thầy thờ ơ quan tâm lo lắng. Họ chỉ quan tâm đến bề ngoài của việc giáo dục. Vấn đề giáo dục những phẩm chất đạo đức như ý chí, tính cách hình như chẳng phải là trách nhiệm của ai cả và như vậy là chỉ dựa vào lương tâm của những giáo viên chủ nhiệm...

Dòng suy nghĩ của bà Natalia Dakharốpna bị giọng nói trong trẻo của Giênhia làm gián đoạn.

- Xin mời thầy Côństantin Xêmiônôvich phát biểu ạ!

- Các đồng chí thân mến! Đoàn thanh niên Cômxômôn của trường đã đưa ra thảo luận một vấn đề rất quan trọng, có một ý nghĩa to lớn đối với tất cả chúng ta. - Côństantin Xêmiônôvich bắt đầu. - Và đã đưa ra rất đúng lúc. Ta thử nghĩ xem, tại sao giáo viên lại phải quan tâm săn sóc đến những kẻ lười biếng, những học sinh không tự nguyện học tập nhiều như vậy? Chúng ta phải làm việc với tất cả và phải quan tâm đến từng học sinh. Đó là nghĩa vụ

https://thuviensach.vn

của chúng ta và tất cả đều biết trên thực tế lại hoàn toàn khác. Thời gian quý báu và sức lực giáo viên dành cho những người học kém nhất và những người kém thì lại kéo trường thụt lùi. Và hôm nay các em đã nói đúng, đã tỏ ra không hài lòng là có lý. Không thể kéo dài tình trạng này được nữa. Trường chúng ta cần phải tiến nhanh hơn, làm việc tốt hơn. Em Pôgôrêlôva đã hoàn thành rất tốt nhiệm vụ ban chấp hành đoàn trường trao cho, thu thập được những tài liệu quý báu và nghiên cứu sâu vấn đề này. Em có lập được cả danh sách. Tôi cũng tán thành với em là tất cả học sinh yếu kém chia ra làm ba loại, những kẻ lười biếng, những người không có điều kiện tự học ở nhà và những em thực sự tiếp thu chậm. Trước tiên tôi muốn nói về những học sinh lười biếng. Một em khi phát biểu đã tỏ ra bất bình về cách sống của những kẻ lười, và trong những lời phát biểu đó có cả ý này: "Sao chúng ta lại cứ phải quan tâm đến họ làm gì? Không muốn học thì không cần nữa. Đuổi cổ ra khỏi trường thế là xong". Kết luận đó có đúng không? Dĩ nhiên là không. Cô Natalia Dakharốpna đã nói với chúng ta về tập thể. Tôi xin nói thêm. Sức mạnh của tập thể là ở chỗ nó quan tâm đến số phận của mỗi người. Tập thể không để cho ai phải thiệt thòi, song nó cũng đòi hỏi mỗi người phải làm việc hết sức mình với khả năng của mình. Vấn đề khác là ở chỗ không phải lúc nào cũng dễ dành những kẻ lười biếng mà phải biết tác động họ bằng cách nào đó. Cách nào? Cái đó thì các em hãy suy nghĩ và từng người quyết định lấy tùy ý bởi vì lý do học kém không giống nhau. Các em nên hiểu rằng, một khi giáo dục người khác cũng đồng thời là tự giáo dục mình. Các em phát biểu vấn đề đó đã đưa ra nhiều thí dụ, bổ sung nhiều ý kiến quý báu. Tôi muốn nói thêm về những em học trung bình. Không biết sao ở đây lại chỉ nói đến những em học xuất sắc và những em học kém, còn học trung bình thì hoàn toàn không nhắc đến? Tôi hoàn toàn tin rằng nếu đoàn thanh niên Cômxômôn bắt tay vào việc một cách thật sự thì đối với những học sinh kém chúng ta có thể giải quyết không khó. Nhưng nhiệm vụ của chung ta là ở đâu? Theo tôi thì không phải chỉ có ở đấy. Các em học sinh lớp mười trong bản "Lời hứa" của lớp đã đặt vấn đề như thế này: "Điểm ba - đó là màu xám xịt. Cần phải đấu tranh với điểm ba". Đặt vấn đề như vậy có đúng không? Có em nào đó đã nói - "điểm ba là một điểm tốt và không có gì đáng sợ ở đây cả". Tôi không đồng ý với em đó. Các em ạ, không thể châm chước điểm ba được. Tất cả các em đều có khả năng học ở mức điểm bốn và điểm năm và đừng hạ thấp yêu cầu đối với bản thân mình. Đừng nên quen với điểm ba. Giữa điểm ba và điểm hai không có sự khác biệt lớn lắm và đừng quên rằng từ điểm ba phải đem hết

https://thuviensach.vn

sức lực mới nâng lên điểm bốn được nhưng tụt xuống điểm hai thì rất dễ, không cần phải cố gắng gì cả...

Tônhia Giuêva ngồi mắm chặt môi, cắm cúi ghi chép, cô thường phải đi dự những cuộc họp của thanh niên Cômxômôn ở các trường học trong khu, nhưng thường thì cô chỉ ghi vài ba ý, nhưng hôm nay cô ghi gần hết nửa quyển. Cô không biết rõ ý kiến của cô về những vấn đề nói ở đây. Có thể đặt vấn đề về tập thể trường học như bà hiệu trưởng đã đặt ra? Đưa những vấn đề đó ra cuộc họp đoàn có đúng nguyên tắc sư phạm không? Đưa ra để thảo luận trong những cuộc họp kín của giáo viên có tốt hơn không?

Khi học sinh phát biểu lại xuất hiện thêm những dòng ghi chép: "Những loại học yếu phân không rõ", "Nhiều thiếu sót quá, phải giáo dục trên cơ sở động viên những điều tốt", "Sự phê phán một cách khéo léo giáo viên không thể cho phép được...".

Bà Natalia Dakharốpna mấy lần liếc nhìn quyển sổ ghi chép để mở. Bà tin rằng Giuêva cũng giống như mọi người sẽ rút được nhiều ý kiến quý báu trong buổi họp hôm nay cho công tác mai sau... Hôm nay một lần nữa bà Natalia Dakharốpna khẳng định là Côngstantin Xécghêêvich đã nghĩ đúng khi anh tạo điều kiện cho học sinh làm việc một cách chủ động và sáng tạo.

https://thuviensach.vn

GẶP BÍ THƯ KHU ĐOÀN

- Đồng chí "cây thông" ngồi xuống đây và kể xem nào - Đồng chí bí thư nói nửa đùa nửa thật. - Vấn đề giải thưởng - việc đó sau này sẽ bàn, nhưng còn vấn đề thứ hai thì tôi không được rõ hoàn toàn...

Lêna nhìn vào khuôn mặt cởi mở của đồng chí bí thư, bắt gặp cái nhìn thông minh chăm chú và trong cặp mắt xám như chứa đựng nụ cười làm cô càng thấy ngượng nhiều hơn. "Sao anh ấy lại biết, bố gọi mình là "cây thông" nhỉ - Cô nghĩ: - "Đồng chí cây thông" lại một tên mới, cô không biết phải cư xử ra sao. Nếu cách xưng hô như vậy làm hạ phẩm giá của cô nhất định phải giận một tí và cho anh ấy biết là mình không thích thế. Nhưng đằng này có gì đáng bực đâu? Nào anh ấy có chế giễu mình, chỉ gọi mình như thế trên tình đồng chí thôi. Và Lêna không định giận anh nữa. Cô kể về nghị quyết cuộc họp về vấn đề thứ hai cho anh ấy nghe.

Đoàn thanh niên Cômxômôn quyết định triệt để đấu tranh với các cô nàng lười biếng, giúp đỡ các bạn học yếu và nâng cao chất lượng học tập lên. Biện pháp có thể khác nhau, lớp trên kết nghĩa với lớp dưới và giúp đỡ lớp trong học tập, giúp cá biệt từng người, tác động đến bố mẹ thông qua Đoàn thanh niên Cômxômôn ở cơ quan mà họ công tác và còn nhiều biện pháp nữa phụ thuộc vào lý do học yếu của từng người.

Đồng chí Cudonhétxốp chăm chú lắng nghe gật đầu tán thành và thỉnh thoảng chêm vài từ động viên: "Tốt lắm... đúng thế... Việc đó có suy nghĩ tốt". Và khi cô kết thúc, anh nói một cách nghiêm túc:

- Tất cả những cái đó đều tốt... Nhưng có điều này chớ có mà quên đấy Lêna ạ. Đó là vấn đề giáo dục đạo đức cộng sản. Chúng ta quan tâm nhiều đến việc học tập, đến kết quả học tập, và ta chẳng có lúc nào để quan tâm đến tâm hồn con người nữa. Nếu người nào đó học tập xuất sắc, thế là ta yên tâm. Riêng tôi, tôi cho rằng mọi việc hoàn toàn không như vậy... Học tập chẳng qua đó là phương tiện kỳ diệu để giáo dục chứ không phải đó chính là mục tiêu. Trên thực tế, cô thử nghĩ mà xem: ta có cần một kỹ sư giỏi việc làm gì đây nếu trong tâm hồn anh ta chỉ là một tên đốn mạt, ích kỷ? Một người như vậy không bao giờ có thể làm việc được. Thế nào rồi anh ta cũng sẽ phạm sai lầm. Những người ích kỷ hoàn toàn là hạng người không đáng tin cậy trong xã hội của chúng ta. Đó là những "đám lầy", "bọn côn đồ" - như Macarencô đã gọi họ. Mà chúng ta thì lại cần những người tích cực, càng nhiều càng tốt. Cô có đồng ý với tôi như vậy không? - Thế đấy... Nghĩa là cần phải giáo dục con người, tạo nên một tính cách mới với

https://thuviensach.vn

tất cả những phẩm chất tốt đẹp nhất. Có thể nói như vậy được không? - Anh hỏi và khi thấy Lêna đỏ mặt không biết trả lời sao, anh nói tiếp: - Điều đó không quan trọng lắm. Cái chính là Lêna hiểu được vấn đề. Còn làm thế nào để tạo nên tính cách! Dĩ nhiên, vô hiệu quả nhất là chỉ bằng lời nói, bằng những bài diễn văn ngọt ngào êm tai. Chúng ta thường hay có nhược điểm: Nói nhiều và tưởng rằng công tác giáo dục chỉ vẻn vẹn có thế. Cần phải hành động nhiều hơn nữa. Cô có nhớ Lênin đã nói trong Đại hội Đoàn thanh niên Cômxômôn như thế nào không? Người nói: "Việc giáo dục thanh niên cộng sản không phải ở chỗ nói sao nghe cho êm tai hoặc liệt kê những yêu cầu về đạo đức. Giáo dục không phải ở chỗ đó. Hãy nhớ lấy điều đó!".

Nói đến vấn đề giáo dục Cudơnhétxốp trở nên say sưa, anh bước ra giữa phòng làm như sau bàn quá chật không đủ chỗ để anh vung tay một cách thoải mái. Anh nói cứ như đang đứng trên diễn đàn - nói to và dõng dạc, quên rằng chỉ có một cô học sinh đang nghe anh thôi.

- Trong thời gian cuối tôi đã nghĩ nát óc về việc này.. - Và đâu phải chỉ có trường học. Ở cả những lĩnh vực khác nữa cô hiểu không, người ta cũng hay nói những điều "êm tai" như vậy đấy. Trong văn học, ở nhà hát, trong điện ảnh... Nguyên nhân ở đâu. Sao lại như thế? Lẽ nào những đồng chí công tác ở mặt trận văn hóa lại không hiểu là họ làm ngược lại với lời dạy của Lênin ư? Có khi không hiểu, có khi hiểu, nhưng lại không biết phải tiến hành công tác đó như thế nào. Cũng có khi biết, nhưng lại lười. Giáo dục và để đạt được kết quả nào đó - đó là một điều phức tạp, đòi hỏi nhiều công sức. Cần phải vật lộn, phải chiến đấu? Thử lấy một thí dụ về tinh thần trách nhiệm chẳng hạn. Chắc cô hiểu là một con người không có tinh thần trách nhiệm thì thực chất là sống chính là cho bản thân mình, - đó không phải là đoàn viên Cômxômôn và cứ nói thẳng là không phải là một công dân Xô Viết nữa. Nhưng làm sao để giáo dục được tinh thần trách nhiệm đó được? Bằng cách nào... Đó là một việc phức tạp mất nhiều thì giờ. Đây mới là điều nát óc... Có phải là đơn giản hơn nếu chỉ việc lên lớp vài bài về tinh thần trách nhiệm rồi báo cáo lên trên rằng những chỉ thị của các đồng chí đã được thực hiện và ở địa phận chúng tôi mọi người đã được giáo dục nên đều có tinh thần trách nhiệm... Cô có biết không? Thế là cũng chẳng có ai kiểm tra cả - Có tinh thần trách nhiệm hay không có. Không thể kiểm tra việc này về lý thuyết được. Thế là có khi chính những người vô trách nhiệm lại đi giáo dục tinh thần trách nhiệm.

https://thuviensach.vn

Cudonhétxốp đưa mắt nhìn Lêna và khi bắt gặp cái nhìn chăm chú của cô, anh lại tiếp tục:

- Các cô đã đẩy những bạn học giỏi là những bạn học kém lại gần với nhau... Làm như thế là đúng! Các cô ấy đâu phải chỉ có học bài với nhau, giữa những giờ học còn làm gì nữa chứ... Để cho họ có dịp nhìn kỹ nhau, làm quen với nhau. Và nếu có lúc cào cấu nhau một tí thì cũng chăng có gì đáng sợ cả. Chỉ có lợi mà thôi? Nói thế nào với cô để cho sư phạm hơn nhỉ... - Anh nhấn mạnh từng tiếng - Khi giáo dục người khác họ sẽ tự giáo dục mình... Liên hệ với những tổ chức đoàn thanh niên ở xí nghiệp đó là điều mới mẻ đấy. May ra thì sẽ có kết quả. Cô hãy thông báo để tôi luôn luôn nắm được vấn đề nhé. Nếu có gì xảy ra thì khu đoàn sẽ giúp đỡ... Thí dụ như thế này. Có cô con gái của một kỹ sư hoặc một công nhân lành nghề nào đó... ông bố không muốn tác động đến con gái hoặc cô bé đã lừa dối ông. Còn ông, ông yêu con gái nên tin cô. Ai cũng sai cả, chỉ có cô con gái của ông là đúng thôi. Có thể như vậy lắm chứ! Vậy thì Đoàn thanh niên Cômxômôn có thể làm gì với những phụ huynh như vậy ở xí nghiệp?... Hơn nữa chắc gì ông đã chịu nói chuyện với bọn trẻ. Làm việc đó phải thông minh, phải láu lỉnh mới được. Phải thông qua báo tường, qua đồng chí giám đốc xí nghiệp hoặc tổ chức Đảng... Cô phải báo ngay cho tôi biết nếu có trường hợp như vậy xảy ra nhé... Nhân đây, cũng cần phải nêu gương những phụ huynh tốt để cho người khác học tập nữa chứ.

Vấn đề này rõ ràng đã làm cho đồng chí Cudonhétxốp đặc biệt quan tâm. Sự gắn liền trường học với sản xuất một cách tự nhiên và cụ thể đã hứa hẹn nhiều điều thú vị, và đáng quý. Cudonhétxốp là một con người sáng tạo vì thế anh không thể hài lòng với những biện pháp công tác cũ kỹ, rập khuôn.

Đồng chí bí thư nói chuyện với Lêna như với một người lớn ngang hàng với mình, một người hiểu rõ trách nhiệm và chính vì vậy mà cô đã lớn lên hẳn ngay trong chính mắt mình.

(Thiếu một chương)

https://thuviensach.vn

MÙA XUÂN ĐÃ ĐẾN

Mồng một tháng ba. Có thể không một ai để ý đến việc hôm nay là ngày đầu tiên của tháng đầu mùa xuân, nếu tự bản thân thiên nhiên không nhắc nhở họ. Bầu trời xanh thăm thẳm không một gợn mây, không khí trong lành, gió thoảng, những bức tường của các tầng trên được ánh nắng xuân sưởi ấm, ánh nắng hắt từ các cửa sổ đuổi theo các em học sinh ùa ra phố như vui mừng chào mùa xuân đến.

Mùa xuân đến rồi! Mùa xuân đã đến rồi! Những lớp tuyết đen lại vì bụi bặm phủ khắp nơi: ở ngõ phố, trên mái nhà, trong sân ngoài đường - nhưng người ta đã nhanh chóng thu dọn nó. Người ta đã cào chúng lại cho lên xe chở ra ngoại ô và đổ qua thành đá hoa cương xuống lòng sông Nêva hoặc qua những lan can bằng gang xuống sông Phôntanca hoặc Môica.

Mùa xuân đã đến! Đã đến thật sự rồi! Cũng có lúc nó rút lui để cho tuyết lại phủ trắng mặt đất, nhưng càng ngày nó càng đẩy lùi mùa đông một cách mạnh mẽ hơn, kiên quyết hơn cho đến khi hoàn toàn chiến thắng.

Và lúc đó những chiếc lá xanh non xinh xắn cũng đã xuất hiện trên cành cây, trên các bồn hoa, hoa muôn màu khoe sắc…

Nằm hơn một tháng trên giường bệnh, hôm nay Valia Bêlôva đã đến trường, cô gầy và yếu đi, đôi chân hơi run vì còn yếu. Nhưng cô cảm thấy khoan khoái dù chưa hoàn toàn tự tin. Cô có cảm giác như mình lần đầu tiên cắp sách đến một ngôi trường mới. Cô ngạc nhiên đưa mắt nhìn quanh và phát hiện có nhiều điều mới lạ. Đằng kia là hòm thư có đề: “Tôi muốn biết tất cả”. Valia nhớ là Clara đã kể cho cô nghe về điều mới lạ đó. Mỗi học sinh đều có quyền viết lên thắc mắc của mình và bỏ vào đó. Nếu muốn thì có thể không cần ký tên. Câu trả lời sẽ được công bố trên một tấm bảng đặc biệt dành cho việc đó. Nếu thắc mắc đó của một tập thể lớn hoặc nó có ý nghĩa mang tính nguyên tắc thì sẽ được tổ chức một buổi nói chuyện đặc biệt về vấn đề đó. Về việc đặt ra giải thưởng Usinxki cô cũng được nghe các bạn đến thăm kể lại, nhưng khi thấy một tấm bảng dài viết nghị quyết về việc đó và những điều kiện đạt giải bằng chữ đỏ cô dừng lại.

- Ai thế này? Valia đấy à? - Cô nghe giọng nói sau lưng và quay lại, mặt đối mặt với cô giáo sử.

- Chào cô Anna Vaxiliépna ạ!

- Chào em... Thế nào, em đã khỏe chưa?

- Dạ khỏe ạ. Em đang xem cái này... lúc đó không có em ở trường ạ..

https://thuviensach.vn

- Đúng thế! Trong khi em nghỉ học thì ở đây có biết bao thay đổi. Thế là hôm nay lại có sự bất ngờ đang chờ các em đấy, - Cô Anna Vaxiliépna nói với nụ cười bí ẩn - Thế còn bệnh tim của em thế nào? Đã khỏi chưa?

- Bây giờ thì không sao ạ. Bác sĩ bảo là em sẽ hoàn toàn khỏi ốm ạ.

- Thế còn học tập thì thế nào? Em có bị bỏ nhiều quá không?

- Em bỏ khá nhiều ạ... Nhưng thưa cô, em vẫn thường xuyên học ở nhà đấy ạ.

- Tôi biết điều đó, nhưng một đằng là trường học, tập thể đằng khác là ở nhà, trên giường bệnh. Cố gắng nhé. Valia nhé. Bây giờ em có nhiều "đối thủ lợi hại" đấy.

- Thưa cô em biết ạ. - Hai má ửng hồng, Valia trả lời cô giáo.

Họ dừng lại ở đầu cầu thang tầng trên và chia tay ở đó.

- Nhưng em đừng ngại nhé, hãy đem hết sức mình ra. Huy chương vàng không phải chỉ có một. Sức khỏe dĩ nhiên là hàng đầu nhưng rất tiếc nếu em không đuổi kịp chương trình đã bỏ...

- Thưa cô em sẽ cố gắng ạ... - Cô gái ngập ngừng nói không ra vẻ tự tin lắm.

- Cố gắng em nhé, cố lên. - Cô Anna Vaxiliépna nói và đi về phía phòng giáo viên.

Cái cảm giác mình là một "học sinh mới" không những không rời bỏ Valia mà còn tăng lên khi cô bước vào lớp. Mọi người đều niềm nở chào cô, có một số bạn còn lộ vẻ vui mừng, nhưng không biết sao Valia vẫn cảm thấy trong cách đối xử của họ có sự giữ kẽ nào đó và cả sự tò mò mà họ đã vụng giấu. Quan hệ cũ thì đã chấm dứt vĩnh viễn, nhưng mối quan hệ mới sẽ nẩy nở ra sao đây, cô vẫn chưa rõ.

Điều bất ngờ mà cô Anna Vaxiliépna vừa nhắc đến, cuối giờ học sẽ rõ, khi mà các giáo viên chủ nhiệm sẽ thông báo trong cuộc họp lớp cho các em rõ quyết định của Hội đồng giáo viên. Tất cả các lớp đều họp và những gì các em học sinh nghe được ở cuộc họp đó rất phù hợp với không khí mùa xuân. Các giáo viên chủ nhiệm đều nói giống nhau, làm như họ đã thỏa thuận mức với nhau rồi vậy. Hầu hết họ đều phát biểu tương tư như sau:

"Giáo viên nhận thấy rằng tập thể học sinh của trường đã lớn mạnh, nhận thức và tinh thần trách nhiệm của học sinh được nâng cao, và cho rằng đã đến lúc phải củng cố lòng tin và sự tôn trọng đối với những học sinh Xô Viết bằng một truyền thống tốt đẹp. Hội đồng giáo viên quyết định cho học sinh có quyền báo cáo về việc không chuẩn bị bài vì một lý do chính đáng nào đó cho giáo viên vào đầu giờ học. Lý do không cần giải thích vì giáo

https://thuviensach.vn

viên tin ở học sinh. Thực ra, nếu nghĩ kỹ một tí ta sẽ thấy các em học sinh không việc gì phải nói dối. Bởi vì các em học đâu phải cho các thầy cô giáo mà là cho Tổ quốc. Nếu em nào đó nói dối thì em đó không phải lừa dối thầy cô mà trước tiên là lừa dối bạn bè của mình, tập thể của mình...".

Họ còn nói về việc lòng tin của giáo viên đối với học sinh càng làm cho học sinh có trách nhiệm cao hơn và nhất là các bạn được trao công tác lãnh đạo hoạt động của lớp: Các bí thư chi đoàn, các phụ trách đội, những đội trưởng, lớp trưởng. Họ phải chịu trách nhiệm về sự tự giác của các bạn mình và một lần như vậy phải tìm hiểu xem có phải lý do từ chối không trả bài của bạn là chính đáng thật không, và phải có biện pháp khắc phục những lý do như vậy.

Quyết định của Hội đồng giáo viên đã gây một ấn tượng mạnh mẽ đối với học sinh.

Maria Mikhailốpna sau khi họp trở về phòng giáo viên gặp Côństantin Xêmiônôvich và Vácvara Chimôphêépna ở đây, chị hồi hộp nói:

- Ôi các đồng chí ơi! Các đồng chí! Tôi vừa có cuộc họp như thế nào các đồng chí có biết không?... Giá như các đồng chí được nghe các em phát biểu! Đúng là những bản nhạc tuyệt diệu! Lêna Mennhicôva đã nói những lời thật cảm động về tinh thần trách nhiệm! Thật là kỳ lạ! Tôi rất tiếc là không có người ghi tốc ký. Biết thế thì tôi đã bỏ tiền mời họ đến ghi lại. Cả Vica Coóckina nữa... lớn lên sẽ là con bé được việc… Còn ở lớp anh thì thế nào hả Côństantin Xêmiônôvich?

- Lớp tôi thì có vẻ chạy việc lắm. Các em coi đó là việc đương nhiên và có đề nghị thêm là việc từ chối không trả lời bài không phải do từng học sinh tự làm mà chính lớp trưởng sẽ làm.

- Thế à?

- Đây, tôi đang bàn với chị Vácvara Chimôphêépna đây này.

- Có khi thế lại tốt hơn cũng nên. Thế còn những quy định mới về trực nhật thì các em có ý kiến gì không?

- Ồ ồ!... Chúng tròn xoe mắt thế này này! - Maria Mikhailốpna cong các ngón tay thành những vòng tròn đưa lên trên mũi, tươi cười nói. - Các em rất hài lòng với quy định mới về trực nhật. Tuần sau các em lớp tôi sẽ trực nhật và bây giờ đang chuẩn bị để đưa trường vào nề nếp lý tưởng như mọi người mong muốn. Các em rất thích là những người trực nhật có quyền chấm điểm sạch sẽ và việc thực hiện nội quy của các lớp, có quyền đòi sổ liên lạc và không biết tại sao nhưng đặc biệt thích việc người trực nhật thường chỉ tuân thủ ý kiến của hiệu trưởng thôi.

https://thuviensach.vn

- Maria Mikhailốpna, chị nghĩ thế nào, liệu ngày mai có nhiều em từ chối không trả lời bài không? - Bà Vácvara Chimôphêépna hỏi.

- Mai ấy à? Sẽ không có ai từ chối cả! - Cô giáo trả lời một cách chắc chắn.

Bà trưởng phòng giáo vụ nhìn Côństantin Xêmiônôvich vẻ thăm dò, nhưng anh gật đầu tán đồng:

- Tôi đồng ý, sẽ không có ai từ chối cả.

Nhưng họ đã nhầm. Sau giờ nghỉ đầu tiên ngày hôm sau cô Liđia Anđrêépna bực bội bước vào phòng giáo viên, kêu với Côństantin Xêmiônôvich:

- Đấy thấy chưa!... Bắt đầu rồi đấy! Ở lớp tôi có hai cô từ chối không trả lời bài. Và tôi chả biết nên thế nào cả... Xécghêépna nói là tối hôm qua mẹ cô cãi nhau với bố nên cô không thể học bài được vì nhà cô chỉ có mỗi một phòng. Lý do như vậy là không hiểu là chính đáng hay không chính đáng?

- Dĩ nhiên là chính đáng, - Cô Mácpha Ignachiépna liền lên tiếng trả lời. - Sao còn nghi ngờ gì ở đây nữa.

- Thế còn tôi thì lại cho rằng không chính đáng vì cô ấy vẫn có thể đến nhà bạn để học được.

- Đâu lại đơn giản thế... Mọi người không đơn giản như vậy đâu. Chị cho rằng đối với các em, mọi việc xảy ra trong gia đình không có liên quan gì cả sao. - Mácpha Ignachiépna phản đối. - Và nếu sự cãi vã giữa bố mẹ đã phá nếp sống bình thường của cô bé thì sao? Chị không cho rằng giáo viên chủ nhiệm cần quan tâm đến tất cả những điều đó, và nếu cần thiết phải nói chuyện với phụ huynh hay sao?

- Tôi không biết, không biết! - Liđia Anđrêépna nhún vai một cách bực bội. - Tôi chỉ biết một điều: Học sinh có được nhiều khả năng để nói dối.

- Chị Liđia Anđrêépna - Côństantin Xêmiônôvich bắt đầu một cách ôn tồn, - Tôi không rõ, có điều gì đã làm chị lo lắng - Tôi tưởng chúng ta còn tính đến khả năng xấu hơn cơ mà. - Thử xem, Xécghêépna bị điểm hai. Bố mẹ cô, -chính những người không hề thấy cần phải kiềm chế, tối nào cũng cãi vã nhau đó- sẽ phạt em vì điểm hai đó. Rồi sao nữa? Chị nghĩ xem, cái gì sẽ xảy ra trong lòng em bé đó? Khi em rơi vào một cái vòng lẩn quẩn của sự bất công... Còn lý do thứ hai? - Anh hỏi - Nhức đầu - Đấy, đối với loại lý do này cần phải thận trọng đấy. Nhức đầu, nhức răng và các loại nhức khác nữa - đó là cách nói dối đơn giản và dễ dàng nhất... Nhưng tôi tin là tập thể bạn bè sẽ biết được sự thật. Và sự đấu tranh vì sự thật đó sẽ tiến hành như thế nào tùy thuộc vào sự tự nguyện của các em...

https://thuviensach.vn

- Tập thể sẽ luôn luôn che chở cho họ! - Liđia Anđrêépna nói một cách chắc chắn như vậy.

- Thế thì tôi không biết... Bản báo cáo của chị Maria Mikhailốpna đã cho tôi thấy hoàn toàn ngược lại. Nếu tập thể của chị sống một cách trung thực, hiểu biết thì nó cũng sẽ hành động như vậy. Vì lý do gì mà tập thể lại đặt quyền lợi của những kẻ chây lười và dối trá lên trên quyền lợi của tập thể? Theo tôi thì chị đã nhầm. - Côństantin Xêmiônôvich phản đối một cách kiên quyết.

- Tôi không nhầm đâu anh Côństantin Xêmiônôvich ạ, mà tin chắc điều đó, - Liđia Anđrêépna tuyên bố và để có sức thuyết phục hơn. chị nói thêm: - Trên cơ sở kinh nghiệm. Lẽ nào tôi lại không hiểu tập thể của chúng ta!

- Chị nói tập thể nào vậy? - Maria Mikhailốpna hỏi một cách bực bội và không đợi trả lời bà nói tiếp: - Chị nói trên cơ sở kinh nghiệm của riêng bản thân chị, nói về tập thể học sinh của chị. Dĩ nhiên là lớp của chị sẽ che đậy mọi hành động sai trái xuất phát từ quan niệm dối trá về tình bạn và tình đồng chí. Ở lớp chị thì các em che chở vòng quanh cho nhau, nhưng đó không phải là lỗi của các em mà chỉ là sự bất hạnh của chúng... Đúng thế, đúng như vậy! Đó là lỗi của chị! Chị đã làm việc như vậy! Ở lớp chị chả có tập thể gì cả... Chỉ có tên gọi thôi! Và ở trong cuộc họp Hội đồng giáo viên đã nhiều lần nhắc chị. Lẽ nào đến bây giờ chị vẫn chưa hiểu là chị không bước cùng một nhịp với chúng tôi ư? Hay là chị cho rằng chính chúng tôi đã đi trái nhịp, chỉ có mình chị là đúng nhịp? Thật là một sự lầm lẫn nguy hiểm!

- Thậm chí còn nguy hiểm cơ à? - Liđia Anđrêépna mím chặt môi hỏi.

- Vâng! Nguy hiểm!... Đừng có đùa bỡn với nguyên tắc thống nhất trong yêu cầu. Chúng tôi không cho phép ai phá rối cả.

- Chúng tôi nghĩa là ai cơ?

- Chúng tôi là chúng tôi, là tập thể giáo viên.

- Thế tại sao chị lại nói thay mặt cho tất cả mọi người?

- Cả điều đó mà chị cũng không hiểu nữa ư? - Maria Mikhailốpna nói không còn kiềm chế được nữa. - Nếu chúng ta đã nhất trí thông qua nghị quyết nào đó, thì mỗi một người chúng ta có quyền thay mặt cho tất cả mọi người bảo vệ nó. Còn hơn thế nữa. Từng người phải có trách nhiệm bảo vệ nghị quyết đó và không phải chỉ trong cuộc họp mà mọi lúc, trong tất cả những chi tiết vặt vãnh của nó.

- Tôi tôn trọng nghị quyết của Hội đồng giáo viên, - Liđia Anđrêépna cắt ngang lời Maria Mikhailốpna - nhưng nếu như không phải lúc nào tôi cũng

https://thuviensach.vn

đồng ý, thì đó không phải là tôi không đi cùng một nhịp với mọi người, như chị đã cho phép biểu đạt mà bởi vì tôi cho rằng tất cả những trò thí nghiệm trong công việc của chúng ta là những việc mạo hiểm. Đồng chí hiệu trưởng đã nhắc nhở chúng ta trách nhiệm thiết lập một hệ thống làm việc mới. Nhà trường Xô Viết không cần có thêm việc thí điểm này cũng đã có thừa các loại cải cách cực đoan không cần thiết rồi. Chúng ta phải tuân theo những quy định của Bộ và phải làm việc như Bộ đòi hỏi chúng ta. Bài báo cáo của chị cũng như trích dẫn của Macarencô không hề thuyết phục được tôi, chị Maria Mikhailốpna ạ. Chị hãy đọc lại Macarencô cho kỹ xem. Chính ông cũng đã phải rào trước là ông không làm việc trong một trường học bình thường như những trường học khác là không biết hết hoàn cảnh của chúng ta cơ mà...

Natalia Nhicôlaiépna vào phòng giáo viên đúng lúc đang tranh cãi gay gắt nhất, không biết lý do ra sao cô nghe Liđia Anđrêépna với cảm giác gần như sợ hãi. Cô không thể không nhìn thấy trong tập thể giáo viên đang nổ ra cuộc đấu tranh và cô cảm thấy mình phải tham gia vào đấy, nhưng không mường tượng rõ phải tham gia như thế nào. Khoảng mười ngày trước đây Anna Vaxiliépna có đề nghị cô một điều hơi kỳ lạ:

- Natasa, tôi định đề nghị cô... Giúp tôi một việc.

- Xin sẵn sàng, bác Anna Vaxiliépna ạ, dĩ nhiên là nếu tôi có thể giúp bác.

- Có thể chứ. Cô còn trẻ, có nghị lực, không sợ công việc. Hơn nữa, khối lượng công việc của cô không lớn lắm, lương bổng chả là bao... Tuy rằng tôi biết chồng cô là là triệu phú, - bà mỉm cười nói, - nhưng dù sao... Hãy gánh đỡ bớt tôi một số giờ, dạy hộ tôi một lớp có được không?...

- Môn sử à? - Natalia Nhicôlaiépna ngạc nhiên.

- Sao cô lại sợ thế? Tâm lý, lịch sử, logic... Tất cả những thứ đó gần nhau lắm... Tôi đã nói chuyện với Natalia Dakharốpna rồi, chị ấy sẽ không phản đối nếu cô đồng ý. Vácvara Chimôphêépna cũng giới thiệu cô đấy.

- Trong lúc năm học sắp kết thúc thế này hả bác?... - Natalia Nhicôlaiépna lưỡng lự hỏi lại.

- Thì sao nào? Cô không lo. Tôi sẽ giúp cô. Đối với cô không những chỉ có ích mà còn là cấp thiết nữa cơ.

Và Natalia Nhicôlaiépna nhận lời. Đúng là khối lượng công tác của cô ít quá. Trong khi nói chuyện dứt khoát về việc này bà hiệu trưởng dặn thêm: "Học sinh lớp 8B tốt, và tôi chắc chắn là cô sẽ tìm thấy tiếng nói chung với các em... Để mắt nhiều đến các em, làm quen với chúng, gần hơn nữa và cố gắng tránh mâu thuẫn với Liđia Anđrêépna nhé". Đó là một sự gợi ý rõ ràng

https://thuviensach.vn

và nếu là một cô giáo khác, có kinh nghiệm hơn sẽ hiểu ngay ý nghĩa của việc làm đó, nhưng Natalia Nhicôlaiépna hoàn toàn không hề nghĩ đến việc người ta có thể trao cho công tác chủ nhiệm của lớp mà còn trong hoàn cảnh như thế nào nữa kia chứ.

Vừa rồi lại nghe thấy sự chống đối lịch thiệp nhưng cương quyết của Liđia Anđrêépna với cả tập thể, Natalia Nhicôlaiépna hiểu ra là Liđia Anđrêépna "đang cắt đứt mọi quan hệ" và tự cô lập hoàn toàn. Bắt gặp cái nhìn của Liđia Anđrêépna, Natalia Nhicôlaiépna bỗng nhiên hiểu ra rằng người ta trao cho cô dạy sử ở lớp 8B không phải là ngẫu nhiên; đây là một bước nhìn trước từ phía lãnh đạo của nhà trường. Cô hiểu rằng sự va chạm với Liđia Anđrêépna mà bà Natalia Dakharốpna đã dặn trước cô là phải cố tránh tất nhiên sẽ xảy ra. Cô không đoán trước được va chạm dưới hình thức nào, nhưng trong lòng cô cảm thấy lo lắng. Tự nhiên người ta đặt cô, một giáo viên mới vào nghề, còn chưa có bao kinh nghiệm, một đảng viên mới vào một thế tiến thoái lưỡng nan. Và cô định đặt vấn đề rõ ràng với Côństantin Xêmiônôvich. Sau giờ học thứ tư cả hai người cùng có giờ trống và Natalia Nhicôlaiépna đợi cho mọi người lên lớp hết rồi đến bên Côństantin Xêmiônôvich.

- Đồng chí bí thư chi bộ Côństantin Xêmiônôvich, tôi muốn gặp đồng chí.

Côństantin Xêmiônôvich đưa mắt nhìn quanh. Trong phòng giáo viên không còn ai cả.

- Câu chuyện có dài không? - Anh hỏi.

- Không biết nữa.

- Ta bắt đầu ở đây, nếu có ai đến thì sang phòng phương pháp vậy nhé.

- Tôi muốn nói... Vấn đề là tôi đã đồng ý quá vội vàng... Nói đúng hơn là vì tôi không biết... Tóm lại là hôm nay tôi mới hiểu ra là việc nhận dạy sử ở lớp 8B - về phía tôi như vậy là không đẹp mắt...

- Tại sao?

- Đối với chị Liđia Anđrêépna...

- Đấy lại một phát minh mới! - Côństantin Xêmiônôvich ngạc nhiên một cách thật sự - Liđia Anđrêépna thì có liên quan gì đến đây? Dạy sử ở lớp đó là Anna Vaxiliépna cơ mà.

- Không... Tôi định nói việc khác cơ - Thế thì chị cứ nói thẳng đi, chị Natalia ạ. - anh cau mày nói. - Không cần những lời... rào trước đón sau đó nữa. - Khi nói câu đó anh còn giơ tay, chìa những ngón tay ra một cách

https://thuviensach.vn

vụng về và ngoáy bàn tay một cách khôi hài để miêu tả cái gọi là "rào trước đón sau" đó đến nỗi Natalia Nhicôlaiépna cũng phải bật cười.

- Được rồi, thì tôi sẽ không "loanh quanh" nữa vậy, - Chị tán thành. - Tôi cảm thấy là tôi rơi vào lớp của chị Liđia Anđrêépna không phải ngẫu nhiên. Natalia Dakharốpna có khuyên tôi là nên để mắt đến lớp và gần gũi các em. Nói chung là tôi sợ sự xích mích.

- Tôi cũng sợ xích mích. - Cônstantin Xêmiônôvich trả lời một cách đơn giản. - Thế chị cho là sẽ có sự xích mích ư?

- Dĩ nhiên là sẽ có. Tôi và anh chưa hiểu hết Liđia Anđrêépna đấy thôi. Người ta bảo đó là người đàn bà mà tốt hơn hết là ta nên tránh!

- Vâng, người ta cũng có khuyên tôi như vậy nhưng... Nói thế nào bây giờ nhỉ... "Trong đàn cừu êm ấm thì chó sói không đáng sợ". Tôi hiểu, cái gì đã làm chị lo lắng... Nào ta thử quyết định xem, Natalia. Hãy xếp hết sang một bên những dự đoán của chị. Chị dạy sử và không biết gì thêm nữa và cũng chẳng muốn biết đến. Chị chẳng có dính líu gì đến những dự đoán của bà Natalia Dakharốpna cả. Chắc là bà ấy cũng có dự định gì đó, ở cương vị bà thì nên luôn có những dự kiến. Người ta giao cho chị dạy sử lớp 8B, vậy thế chị cứ làm việc như mọi khi, trung thực nhiệt tâm.

- Còn sau đó thì sao nữa, lúc ấy ta sẽ xem sau... Vội vàng làm gì?... Các em ở lớp đó thì đúng là những em gái tốt. Tôi tin rằng chúng sẽ mến chị...

- Anh biết không, tôi có cảm tưởng như đã kịp làm cho các em quan tâm. Hôm qua trong giờ nghỉ các em quây lấy tôi và hỏi.

- Đấy thấy chưa? Các em đang cần một người như chị. Nhưng cũng nhân đây tôi cần khuyên chị một điều, Natalia ạ. Không nên tìm sự quý mến của các em. Đừng đặt cho mình một nhiệm vụ như vậy. Cứ cư xử như bình thường, tự nhiên. Cách cư xử như vậy cũng tỏ ra là ta tôn trọng các em. Chị có nghe thấy Liđia Anđrêépna đã đánh giá về tập thể của các em như thế nào rồi chứ? Maria Mikhailốpna đã trả lời chị ấy rất đúng, nhưng hình như cũng không làm cho chị nhận thức được vấn đề gì. Ở lớp bên cạnh có một tập thể sống theo những nguyên tắc hoàn toàn khác với lớp chị, thế mà chị ấy hoàn toàn không nhận thấy sự khác nhau đó... Và cũng không muốn nhận thấy. Trên cơ sở những lỗi lầm của mình chị ấy đã rút ra những kết luận không chính xác về những thuộc tính của trẻ em và coi đó là một nguyên tắc, là chuẩn mực. Chị ấy chống lại những hiện tượng thực tế và không hề có ý định suy nghĩ nó một cách nghiêm túc xem sao. Đó là cái gì? Sự thiển cận, sự ngoan cố, hay là sự dần độn? Nói thật với chị là tôi không thể hiểu được điều đó... Ừ, thì cứ cho là chị quý các em học sinh lớp chị...

https://thuviensach.vn

Chị cũng biết đấy, nhiều khi cha mẹ mù quáng bởi vì quá thương con, thường không thấy những lỗi lầm của con. Nhưng nào chị ta có yêu chúng! Hôm nay tôi đã khẳng định được điều đó, Natalia Dakharốpna nói phải và rất tốt nếu bà đã chọn chị để thay. Tôi cũng tin là chị sẽ làm được việc đó. Và nếu có khó khăn thì chúng tôi sẽ giúp chị.

https://thuviensach.vn

CUỘC KIỂM TRA

Một khi làm việc căng thẳng thì thời gian trôi đi rất nhanh chóng. Sắp đến kỳ thi và các cô học sinh lớp mười, nói theo Tamara, thì học như một "bọn điên".

Ngày càng dài một cách rõ ràng. Sau giờ học thứ ba mặt trời thường hay hé mắt nhìn vào lớp học, những tia nắng ấm chiếu lần lượt từ dãy bàn cuối lớp đến dãy bàn đầu. Mỗi lần ra chơi Giênhia mở cánh cửa sổ con cho thoáng lớp, cô dừng lại dưới bệ cửa, hít thở không khí trong lành và mơ mộng nói:

- Ôi các bạn ơi! Nhìn ra phố kia kìa! Xuân về rồi... ấm quá... Có cả mặt trời.

Nhưng ngay lúc đó cô nghiêm khắc ngắt lời mình:

- Không có mùa xuân nào cả! Đừng có tơ tưởng gì đến nắng ấm! Tất cả những thứ đó không dành cho chúng ta đâu. Hãy nhớ đến kỳ thi sắp tới!

Gió nam ấm áp cùng với mặt trời làm cho tuyết tan nhanh. Những người lao công bắt đầu cầm lấy cuốc xẻng dọn dẹp. Những chuyến xe vận tải bon trên đường nhựa, mang theo hàng đống băng bẩn, và chỉ trong có một ngày phố xá đã trở nên sạch sẽ, đường nhựa bóng lộn và qua một đêm trời lạnh nó đã khô. Dấu vết mùa đông chỉ còn là băng giá ban đêm, những chiếc mũ lông và những chiếc áo khoác dày ấm áp. Sáng ra bọn trẻ hay kì kèo:

- Mẹ ơi, con không đội mũ lông đâu...
- Ồ, con điên rồi sao! Muốn bị cảm lạnh à?
- Nhưng mẹ xem kìa, ngoài đường khô ráo và nắng ấm thế kia cơ mà.
- Thôi, đừng có lắm chuyện! Thời tiết này là dễ ốm nhất đấy.
- Thế thì con không đi ủng vậy.

Gần trường học các em học sinh bé lấy phấn vẽ ở trên đường nhựa và chơi lò cò, nhảy từ "lớp này lên lớp khác". Bọn con trai chơi trò đá cầu không biết mệt mỏi, hoặc chúng chơi trò đập bóng. Chỉ có các cô học sinh lớp mười là không để ý thấy gì cả. Kỳ thi tốt nghiệp đang tiến đến gần như một tảng băng khổng lồ trôi chậm chạp.

Vào cuối tháng ba có đợt kiểm tra trường theo kế hoạch. Những đợt kiểm tra thường làm ảnh hưởng đến phong cách làm việc bình thường của nhà trường, về việc này thì ai cũng biết, kể cả những người có trách nhiệm đi kiểm tra. Giáo viên biết rằng thỉnh thoảng lập những ban kiểm tra như vậy là tốt, nhưng năm nay phòng giáo dục khu phố không thỏa thuận trước với

https://thuviensach.vn

Đảng ủy khu phố và trước kỳ nghỉ đông đã có hai đợt kiểm tra. Sau năm mới Đảng ủy khu phố đã kiểm tra, bây giờ lại đến Thành ủy về kiểm tra.

Những ngày đầu việc kiểm tra tiến hành như thường lệ nhưng ít lâu sau các em cảm thấy những ủy viên của ban thanh tra quan tâm chính là đến những giờ văn của các lớp trên. Sau đó ban thanh tra lần lượt gọi giáo viên đến gặp và sau những buổi gặp gỡ như vậy thì nét mặt họ trở nên khó chịu. Tất cả những điều đó thật lạ và khó hiểu. Rất nhiều học sinh cho rằng đây chẳng phải là cuộc kiểm tra thường kỳ mà là một cái gì đó khác, khó chịu hơn. Không biết từ đâu mà lại có cái tin là ban thanh tra đặc biệt quan tâm đến thầy Côngstantin Xêmiônôvich. Và những tiếng đồn cứ nối tiếp nhau lan ra, tin này làm cho người ta sửng sốt hơn tin khác.

Các cô học sinh lớp mười bắt đầu lo lắng. Họ coi "việc thanh tra bí hiểm" này đối với họ có liên quan chặt chẽ hơn và bằng mọi cách họ muốn tìm cho ra sự thật.

Người ta gọi cả cô Anna Vaxiliépna lên gặp. Biết được điều đó Giênhia chọn thời cơ và hỏi cô:

- Cô Anna Vaxiliépna ạ, cô có biết em sắp hỏi điều gì không ạ?

- Biết...

- Rõ quá rồi còn gì... Không thể như thế này mãi được cô ạ...

- Chính cô cũng tự hiểu điều đó nặng nề không thể chịu nổi rồi... chẳng rõ ràng thế nào cả.

- Cô nói cho chúng em rõ đi, cô... chúng em thiết tha đề nghị cô mà. Có việc gì xảy ra thế ạ?

- Chẳng có gì cả! Có gì xảy ra đâu! Đây là đợt kiểm tra thường kỳ như mọi khi thôi.

- Cô Anna Vaxiliépna ạ, cô không muốn nói đấy thôi, chúng em đâu có còn bé bỏng gì nữa. Chúng em nghe nói hình như thầy Côngstantin Xêmiônôvich có sai lầm gì đó thì phải... Người ta đồn những chuyện thật kinh khủng... Bảo thầy là kẻ phá hoại...

- Thế các em nghe làm gì những chuyện bậy bạ đó? Tốt hơn hết các em nên xem thử ai là kẻ tung những tin như vậy. Thế mới có thể... lần ra đầu mối chứ.

- Làm thế nào mà biết được ạ? Nhiều bạn bảo thế. - Giênhia thất vọng nói.

Các em học sinh lớp mười bắt đầu dò la xem thử nguồn tin xấu xa kia từ đâu đưa đến. Không lẽ nào những lời bịa đặt đó tự nó xuất hiện? Tất cả

https://thuviensach.vn

những lời vu khống đều có kẻ đặt ra cả. Thế nào cũng có một người nào đó đầu tiên tung tin ra.

Côngstantin Xêmiônôvich trong suốt thời gian kiểm tra điềm tĩnh như mọi khi, có cảm giác như việc này chẳng liên quan gì đến anh và công việc của ban thanh tra không làm anh bận tâm lắm.

Khi Cachia hỏi thẳng anh về việc kiểm tra, anh lạnh lùng trả lời:

- Sao các em cứ phải quan tâm mãi về cái ban thanh tra đó thế? Thành ủy tiến hành kiểm tra trường ta theo kế hoạch đã vạch sẵn. Tôi tin rằng các em cũng hiểu là nhà trường không thể làm việc một cách tự do, không chịu sự kiểm tra của ai cả. Nếu lương tâm các em trong sạch thì hãy cứ lo lấy việc của mình và quên cái việc thanh tra đó đi... "Thật vàng không sự gì lửa" cả.

Việc kiểm tra tiến hành trong một tuần liền. Trưởng ban thanh tra là đồng chí phụ trách công tác ở trường phổ thông của Thành ủy, hai ủy viên là hai giáo viên của các trường khác. Họ tiến hành dự lớp, đọc biên bản của các cuộc họp, tìm hiểu công tác Đảng và Đoàn của trường, trao đổi với nhiều giáo viên và thế là họ có khái niệm khá đầy đủ về những hoạt động của nhà trường.

Trong buổi họp cuối cùng có mặt bà hiệu trưởng Natalia Dakharốpna, trưởng phòng giáo vụ Vácvara Chimôphêépna và bí thư chi bộ Côngstantin Xêmiônôvich, đồng chí trưởng ban thanh tra nói:

-... Những kết luận của chúng tôi chẳng có ích lợi thực tiễn gì cho các đồng chí nhưng tôi cũng cần phải nói rằng đây là những kết luận tốt. Trường học tiến hành công việc tốt và việc các đồng chí muốn đi sâu nắm vững hơn nữa những kinh nghiệm của Macarencô rất đáng được khen ngợi và ủng hộ.

- Đúng thế! Chị Natalia Dakharốpna ạ, - một ủy viên ban thanh tra nói. - Tôi rất cám ơn là hoàn cảnh đã cho phép tôi làm quen với cách đặt vấn đề để tiến hành công việc của trường... Những điều đó tôi có thể học tập để áp dụng vào trường của chúng tôi. Tôi còn biết được nhiều điều thú vị về học tập và công tác giáo dục nữa. Tôi sẽ đề nghị các đồng chí đến báo cáo ở trường chúng tôi về những kinh nghiệm đó...

Cuộc họp tiến hành trong phòng bà hiệu trưởng. Ở phòng hành chính, gần cửa phòng hiệu trưởng bác lao công Phênhétxca đang ngồi nghỉ một mình. Bác được trao trách nhiệm canh giữ không cho các em học sinh buổi chiều đến gọi điện thoại và nhất là đến gặp hiệu trưởng. "Người tham mưu bí mật" này lắng nghe giọng nói của những người đang họp, cố gắng hiểu xem họ bàn luận những việc gì, nhưng khốn nỗi bác chẳng hiểu lấy một lời. Bác

https://thuviensach.vn

cũng như tất cả cán bộ công nhân viên trong trường rất lo lắng cho kết quả của cuộc kiểm tra này, theo kinh nghiệm họ biết rằng việc kiểm tra này không phải ngẫu nhiên mà có. Bác lo lắng nhất là cho bà Natalia Dakharốpna vì không biết sao bác lại cứ cho rằng trưởng phòng quản trị chơi khăm bà.

Tiếng tích tắc của chiếc đồng hồ treo tường vang lên buồn bã và khi đưa mắt nhìn lên nó, bác Phênhétxca bỗng dưng sực nhớ không biết bác đã ngồi đây bao lâu rồi. Những cuộc họp ở trường thường hay kéo dài. Natalia Dakharốpna không thích họp hành nên cố gắng triệu tập thật ít cuộc họp. Bởi vậy mỗi một lần họp phải thảo luận rất nhiều vấn đề.

Bỗng những giọng nói trong phòng hiệu trưởng vang lên to hơn lúc nãy họ cùng nói một lúc và sau đó cánh cửa mở và bà Vácvara Chimôphêépna nhanh nhẹn bước qua phòng hành chính. Tiếp theo hai giáo viên là ủy viên của ban thanh tra cùng với thầy Côństantin Xêmiônôvich bước ra. Cuộc họp kết thúc. Trong phòng chỉ còn bà hiệu trưởng và trưởng ban thanh tra. Bác Phênhétxca biết là Natalia Dakharốpna sắp gọi nên vội vàng đến cạnh cửa khép hờ.

- Chị Natalia Dakharốpna ạ, tôi muốn nói để chị rõ là sở dĩ có việc kiểm tra này là vì có thư khiếu nại, - bà trưởng ban thanh tra nói. - Chúng tôi nhận được thư, lúc đầu tưởng là của một phụ huynh học sinh nào đó viết, có thể là ủy viên của Ban phụ huynh. Người viết thư rất am hiểu về công việc của nhà trường, biết mọi người trong trường và rõ ràng là rất không hài lòng... Những trường hợp như thế này cũng thường xảy ra, nhưng trong quá trình kiểm tra tôi tin chắc là bức thư đó không phải do một phụ huynh viết...

- Bức thư không ký tên à? - Natalia Dakharốpna hỏi.

- Vâng, thư nặc danh chị ạ.

- Thế thì việc gì phải mất bao nhiêu sức lực như vậy?... Thư nặc danh thường là do những tên đê tiện viết vì có thù hằn cá nhân thôi.

- Làm thế nào được! Người ta cho rằng, có thể vì người viết có thể sợ hậu quả của việc mình phê bình. Những lời kết tội rất nghiêm trọng, còn mang màu sắc chính trị nữa. Tôi đưa chị xem nhé. - Trưởng ban thanh tra nói và nghe tiếng giấy sột soạt... - Đây này!

Im lặng. Bác Phênhétxca biết là mình đã vô tình nghe phải một câu chuyện mà nhẽ ra bác không nên nghe, nhưng bác cũng không thể bỏ phòng hành chính mà đi hoặc bịt tai lại. Sao lại phải thế. Trong khi bà hiệu trưởng đọc bức thư khiếu nại, để giữ phép lịch sự bác lùi lại mấy bước và ngồi xuống ghế của cô đánh máy dưới chiếc đồng hồ treo tường.

https://thuviensach.vn

- Chị Dinaiđa Alếchxêépna à, nhưng đây toàn là sự bịa đặt và vu khống! - Bà hiệu trưởng nói với vẻ giận dữ ra mặt.

- Vâng. Điều đó thì chúng tôi đã khẳng định rồi và chính vì vậy mà tôi đưa chị đọc bức thư này đấy.

- Tôi không hiểu sao có thể tin được! Không lẽ ở nước ta lại có những trường học như thế ư? - Natalia Dakharốpna nói, bà ngừng một lúc rồi lại tự trả lời. - Con người, thì chắc có, loại người còn xấu hơn thế nữa.

- Chính bức thư nặc danh này đã chứng minh là có những loại người như vậy. - Vâng. Thật là một sự đê tiện đến kỳ lạ! - Bà Natalia Dakharốpna nói. - Tôi rất cám ơn chị, Dinaiđa Alếchxêépna ạ, là chị đã cho tôi xem bức thư đó.

- Có phải là một cô giáo viết bức thư đó không?

- Vâng, đúng thế... Thế là một nhân vật thoái hóa như vậy lại đi giáo dục con cái chúng ta... Tôi chỉ bực thay cho anh Côństantin Xêmiônôvich thôi. Anh ấy hết lòng lo lắng cho công việc yêu quý trường học, làm việc không tiếc sức. Hơn nữa anh ấy là một người rất điềm đạm, kiên nhẫn và luôn có thiện chí với mọi người. Suốt cả một năm trời tôi không nghe thấy anh nói nặng lời hoặc thiếu khiếm nhã với ai...

Tiễn xong các ủy viên của ban thanh tra, Côństantin Xêmiônôvich trở về phòng hiệu trưởng và đóng chặt cửa lại. Khi anh vào câu chuyện bỗng ngừng lại. Sau đó trong phòng lại tiếp tục nói chuyện, nhưng bác Phênhétxca không thể nghe rõ được nữa.

Ngày hôm sau toàn trường đều biết là việc kiểm tra đã kết thúc, ban thanh tra đã đánh giá tốt công tác của trường và từ giờ đến cuối năm có thể yên tâm làm việc...

Đã ba ngày rồi điều bí mật đó làm khổ bác Phênhétxca. Chỉ một mình bác biết lý do của việc khảo sát vừa rồi, nhưng dù có nát óc suy nghĩ bác cũng không tài nào đoán ra được kẻ nào đã viết bức thư tố cáo đê tiện đó. Bác Phênhétxca là người luôn bảo vệ thanh danh của trường nên bác không thể để cho kẻ đê tiện đã bôi nhọ danh dự nhà trường không bị trừng phạt. Nhưng ai viết cơ chứ? Chỉ biết là một cô giáo viết, thế nghĩa là có thể nghi ngờ bất cứ ai... Hỏi bà Natalia Dakharốpna thì bác không có ý định vì biết rằng sẽ bị bà cho một trận vì cái tội nghe trộm.

Đến ngày thứ ba thì bác Phênhétxca quyết định sẽ hỏi ý kiến một người nào đó và người đó là Giênhia Xmiếcnôva. Giênhia là lớp trưởng lớp mười và điều chính là không biết sao bác rất tin cô bé ấy.

https://thuviensach.vn

Đến giờ nghỉ mười lăm phút bác đưa mắt tìm Giênhia khắp hành lang trong đám học sinh đang dạo chơi, bác vẫn tay gọi cô đến.

- Ra đây nào... Tôi nói cho cô nghe chuyện này, - bác thì thầm ra vẻ bí mật lắm, khi Giênhia đến gần.

Đứng nấp sau đống áo quần khoác, bác Phênhétxca kể tỉ mỉ đầu đuôi câu chuyện về bức thư nặc danh cho Giênhia nghe.

- Thấy chưa... Mụ đê tiện nào viết bức thư đó, còn tên họ mình thì giấu kín. Thật chẳng có gì đáng kinh tởm hơn là con rắn độc loại ấy nấp kín trong một xó rồi bất thình lình cắn cho một phát... Thế nào, Giênhia, cô cho là ai viết bức thư đó nào? - Bác hỏi.

- Marina... - Giênhia cố nén xúc động, nói một cách chắc chắn. - Đúng là bà ta rồi... Chẳng còn ai nữa cả. Bác có biết không, bà ấy rất ghét thầy Conslantin Xécghêêvích ngay từ hồi thầy ấy mới về cơ. Bác nói đúng đấy... Bà ta lúc nào cũng rình cắn thế đấy...

Bác Phênhétxca ngờ vực nhìn cô gái và chậm rãi lắc đầu:

- Tôi thì chẳng nghĩ như thế!... Marina Lêôpônđốpna không phải loại người như vậy. Nếu cần thì bà ấy nói thẳng vào mặt. Có gì mà bà phải sợ cơ chứ?

- Chính bà ta, chính bà ta! Chẳng còn ai nữa cả! - Giênhia vẫn bảo vệ ý kiến. - Thật là một sự đê tiện! Thật kinh tởm...

Lần đầu tiên trong đời Giênhia chạm trán với hành động xấu xa như vậy của người lớn. Những hiểu lầm lặt vặt, những sự lừa dối, trò ma mãnh của bọn con gái cũng thường làm cô tức giận, buồn, nhưng sau những hành động đó luôn có một cái gì rất dễ lý giải và tha thứ sự bồng bột của tuổi trẻ, lười biếng, tự ái, nóng nảy, bướng bỉnh. Cô bàng hoàng quay về lớp. Tuy giờ nghỉ chưa hết, cửa sổ vẫn mở, Giênhia không hề cảm thấy lạnh. Cô ngồi vào chỗ của mình, chống hai khuỷu tay xuống bàn, hai tay ôm chặt lấy thái dương. “Sao bà ta có thể làm việc đó nhỉ!... Để làm gì cơ chứ?... Không lẽ sự căm ghét có thể đưa người ta đến những hình động đê tiện thế ư?” - Cô gái nghĩ.

Giênhia, cũng giống như tất cả các em khác, thường hay đọc sách viết về những hành động cao quý của những người Xô Viết, những chiến công, về lòng trung thực, ý thức nghĩa vụ, sự dũng cảm, kiên cường và bỗng nhiên bức thư nặc danh vu khống... Thật là một hành động khó mà tìm ra cho nó cái tên gọi cũng như không thể đem so sánh nó với bất cứ một cái gì khác! Thầy Côństantin Xêmiônôvich đã có lần nói là một người trung thực khó lòng mà chống chọi với một tên vô lại bởi vì tên bần tiện kia không từ một

https://thuviensach.vn

sự lừa dối nào, vu khống nào để chống đối phương còn người trung thực không bao giờ làm điều đó. Anh vừa đấu tranh một cách trung thực và đứng bên ngoài có khi rất khó phân biệt đâu là người trung thực, còn đâu là kẻ đê tiện. Bởi trên trán họ không ai viết điều đó cả. Lúc này Giênhia bỗng nhớ ra điều đó và cô thấy thầy giáo đã nói rất đúng.

- Giênhia bạn làm sao thế? - Xvétlana khẽ khàng bước vào lớp, ngồi xuống cạnh bạn và hỏi.

Giênhia quay về phía bạn, nhìn cô một cách lơ đễnh như nhìn một người xa lạ và thở dài:

- Bạn bảo gì cơ?

- Mình hỏi, bạn làm sao thế?

- Ôi, Xveta ơi... mình chẳng biết phải nói với bạn thế nào đây.

Vừa lúc đó chuông vang lên, Nađia và Anhia bước vào lớp.

- Các bạn ơi, sao cửa sổ lại mở toang thế kia? Ốm hết bây giờ! - Nađia nói và chạy đến đóng cửa sổ lại. - Ốm bây giờ... Chỉ còn thiếu có mỗi điều đó nữa thôi!

Các cô học sinh lớp mười lần lượt vào lớp, nhưng ai cũng lo đến việc mình chẳng ai để ý đến tâm trạng của lớp trưởng cả.

"Hôm nay không có giờ Đức văn. Mai mới có bài của bà ta. - Giênhia nghĩ thế và trong lòng cảm thấy dễ chịu hơn. - Còn kịp thảo luận và nghĩ ra cách gì đó. Giênhia không biết là sẽ có cách gì nhưng cô chắc chắn là phải có cách, không thể không có cách được. Cô tỏ ra bình thản đến giờ học cuối cùng, sự lo lắng của cô chỉ nhận thấy được qua vẻ lơ đễnh và sự im lặng của cô. Khi giờ học cuối kết thúc, cô Mácpha Ignachiépna thu thập thước kẻ, compa thước đo tam giác kẹp vào nách bước ra khỏi lớp. Giênhiakêu lên:

- Các bạn ơi! Ở lại một tí nào. Mình có chuyện này muốn nói...

- Giênhia ơi, nhưng bạn phải nhanh nhanh một tí nhé. - Larisa nói, vẻ không hài lòng.

- Bọn mình không giữ bạn. Chuyện này động chạm đến tất cả chúng ta, nhưng nếu bạn không muốn nghe thì cứ về.

Larisa lầu bầu lại gì đó không rõ nhưng cũng quay lại ngồi xuống bàn. Giênhia lên bàn giáo viên, quay về phía Ácxênôva đề nghị:

- Tanhia, bạn đứng canh cửa nhé. Chuyện này bí mật lắm.

Cả lớp im lặng. Các cô gái chăm chú nhìn cô lớp trưởng chờ đợi.

- Các bạn ơi... hôm nay mình biết được... hôm nay đúng như là người ta nhổ toẹt vào lòng dạ mình ấy... - Cô nói nhanh và hai giọt nước mắt từ từ lăn trên má cô. - Và ai cơ chứ... ai... Chúng ta đã nhiều năm biết cô ấy... Tin

https://thuviensach.vn

cô ấy! - Giênhia rút khăn mùi xoa ra lau mắt và xì mũi - Thôi được. Tóm lại là mình biết được, việc kiểm tra vừa qua của Thành ủy không phải là theo kế hoạch nào cả. Họ nhận được một bức thư tố cáo là ở trường ta có những hoạt động phá hoại. Mình không biết trong đó viết những gì vì mình không được đọc nhưng cô Natalia Dakharốpna gọi bức thư đó là một sự dối trá đê tiện và là sự vu khống thầy Côństantin Xêmiônôvich. Còn bà trưởng ban thanh tra thì tán thành và bảo chỉ có kẻ đê tiện mới viết được bức thư như vậy và đưa cho cô Natalia Dakharốpna đọc...

- Thế ai viết? - Anhia thốt lên.

- Bức thư không có ký tên. Là bức thư nặc danh - Giênhia nói và ngừng một lúc cô hỏi: - Thế các bạn không đoán ra là ai viết à?

- Không có lẽ cô Marina? - Clara hoảng hốt nói và nhiều người cùng trả lời:

- Đúng là Marina rồi!

- Các bạn ơi! Gượm đã! - Cachia nói một cách dõng dạc, bước ra phía trước - Trước tiên là hãy nghe hết đầu đuôi câu chuyện đã rồi sau hãy tìm thủ phạm. Không được... vội vàng thế đâu Giênhia, bạn nói từ đầu đến đuôi xem sao nào. Nguồn tin đó bạn lấy ở đâu ra, nghe ai nói, nghe nói gì? Và hãy kể cho tỉ mỉ vào, không phải là chuyện đùa. Đó là một việc rất hệ trọng!

Giênhia gần như lặp từng lời cuộc tọa đàm giữa cô và "nhà tham mưu bí mật", nói lên sự nghi ngờ của mình, nhắc lại chuyện cô Marina Lêôpôndốpna đã đối xử với thầy Côństantin Xêmiônôvich như thế nào ngay từ ngày thầy mới về. Điều cuối cùng cô không cần phải nhắc đến nữa vì việc cô Marina Lêôpôndốpna ghét thầy Côństantin Xêmiônôvich như thế nào thì cả lớp đều rất nhớ. Và bây giờ không còn ai là không nghĩ rằng bức thư nặc danh đó là do chính cô Marina Lêôpôndốpna viết.

https://thuviensach.vn

SỰ HIỂU LẦM

Thường thường thì những lỗi lầm trong quá khứ đã từ lâu bị lãng quên, bất thình lình trở lại, xông vào cuộc sống của chúng ta và giáng cho ta những đòn bất ngờ vào những lúc mà ta không bao giờ đợi chúng.

Cô Marina Lêôpôndốpna đến trường với tâm trạng rất dễ chịu. Điều đó không phải chỉ vì trời nắng ấm. Cô xách một tập vở dày. Bài kiểm tra ở lớp 9A kết quả rất tốt, hầu hết là điểm bốn và năm. Chỉ có một con hai và 3 điểm ba, thì cũng chẳng làm ảnh hưởng đến kết quả chung được.

Chỗ ngõ rẽ vào trường cô phải dừng chân. Có hai cô học sinh lớp 9A đuổi kịp cô và đề nghị mang hộ tập vở cho cô. Trong khi cô chuyển tập vở cho các em thì Tanhia Ácxênôva và Nhina Côsinxcaia vượt qua họ, không chào cô và mặt Nhina bỗng đỏ ửng lên. Lẽ nào các em không nhìn thấy cô? Điều đó không thể nào có được vì chính cô Marina Lêôpôndốpna bắt gặp Tanhia nhìn mình và cô còn mỉm cười với em cơ mà. Bọn trẻ chắc mơ mộng chuyện gì nên không nhìn thấy ai chung quanh cả, - cô tự giải thích như vậy.

Giờ Đức văn ở lớp mười là giờ thứ hai. Trong giờ nghỉ Marina Lêôpôndốpna gặp các em lớp mười ở hành lang: Anhia, Tamara, Liđa. Họ đi ngược lại phía cô nhưng lúc đi ngang qua mặt cô không em nào gật đầu chào cô cả. Mặt các em rất nghiêm, gần như khắc nghiệt, trong mắt ánh lên một cái gì làm cô phải cảnh giác và tự nhiên cô cảm thấy khó chịu. Cô định bắt các cô gái dừng lại và hỏi lý do tại sao nhưng lại thôi, định sẽ nói chuyện với các cô vào trước giờ học. Lúc đó cô sẽ dạy cho các em biết lễ độ là gì!

Cô Marina Lêôpôndốpna bước vào lớp nhưng ngạc nhiên dừng lại ở ngưỡng cửa. Thế nghĩa là thế nào? Nhìn thấy cô giáo bước vào lớp mà học sinh vẫn tiếp tục ngồi yên như cũ. Một số cô đọc sách, có cô viết gì đó hoặc đang lật những trang sách. Đó là một điều kỳ lạ đến nỗi trong chốc lát, cô giáo bối rối không biết phải xử trí ra sao. Làm thế nào bây giờ? Cô phải làm gì bây giờ? Cô Marina Lêôpôndốpna hiểu rằng đây là một hình thức biểu tình, phản kháng tập thể, nhưng vì lý do gì, cô chịu, không tài nào đoán được.

- Giênhia Xmiếcnôva!

Giênhia đứng dậy và nhìn thẳng vào mặt cô giáo một cách căm phẫn.

- Thế có nghĩa là gì?

Giênhia im lặng.

https://thuviensach.vn

- Cô không muốn trả lời à? Tôi hỏi cô như một lớp trưởng, vì lý do gì mà các cô lại hành động như thế này?

Nhìn thấy cô học trò cưng của mình mắm chặt môi, đứng như phỗng, cô Marina Lêôpôndốpna cúi đầu xuống. Hay là đến bà Natalia Dakharốpna vậy? Không... phải tự tìm ra nguyên nhân tại sao lại xảy ra chuyện này, rồi sau đó sẽ có cách xử lý.

- Cachia Ivanôva!

Cachia và sau đó là Xvétlana cùng đứng dậy.

- Cô có thể cho tôi biết tại sao lại có cái trò lạ đời buồn cười này?

Hai cô gái đều lặng thinh.

- Valia Bêlôva!

Valia liếc nhìn Tamara, rồi ngẩng cao đầu, đứng dậy.

- Cả cô nữa! Cô cũng không muốn nói chuyện với tôi ư? Anhia Alếchxêêva! Nađia Erêphêêva! Liđa Vécxinhina! - Cô giáo lần lượt gọi.

Các cô gái đứng dậy và xét theo biểu hiện trên nét mặt của các cô thì khó lòng mà đoán được điều gì đã xảy ra trong tâm hồn họ. Một số đứng đó, mặt tái mét, số khác, ngược lại, mặt đỏ bừng. Một số đưa mắt nhìn bốn phía tránh nhìn vào cô giáo, số khác thì lại nhìn trừng trừng vào mắt cô giáo.

- Ácxênôva Tanhia! Nhina Côsinxcaia! Larisa Chikhônôva! Clara Khơlôpôva! Raia Lôghinôva!

- Thưa cô em không biết ạ... Em không tham gia vào việc đó. - Raia nói khẽ.

- Cô không biết gì cơ.

- Em không biết gì cả ạ. Thưa cô, xin cô đừng hỏi em nữa. - Raia van vỉ.

- Thế... Tamara Crápchencô! Nhina Sarina! Rita Crưlôva!

Cả lớp đứng và im lặng. Sự im lặng đó đè nặng lên tim và cô Marina Lêôpôndốpna có cảm giác sắp chóng mặt, không nhìn thấy gì nữa và sẽ ngã xuống. Hai tay bám chặt lấy thành bàn cô nghiến chặt răng. "Chỉ còn thiếu có điều này nữa thôi! Không được ngất!" - Cô tự ra lệnh cho mình.

- Thôi được, các bạn ạ, có nghĩa là tôi không xứng đáng một sự đối xử tử tế hơn. - Cô Marina Lêôpôndốpna nói câu đó với một giọng rất kỳ lạ lần đầu tiên nghe thấy.

Cô gắng gượng cầm lấy sổ điểm, nặng nề bước ra cửa.

Cửa vẫn bỏ trống. Nghe thấy những bước chân cô giáo xa dần và tắt hẳn, nhưng các cô gái vẫn tiếp tục đứng. Câu nói cuối cùng của cô giáo làm các cô ngượng. Cô Marina Lêôpôndốpna không biện bạch, thanh minh. Không... Họ không hề chờ đợi một sự phản ứng như thế. "Và nếu như

https://thuviensach.vn

không phải cô ấy viết bức thư nặc danh thì sao?" - Ý nghĩ đó thoáng hiện lên trong đầu từng người và trong lòng họ trong khoảnh khắc trào lên một cảm giác hối hận và ngượng ngùng. Nhưng không kéo dài bao lâu. Vì những ngày đầu tiên thầy Côństantin Xêmiônôvich về làm việc ở trường sống lại trong trí nhớ họ rất nhanh chóng và các cô không tài nào quên được quan hệ của cô Marina Lêôpôndốpna đối với thầy lúc đó.

- Raia, sao bạn lại dám nói chuyện với bà ta? - Tamara hỏi thế, và tất cả mọi người quay về phía Raia.

- Mình có trả lời bà ấy điều gì đâu... - Raia mặt đỏ bừng ấp úng nói - Chính các bạn nghe thấy còn gì.

- Không trả lời nghĩa là thế nào? Chúng mình quyết định là không nói chuyện với bà ấy, không chào bà ấy cơ mà, thế bạn đã làm gì? Hôm qua bạn có biểu quyết với bọn mình không đấy?

- Không. Mình không giơ tay đồng ý mà cũng không giơ tay phản đối.

Cachia bực bội nói xen vào:

- Không giơ tay là thế nào cơ? Hôm qua lúc mình hỏi có nghĩa là nhất trí chứ? Bạn im lặng thôi?

- Cachia, nhưng mình chỉ nói là mình không biết gì và mình sẽ không trả lời cơ mà. - Raia phân trần.

- Nhưng bạn đã nói... Bạn đã nói lên những từ ấy, bạn có biết là bạn đã làm điều gì không? Cachia mỗi lúc càng bực thêm - Bạn đã phản bội tất cả chúng mình... đúng thế, bạn có biết đó là gì không? Đó là sự đầu hàng.

- Nhưng Cachia này, mình không hiểu... Mình không biết là phải hoàn toàn im lặng mà...

- Cachia, thôi kệ bạn ấy. - Xvétlana can thiệp. - Ta sẽ nói chuyện với bạn ấy vào một lúc khác. Bây giờ cần phải nghĩ đến việc khác. Nếu bà ta quay lại đây cùng với bà hiệu trưởng Natalia Dakharốpna thì chúng ta phải làm gì?

- Ta sẽ giải thích cho cô Natalia Dakharốpna tất cả vì chính cô ấy biết bức thư nặc danh cơ mà.

- Ai nói? - Tamara hỏi và ngay lúc đó đề nghị: - Muốn không để mình nói cho?

- Sao lại bạn? Mình cũng biết tự nói lấy chứ. - Giênhia giận dỗi nói.

- Không được để lộ bác Phênhétxca đấy! - Cachia nhắc nhở.

- Các bạn ạ, mình cho là hỏi ai thì người đó sẽ trả lời. - Xvétlana nói như để giảng hòa.

https://thuviensach.vn

- Đúng đấy! - Anhia thay mặt cả lớp đồng ý. - Nhưng đó không thể là Raia được.

Trước khi đến bà hiệu trưởng cô Marina Lêôpôndốpna vào phòng giáo viên. Cô muốn lấy lại bình tĩnh ở đây và bình tâm suy nghĩ lại việc đã xảy ra xem sao. Cô hoàn toàn không cảm thấy mình có lỗi và biết rõ là đối với bất cứ thầy giáo nào thì đây cũng là một việc đáng sợ, không cách nào cứu vãn. Cả lớp đồng tâm không công nhận cô là giáo viên và không nói chuyện với cô. Nếu cô đến báo với bà Natalia Dakharốpna thì nhất định bà hiệu trưởng phải có biện pháp, thậm chí còn có thể đuổi học các cô ấy nữa chứ.

- Không nên quẫn trí... - Cô Marina Lêôpôndốpna tự động viên. - Đó chắc là sự hiểu nhầm thôi… rồi mọi việc sẽ được sáng tỏ.

Mở cửa phòng giáo viên thấy không có ai cả, Marina Lêôpôndốpna mới nhớ ra là mình đến đây làm gì. Cô cần gặp Côństantin Xêmiônôvich. Anh phải can thiệp vào chuyện này không phải chỉ vì trách nhiệm của giáo viên chủ nhiệm mà còn với cương vị là một người lãnh đạo có uy tín, người mà càng ngày cô càng thấy tin tưởng hơn, người bí thư chi bộ.

Cô Marina Lêôpôndốpna ngồi trong phòng giáo viên suốt cả một giờ học. Thỉnh thoảng cô rời khỏi ghế đi văng ngồi xuống ghế hoặc đi quanh bàn, lẩm bẩm những gì không rõ.

Các cô học sinh lớp mười ngồi rất lâu trong sự chờ đợi căng thẳng, không đóng cửa lại và lắng nghe từng tiếng động từ hành lang dội vào. Những giây phút chờ đợi kéo dài nặng nề. Nhưng không có ai đến cả.

- Các bạn ơi, chúng mình đã bày ra chuyện rắc rối khá nghiêm trọng đấy. - Clara băn khoăn nói. - Không biết họ sẽ làm gì chúng mình nhỉ?

- Bạn cho rằng cô Natalia Dakharốpna lại không đoán ra ai viết bức thư nặc danh đó à? - Liđa hỏi.

- Thế nếu như không đoán ra... Thì ta sẽ nói cho họ biết chứ! - Tamara nói.

- Các bạn nói nghe thật buồn cười. - Giênhia thản nhiên nói. - Chẳng nhẽ các bạn tưởng bà Marina sẽ thú nhận sao? Không đời nào! Dĩ nhiên là bức thư được viết bằng những nét chữ giả mạo và không ai có bằng chứng để nói là bà ta viết cả. Cứ tin là cả cô Natalia Dakharốpna cũng không có bằng chứng cơ đấy.

- Các bạn ơi, thế nhỡ không phải bà ấy viết thì sao? - Nađia băn khoăn.

- Thế thì ai nào? - Valia hỏi.

- Mình không biết, nhưng nhỡ ra không phải bà ta thì sao?...

https://thuviensach.vn

- Nếu bạn không biết, thì im đi cho xong việc!

Ngoài hành lang nghe thấy tiếng chân người đi. Tất cả đều ngẩng đầu lên chờ đợi. Những bước chân vội vàng của trẻ con vang lên. Cửa đóng lại và trong lớp lại hoàn toàn im lặng.

- Dĩ nhiên là bà ta viết chứ còn ai, - Liđa nói. - Nhưng Giênhia nói phải: chúng mình chẳng có bằng chứng gì cả, và cô Natalia Dakharốpna sẽ rất bực mình. Hãy cứ biết thế đã.

- Thì cho bực...

- Thế rồi sao nữa? - Cachia hỏi. - Chúng ta sẽ giữ vững quan điểm của chúng ta, nhưng môn tiếng Đức có vì vậy mà được miễn thi đâu?

Các cô gái trao đổi những câu như vậy và đã ngồi hết giờ tiếng Đức. Khi tiếng chuông vang lên và ngoài hành lang bắt đầu ồn ào, các cô đóng chặt cửa lại và quyết định không ra khỏi lớp. Cô Natalia Dakharốpna có thể xông đến bất cứ lúc nào. Trong những phút nghiêm trọng như thế này tất cả họ đều muốn có nhau.

Không phải đợi lâu nữa. Cửa mở và thầy Côństantin Xêmiônôvich bước vào lớp.

- Ivanôva Cachia! - Anh gọi ngay. - Cô Marina Lêôpôndốpna vừa cho tôi biết là cả lớp không nói chuyện với cô và còn không muốn giải thích tại sao lại có cái sự cố phi thường như vậy, có đúng không?

- Vâng ạ.

- Tại sao lại thế?

- Thưa thầy, hôm qua chúng em được biết chắc chắn là cô Marina Lêôpôndốpna đã viết một bức thư vu khống, toàn chuyện bịa đặt cho Thành ủy... Chúng em không thể tôn trọng một cô giáo như vậy.

- Gượm đã. Chúng ta sẽ phân tích sau. Bây giờ hãy nói đến sự việc đã... Em nói về bức thư tố cáo nào cơ?

- Bức thư nặc danh cho Thành ủy... Thầy hỏi cô Natalia Dakharốpna mà xem. Việc kiểm tra vừa rồi cũng tiến hành vì có bức thư khiếu nại đó.

Thầy Côństantin Xêmiônôvich ngạc nhiên cô nhìn bí thư chi đoàn. Anh có biết về bức thư. Bà Natalia Dakharốpna có nói với anh là có một giáo viên nào đó đã gửi cho Thành ủy một bức thư nặc danh và vì vậy mà có cuộc kiểm tra ngoài kế hoạch vừa rồi. Nhưng bà không nói gì về nội dung bức thư và hoàn toàn không nói đến những lời bịa đặt và vu khống trong đó. Nhưng sao các em học sinh lại biết điều đó?

- Cứ cho là có một bức thư như vậy.

- Đúng như vậy, thầy Côństantin Xêmiônôvich ạ!

https://thuviensach.vn

- Tôi không tranh luận. Nhưng sao các em lại cho rằng trong thư có chuyện bịa đặt và vu khống? Các em được đọc à?

- Không ạ. Nhưng chúng em biết chắc là như vậy... Đó là một bức thư kinh tởm, bẩn thỉu...

- Tôi không được đọc thư nên cũng không thể phản đối các em... Nhưng tại sao các em lại cho rằng bức thư đó là đo cô Marina Lêôpôndốpna viết? Vì bức thư không có ký tên cơ mà?

- Không còn ai nữa cả! - Cachia vẫn khẳng định một cách chắc chắn như vậy.

- Và đó là tất cả những gì các em có thể nói ư? - Anh hỏi với một sự ngạc nhiên đau đớn.

Cachia lặng thinh. Côństantin Xêmiônôvich đưa mắt nhìn khắp lớp và hiểu rằng, cả lớp tin chắc là Marina Lêôpôndốpna có lỗi và nhất định bảo vệ ý kiến của mình. Côństantin Xêmiônôvich bối rối trong giây lát. Trong thời gian cuối anh quá bận nên ít quan tâm đến lớp anh phụ trách, hoặc nói đúng hơn là anh quá tin ở các em. Anh tưởng rằng tập thể lớp mười đã được củng cố, đang trên đà tiến lên, là tất cả mọi vấn đề được cả tập thể quyết định, là các em đã đủ lớn khôn biết suy nghĩ và không thể có gì sai trái đáng sợ xảy ra... vậy mà đã xảy ra đấy. Và người có lỗi dĩ nhiên trước tiên phải là anh.

- Các em ạ! Các em có biết là đã làm điều gì không? Các em đã xúc phạm, xúc phạm một cách quá đáng một người hoàn toàn không có lỗi. - Anh buồn bã nói.

- Thưa thầy không phải thế đâu ạ! Đúng là cô ấy viết ạ. - Tamara nói khẽ, nhưng dằn rõ từng tiếng.

- Thế còn tôi thì tin vào một điều hoàn toàn ngược lại! - Côństantin Xêmiônôvich nói một cách chân thành. - Tôi hoàn toàn tin là thế! Các em ạ, tôi chắc chắn rằng cô Marina Lêôpôndốpna không bao giờ lại viết những bức thư nặc danh, lại còn vu khống nữa. Nếu cô ấy thấy cần thiết phải nói điều gì thì cô ấy sẽ nói một cách thẳng thắn và trung thực... Dĩ nhiên là cô ấy cũng có nhược điểm vì cô ấy cũng là con người như mọi người, nhưng cô ấy thẳng thắn và trung thực, tôi tin chắc như vậy ngay từ những ngày đầu.

- Thưa thầy, giá gì thầy biết được cô ấy không ưa thầy và hay xoi mói đối với thầy như thế nào! - Cachia bắt đầu nói, nhưng thầy giáo ngắt lời cô:

- Tôi biết điều đó, và cô Marina Lêôpôndốpna cũng không hề giấu giếm. Nhưng tôi thì dính dáng gì đến việc này?

https://thuviensach.vn

- Người ta viết thư khiếu nại về thầy ạ. - Giênhia nói. - Cô Marina Lêôpôndốpna định làm mất uy tín thầy mà.

- Có nghĩa là các em cho rằng tôi có uy tín?

- Tất nhiên là như vậy ạ!

- Thế thì nếu như tôi có uy tín, làm sao có thể làm cho nó mất được. Bằng cách nào? Vu khống ư? Vô lý. Tôi đã nói với các em rồi: "Thật vàng sợ gì lửa". Uy tín của tôi chỉ mình tôi có thể làm mất thôi, và rõ là tôi đã làm mất... Làm mất một cách không thể cứu vớt được! Trong cái việc đáng xấu hổ này tôi phải là người có lỗi hơn cả và mình tôi phải gánh lấy trách nhiệm. Tôi không giải thích được cho các em rõ những vấn đề đơn giản và dễ hiểu như vậy và chắc là cũng làm mất lòng tin của các em. Tôi hỏi các em, sau khi các em quyết định làm việc này, không hỏi xem tôi có thể góp ý kiến gì cho các em không?

- Thưa thầy... Nhưng cô ấy là cô giáo. Cô ấy phải dạy cho chúng em những điều tốt đẹp nhất, có những tình cảm quý giá, cao đẹp nhất, thế mà cô ấy... Lẽ nào thầy lại bảo vệ những kẻ viết thư nặc danh ạ? - Cachia hồi hộp nói.

- Không, tôi bảo vệ không phải bức thư nặc danh. Thư nặc danh - đó là một việc làm kinh tởm... Tôi muốn các em hiểu được là các em đã có hành động thật tàn nhẫn, thật không công bằng đối với cô Marina Lêôpôndốpna như thế nào. Các em thử nghĩ xem. Những lúc người ta buộc tội các em không đúng... Giả dụ như các em làm việc rất tốt, rất cố gắng và giải được bài toán một cách xuất sắc. Thế mà cô Vaxilixa Antônốpna lại cho các em điểm hai và còn kết tội là em chép lại của bạn. Lúc đó các em cảm thấy thế nào? Nhưng đó chỉ mới là một việc nhỏ, một việc vặt thôi. Thế còn các em đã làm điều gì nào. Trước khi buộc tội một người nào ta cần phải biết một cách chắc chắn là người đó có lỗi. Đấy các em bảo - "còn ai nữa!". Trong trường ta có biết bao là giáo viên! Thế mà sao các em lại bảo không còn ai nữa. Hơn nữa sao các em lại cho rằng người viết bức thư nặc danh đó chính là một cô giáo? Thế nhỡ đó là một người nào đó khác thì sao? Một công nhân viên, một phụ huynh nào đó...

- Không ạ, đúng là một cô giáo viết ạ! - Cachia nói một cách cau có nhưng cương quyết. - Điều này thì chúng em biết chắc. Cô Natalia Dakharốpna và bà đại diện của Thành ủy nói thế ạ.

- Tôi không có quyền phản đối, một khi các em đã biết chắc... Cứ cho là cô giáo đi nữa thì cũng không phải là cô Marina Lêôpôndốpna. Tôi hoàn toàn tin chắc là như vậy.

https://thuviensach.vn

Anh liếc nhìn đồng hồ. Còn mười phút nữa thì hết giờ nghỉ.

Tâm trạng của cả lớp bây giờ hoàn toàn khác. Quen tin vào thầy chủ nhiệm các em ngồi cúi đầu ủ rũ và ngượng ngùng.

- Các em ạ, về phía tôi, tôi sẽ cố gắng làm tất cả những gì có thể được để cô Marina Lêôpôndốpna tha lỗi cho tôi... Còn các em. Các em hãy tự tìm lấy lối thoát. Tôi không góp ý kiến cho các em và cũng không muốn ép các em nghĩ theo tôi. Các em cứ làm theo lương tâm của mình. Sau giờ học, các em ở lại, chúng ta cần nói chuyện thêm.

Nói xong anh vội vàng bước ra khỏi lớp.

Bốn tiết còn lại và ba giờ nghỉ các em học sinh lớp mười có cảm giác giống người phạm tội nặng trước giờ đưa ra xử án. Sau khi thầy Côństantin Xêmiônôvich đi rồi các em hiểu ngay là đã hành động vội vã, nóng nảy, thiếu suy nghĩ. Bây giờ chính các em lại thấy đúng là cô Marina Lêôpôndốpna không đời nào lại viết thư nặc danh, lại còn vu khống nữa kia. Cô ấy có thể xoi mói, có những lời nói độc địa hoặc nhận xét không đúng mức, có thể ngắt lời một cách thô bạo hoặc cáu kỉnh, nhưng không bao giờ lừa dối và đặt điều về ai cả.

Làm thế nào bây giờ đây? Quyết định làm gì là tùy ở lương tâm họ và đó chính điều khó nhất. Lúc đầu cũng có một số em định tìm xem ai có lỗi, ai là người nghi cô Marina Lêôpôndốpna trước tiên, ai đề nghị cuộc "bãi học" này, nhưng Xvétlana đã kịp làm kết thúc mọi câu chuyện. Cô nói:

- Tôi có lỗi. Tôi nghi cô Marina Lêôpôndốpna, tôi biểu quyết và bây giờ tôi sẽ phải chịu trách nhiệm lấy!

- Bạn lại nói gì mà ngốc nghếch vậy...

- Nếu đó là sự ngốc nghếch thì hãy chấm dứt cái câu chuyện vô tích sự ấy đi. Tất cả chúng ta đều có lỗi... Trừ mỗi Raia ra. Hóa ra Raia lại thông minh hơn tất cả đấy... Cần phải tuyên dương bạn ấy.

- Không, mình hoàn toàn không muốn được tuyên dương. - Raia nói ra vẻ độ lượng. - Mình cũng giống như mọi người...

- Thôi, xin lỗi đi! - Tự nhiên Nađia nổi cáu - Bạn chẳng bảo cô Marina là bạn không tham gia với bọn mình là gì... Đúng thế! Mình nhớ rất kỹ... Thế thì đừng tham gia!

- Chẳng qua là bạn ấy quá hèn nhát trong lúc đó thôi, - Valia nói.

Thời gian trôi đi. Trong giờ học các em ngồi yên lặng, nhưng cần phải đưa hết nghị lực ra để xua đuổi mọi ý nghĩ không liên quan đến bài học ra khỏi đầu để có thể tập trung tư tưởng được. Trong khi nghĩ các em tranh luận và suýt nữa thì đã xảy ra vài ba vụ cãi nhau. Sự hối hận, sự cắn rứt của

https://thuviensach.vn

lương tâm biểu hiện thật là kỳ lạ. Tất cả đều không hài lòng, đều bực tức, và không biết phải tức ai.

Giờ học cuối cùng kết thúc, cô Anna Vaxiliépna ra khỏi lớp nhưng các cô gái vẫn ngồi yên tại chỗ.

- Bây giờ thì liệu hồn nhé! - Giênhia thở dài nói.

- Ôi các bạn ơi! Mình sợ lắm. Chúng mình sẽ bị một trận nên thân cho mà xem! - Nađia nói với vẻ sợ sệt thật sự làm cho mọi người phải phì cười.

- Ở trường học ngày xưa thầy giáo có quyền đánh học sinh bằng thước kẻ cơ đấy. - Larisa nói. - Bà mình bảo thế.

- Nào chỉ có thước kẻ! Đánh bằng gậy nữa kia. - Giênhia nói thêm vào. - Nhất là ở các trường thầy dòng.

- Ở trường học bên Anh trong thời gian chiến tranh có những, hình phạt nhục thể.

- Ôi sao các bạn lại nói chuyện gậy gộc đâu đâu ấy! - Cachia bực bội nói. - Buồn quá à?

- Không phải thế mà là vì các bạn ấy linh cảm thấy sắp xảy ra một cái gì đó tương tự như vậy. - Tamara trả lời.

Tamara chưa dứt lời thì thầy Côństantin Xêmiônôvich xuất hiện ở cửa. Các cô gái đứng dậy chào. Tất cả đều nghĩ rằng cô Marina Lêôpôndốpna theo sau thầy, nhưng cô không đến...

* * *

Phòng có hai cửa sổ to quay về hướng Nam, nhưng hoa trên bệ cửa che hết ánh mặt trời và trong phòng như đang lúc tranh tối tranh sáng rất dễ chịu. Cây cảnh đủ loại trồng trong những chiếc chậu treo lủng lẳng trên bệ cửa sổ. Đại đa số đó là các loại xương rồng. Những cây bé nhỏ này có thể giống bất cứ một thứ gì: giống những con rắn nước đang ngủ, giống những cái u xơ bệnh tật, giống những chiếc bánh bột do bàn tay con trẻ nặn nên, chồng chất bên nhau, giống cả những chiếc nấm hình thù kỳ quái có những cái u đáng sợ, nhưng chúng ít giống cây cối nhất. Những cây xương rồng này không có gì là đẹp cả nhưng Marina Lêôpôndốpna rất quý chúng. Trước khi đến trường cô vui mừng tìm thấy nụ hoa mà theo ý cô hôm nay hay ngày mai sẽ nở.

Về nhà cô thấy một bông hoa đỏ rất to gắn vào chiếc lá xương rồng gai góc. Những bông hoa có vẻ đẹp lộng lẫy hiếm hoi của giống cây kỳ lạ đó lúc nào cũng làm cho cô giáo mê say nhưng hôm nay trông thấy nó cô vẫn thờ ơ lãnh đạm.

https://thuviensach.vn

Côngstantin Xêmiônôvich đề nghị sau giờ học cô đến lớp để các em học sinh lớp mười đã hối lỗi xin lỗi cô, nhưng cô khước từ. Cô biết các em kết tội cô vì việc gì rồi và cũng biết đó là sự hiểu nhầm, xong cô đã bị xúc phạm quá nặng đến nỗi không thể dễ dàng tha thứ và làm lành với các em. Marina Lêôpôndốpna hết lòng quý mến các em gái ở lớp này, quen làm việc với các em rồi và cho rằng nếu cô không được các em yêu quý hết mức thì ít nhất cũng chiếm được cảm tình và sự tôn trọng của các em.

"Thật là sự vô ơn của những trái tim độc ác! Những kẻ ích kỷ khô khan! Những đứa vô tâm, được nuông chiều quá mức... Làm sao mà còn mong đợi được điều gì ở chúng nữa cơ chứ? - Marina Lêôpôndốpna nghĩ thế nhưng đâu đó trong thâm tâm cô, cô cũng nhận thức được rằng suy nghĩ như cô vừa rồi là không công bằng và cô cũng chừng mực nào đó có lỗi trong mối mâu thuẫn này.

Lấy hết nghị lực ra để xua đi những ý nghĩ đau đớn, cô đặt chồng vở xuống bàn và bắt đầu làm việc.

Cachia, Giênhia, Tamara leo lên tầng ba và ngập ngừng dừng lại trước cửa.

- Đây à? - Tamara hỏi.

- Đúng rồi! - Giênhia trả lời.

Có mấy lần Giênhia mang thư và giấy mời họp đến cho cô giáo Marina Lêôpôndốpna nên cô vẫn nhớ địa chỉ.

- Nào các bạn sao đứng im thế? Gọi cửa đi chứ Giênhia! - Cachia nói.

- Các bạn ơi, nhưng nhỡ cô tống cổ bọn mình về thì sao? - Giênhia hỏi.

- Tống thì tống chứ sao - Tamara lẩm bẩm đưa tay bấm chuông. - Không lẽ lại quay về à?...

Marina Lêôpôndốpna ra mở cửa. Việc "Bộ ba chịu trách nhiệm giáo dục" của lớp đến không hề gây một phản ứng gì đối với cô dường như cô đã đợi sẵn cuộc thăm viếng này của họ.

- Thưa cô, cô ở nhà ạ? - Giênhia lúng búng trong mồm không biết phải bắt đầu thế nào.

- Như các em thấy đấy. Thế chắc các em muốn tôi không có nhà à?

- Ngược lại ạ! - Cachia vội đỡ lời. - Chúng em được cả lớp cử đến...

Cô giáo trở nên đăm chiêu một lúc. Lúc đầu cô định từ chối không nghe các em xin lỗi và định nói cho các em rõ ngay ngoài cầu thang là cô không thể tha thứ cho một sự xúc phạm quá nặng nề đến nhân phẩm cô như vậy và tuy là cô sẽ dạy lớp này đến cuối năm học nhưng sẽ có quan hệ hoàn toàn khác so với trước kia. Cô còn muốn nói là các em đã giết chết những tình

https://thuviensach.vn

cảm tốt đẹp nhất của con người và cô rất khó chịu, rất đau khổ khi phải nhớ lại những điều vừa xảy ra. Nhưng cô lại không nói gì cả. Cô lùi lại và lấy tay ra hiệu mời vào.

- Các em vào nhà.

Thật kỳ lạ khi nhìn thấy vô số các chậu hoa trên bệ cửa sổ, sự ngăn nắp, sạch sẽ trong căn phòng của một cô giáo sống đơn độc. Nhưng không biết tại sao bức ảnh của một người trai trẻ có ria mép mặc chiếc áo sinh viên cũ kỹ treo trên tường làm các em ngạc nhiên hơn cả. Cũng vẫn bức ảnh ấy nhỏ bằng bức bưu ảnh để ngay trên bàn làm việc sau những chồng sách vở xếp ngay ngắn.

(Thiếu một đoạn)

https://thuviensach.vn

TRƯỚC KỲ THI

Mặt trời đã sưởi ấm những bức tường đá của các ngôi nhà, đường nhựa, và về chiều trời đã trở nên ấm áp... Những chiếc lộc trên cây căng phồng trông rất rõ. Ở chợ người ta đã bán hoa Vécba[[54]] và trong các cửa hiệu bán hoa đã có hoa Mimôda.[[55]]

Và ngoài phố ấm áp bao nhiêu, mặt trời âu yếm sưởi ấm bao nhiêu thì trong lòng các cô gái sắp tốt nghiệp lớp mười này trở nên lo lắng bấy nhiêu. Những kỳ thi ngày càng gần, chúng đến gần lúc nào không biết như thể lén lút vậy. Không kịp quay đi ngoảnh lại đã đến thứ bảy rồi. Mỗi một tuần trôi qua một cách nhanh chóng chưa từng thấy!

Cứ hết tuần này đến tuần khác, từ thứ bảy này đến thứ bảy khác các em học sinh lớp mười còng lưng ra mà học. Tất cả các em đều gầy tọp, xanh xao, nhưng trông vẫn sảng khoái và hăng hái.

Larisa Chikhônôva được ông bác mua cho một chiếc xe đạp và thỉnh thoảng cô đi xe đến trường chân tay đầy những vết tím bầm. Các bạn thường chào đón cô bằng những lời chòng ghẹo:

- Ô! Bạn vẫn còn sống đấy chứ?

- Nào Larisa, đưa xem. Cái gì thế này? Lại một vết bầm à?

- Các bạn ơi, xem này, một chỗ lở đẹp tuyệt.

- Thế còn xe đạp vẫn nguyên chứ?

- Dĩ nhiên là nguyên vẹn rồi, - Larisa thật thà trả lời các bạn.

- Thế mới gọi là chất lượng chứ. - Giênhia ca ngợi. - Mình cuộc đấy, chiếc xe đạp này sẽ qua được mọi thử thách và nếu có bị gãy hay hỏng thì chắc chắn là Larisa chứ không phải là chiếc xe.

- Không đâu, Larisa khỏe lắm. Thế nào xe đạp cũng gãy trước.

- Nào cuộc nào!

Larisa mỉm cười nghe các bạn trêu ghẹo, cô không tự ái. Cô thích sự quan tâm đó của các bạn và trong bụng còn cảm thấy tự hào vì những chỗ bị hoặc bầm lên vì ngã đó.

Tamara cũng được bố tặng cho một chiếc máy ảnh mà ông đã hứa từ lâu và cô phải cố gắng lắm mới tìm được thì giờ để nghiên cứu cái kỹ thuật chụp ảnh này. Đôi khi cô mang máy ảnh đến trường và sau giờ học cô thường kéo cả lớp đến một di tích lịch sử nào đó để chụp. Cô lấy hình rất lâu, luôn luôn đổi hướng của máy và không bao giờ hài lòng với dáng điệu và nét mặt của những người được chụp ảnh, chửi cái ống kính chết tiệt nào

https://thuviensach.vn

đó và cứ như thế cô ngắm nghía chuẩn bị để chụp làm cho các bạn mệt lử cả người.

Sau khi chụp mấy hôm các bạn đợi ảnh nhưng chẳng có gì cả.

- Không đủ ánh sáng! Biết không? Hỏng hết rồi... - Tamara giải thích. - Mình mở ống kính hẹp quá.

Trong ngôn từ của cô xuất hiện những thuật ngữ như "non" "già" và các bạn cô phải tự hiểu là chưa đủ ánh sáng hoặc nhiều ánh sáng quá. Và bỗng nhiên lại có một bức ảnh thành công. Xvétlana ngồi cạnh Giênhia trên nền song sắt của hàng rào công viên mùa hè với những quyển sách để mở trong tay. Đó là một bức ảnh vô tình chụp được nhưng lại rất đẹp. Thế là "uy tín chụp ảnh" của Tamara lập tức được đưa lên tận mây xanh. Thôi thì tứ phía ai cũng yêu cầu, van nài Tamara chụp cho một "pô" kỷ niệm. Tamara không từ chối một ai, nhưng cô cứ khất lần ngày này qua ngày khác, lấy lý do là sắp đến kỳ thi rồi. Vẫn như mọi khi cuộc sống của lớp mười luôn luôn có những sự kiện.

Nhina Sarina cãi nhau với Rita Crưlôva thế là Valia Bêlôva lại học với Rita. Giữa hai cô gái lại bắt đầu có một tình bạn. Tình bạn đó theo nhận định của "bộ ba" thì không bền chặt, rất mỏng mamh, nhưng nếu kéo dài đến được kỳ thi thì thế cũng là tốt lắm rồi.

Vào trung tuần tháng tư Côństantin Xêmiônôvich mang đến lớp một tập vé gì đó, nhưng trước khi giải thích cho các em rõ đó là cái gì, anh chăm chú nhìn các em một lượt rồi lắc đầu.

- Các em có biết tôi sắp nói gì không? Trông mặt mũi em tôi không thích tí nào. Xanh xao, gầy gò... Không, không, thế này thì không thể được. Các em quá mệt mỏi, làm việc mà quên cả mức độ rồi. Thế thì không được đâu. Muốn học cho tốt phải có nghỉ ngơi, có không khí trong lành và những lúc vui chơi giải trí chứ.

- Thưa thầy, chúng em cần không khí làm gì cơ ạ? - Giênhia nói với nụ cười đau khổ. - Đằng nào thì cũng chẳng có lúc nào mà thở cơ mà.

- Thi đến nơi rồi. - Tamara nói theo giọng của Giênhia.

- Chính vì thi cử đến nơi rồi mà các em không được để cho mình mệt mỏi. Khi đầu óc quá mệt thì sẽ làm việc không tốt. Vậy thì các em cố gắng có ích gì? Nào, ta hãy thỏa thuận với nhau thế này nhé... Mỗi ngày sau giờ học các em phải đi dạo từ hai đến ba tiếng đồng hồ. Nếu muốn thì đi dạo tập thể vậy.

- Thầy cũng đi với chúng em chứ ạ?

https://thuviensach.vn

- Tôi cũng cùng đi với các em... Bây giờ nói đến chuyện thi nào. - Tôi thấy các em rất sợ và lo lắng. Có phải thế không Nhina? - Thầy giáo hỏi Nhina Sarina.

- Ôi, em thì còn nói gì nữa... em là người bỏ đi mà thầy nói làm gì ạ. - Cô trả lời. - Hãy chôn em không cần kèn trống gì cả.

- Thế tại sao lại có cái tâm trạng lo lắng quá mức thế này? Các em hãy tin tôi, không có gì đáng lo sợ cả. Trong thời gian gần đây chúng ta sẽ luyện tất cả các môn. Tuần sau về môn văn học sẽ có luận. Điều kiện giống như thi thật. Các em sẽ có sáu tiếng đồng hồ để làm... Điều quan trọng là các em phải học cách phân phối thời gian để suy nghĩ lập dàn bài và viết nháp. Sẽ có những bài làm tương tự về môn toán và các môn khác. Đây là những vé thi. - Thầy nói và bày chúng ra mặt bàn. - Từ hôm nay chúng ta sẽ học theo những câu hỏi trong vé này. Ácxênôva Tanhia, em lên đây. Lấy một vé... Thế. Bây giờ cho em mười lăm phút suy nghĩ. Sau đó thì trả lời. Tất cả các em khác là ban giám khảo dưới sự chủ tọa của tôi và có thể hỏi em những gì chưa rõ.

- Thế còn điểm thì sao ạ? - Tanhia đứng cạnh bàn hỏi.

- Điểm thì tôi sẽ cho như mọi khi. Đây là một giờ học bình thường và không có gì là lạ cả. Nào nhắm mắt lại và rút một vé.

- Em không nhắm mắt đâu thầy ạ. Em sẽ chỉ run như cầy sấy ấy thôi. - Tanhia nói và rút một vé.

- Đọc to lên xem trong đó viết những gì?

- Ôi cha mẹ ơi! - Cô sợ hãi kêu lên, đưa mắt lướt nhanh nói dung của vé thi. - "Vé số mười sáu. Thứ nhất: Văn học ở giai đoạn khôi phục kinh tế quốc dân sau nội chiến. Chủ đề của những tác phẩm văn học trong thời gian đó. Nghị quyết của Trung ương Đảng cộng sản ngày 18 tháng 6 năm 1925 "Về chính sách của Đảng trong lĩnh vực văn học". Tiểu thuyết "Suối thép" của A. X. Xêraphimovích (đánh giá chung). Thứ hai: Hình tượng Badarốp trong tiểu thuyết "Cha và con" của I. X. Tuốcghênhép. Nội dung tư tưởng của tác phẩm D. U. Pixarép đánh giá về Badarốp" - Tất cả những vấn đề đó Tanhia đọc chậm rãi gần như đánh vần từng chữ và trước khi quay về chỗ để suy nghĩ cô nói khẽ: - Nếu em mà vớ phải cái vé này khi đi thi thì có lẽ em sẽ ngất mất.

- Không sao, - Côństantin Xêmiônôvich nói để em yên tâm - Lúc đó tôi sẽ mang theo một chai cồn... Em ngửi và sẽ tỉnh lại, sẽ trả lời được năm điểm... Anhia Alếchxêêva! Valia Bêlôva! Mời các em lên đây. Chúng ta sẽ học theo kiểu này đến khi nào xong hết các vé thì thôi. Nếu các em chăm

https://thuviensach.vn

chú nghe tất cả các câu trả lời và tự kiểm tra xem mình biết đến đâu thì chẳng cần có sự chuẩn bị thêm gì nữa cả. Đây là chương trình của toàn khóa rồi đấy.

Anhia Alếchxêêva mạnh dạn rút một vé và đọc to lên:

"Vé số bốn mươi tám. Câu hỏi thứ nhất: Hình tượng Lênin trong trường ca "V. I. Lênin" của Maiacốpxki. Nội dung tư tưởng phong phú và giá trị nghệ thuật của tác phẩm. Câu hỏi thứ hai: Những hình tượng của bọn địa chủ trong tác phẩm "Những linh hồn chết" của Gôgôn. Nội dung tư tưởng của tác phẩm A. I. Ghécxen nói về tác phẩm "Những linh hồn chết".

- Thế nào, có đáng sợ lắm không? - Thầy giáo hỏi.

- Em trả lời được ạ, - Anhia đỏ mặt, trả lời một cách hài lòng.

- Tốt lắm. Em đứng đấy. Valia, em rút vé đi.

Valia lấy đúng một vé tương đối khó: " 1. Kịch của A.M.Gorki và đặc điểm của những tác phẩm đó. A.M.Gorki và nhà hát Nghệ thuật. 2. Hình tượng Caterna trong vở kịch "Giông tố" của A.N.Axtrốpxki.

- Thưa thầy, em phải suy nghĩ ạ, - đọc xong vé Valia nói.

- Được, được. Không ai giục em đâu. Các em hãy cất sách giáo khoa hết vào ngăn bàn... Giống như lúc đi thi vậy.

Anhia trả lời rất tốt. Cô có cảm giác là cô may vớ phải cái vé dễ. Tất cả những điều này đều được trình bày ở lớp nên hằn sâu vào trí nhớ của các em. Thậm chí những câu hỏi nghiệt ngã của một số bạn cũng không làm cô bối rối. Cô trả lời bình tĩnh, tự tin, chắc chắn.

Với Nađia thì mọi việc không được trôi chảy như thế. Trước khi lấy vé cô ngắm nghía chúng một hồi lâu làm như cô có thể nhìn xuyên qua tờ giấy để đọc được trong đó có viết những gì vậy. Rút vé xong, cô đưa mắt đọc thầm một mình và đỏ mặt.

- Thầy ạ, cho em đổi vé có được không ạ. - Cô rụt rè đề nghị.

Thầy giáo nhìn cô gái dút dát và mỉm cười.

- Hai em Nađia và Nhina Sarina, các em hãy nhớ rằng ở đây không có vé nào làm cho các em thích ngay đâu. Nếu cho phép em lấy vé khác thì một phút sau em lại sẽ thấy ân hận là không trả lời theo vé đầu hoặc lại muốn lấy một chiếc vé thứ ba, vì vậy không nên đổi vé. Sau đây tôi muốn góp với các em một ý kiến rất chân thành... Rút vé xong các em đừng cho là mình đã chết đang lúc còn sung sức và đừng vội chôn mình trước thời hạn cần thiết nhé. Tất cả các em đã làm việc một cách tự giác và không bao giờ sự lao động cần mẫn và tự giác lại không cho kết quả gì cả. Các em lại muốn lấy một chiếc vé thứ ba, vì vậy thấy điều tôi nói là đúng dựa trên kinh

https://thuviensach.vn

nghiệm của chính bản thân của các em trong cuộc sống... Liđa Vécxinhina, thế nào, em đã chuẩn bị xong chưa?

- Thưa thầy, xong rồi ạ.

- Em trả lời đi.

Liđa lên bảng, quay mặt xuống lớp và bắt đầu trả lời:

- Mikhain Alếchxanđrôvích Sôlôkhốp - là người Côdắc ở vùng sông Đông. Ông sinh năm 1905 tại ấp Vêrenxcaia. Ông sống ở đó cho đến ngày nay...

- Sao bạn lại biết? - Tamara thốt lên.

- Tôi đọc trong báo, Sôlôkhốp học ở trường trung học nam. Trong nội chiến ông làm công tác phân phối lương thực và có tham gia trong cuộc chiến đấu chống bọn cướp trên sông Đông...

Côństantin Xêmiônôvich nghe Liđa nhưng lại nghĩ về việc khác. Về khóa tốt nghiệp đầu tiên sau chiến tranh. Sau khi tốt nghiệp phổ thông như những con chim đủ lông cánh các em rời bỏ tổ ấm bay về muôn ngả. Cuộc sống các em sau đó ra sao? Số phận đưa các em về đâu? Việc thi cử của các em không làm anh phải lo lắng mấy. Tất cả các em đều được chuẩn bị tốt và đang tiếp tục học tập hết sức mình. Xvétlana Ivanôva và Anhia Alếchxêêva thì chắc chắn sẽ được huy chương vàng rồi nếu không có sự cố gì bất ngờ xảy ra. Valia Bêlôva thì khó có khả năng nhận huy chương vàng. Trong thời gian qua, em ốm nên thua các bạn, nhưng huy chương bạc thì chắc chắn là em sẽ được cùng với các bạn Tamara Crápchencô, Giênhia Xmiếcnôva và Nhina Côsinxcaia...

Anh đưa mắt nhìn những em sẽ nhận được huy chương và nghĩ là kiến thức thì các em có và cái vốn đó không phải là ít, - nhưng như vậy lẽ nào đã đủ? Lẽ nào thầy giáo có thể yên tâm cho ra trường những con chim mỏ còn vàng như các em kia được?

Mong con mình hạnh phúc thì đừng bao giờ chuẩn bị cho chúng sẽ có một cuộc đời hạnh phúc mà ngược lại làm sao cho chúng có đủ sức để vượt qua mọi khó khăn trong cuộc sống. Chỉ có những người được rèn luyện, lanh lợi, dũng cảm mới không bị mất tinh thần khi gặp phải những trở ngại không lường trước.

Thí dụ như Nhina Côsinxcaia chẳng hạn... Trường học đã làm gì và có thể làm gì để cô bé ấy khi rời khỏi ghế nhà trường không còn là một đứa bé bất lực thế kia? Côństantin Xêmiônôvich chăm chú nhìn cô gái xen lẫn đôi chút thương hại. Nhina đang lo lắng cho cô bạn đang trả lời hay lo đến lượt mình bị gọi lên. Trong mắt em như ngưng đọng lại một cảm giác sợ hãi và

https://thuviensach.vn

sự đăm chiêu lo lắng. “Một cô bé có nhiều năng lực bẩm sinh. - Côństantin Xêmiônôvich nghĩ thế. - Giá như em sống trong một gia đình khác, trong những điều kiện khác thì ta đã có một Xvétlana nữa. Xvétlana - đó là của báu hiếm có. Đó là cô gái đi theo nghĩa vụ thiêng liêng, những cô gái như vậy trong trường hợp cần thiết có thể biến thành Dôia Côxmôđêmianxcaia hoặc Uliana Grômôva được. Khó mà có thể hình dung Xvétlana sống trong cảnh chán chường của bọn hoài nghi, bọn vô công rồi nghề hoặc những kẻ đê tiện. Và nếu như vô tình cô rơi vào cảnh sống đó thì cô cũng không chịu được bao lâu. Còn Nhina - đó là một vật hy sinh của lòng thương mù quáng của bố mẹ cô. Cũng may mà cô không trở thành một đứa ích kỷ độc ác như Valia Bêlôva - hậu quả tất nhiên của những loại tình thương như vậy. Nhina nhẫn nại, chịu khó, hiền lành nhưng không có nghị lực, không chủ động và không được chuẩn bị đầy đủ để có thể vượt qua những khó khăn trong cuộc sống.

Nguyên soái Côxinxki đã hai lần đến trường để xin ý kiến về việc giúp con gái thi tốt nghiệp như thế nào để môn nào cô cũng có thể đạt điểm năm. Có cần thầy giáo dạy kèm không và cần dạy thêm những môn nào? Chắc đây là một người hiếu danh và huy chương có ý nghĩa đối với chính ông hơn là đối với con gái ông. “Không biết ông ta chuẩn bị con gái ông để sau này làm gì mà ông cố gắng che chở không cho nó va chạm với cuộc sống như thế?”.

Côństantin Xêmiônôvich đưa mắt nhìn Cachia và nhớ lại lời cô phát biểu về những chiếc phao, anh mỉm cười. Em này thì chẳng chìm được, - anh nghĩ thế. Có thể hớp vài ngụm nước, nhưng sẽ bơi vững vàng và ngay thẳng. Không biết sao anh lại muốn nghĩ và cũng đã từng nghĩ rằng Cachia sau khi tốt nghiệp đại học sẽ quay về trường tiếp tục sự nghiệp của thầy Vaxili Vaxiliêvích.

Còn đây, Ácxênôva Tanhia. Năm qua em đã lớn lên hẳn so với các bạn, đã đường đường là một cô gái. Không biết sự lười biếng, ngái ngủ và bàng quan của em vụt biến đi đâu mất. Tanhia vẫn dễ tính như xưa, thường châm chước những hành động nóng vội, thiếu suy nghĩ của các bạn, nhưng nào cô có chịu thua kém các bạn trong những việc “dại dột” đó, cô còn có khả năng “vượt” cả họ cơ đấy. Nhưng bây giờ thì Tanhia đã học được cách làm việc tự lực và rất cần mẫn. Nhưng “cơn” chịu khó đó, hoặc nói theo lời cô “làm một việc đột xuất theo cảm hứng” đó chỉ là những hiện tượng hiếm hoi và hy vọng là cuối cùng thì Tanhia cũng sẽ rèn luyện được những đức

https://thuviensach.vn

tính cần thiết để làm công tác khoa học, Liđa đã trả lời xong và nhìn thầy giáo thăm dò.

- Thế! Các ủy viên của Hội đồng chấm thi có hỏi gì không? - Anh hỏi và thấy có em giơ tay. - Tamara em muốn hỏi à?

- Nagunốp là người như thế nào? Đề nghị hãy phân tích nhân vật đó về quan điểm chính trị.

Liđa bực tức nhìn bạn và suy nghĩ. Câu hỏi khó quá nhưng may sao lúc đó tiếng chuông cứu tinh vang lên báo hiệu hết giờ học.

Phương pháp dạy theo vé thi không chỉ làm cho học sinh thích. Ngày hôm sau thầy Vaxili Vaxiliêvích mang những vé thi về môn hóa đến, rồi sau đó cô Anna Vaxiliépna cũng làm thế. Đến hôm 20 tháng 4 cô Vaxilixa Antônốpna cũng kết thúc chương trình và bắt đầu cho ôn tập theo vé.

Những vé chính thức trường nhận được vào cuối tháng tư. Quyển đề thi khá dầy khoảng bảy mươi trang lúc đầu làm cho các em sợ hãi. Một số em có cảm giác rằng vé thi làm ở Mátxcơva, trên Bộ thì chắc là họ cho những câu hỏi khó lắm, những câu mà chắc các em không thể trả lời được. Khi làm quen với nội dung của vé thi, các em cảm thấy yên tâm hơn, không có gì đáng sợ cả. Những câu hỏi thông thường và có khi lại còn dễ hơn cả những câu mà các thầy cô giáo cho nữa. Điều làm các em thích thú hơn cả là những vé về văn học hầu như trùng lặp với những vé mà thầy Côngstantin Xêmiônôvich đã cho trước.

* * *

Mồng một tháng năm. Các phố xá người đông nghịt. Các đội nhạc nổi lên khắp nơi. Những đoàn diễu hành từ bốn phía kéo vào trung tâm thành phố. Cờ, ảnh hoa, những quả bóng bay... ở các ngã ba, những chiếc xe vận tải được trang hoàng lộng lẫy đầy ắp bánh rán và kem. Tối đến khắp nơi đều có vũ hội: ở quảng trường cung điện, trong cung văn hóa ở trường học... Nhưng tất cả những cái đó đâu có phải dành cho các em sắp thi tốt nghiệp lớp mười.

Một số các em lớp mười tụ tập tại nhà Liđa để ôn môn vật lý theo vé thi. Những mẩu giấy được rọc ra vội vàng và viết số vào đấy bày ra trên bàn.

- Nhina, đến lượt bạn rồi đấy. Rút đi!

- Vé số bảy.

- Xem thử có gì trong đó.

Liđa đọc các câu hỏi trong vé.

- Thế nào, bạn trả lời được không? - Cachia hỏi.

- Được.

https://thuviensach.vn

- Các bạn ơi, có ai không trả lời được không?

- Vé đó dễ quá. Tiếp tục nào. - Giênhia đề nghị.

- Làm thế này không được đâu các bạn ạ? Nếu vậy thì coi như ta biết hết rồi, cuối cùng chẳng có gì để ôn nữa cả. Cần phải tập trả lời nữa chứ, - Xvétlana phản đối. - Có thể trả lời ngắn gọn cũng được vậy…

- Đúng rồi! - Tamara tán thành. - Nào Nhina, bạn trả lời đi xem nào.

- Ôi, giá như mình vớ được chiếc vé thi này thì thích quá nhỉ. - Nhina nói một cách mơ mộng và bắt đầu trả lời.

- Các bạn ơi, sắp có pháo hoa rồi! - Giênhia sực nhớ ra và nhìn đồng hồ.

- Thế này nhé, chúng mình leo lên mái nhà xem đi! - Tamara đề nghị vì bỗng nhớ hồi cô cùng với bố trực chiến trên mái nhà. Ở đó nhìn chung quanh rất rõ. - Liđa, nhà bạn cầu thang lên mái có khóa không?

- Không biết nữa. Mình sẽ hỏi bác Pasa xem nhé.

Liđa ra ngoài và một phút sau cô quay lại cầm chiếc chìa khóa.

- Chúng ta có chìa khóa rồi. Đi thôi!

Các cô gái lần lượt chui qua chiếc cửa sổ nhỏ, bụi bặm lấm lem, leo lên mái nhà.

Cả thành phố đèn hoa lộng lẫy mở ra trước mắt các cô gái. Các loại tiếng động vang lên ồn ào, nào nhạc, nào còi ô tô, nào tiếng leng keng của tàu điện.

Luồng không khí mát lạnh làm cho những đôi má nóng rực cảm thấy dễ chịu.

Nhưng vụt lóe lên một vệt vàng rực và nghe thấy tiếng nổ của pháo, trên bầu trời nổ ra những bó hoa muôn màu sặc sỡ, đỏ, xanh biếc, trắng bạc, vàng, lơ... và từng ánh lửa nhỏ uốn thành hình cong rồi nổ ra như chụm phải nhau, tóe ra muôn ngàn tia lấp lánh rơi xuống.

https://thuviensach.vn

TIẾNG CHUÔNG CUỐI CÙNG

Mười lăm tháng năm là ngày học cuối cùng của các em học sinh lớp mười.

Các em đến lớp lặng lẽ, đăm chiêu. Bước vào lớp các em nhìn căn phòng quen thuộc lâu nay một cách buồn bã. Những chiếc bàn, chiếc tủ, cái bảng, những bức chân dung, những chậu hoa... Những thứ đó thật giản dị và quen thuộc, thật đáng yêu và thân thiết. Tất cả những thứ đó đã đi vào dĩ vãng và không bao giờ trở lại.

Trong giờ nghỉ các em vào những lớp học mà xưa kia đã từng học, dừng lại ở những chiếc bàn để nhận ra tên hoặc những dòng chữ viết trước kia nay đã bị xóa và trong ký ức lại hiện lên những kỷ niệm xưa - những cái đó ai đã làm và làm vào lúc nào.

"Ngôi trường thân yêu ơi xin vĩnh biệt! Hôm nay là ngày học cuối cùng. Trong bốn bức tường của ngôi trường này ta đã sống qua thời thơ ấu, tuổi niên thiếu và gần như hết tuổi thanh xuân. Trường đã tiễn chúng ta vào cuộc sống. Vĩnh biệt ngôi trường thân thiết của ta!" - các cô gái nghĩ thế và cô nào cũng nhíu lông mày lại, cổ nghẹn lại, nước mắt như muốn trào ra. Nói chuyện với giáo viên các cô cũng nhận thấy những sắc thái khác trong cách cư xử. Người ta thường nói chuyện như vậy với nhưng người thân thiết trước lúc chia tay tiễn họ lên đường đi xa.

Trong ngày hôm đó thực tế không có giờ học nữa. Thầy trò nói chuyện với nhau về kỳ thi sắp đến. Thầy, cô giáo góp ý kiến với các em về việc sử dụng thời gian trong những ngày còn lại, chỉ ra những chỗ yếu về kiến thức của các em.

Trong giờ nghỉ các cô gái đi dạo ở hành lang và bắt gặp những cái nhìn tò mò của các em học ở lớp dưới.

Dừng lại bên cầu thang, Tanhia nhớ lại cô đã từng bắt chước bọn con trai ngồi trên lan can trượt xuống và ôm chầm phải bà trưởng phòng giáo vụ Vácvara Chimôphêépna. Khi đó cô hết cả hồn vía, còn bây giờ nhớ lại việc đó cô lại thấy cảm động, thấy có cái gì đó sưởi ấm lòng cô và làm cô dễ chịu vô cùng.

Xvétlana vào một lớp học ở tầng hai và nhận ra chiếc bàn cô đã từng ngồi học trước kia. Đó là lớp ba. Cô nhớ hồi đó cậu học sinh Bôria Boócđanốp tinh nghịch đã nhúng đuôi tóc nhạt màu của cô vào lọ mực.

Anhia đi dọc hành lang, dừng lại bên cửa sổ cuối cùng. Ở chỗ này đây cô đã vô tình vung quyển sách làm vỡ một tấm kính bên trái của cánh cửa sổ.

https://thuviensach.vn

Cô không chạy trốn mà đến thú nhận ngay với giáo viên trực nhật. Tối về cô lại thưa lại với bố cô về việc đó. Cô có sợ không? Vâng cô sợ lắm chứ, nhưng đã thắng được sự sợ hãi và từ đó trở đi cô chỉ biết nói thật.

Giênhia đưa mắt tìm một chỗ trong lò sưởi hơi nước sát tường và tự nhiên thò tay tìm vật gì đó phía sau. Khi cô mới đến trường học, cô thường mang theo con búp bê mà cô thích nhất, đem giấu ở cái chỗ ấm áp này để cho bọn con trai khỏi cười...

(Thiếu một đoạn)

...Các cô gái có cảm giác là thầy giáo chủ nhiệm miễn cưỡng đứng dậy, lại gần bàn, chân có vẻ khập khiễng hơn mọi khi.

- Các em ạ, chúng ta sẽ khỏi xếp hàng đôi đi như mọi khi. - Thầy giáo nói, - nhưng đi phải có trật tự, không được tranh luận ồn ào nhé.

- Đến hội trường làm gì ạ?

- Hình như có mít tinh gì đó thì phải.

Ở hành lang vắng tanh. Các cô học sinh lớp mười vây quanh thầy chủ nhiệm chậm rãi xuống hội trường.

- Cô Vaxilixa Antônốpna ạ, cái môn học nghệ thuật sống của cô có những phần nào ạ? - Nađia thì thầm hỏi cô giáo.

- Làm thế nào cho việc chi tiêu sát sao, phải biết không phải chỉ vạch ra mà còn phải thực hiện nữa... Nghĩa là phải biết nấu nướng, may vá, làm những việc mà người ta thường gọi là nội trợ...

- Thưa cô, và cô cho rằng những cái đó cũng cần phải học ở trường ư?

- Nếu ở nhà chả ai dạy bảo các em những việc đó thì giáo viên chúng tôi không thể thờ ơ được. Tôi còn cho rằng ở lớp mười cần bảo cho các em biết chăm sóc trẻ sơ sinh nữa kia. Quấn tã, tắm, nấu cháo v.v...

- Ồ thưa cô, theo em cái đó thì thừa cô ạ. - Tamara đi bên cạnh nghe thấy thế nói chêm vào.

Tất cả trường tập trung trong gian phòng rộng. Phía trước là các em học sinh lớp một mặc tạp dề trắng trong tay cầm những bó hoa xuân nhỏ nhắn. Trên bục là bà Natalia Dakharốpna. Những giáo viên khác giống như mọi khi ngồi dọc hai bên tường. Tất cả những cặp mắt đều chăm chú nhìn các cô gái mới bước vào phòng và các cô bồi hồi xúc động là cả trường phải bỏ học vì họ.

Bà Natalia Dakharốpna mời tất cả các em học sinh lớp mười lên bục và xếp họ đứng thành hình bán nguyệt. Sau đó bà quay xuống nói với cả hội trường:

https://thuviensach.vn

- Các em ạ, đây là giờ học cuối cùng của các em học sinh lớp mười. Trước mắt các em ấy là một giai đoạn khó khăn nhất trong suốt cả thời gian học ở trường - giai đoạn chuẩn bị thi tốt nghiệp phổ thông. Chúng ta hoàn toàn tin rằng các em ấy sẽ thi đạt kết quả tốt và qua được mọi thử thách, nói đúng hơn là lần kiểm tra cuối cùng này. Các em ấy đã làm việc như những đoàn viên Cômxômôn chân chính, như những công dân giác ngộ của Tổ quốc vĩ đại của chúng ta. Đã làm việc một cách tự giác, làm hết khả năng của mình. Nhất là năm cuối cùng này. Nhưng hôm nay chúng ta lại phải chia tay với các em ấy. Các em ấy sẽ vĩnh viễn xa ngôi trường của chúng ta...

Bà Natalia Dakharốpna nói dõng dạc, dứt khoát, còn hơi nghiêm khắc nữa là khác, hình như bà muốn giấu nỗi xúc động của mình.

-... Chúng ta sẽ không quên các em ấy. Đêm liên hoan năm mới do các em ấy tổ chức sẽ luôn luôn động viên những lớp học sinh nhỏ sau này. Tờ báo tường đầy tài năng và chủ nhiệm Tamara Crápchencô sẽ mãi mãi là niềm tự hào của chúng ta. Sự lãnh đạo có suy nghĩ, cương quyết và dân chủ của bí thư chi đoàn Cachia Ivanôva đã góp phần xây dựng lớp thành một tập thể sáng tạo, xứng đáng đứng hàng đầu về học tập cũng như công tác xã hội. Có ai trong chúng ta lại không biết những em học sinh lớp mười chu đáo, nhạy cảm như Xvétlana Ivanôva, Giênhia Xmiếcnôva, Ácxênôva Tanhia, Anhia Alếchxêêva, Nađia Erêphêêva, Liđa Vécxinhina, Clara Khơlôpôva, Nhina Côsinxcaia và Nhina Sarina! Tất cả các em đó đều sẵn sàng giúp đỡ những học sinh yếu kém, với những yêu cầu nghiêm túc của mình, các em đã giúp trường củng cố được tổ chức kỷ luật và tiến hành công tác dạy và học kết quả.

Những lời của bà Natalia Zakharona không lọt được vào ý thức của Giênhia và tai cô hình như bị nút bông lại. “Vĩnh biệt ngôi trường thân yêu!” Ý nghĩ đau đớn đó làm cô khó lòng mà tập trung được. Giênhia nghe thấy tiếng nấc của Nađia, thấy Nhina Côsinxcaia rút chiếc khăn thêu ra và chấm mắt.

-... Hôm nay chúng ta sẽ không nhắc đến những lầm lỗi và những lúc hiểu lầm nhau, - bà Natalia Dakharốpna nói. Tuy là trong mười năm qua những trường hợp như thế hoàn toàn không đáng kể. Tôi chỉ muốn nói một điều là không thể nào lại sống mà không có lỗi lầm, không có những mâu thuẫn, những va chạm được. Tất cả chúng ta đều là con người và là những con người rất khác nhau. Rất tốt là qua những lần đó người ta trưởng thành hơn lên, tôi mong các em khi bước vào một cuộc sống khác, cuộc sống của

https://thuviensach.vn

người lớn, luôn luôn nhớ đến điều đó. Hãy cố gắng tránh những lầm lỗi. Nhưng một khi đã có lỗi thì hãy rút từ đó ra kết luận cần thiết cho mình, qua những lỗi đó mà học tập, đừng bao giờ bảo thủ các em nhé. Các em phải biết nhận khuyết điểm như Lênin vĩ đại đã dạy... Bây giờ tôi xin nhường lời cho đại diện của lớp chín.

Lêna Mennhicôva vẫn thường phát biểu trước toàn trường và cô đã quen làm việc đó, nhưng hôm nay cô xúc động hơn mọi lần.

- Các bạn thân mến! Tôi xin thay mặt cho các bạn lớp chín cũng như nhân danh cá nhân tôi muốn nói với các bạn mấy lời chia tay... Các bạn sắp kết thúc học tập ở trường phổ thông, chúng tôi xin chúc các bạn thi đỗ lớp mười... Chúc các bạn đạt kết quả tốt và sẽ có một cuộc sống tươi vui đầy lao động sáng tạo. Chúng tôi, những học sinh lớp chín tiếp nhận trách nhiệm "chị cả" trong trường xin hứa sẽ đem hết sức mình, hết khả năng để xây dựng nhà trường như các bạn đã làm. Xin hứa sẽ quan tâm đến các lớp bé hơn... Sẽ phấn đấu để đạt kết quả cao trong học tập, đẩy mạnh công tác Đoàn và Đội. Các bạn hãy tin ở chúng tôi, nhất định chúng tôi sẽ làm được như thế... Nhưng chúng tôi cũng mong rằng các bạn sẽ đến thăm chúng tôi trong những lúc rỗi rãi, sẽ giúp đỡ chúng tôi bằng việc làm cụ thể và những ý kiến đóng góp hay. Xin hết ạ.

Sau đó các em lớp chín dắt các em lớp một đứng lên bục.

Mỗi em cầm trong tay một bó hoa nhỏ. Mười lăm em học sinh bé nhỏ mặc những bộ lễ phục có tạp dề trắng muốt đứng dàn hàng ngang trước mặt các học sinh lớp mười.

- Bây giờ xin mời em Tanhia Xécghêépna phát biểu. - bà hiệu trưởng nói và gật đầu động viên em bé.

- Thưa các chị! - Tanhia bắt đầu nói dằn từng tiếng một với một giọng trong trẻo. - Các chị là những người bạn lớn của chúng em, các chị sắp xa trường, chúng em là những học sinh bé nhất trường xin chúc các chị luôn luôn…

Em ngập ngừng và dừng lại, và tất cả đều rõ là em quên mất bài phát biểu của mình. Nhưng Tanhia đã lấy lại bình tĩnh em suy nghĩ một chút và kết thúc lời, nói dở dang:

-... Học giỏi! - Sau đó em lại suy nghĩ và nói một cách rành rọt hơn: - À, không phải, đấy là chúng em hứa với các chị là luôn luôn học giỏi... và luôn luôn noi gương các chị... chúng em hứa sẽ nâng cao...

Không ai nhắc, không ai làm cho Tanhia mất bình tĩnh và ai cũng chăm chú nghe lời nói ngắt quãng, không mạch lạc của em với nụ cười trên môi

https://thuviensach.vn

như đang nghe một cái gì rất có ý nghĩa, thú vị và dễ chịu.

Giênhia kiềm chế đến cùng, nhưng đến lúc các em học sinh lớp một đến tặng những bó hoa xinh xắn thì cô không gắng được nữa. Cô ôm lấy em bé mắt đen có cái nơ trắng to tướng trên đầu hôn và tự nhiên nước mắt trào ra như suối.

Tất cả các cô học sinh lớp mười đều khóc sụt sịt, ôm lấy các em bé, thầm thì gì đó với các em và cả gian phòng vang dậy tiếng vỗ tay, đây đó thấp thoáng những chiếc khăn tay...

Chỉ một mình Tamara nén được không khóc. Cô cầm lấy hoa, bắt tay em học sinh lớp một và trịnh trọng cám ơn em bé vì sự quan tâm đó.

Bà Natalia Dakharốpna xem đồng hồ và gật đầu ra hiệu cho các em học sinh đang gần cửa. Cánh cửa mở, cô trực nhật chạy đến cầu thang nhìn xuống vẫy tay.

- Các em thân mến! Giờ học cuối cùng của các em đã kết thúc, - bà hiệu trưởng nói. Tôi xin phép được thay mặt tất cả trường một lần nữa chúc các em lên đường bình an...

Đúng lúc đó ở khắp các tầng tiếng chuông quen thuộc thân thương làm sao lại vang lên làm cho những giọt nước mắt chiến thắng được ý chí của Tamara tuôn ra ròng ròng.

Đó là tiếng chuông cuối cùng. Nó không còn báo hiệu giờ học bắt đầu hay kết thúc nữa. Tiếng chuông này báo cho các cô gái biết rằng những giờ học ở trường đã vĩnh viễn chấm dứt.

Lêningrát 1947 - 1954

---

[1] Đội cận vệ Thanh niên là những anh hùng Liên Xô trong chiến tranh vệ quốc chống phát xít Đức, được nhà văn Phadeev phản ánh trong tiểu thuyết "Đội thanh niên cận vệ"

[2] Tên đầy đủ là Mácgarita

[3] Nguyên bản tiếng Nga: từ con muỗi thành con voi.

[4] Đêxachin là đơn vị đo lường cổ của Nga, tương đương 1,09 héc-ta

[5] Tên thân mật của Xvétlana.

[6] Ý nói chưa biết suy nghĩ.

[7] Tên gọi thân mật của Alếchxây

[8] Tên gọi âu yếm của Igor.

[9] Xveta, Xvechétca: tên gọi âu yếm của Svetlana.

[10] Vở kịch của Lép Tônxtôi

https://thuviensach.vn

[11] Gọi người lớn chỉ bằng tên thôi là khi có quan hệ thân mật trong gia đình hoặc có ý coi thường, thiếu lễ độ - ở đây vừa thân mật vừa coi thường.

[12] Nhân vật chính trong trường ca Épghênhi Onêghin của Pútskin.

[13] Nhân vật chính trong tiểu thuyết Chiến tranh và hòa bình của Lép Tônstôi

[14] Nghĩa là nói những điều mà ai cũng biết cả, nhưng đối với các em là một sự khám phá.

[15] Từ "lãnh đạo" trong tiếng Nga là từ ghép do hai từ gốc tạo thành tức: "dắt" và "tay" – (ND).

[16] Chống màu xám (nguyên văn) – nghĩa là màu không có bản sắc rõ ràng, không sáng sủa.

[17] Nhân vật điển hình cho sự lười biếng trong tác phẩm của Gôntrarốp.

[18] Ý nói các cô gái hay lơ đễnh.

[19] Tên gọi thân mật của Timôphây dùng cho con trai. Người bố này dùng để gọi Tamara.

[20] Nhà soạn nhạc Nga thế kỷ 18-19.

[21] Saliapin - ca sĩ Nga nổi tiếng vào thế kỷ 19.

[22] Tên thân mật của Anhia.

[23] Nghĩa là việc ai người ấy lo, không liên quan gì tới nhau.

[24] Tên gọi thân mật của Nhina.

[25] Kalaboc tự xưng là "tôi".

[26] Tên gọi thân mật của Giênhia nhưng ở đây dùng ý mỉa mai.

[27] Cốtxchia là tên gọi thân mật của Côństantin.

[28] Trong xã hội cũ ở nước Nga có câu tục ngữ: "gà mái không phải là gà, đàn bà không phải là người" tỏ ý coi khinh phụ nữ.

[29] Người Nga có thành ngữ: "không đúng vào lông mày mà phải đúng vào chính mắt"

[30] Đồng rúp cũ, bằng 1/10 đồng rúp hiện nay.

[31] Calinin M. I. (1875 - 1946): Một trong những lãnh tụ của Đảng cộng sản và Nhà nước Xô Viết, nguyên chủ tịch đoàn Xô Viết tối cao.

[32] Tên gọi đầy đủ khi cô gái đã trưởng thành.

[33] Câu tục ngữ Nga: "Núi không gặp được núi, chứ người thế nào cũng gặp được nhau".

[34] Một nhân vật chán đời.

[35] Nguyên bản tiếng Nga, tục ngữ: "Cái đầu đau đổ cho cái đầu minh mẫn".

[36] Theo phong cách cư xử của người Nga, thầy giáo gọi học sinh bằng tên tức là tỏ sự thân mật, trong giờ học thường gọi họ.

[37] Thang điểm ở Liên Xô điểm năm là điểm cao nhất.

[38] Chắc như kim cương.

[39] Tục ngữ Nga cổ.

[40] Novaia Êcônômichétxcaia Pôlitica.

https://thuviensach.vn

[41] Anhiúta là tên âu yếm từ tên Anhia.

[42] Ôlia là tên thân mật của Ônga.

[43] Misa là tên Mikhain gọi rút gọn và âu yếm.

[44] Tên Xvétca, tiếng Nga có nghĩa là cây nến (N.D).

[45] Dạ hội tổ chức nhân dịp tết cho người lớn, và trẻ em, thường thì các em vui múa hát chung quanh cây thông được trang trí bằng đồ chơi và những bóng điện màu.

[46] Anđrêêvichi - những người con theo tục lệ của người Nga mang tên đệm là tên của bố.

[47] Khi nghiêm khắc hoặc xa lạ thì người Nga thường dùng tên đầy đủ. Thí dụ: Tanhia - Tachiana.

[48] Tên gọi thân mật của Tanhia.

[49] Tên gọi âu yếm của Nhina.

[50] Nađêđođa là tên gọi đầy đủ của Nađia, dùng khi bực tức hoặc lúc trịnh trọng.

[51] Ba nghìn rúp cũ bằng 300 rúp mới.

[52] Khơlétxtacốp là nhân vật trong vở hài kịch "Đau khổ vì trí tuệ" của nhà soạn kịch Nga Gribaiêđốp.

[53] Xvéttliachốc - tên gọi âu yếm của Xvétlana có nghĩa là "con đom đóm".

[54] Hoa Vécba: là một loại hoa hình bầu dục, bằng ngón tay có phủ bên ngoài một lớp bàng bạc như nhung kết lại thành cành.

[55] Hoa Mimôda: là một loại hoa nhỏ li ti bằng hạt tiêu, màu vàng cùng nở trên cành - thuộc họ cây keo. Hai loại hoa trên đều nở vào đầu tháng ba.

https://thuviensach.vn